ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH · Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վճարմանց 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր․ C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 1 Novembre 1949 Երեքշաբթի 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5989—Նոր շրջան թիւ 1400

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Որքան ալ արդար ըլլայ ձեր պայքարը լեզուական հարցին մէջ, պիտի վնասէ հայրենիքին եւ արտասահմանի յարաբերութեանց: Պէտք թուլցնէ կապերը :

— Աւելորդ մտավախութիւն: Երեւանցիներն ու իրենց վարձու կամ դիմակաւոր մունետիկնե-րը, դպիրներն ու փարսեցիները կանգ առա՞ծ են որ եւ է յիմարութեան առջեւ, ծաղրանկարի մը վերածելու համար այդ յարաբերութիւնները:

— Դուք ալ կը խոստովանիք թէ Երեւանը ազատ չէ, իր ուզածին պէս տնօրինելու համար շատ մը խնդիրներ: Այդ հարցերէն մէկն է արտաքին յարաբերութեանց խնդիրը :

— Կրնա՞յ թէ չի կրնար, մեզ չի հետաքրքրեր: Մենք մեր տեսակէտները կը յայտնենք հիմնական հարցերու մասին, միշտ նկատի ունենալով հայրենիքին եւ տարագիր բազմութեանց շահերը :

— Գոհ չէ՞ք որ յարաբերութեանց միջոց մը հաստատած են արդէն,— «Արտասահմանի հետ կուլտուրական կապի ընկերութիւն»:

— Կատարեալ խեղկատակութիւն: Խ․ Միութիւնը այդպիսի ընկերութիւններ կազմած է նաեւ օտար երկիրներու համար: Ծինծու օրկաններ՝ բոլորն ալ, չափազանց սահմանափակ իրաւասութիւններով:

— Գոնէ կ՚ապահովեն մշակոյթի կապերը, գիրք, թերթ ճարելով, օգտակար տեղեկութիւններ հաղորդելով :

— Ինչպէս կ՚երեւայ, հարեւանցի հետեւած էք ինչպէս ուրիշ խնդիրներու, նաեւ այս կենսական հարցին: Ձեր լաւատեսութիւնը դժբախտաբար չի համապատասխաներ իրականութեան:

— Քիչ - շատ կը հետեւիմ զանազան թերթերու, եւ այն տպաւորութիւնը կրած եմ թէ Կուլտուրական Կապի Ընկերութիւնը կարելին կը փորձէ, ամրապնդելու համար յարաբերութիւնները :

— Երանի՜ ձեզի որ կը խանդավառուիք պատահական, կիսկատար տեղեկութիւններով: Այդ Ընկերութեան ամէնէն «կենդանի» գործն է՝ քարոզչական ամսագիր մը, «Սովետական Հայաստան», որ սահմանուած է հայրենիքին աշխատանքները, յաջողութիւնները ծանօթացնելու Հայկական Արտասահմանի: Որ եւ է ատեն կարդացա՞ծ էք :

— Պատեհութիւն չեմ ունեցած: Երբեմն արտատպումներ կը տեսնեմ թերթերու մէջ :

— Մենք ալ յաճախ արտատպումներ կը կատարենք: Եւ յօգնութիւն մը աւելի կը կրենք, թարգմանելով, արեւմտահայ աշխարհաբարի վերածելով զանազան յօդուածներ, որպէսզի աւելի շատ ընթերցողներ կարենան կարդալ, հասկնալ եւ լուսաբանուիլ: Իսկ բուն ամսագիրը 10 հազարէն քանի՞ն կը գնեն ու կը կարդան, կ՚ըմբռնեն: Ուէլ ժողովուրդի մէջ, հազարներով պիտի սպառէր հայրենիքի աւետաբեր մը ...

— Թղթակցութիւններ ալ կը ղրկեն :

— Այո, կը ղրկեն յատկապէս ապսպրուած, թխածոյ գրութիւններ — յաճախ կրկնութիւններ, ինչպէս թերթին մէջ: Բոլորն ալ ուղղուած՝ «յառաջդիմական» թերթերու: Եւ միշտ կրկնելով ծանօթ յանկերգը, — «Հայ ժողովրդի ոխերիմ թշնամի, Դաշնակների օրով...»: Խրամատը իրենք բացած են եւ իրենք են որ կ՚ընդլայնեն, իբրեւ աջակից ունենալով գոյնզգոյն դիմակաւորներ եւ չոչորթներ, կամ «պէխապէր» բարեմիտներ: Դուք այսպէ՞ս կ՚ըմբռնէք յարաբերութիւնները հայրենիքին եւ տարագիր բազմութեանց միջեւ :

— Ձեր մատնանշած թերութիւնները կը դարմանուի՞ն, անխնայ պայքար մղելով, քաղաքական կամ լեզուական ճակատին վրայ:

— Կը դարմանուի՞ն սուտ - խենդ ձեւանալով, կեղծելով, պարտկելով, կամ գետնամած խոնարհելով: Երբ համոզուած էք թէ արդար է ձեր դատը, պարտաւոր էք հետապնդել զայն յարատեւօրէն: Այսօր չլսելու կը զարնեն, վաղը կը լսեն: Բոլոր գաղափարներն ալ այսպէս յաղթահարած են:

Երբ անոնք աղճատումը յառաջ կը տանին ոդիտօրէն կամ բռնութեան տակ, երբ մեղսակիցներ ալ կը գտնեն ազատ արտասահմանի մէջ, այդ ո՞ր իմաստութիւնն է որ լռութեան պիտի դատապարտէ մեզ : Շ․

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԷՇԸ ԵՒ «ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԶՄ»Ը

« Յառաջ » վերջերս պատահաբար յիշեց ոմն Վ․ Համազասպեանի գրական տեսութիւնները՝ «Սովետական գրականութիւն եւ Արուեստ» պարբերականի 1949 Յունուարի թիւին մէջ (Երեւան):

Կարմիր քննադատը անխնայ կը հարուածէր Խ․ Հայաստանի գրագէտներն ու բանաստեղծները: Անշուշտ մարդիկն ու անոնց գործերը դատելով թունդ « մարքսիստական » տեսակէտէն :

Դեռ ուրիշ նմոյշներ ալ պիտի կարդաք :

Եւ ձեր առջեւ պիտի պարզուի համայնապատկեր մը որ երբեք չի համապատասխաներ արտասահմանի մունետիկներուն չռայլաբանութեանց :

Միջանկեալ՝ «զգայացունց» յայտնութիւնմը:

Վ․ Համազասպեան լախտ մըն ալ հին վաստակաւորի մը՝ պրոֆ․ Արսէն Տէրտէրեանի գըլխուն իջեցնելով, կը մատնանշէ անոր բացասական ազդեցութիւնը՝ իր աշակերտներուն վրայ :

Փա՞ստ.— Իր աշակերտներէն Գ․ Սարգսեան գրքոյկի մը մէջ «ձգտելով անպայման դեմոկրատացնել Վարուժանին, անտեսել նրա ստեղծագործութեան նացիոնալիստական տարրերը», համարձակե՛ր է գրել ․

— « Աշխատաւոր ժողովրդի մէջ լուսաւորութիւն տարածելու բուռն ցանկութեամբ տոգորուած, մեր բանաստեղծը մի պահ մոռանում է իր պօէտական արժանապատուութիւնը եւ յանձն առնում ամէն տեսակի զրկանքներ ու վիրաւորանքներ: Ինչպէս վկայում է նրա աշակերտներէն մէկը՝ «Վարուժան Բրգնիքէն քաղաք գալու համար․ էշ կը նստէր»:

« Վարուժանին էշ նստելն անգամ Սարգսեանը համարում է աշխատաւոր ժողովրդի համար կրած զրկանք եւ դեմոկրատիզմ»:

Խե՜ղճ աշակերտ եւ վարժապետ, որոնք չէին կրցեր ըմբռնել տարրական գիտելիք մը,—

Ժողովրդապետութեան ծառայած կ՚ըլլաս ոչ թէ էշ նստելով, այլ փառաւորապէս բազմելով գրահապատ կառախումբերու, չքեղ ինքնաշարժներու կամ սրընթաց օդանաւերու մէջ:

Արսէն Տէրտէրեանի աշակերտը ուրիշ ծանր մեղք մըն ալ գործեր է : ՎԱՀԷ

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Տեղական թերթերը ծանրակշիռ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն Պուլկարիոյ կացութեան մասին: Պելկրատի պաշտօնաթերթը, «Պորպա » կը գրէ թէ զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարուած են, սկսելով պետական բարձրաստիճան պաշտօնատարներէ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ընդարձակ ծրագիր մը մշակուած է արգելարաններ կառուցանելու համար, նկատելով որ եղածները ծայրէ ծայր լեցուած են: Կացութիւնը կը բաղդատուի «ամենասեւ ֆաշականութեան օրերուն հետ»:

Պելկրատի թերթը այս առթիւ յօդուած մը հրատարակելով երեք սիւնակի վրայ, կ՚ըսէ թէ ձերբակալութիւնները տեղի ունեցած են ամբողջ երկրին մէջ, եւ թէ կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին բանուորներ, գիւղացիներ, մտաւորականներ, նախարարներ, խորհրդարանի անդամներ են․ « բոլորն ալ պարկեշտ համայնավարներ, բարեկամ՝ Եուկոսլաւիոյ»:

Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ ձերբակալութիւններ կատարուած են նաեւ զինուորական բարձր շրջանակներու մէջ: Այս գործողութիւնները նախաբանը կը համարուին չընդմիջեալ դատավարութեան մը, հետեւողութեամբ Մոսկուայի :

Պելկրատի թերթերը կ՚ըսեն թէ միայն Փլեւնայի շրջանին մէջ ձերբակալուած են 2500 հոգի, 4/5ը քաղաքական ամբաստանութիւններով :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ երկաթուղիներու կառքերէն մէկը երբ դրամ կը փոխադրէր, յարձակում կրեց չորս աւազակներու կողմէ որոնք անհետացան երեք միլիոն ֆրանք թռցնելով :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ (Toussaint) տօնի արձակուրդին առթիւ, «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ Եչ․ օր :

Ֆրանսայի ներքին կեանքը

Նախարարական խորհուրդը առաջին նիստը պիտի գումարէ վաղը, չորեքշաբթի, զբաղելու համար անմիջական խնդիրներով: Իսկ հինգշաբթի պիտի ներկայանայ Ազգ․ ժողովին:

Տեղական թերթերը այս առթիւ համբերութեան յորդորներ կը կարդան ժողովուրդին, պարզելով կացութեան դժուարութիւնները: Դահլիճը հազիւ կազմուած, վերսկսան բանուորական խլրտումները: Փարիզի մետաղագործական բանուորները գործադուլ յայտարարեցին 24 ժամուան համար, յաւելում պահանջելով: Քալէի շրջանին հիւսուածեղէնի բանուորներն ալ 232ի դէմ 244 ձայնով որոշեցին գործադուլ յայտարարել Բշ․ օրէն սկսեալ, առանց պայմանաժամ որոշելու :

Այս խլրտումներուն ուժ կուտայ համայնավար կուսակցութիւնը, որուն տիրապետութեան տակ կը գտնուի Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը : Միւս Արհեստակցական Միութիւններն ալ կը պնդեն իրենց պահանջներուն վրայ, գգուշանալով ծայրայեղութիւններէ :

Դահլիճը կը գտնուի այլապէս ծանր դժուարութեանց առջեւ: Նախ՝ ստիպուած է հաւասարակշռել 1950ի ելմտացոյցը: Յետոյ՝ նկատի առնել Մ․ Նահանգներու դիրքը՝ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան առթիւ:

Թերթերը կը գրեն թէ Եւրոպայի Տնտեսական Գործակցութեան ընդհ․ վերատեսուչը, Հոֆմըն, որ Փարիզ եկած է, նոր ազդարարութիւն մը պիտի ուղղէ 19 «մարշըլեան» պետութեանց, որպէսզի փութացնեն իրենց միացումը եւ արագօրէն զարկ տան իրենց արտադրութեանց: Հրատարակուած տեղեկութիւններէն կը հետեւի թէ Ամերիկացիները անհամբեր դառնալ սկսած են, մինչեւ անգամ «ձանձրացած՝ Եւրոպայի օգնելէ»:

Ամերիկացի մասնագէտներու կարծիքով, Մարշըլի ծրագրին գործադրութենէն երկու տարի վերջը, Եւրոպա հազիւ սկսած է իրական գործ մը կատարել, տնտեսապէս անկախ դառնալու համար, երբ դադրի ամերիկեան օգնութիւնը :

Ուրիշ դժգոհութիւններ ալ յայտնելէ վերջ, Ամերիկացիները կը սպասեն որ տեսակ մը տնտեսական դաշնակցութիւն հաստատուի արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն միջեւ, ամէնէն ուշր մինչեւ 1950 մարտ :

★ Նախկին վարչապետներէն Փոլ Ռէնօ շարունակելով իր պայքարը ներկայ կարգուսարքին դէմ, կը պահանջէ լուծել Ազգ․ Ժողովը:

Զօր․ տը Կոլի փոխանորդը, Գ․ Փալեւսքի, ճառ մը խօսելով Լիլլ մէջ, յայտարարեց․— «Եթէ դահլիճին բացերը գոցուեցան, պետական գանձը դատարկ է: Ոչ մէկը կը հաւատայ թէ ներկայ դահլիճը պիտի կրնայ խնայողութիւններ կատարել, երբ յաջորդական կառավարութիւններ չկրցան » :

Զինուորական միութիւն արաբական պետութեանց

Արաբական Դաշնակցութեան Քաղաքական յանձնախումբը որոշեց միացնել արաբական եօթը պետութեանց զինուորական ուժերը, ի խնդիր հաւաքական պաշտպանութեան : Մասնագէտներու յանձնախումբը գործի պիտի ձեռնարկէ Նոյ․ 10ին, որոշ ծրագիր մը յօրինելու համար :

Իրազեկներ «պատմական» կը համարեն Արաբական Դաշնակցութեան վերջին ընդհ․ ժողովը եւ կը հաւատան թէ մեծապէս պիտի վերահաստատուի արաբական աշխարհին քաղաքական միութիւնը, եթէ տրուած որոշումները գործադրուին:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Եգիպտոսի, Իրաքի, Լիբանանի, Սուրիոյ, Եէմէնի, Սէուտի, Արաբիոյ եւ Յորդանանի ներկայացուցիչները արդէն իսկ հաւանութիւն յայտնած են հաւաքական ապահովութեան դաշինքի ընդհ․ կէտերու մասին: Զինուորական մասնագէտներուն կը մնայ ճշդել մանրամասնութիւնները:

Արաբական Դաշնակցութեան քաղաքական յանձնախումբը նորէն ժողով պիտի գումարէ Գահիրէի մէջ, վերջնական ձեւ մը տալու համար ծրագրին: Յետոյ իւրաքանչիւր պետութիւն պիտի վաւերացնէ դաշինքը: Եթէ որեւէ պետութիւն մերժէ վաւերացնել, միւսները կէս ճամբան պիտի չմնան :

Ապահովութեան դաշինքին նպատակն է արաբական աշխարհը պաշտպանել արտաքին յարձակումներու դէմ, ո՛ր կողմէն ալ փորձուի:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԻՐԱՔԻ ՄԻԱՑՈՒՄԸ ՁԱԽՈՂԱ՞Ծ

Le Mondeի Ուաշինկթընի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ ջուրը ինկած է Սուրիոյ, Իրաքի եւ Յորդանանի միացման ծրագիրը, իբրեւ հետեւանք Մ․ Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Եգիպտոսի վարած քաղաքականութեան :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ

ՇՈՒԷՏԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ

Սթոքհոլմ, 700 տարիէ ի վեր մայրաքաղաքն է Շուէտի: Կարգ մը հիացողներու համար՝ «Հիւսիսի Վենետիկ»ն է: Անգլիացի գրողներ բաղդատած են զայն Աւստրալիոյ մայրաքաղաքին՝ Սիտնէյի հետ: Իսկ իրենք Շուէտացիները, արդար հպարտութեամբ կը կոչեն զայն «Մելարըն լիճի Թագուհին»:

Արդարեւ, եթէ Վենետիկ եզակի քաղաք է, Սթոքհոլմն ալ աննման է, ինչպէս, կը բացատրէի պատասխանելով իրենց հարցումներուն:

Տեղացիները կ՚ընդունին թէ, շատ պաղ եւ պահպանողական են, եւ մասամբ շիտակ է, շատ կէտերու մէջ կը նմանին Անգլիացիներուն: Այս է պատճառը որ յաճախ պաշտօնական կը վարուին առաջին հանդիպումին, սակայն երբ վարժուին՝ կը փոխուին:

Սթոքհոլմ իր 800 հազար բնակիչներով, ամենագեղեցիկ քաղաքն է ոչ միայն Շուէտի, այլ եւ Եւրոպայի, շատ մը տեսակէտներով: Լոնտոն իր պատկառելի դիրքով, դրամատուններով եւ Trafalgar Squareով կամ խորհրդարանով:

Փարիզը շքեղ է եւ հոյակապ՝ Etoileով եւ Place de Concordeով, պատմական բիւրաւոր շէնքերով: Գեղեցիկ են Հռոմն ու Վիէննան, էին նաեւ Պերլին կամ Փէշթա: Սակայն տարբեր է Սթոքհոլմ: Տարբեր է իր հրապոյրը, աննման իր լիճերով եւ 95.000 կղզիներով, ծառախիտ անտառներով: Կանաչութիւն եւ ջուրեր, ջուրերու մէջ վիլլաներ, մէկը միւսէն գեղեցիկ:

Ամէն գրող, նկարագրելու համար Սթոքհոլմը, զայն նմանցուցած է իր շատ սիրած մէկ վայրին կամ քաղաքին:

Կիւսթավ Ասպլինք, ծանօթ Շուէտացի հեղինակ մը, արդար կը գտնէ եւ ոչ չափազանցեալ, որպէսզի Սթոքհոլմ ճանչցուի իբրեւ «Թագուհի Պալթիկ ծովու» եւ ոչ թէ միայն Մելարոս լիճին, որ կը միանայ Պալթիկ ծովուն: Լիճին անուշ ջուրերը հոն կը խառնուին Պալթիկի աղի ջուրերուն եւ ունի արտակարգ համ լողնալու պահուն:

Այս սքանչելի շքեղ տեսարանը, առաջին իսկ ակնարկով կը հրապուրէ օտար այցելուն: Քաղաքը բաժնուած է երկու մասերու: Հին մասին մէջ կան շատ համեստ շէնքեր, նեղ փողոցներ ուր տակաւին կը գտնուին բնակիչներ: Իսկ քաղաքին աւելի նոր եւ արդիական մասը աչքի կը զարնէ բանուորներու համար պատրաստուած մեծ շէնքերով, բազմաթիւ յարկաբաժիններով, որոնք նոր փայլ մը կուտան քաղաքին:

Ամենագեղեցիկ մասը մայրաքաղաքին ճիշդ կեդրոնն է, մեծաշուք քաղաքապետարանով, Մելարոս գետին եզերքը, հսկայ եւ պատկառելի շէնք մը, նորագոյն ճարտարապետութեամբ, սակայն արտաքնապէս դասական ոճով: Ներսը կը ծառայէ իբրեւ Թանգարան ուր նկարներ Շուէտի պատմութիւնը կը ներկայացնեն հին եւ արդի ժամանակներու մէջ:

Շէնքի շինութիւնը արժած է մօտաւորապէս մէկ միլիոն սթերլին, տեւելով 12 տարի, 1911էն մինչեւ 1923: Անցեալ Մեծ պատերազմի ատեն երբ աշխարհ կը քանդուէր, այս երկիրը, հաւատարիմ խաղաղասիրութեան, շինելով կը յառաջանար:

Արտաքին երեւոյթէն դատելով, օտարը կը կարծէ թէ, հարիւրաւոր տարիներ առաջ շինուած է: Մարդ պէտք է տեսնէ արդի ճարտարապետական յառաջդիմութեան, նկարչութեան եւ գեղարուեստի այս նորագոյն օրինակը, ուշադրութեամբ դիտելով հարիւրաւոր սենեակներն ու սալոնները: Այս շէնքը համարուած է գեղարուեստի արդիական կոթող մը, միակը իր տեսակին մէջ: Երկու հազար հոգի կրնան պարել վարի սրահը: Մարմարիոնէ շինուած են թէ սալայատակը եւ թէ պատերը: Ուրիշ ընդարձակ սրահի մը մէջ 800 հոգի կրնան ճաշին մասնակցիլ պաշտօնական օրեր:

Միայն սալոնի պատերուն գեղարուեստական խճանկարներուն համար 25 միլիոն ապակի գործածուած է: Նկարները ցուցահանդէսն են Շուէտի պատմութեան եւ Շուէտացի հռչակաւոր հայրենակիցներու:

Սալոնին ճիշդ կեդրոնը կայ Սթոքհոլմի պատկերը, իբրեւ Թագուհի Մելարոս լիճի, իսկ պատկերին աջ եւ ձախ կողմերը՝ կան նկարը արեւելեան եւ արեւմտեան երկիրներու պատկերները իրենց ազգային տարազներով: Շրջիկներու յատուկ ընկերութիւններ առաջնորդի միջոցաւ կուտան պէտք եղած բացատրութիւններ:

Բնական գեղեցկութիւնն է որ Սթոքհոլմը հրապուրիչ կը դարձնէ: Իրարու մօտ են խորհրդարանը, Թագաւորին պալատը, Օփերան եւ բազմաթիւ պետական հաստատութիւններ:

Գիշերը, լոյսերու մէջ այդ ջուրերը, փայլ մը եւս կուտան սիրուն քաղաքին, ուր կը տիրապետեն հանդարտութիւնը եւ լռութիւնը: Ոչ ինքնաշարժներու ժխորը կը լսուի, ոչ ալ հեծելանիւներու զանգակը: Միլիոններով հեծելանիւներու մէջ հրաշք է ասիկա: Հրապարակները հազարաւոր հեծելանիւներ կը տեսնուին, որոնք պաշտօնեաներու կը պատկանին: Կ՚ըսուի թէ ամենաշատ հեծելանիւ ունեցող քաղաքը Սթոքհոլմ է, յետոյ Քօփէնհակը: Քալողներէն աւելի է թիւը կիներուն եւ մանուկներուն որոնք խումբ խումբ հեծելանիւներով հեռաւոր տեղերը կը ճամբորդեն:

Յիշատակութեան արժանի է նաեւ բացօթեայ Թանգարանը, եւ կենդանաբանական պարտէզը, Skansen, բարձր բլուրի մը վրայ, ուրկէ հիանալի տեսարան մը պարզուի, մանաւանդ երբ մայրաքաղաքը շողայ լոյսերու մէջ: Սքանչելի տեսարան մը կը պարզեն մանաւանդ լիճերու վրայ բանող մակոյկները, որոնք մօտակայ կղզիները կ՚երթան, զբօսանքի եւ մարզական խաղերու առթիւ:

Այս պարտէզին մէջ ցուցադրուած են շատ հին դարերէն մնացած տախտակաշէն տուներ: Անոնց բոլոր գործիքներն ալ տախտակէ շինուած են: Տարբերութիւնը աննշան է հին Հայաստանէն կամ Թուրքիայէն: Փքոց (քէօրիւկ) ալ կար, ինչպէս եւ երկար ունելի (մաշա), կրակը բռնելու համար: Կան տախտակէ ամաններ, օրօրոց, դգալներ, մեծ ու պզտիկ: Պահուած են ճիշդ նոյն ձեւով, ինչպէս նախահայրերուն օրով: Հին տարազներով կիներ, խանութներու մէջ կը ծախէին յիշատակներ: Խումբ մը երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներ սկսան երգել ու պարել, պճնուած իրենց ազգային տարազներով, կարմիր ու կանանչ, յիշեցնելով հայկական մեր տարազները:

Կարծես մասնաւոր հրապոյր ունին ամէն ազգի հին սովորութիւնները, որոնց պէտք է մնալ հաւատարիմ, իբր նուիրական ժառանգութիւն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՔԻՒՋԻՒՔԵԱՆ

Հիւլէական ռումբին դէմ

Ամերիկացիները միշտ մանրամասնութիւններ կը հաղորդեն հիւլէական փորձերու մասին:

Այլեւս հաստատ է որ, Սովետական աշխարհում նոյնպէս վերջին տարիները տենդային աշխատանք են կատարում թէ հիւլէական ռումբեր շինելու եւ թէ անոնց դէմ պաշտպանուելու համար:

Այս չափազանց կարեւոր գործին գլուխը կանգնած է Ստալինը, իրեն օգնականներ ունենալով մասնագիտական բաժնում՝ Ակադեմիկոս Իոֆֆէն, եւ վարչական՝ Բերիան եւ Միկոյեանը: (Այս չորսից երկուսը Վրացի են, մէկը Հայ եւ միւսը Հրեայ):

Ճիշդ է նկատում ռուսական ամսաթերթի մը աշխատակիցը, որի յօդուածից օգտւում եմ ներկայ գրութեանս համար — թէ միամտութիւն կը լինէր սովետական թերթերի մէջ փնտռել գաղտնի զէնքերի դիւտի մասին տեղեկութիւններ եւ լուսանկարներ:

«Ամէնէն ազատ» պետութիւնից, որտեղ հնարաւորութիւն է տրուած եղել «կամովին» զբաղել գիտական եւ արհեստագիտական աշխատանքով, գերմանացի «ապերախտ» ճարտարագէտների, պրոֆէսօրների եւ առհասարակ փախստականների, վկայութեանց շնորհիւ է որ, դրսի աշխարհը կարողանում է թափանցել սովետական ներքին աշխարհը: Սրանց տուած տեղեկութիւնները, որ լոյս են տեսնում օտար մամուլի մէջ, հնարաւորութիւն են տալիս անելու բաւական հիմնաւորուած ենթադրութիւններ, թէ այնտեղ, սովետական երկրում, ահագին աշխատանք է թափւում հիւլէական զէնքի դէմ պաշտպանուելու միջոցների մասին:

Սովետական գիտնականները մի քանի տարի է ինչ զբաղած են միջոց մը գտնելու եւ հիւլէական ռումբը պայթեցնելու 25 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ:

Յետոյ, կը ջանան արագութեամբ գերազանցող ռմբաձիգ սաւառնակներով գրոհ տալ եւ անգործութեան մատնել թշնամի օդանաւերը, նախ քան հիւլէական ռումբ նետելը:

Երրորդ միջոցն է — հիւլէական ռմբաձիգի ոչնչացումը հրթիռով, որ գործում է անթել հեռագրի միջոցով, միացուած ռադարի:

Անդրկովկասի աշխատանոցում փորձեր կատարող մասնագէտներ, այս տարուան Մայիսին յաջողել են հիւլէական արտադրութիւնը պայթեցնել չորս քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ: Սովետական մասնագէտները յոյս ունին որ մինչեւ 1951, պիտի յաջողին կատարելագործուած գործիքների միջոցով հիւլէական ռումբը պայթեցնել 25 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ:

Ներկայիս հիւլէական ռումբի դէմ պաշտպանողական ցանցեր են կառուցում համաձայն որոշ ծրագրի մը:

1) Փորձառութեամբ հաստատելով, որ ռադարի չորս գործիքով ճշգրտօրէն որոշւում է մօտեցող սաւառնակի գտնուած տեղը, կառուցում են հետեւեալ ռադարի գիծերը.—

Ա.— Արեւմտեան ռադարի գիծը, որ անցնում է Լենինկրատից Ռիգայի վրայով Քէօնիկսպերկ Շտետին, Դրէզդէն, Պրագա, Պուքրէշ մինչեւ Վառնա:

Բ.— Հիւսիսային Ռադարի գիծը՝ Մուրմանսկից մինչեւ Պետրոպավլովսկ:

Գ.— Ասիականը — Թաշքենդից մինչեւ Պորտ-Արթուր:

Ներքին Ռատարի գիծը — Բագուի նաւթային հողամասերը պաշտպանելու համար՝ Բաթումից անցնում է Նովորոսիսկ, Երեւան, Թիֆլիզ, Բագու, Թերբենդ, Դիաօ, մինչեւ Ջիթանա:

2) Ինքնապաշտպանութեան ազդու միջոցներով օժտուած են ճարտարարուեստական կեդրոնները եւ նաւթային շահագործման վայրերի 140 կէտեր:

3) Եւ, վերջապէս, «Իոֆֆէի ճառագայթներով» պէտք է մատակարարուի «նախապահպանողական գօտին», որտեղից կարելի պիտի լինի պայթեցնել որոշ հեռաւորութեանվրայներսսողոսկած թշնամու հիւլէական ռումբերը: Զանազան կարեւոր վայրերի թւին նման «նախապահպանողական գօտիներով» պաշտպանուելու է նաեւ — Բագու, Թիֆլիզ, Մոզդոկ, Բաթում, Լենինական եւ Դերբենդ նաւթային խմբաւորումը:

Սովետական եւ գերմանական մասնագէտները, Բալտեան երկիրներում փորձեր են կատարում մագնիսական միջոցներով վար առնել թշնամու սաւառնակները:

ԲԵՆՕ

Հայաստանի ոսկերիչները

(Ամփոփուած Երեւանի թերթերէն)

Հայ ոսկերիչներու արուեստը աւելի քան 3000 տարուան հնութիւն ունի: Վանի մօտ հին բերդի մը պեղումներէն երեւան ելան նորագոյն փորագրութիւններով պատած ոսկիէ եւ արծաթէ կուժեր: Գիտնականները որոշեցին որ ատոնք կը պատկանին Ուրարտուի դարաշրջանին, հայ ժողովուրդի նախնիներու ժամանակին: Վանի յայտնի ոսկերիչ վարպետները եւ իրենց աշակերտները կ՚երթային հիանալ այդ կուժերուն վրայ:

Վահան Դիոնիսեան, Գաբրիէլ Յովհաննէսեան, Տիգրան Աւագեան Հայաստանի ոսկերիչներու հին սերունդի ներկայացուցիչներ են:

Տիգրան Աւագեան շատ բծախնդիր եւ պահանջկոտ է: Գ. Յովհաննէսեան կը պատրաստէ կուժեր, թասեր, գաւաթներ:

Վ. Դիոնիսեան փորագրող է: Արծաթի վրայ կը շինէ նրբագոյն հիւսուածք, նկարներ, տեսարաններ, Ս. Գրքէն եւ Գուրանէն քաղուածքներ, Արեւելքի փիլիսոփայ բանաստեղծներու գրուածքներէն տողեր:

Արծաթագործութեան մէջ հազուադէպ է որ միեւնոյն վարպետը եւ ձուլէ, եւ շինէ, եւ զարդապատէ գործը: Այդ աշխատանքը կը բաժնուի երկու հոգիի միջեւ: Այդպիսի բարեկամութեամբ կ՚աշխատին Յովհաննէսեան եւ Դիոնիսեան: 1915ի Թրքահայաստանէն փախչողներէն են որ կը հիմնեն արհեստանոց Երեւանի մէջ:

Արեւելքի մէջ արծաթը սիրուած մետաղ է: Տասներորդ դարուն Նարեկացին կը յիշատակէ սքանչելի արծաթէ անօթներ, պատրաստուած հայ վարպետներու կողմէ: Էջմիածնի մէջ կայ ոսկիէ խաչ մը որու մասին գիտնականները կ՚ըսեն թէ ԺԲ.— ԺԴ. դարու գործ է: Այդ խաչի մէջ ագուցուած է փոքրիկ անգին քար մը որու վրայ փորագրուած է արծիւի պատկեր մը: Հայաստանի Թանգարաններուն մէջ կան եկեղեցական անօթներ, տնային պիտոյքներ, զէնքեր, շինուած միջնադարեան հայ վարպետներու կողմէ: Ամէն երկիր եւ ամէն գաւառ ունի իր սիրած ձեւերը, իր զարդերը: Թուրքիայէն Հայաստան գացող վարպետներ վարժուած ըլլալով թրքական ոճին, սկիզբները կը վերակառուցէին: Բայց Հայաստանի զարդերու հարստութիւնն ու ճոխութիւնները հնարաւորութիւն տուին կերտելու ալ աւելի կատարեալ շինուածքներ:

Ոսկերիչներու արտէլը, պատմական յուշարձաններու վայրերու մէջ՝ Էջմիածնի, Գեղարդի Սեւանի մէջ ուսումնասիրեցին խաչքարերու զարդերը եւ առանձնայատկութիւնները, Էջմիածնի վանքի հին ձեռագիրներու զարդանկարները եւ տարկաները: Մոսկուայի ցուցահանդէսին մէջ՝ Երեւանի վարպետներուն շինած երկու արծաթէ անօթները մեծ ուշադրութիւն գրաւեցին ինչպէս եւ 1922ի Փարիզի ցուցահանդէսին Երեւանի վարպետներու ծխատուփերը, մոխրամանը եւ մէկ անօթը վրան արծաթափայլ ձուկերը:

Ոսկերիչներու Արտէլին մէջ կ՚աշխատին ոսկերչական արուեստի արծաթէ լարերէ հիւսածոյ շինուածքներ պատրաստելու մասնագէտներ: Հայկ Մարտիրոսեան եւ Վահան Հացագործեան որոնք արծաթ լարերէն կը շինեն ժանեկանման զարդեր: Այդ արտէլին մէջ կ՚աշխատի ոսկերիչ

Ս. Թիւթիւնճեան (Շաւասան)

« Յուսաբեր »հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հրատարակէ ողբացեալ Սարգիս Թիւթիւնճեանի մասին, որուն եղերական մահը հաղորդած էինք ուրբաթ օր.—

Խառնուած էր իր ժամանակի գրական կեանքին հետ, Սկիւտարի մէջ, ուր կ'ապրէր ինքն ալ: Մտերիմ բարեկամներէն էր Տիրան Չրաքեան, որուն կեանքէն անտիպ դրուագներ կը պատմէր երբեմն: Ունէր հարուստ յուշեր իր շրջանին եւ ժամանակակիցներուն մասին: Իբրեւ Թատերական քրոնիկագիր, մասնաւորաբար կը հետաքրքրուէր Թատրոնով, դերասաններով եւ Թատերական գրականութեամբ: Գրած էր « Հայ բեմը եւ իր գործիչները» խորագրով ուսումնասիրութիւն մը, որ վարձատրուեցաւ Իզմիրեանց գրական մրցանակով, 1915ին: Իր քրոնիկները եւ ուսումնասիրութիւնները առհասարակ կը ստորագրէր Շաւասան կեղծ անունով :

Տարիներէ ի վեր նիւթեր կը հաւաքէր Պետրոս Ադամեանի կեանքին մասին: Իր տրամադրութեան տակ ունէր հայ բեմի այս մեծագոյն ու վաստակաւոր գործիչին շուրջ անտիպ ու չահեկան վաւերագրեր, զորս մտադրած էր հրատարակել մօտերս, առանձին հատորով :

Կը մտածէր յառաջիկայ տարի մեկնիլ Վենետիկ, իր աղջկան մօտ: Կ'ուզէր հոն հաստատուիլ վերջնապէս եւ նուիրուիլ գրական աշխատանքի՝ օգտուելով Ս. Ղազարու վանքին հարուստ ու ճոխ մատենադարանէն: Յաճախ կը խօսէր իր ծրագիրներուն մասին, որոնցմով ոգեւորուած էր եւ զորս կ'ուզէր իրագործել, «դեռ մահուան կոչնակին ձայնը չառած», ինչպէս կ'ըսէր ինք կէս մը կատակով :

Ափսոս, « կոչնակին ձայն»ը առաւ շատ աւելի կանուխ, քան ինք կը կարծէր: Բութ ու կոյր ճակատագիրը հարուածեց զինք այնքան անակնկալ կերպով եւ աննախատեսելի դաժանութեամբ :

Մեր երէց ընկերը վարած էր ազգային պաշտօններ, հոս թէ Պոլիս: Երեք տարիէ ի վեր կ'անդամակցէր Հէլիոպոլսոյ Նուպարեան վարժարանի Հոգաբարձութեան: Աշխատակցած էր Պոլսոյ եւ արտասահմանի թերթերուն, մասնաւորաբար Գահիրէի մէջ հրատարակուած «Շիրակ» ամսաթերթին եւ Թէոդիկի տարեցոյցներուն :

Պարտաճանաչ ու հաւատաւոր Դաշնակցական մըն էր մեր երէց ընկերը, բարեմոյն բնաւորութեամբ: Ունէր լայն հետաքրքրութիւններ: Կը հետեւէր ազգային – քաղաքական ու գրական կեանքին եւ յաճախ կը յայտնէր «արմատական » ու ինքնատիպ կարծիքներ :

Հրանդ Աբրահամեան, ծանօթ իբրեւ ամենանուրբ թելեր ունեցող ոսկիէ շղթաներ շինող: Արտէլին մէջ կ'աշխատին 20 աշակերտներ: Անոնց մեծ մասը միջնակարգ դպրոց կը յաճախեն :

Հայաստանի կերպարուեստի Թանգարանին մէջ ցուցադրուած է անոնց շինած մէկ մեծ թասը, որուն վրայ նկարուած է Յովհաննէս Թումանեան եւ տեսարաններ անոր «Մի կաթիլ մեղր» յայտնի հէքեաթէն: Այս զարդանկարները պատրաստուած են ըստ Վահան Դիոնիսեանի գծանըկարներուն :

Ընդհանուրի գործածութեան համար վարպետները ներկայիս կը շինեն գաւաթներ, խմիչքի բաժակներ, բաժակակալներ, թէյի եւ ճաշի դըգալներ, որոնք կը զարդանկարուին հայկ. ոճով : Իւրաքանչիւր վարպետ կը շինէ նաեւ թաս, անօթ եւ սկուտեղ, դնելով իր անհատական ստեղծագործութիւնը եւ վարպետներու աւանդութիւնը :

ՍեւԱՆԱՅ ԼԻՃԸ մեծ նշանակութիւն ունի Ս. Հայաստանի տնտեսութեան համար: Իր ջուրերը դարձած են գիտնականներու ուսումնասիրութեան առարկայ: Հայաստանի գիտութիւններու ակադեմիայի կենսաբանական բաժինը կազմակերպած էՍեւանայ լճի ափինկենսաբանական կայան մը որ պիտի զբաղի «իշխան» ձուկերու աճումով եւ պահպանումով: Այս տեսակի ջրակենսաբանական կայաններ հիմնուեցան նաեւ Հայաստանի ուրիշ լիճերու մօտ, զբաղելու համար ձկնկիթներու աճման գործով: Սեւանայ «Հայ – ձուկ» ընկ. պետութեան յանձնած է 2000 կենդինար (ցենտները» 100 քիլօ) ձուկ::

★ Սեւանի բանուորական աւանը կը բարեկարգուի եւ կը վերափոխուի: Երկյարկանի եւ եռյարկանի բնակելի շէնքերու միջեւ տարածութիւնը վերածուած է ծառազարդ զբօսավայրի : Աւանը ունի ջրմուղ եւ քանի մը ամիս վերջ՝ պատրաստ կ'ըլլայ կոյուղին:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ

ԱՎԻՆԵՈՆ, 25 Հոկտ. (Յառաջ) .— Համաշխարհային երկրորդ պատերազմին լրումին հետ, մեր հայրենիքէն անոյշ ձայն մը, կանչ մը հասաւ, որով կ'աւետուէր թէ՝ Երկրի դռները բացուած են եւ 350—400.000 հայ աշխատաւորներ ներս պիտի առնուին քանի մը տարուան ընթացքին:

Անսահման ուրախութիւն պատճառեց այս աւետիսը բոլորիս համար ալ, ու կը մտածէինք թէ՝ այլեւս հասած է ժամը քառորդ դարու օտարութեան փուշին թօթուելով հայրենիք վերադառնալու:

Դժբախտաբար կարճ տեւեց այդ ուրախութիւնը մեր գաղութին (Ավինեոն – Փոնթէ) շուրջ 50 ընտանիքներէն միայն երկու ընտանիք բախտ ունեցան մաս կազմելու, խոստացուած թիւին մէկ չորրորդէն ալ պակաս մեկնողներուն: Մնացեալը ծանօթ է բոլորիս:

Չեմ գիտեր թէ տակաւին որքան պիտի տըեւէ մեր այս աստանդական կեանքը: Ահա քառորդ դար է որ մեր աչքերը յառած ենք հայրենիքի ճամբուն: Մեր զաւակները մեծցան, հասակ նետեցին ու մեզի հասակակից դառնալով ահա հատիկ հատիկ, զոյգ զոյգ կը մտնեն Ֆրանսական դրօշին տակ, ծառայելու համար մեր երկրորդ հայրենիքին: Վաղն ալ մեր թոռները կը հասնին:

Ատենէ մը ի վեր աշխատանքը թուլցած է, գործերը անկայուն վիճակ մը ստացած են ու բոլոր գործարաններու դռները ամուր փակուած : Շատեր կ'արձակեն խումբ – խումբ բանուորներ: Ոմանք իրենց սովորական ժամերը զգալապէս կը կրճատեն:

Մեր շրջանի քանի մը Ֆառըլաժի գործարաններն ալ զանգուածային արձակումներ կատարեցին ամիսներ առաջ: Ասոնց մէջ կային նաեւ տասնեակ մը հայ աշխատաւորներ: Ընտանեկան ծանր հոգերով բեռնաւորուած՝ ի՞նչ ընէին: Իրենք-զիրենք ամէն դի զարկին եւ ի վերջոյ յուսահատելով, ոմանք գացին մինչեւ Պօլէն, այն տեղի ջրանցք – ելեկտրակայանի կառուցման գործին մտան: Ու հիմակ, բաժնուած իրենց ընտանեկան բոյներէն, ամուրի կեանք մը կը վարեն, 2—3 շաբաթը անգամ մը՝ մէկ օրուան համար տուն գալով: Ուրիշներ ալ անտառային աշխատանք ճարեցին ու ամբողջ օրը կացին կը փարեն, իրենց հոգեհատորները թուշ մը հացէ շզրկելու համար: Եղան նաեւ գաղութը ձգող՝ հեռացողներ, բախտ փնտռելու համար ուրիշ քաղաքներու մէջ:

Ու այսպէս, վայրավատին ու հայրենազուրկ, յաճախ կ'անիծենք մեր ճակատագիրն ու անոնք, որ պատճառ եղան այս անտանելի կացութեան : ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆ, 25 Հոկտ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը շատ մեծ յաջողութեամբ սկսաւ ախոյենական շրջանը :

« Յառաջ »ի ընթերցողները արդէն ծանօթ են հոկտեմբեր 9ի եւ 16ի մրցումներուն :

Այս կիրակի, 23 հոկտեմբեր, մեր դաշտին վրայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկները ճակատեցան Francheville Ա. խումբին դէմ: Այս խումբը, անցեալ տարի չէր կրցած իր դասակարգը փոխել, ուստի մեր դասակարգի խումբերուն ամէնէն զօրաւորը կը նկատուի: Որոշեալ ժամուն, երկու խումբերը դաշտ մտան եւ մրցումը սկսաւ խոր լռութեան մէջ: Մեր դաշտը, այս կիրակի, իրապէս լուռ էր, որովհետեւ համակիր բազմութիւնը գացած էր ներկայ ըլլալու Դաշնակցութեան Օրուան տօնակատարութեան :

Մերինները շատ վարանոտ խաղարկութիւն մը ունեցան — յառաջապահները կարծես թմրած էին: Առիթներ ներկայացան, բայց չկրցան օգտուիլ: — Իսկ այցելու խումբը սկսաւ կրակոտ յարձակումներ գործել եւ երկու կէտ նշանակել : Կիսախաղը վերջացաւ 2—0ով, ի նպաստ Francheville ի :

Նոր առաջադրութիւններով սկսաւ երկրորդ կիսախաղը : Ցաւալի է ըսել որ մերոնք այլեւս յուսահատած կ'երեւէին: Մրցումը այսպէս կը շարունակուէր, միօրինակ խաղարկութեամբ , երբ մեր տղաքը, վերջին պահուն, վերջաւորութեան վեց վայրկեան մնացած, մէկէն սթափեցան, կրակ կտրեցան եւ կայծակի արագութեամբ յաջորդական երկու նշանակէտերով հաւասարեցան: Մրցումը վերջացաւ 2—2: ԴԻՏՈՂ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ պաշտօնանկ եղան երեք փոխ – նախարարներ եւ ուրիշ բազմաթիւ պաշտօնեաներ, իբրեւ կասկածելի: Երկու գործակալներ ալ մահուան դատապարտուեցան, ամբաստանուած ըլլալով թէ գաղտնի տեղեկութիւններ հաղորդած են շուէտական տուներու, 60 լեհական հաստատութեանց մասին :

ԳԻՐՑՈՂ ՀՐԵԱՆ

Ա.

Նաթան Քաց երեսունըվեց երեսունըեօթը տարու, կոկլոր, աշխատասէր Հրեայ մըն էր: Ան կը նկատուէր աշխարհի ամէնէն արագ աշխատող հեռագրական պաշտօնեան: Ես այն ատեն տասնըչորս տարեկան էի եւ հեռագրատան ցրուիչն էի :

« Սփիտ » արագութիւն, կը կոչէին զիս, որովհետեւ քաղաքին տղոց մէջ չկար ինծի չափ արագաշարժ ցրուիչ մը: Կարգ մը մարդիկ նոյնիսկ խելացի կը կարծէին զիս: Սակայն անոնք գլխաւորաբար ազգականներս էին :

Նաթան Քաց Սէն – Ֆրէնսիսքոյէն եկած էր մեր քաղաքը, ուր շատ մը Հայեր կային եւ ես շատ կը սիրէի քաղաքը: Երբ այս համակրելի Հրեան առաջին անգամ մտաւ մեր գրասենեակը, ուրախացայ :

Միշտ կ'ուրախանայի երբ տեսնէի մէկը որ չէր բնակեր շոգեկառքին գծին անդիի կողմը եւ կամ մասնաւոր բնակարաններու թաղամասը: Այս թաղամասը քաղաքին այն մասն էր ուր Հայերը չէին կրնար տուն գնել, նոյնիսկ եթէ դրամ ունենային :

Մեր քաղաքին մէջ այն համոզումը կը տիրէր թէ Հայերը անքաղաքավար էին, հետեւաբար ես միշտ գլխարկս կը հանէի վերելակներուն մէջ եւ կ'օգնէի տկարներուն:

Կ'օժանդակէի այն երիտասարդներուն որոնք փոքր անհասկացողութիւններ կ'ունենային իրենց սիրած աղջիկներուն, կիներուն կամ ուրիշներու կիներուն հետ: Ձեռքէս եկածը կ'ընէի բարեկիրթ ըլլալու համար: Չէի ուզեր որ ծաղրէին Հայերու բարքերը :

Նաթան Քաց շատ արագ կ'աշխատէր եւ կոկլոր Հրեայ մըն էր, իսկ ես մեր հեռագրատունէն քաղաքին ուեւէ մէկ կողմը կրնայի երթալ ուեւէ ցրուիչէ աւելի արագ եւ Հայ մըն էի: Ու երբ հոն երթայի միշտ բարեկրթութեամբ կը շարժէի: Թէեւ անգամ մը ոստիկանի մը կից մը զարկի, բայց ան ալ հեծելանիւէն վար ձգած էր զիս :

Ըսել կ'ուզեմ թէ մենք երկուքս աշխարհի ամէնէն արագաշարժ մարդիկն էինք մեր գործին մէջ, Հրեայ մը եւ Հայ մը: Ուրե՞մն: Լաւ կ'ընթանայինք :

Քացի պաշտօնն էր բարեկամանալ քաղաքացիներուն հետ, որպէսզի անոնք յաջորդ օրն իսկ մեր հեռագրատան միջոցով կըղրկէինիրենց հեռագիրները, փոխանակ Ուէսթըրն Եունիընի դիմելու:

Մենք կ'աշխատէինք Փօսթըլ Թէլէկրաֆի կազմակերպութեան մէջ:

Քաց իր կոկլոր արտաքինով կը պտտէր քաղաքին մէջ եւ յաճախորդ կը հաւաքէր այդ ազնիւ կազմակերպութեան համար :

Խեղճ Քաց, որքան կենսունակ էր, այնքան բարձրաձայն կը խնդար, որքան երջանիկ էր մեր տաքուկ հովիտին մէջ, խեղճ Քաց ո՛ր մեկնեցաւ :

Աստուծոյ համար, կը սիրեմ այս խենդուկ քաղաքը: Կը սիրեմ իր բոլոր բնակիչները, որովհետեւ անոնք չուզեցին մեզ հիւրասիրել քանի որ Հայ էինք: Մեր խեղճ բարեկամներն ու դրացիները: Տէր Աստուած :

Այդ երկար հիանալի տարիները: Աճապարանքով դուրս չնետուեցա՞յ այդ քաղաքէն : Կը սիրե՞մ զանոնք, այդ ազնուական ճերմակ մարդիկը :

Հայերն ալ ճերմակ են, անոնց մէջ սեւեր ալ կան բայց անոնք արեւէն այրած են: Արդէն արեւը դարեր առաջ այրել սկսած է զանոնք, բայց անկէ դուրս ոչինչ կայ, միայն արեւէն այրած են: Գալով ճերմակ Հայերուն անոնք ալ ունին նոյնքան տրամաբանական պատճառ մը որ կը բացատրէ թէ ինչու ճերմակ մնացած են, արեւը չէ այրած զիրենք, կամ բաւականաչափ չեն կեցած արեւուն տակ:

Սակայն սեւ թէ ճերմակ, անոնք չէին հաւներ Հայերուն, չէին ախորժեր Հայերու բարձրաձայն խնդուքէն :

Գանք Քացին: Ան եւ ես լաւ բարեկամներ էինք: Ես վարպետ էի գործիս մէջ, գիտէի մեքենագրել, հեռաձայնին պատասխանել կամ հեռագիր մը գրել :

Այսուհանդերձ պարզ ցրուիչ մըն էի եւ կ'ուզէի յառաջանալով բարձրանալ եւ ըլլալ տասնըվեցերորդ փոխ–տնօրէն: Ասիկա ամենաբարձր պաշտօնն էր բացի եթէ ազգականութիւն ունենայիք Փլէբըրնս Մայքէյի հետ :

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

Թղթակիցէն քաղած տեղեկութեանց համաձայն, մասնաւորապէս Ուաշինկթընի եւ Փարիզի մէջ նկատած են թէ Սուրիոյ եւ Իրաքի միացումը—Յորդանան միանայ թէ ոչ – պիտի խանգարէ տնտեսական եւ քաղաքական հաւասարակշռութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ։ Այս առթիւ կը յիշեն հետեւեալ պարագաները.— 1.— Միացման պարագային Արաբներու Հաշիմեան թեւը դրեթէ տէր – տիրական պիտի դառնայ Արաբիոյ քարիւղի աղբիւրներուն։ 2.— Պիտի սաստկանայ մրցակցութիւնը Դամասկոսի եւ Պաղտատի միջեւ ։ 3.— Պիտի վնասուի Լիբանանի անկախութիւնը ։ 4.— Միացումէն դժգոհ պիտի մնան Սէուտի Արաբիան, Եգիպտոսը եւ Թուրքիան։ 5.— Պիտի աւելնայ Պետեւիներու եւ փախստուն ցեղապետներու ազդեցութիւնը եւն.։

Տաք միջադէպ Եուկոսլաւիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ

Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն բուռն հրացանաձգութիւն մը տեղի ունեցած է Հոկտ. 27—28ի գիշերը, սահմանագլուխին վրայ, տեւելով քանի մը ժամ։ Զեկոյցը կ'ըսէ թէ միջադէպը հետեւանք չէ ունեցած շնորհիւ եուկոսլաւ սահմանապահներու պաղարիւնութեան։ Այս վերջինները չեն պատասխանած, բայց դժուար է նախատեսել հետեւանքները, եթէ ուրիշ յարձակումներ կատարուին։

Զեկոյցը կ'ըսէ թէ Հունգարները չեն անցած սահմանը։ Եուկոսլաւ սահմանապահները կազմ եւ պատրաստ կը մնան որեւէ պատահականութեան հանդէպ։ Ամէնէն ծանր միջադէպն է այս, Թիթոյի դէմ կատարուած բանադրանքէն ի վեր, եւ տեղի ունեցած է Պելկրատէն 200 քիլոմեթր դէպի Հիւսիս. Արեւմուտք ։

Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց հունգարական դեսպանատան, բողոքելով այս արշաւին դէմ։ Ազգաժողովին ալ տեղեկութիւն տրուած է, միջադէպի մասին ։

Վիէննայի զինուորական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ այս միջադէպերը պիտի բազմապատկուին, ջղագրգռութեան մատնելու համար Եուկոսլաւիան, պարտկելով աւելի վտանգաւոր հարուածներ ։

★ Մոշէ Փիժատ, Եուկոսլաւիոյ Ազգ. Ժողովին փոխ – նախագահը, ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ կ'ուզեն ամենալայն առեւտրական յարաբերութիւնները հաստատել արեւմտեան պետութեանց հետ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶ – ՆԻՒ ԵՈՐՔ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ աճուրդի արկածը, որուն զոհ գացին 48 հոգի, կը շարունակէ յուզել հանրային կարծիքը։ Մինչեւ հիմա կարելի եղած է ճշդել միայն երեք օդաչուներու ինքնութիւնը։ Ածխացած բեկորները Փարիզ պիտի փոխադրուին։ Air France խոստացած է 220.000 ֆրանք հատուցում վճարել զոհերու անմիջական ազգականներուն։ Վարչապետը ցաւակցութիւն յայտնեց զոհերու ընտանիքներուն։ Փարիզի Քաղաքապետական խորհուրդին առաջարկուեցաւ Մարսէլ Սերտան կոչել Palais des Sportsի մօտակայ փողոցը ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ նախագահը, Վիլհելմ Փիք, յայտարարեց թէ «իրաւասու շրջանակներէ ստացած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը պիտի արձակէ բոլոր գերման գերիները մինչեւ 1950 յունուար, բացի անոնցմէ որոնք ամբաստանուած են իբրեւ պատերազմի ոճրագործ կամ դատապարտուած զինուորական ատեաններու կողմէ»։ Ռուսաստան փոխադրուած գերման գերիներուն թիւը կը հաշուեն 200.000էն մինչեւ երկու միլիոն ։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ազգայնական շրջանակներէն կը հաւաստեն թէ երրորդ աշխարհամարտ մը պիտի պայթի վեց ամիսէն եւ հետեւանքը պիտի ըլլայ ջախջախում համայնավարութեան… Ուաշինկթընի բրիտանական դեսպանն ալ յայտարարեց, «Եթէ յարձակում գործուի Հոնկ Քոնքի վրայ, պիտի պաշտպանենք զայն եւ հետեւանքը պիտի ըլլայ պատերազմ »։

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ գործադուլները իրարու կը յաջորդեն Մ. Նահանգներուն մէջ, լրջօրէն ջլատելով տնտեսական կեանքը։ Աւելի քան մէկ միլիոն բանուորներ աշխատանքը դադրեցուցած են պողպատի ճարտարագործութեան եւ հանքերու մէջ։ Նախագահ Թրումըն կը սպառնայ միջամտել։ Մոսկուայի անթենը կը ծանուցանէ թէ «Մ. Նահանգները տնտեսական ծանր տագնապի մը մատնուած են, որեւէ պաղ պատերազմ, ռազմաշունչ ջղագրգռութիւն պիտի չկրնան երկիրը փրկել նոր եւ անխուսափելի աղէտէ մը»։

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հեռագրեն թէ Հոկտ. 30ին դնդակահարուեցան եօթը Ռումանացիներ, որոնք մահուան դատապարտուած էին վերջերս, իբրեւ խռովարար ։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 5ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ։

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ ։

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, St. Bernardի սրահին մէջ

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին։

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի կողմէ, եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի։ Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Նոր Սերունդը։

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ առաւօտ ։

Մուտքը ազատ է ։

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի սրահին մէջ։ Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու եւ բարեկամ կազմակերպութեանց ։

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՅԱԿՈԲ ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն նաեւ տիկին Օ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկերվարականներու ներկայացուցիչը ։

Պիտի երգեն՝ տիկին Կարապետեան (Տէսինէն), Զարեհ Գասեան եւ Օր. Պիլալի։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Օր. Յարութիւնեան, Ա. Գալուստեան, Պ. Թ. Եղիկեան, Ժ. Խաչիկեան եւ Կ. Խաչի Ռոմանի սանուհիները ։

Մուտքը ազատ է ։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Գշ. օր, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու մասնաճիւղերը կը կազմակերպեն այց մը Père Lachaiseի գերեզմանատունը, Ահարոնեանի, Խատիսեանի եւ Անդրանիկի շիրիմներուն։ Հաւաքուիլ ժամը 3ին métro Gambetta ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժողովրդական ամսաթերթ Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան, կամ Տունին բժիշկը, 9րդ տարի։ — Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ։

Լոյս տեսաւ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ թիւը (105), հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Խենթերը եւ իրենց արուեստը (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ)։ Պատմութիւն բժշկութեան (Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ)։ Անձնապաշտութեան մասին (ՏՈՔԹ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ)։ Կապոյտ հաց (ՏՈՔԹ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ)։ Թոքախտ եւ ամուսնութիւն (ՏՈՔԹ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ)։ Հայաստանի հողը (ՔԱՂՀԱՆ)։ Պատասխաններ բաժանորդներու բժշկական հարցումներուն (ԽՄԲ.)։

Տարեկան բաժնեգինն է 500 ֆր.։ Արտասահման 750 ֆրանք։ Դիմել՝ Շ. Նարդունի, 17, Rue Damesme, Paris:

ԱՂՋԿԱՆՑ «ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏՈՒՆ»

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը 1949 — 1950 տարեշրջանին համար հիմնած է «Ուսանողական Տուն» մը, բարձրագոյն եւ միջնակարգ ուսման հետեւող աղջիկներու համար ։

Նկատելով որ այս տարի Հայ ճեմարանը տակաւին չունի գիշերօթիկներու բաժին, վարչութիւնս կը ստանձնէ նաեւ ճեմարան յաճախել փափաքող աղջիկներու սնունդի եւ բնակարանի հոգը։

Բոլոր այն ծնողները, Իրաքէն, Իրանէն, Եգիպտոսէն եւ այլ օտար երկիրներէ, որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները ճեմարան ղրկել, կրնան վստահիլ Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութեան՝ որուն անմիջական հսկողութեան տակ կը գտնուի այս հաստատութիւնը ։

Աղջկանց «Ուսումնական Տուն»ը կը գտնուի ճեմարանի նախկին շէնքին վերի յարկը ։

Պայմաններուն տեղեկանալու համար դիմել հետեւեալ հասցէին.— Mme. Sassouni, Croix de Secours Arménienne, 127 rue Wadi Abou Jemil, Beyrouth – Liban :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին 19a rue Caumartin։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, 71 rue de Bonnelի սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ոչ-անդամներ ալ կրնան ներկայ ըլլալ։

ԳԱՀՐԷԷՆ Փարիզ հասած Պ. Յարութիւն Պալեանէ կը խնդրուի իր հասցէն հաղորդել Ներսէս Խաչիկեանի, «Յառաջ»ի միջոցաւ ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Աղքատախնամ ընկերութեան կողմէ, նախագահութեամբ Պ. ԳԱՌԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ, կիրակի, 20 Նոյեմբեր, ժամը 16էն 24։ GEORGE Vի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ մէջ։ Երկու նուագախումբ, անակնկալներ, գեղարուեստական բաժին ։

Սեղան ապահովել՝ ELY. 23-66։

Théâtre de la Potinière (Opéra)

21 Նոյեմբեր, երկուշաբթի գիշեր, ժամը 9ին, Գրիգոր Վահանի նոր թատերգութիւնը՝

Երկու ճամբայ

Առաջին բեմադրութիւնը Փարիզահայ դերասաններու ընտիր կազմով։ Ի պատիւ Հայ Թատրոնի ներկայի կարեւոր ուժերէն եւ ապագայի մեծ յոյսերէն ՕՐ. Հ. ԽԸՏԸՇԵԱՆԻ, խրախուսելու համար զինքը իր ընտրած ասպարէզին մէջ ։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՌԱՆՑ ՏԻՐՈՋ ՏՈՒՆԸ (վէպ)

(La Maison sans maître)

Էկօն Հոֆմանթալի, Գերմաներէնէ թարգմանեց F. Berence. Editions PLON. 6 rue Garencière, Paris.

BELAVOX

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՏԻՍՔԵՐ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ հեղինակութիւններուն

Ուռենին, Մարօ ջան, Իցիւ թէ ըլլայի, Գեղջկուհին (մեներգ՝ Իրիս Պիւլպիւլեան), Իրիկուն, Ծաղկոց սարէն, Համով աղջիկ, Վրէժ, (խմբերգ Փարիզի հայկ. երգչախումբ 80 հոգի)։

Հրապարակ ելած են սահմանափակ թիւով օրինակներ։ Դիմել հեղինակին A. BARTEVIAN 14 rue Petit, Paris (19)։ Հեռախօս Bot. 99-22:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ դիմել Պ. Շաւարշ Փիրանեանի, 25 rue Berlioz։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Համախարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին վարչութիւնը կը տօնէ հին եւ նոր Խարբերդի տարեդարձը Նոյեմբեր 19ին ։

ԵՐԳԻ ՓՈՐՁԵՐ

Սուրիայէն Փարիզ ժամանած երաժշտագէտ Ե. Քաջունիի երգչախումբի փորձերը տեղի կ'ունենան նոյեմբեր 1էն սկսեալ ամէն երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 32 rue de Trévise, métro Cadet։ Սիրով կը հրաւիրուին անոնք որ մասնակցիլ կ'ուզեն ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme – (13e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Jeudi 3 Novembre 1949 Հինգշաբթի 3 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5990–Նոր շրջան թիւ 1401 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՀՈԳԵՐ Մ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Առենէ մը ի վեր միջազգային դիւանագիտութիւնը լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի Միջին Արեւելքի անցուդարձին։

Ինչպէս Ծայր. Արեւելքի մէջ եւ այլուր, այստեղ ալ Զօրս Մեծերն են որ իրար կը հետապնդեն, քաղաքական թէ տնտեսական գետնի վրայ։

Նշանակալից է, մասնաւորապէս, Մ. Նահանգներուն եւ Մեծն Բրիտանիոյ յարաճուն գործունէութիւնը, վերջին պատերազմէն ի վեր։

Երկուքն ալ կը ջանան ամրապնդել իրենց դիրքերը, երբեմն իբրեւ մրցակից։ Ֆրանսա եւս, որ այնքան վաստակ ունի Սուրիա – Լիբանանի մէջ, յաճախ կը զգացնէ իր ներկայութիւնը։

Միւս Զօրը, Խ. Միութիւնը, ոչ միայն մասնաւոր պատուիրակութիւններ եւ դեսպանութիւններ հաստատեց, այլեւ բարձրաստիճան կղերականներ ղրկեց մինչեւ Երուսաղէմ, յիշեցնելու համար իր շահագրգռութիւնը։

Եթէ առ այժմ խորհրդաւոր լռութիւն մը կը պահէ, այդ չի նշանակեր թէ Մոսկուա նախկին կարեւորութիւնը չընծայեր Միջին Արեւելքի։

Նոյն խորհրդաւորութիւնը չէ՞ տիրեր Թուրքիոյ հանդէպ ալ, 1925ի բարեկամութեան դաշնագրին խզումէն ի վեր։

Կը թուի թէ Անգլեւսաքսոնները անհրաժեշտ չեն գտներ ծածկել իրենց կարգ մը ձեռնարկները,— տնտեսական եւ ընկերային։ Մինչեւ անգամ քաղաքական եւ ռազմագիտական։

Տնտեսականը բացատրութեան չի կարօտիր։

Մուսուլէն մինչեւ Արաբիոյ խորերը, քարիւղի աղբիւրներ են որ կը հոսին դէպի Միջերկրական, Սուրիա – Լիբանանի ճամբով։

Տնտեսականին կցելով ընկերային ծրագիր մը, Մ. Նահանգները վերջերս մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ղրկեցին Միջին Արեւելք, որպէսզի ուսումնասիրութիւններ կատարէ, համաձայն Թրումընի վարդապետութեան Դ. կէտին,— օգնել յետամնաց երկիրներու բարգաւաճման։

Գալով քաղաքական ճակատին, արաբական կարգ մը երկիրներու ներքին խլրտումները եւ զանազան ծրագիրներ միշտ վառ կը պահեն շահակից պետութեանց հետաքրքրութիւնը։

Քանի մը օր առաջ, Le Mondeի թղթակիցը կը հաւաստէր թէ ջուրն ինկած է Իրաքի, Սուրիոյ եւ Յորդանանի միացման ծրագիրը, իբրեւ հետեւանք Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Եգիպտոսի վարած քաղաքականութեան։ Եւ կը թուէր ծրագրին անպատեհութիւնները։

Ուրիշ իրազեկ թերթ մը, «Նիւ Եորք Հէրըլտ Թրիպիւն», որ արտայայտիչն է Մ. Նահանգներու քաղաքական եւ դրամատիրական շրջանակներուն, կը հաստատէ այս պարագան։

Նոյեմբեր 1 թուակիր թղթակցութեամբ մը, ամերիկեան օրաթերթը կը յայտարարէ թէ «Միջին Արեւելքի մէջ առ նուազն հինգ ազդեր ճնշում կը բանեցնէին Մ. Նահանգներուն վրայ, անցեալ շաբթու, ընդդէմ Սուրիոյ եւ Իրաքի միացման» եւ թէ ամերիկեան կառավարութիւնը սկսած էր լուրջ մտահոգութիւն յայտնել։

Համաձայն թղթակցին տեղեկութեանց, Դամասկոսի եւ Պաղտատի ամերիկեան ներկայացուցիչները վերջերս յաճախակի խորհրդակցութիւններ ունեցած են երկու կառավարութեանց պաշտօնատարներուն հետ։ Առանց պաշտօնական հանգամանք տալու, բայց յստակօրէն պարզելով Մ. Նահանգներուն դիրքը։

Անոնք, հակառակ չըլլալով հանդերձ երկու անկախ պետութեանց միացման, թելադրած են «խուսափիլ ամբողջ շրջանին կազմալուծումէն, ինչպէս պիտի խուսափէին թոյնէ մը»։

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, նմանօրինակ խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցած են եւ կը շարունակուին Ուաշինկթընի, Լոնտոնի, Փարիզի, ինչպէս եւ Միջին Արեւելքի մայրաքաղաքներուն մէջ ուր «իրարանցում պատճառած է Մեծըն Սուրիոյ ծրագրին յարութիւնը»։

— «Գահիրէի, Պէյրութի, Ամմանի, Ռիատի (Արաբիա) եւ Եաֆա – Թէլ Ավիվի մէջ ամերիկեան դիւանագէտները կը ջանան ապահովել հանդարտութեան պահպանումը շրջանի մը մէջ որուն անդորրութիւնը կենսական կը համարուի արեւմտեան պետութեանց ամենալայն շահերուն համար»։

Շ.

Մեր «Մեռելոց»ը

Լատինական Մեռելոցի առթիւ (Toussaint) երեքշաբթի օր գերեզմանատուները կը յորդէին անհամար բազմութեամբ, մայրաքաղաքէն մինչեւ յետին գիւղը։

Այս առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու մասնաճիւղերն ալ այց մը սարքած էին դէպի Père Lachaise, յարգելու համար Ա. Ահարոնեանի, Անդրանիկի եւ Ա. Խատիսեանի յիշատակը։

Հակառակ ցուրտ օդին, բազմաթիւ հայրենակիցներ եկած էին իրենց պարտքը կատարելու։ Կազմակերպիչները երեք ծաղկեպսակներ բերած էին, որոնք զետեղուեցան երեք մեծ դէմքերու գերեզմաններուն վրայ։

Անդրանիկի արձանին առջեւ խօսեցան ընկեր Վ. Պարոնվարդեան (յանուն Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան) եւ ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան, փառաբանելով ազգ. հերոսին ռազմական առաքինութիւնները։ Յետոյ բազմութիւնը երգեց «Իբրեւ արծիւ»ը։

Ա. Խատիսեանի գերեզմանին վրայ խօսեցաւ Շ. Միսաքեան, ներկայացնելով պետական մարդը, միշտ գործօն եւ հաւատարիմ, որ երբեք չընկրկեցաւ որեւէ տագնապի առջեւ, մանաւանդ բանտարկութեան շրջանին։

Ա. Ահարոնեանի գերեզմանին վրայ յարգանքի խօսքը արտասանեց ընկեր Հր. Բալուեան, պարզելով անոր հայրենասիրական թանկագին ծառայութիւնները, իբրեւ գրագէտ եւ իբրեւ ներկայացուցիչը Հայկական Հանրապետութեան որ ստորագրեց Սեւրի դաշնագիրը։

Բազմութիւնը գերեզմանատունէն բաժնուեցաւ խոր տպաւորութեամբ, ջերմապէս գնահատելով Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին օրինակելի նախաձեռնութիւնը։

Թուրքիա ստիպուած է արթուն մնալ

Թուրքիոյ Ազգ. ժողովի նստաշրջանին բացման առթիւ, Իսմէթ Ինէօնիւ ճառ մը խօսելով, պարզեց ներքին եւ արտաքին կացութիւնը։ Մասնաւորապէս փառաբանեց Թուրքիոյ սերտ յարաբերութիւնները եւ զինակցութիւնները Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի հետ եւ յոյս յայտնեց թէ Եուկոսլաւիոյ հետ ալ սերտ յարաբերութիւններ պիտի հաստատուին առեւտուրով, իսկ Իսրայէլ «խաղաղութեան ազդակ մը պիտի դառնայ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ»։

— «Գալով մեր յարաբերութեանց՝ Ռուսիոյ հետ՝ անկեղծօրէն կ'ուզենք որ լաւ ըլլան, բայց տակաւին ի վիճակի չեմ բարուոքում մը յայտնելու»։

Թուրքիա հոգեր ունի նաեւ պալքանեան ճակատին վրայ, մասնաւորապէս Պուլկարիոյ հետ։ Ամիսներ առաջ քարկոծուեցաւ Սոֆիայի թրքական հիւպատոսարանը։

Իսմէթ Ինէօնիւ բարուոքում չի տեսներ նաեւ աշխարհի կացութեան մէջ, հետեւաբար ստիպուած են «միշտ արթուն մնալ։ Երկիրը այժմ ի վիճակի է ինքզինքը պաշտպանելու բանակով մը որ վերակազմուած է համաձայն արդի զինարուեստի, աջակցութեամբ Ամերիկայի։ Թուրքիա իր տեղն ունի եւրոպական հաւաքականութեան մէջ, եւ պիտի ջանայ առանց վերապահութեան դառնալ ամէնէն եռանդուն ջատագովը դրական գործակցութեան՝ եւրոպական պետութեանց միջեւ»։

Թուրքիոյ նախագահը կարեւոր ազդակ մը կը նկատէ արեւմտեան Գերմանիոյ դաշնակցային պետութիւնը՝ Եւրոպայի համար եւ կը յուսայ թէ այդ նորակազմ պետութիւնն ալ շուտով պիտի ընդունուի Եւրոպայի Խորհուրդին մէջ։

55 ՀՈԳԻ ԱԾԽԱՑԱՆ Գչ. օր, օդանաւային արկածի մը հետեւանքով, Ուաշինկթընի վերեւ։ Միայն մէկ հոգի ողջ մնաց։ Զոհերուն մէջ կան երկու երախաներ։ Առեւտրական օդանաւ մը զարնուելով ռազմական օդանաւի մը, որ Պրազիլիոյ ծախուած էր, հազիւ հարիւր մեթր բարձրութեան վրայ ինկաւ Փոթոմաք լիճը։ Զոհերը ոչ միայն ածխացած, այլեւ կտոր կտոր եղած եւ անճանաչելի դարձած էին։

Մարշըլի ծրագիրը կրնայ ձախողիլ, եթէ...

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՆՈՐ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Մարշըլի ծրագրին վերատեսուչը, Պ. Փոլ Հոֆմըն, որ ժողովի հրաւիրած էր 19 «Նպաստընկալ» պետութեանց ներկայացուցիչները, Փարիզի մէջ, մանրամասն զեկուցումով մը պարզեց Մ. Նահանգներուն տեսակէտները։ Եւ կարգ մը պահանջներ դրաւ, հասկցնելով թէ անոնց գործադրութենէն կախում ունի օգնութեան շարունակութիւնը։

Վերատեսուչը չի ժխտեր երկու տարուան ընթացքին կատարուած յառաջդիմութիւնը։ «Կը ծափահարենք ձեր ճիգերուն յաջողութիւնը։ 1947էն ի վեր մենք շփոթութեան մատնեցինք համայնավարները եւ միւս անպատկառները (սինիք), ապացուցանելով թէ նախ՝ կրնանք յաջողութեամբ գլուխ հանել տնտեսական վերելքը արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, եւ երկրորդ՝ կրնանք միանալ, ապահովութեան հիմերը դնելու համար ընդդէմ յարձակման՝ մեր Ատլանտեան հասարակութեան վրայ։ Եւրոպական վերականգնումի ծրագիրը այժմ կը մօտենայ կէս ճամբու նշանակէտին։ Ժամանակը եկած է ուշադրութեամբ քննելու թէ ինչ ճիգեր պէտք է փորձել, շահուած գետինը պահելու եւ նոր յառաջդիմութիւններ ապահովելու համար։

«Այժմ մեր բոլոր եռանդը պէտք է յատկացնենք երկու գլխաւոր պարտականութեանց։ Առաջին՝ հաւասարակշռել Եւրոպայի տոլարի հաշիւները, այնպէս որ Եւրոպա կարենայ հում նիւթեր եւ ուրիշ ապրանքներ գնել, ինչ որ կը նշանակէ գործ ճարել բանուորներուն եւ լաւագոյն կենցաղ մը ապահովել։ Երկրորդ՝ լայն ծրագիր մը մշակել, զարկ տալու համար արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսութեան։ Ըսել կ'ուզեմ՝ միացնել արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսութիւնը»։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Ամերիկայի ներկայացուցիչը պահանջած է 50 առ հարիւր ջնջել բաժնեչափի դրութիւնը մինչեւ Դեկտեմբեր 15, զարկ տալու համար միջազգային առեւտուրին։ Յետոյ, Եւրոպայի տնտեսական միացումը գլուխ հանել մինչեւ 1950 Մարտ։

Երեքշաբթի օր տաք վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան, այս պահանջներուն առթիւ։ Եւրոպայի ներկայացուցիչները վեց ժամ վիճաբանելէ վերջ, չկրցան համաձայնիլ որոշ բանաձեւի մը մասին։ Հարկ եղաւ մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմել, նոր բանաձեւ խմբագրելու համար։ Թերթերը կը գրեն թէ՝ Պ. Հոֆմէն միշտ կը յիշեցնէր Անգլիոյ եւ միւս պետութեանց ներկայացուցիչներուն որ եթէ Եւրոպա հաստատ խոստում չտայ, Մ. Նահանգներու խորհրդարանը կրնայ ջնջել Մարշըլի ծրագիրը՝ ներկայ դրութեամբ։

Պ. Հոֆմըն, որ Ֆրանքֆորթ պիտի երթար չորեքշաբթի օր, յետաձգեց իր մեկնումը, նկատի առնելով կացութեան փափկութիւնը։

Գերմանական թնճուկը

Արեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութեան նախագահը, պրոֆ. Թէոտոր Հէօս, իր առաջին պաշտօնական այցելութիւնը տուաւ Պերլինի եւ ճառ մը խօսելով հարիւր հազար ունկնդիրներու առջեւ, ըսաւ թէ Պերլինը նորէն պիտի դառնայ մայրաքաղաքը Գերմանիոյ։ Ընդունելութիւնը տեղի ունեցաւ ամերիկեան շրջանին մէջ։ Նախագահը ըսաւ.— «Մենք ալ հոգեր ունինք արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ,— դրաման օրէնք, տնտեսական խնդիրներ, Ռուրի խնդիր, եւայլն, «բայց չունինք արգելարաններ»։ Յետոյ բացատրեց թէ արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը փոխանորդն է բոլոր Գերմաններու։ «Ես պատրանքներ չունիմ ապագայի մասին։ Գիտեմ թէ առնուազն մէկ սերունդ պիտի աշխատի, թօթափելու համար ոճրապարտ Հիթլէրի ժառանգութիւնը։ Բազմաթիւ ծանրակշիռ խնդիրներ կան մեր առջեւ։ Մենք հեռու ենք խաղաղութենէն, պատերազմի դադարումէն 4ուկէս տարի վերջը»։

Համայնավար երիտասարդ մը խորհրդային թռուցիկներ կը ցրուէր քաղաքապետարանի հանդիպակաց տունին տանիքէն։ Հազարաւոր քաղաքացիներ զայրանալով տունին առջեւ հաւաքուեցան, քանի մը հոգի քաշեցին փողոց իջեցուցին անծանօթը, եւ պիտի բզկտէին, բայց ոստիկանութիւնը օգնութեան հասաւ։

★ Նախագահը մասնաւորապէս շեշտեց իր ճառին մէջ.— «Կը հարցնեն թէ ի՞նչ գործ ունիմ Պերլինի մէջ։ Ես կեցած եմ այստեղ վասնզի Պերլինը արեւմտեան Գերմանիոյ կը պատկանի։ Կեցած եմ այստեղ, իբրեւ բանբերը միլիոնաւոր Գերմաններու որոնք լռութեան դատապարտուած են արեւելքի մէջ։ Ես կեցած եմ հռչակելու համար արեւելեան շրջանի Գերմաններուն եւ բոլոր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԵՒ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ

(1915—1917)

Տիլմանի ճակատամարտի յաջորդ օրը, լուսաբացին, Սալմաստի հովտին մէջ մեռելութիւն կը տիրէր: Թշնամի բանակի քանի մը ջոկատները միայն կը գտնուէին Շորգէօլի եւ Թամարի բարձունքներու վրայ, որոնք նոյնպէս մաս առ մաս կ'անհետանային:

«Թշնամին նահանջեր է», կը լսուէր ամէն կողմէ: Լուրը զարմանալի էր եւ նոյնիսկ անհաւատալի:

Պոլսէն մինչեւ հեռաւոր Ատրպատական եկած, հարուստ ռազմամթերք, փորձուած ու քաջ զինուորներ ունեցող Խալիլ փաշայի բանակը 3000 դիակ ձգած նահանջած էր խուճապահար, պարտուելով իրմէ շատ աւելի սակաւաթիւ ռուս զինուորներէն եւ երբեմնի «կեավուր»ներէն:

Նահա՞նջ թէ ռազմախաղ մը, կը մտածէին բոլորը եւ այս խնդիրն ստուգելու համար Անդրանիկն ու Սամսոնը հարկ եղած միջոցները գործադրեցին անմիջապէս:

Դաշտը պարպուած էր թշնամիէն եւ Անդրանիկի գունդը յառաջանալով հասաւ Շէյթանաւա գիւղը, դաշտին կեդրոնը:

1915 Ապրիլ 20ին, մեր կամաւորները մտան Տիլման: Իսկ ձիաւորներէն մաս մը ղրկուեցաւ քրտաբնակ շրջանները՝ Բռուշխօրանի եւ Աշնակի կողմերը հետազօտելու:

Հանդստեան օրեր էին եւ հայ կամաւորները զբաղած էին վրաններու դասաւորումով, հանդերձեղէններու մաքրութեամբ, կեր ու խումով եւ զարմանազան պատմութիւններով: Այդպիսի պարագաներու մէջ, ամէնէն երկչոտն ալ կը հերոսանայ: Մինչդեռ գունդի ղեկավար շրջանակը ծանր մտահոգութեան մատնուած էր: Անդրանիկ եւ Սամսոնը կը պնդէին թէ՝ Խալիլ փաշան վերադարձին կրնայ Վան մտնել եւ կոտորել Վասպուրականի հայութիւնը:

Շատ չանցած Անդրանիկի վրանը կը բերուէին երկու Քիւրտեր, իբրեւ լրտես: Սամսոնի ղրկած սուրհանդակներն էին, որոնք յաջողութեամբ Վան գացեր ու վերադարձեր էին:

Արամէն նամակ բերած էին:

— «Տաճիկ նենգամիտ կառավարութիւնը խաբէութեամբ սպաննեց Իշխանը եւ ընկերները, Շատախի ճամբուն վրայ: Վռամեանը ձերբակալեց եւ գիշերով անյայտացուց:

Այս տմարդի վերաբերմունքը ցնցեց ամբողջ Վասպուրականը եւ տեղի ունեցաւ անխուսափելին — ընդհարում:

«Պաշարուած ենք Այգեստանի եւ քաղաքի մէջ: Կտրուած ենք նաեւ գաւառներէն: Ժողովուրդի դիմադրական կորովը բարձր է: Թշնամիի բուռն ու կատաղի գրոհները ետ կը մղուին մեր հերոսներու կողմէ:

«Կը դիմադրենք, բայց դրսի օգնութիւնն անհրաժեշտ է: Փութացէք: Որքան ուշանայ օգնութիւնը, այնքան պիտի նուազին ու պիտի սպառնան մեր ինքնապաշտպանութեան միջոցները:

«Չգիտեմ, ողջ պիտի մնա՞նք թէ ոչ, սակայն շտապեցէք փրկել այս հերոս ժողովուրդը»:

Անմիջապէս դիմում կատարուեցաւ Զօր. Նազարբէգեանի: Խնդիրը ներկայացուեցաւ Կովկասեան ռազմաճակատի ընդհանուր հրամանատարութեան եւ սակայն պատասխանը կ'ուշանար...

Հայ կամաւորներէն Տիլմանի ճակատամարտին մէջ սպաննուած էին 76 զինուորներ եւ 3 դումարտակապետներ: Վէրքը դեռ կը կսկծար եւ վրէժխնդրութեան բոցը կը վառէր կամաւորներուն սիրտերը:

1915 Մայիս 16ին, վերջապէս հասաւ երանելի հրամանը:

Անդրանիկի գունդը պատմական Խանասորի դաշտն անցնելով պիտի մտնէր Աղբակ գաւառը:

Թրքահայաստանի դուռը կը բացուէր: Հըրճուանքի մէջ էին մեր զինուորները:

«Ով որ քաջ է, ի՞նչ կը սպասէ.
Արդէն ժամանակն է թող գայ...»

Հայկական գիւղերու եկեղեցիներու կոչնակները կը հնչէին: Մատաղի խոշոր պղինձները կ'եռային օճախներու վրայ: Երգ, պար, նուագ: Տեղացի թէ գաղթական Հայերը խռնուած էին կամաւորներու շուրջը: Սալմաստեցի, Վանեցի կամաւորները հրաժեշտ կուտային իրենց ընտանիքներուն, ազգականներուն եւ դրացիներուն:

Սրտառուչ էր տեսարանը: Պառաւ մամիկներ, նորահասեր, հպարտ եւ ժպտադէմ, ճամբու կը դնէին իրենց թոռները, զաւակները եւ ամուսինները:

Վրէ՛ժ, վրէ՛ժ... Այս էր օրուան կարգախօսը: Եւ գունդը մեկնեցաւ:

Մայիս 18ին, Անդրանիկ գրաւեց Աղբակը եւ հասաւ մինչեւ Պաշ-Գալէ գայմագամանիստ քաղաքը:

Երիցաձորէն — Բարթուղիմէոս վանք, անկէ ալ մինչեւ Պաշ-Գալէ մղուած բոլոր կռիւներու մէջ թշնամին պարտուեցաւ համեմատաբար աւելի մեծ զոհեր տալով:

Շատ չանցած, Սալմաստ հասան նաեւ ռուսական նոր վաշտեր եւ հայ կամաւորներէն՝ Իշխանի, Համազասպի եւ Քեռիի գունդերը, որոնց երեւումը սրտապնդեց նաեւ թրքական գրաւումի օրերուն Սալմաստէն Թաւրիզ փախած Պարսիկները:

Ռուսական զօրքն ալ յառաջ խաղալով, գրաւեց Ուրմի քաղաքը եւ ամրացաւ լճին ափերը եւ Սօմայի ու Գեաւառ շրջաններու մէջ:

Ռուսական զօրքը Արաքսի ափերէն, Ջուլֆայէն-Խոյ, Սալմաստ ու մինչեւ Ուրմի եւ Հէյտարապատ, միւս կողմէ՝ Սալմաստէն Խանասոր, (Բարթուղիմէոսի վանք) իր թիկունքն ապահովելէ ետք, այդ բոլոր վայրերու մէջ հիմնած էր բժշկա-առողջապահական կայաններ, ուր՝ սընունդ կը տրուէր նաեւ գաղթական ճամբորդներուն:

Այդ շրջանները հարուստ էին իրենց հիւանդանոցներով, մթերանոցներով, զինապահեստներով եւ փոխադրական միջոցներով:

«Վան-Ատրպատական» շրջանի մէջ, միաժամանակ կը գործէին՝ «Համառուսական քաղաքներու Միութեան», «Տատեանըսկիյ կոմիտէ»ի եւ ուրիշ բարեգործական միութեանց մասնաճիւղերը, որոնց ամէնէն հարուստ, զօրաւոր եւ հազարաւոր մասնաճիւղեր ունեցողը «Համառուսական Քաղաքներու Միութիւն» կոչուած կազմակերպութիւնն էր — «Սայիւզը Գօրոտօվ»ը:

Յետագային, այդ միութիւնը գործել սկսաւ նաեւ Խոյ-Կօթուր-Սարայ-Վան գծին վրայ:

1916էն 1917, Կովկասէն իրենց բնակավայրերը վերադարձող հայ եւ ասորի բազմահազար գաղթականները ստացան սնունդ, բժշկական օգնութիւն, գիշերելու եւ փոխադրութեան յարմարութիւններ, այն ալ ձրի:

Վերադարձող գաղթականներ իրենց բնակավայրերու մէջն անգամ ռուս պետութենէն նպաստ կը ստանային, (ամիսը 3 րուբլի իւրաքանչիւր անձի համար): Հետզհետէ, անոնք ստացան նաեւ լծկաններ, երկրագործական գործիքներ ու սերմնացու:

Ընդունակները պաշտօնի կոչուեցան Սայիւզ-Գօրօտովի եւ Տատեանըսկի» կոմիտէի գործերուն մէջ:

Գործի էին թրքահայ բժիշկներ, դեղագործներ հիւանդապահներ, հաշուապահներ, կառապաններ եւ սեւ աշխատանք կատարողներ:

Ատեն մը, Սալմաստի պարսիկ իշխանութեանց համաձայնութեամբ, թրքահայ գաղթականներէն (Վան-Աղբակի Հայերէն) քաղաքապահ ոստիկաններու հարիւրեակ մը կազմակերպուեցաւ:

«Համ. քաղաքներու միութեան» Խանասորի կայանի 25 պահակներն ալ թրքահայերէ կը բաղկանար:

Սալմաստի մէջ գործել սկսան նաեւ «Կովկասի Հայոց բարեգործական» ընկերութիւնը, որ հացահատիկներ, լծկաններ եւ սերմնցու կը բաժնէր հայ գաղթականներուն:

Այդ ընկերութեան ներկայացուցիչներն էին Գրիգոր Վարդանեան եւ Բօգտան Իզբաշեան, երկուքն ալ ծպտուած պոլշեւիկներ:

Այդ երկու ներկայացուցիչները եւ իրենց գործակիցները, իրենց տրամադրութեան տակ գտնուած միջոցները չարալօրէն կը վատնէին, ցոփ կեանք վարելով: Գաղթականներու բողոքները անլսելի կը մնային Կով. Հայոց Բարեգործականի վարիչներու կողմէ:

Այս վիճակը շարունակուեցաւ, մինչեւ որ Սալմաստ հաստատուեցաւ Ատրպատականի առաջնորդ, երջանկայիշատակ Ներսէս արք. Մելիք-Թանգեան եւ վերակազմուեցաւ Հ. Յ. Դ. «Մինարէթի» կոմիտէն:

ԱԶԳԻՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«Կրեմլին պատերազմի կը պատրաստուի»

Միջազգային քաղաքական այս անստոյգ օրերուն, մեր մոլորակը սկսած է հսկայական զինարանի մը երեւոյթն ստանալ: Կը զինուի անվերջ ե՛ւ աջը ե՛ւ ձախը: Պետական մարդիկ՝ մամուլով թէ խօսքով, կը հնչեցնեն ահազանգը, պատրաստ գտնուելու համար ապագայ բախումին:

Այս թերթը միշտ խուսափած է շռնդալից լուրերու հրատարակութենէն: Բացառիկ պարագաներու մէջ ալ, միշտ կը հրաւիրէ զգաստութեան եւ լրջութեան:

Մամուլին պարտականութիւնն է արձանագրել կարեւոր դէպքերը, որպէսզի կարելի ըլլայ որոշ գաղափար մը կազմել: Անշուշտ շատ մը յօդուածագիրներ անցուդարձը կը դատեն համաձայն իրենց հայեցողութեան:

Այդ կարգէն է փախստական պոլշեւիկ մը, ռուս գնդապետ Կրիկորի Տոկայեւ, որուն առաջին յայտնութիւնները ժամանակին հրատարակուեցան «Յառաջ»ի մէջ եւ որ վերջերս գիրք մը հրատարակեց Անգլիոյ մէջ: Տոկայեւ մարաջախտ Սոքոլովի սպայակոյտին անդամներէն էր Պերլինի մէջ եւ մասնագէտ է հրթիռներու:

Կ'ամփոփեմ իր մէկ տեսութիւնը, որ վերի խորագիրը կը կրէ.—

Այն պետութիւնները որոնք ժողովրդավար կարգեր չունին, չեն կրնար ունենալ խաղաղասիրական նպատակներ իրենց արտաքին քաղաքականութեան մէջ:

Սովետ պետութիւնը որ ծանօթ է իբրեւ «աշխատաւորական բռնապետութիւն», դասական օրինակն է ատոր:

«Աշխատաւորական բռնապետութիւն», դասական օրինակն է ատոր:

«Աշխատաւորական բռնապետութեան» պաշտօնական նպատակն է, վարել աշխատաւոր դասակարգին գործերը: Մինչդեռ իրականին մէջ ոչ մէկ կապ ունի աշխատաւոր զանգուածներուն եւ ժողովուրդի որեւէ մէկ դասակարգին հետ: Խորհրդային հանրապետութիւնը կը կառավարէ «14 ընտանիքէ» բաղկացած անսահման բռնապետութիւն մը, գլուխն ունենալով Սթալինը: Ասկէ կը հետեւի, ուրեմն, որ խորհրդային իրաւակարգը ուղղակի թէ անուղղակի պաշտպանելու համար, պէտք է պաշտպանել «14 ընտանիք»ներու բռնապետութիւնը, զոր կը վարէ Սթալին:

Մենք գիտենք եւ կը գնահատենք արտասահմանի ժողովուրդներուն սնուցած համակրանքի զգացումները՝ հանդէպ Խ. Միութեան ժողովուրդներուն: Սակայն գիտենք, նաեւ որ անոնք տեղեակ չեն ամբողջ իրականութեան:

Եւ կ'ուզենք որ աշխարհի ժողովուրդները իմանան թէ՝ ինչ ճակատագիր վերապահուած է մեզի, «14 ընտանիք»ներու կողմէ: Աշխարհի բանուորները գիտե՞ն արդեօք, որ սովետ տնտեսութեան գործունէութիւնը ուղղուած է գլխաւորաբար, օգնելու համար համաշխարհային յեղափոխութեան դատին: Շատ կը տարակուսիմ:

Վկայ պիտի բերեմ այս մասին, Սթալին ինքը: — «Այդ օգնութիւնը պիտի ըլլայ այնպէս, որ նախ յաղթող երկիրը (այսինքն Խ. Միութիւնը), ի գործ դնէ բոլոր կարելի ջանքերը մէկ երկրի մը մէջ, յետագային զայն զարգացնելու, քաջալերելու եւ յեղափոխութիւն պայթեցնելու համար բոլոր երկիրներուն մէջ: Երկրորդ, պէտք է հրապուրել ուրիշ երկիրներու ընկճուած, թշուառ դասակարգերը, կազմակերպել խռովութիւններ, ի հարկին նոյնիսկ զինուորական ուժ գործածել»:

Վերի միտքերը հիմնական սկզբունքներն են Խ. Միութեան քաղաքականութեան: Բացայայտ ճշմարտութիւններ՝ որոնք պէտք է նկատողութեան առնուին, Կրեմլինի հետ տեւական գործակցութեան մը մասին խօսուած ատեն:

Հիմա բացատրեմ, թէ ինչո՞ւ բսի որ Խ. Միութիւնը կը պատրաստուի երրորդ համաշխարհային պատերազմի մը:

1948ի աշնան Վիշինսկի ջղայնացաւ, երբ ամերիկացի եւ անգլիացի պետական մարդիկ հաղորդեցին թէ Խ. Միութիւնը կը պահէ երկուքուկէսէն չորս միլիոնի հասնող բանակ մը: Ես հիմա ի վիճակի եմ տալու իրական թիւը: Խ. Միութեան բանակը կը բաղկանայ աւելի քան հինգ միլիոն զինուորէ:

Ասկէ զատ, խորհրդային զինեալ ուժերու մասին խօսուած ատեն, պէտք է նկատի ունենալ նաեւ ներքին նախարարութեան, պետական Ապահովութեան (Չեկա) եւ լրտեսական կազմակերպութեանց պաշտօնեաները: Ես այս կազմակերպութիւններու թուական արժէքի մասին գաղափար չունիմ: Սակայն գիտեմ որ ներքին եւ պետական ապահովութեան նախարարութիւններ ունին իրենց սեփական մարաջախտները, զօրավարները, սպաները, ցամաքային ու օդային ուժերը, եւն.:

Ուրիշ կէտ մըն ալ, — Համաձայն Խ. Միութեան զինեալ ուժերու փոխ-հրամանատար զօր. Կոլիքովի հրամանին, պէտք էր աւելնային կռուի պատրաստութիւններն ու կռուի ընդունակութիւնը՝ բովանդակ զինեալ ուժերուն: (Այս խնդրին մէջ ես ալ գործօն մասնակցութիւն ունեցայ):

Քաղաքականապէս «անվստահելի» զօրավարներն ու սպաները յամրաբար «քշուելով», անոնց տեղը դրուեցան աւելի վստահելիներ: Դուք կրնաք հարց տալ, — եթէ Խ. Միութիւնը պատերազմի չի պատրաստուիր, ինչո՞ւ համար այսքան արտակարգ միջոցներ կը գործադրուին:

Կայ նաեւ ընդհ. զինեալ ուժերու քաղաքական վարչութիւնը, որուն պետն է զօր. Շիքին: Ես

[illegible] տարուան փորձառութիւն ունիմ եւ ամենահեղի – նակաւոր կերպով կարող եմ վկայել թէ «գործ»ը այնքան ուժգնութեամբ յառաջ չէր տարուեր,—ոչ իսկ պատերազմին ատեն — որքան հիմա։ «Գործ» ըստ ծխ միակ նպատակն է՝ ստեղծել խորհրդային զինուորին մէջ մոլեռանդ, պատերազմատենչ ոգի մը։

Ուրիշ պարագայ մը եւս պէտք է նկատի ու – նենալ։ Խորհրդային զինուորը կը մարզուի այն – պէս, որ մահու չափ ատէ այն ամէնը, որ ամերիկ– եան կամ անգլիական է։ Ատել Ամերիկացին ու Անգլիացին։ Ատել ամերիկացի եւ անգլիացի զին– ուորը։ (Տեսնել մեր յօդուածը, «Յառաջ», Թիւ 5956, Ա. Հ.)։

Բացայայտ է որ հանրածանօթ ռազմական կարգախօսը՝ «սպաննէ Գերմանացին», փոխուած է «սպաննէ Եանքին կամ Անգլիացին»։

Գոյութիւն ունի զինական պաշտպանութեան հսկայական կազմակերպութիւն մը, «Օսօավիա – քիմ», սովետ. Միութեան պաշտպանութեան եւ օդային ու քիմիական ճարտարարուեստներու զարգացման ընկերութիւնը։ Այս կազմակերպու – թեան մէջ է որ թրծուեցան ամէն կարգի վարիչ դասերը (քատր), մասնաւորաբար օդային ու – ժերը։ 1941—1945ի շրջանին խորհրդային օդանա– ւորդներու նուազագոյն 50 առ հարիւրը այս կազ– մակերպութեան կողմէ մարզուեցան։ Տրամաբա – նական պիտի թուէր անշուշտ, որ ան նուազա – գոյնին վերածէր իր գործունէութիւնը պատե – րազմէն վերջ. մինչդեռ ճիշդ հակառակը պատա – հեցաւ։

1948ի սկիզբները, (ուշադրութիւն տարին) «Օսօավիաքիմ»ը վերակազմուեցաւ ընդարձակ հիմերու վրայ եւ անոր մէջէն ստեղծուեցան երեք նոր Համամիութենական զինական կազմակեր – պութիւններ, գործակցելու համար բանակին, օ– դային ուժերուն եւ նաւատորմին հետ։

«Օսօավիաքիմ»ի օդային հրամանատար զօր. Պոպիէվ արձակուեցաւ իր պաշտօնէն՝ իբրեւ «ոչ բաւական ռազմաւէր», ու անոր տեղը դր– ուեցան «գեր – ռազմապաշտ» զօրավարներ։ Ա – նոնցմէ մէկն է օդային հանրածանօթ զօր. Նիքո– լա Քամանին։ Ամբողջ Խ. Միութեան մէջ չկայ գիւղ մը, ուր տարածուած չըլլայ այս նոր կազ – մակերպութեան գործունէութիւնը։

Պէտք է նկատի ունենալ, որ այս կազմակեր– պութեան զինուորները մօտ 5 միլիոն զինեալ ու– ժերու հաշիւէն դուրս կը մնան։ Անոր ծախքերը նմանապէս պատերազմական նախարարութեան ելմտացոյցին մէջ չեն մտներ։ Հետեւաբար կարե– լի չէ ճշդել սովետական պատերազմական նախա– հաշիւը։

Ա. Հ.

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ.— Փարիզի «Զօրօ» մանկա – կան պարբերաթերթին կ'աշխատակցի Պ. Ժան Փափ (Փափազեան)։

★ Ջեխոսլովաքիոյ մամուլը մեծ գնահատան– քով կը խօսի «Պումերանկ»ի մասին, որ շարժա – նկարի վերածուած է Էլիա Քազանի կողմէ (ծա– գումով Հայ)։

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

(Արեւմտահայերէնի վերածուած)

ՇԱՔԱՐԻ ճակնդեղին մշակումը կ'աւելնայ տարուէ տարի։ Այս տարի Սպիտակի, Ախուրեա– նի, Արթիկի, Կիրովականի եւ ուրիշ շրջաններուն մէջ ժամանակէն առաջ պետութեան կը յանձնեն ճակնդեղը։ Լաւագոյն պարագային մէկ հեկտա – րէն կը հաւաքեն 40 թոն եւ աւելի ճակնդեղ։

ԵՐԵՒԱՆԻ քիմիա – տեխնիկական ուսումնա– րանը, որ հիմնուած էր 1928ին, մինչեւ այսօր տուած է 460 շրջանաւարտներ, որոնցմէ շատեր հետեւած են բարձրագոյն կրթութեան, իսկ ու – րիշներ կ'աշխատին գործարաններու եւ արհես – տանոցներու մէջ։ Ուսումնարանը իր գործնական աշխատանքները կը կատարէ Լենինգրատի, Մոս– կուայի, Ուրալի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ։

Ուսումնարանը այս տարի ունի 312 ուսանող, որոնց մէջ կան նաեւ հայրենադարձ երիտասարդ– ներ։ Ուսումնարանն օժտուած է համապատաս – խան աշխատանոցներով։ Պիտի կառուցուի քառա– յարկ շէնք մը, իբրեւ հանրակայարան 300 ուսա – նողներու։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՇՈՓԷՆԻ մահուան հարիւ – րամեակին առթիւ, Երեւանի Ալ. Մեասնիկեան հանրային գրադարանը կազմակերպած է ցուցա– հանդէս մը։ Նկարներ եւ գրքեր կը պատկերացնեն անոր կեանքն ու գործը։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ կաճառի գիտական նստաշրջանը բացուեցաւ Նոր Բայազիտի մէջ։ «Արեան փոխնե– րարկում»ի մասին խօսեցաւ գիտնական Վար – դանեանը։

ԱՐՈՒԵՍՏՆԵՐՈՒ տան կից կազմակերպուած է «Գեղանէրների» խմբակ, որուն կը մասնակցին քանի աւելի կիներ։ Խմբակի ղեկավարն է՝ հայ– րենադարձ՝ Վարդանի Միրիջանեանը, որ խոս – տացած է ասեղնագործել Սթալինի մեծադիր նկարը։

ՆՈՐ ԲԱՅԱԶԻՏԻ ջրմուղի աշխատանքներու երկրորդ մասը լրացաւ։ Քաղաքը այժմ ունի կա– նոնաւոր ջրաբաշխում։ Մինչեւ 30 — 35 մեթր բարձրութեամբ բլրակներու վրայ եղած տեղերն իսկ օժտուած են ջուրի ծորակներով։

ԽԱՂՈՂԻ նոր այգիներ պիտի տնկուին այս տարի, Հոկտեմբերեանի շրջանին մէջ՝ 350 հէք – թար, Վեդիի մէջ 310, Կոտայքի մէջ 225 եւն.։ Համագումար 2000 հեքթար։

ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹ– ԱՏՐՊԷՅՃԱՆԻ ՄԷՋ

Ատրպէյճանի բոլոր բարձրագոյն դպրոցնե – վարժական կաճառն ունի ատրպէյճանական, հայ– յերը, Ռուսերն ու Վրացիները, Թալըշներն ու Թաթարները։

Ատրպէյճանի « Լենին » պետական մանկա – վարժական կաճառն ունի Ատրպէյճանական, հայ– կական եւ ռուսական բաժին։ 961 ուսանողներէն 365ը Հայեր են եւ Հայերը կ'ուսանին հայերէն։ Նոյն կաճառին մէջ դասատուական բաժնին մէջ կան 60 Հայեր։ Հայկական բաժնին մէջ տարի – ներէ ի վեր գոյութիւն ունի հայագիտական բեմ։

Կիրովապատի մանկավարժական կաճառն ալ [illegible] Հայկական բաժին։ Հայագիտական Հայերէն կը դասաւանդեն նաեւ Ատրպէյճանի միւս բարձրագոյն դպ– րոցներուն մէջ։ Ատրպէյճանի Գիտութեանց Ակա– դեմիային մէջ կը դասախօսեն հայ դասախօսներ։ Հոն կան տասնեակ մը հայկական գիւղատնտեսա– կան արհեստագիտական վարժարաններ։ Պագուի մէջ կայ Երամեան պետական հայկական թատրո– նը, ուր դերասանութիւն կ'ընեն հայ մեծ դերա – սաններ եւ Ատրպէյճանի նախարարուհի Ժամէն (Մ. Ի. Գրիգորեան), դերասաններ Յարութիւն – եան, Յովհաննիսեան, արուեստի վաստակաւոր գործիչ Ա. Գ. Յովակիմեան։

« ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐԸ »

Խորհրդային մի քաղաքացի, այսպիսի հարց էր ուղարկել Ռատիօ Մոսկուային։ Պատասխանը շատ մշուշապատ էր, ուստի «Ամերիկայի Ձայն»ը օգնութեան հասնելով բացատրում է այսպէս.—

1.— Ժողովրդական դեմոկրատական երկիրը մի տարածութիւն է, որի սահմաններից ներս ոտք չի կարող դնել ոչ ոք, ոչ էլ կարող է որեւէ մէկը նրա սահմաններից դուրս գալ, առանց Մոսկուայի հրամանի։

2.— Դա մի պետութիւն է, որտեղ ամէն ինչ պատկանում է պետութեան, եւ ժողովրդին ոչինչ չի պատկանում։ Այնտեղ պետութիւնը պատկա – նում է կոմունիստ կուսակցութեան վարիչներին, որոնք անում են ամէն բան, առանց հաշուի առ – նելու ժողովրդի շահերն ու պահանջները։

3.— Ժող. Դեմ. երկրի ամբողջ ժողովուրդը պարտաւոր է աշխատիլ պետութեան համար։ Զաշխատողներին ուղարկում են բռնի աշխատան– քի ճամբարներ, սովորում են «սոցիալիստական մրցման» ձեւերն ու մեթոդները։

4.— Այդ երկրի բնակիչները անկողին են մտ– նում սարսափով, թէ գիշերը, գաղտնի ոստիկան– ները պիտի չխուժե՞ն իրենց բնակարանը եւ բանտ տանեն իրենց։

5.— Ժողովրդական դեմոկրատական երկ – րում, ամէն մարդ պարտաւոր է մտածել, խօսիլ եւ գործել համաձայն կոմունիստ տէրերի ցան – կութեան, իբրեւ միջոց «պետական անվտանգու– թեան»։

6.— Ժողովրդական դեմոկրատիայի եւ ոչ մի երկիր, իրաւունք չունի Խորհրդային Միու – թեան հաւասարիլ, այլեւ պարտաւոր է ամբող – ջութեամբ ենթարկուիլ Մոսկուային եւ կատարել նրա հրամանները անշեղ։ Գ. Ծ.

ԵՐԵՒԱՆԻ թերթերը կը գրեն թէ աւարտած է «Միկոյեան» պողոտայի կառուցումն ու ասֆալ – տապատումը։ Պողոտան ունի աւելի քան 50 մեթր լայնութիւն։ Կը սկսի «Լենին» հրապարակէն մին– չեւ քաղաքային կայարանը։

Երկու կողմերուն վրայ տնկուած բարդիներն ու ելեկտրական լամբերու համար երկաթէ սիւնե– րը մեծ շուք կու տան պողոտային։ Մէկ տար – ուան ընթացքին պողոտային վրայ շինուած եւ շահագործման յանձնուած են 7 բազմայարկ բնա– կելի շէնքեր, իսկ չորս նոր շէնքի շինութիւնը կ'ա– ւարտի շուտով։

ԳԻՐՑՈՂ ՀՐԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մեր գրասենեակին մէջ կար անոր պատկերը, բայց ան բնաւ չէր հանդիպած հոն։ Ան մեր քա – ղաքը անգամ եկած չէր, ոչ իսկ կլիմային համար եւ ոչ ալ Հայերը տեսնելու։ Մինչդեռ տասնեակ – ներով միլիոնատէրեր մասնաւոր կուգային հոն, Հայերը տեսնելու։ Բայց ոչ Քլէրընս Մաքքէ։

Իմ ծննդավայրս կը գտնուի Քալիֆորնիոյ խաղողի եւ ամէն տեսակ չոր պտուղի ճարտա – րարուեստի կեդրոնին մէջ։

Ամէն ամառ հարիւրաւոր Հրեաներ հոն կու – գային Շիքակոյէն եւ Պոսթընէն ու ահագին խա– ղող կը փոխադրէին իրենց քաղաքը եւ կը հարս– տացնէին շոգեկառքի ընկերութիւնները։

Անոնք միեւնոյն ատեն շատ հեռագիրներ կը քաշէին։ Բարեբախտաբար Քաց Հրեայ էր, որով– հետեւ վաճառականներուն մեծամասնութիւնը անգլերէն գրել չէր գիտեր։ Եւ հոս կը սկսէր մեր պաշտօնը։

Մեր քաղաքին մէջ մէկ պանդոկ միայն կար ուր Քաց հաստատած էր մանրանկար հեռա – գրատուն մը, գիս ալ քովը առած էր իբր օգնա – կան։ Հետեւաբար մէջտեղը կային սեղան մը, գրամեքենայ մը եւ ես։ Աթոռ մը ինծի համար եւ ուրիշ մը անոր որ հեռագիր պիտի քաշէր։

Եթէ յաճախորդը անգլերէն չգիտնար Քաց կը թարգմանէր։ Ամէն տեսակ գործ կ'ընէինք։ Այս– պէս չարունակուեցաւ երեք տարի։

Մինչ այդ Քաց լաւ մը սորված էր վաճառա – կանութեան գաղտնիքները եւ հեռացաւ հեռա – գրատան պաշտօնէն։ Ես ալ Ֆրիսքօ գացի։

Անկէ վերջ երեք տարի չտեսայ Քացը, բայց ան չափազանց հարստացեր էր։ Ունէր հիանալի սեւ ինքնաշարժ մը, օրէ օր կը գիրնար եւ մազերը կը թափէին։ Օր մը տեսայ զինքը, վայրկեանի մը համար։ Բազմազբաղ էր, կը զբաղէր խաղողի, դեղձի, կարոսի, գետնախնձորի, սոխի եւ ամէն տեսակ բոյսերու առուծախով։ Բայց յանկարծ բախտը դարձաւ եւ ան սկսաւ կորսնցնել իր հա– րստութիւնը։ Չորս տարի վերջ կը գտնուէի էլ Սէնթրօ, ծերուկ Քացն ալ հոն էր եւ կը բնակէր քաղաքին ամէնէն լաւ պանդոկը։

Այցելութեան գացի։ Չափազանց գիրցած էր։ Օդն ալ շատ տաք էր, շապիկ չէր հագած եւ շա– րունակ կը քրտնէր։ Դժուարութեամբ կը շնչէր։ Սենեակին լոյսը շատ զօրաւոր էր, սեղանի մը վրայ գրամեքենայ մը կար, իսկ զանազան թուղ – թեր ցրուած էին սենեակին ամէն կողմը։

Սնանկացեր էր եւ տկար կը զգար ինքզինքը։ Գիրութիւնն էր որ կը նեղէր զինքը։

Խօսեցանք անոր հետ, սակայն սոսկալի էր Քացի գիրութիւնը, թոյլ չէր տար որ ազատ շունչ առնէ։

— Լաւ չեմ գիտեր. ըսաւ Քաց, բայց կարծեմ թէ կը մեռնիմ։

Գիտէի թէ չէր կատակեր, հասկցայ թէ որ– քան ճիշդ էր ըսածը։

Քանի մը գաւաթ խմեցինք եւ նշմարեցի թէ ջղայնացած էր։ Ըսաւ թէ այլեւս բնաւ չէր քնա– նար։ Անընդհատ կ'աշխատէր, կը ծխէր ու կը խմէր։

Գրեթէ լացի, երբ բաժնուեցայ անկէ։ Ցի – սուս Քրիստոս, խեղճ Քաց։ Ինչպէ՞ս կ'ըլլար որ դէբ մարդ մը լաւ կը ներշնչէր, դէբ մարդու մը երեւոյթը տխրութիւն կրնա՞ր ազդել։ Դժուարու– թեամբ կը զսպէի արցունքներս։

Խեղճ Քաց։

Ասիկա պատմուածք մը չէ։ Այդ կսկլոր Հր– եան գիրցաւ ու մեռաւ։

Հիմա մեռած է ան։

Կը յիշեմ այն օրը երբ ան առաջին անգամ Սէն Ֆրէնսիսքոյի հեռագրատունէն ներս մտաւ։ Կը յիշեմ թէ ինչպէս կը խնդար ու կը խօսէր։ Կը յիշեմ բոլոր անցեալը։

Ան գիրցաւ ու մեռաւ։ Այսքան։ Ոչինչ է ա – սիկա։ Գիրցաւ ու մեռաւ։ Ի՞նչ կը նշանակէ այս։ Չեմ գիտեր։ Ան աշխարհի ամէնէն արագաշարժ հեռագրական պաշտօնեան էր, բայց սորվեցաւ աւելի լաւ արհեստ մը եւ շատ դրամ շահեցաւ, հարուստ էր այլեւս։ Յետոյ գիրցաւ եւ իրիկուն մը անոր այցելեցի Էլ Սէնթրոյի պանդոկին մէջ ուր ինծի ըսաւ թէ կը մեռնէր։ Պարզօրէն ըսաւ։ Եւ քանի մը ամիս վերջ մեռաւ։ Այդ գիշերը հա– գիւ կը շնչէր։

Բան մը չի նշանակեր ասիկա, ինչպէս ըսի։ Ոչ մէկ բանի մասին տեղեկութիւն ունիմ եւ աշ– խարհի վրայ վեց կամ եօթը բաներ կան որոնց երբեք չեմ բաղձար, իսկ այս ձեւով մեռնիլը այդ եօթը բաներէն մէկն է։

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐԱՅԵԱՆ

Գերմաններուն՝ մէջ դաւանած սկզբունքները,— քաղաքային ազատութիւն եւ ազգային միութիւն. քրիստոնէական գաղափարներ եւ ընկերային բարօրութիւն: Իմ իսկ պնդումով, արեւմտեան Գերմանիոյ սահմանադրութեան մէջ մտցուցինք այն տրամադրութիւնը թէ կը գործենք յանուն բոլոր Գերմաններուն որոնք զրկուած են խորհրդակցութեանց մասնակցելու իրաւունքէն»:

★ Գերմանական գործարաններու քանդումը լրջօրէն կը զբաղեցնէ Դաշնակիցները, որոնք իրարու մէջ ալ համաձայն չեն: Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանը անցեալ օր ճաշի հրաւիրեց Անգլիոյ արտաքին նախարարը եւ Գերմանիոյ ամերիկեան մարզպանը, թիւրիմացութիւնները հարթելու համար: Ամերիկեան մարզպանը վերջերս ճառ մը խօսելով, քննադատած էր Անգլիոյ բռնած դիրքը: Իր կարծիքով, հարկ է դադրեցնել գործարաններու քանդումը: Անգլիա տակաւին կը վարանի, սպասելով որ Գերմանները ուրիշ միջոց մը առաջարկեն, ապահովելու համար հատուցումներու վճարումը: Բրիտանական մարզպանն ալ առջի օր կը յիշեցնէր թէ Դաշնակիցները կրնան վերաքննել քանդումի ծրագիրը, եթէ ուրիշ ձեւ մը գտնուի հատուցումները վճարելու:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ հոսանքի խանգարման հետեւանքով, «Յառաջ»ի այսօրուան թիւր սովորականէն ուշ տպուեցաւ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ դահլիճը սկզբունքով հաւանեցաւ ջնջել պաշարման վիճակը, որ կը տեւէ 1948 Մայիս 15էն ի վեր, իբրեւ հետեւանք Պաղեստինի պատերազմին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ անգլ. զօրքը, որ 15 հազարէն իջած էր 5000ի, յետոյ 3 հազարի, պիտի հեռանայ մինչեւ Ծնունդ: Այս տեղեկութիւնը պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ Երեսփ. ժողովին: Այս առթիւ դիտել տրուեցաւ թէ Խ. Միութիւնը եւ արբանեակ երկիրները այս պարագայէն պիտի հետեւցնեն թէ Անգլիա այլեւս չի հետաքրքրուիր Յունաստանով: Արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ միշտ եւ խորապէս կը շահագրգռուին Յունաստանի անկախութեամբ: Պարպումի որոշումը հաղորդուեցաւ նաեւ Աթէնքի կառավարութեան: Անգլ. զօրքը չէր մասնակցեր զինուորական գործողութեանց, այլ կը մնար իբրեւ խորհրդանշան:

Պ. ՎԻՇԻՆՍԿԻ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը մասնաւոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենան յառաջիկայ երկուշաբթի օր: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս տեսակցութեան, որ կարգադրուած է Վիշինսկիի նախաձեռնութեամբ: Կը կարծուի թէ երկու նախարարները պիտի խօսին նաեւ հիւլէական ռումբի մասին:

ՍԹԱԼԻՆԻ ծննդեան 70ամեակին առթիւ (21 Դեկտեմբեր), ստորագրութիւններ կը հաւաքուին Չեխոսլովաքիոյ 13 միլիոն քաղաքացիներէն, ողջոյնի հեռագիր մը ուղղելու համար.— Չեխոսլովաքիոյ կաթոլիկ եպիսկոպոսները կը մերժեն հպատակիլ եկեղեցիներու նոր օրէնքին: Ոչ հաւատարմութեան երդում կ'ընեն, ոչ ալ պետութեան սահմանած թոշակները կ'առնեն: Քահանաները համակերպած են:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՄԸ, Կապրիէլ Փոմեռան, որ «Lettriste» կոչուած շարժումին կը հետեւի, ձերբակալուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ, պոռնկութիւնը փառաբանած ըլլալով մասնաւոր բանախօսութեամբ մը, փարիզեան ժողովասրահի մը մէջ:

ԻՏԱԼԻՈՅ երեք ընկերվարական նախարարները հրաժարեցան դահլիճէն, դիւրացնելու համար կուսակցութեան վերակազմութիւնը: (Երկար ատենէ ի վեր երեք մասի բաժնուած է իտալական ընկերվարութիւնը): — Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ընդհ. գործադուլ յայտարարեց ութ ժամուան համար, իբրեւ հետեւանք Հըրջանի մը մէջ պատահած դէպքերու: Հողագործները ցոյց մը կազմակերպած ըլլալով, ընդհարեցան ոստիկանութեան հետ: Երկու հոգի սպաննուեցան, 14 հոգի վիրաւորուեցան: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կ'ըսէ թէ ոստիկանները գնդացիր եւ ուրիշ զէնքեր գործածած են: Կառավարութեան զեկոյցին համաձայն, գիւղացիները ձեռնառումբեր նետած եւ հրացան պարպած են ոստիկաններուն վրայ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը պահանջեց անմիջապէս ետ կանչել Ուաշինկթընի չեխական դեսպանատան մէկ պաշտօնեան եւ Նիւ Եորքի հիւպատոսը: Ինչպէս յայտնի է, չեխական կառավարութիւնը նախապէս արտաքսած էր Փրակայի ամերիկեան դեսպանատան երկու պաշտօնեաները: Ուրեմն փոխադարձութիւն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծովային նախարարութիւնը «հանգստեան կոչեց» 77 մեծ ու փոքր մարտանաւեր, խնայողութեան համար: Այս կըրճատումէն վերջն ալ — եթէ ամբողջովին գոր—

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 19ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ:

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 5ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, St. Bernardի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի կողմէ, եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի: Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Նոր Սերունդը:

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ առաւօտ:

Մուտքը ազատ է:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի սրահին մէջ: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու եւ բարեկամ կազմակերպութեանց:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՅԱԿՈԲ ԿՈՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն նաեւ տիկին Օ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկերվարականներու ներկայացուցիչը:

Պիտի երգեն՝ տիկին Կարապետեան (Տէսինէն), Զարեհ Գասեան եւ Օր. Պիլայի:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Օր. Յարութիւնեան, Ա. Գալուստեան, Պ. Թ. Եղիկեան, Ժ. Խաչիկեան եւ Կ. Խաչի Ռոմանի սանուհիները:

Մուտքը ազատ է:

★

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ – ՔՈԼՈՄՊԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Ընկերվարականներու սրահը, 149 Av. d'Argenteuil, Անիէռ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անիէռ Պուա Քոլոմպի «ԱՐԱՄ» ենթակոմիտէի:

Ընկերահամակրական խնջոյք, ճոխ պիւֆէ, եւ գեղարուեստական բաժին մասնակցութեամբ Պ. Ա. Մեսումենցի: Կ'երգէ Օր. Մուրատեան, Արտասանութիւն Զարեհ Ղարիպեան եւն.:

Կը նախագահէ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Մուտքը ազատ է:

Հաղորդ. միջոց.— Autobus Porte Clichy 140: Pte. Champeret 165, իջնել Place des Bourguignons:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Ժողովրդական ամսաթերթ Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան, կամ Տունին բժիշկը, 9րդ տարի: — Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Լոյս տեսաւ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ թիւը (105), հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Խենթերը եւ իրենց արուեստը (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ): Պատմութիւն բժշկութեան (Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ): Անձնասպանութեան մասին (ՏՈՔԹ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ): Կապոյտ հաշ (ՏՈՔԹ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ): Թոքախտ եւ ամուսնութիւն (ՏՈՔԹ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ): Հայաստանի հողը (ՔԱՂՀԱՆ): Պատասխաններ բաժանորդներու բժշկական հարցումներուն (ԽՄԲ.):

Տարեկան բաժնեգինն է 500 փր.: Արտասահման 750 փրանք: Դիմել Շ. Նարդունի, 17, **rue Damesme, Paris**:

Թատերական բացառիկ ներկայացում

ղեկավարութեամբ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ, եւ մասնակցութեամբ Տիկին Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ: Նոյեմբեր 6ին, կիրակի ժամը 3ին Petit Théâtreի մէջ (Լիւէին կից): Կը բեմադրուի՝ ՈՃՐԱԳՈՐԾԻՆ ԸՆՏԱՆԻՔԸ ԿԱՄ ՔՕՐՐԱՏՕ:

ծադրուի — Մ. Նահանգները աշխարհի ամենամեծ նաւատորմիղը պիտի ունենան:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ 24.600.000 ընտրողներուն 13.120.000ը կիներ են, համաձայն պաշտօնական վիճակագրութեան մը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս ուրբաթ գիշեր, 69 rue d'Arcueil, Salle Jaurès: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին 19a rue Caumartin: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, 71 rue de Bonnelի սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ոչ-անդամներ ալ կրնան ներկայ ըլլալ:

ԳԱՀԻՐԷԷՆ Փարիզ հասած Պ. Յարութիւն Պալեանէ կը խնդրուի իր հասցէն հաղորդել Ներսէս Խաչիկեանի, «Յառաջ»ի միջոցաւ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՑՐԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ
(Մարսէյլի Օփերայէն)
20 Նոյեմբեր, կիրակի ժամը 5 — 7
ՍԱԼ ԿԱՎՈՅԻ ՄԷՋ

Ճոխ յայտագիր հայ եւ օտար հռչակաւոր հեղինակներու գործերով:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԿԱՒԱՌԱԿՆԵՐ

ԱՐԱՔՍ

Հայաստանի նոր երգերէն եւ նոր երգիչներէն
ՉԻՆԱՐ ԵՍ կ'երգէ Հ. Դանիէլեան
ԱՇՈՒՂ ՍԱՅԱԹԻ երգը կ'երգէ Շարա Տալեան
ՋԱՆԻ ԷՍՈՒՐ Ա. Պաղտասարեան
ԽՆՋՈՅՔԻ ԵՐԳ մեներգ Մաթոսեան
ՔԷՕՐ ՕՂԼԻ Շարա Տալեան
ՀԻՆ ԳԻՒՂ ժողովրդական գործիքներով
ԼԵԿՈՒՐԻ ժողովրդական պար
ԼԷԶԳԻՆԿԱ ժողովրդական պար
ԴԸԼԷ ԵԱՄԱՆ Շարա Տալեան
ԱԼԱԳԵԱԶ Շարա Տալեան
ԱՅ ՎԱՐԴ մեներգ՝ Լիսիցեան
ԱՂԲԻՒՐ ԱՂԲԻՒՐ նուագախումբ Միրզոյեանի
ՔԱՅԼԵՐԳ Ս. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ նուագախումբ Չեբեցկի
ՔԱՅԼԵՐԳ Ս. Հայաստանի խմբերգ ղեկավարութեամբ Թաւրիզեանի:
ԿԱՆՉԷ ԿՌՈՒՆԿ Շարա Տալեան
ԳԱՅԷՔ ՏԵՍԷՔ խմբերգ ղեկ. Պունիի
ԿՌՈՒՆԿ Շարա Տալեան
ԱՆԳՈՒԹԸ խմբերգ, ղեկ. Մէքէնկիւլեանի
ԴԷ ԷԼԻ ԽԱՂԱՑ խմբերգ ղեկ. Այթունեանի
ԿԻՐՃԻ ԱՂՋԻԿ Շողիկ Մկրտիչեան:
ԱՇՈՒՂ ՄԸՆ ԵՄ (սազանդարով)
ԿԵՑՑԷ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ (պատանեկան քայլերգ)

Դիմել Մարսէյլի մէջ՝ DERDERIAN, 30 Rue des Dominicaines:

Փարիզի մէջ՝ Optique KAPA, 60 rue Lafayette, métro Cadet:

Մէկ սկաւառակը (երկու երգ) **300** փրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլ քաղաքի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Պօղոս Տէրտէրեանէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ ՊԵՏՐՈՍ ՔԻՒՐԷՃԵԱՆԻ վերաթաղման առթիւ, (զոհ գնաց վերջին պատերազմին):

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Հայ ուսանող մը անկախ սենեակ մը կը փնտռէ հայ ընտանիքի մը մօտ, Փարիզի մէջ: Դիմել սախպողաբար «Յառաջ»ի վարչութեան:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ
ԹԷ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ և
ԹԷ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
63 Rue de MAUBEUGE

Հեռ. Tru. 12-05 métro Poissonniere

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme—(13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վիճակախաղ 300 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Vendredi 4 Novembre 1949 Ուրբաթ 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5991–Նոր շրջան թիւ 1402
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՐԳԱՒԱՆԴ ՄԱՀԻԿ»

Այսպէս կը կոչեն այն ծրագիրը որ կը տրամադրէ ձուլել, մէկ պետութեան վերածել Սուրիան, Իրաքը եւ Յորդանանը :

Ուրիշ խօսքով՝ նախաբանը Մեծն Սուրիոյ ծրագրին, որուն ամրապէս կառչած է մասնաւորապէս Աբտուլլահ Թագաւորը, իբրեւ ժառանգորդը 1918ի քաղաքականութեան: Դեռ վերջերս աստուածային օգնութեան կ'ապաւինէր, այս ծրագրին յաջողութեան համար :

Արդ, այս քաղաքականութեան ծուռ կը նային ոչ միայն Ուաշինկթընի կամ Փարիզի, այլեւ Գահիրէի եւ ուրիշ արաբական կեդրոններու մէջ:

Բոլորն ալ իրենց տեսակէտներն ունին, որոնց մէկ մասը միայն ծանօթ է հասարակ մահկանացուներուն :

Ինչպէս Le Mondeի թղթակիցը, «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի աշխատակիցն ալ միացման ծրագրին անպատեհութիւնները կը բացատրէ միեւնոյն քաղաքէն,— Ուաշինկթընէն :

Անշուշտ Լոնտոնի եւ Փարիզի անուններն ալ կը յիշուին· բայց տիրական, վճռական դերը կը վերապահեն Մ. Նահանգներուն :

Ամերիկեան թերթին թղթակիցը բացատրելով Սուրիոյ եւ Իրաքի միացման անպատեհութիւնները, կը գրէ ·

— «Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ հետ (որոնք անպատճառ համաձայն չեն այս կառավարութեան կամ իրարու հետ, հարցին բոլոր երեւոյթներուն մէջ), Մ. Նահանգները կը կարծեն թէ երկու փոքր ազգերուն միացումը կը պարունակէ կայծեր որոնք կրնան պայթեցնել Միջին Արեւելքի վառօդի տակառը»:

Որո՞նք են այդ կայծերը, միշտ համաձայն Մ. Նահանգներու հայեցողութեան :

— «Կայծերուն մէկ մասը կը ծագի միացման հակառակ ազգերու օրինաւոր տենչերէն, միւս մասը՝ կրօնական եւ ցեղային հին բայց իրական կասկածներէ եւ նախանձներէ՝ ընդմէջ մեծամասնութեան եւ փոքրամասնութեանց, մէջն ըլլալով Շիա եւ Սիւննի իսլամները, Հրեաները, Քրիստոնեաները, Քիւրտերը, Հայերը, Տիւրգիները եւ ու շատ մը ուրիշներ»:

Փակագիծ մը, այստեղ, անմիջապէս ըսելու համար թէ ամերիկեան թերթին թղթակիցը ի զուր Հայերու անունը կը խառնէ այս էապէս արաբական – պետական հարցին մէջ :

Ինչպէս ամէն տեղ, արաբական երկիրներուն մէջ ալ մեր տարագիր բազմութիւնները միշտ հեռու մնացած են քաղաքական խաղերէ, ներքին ըլլան թէ ներքին :

Միջին Արեւելքի մեր հայրենակիցները միեւնոյն ատեն քաղաքացիներ ըլլալով, ամէն բանէ վեր կը դասեն իւրաքանչիւր հիւրընկալ երկրի կենսական շահերը: Եւ ահաւասիկ մօտ երեսուն տարի է որ հաւատարմօրէն կը հետեւին այդ հիմնական ուղղութեան, հակառակ բոլոր փորձութեանց :

Այս ճշդումէն վերջ, ըսենք թէ թղթակիցը — ուրիշ խօսքով՝ Ամերիկա – միացման ծրագրին ընդդիմացողներուն գլուխը կը դնէ Եգիպտոսը, որ չուզեր կորսնցնել իր տիրական դիրքը, արաբական աշխարհին մէջ: Յետոյ կուգան Լիբանանը, որ կը վախնայ իր անկախութիւնը կորսնցնելէ, եւ Սէուտի Արաբիան, որ անցեալին զանազան վէճեր ունեցած է Իրաքի հետ:

Անշուշտ կայ նաեւ Իսրայէլը, որ չի կրնար հաճութեամբ դիտել արաբական միացեալ եւ հզօր պետութեան մը կազմութիւնը իր սահմաններուն վրայ :

Կը նշանակէ թէ Ամերիկացիներուն եւ միւսներուն համար նախընտրելի է պահել ներկայ զօյավիճակը, քան թէ թոյլ տալ որ խանգարուի հաւասարակշռութիւնը :

Այս մտածումով ալ, Մ. Նահանգները կը ջանան օգնել Միջին Արեւելքի յետամնաց երկիրներուն տնտեսական բարգաւաճման, միեւնոյն ատեն ընդարձակելով իրենց շահաստանները : Միւսներն ալ՝ իրենց կարգին :

Լաւատեսներ գործնական կը նկատեն այս ծրագիրը, ապահովելու համար խաղաղութիւնը՝ Միջերկրականի ափերուն, այսինքն բոլոր աշխարհակալութեանց ճամբուն վրայ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ՆՈՐԵՐԸ

Դժգոհ են շատերը նորերէն: Դժգոհ են ոչ թէ պայմաններէն, այլ իրենց նախորդ սերունդէն : Որովհետեւ, կը կարծեն թէ անոնք են պատճառը որ իրենք կապ չունին իրենց ժողովուրդին անցեալին հետ :

Ահա երկու բառով իրենց հրապարակային թէ կողմնակի պարսաւներուն ընդհանուր իմաստը : Բայց, պարզ ակնարկ մը բաւական է, տեսնելու համար որ եթէ «բան մը» կ'ըլլայ՝ այսօրուան երիտասարդ սերունդը հաղորդակից պահելու իր ժողովուրդին անցեալ պատմութեան, անոր մշակոյթին եւ նոյնիսկ մօտաւոր անցեալին հետ, դարձեալ գէշ աղէկ, այդ երէց սերունդն է որ կը կատարէ :

Զանազան յիշատակի հանդէսներ, գրական դասախօսութիւններ, տարեդարձներ, փառատօներ, մշակութային ձեռնարկներ, լսարաններ, թերթ, գիրք, բոլորը հիներու ձեռնարկներ չե՞ն: Անոնց մտահոգութիւնը մի միայն այդ «կապ»ի խնդիրը չէ՞, ընդհանրապէս :

Իրենք, Նորերը, չեն հաւնիր այդ ձեռնարկներուն, յաճախ չեն ալ հաճիր ներկայ ըլլալ, եւ մի միայն քննադատութիւնը կը նկատեն իրենց պարտականութիւնը :

Առնենք ամէնէն տարրականը, մայրենի լեզուն: Քանի՞ երիտասարդ կրնաք գտնել որ գիտնայ հայերէն, կարդացած ըլլայ եւ համ առնէ մեր հին կամ ժամանակակից գրականութենէն :

Եթէ չեն գիտեր, ինչո՞ւ չեն սորվիր, օգտուելով բազմազան պատեհութիւններէ :

Ի՞նչ է իրենց ուզածը: Շատ բան գրուած է այս վերջին տարիները, այդ խնդիրը լաւ մը ծեծելու եւ հասկնալի դարձնելու համար:

Չեն ուզեր խոստովանիլ իրենց մեղքը, — իրենց անհոգ տգիտութիւնը այս մեծ երկրին, ժողովուրդին եւ մշակոյթին քովն ի վեր: Չեն խոստովանիր որ շլացած են պսպղուն լոյսերէն եւ ալ չեն տեսներ իրենց ճրագները որ դեռ կը պըլպըլան :

Այդ պլպլացող ճրագին իւղ լեցնողները դարձեալ երէցներն են: Իրենք կ'ուզեն ելեկտրական նոր գիւտերէն օգտուիլ, լուսաւորելու համար մեր ժողովուրդին կիսամութ ճամբան: Ի՛նչ լաւ : Ափսոս սակայն որ ստիպուած ենք շարունակ յիշեցնել թէ մեր տան թանապուրը աւելի համեղ է քան հարեւանին խորտիկը :

ՍՕՍԻ

Նորընծաներու երդումը

Շաբաթ գիշեր, 29 Հոկտեմբեր, Sociétés Savantesի մէկ ընդարձակ սրահը լեցուած էր Փարիզի եւ արուարձաններու ընկերներու բազմութեամբ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն կուսակցութեան շարքերը մտած 13 նորընծաներու ընդունելութեան առթիւ :

Կանոնական ձեւակերպութիւնները նախապէս կատարած էր Փարիզի «Եգիպտացի» կոմիտէն: Երդումի արարողութիւնը տեղի ունեցաւ նախագահութեամբ Շ. Միսաքեանի, որ կարճ բանախօսութեամբ մը նորընծաներուն բացատրեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնական առաքինութիւնները :

Նորընծաները, որոնց վեցը ընկերներ են, հինգը՝ ընկերուհիներ, առանձին առանձին եւ յոտնկայս արտասանեցին երդումի բանաձեւը : Յետոյ կարգով խօսք առին ընկերներ Ս. Տէր Թովմասեան, Նուպար Նիկողոսեան, Հայկ Սարգիսեան, Պօղոս Գորգիկեան, Դ. Դաւիթխանեան, Հ. Զրուանդեան, Ա. Իսահակեան, Հր. Սամուէլ, Արտ. Պիպէռեան եւ Խաչիկ Մկրտիչեան, յիշեցնելով նոր սերունդին պարտականութիւնները: Նորընծաներուն կողմէ խօսեցաւ Արլէն Մ. Փափազեան, խորապէս յուզելով ներկաները :

Երեկոյթը փակուեցաւ նախագահին խանդավառ ոգեկոչումով, ուր կը յիշեցնէր անմահ Գէորգ Չաւուշի պատգամը,— Արժէ՛ ծառայել այս ժողովուրդին:

Մօտերս պիտի կատարուի ուրիշ թեկնածուներու ընդունելութիւնը :

Դ.

Աշխատավարձի խնդիրը

ԴԱՀԼԻՃԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԷ ԸՆԴՀ. ՅԱՒԵԼՈՒՄԻ

Նոր դահլիճը առջի օր նիստ գումարելով, քննեց օրուան ամէնէն հրատապ խնդիրը, — աշխատավարձքի յաւելման պահանջը, որ պատճառ եղած էր նախորդ կառավարութեան հրաժարման:

Աշխատանքի նոր նախարարը, Պ. Սեժէլ (ընկերվարական), իր տեղեկագիրը պատրաստելէ առաջ կարգով լսած էր չորս գլխաւոր արհեստակցական Միութեանց ներկայացուցիչները : Չորսն ալ իրարմէ որոշ տարբերութիւններ ունենալով հանդերձ, անբաւական կը գտնէին վարչապետին ծրագիրը, որ արժանացած էր Ազգ. Ժողովի մեծամասնութեան հոսանքներուն հաւանութեան :

Կառավարութիւնը կ'առաջարկէ 3000 ֆրանք պարգեւ վճարել, մէկ անգամուան համար, բոլոր այն աշխատաւորներուն որոնց ամսական եկամուտը 12 հազար ֆրանք է կամ աւելի պակաս: Այս պարգեւը աստիճանաբար պիտի զեղչուի, եթէ եկամուտը 12 հազար ֆրանքէն վեր է: Ուրեմն նուազագոյն 15 հազար ֆրանք, միայն մէկ ամսուան համար: Յաւելուածական վճարումներ պիտի ըլլան վերոյիշեալ դասակարգի աշխատաւորներուն, եթէ բազմանդամ են եւ ընտանեկան հոգեր ունին :

Արհեստակցական Միութեանց ներկայացուցիչները մէկ անգամէն յայտարարեցին թէ այս առաջարկը չի կրնար գոհացնել աշխատաւորները : Եւ պահանջեցին բացառիկ պարգեւը վճարել ամէն ամիս, մինչեւ որ օրէնք մը քուէարկուի հաւաքական պայմանագիրներու վերահաստատման համար:

Մասնագէտներու հաշիւներուն համաձայն, եթէ միայն կառավարութեան սահմանափակ ծրագիրն ընդունուի, տասը միլիառ ֆրանքի բացառիկ ծախք մը պիտի պատճառէ, այսինքն նոյն քանակութեամբ թղթադրամ պիտի տպուի: Իսկ եթէ ընդունուին Աշխատանքի Դաշնակցութեան առաւելագոյն պահանջները, բացառիկ ծախքը պիտի ըլլայ հինգ անգամ աւելի :

Նախարարական խորհուրդը գումարուեցաւ երէկ, հինգշաբթի, վերջնական որոշում տալու համար: Ամէնէն կնճռոտ խնդիրը այն է թէ ինչպէս պիտի ճարեն դրամը, եթէ նոր զիջումներ կատարեն· մանաւանդ որ ելմտացոյցը 150 միլիառ ֆրանքի բաց կը ցուցնէ արդէն :

Մինչ այս մինչ այն, բանուորական խլրտումները կը շարունակուին մայրաքաղաքին թէ գաւառի մէջ: Մօտ 60.000 բանուորներ աշխատանքը դադրեցուցած են հիւսիսային շրջանի հիւսուածեղէնի գործարաններուն մէջ: Ռուպէի բուրդի գործարանին 1500 բանուորներէն 1300ը գործադուլ յայտարարեցին: Մանարանի մը 900 բանուորներն ալ աշխատանքը դադրեցուցին: Նաւահանգիստներու աշխատաւորներն ալ (տոքըր) կը սպառնան գործադուլ յայտարարել : Աշխատանքը արդէն թուլցած է Տէօնքէրքի նաւահանգստին մէջ: Թերթերը կը գրեն թէ 1500 բանուորներ որոնք օրական 1200 պարկ շաքար կը պարպէին, շոգենաւերէն, այժմ սկսած են հազիւ 500 պարկ պարպել :

Տեղեկագրի մը համաձայն, ապրուստը 3.2 % սղած է Հոկտեմբերի ընթացքին: Մասնաւորապէս աւելցած են բանջարեղէններուն, կաթին, հաւկիթին եւ միսին գիները: Ընդհանուր յաւելումը կը հաշուեն 19 առ հարիւր, բաղդատելով նախապատերազմեան գիներուն հետ: Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ ինչ որ հարիւր ֆրանք էր 1938ին, բարձրացած էր 1826 ֆրանքի 1949 Սեպտեմբերին, 1884ի՝ Հոկտեմբերին: Ինչ որ հարիւր ֆրանք կ'արժէր 1914ին, բարձրացած էր 12.897 ֆրանքի 1949 Սեպտեմբերին, 13.300 ֆրանքի Հոկտեմբերին :

Մարշըլի ծրագիրը եւ Ամերիկա

« ԽՕՍՔԸ ԱՐԺԷՔ ՉՈՒՆԻ, ԳՈՐԾ »

Այն 19 պետութիւնները որ կ'օգտուին Մարշըլի ծրագրէն, նոր բանաձեւ մը խմբագրեցին, ընդ առաջ երթալով ընդհ. վերատեսուչին՝ Հոֆմընի թելադրութեանց: Բանաձեւը 50 առ հարիւր կը կրճատէ առեւտրական հսկողութիւնը — բաժնեչափ — եւ կը թելադրէ շրջանային խմբակցութիւններ կազմել եւրոպական պետութեանց միջեւ: Պիտի ստեղծուի միակ եւ ընդարձակ շուկայ մը, ազատ փոխանակութեան համար, աստիճանաբար պիտի ջնջուին զանազան սահմանափակումներ եւն.:

Պ. Հոֆմըն շատ ալ գոհ չմնաց այս երկար բանաձեւէն, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը: Եւ նորէն ազդարարեց, ամերիկեան չորութեամբ.

— « Եթէ խօսքերը գործի չվերածուին կամ սխալ գործեր կատարուին, չեմ կարծեր որ չափազանցած կ'ըլլամ, երբ ըսեմ թէ նորէն սեւ օրեր (դար մը) պիտի տեսնենք Եւրոպայի մէջ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

« Ներկայիս մեծ ազգ մը իր աստիճանը կրնայ պահել միայն այն ատեն երբ յառաջապահ դիրք մը կը գրաւէ գիտական հետազօտութեանց մէջ», կը գրէ Պ. Փիէռ Տօնզըլօ, «Բարձրագոյն ուսուցման հարցերու» ուսումնասիրութեան նուիրուած յօդուածի մը մէջ :

Այժմ Ֆրանսայի մէջ կան չորսէն ութ հազար ուսումնասիրողներ,, մինչդեռ երեսուն հազար պէտք է, որպէսզի կարելի ըլլայ կատարել արհեստագիտական փոփոխութիւնը ամէն ասպարէզի մէջ, այլապէս Ֆրանսան տասը տասնըհինգ տարիէն կը դադրի մեծ ազգ կոչուելէ :

Այս նպատակին հասնելու համար ֆրանսական բարձրագոյն ուսումը պէտք է հետապնդէ չորս կարեւոր հարցեր.— պաշտօնէութեան թիւը յարմարցնել ուսանողութեան թիւին, ուսման կարգուսարքը յարմարցնել երկրի նոր պահանջներուն եւ գիտութեան յառաջդիմութեան, վերանորոգել եւ կառուցանել եւ վերջապէս օգնել ուսանողներուն :

1910էն 1939 կրկնապատկուած է ուսանողներու թիւը , մինչդեռ ուսուցանողներուն թիւը աւելցած է 5 կամ 6 առ հարիւր: 1939էն ի վեր ուսանողներուն թիւը միշտ կ'աւելնայ : Տակաւին յիսուն ուսանողի համար մէկ ուսուցիչ կայ: Ծիշդ է որ երեսուն տարիէ ի վեր խախտած է հաւասարակշռութիւնը ուսանողի եւ ուսուցանողի թիւին միջեւ եւ առնուազն քսան տարիէն առաջ կարելի չէ գտնել այս հաւասարակշռութիւնը :

Ֆրանսական համալսարանները չափազանց տուժեցին պատերազմին հետեւանքով: Ոչ միայն չէնքեր ամբողջովին քանդուեցան, ինչպէս Գանի համալսարանը եւ կամ թշնամին աւերի տուաւ, թողլով միայն չոր պատերը, այլ մէկ ռումբը որ ինկաւ գիտական աշխատանոցի մը մէջ, միլիոններու վնաս պատճառեց, եւ ասոնք բազմաթիւ են :

Շինութեանց համար ուսման բարձրագոյն հաստատութիւնները 1946ին ծախսեցին 51 միլիոն, 1947ին 173 միլիոն, 1948ին 339 միլիոն, 1949ին 700 միլիոն, իսկ յառաջիկայ տարիներու համար ծրագիրը կը նախատեսէ 25 միլիառ Ֆր.: Փճացած նիւթերու համար 1946ին ծախսուեցաւ 26 միլիոն, 1947ին 60 միլիոն, 1948ին 26 միլիոն, 1949ին 50 միլիոն: Գիտական փորձառական, աշխատանոցներուն համար 1947ին երեք միլիառի ծրագիր մը կազմուեցաւ, որ տասը տարիէն պիտի իրագործուի :

Համալսարաններուն սահմանուած նպաստը , որ 300 միլիոն ֆրանք էր 1947ին. պիտի ըլլայ մէկ միլիառ, 1950ին :

Բարձրագոյն ուսման համար ամէն տարի 35 հազար թեկնածուներ կ'արձանագրուին ֆրանսական համալսարաններու մէջ: 1900ին ուսանողներու ընդհ. թիւն էր 29377, որ 1930ին բարձրացաւ 78973ի: Իսկ ներկայիս 130 հազար է: Քանի ուսանողներու թիւը կ'աւելնայ, այնքան կը պակսին հասոյթի աղբիւրները: Ուսանողներուն բնակարանները բաւարար չեն, սնունդն ալ շատ պակաս :

Ուսանողական նպաստը կը բաշխուի հետեւեալ ձեւով,— 45 միլիոն Սիթէ Իւնիվէրսիթէյի համար, 40 միլիոն գաւառի, 294 միլիոն համալսարանական ճաշարաններուն եւ 50 միլիոն օժանդակութեան հիմնադրամ, որ կը տրուի այն ուսանողներուն որոնք անմիջական դժուարութեան կը մատնուին :

Մէկ ուսանողական ճաշին համար ուսանողը կը ծախսէ 60 ֆրանք, իսկ պետութիւնը 30 Ֆր.: Գալով բժշկա – ընկերային ճաշարաններուն, որոնք վերապահուած են երիտասարդ մտաւորականներուն, ճաշ գլուխ 90 ֆրանք նպաստ կը ստանան պետութենէն :

Ասկէ զատ կան անհատական նուէրներ, որոնց գումարը կը հասնի 25 միլիոնի:

Բացի Ալժէէն, բոլոր Ֆրանսական համալսարանները «Սիթէ»ներ ունին, որոնք կը պատսպարեն աւելի քան հինգ հազար ուսանողներ իւրաքանչիւրը : Գինը 1100էն 1500 ֆրանք է ամսական :

Այս տարի 500 միլիոնէն աւելի պիտի ծախսուի ուսանողներուն օգնելու համար: Այս թիւին մէջ չի մտներ պետութեան բաժինը ընկերային ապահովութեան համար որ երկու միլիառի կը հասնի :

Սեպտեմբեր 23ին օրէնքը իրականացուց ուսանողական միութեանց ցանկութիւնը ընկերային ապահովութիւն հաստատելով :

Ամէն ուսանող, 20էն 26 տարեկան, պէտք է ապահովագրուի եթէ ուրիշ ընկերային ապահովութեան մը մէջ չէ արձանագրուած: Պէտք է ֆրանսացի ըլլալ եւ կամ ֆրանսական գաղթավայրի բնիկ: Անգլիացիները կ'ընդունուին փոխադարձութեան սկզբունքի հիման վրայ: Պէտք է արձանագրուած ըլլալ բարձրագոյն ուսումնական հաստատութեան մը մէջ, ճանչցուած նախարարութեան կողմէ: 1949ի համար 600 ֆրանք բաժնեգին նշանակուած է: Ատոր փոխարէն իրաւունք ունին բժշկական խնամքի, ռատիոյի, ատամնաբուժական խնամքի, դեղի ծախքերու, ատամնաշարի, եւայլն: 80 առ հարիւրը ընկերային ապահովութիւնը կը վճարէ: Տեւողութիւնը վեց ամիս է, մէկ տեսակ հիւանդութեան համար, աւելի երկար ատենի հիւանդներու համար պայմանները կը փոխուին :

Ուսանողներու արձանագրութեան համար կը գանձուի 900 ֆրանք որուն 600ը գրադարանի իրաւունք կուտայ: Փորձառական աշխատանքի եւ քննութեան իրաւունքի համար համալսարանէ համալսարան տարբեր է :

Այս վճարումէն ազատ են այն ուսանողները որոնք երեք զաւակ ունեցող ընտանիքի կը պատկանին եւ կամ քոյր մը եւ եղբայր մը ունին համալսարանի մը մէջ: Ազատ են նաեւ դասախօսներու զաւակները: Երկրորդական , նախնական եւ արհեստագիտական դպրոցներու պաշտօնեաններու զաւակները (բացի դեղագործականէ): Կրթաթոշակ ունեցողները :

Քանի մը թուանշաններ, գաղափար մը տալու համար, համալսարանական իւրաքանչիւր ճիւղի ուսանողներու համեմատութեան մասին.—

1939ին իրաւագիտութեան կը հետեւէին 22.470 ուսանողներ, 1948ին՝ 33.724 , գրականութեան՝ 21.339 եւ 32.694, գիտութեանց՝ 12.822 եւ 22.732, բժշկութեան՝ 16.027 եւ 25.721, դեղագործութեան՝ 6023 եւ 8522, աստուածաբանութեան (Սթրազպուրկ) 292 եւ 361: Ընդհ. գումար ուսանողներու՝ 1939ին 78.973, 1948ին 128.754:

Cité Universitaireի սենեակները հետզհետէ ազանձնաշնորհեալներու կը տրուին, անոնք որ յանձնարարուած են: Պուլվառ Ժուրտանի տաղաւարները 3500 ուսանողի (տղայ եւ աղջիկ) տեղ ունի: Վարձքը 2էն 3 հազար ֆրանք է ամսական: Այս դրամը հազիւ կը բաւէ շէնքին մաքրութեան եւ պարտէզին յարդարման , սենեակներու ջեռուցման :

Օտար տաղաւարներու մէջ ֆրանսացի ուսանողներու տեղը շատ սահմանափակ է:

Բարեբախտաբար Cité Universitaireը կ'ընդարձակուի նոր շէնքերու շինութեամբ, որոնց պատերը արդէն բարձրացած են: Շուտով Թունուզի Տուն մը պիտի կառուցուի 125 սենեակով , Մարոքինը 200 սենեակով եւայլն:

Լիլ քաղաքը մտաւորական կեդրոն մըն է շնորհիւ իր երկու համալսարաններուն, մէկը պետական, միւսը ազատ, մէկը 5500 իսկ միւսը երեք հազար ուսանողներով, հոս ալ բնակութիւնը լուրջ խնդիր է :

Լիոնի մէջ աշակերտները փոքրաթիւ են այս տարի, ճարտարարուեստական տագնապի հետեւանքով: Համալսարանական բնակարանները հոս ալ անբաւարար են :

Նանսին շուտով իր նոր համալսարանական շէնքերը կը բանայ: Վեց հազար ուսանող ունի :

Կրընոպլի մէջ ուսանողներու թիւը երթալով կը շատնայ :

Սթրազպուրկ եւրոպական համալսարան մըն է 5700 ուսանողներով: Շատ լաւ յարաբերութեան մէջ է Լոնտոնեան եւ Մանչէսթրեան համալսարաններուն հետ:

Թուլուզ՝ Ֆրանսայի երկրորդ համալսարանը ունի, 7347 ուսանողներով: Ատամնաբուժական համալսարան մը պիտի բացուի բժշկականին կից: Գաւառական ամէնէն մեծ ճաշարանը բացուեցաւ այս տարի: Կին ուսանողներու թիւը 1900ին 965 էր, ներկայիս 4270 է ,

Թ. Ա. Թ.

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Մրջիւնները

Հասարակ մրջիւնները վնասակար միջատներ են պարտէզներուն համար: Եթէ կարգ մը լուիճներու փճացման համար օգտակար են, միւս կողմէ անխնայ կը մերկացնեն բոյսերու արմատները, կամ կը փճացնեն հասած, գեղեցիկ պտուղները : Լաֆոնթէն, Ֆրանսացի հռչակաւոր առակագիրը, մրջիւնը կը ներկայացնէ աշխատասիրութեան տիպար մը, ծոյլ ու անհոգ ճպուռին իբրեւ հակապատկեր: Իրօք, զարմանալի բնազդով օժտուած միջատներ են մրջիւնները :

Ինչպէս մարդիկ եւ ուրիշ կենդանիներ, մրջիւնները եւս կը բաժնուին զանազան ցեղերու : Տարբեր՝ իրենց գոյներով ու խոշորութեամբ : Մրջիւնները ունին մասնաւոր հոտ մը որ արդիւնք է իրենց պարունակած թթուին (acide formique):

Մեր ճանչցած հասարակ մրջիւններէն զատ, Ափրիկէի թէ հարաւային Ամերիկայի հասարակածային շրջաններու յատուկ մրջիւններ կան որոնք յայտնի են իրենց յանդգնութեամբ ու վայրագութեամբ: Պիծակի մը խոշորութիւնը ունենալով հանդերձ, այդ անօսրաթեւ (hymènoptère) միջատները խոկոյն կը յարձակին շարժող մեծ թէ փոքր կենդանիներու վրայ, մանաւանդ երբ վտանգ մը կը նշմարեն: Մարդիկ եւս զերծ չեն անոնց յարձակումէն եւ շատեր զոհ գացած են այդ փոքրիկ գազաններուն: Երբ զոհ մը իյնայ իրենց մէջ, այլեւս ազատիլը հրաշքի հաւասար է: Հարիւր հազարներով կը յարձակին վրան ու շատ չանցած զոհին սպիտակ ու լաւ մաքրուած ոսկերոտիքը միայն կարելի է գտնել: Օրինակ, տեսնուած է որ չորս հարիւր քիլոյէ աւելի կշռող վայրի գոմէշի մը սատակը տասը ժամէն բզկտուի ու միայն կմախքը մնայ:

Այս միջատները բնակարան կը փոխեն մեծ փոթորիկներու եւ հեղեղային եղանակներու ժամանակ: Ու երբ ճամբորդեն երկար սիւներու շարաններով, իրենց անցած տեղերը ճամբաներու կը վերածուին, որոնք յաճախ մէկ մէթր լայնք կ'ունենան ու քիլոմեթրներու երկարութիւն: Եթէ մօտէն դիտէք այդ շարժող սիւները, պիտի տեսնէք որ իւրաքանչիւրը իր կարգին երեք շարքերէ կազմուած է, որոնց մէջտեղինը գլխաւոր շարքն է եւ ամէնէն խիտը: Այս շարքին հետեւողները զարմանալի կանոնաւորութեամբ աւելի հասակաւոր են եւ հաւասար մեծութիւն ունին: Ասոնք պատերազմիկներ կը համարուին: Այս ենթադրութիւնը կը հաստատուի ոչ միայն անոնց կարգապահութեամբ եւ հասակի հաւասարութեամբ,այլ եւ անով որ իրենց հետ կը քշեն ... գերիներ՝ բզեզներու ընտանիքէն որոնց խոշորութիւնը 5—6 սանթիմեթրի կը հասնի եւ շատ զօրեղ ըլլալով հանդերձ հլու հնազանդ կը հետեւին շարքին: Ասոնց երկու քովերէն կը քալեն շատ հաստակաւոր մրջիւններ, որոնց [illegible] մին կպած է միջատին մէկ ոտքին: Ասիկա շատ կը նմանի փոքրիկ շան մը փիղ մը առաջնորդելուն : Այս գերիները կը խնամուին ու կը կերակրուին մրջիւններու կողմէ միայն այն պատճառով որ այդ միջատներուն փորէն եւ երկու կողերէն կը հոսի շագանակագոյն հեղուկ մը որ, ինչպէս կ'երեւի, շատ գնահատուած է մրջիւններէն ... :

Սիւնին աջ եւ ձախ շարքերէն կը քալեն ամէն մեծութեամբ մրջիւններ, որոնցմէ շատերը բեռնաւորուած են իրենց հաւկիթներով: Այս շարքերը հաւանաբար կազմուած են բանուորուհիներէ , մայրերէ, ծերերէ ու անչափահասներէ :

Հետաքրքրական են նաեւ այս ցեղի բնակարանները, որոնք կը բաղկանան երեքդլխաւոր մասերէ: Պաշարի մթերանոցներ, բուժարանը՝ ուր կը գտնուին հաւկիթները բշիջներու եւ հարսնեակներու (chryoalide) մէջ: Երրորդ մասը բաժնուած է փոքր խուցերու, ուր համախումբ կ'ապրին 20—30 չափահաս մրջիւններ: Մթերանոցները մասնաւոր խնամքի առարկայ են: Բարձր մասերը յատկացուած են խմորումներու ենթակայ պաշարին: Իսկ խորութեան մէջ կը պահուին հունտերը: Առանձին տեղ մը դիզուած են յարդի շիւղեր՝ չի գիտցուիր ինչ նպատակով, իբր սընո՞ւնդ թէ շինութեան նիւթ :

Այս մրջնոցները երբեմն 5—6 խորանարդ մեթրի ընդարձակութիւն ունին: Մրջնոցին գերեզմանի բաժինն ալ ուշադրութեան արժանի է : Այստեղ կ'երթեւեկեն քանի մը մեծկակ մրջիւններ պաշտօնական վեհութեամբ...: Ինչպէս կը կարծուի, ասոնք գերեզմանատան պահապաններն են եւ կարծէք կը զգան իրենց պաշտօնին վսեմութիւնը: Բայց ի՞նչ կ'ըլլան ի վերջոյ այդտեղ դիզուած հարիւրաւոր սատակները: Արդեօ՞ք իբրեւ սնունդ կը ծառայեն ողջերուն ի հարկին: Երեւոյթներէն դատելով՝ ոչ: Հաւանական է որ շատեր երկար ատենէ ի վեր կը հանգչին այդտեղ : Որովհետեւ այնքան թեթեւ են որ փոքր հպումէ մը կը փշրուին:

Ուրեմն մրջիւնները յարգանք ունին իրենց սատակներուն հանդէպ: Այս երեւոյթը կրնայ օրինակ ծառայել շատ մը մարդոց ...

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, 1949 Սեպտեմբեր (27րդ տարի թիւ 284): Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Տարեկան բաժնեգին 8 տոլար : Հասցէ.— 212 Stuart St. Boston, Mass. (U. S. A.):

ԱԿՕՍ, երկամսեայ հանդէս գրականութեան եւ արուեստի: 1949 Օգոստ. – Սեպտ. (6րդ տարի): Հրատ. Համազգային ընկերութեան, գրական եւ քննադատական բովանդակութեամբ: Հասցէ. — B. P. 1245, Beyrouth (Liban):

Գաղութէ գաղութ

ՄԻՒՆԻԽԻ մէջ, Պավարիոյ հայութեան ընդհանուր ժողովին առթիւ նախագահ Պ. Կիրակոսեան կարդացած է Ծօրճ Մարտիկեանի հեռագիրը՝ որուն համաձայն Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ վերջին տարագիր Հայն ալ ապահովուած է փոխադրուելու Միացեալ Նահանգներ. — Այս տեղափոխութիւնը դիւրացուցած են ԱՆՉԱՑԻ եւ ՀՕՄի կազմակերպութիւնները, ինչպէս եւ Ծօրճ Մարտիկեան, Շէքէրճեան եւ Ս. Սարոյեան :

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ ճամբարէն 32 հոգինոց խումբ մը ինչպէս, նաեւ երկու հոգի քաղաքէն՝ հոկտեմբեր 12ին մեկնած են Մ. Նահանգները: Նմանապէս վեց հոգի մեկնած են հոկտ. 19ին :

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է՝ Գերմանիայէն մեկնած տարագիրներէն Հայ մը՝ Խաչիկ Պետրոսեան, որուն մօտ կարեւոր քանակութեամբ դրամ եւ համայնավարական թուղթեր գտնուած են, ինչպէս կը գրէ «Բանբեր»: Պետրոսեան չէ կրցած պարզել դրամին ուրկէ ստացած ըլլալը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, 300րդ տարագիրն է այս որ իբրեւ համայնավար կը ձերբակալուի Պրազիլիոյ մէջ: Բոլորն ալ բանտարկուած են եւ պիտի արտաքսուին Պրազիլիայէն:

ՐԱՖՖԻԻ «ԽԱԶԱԳՈՂԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ» վէպը սպաներէնի թարգմանած եւ հրատարակած է Պերճ Աճէմեան, Պուէնոս Այրէսի մէջ: Գիրքը պատկերազարդ է եւ կ՚արժէ 10 փէսօ :

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ մէջ այս տարուան ընթացքին փակուած են 79 ճամբարներ եւ շատ մը ուրիշներ ալ պիտի փակուին մինչեւ տարեգլուխ : Տարագիրները կեդրոնացնելու եւ դրամ խնայելու նպատակով «Իրօ»ն որոշած է մնացած տարագիրները համախմբել հարաւային Պավարիոյ եւ Վիւրթէմպէրկի մէջ: Հէսսի շրջանին մէջ այլեւս ճամբար չէ մնացած, իսկ այս օրերուն կը փակուին հիւսիս. Պավարիոյ մնացեալ ճամբարները: Փակուած ճամբարներուն ծերերն ու հիւանդները փոխադրուած են աւստրիական սահմանագլուխին վրայ, երկու մեծ շէնքերու մէջ: Ջանք կը թափուի, որպէսզի բացառիկ գումարներ ստացուին ամերիկեան եւ այլ բարեսիրական կազմակերպութիւններէ, այս դժբախտները խնամելու համար: Ինչպէս գրած էինք, ձեռնհաս մարմիններու հաշիւներուն համաձայն առնուազն 70.000 հոգի պիտի մնան Գերմանիա յառաջիկայ Յունիսէն վերջ: —Ծերերը, իրենց ընտանեկան պարագաները եւ հիւանդները, հիւծախտաւորներ, կոյրեր, հաշմանդամներ, մտային հիւանդներ եւայլ վարակիչ հիւանդութիւններ ունեցողներ: Առանց մէջ զատ բարձր մտաւորականներ.— Փրոֆէսէօրներ, բժիշկներ, օրագրողներ, փաստաբաններ, դերասաններ, քարոզիչներ եւն. , որոնք ամէնէն քիչ փնտռուած տարագիրներն են: Այս պատճառով ալ կը նախատեսուի թէ Իրօյի հաշուեյարդարէնվերջ պիտի կազմուի ուրիշ նոր ու փոքր կազմակերպութիւն մը որ պիտի ստանձնէ անոնց հոգատարութիւնը :

ՁԱՅՆԵՐ ԴՈՒՐՍԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Այս տարի բացառիկ շուքով տօնեցինք Դաշնակցութեան Օրը: Ժամանակէն շատ առաջ լեցուած էր քաղաքապետարանի թատերասրահը: Եկած էին խուռներամ, իրենց յարգանքը յայտնելու 59ամեայ տիտանին, եւ անհամար նահատակներու որոնք ինկան ազատագրութեան ճամբուն վրայ :

«Արաքս» երգչախումբը, յոտնկայս երգեց «Մարսէյեէզ»ը եւ «Բամ Փորոտան»ը: Օրուան նախագահը, ընկեր Մ. Միրզէ բացումը կատարեց կուռ խօսքերով: Գեղարուեստական բաժինը բաւական խնամքով պատրաստուած էր: Գնահատանքի արժանի են, ինչպէս միշտ Կապոյտ Խաչի սանուհիները, իրենց հայկական պարերով, Տիկին Մ. Կարապետեան, երիտասարդ ջութակահար Կ. Պէպիրեան, ինչպէս նաեւ, Կապոյտ Խաչի նորակազմ, խոստմնալից «Արաքս» երգչախումբը : Յաջորդաբար արտասանեցին եւ երգեցին Ա. Գալոյճեան, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդէն Տիկին Ջիլինկիրեան, Մարտիկներու Միութիւն եւ Օր. Ս. Մաթոսեան :

Փոխ — քաղաքապետ Պ. Ժիւյիէին կը ներկայացնէր ընկերվարական կուսակցութիւնը եւ քաղաքապետ Հիւսէլ որ նամակով ցաւ կը յայտնէր թէ կամքէ անկախ պատճառներով պիտի չկրնայ ներկայ ըլլալ: Պ. Ժիւլիէն իր խնդակցութիւնները յայտնեց Հ. Յ. Դ. 59րդ տարեդարձին առթիւ եւ յիշեց որ Հայերը շատ դիւրաւ կրցան յարմարիլ Ֆրանսական միջավայրին եւ իրենց ուշիմութեան շնորհիւ տնտեսական դիրք ստեղծել :

Տիկին Օտէթ Միքայէլեան (Վալանսէն), «Յառաջ»ի Ֆրանսուհի աշխատակիցը գեղեցիկօրէն պարզեց Դաշնակցութեան մղած պայքարը ազատագրութեան եւ աշխատանքի դատին համար, փառաբանելով մեծ առաջնորդը, Քրիստափոր Միքայէլեան :

Օրուան բանախօսը, ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան խօսելով աւելի քան մէկ ժամ, փաստերով պարզեց Դաշնակցութեան կատարած աշխատանքները, պատկերացուց Հայ Ժողովուրդի Ֆիզիքական վիճակը, անոր սպառնացող յարաճուն վտանգները, եւ Դաշնակցութեան ուժեղ հակազդեցութիւնը: Յետոյ բացատրեց թէ ինչու մեր կուսակցութեան դէմ եղած են զանազան հոսանքներ,— Երէկ, պահպանողականները, մղուած իրենց դասակարգային շահերէն, այսօր՝ ամէն տեսակ բախտախնդիրներ որոնք յենլով օտար ուժի վրայ, հլու, կոյր գործիքներ են դարձեր, թաղելու համար Դաշնակցութիւնը : «Ինչպէս երէկ, այսօր ալ, սիրելի հայրենակիցներ, Հ. Յ. Դ. կը մնայ արթուն պահակը տարագիր հայ ժողովուրդին, խորհրդանիշը անոր հաւատքին: Յորչափ չէ իրականացած ազատանկախ աշխարհացրիւ Հայու երազը, կայ ու կը մնայ Հ. Յ. Դ.: Ջուր են բոլոր հայրենադաւ սադրանքները: Պիտի ծագի Հայ ժողովուրդին ազատութեան սրբազան օրը եւ այն ատեն վատոգի վարձկան Վասակներ գլխիկոր պիտի մնան: Մինչ այդ, ձեռք ձեռքի տանք եւ պատնէշ կազմենք, միացեալ ուժերով դիմագրաւելու համար մեր ճանապարհի բոլոր տեսակի դժուարութեանց» :

Երգչախումբի փակման երգէն վերջ, («Մշակ բանուոր») ներկաները մեկնեցան խոր տպաւորութեամբ :

ԻՇԽԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի, 30 Հոկտ. Իսսի Stade Janbouinի դաշտին վրայ տեղի ունեցան Հ. Մ. Մ.ի բարեկամական մրցումները:

Ուրախութեամբ կարելի է ըսել որ մեր տղոց ազգային զգացումը բարձր է, բծախնդիր են ու հոգեպէս սկսած են ապրիլ ցեղին հետ, դժբախտաբար մայրենիքը կարծես դժուար կը հնչէ իրենց բերնին մէջ: Երբ երէցներու հետ կը խօսին, կ՚ընկճուին: Նոր ճիգ մը կը փորձեն հայերէնով արտայայտուելու: Մեր աշխատանքը սկսած է տալ իր արդիւնքը :

Ժամը 14ին Հ. Մ. Մ.ի պահեստին դաշտ եկաւ S. S. Primeveresի պահեստին դէմ: Հակառակորդը իր յանդուգն ու արագ վայրէջքով մեր բերդը վտանգի տակ ձգեց: Մեր տղոց սխալին վրայ, «փէնալթի»ի հարուածով առաջին նշանակէտը շահեցաւ: Հ. Մ. Մ. յարձակողականի անցաւ եւ յաջորդաբար երեք կէտեր նշանակեց:

Երկրորդ կիսախաղին աւելի ներդաշնակ եւ վստահ խաղարկութեամբ նշանակեց երեք կէտեր: Խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Մ.ի յաղթանակով, 6—1: Մեր տղաքներէն մասնաւորաբար աչքի կը զարնէին Սերոբեան, Մարկոսեան, այսպէս կոչուած մեր ողնաշար եղբայրները, Արմենակ, ընդհանրապէս բոլոր խումբը:

Ժամը 16ին մեր Ա.ը դաշտ եկաւ Hespagniaի դէմ: Առաջին յարձակողականով Հ. Մ. Մ. նշանակեց մուտքի նշանակէտը, երկրորդ մը եւս. խաղի վերջաւորութեան հակառակորդը շահեցաւ կէտ մը, երկրորդ կիսախաղին հազիւ քանի մը վայրկեան անցած Hsepagniaն հաւասարեցաւ :

Սպանիացիները շատ արագաշարժ եւ կոպիտ կը խաղային : Հակառակ ասոր մեր տղաքը հակայարձակողականի սկսան եւ Պարոյր եւ Յակոբ յաջորդաբար նշանակեցին երեք նշանակէտ : Գէորգի եւ Յ. Գարաօղլանեանի փասերը երկու նշանակէտ եւս աւելցուցին, խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Մ.ի Ա.ի յաղթանակով 7—2 :

Մեր տղաքը պէտք է հասկնան մի անգամ ընդմիշտ թէ ուէէ խաղի մէջ երբ ինքնահաւանութեամբ կ՚առաջնորդուին, նախ հանդիսականները կը խրտչին, յետոյ խաղին «թէքնիք»ը իր արժէքը կը կորսնցնէ: Հակառակորդը ըլլայ տկար թէ զօրաւոր պէտք է խաղալ խաղին պահանջած անհրաժեշտ նրբութեամբ: Մանաւանդ պէտք է գիտնան որ ազգակից թէ տեղացի հասարակութիւն մը ըսկսած է որոշ համակրութիւն ցոյց տալ դէպի Հ. Մ. Մ.ը: Վերջապէս պէտք է մտածել եղանակի վերջին դասաւորման եւ դասակարգի բարձրացման վրայ որ իրենց ներդաշնակ եւ կանոնաւոր խաղարկութենէն միայն կախում ունի:

Այս քանի մը մատնանշումներէն վերջ, իրենց կը մաղթենք եռանդ եւ յաջողութիւն :

Յ. ԴԻՏՈՂ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

(1899 — 1949)

ԳՈՒՐԳԷՆԻ, ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ ՎԵՑ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կարմիր կիրակին՝ իրօք կարմիր եղաւ Տարօնի աշխարհին համար: Այդ օրը, յիսուն տարի առաջ, ինը ֆէտայիներ կռուի բռնուեցան Ցրոնք գիւղին մէջ, օր ցերեկով. ութը նահատակուեցան եւ մէկը ազատելու :

Իսկ թշնամին կորսնցուց, ի միջի այլոց, ընդհանուր հրամանատար Տալիպ Էֆէնտին եւ զօրաց հրամանատար Հասան Բէկը :

Դէպքը տեղի ունեցած է հետեւեալ պարագաներու տակ :

Տիգրան Իգիթեան Մշոյ քաղաքէն եւ Ռուբէն Յովհաննէսեան Աղջան գիւղացի, երկուքն ալ զէնքի սիրահար, ֆէտայիներ էին՝ թրծուած Արաբոյի, Մխոյ Շահէնի եւ Մարգար Վարժապետի հնոցին մէջ:

Անոնք կ՚որոշեն երթալ Կովկաս նոր զէնքեր բերելու: Երբ կը հասնին Թիֆլիս, յուսախաբ կ՚ըլլան: Հնչակեան կուսակցութեան մէջ պառակտում պատահած էր, եւ իրենց կարեւորութիւն տուող չըլլար :

Անոնք կ՚իմանան,որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը պահած զէնքեր ունի Կոճոռ լեռը, որոնք կը գտնուին Տարօնցի զինուորականի մը հսկողութեան տակ: Կ՚որոշեն երթալ անոր քով եւ բարեկամօրէն յանկարծակիի բերել ու մաս մը զէնք փախցնելով տանիլ Տարօն :

Տիգրան եւ Ռուբէն կ՚երթան պահակ զինուորին քով եւ իրենց որոշումը կը գործադրեն, պէտք եղածին չափ զէնք փախցնելով ու փոխադրելով մինչեւ հայրենիք :

Պահակը լուր կուտայ Մատինեանին, որ իր մօտ կը կանչէ Պօղոս Ղազարեանը եւ կ՚ըսէ. «Կը ճանչնա՞ս զէնք տանողները, բեր քովս. որքան զէնք ուզեն կուտանք, պայմանով որ ստացական մը բերեն մեզ Հրայրէն »:

Երկու ամսի չափ Պօղոս կը փնտռէ զանոնք, բայց չի գտներ: Օր մը, պատահմամբ կը հանդիպի փողոցին մէջ եւ կը պատմէ Մատինեանի ըսածը, վստահեցնելով զանոնք որ վնաս մը չի գար իրենց:

Երեքով կը ներկայանան Մատինեանին, որմէ կը գտնեն լաւ ընդունելութիւն:

Մատինեան կ՚ըսէ անոնց թէ քանի որ զէնք կը փոխադրեն երկիր, կուսակցութեան փնտռած մարդիկն են. կը խոստանայ ուզածներուն չափ զէնք տալ, նաեւ իւրաքանչիւր զէնքի հետ 5 ոսկի նուէր, եթէ երկրէն ստացական բերեն :

Այս կերպով կը համաձայնին, եւ երեքն ալ կը զինագրուին Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշին տակ :

Այն ատեն Սալնոյ Ձորի Կեդր. Կոմիտէն գործիչ ուզած է եւ հայրենիք պիտի ուղարկուէր Գուրգէնը (Բաղտասար Մալեանց): (Ասիկա ինծի պատմողն է Սալնոյ Ձորի Կեդր. Կոմիտէի անդամներէն Յակոբ Դարբինեան):

Տիգրան եւ Ռուբէն կը պատրաստեն իրենց խումբը եւ Գուրգէնն ալ հետերնին կը մեկնին հայրենիք:

Սալնոյ Ձորի մէջ կուսակցական խնդիրները կը կարգադրեն ու կ՚անցնին Սասուն, անկէ Մուշ, յետոյ Կովկաս անցնելու համար կը հասնին Ցրոնք գիւղը, առաջին օրը :

Այս ատենները բարբարոս Տալիպ Էֆէնտի Սուլթանէն հրաման ստացած էր մաքրելու յեղափոխականները: Անիկա, հետը առնելով զօրաց հրամանատար Հասան Բէկը, գործի կ՚անցնի: Առաջին փորձը կը պատահի Ցրոնքի մէջ :

Գիւղապետ Սըլօն, լսելով որ Տալիպ շատ զօրքով գիւղ կուգայ, լուր կը ղրկէ գիւղի խմբապետին, որ յեղափոխականները տեղափոխուին, որպէսզի փորձանք չգայ գիւղի գլխուն :

Խմբապետը փոխանակ տղաքը ուրիշ գիւղ տանելու, Ցրոնքի մօտ երեք մարագներու մէջ կը պատսպարէ :

Գիւղը արդէն պաշարուած էր զօրքով: Կը բռնկսի խուզարկութիւնը: Գիւղապետը կը կարծէ, թէ խմբապետը ֆէտայիները տարած է ուրիշ գիւղ, մինչ անոնք տեղաւորուած էին մարագներու մէջ :

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՒԱԳ

Բառերը կամ-բանաձեւերը չեն որ հրաշք պիտի գործեն, իրականացնելով մեր նպատակը, — միակ չուկայ: Հրաշքը պիտի ծնի գործքէն: Ամէնքս ալ կը զգանք հարցին ահռելի ստիպողականութիւնը: Ինչ որ վճռեն եւ ընեն 19 ազգերը յառաջիկայ քանի մը ամիսներու ընթացքին, կրնայ ազդել պատմութեան ընթացքին վրայ, գալիք դարուն »:

Ամերիկացի պաշտօնատարներ այս առթիւ դիտել կու տան թէ տոլարի օգնութիւնը պիտի կրճատուի, եթէ 19 պետութիւններ չարունակեն իրենց վարանոտ ընթացքը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄԸ պիտի տեւէ մինչեւ չաբաթ օր, ինչպէս յայտարարուեցաւ պաշտօնապէս: Պատճառ այն է որ երկու ծանր արկածներ պատահած են Փարիզի մէջ (Սէն Տընի եւ Սէնթ Ուէն): Զորեքշաբթի օր հինգ անգամ դադրեցաւ հոսանքը մեր թաղին մէջ, ուշացնելով ոչ միայն շարուածքը, այլեւ տպագրութիւնը: Երէկ ալ խանգարումներ տեղի ունեցան: Անշուշտ բաժանորդները եւ ընթերցողները նկատի կ'ունենան այս պարագան, եթէ ուշ ստանան իրենց թերթերը:

ՌՈՒԲԼԻՆ ԵՒ ՕՏԱՐ ԴՐԱՄՆԵՐԸ.— Մոսկուայի Պետական Դրամատունը հետեւեալ սակերը որոշած է օտար դրամներու համար.— Տոլարը կ'արժէ 5.30 ռուբլի, սթերլինը՝ 14.84, 100 պելժիական ֆրանքը՝ 10.60, հազար ֆրանսական ֆրանքը՝ 15.15, հարիւր զուիցերիականը՝ 121.84, հազար իտալական լիրը՝ 8.34 եւն.:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը՝ Պ. Ատընաուըր, յայտարարեց թէ իր արտաքին քաղաքականութեան հիմը պիտի ըլլայ բարեկամութիւն Ֆրանսայի հետ: «Այսպիսի քաղաքականութիւն մը պէտք չէ հականգլիական համարուի: Մենք երբեք չենք ուզեր օտար երկիր մը ուրիշ երկրի մը դէմ հանել: Կրնամ ըսել թէ Ֆրանսայի հետ հաշտեցողութիւն մը շատ աւելի ժողովրդական է այսօր քան 1945էն առաջ: Մասնաւորապէս երիտասարդ սերունդը, ինչպէս ուրիշ երկիրներու մէջ, կ'ըմբռնէ եւրոպական միութեան անհրաժեշտութիւնը »:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ կառավարութիւնը խիստ ծանուցագիր մը ուղղեց Ալպանիոյ, պահանջելով յարգել բարեկամութեան եւ գործակցութեան դաշինքը եւ անմիջական պատասխանի սպասելով: «Զգուշութեան» հրաւէր կ'ուղղէ հարեւան պետութեան, զանազան դէպքեր յիշելով եւ կը հասկցնէ թէ ի հարկին պիտի խզէ դաշինքը:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը ազդարարեց հողագործներուն որ առաջ յանձնել կառավարութեան բաժինը՝ 1949ի գետնախնձորի բերքէն: «Ձեր բաժինը լրացնելէ վերջը միայն պիտի գիտնաք թէ ինչքան կը մնայ ձեզի համար եւ որքան կրնաք ծախել»: Թերացողները պիտի պատժուին: — Խորհրդային դեսպանը, Պուշկին, գործի ձեռնարկեց:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Միացեալ Նահանգներ անունով պետութիւն մը ծնաւ Նոյեմբեր 2ին, իբրեւ արդիւնք Հոլանտայի եւ Նախկին գաղթավայրին ներկայացուցիչներուն միջեւ կնքուած դաշնագրին: Այսպէս կը վերջանայ Հոլանտայի 300 տարուան տիրապետութիւնը 70 միլիոն բնակիչներու վրայ:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ զինակիցները ամէն օր խորհրդակցութիւններ կը կատարեն, դաշինքին գործադրութեան համար: Հիւսիսային շրջանին կեդրոնատեղին պիտի ըլլայ Լոնտոն: Ամերիկայէն ճամբայ հանուած են զինամթերքի առաջին բեռները:

ԱԹԷՆՔԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 13 հոգինոց խումբ մը, որ անգլ. ոսկի կը շինէր: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ կեղծարարները յաջողած են 20.800 ոսկի սթերլին պատրաստել, տասը հազարը արտասահման ղրկելով: Այս կեղծ սթերլինը 19 քրամ է, իրականը՝ 22: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ խումբը կը գործէր 1946էն ի վեր եւ 70.000 տոլար շահած է: Նոյնիսկ մասնագէտներ խաբուած են:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւնը իր շարքերէն վտարեց Նախորդ ելմտական նախարարը, Քունին, որ պաշտօնանկ եղած էր: Ամբաստանութի՞ւնը, — «դաւաճան» ...

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ յեղափոխութեան 32րդ տարեդարձին առթիւ, Մոսկուայի Կեդր. կոմիտէն հետեւեալ նշանաբանները հրապարակ հանած է. Ողջո՛յն այն ժողովուրդներուն որ կը պայքարին ժողովրդապետութեան եւ ընկերվարութեան յաղթանակին համար.— Կեցցէ՛ միացեալ, ժողովրդավար, անկախ եւ խաղաղասէր Գերմանիան.— Կեցցէ՛ Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան ժողովուրդներուն բարեկամութիւնը՝ նոր պատերազմի մը հրձիգներուն դէմ.— Գիտական աշխատաւորներ, ճոխացուցէք մեր հայրենիքին գիտութիւնը եւ արհեստագիտութիւնը նոր հետազօտութիւններով եւ գիւտերով եւն.:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 19ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ:

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Նոյեմբեր 5ին, չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, St. Bernardի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի կողմէ, եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի: Այս չաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Նոր Սերունդը:

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ առաւօտ:

Մուտքը ազատ է:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի սրահին մէջ: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու եւ բարեկամ կազմակերպութեանց:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՅԱԿՈԲ ԿՈՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն նաեւ տիկին Օ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկերվարականներու ներկայացուցիչը:

Պիտի երգեն՝ տիկին Կարապետեան (Տէսինէն), Զարեհ Գասեան եւ Օր. Պիլալի:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Օր. Յարութիւնեան, Ա. Գալուստեան, Պ. Թ. Եղիկեան, Ժ. Խաչիկեան եւ Կ. Խաչի Ռոմանի սանուհիները:

Մուտքը ազատ է:

★

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ – ՔՈԼՈՄՊԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

Ընկերվարականներու սրահը, 149 Av. d'Argenteuil, Անիէռ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անիէռ Պուա Քոլոմպի «ԱՐԱՄ» ենթակոմիտէի:

Ընկերահամակրական խնջոյք, ճոխ պիւֆէ, եւ գեղարուեստական բաժին մասնակցութեամբ Պ. Ա. Մեսումենցի: Կ'երգէ Օր. Մուրատեան, Արտասանութիւն Զարեհ Ղարիպեան եւն.:

Կը նախագահէ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Մուտքը ազատ է:

Հաղորդ. միջոց.— Autobus Porte Clichy 140: Pte. Champeret 165, իջնել Place des Bourguignons:

★

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 6ին, սովորական սրահին մէջ:

Թատերական բացառիկ ներկայացում

Նիսի մէջ ղեկավարութեամբ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, եւ մասնակցութեամբ Տիկին Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի: Նոյեմբեր 6ին, կիրակի ժամը 3ին Petit Théâtreի մէջ (Լիսէին կից): Կը բեմադրուի՝ ՈՃՐԱԳՈՐԾԻՆ ԸՆՏԱՆԻՔԸ ԿԱՄ ՔՕՐՐԱՏՕ:

Ներկայացումէն վերջ «Արարատ» ճաշարանին մէջ տեղի պիտի ունենայ գինեձօն ի պատիւ Հ. Յ. Դ. 59րդ տարեդարձին եւ Տէր եւ Տիկին Մարութեանի:

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՆԻՍ.— Զարխափան Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, 6 նոյեմբեր, ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏի համար: Անշուշտ հասարակութիւնը պիտի փութայ յարգել Վարպետին յիշատակը, խուռն բազմութեամբ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին Louveciennesի դէմ կիրակի 6 Նոյեմբեր: Ժամադրութիւն Porte d'Italie ժամը 12.30ին, Իսի լէ Մուլինոյի համար ժամը 13ին մեթրօ Mairie d'Issy:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme-(13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահը, 73 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ օր երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէ ներկայանալ անդամատետրով:

ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս ուրբաթ գիշեր, 69 rue d'Arcueil, Salle Jaurès: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, 71 rue de Bonnelի սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ոչ-անդամներ ալ կրնան ներկայ ըլլալ:

Հնդկաչինէն զինուոր Թուրեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Հայկ Թիւրքճեանի, Համպուրկ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ձմեռնային պարահանդէսը, 11 Դեկտ. 1949: Կը խնդրուի չխաչաձեւել: Մանրամասնութիւնները հետզհետէ:

Պարահանդէս թէյասեղան

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի 6 Նոյեմբեր ժամը 4—10, Studio Alemchah, 19a rue Caumartin:

Գր. Յակոբեանի յիշատակին

Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադիր եւ Արիներու Ազգային պետ, եղբայր ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգիստ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արիներու կողմէ, այս կիրակի առտու (6 Նոյ.), Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Այրի Տիկին Զենոբիա Պէնկլեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պէնկլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աչճեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Շիրինեան, Հրանդ Թէրզեան, Նուրհան Գափամաճեան եւ Գանճեան ընտանիքները սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր, խնամիին եւ ազգականին՝

Պ. ԶԱՐԵՀ ՊԷՆԿԼԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 31 Հոկտեմբերին, իր բնակարանին մէջ, 30 Ave. dse Gobelins, Paris(13):

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ հինգշաբթի առտու եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Թիէի գերեզմանատունը:

ԼՍԱՐԱՆ.— Յառաջիկայ հաւաքոյթը երկուշաբթի 7 նոյեմբեր, իրիկուան ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Շար. Նախորդ նիւթի եւ մտքերու փոխանակութիւն: Կը հրաւիրուին լսարանականները:

Կ'ուզուի

Լուրջ եւ կարող պօթիէ – գործաւոր մը չափի վրայ աշխատելու համար: Բնակարանի դիւրութիւն կը տրուի: Դիմել Chaussures Samson, 48 rue Caristi Orange (Vaucluse):

PAVILLON ՄԸ ԾԱԽՈՒ Է, երեք սենեակ, խոհանոց, ազատ անմիջապէս, տեսնել ամէն օր ժամը 14—16: Ունի մառան մը որ կարելի է աշխատանոց ընել, 22 Villa Rouveyrol, Անիէռ:

Place Bourguignonէն 5 վայրկեան:

Ծախու է

Թրիքոյի մեքենայ մը, 80 սանթ. ժօրժ 10, ամբողջական կազմածով, գերմանական Զանտեր կլաֆ մարք: Դիմել Պ. Յ. ՊԱՂԱՄԵԱՆի՝ 131Bld. Rodin, Իսի լէ Մուլինօ:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Samedi 5 Novembre 1949 Շաբաթ 5 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5992–Նոր շրջան թիւ 1403 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՆ...

Մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, տեսակ մը « Ներգաղթ » սկսած է Հարաւ. Ամերիկայի ափերէն: Վերադարձ՝ դէպի նախկին բնակավայրերը, անհնարին զոհողութիւններով :

Դեռ այս շաբթու հանդիպեցանք ընտանիքի մը, որ անցեալ տարի Մոնթէվիտէօ (Ուրուկուէյ) գացած էր Հալէպէն :

Նոյն քաղաքէն բժիշկ մը կը գրէ թէ Սուրիայէն եւ Լիբանանէն գաղթած շատ մը Հայեր պատրաստուած են վերադառնալու: Օգոստոս 24ին ճամբայ ելած էին քանի մը հայ ընտանիքներ :

Նոյն յուսախաբութիւնը Արժանթինի մէջ, ուր շատեր գացին — եւ դեռ կ'երթա՛ն — վարդավառ երազներ հիւսելով :

Ասոնք ճամբայ ելած էին ինքնակամ: Կարօտութիւն չտալով հրապարակային յորդորներու կամ պարզապէս մոլորելով, հրապուրուելով :

Կան ուրիշներ որոնք մինչեւ Չիլի, Վենեզուէլլա կամ Աւստրալիա ղրկուած են, նախաձեռնութեամբ Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութեան (IRO) : Ակամայ մաս կազմելով միջազգային կարաւաններու :

Ո՞վ պիտի կրնար ապացուցանել թէ աւելի բախտաւոր են ասոնք, այդ անծանօթ վայրերուն մէջ, ուր միայն ցիրուցան ազգակիցներ կ'երեւան, աննշան համրանքով :

Ինքնակամ գացած թէ ակամայ, շատեր կարօտով կը փնտռեն իրենց նախկին բնակավայրերը, նոյնիսկ երբեմնի գաղթակայաններն ու խրճիթները: Եւ կ'ուզեն վերադառնալ :

Եթէ մեծ թիւ մը չեն կազմեր վերադարձողները, պատճառը շատ պարզ է,— 25 կամ 40 օրուան ճամբայ, եւ նաւուղեգ մը որ պիտի կրնար աւելի քան մէկ տարուան ապրուստ ապահովել Յունաստանի կամ Սուրիա – Լիբանանի մէջ :

Բարեմիտներ կ'ըսեն, — Բոլորովին արդար չէ անխտիր մեղադրել գացողները: Շատեր կան որ իսկապէս անտանելի կացութեան մը մատնուած են, իբրեւ հետեւանք տնտեսական յարաճուն տագնապներու, անգործութեան եւ ապրուստի սղութեան: Ուրիշներ ալ զոհերն են քաղաքական ալեկոծութեանց: Ի՞նչ ընեն, երբ չեն կրնար իրենց երկիրը երթալ ...

Անհիմն չեն այս պատճառաբանութիւնները, որոնց մէկ պատասխան ունինք .—

Մեր այսօրուան կացութեան մէջ, պարագաները կը հարկադրեն մեզ նախընտրել նուազագոյն չարիքը :

Անոնք որ նոր արտագաղթի մը ճամբան բռներ են, յանկարծ յուսահատելով, տարիներէ ի վեր կը բնակին այս կամ այն երկրին մէջ: Գործ հիմնած, տուն – տեղ են եղած, վարժուած են միջավայրին :

Արդ, երբ առտու մը կը քանդեն իրենց փայլուն կամ համեստ բոյնը, դէպի անծանօթը չուելով, ի յառաջագունէ դատապարտուած են յուսախաբութեան :

Նախ՝ պիտի հարկադրուին ամէն բան ծայրէն սկսիլ: Պիտի չարչրկուին նոյնքան, եթէ ոչ աւելի, որքան 1922 — 25ին, երբ իրենց չունէը Եւրոպա կ'առնէին :

Կրնայ ըլլալ որ բախտը բանի ասոր – անոր համար: Այդ յաջողութիւնը, նիւթական բարօրութիւնը կրնա՞յ փոխարինել բարոյական տառապանքը :

Անշուշտ կ'ընդունիք թէ որքան հեռանանք բաղդատաբար հարեւան երկիրներէ, Միջին Արեւելքէն, Պալքաններէն, նոյնիսկ արեւմտեան Եւրոպայի հայաշատ կեդրոններէն, այնքան պիտի թուլնան կապերը : Նետուած պիտի ըլլանք բոլորովին խորթ, կրկնապէս օտար հողի վրայ : Այլեւս անզօր դիմանալու նոր դժուարութեանց եւ բազմապիսի փորձութեանց :

Բոլոր երկիրներն ալ կը լափեն օտար փոքրամասնութիւնները: Իսկ Հարաւ. Ամերիկան կատարեալ ձուլարան մըն է հում նիւթի: Հրավառ կաթսայ մը որ խմորի կը վերածէ ամէն բան :

Այլեւս չենք խօսիր ֆիզիքական կորուստի մասին, որ անխուսափելի է, իբրեւ հետեւանք միջավայրի եւ կլիմայի անյարմարութեան եւ յարաճուն յոգնութեանց:

Արդէն ուժասպառ, շատ քիչեր պիտի կրնան դիմանալ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՄԱՐԴԻԿԸ

Խումբ մը համալսարանական ուսանողներ խմբագրատուն եկած էին, «բաց նամակ»ով մը բողոքելու համար տմարդի վերաբերումի մը առթիւ, որուն ենթարկուած էին վերջերս, հայկական «Բօքթէյլ – փարթի»ի մը մէջ :

Դժբախտաբար հազուադէպ չեն այս կարգի անհամութիւնները : Եւ աւելի յաճախ կը պատահին հանրային ձեռնարկներու միջոցին, երբ տիրապետող ոգին ըլլայ միայն դրամը :

Բաց – նամակը չհրատարակուեցաւ, որովհետեւ երիտասարդները, խորապէս վրդովուած, չէին կրցած պաղարիւնով արտայայտել իրենց արդար ցասումը :

Դէ՞պքը: Երեկոյթին գիշերը, ուսանողներու սեղանին մօտ, փոքրիկ հաշուեսեղան մը 750 ֆրանքի սխալ մը կ'ունենայ: Բաց մը զոր դժուար չէր ճշդել նոյնիսկ անձնապէս :

Բայց, աղայական տրամադրութիւնը կը թելադրէ պատասխանատու բռնել այդ «մտաւորական տղաքը», որոնք դրամ չունին, չեն կրնար ունենալ: Հետեւաբար... Մնացեալը դուք ամբողջացուցէք:

Աղան ու էֆէնտին հին հին դարերէ իվեր միշտ համարուած են ի բնէ պարկեշտ եւ պարտաճանաչ...: Իսկ «ծակաչք անօթիներու», մտքի աշխատաւորներու վոհմակը, կրնայ ամէն բան յանձըն առնել, դրամի համար: Առաջին հանդիպողը իրաւունք ունի կասկածելու...

Չեմ գիտեր թէ միայն մե՞ր մէջ է այս անօրակելի նախապաշարումը :

Յաճախ հիացումով կը դիտեմ այն յարգանքը որուն արժանի կը համարուին ուրիշ ժողովուրդներու մէջ մտքի աշխատաւորները:

Անշուշտ այս ալ ոչ միայն զարգացման, այլ եւ բարեկրթութեան վարժուած ժողովուրդներու յատուկ առաքինութիւն մըն է:

Մերո՞նք: Կասկածելի նկատել ու անարգել խումբ մը համալսարանական տղաք 750 ֆրանքի բացի մը պատճառով, պարզ անոր համար որ այդ տղաքը ոչ վաճառական են, ոչ ալ խանութպան ..

Չէ՞ք յիշեր ժողովրդական առածը, որ այնքան կը պատշաճի այս կարգի երեւելիներու :

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆԻ անթենը կը ծանուցանէ թէ Գրողներու տան մէջ տեղի ունեցաւ երկու կարեւոր նիստեր: Առաջինին մէջ քննուեցաւ Սովետահայ գրականութեան ապագայ գործունէութիւնը: Այս մասին խօսեցաւ Եդուարդ Թոփչեան: Մտքերու փոխանակութիւն ունեցան բազմաթիւ քննադատներ եւ գրողներ Միքայէլեան, Պարտիզունի, Համազասպեան, Հրաչեայ Քոչար եւ ուրիշներ որոնք շեշտեցին ձեռք բերուած յաջողութիւնները : Երկրորդ նիստին մէջ քննուեցան Սաղաթէլ Յարութիւնեանի եւ Միքայէլ Բարթիկեանի պատմուածքները, ինչպէս եւ քիւրտ գրող Միքայէլ Ռաշիտի բանաստեղծութիւնները:

ՀԱՅ – ՎՐԱՑԱԿԱՆ լեզուներու պատմութեամբ կը զբաղի ներկայիս Արմենակ Մարմալեան որ իր ուսումը կատարելագործած է Թիֆլիսի Նիքոլա Մառի լեզուաբանական համալսարանը: Ունի 30 գիտական աշխատութիւններ, — « Ընդհանուր լեզուներու վերապրումը հայ եւ վրացական լեզուներու մէջ», «Հայ – վրացական լեզուներու Բառարանը», եւայլն :

ԹԵՀՐԱՆԻ թերթերը կը հաստատեն թէ նախարարական խորհուրդը հետեւեալ որոշումները տուած է: 1.— Պարսկաստանի մէջ ոչ մէկ դեսպանատուն, հիւպատոսարան եւ օտար ներկայացուցչութիւն իրաւունք չունի որեւէ հրատարակութիւն կատարել Պարսկաստանի քաղաքականութեան եւ կացութեան մասին: Արգիլուած են նաեւ այն հրատարակութիւնները որոնք Պարսկաստանը կը դարձնեն քաղաքական քարոզութեան կեդրոն, ընդդէմ երրորդ կառավարութեան մը: Այդ կարգի հրատարակութիւնները, տպագիր ըլլան թէ մեքենագիր կամ ձեռագիր, պիտի հաւաքուին ոստիկանութեան միջոցաւ, իսկ արտաքին նախարարութիւնն ալ բողոքագիր պիտի ուղղէ դիւանագիտական ճամբով :

Գաղտնի տեղեկագիր մը Ֆրանսայի դէմ

Տեղական թերթերը մէկ շաբաթէ ի վեր կը զբաղին գաղտնի տեղեկագրով մը, զոր Հնդկաստանի վարչապետը ղրկած է Անգլիոյ վարչապետին եւ որ կը քննադատէ Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը Հնդկաչինի հանդէպ :

Տեղեկագիրը կը բաղկանայ տասը էջերէ եւ 120.000 հաշուելով ֆրանսական զօրքին թիւը, կ'ըսէ թէ Հնդկաչինի խնդիրը չի կրնար կարգադրուիլ զինու զօրութեամբ, եթէ յանձն չառնեն « կռուիլ քանի մը տասնեակ տարիներ, 500.000 զինուոր ղրկելով » :

Հնդկաստանի կառավարութեան կարծիքով, « Ֆրանսացիները վերջնապէս կորսնցուցած են պայքարը, քաղաքական, տնտեսական թէ զինուորական գետնի վրայ: Հօ Շի Մին, որ ապստամբներուն գլուխն անցած է, իր տիրապետութեան տակ առած է երկրին 80 առ հարիւրը: Ֆրանսացիները գերիներ են իրենց սեփական քաղաքներուն մէջ: Ապստամբները բացէ ի բաց կը գործեն ֆրանսական զինուորներուն առջեւ որոնք անկարողութիւն դատապարտուած են, կը պայթեցնեն կամուրջներ, ճամբաներ եւ երկաթուղիներ : Հօ Շի Մինի պետութիւնը ունի կանոնաւոր վարչութիւն մը որ կը հաւաքէ տուրքերը, կ'ապահովէ բարեկարգութիւնը եւ արդարադատութիւնը : Յեղափոխական շարժումն ալ կը բաղկանայ կորովի համայնավարներու — փոքրամասնութիւն — եւ եռանդուն ազգայնականներու համաձոյլ միութենէ մը: Բոլորն ալ բացէ ի բաց թեբահաւատ են Ֆրանսայի խոստումներուն հանդէպ » :

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, Հնդկաչինի ժողովուրդը աղքատացած է եւ կարելի չէ դրամագլուխներ չահարկել: Բրինձի արտադրումը որ տարեկան 1.500.000 թոնի կը հասնէր պատերազմէն առաջ, իջած է հարիւր հազար թոնի, ածուխի արտադրումը՝ 700 հազար թոնէն 70 հազարի, ձգախէժինը՝ 70 հազարէն 40 հազար թոնի:

Տեղեկագիրը ձախողած կը նկատէ Պաօ – Տայ թագաւորին եւ Ֆրանսայի միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը, վասն զի բնիկ ժողովուրդը խրտուիլակ մը կը նկատէ այդ արքան: Մնաց որ, հարեւան պետութիւններէն ոչ մէկը ճանչցած է թագաւորը (Անգլիան ալ չի ճանչնար):

Իբրեւ եզրակացութիւն, տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ Հնդկաստան համաձայն է որ խնդիրը յանձնուի Միացեալ Ազգերու ժողովին: «Թէեւ Հօ Շի Մին երեւութապէս համայնավար է, բայց իր վարած շարժումը համայնավար չէ » :

★ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը յայտարարեց թէ ինք պաշտօնապէս տեղեակ չէ այս յուշագրին :

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՅԵՏԱՄՆԱՑ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ

Մ. Նահանգներու նախագահը եւ արտաքին նախարարութեան օգնականներէն Պ. Կի ճառեր խօսեցան, Թրումընի վարդապետութեան Դ. կէտի մասին, որ կը տրամադրէ օգնել տնտեսապէս յետամնաց երկիրներու :

Նախագահը յայտարարեց թէ «պայքար մը բացուած է երկու աշխարհահայեացքներու միջեւ, որոնց մէկը հիմնուած է բարոյական օրէնքի մը վրայ, միւսը՝ հիմնուած չէ նոյն օրէնքին վրայ: Ամերիկեան աշխարհահայեացքը առաջինն է եւ լաւագոյն արդիւնքները պիտի տայ աշխարհի ժողովուրդներուն: Այդ մասին վստահ եմ այնքան որքան հոս գտնուելուս » :

Անցնելով իր ծրագրին գործնական մասին, Թրումըն ըսաւ,— «Եթէ կարենանք օգնել որ միայն հարիւրին 2ուկէս աւելնայ ապրուստի մակարդակը, մեր գործարանները պիտի չկրնան հասնիլ պահանջներուն » :

Պ. Կի բացատրեց թէ իրենց առաջին գործը պիտի ըլլայ բարուքել յետամնաց երկիրներու ժողովուրդներուն առողջապահական պայմանները, բարձրացնելու համար անոնց արտադրական կարողութիւնը: Միեւնոյն ատեն զարկ պիտի տան իւրաքանչիւր երկրի ներքին հարստութեանց եւ հանրօգուտ շինութեանց: Այս միջոցին բարեացակամօրէն կ'ուսումնասիրեն Իրաքի կառավարութեան մէկ ծրագիրը, որով փոխառութիւն մը կը խնդրուի, թումբեր կանգնելու համար ողողումներու դէմ: Միւս կողմէ, Սուրիա կրնայ չաքարի ճակնդեղ մշակել իր հողին վրայ, ինչպէս եւ ցորենի տեսակ մը որ աւելի կը դիմանայ երաշտին: Վերջապէս դիւրութիւններ պիտի ընծայուին, յետամնաց երկիրներու ճարտարարուեստական զարգացման համար:

ԼԻԹՈՒԱՆԻՈՅ ազատագրութեան կոմիտէն Նոյեմբեր 2ին յուշագիր մը յանձնեց Միացեալ Ազգերու ժողովին, բողոքելով թէ Խ. Միութիւնը հարիւր հազար Լիթուանացիներ աքսորած է վեց ամսուան ընթացքին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՊԱՅՔԱՐԻՆ

ԽՄԲ.— Հալէպի «Արեւելք»ը շարք մը խմբագրականներով կը պարզէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ապօրէն կարգադրութիւնները, որոնց վերջինն է Դամասկոսի առաջն. փոխանորդի անուանումը: Հետեւեալ խմբագրականը որոշ գաղափար կուտայ պայքարին խորութեան մասին (5 Հկտ. ամփոփուած).—

Ինչ որ կը կը բեմադրուի ամիսէ մը ի վեր, «Դամասկոսի Առաջնորդական խնդիր» անունին տակ, գլխաւոր դերակատարութեամբ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Հայրապետին, ազդիմական միաբան Շաւարշ վրդ. Գույումճեանի, եւ մութին մէջ գործող կարգ մը «յառաջդիմական» բախտախնդիրներու, շատ աւելի ծանրակշիռ, եւ Համա-Հայկական տարողութեամբ դաւադրութեան մը մէկ փուլն է միայն:

Ճիշդ է, թէ ամէն ինչ կը դառնայ «առաջնորդ»ի մը ընտրութեան երեւութական հարցին շուրջ, եւ Անթիլիասի կղերապետական փորձերուն դէմ ընդվզող տարրը հայ ժողովուրդին՝ իր իրաւունքներու բռնաբարումին դէմ կը ցցուի: Բայց, խորքին մէջ, մեր ազգային եւ եկեղեցական կարգուսարքերը շրջելու, Ազգային Սահմանադրութիւն եւ Օրէնք վերիվայր դարձնելու, ժողովրդական կամքն ու գերագոյն հեղինակութիւնը ոտնակոխելու ծրագրեալ դաւ մըն է որ տեղի կ'ունենայ մեր աչքերուն առջեւ, եւ այդ մահափորձին դէմ բարձրացող արդար ընդվզումի ձայները՝ կը հանդիսանան նախերգանք մը համաժողովրդային պոռթկումի եւ ծաւալուն դժգոհանքներու:

Յորմեհետէ Գարեգին կաթողիկոս բարձրացաւ Կիլիկեան աթոռ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի ազգային – եկեղեցական կեանքին մէջ տեղ գտաւ մեր ցեղային ըմբռնումներուն եւ ժողովրդավարական կարգաւորութեան գաղաթան հակադիր մտայնութիւն մը,— Կաթողիկոսական գերագահութեան եւ անհակակշիռ մենատիրութեան մը յամառ կի'րքը:

Արդարեւ, մինչ մենք կ'ակնկալէինք իր արժանաւոր բարձրութեան վրայ տեսնել նորընտիր կաթողիկոսը, Գարեգին Ա.՝ յաջորդաբար անգործութեան դատապարտեց աշխարհական թէ եկեղեցական բոլոր այն մարմինները, որոնց որոշումները գործադրելու իրաւունքն ու պարտաւորութիւնը ունէր միայն, այլ երբեք զանոնք իր կամքին եւ հրահանգներուն ենթարկելու հակասահմանադրական ձգտումները:

Երկու տարիէ ի վեր, այս սիւնակներուն մէջ, մենք կը պայքարինք եւ պիտի շարունակենք պայքարիլ Կիլիկեան աթոռի գահակալին մենատիրական ձգտումներուն եւ անհատ հոգեւորականի կամապաշտութեան դէմ: Որովհետեւ՝ գիտակ ենք ու կ'անդրադառնանք, թէ գործուած ապօրինութիւնները գիտակցական են եւ կը բխին Անթիլիասի շրջապատէն դուրս ու օտար շրջանակներէ, եւ կը հետամտին Սփիւռքի մէջ վերջ տալ սահմանադրական կարգերու վրայ հաստատուած մեր ազգային ինքնուրոյն կազմակերպութեան:

Արդարեւ, առաջին իսկ օրէն, Գարեգին կաթողիկոս չվարանեցաւ սպունգ քաշել Կիլիկեան Միաբանութեան, տնօրէն խորհուրդի, Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան եւ բոլոր կրօնական թէ աշխարհական մարմիններու հեղինակութեանց վրայ, հակառակ մեր Ազգային Սահմանադրութեան բացորոշ տրամադրութեանց: Այսօր, այդ մարմիններու անունները միայն կան Կիլիկեան աթոռի գահակալին համար, իսկ չոր եւ յուսաբեկիչ իրողութիւնն այն է՝ որ վարչական թէ հոգեւորական բոլոր հարցերու «կարգադրութիւնը» կը տնօրինուի եւ կը պարտադրուի իր կողմէ,...ի հարկին ոստիկանական ուժով:

Գարեգին կաթողիկոս, մտաւորական մարդու եւ հայրապետական վեղարի իր հմայքներով, կը յուսայ նուիրականացնել եւ յաւիտենականացնել յաջորդական այս ապօրինութիւնները, բայց ժամանակ է որ՝ անդրադառնայ, թէ ինքնախաբութեան մը մէջ է, եւ ուշ չէ այն օրը՝ երբ կըրնայ իր դէմ ծառացած տեսնել յետինգաւակը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ:

... Գարեգին Կաթողիկոս չբաւականացաւ սակայն Անթիլիասի անմիջական շրջապատէն ներս հաստատելով իր միահեծան իշխանութիւնը: Չէր կրնար գոհանալ այդքանով, որովհետեւ զինք յաջորդական ապօրինութեանց մղող ուժը ինքնեկ չէր, ու չէ, կուգայ թաքուն ու գաղտնածածուկ սենեակներէ,— պաշտօնապէս՝ Մայր Աթոռի կնիքով եւ Գէորգ Զ. Ամենայն Հայոց Հայրապետի ստորագրութեամբ, իսկ անպաշտօն կերպով՝ թաքթաքուր ճամբաներէ ...

Արդարեւ, Սուրիոյ թէ Լիբանանի առաջնորդական թեմերու կազմալուծման համար Անթիլիասի կողմէ թափուած ճիգերը ուրիշ բան չէին ապացուցաներ, ու այսօր ալ ուրիշ բան չեն փաստեր՝ բայց եթէ այս զոյգ երկիրներու Հայութիւնը ուղղակի իր կամքին եւ հրահանգներուն ենթարկելու բացայայտ դիտաւորութիւնը: Ճէզիրէի առաջնորդական փոխանորդութեան դէմ Կիլիկեան Աթոռի գահակալին կողմէ չդժայագերծուած պայքարը — որուն շարաշուք արձագանգները վերստին տեղ կը գտնեն այսօր «յառաջդիմական» թերթօններու մէջ — պերճախօս օրինակ մըն էր այս տեսակէտով, երբ նկատի ունենանք մանաւանդ՝ թէ վեհափառական սքեմին ետեւ թաքնուած ուժեր՝ պատճառներ ունին Ճէզիրէի նման ազգային թէ քաղաքական մասնայատուկ կարեւորութիւն ներկայացնող շրջան մը կաթողիկոսարանի խողովակով ենթարկելու իրենց ուղղակի ազդեցութեան:

Կասկած պէտք չէ ունենալ, թէ Խորէն եպիսկոպոսի մեկնումով անտէր անտիրական ձգուած Ճէզիրէն գետին պիտի դառնար փտանգաւոր եւ անախորժ խմորումներու, եթէ Հալէպի ազգային իշխանութիւնները յարգանք պարտադրած չըլլային հանդէպ ժողովրդական կամքին: Օրէ օր բացորոշ կը դառնայ, թէ այդ երազէն մինչեւ այսօր ալ հրաժարած չեն բոլոր անոնք, որոնք որոշ պարտականութիւն եւ յանձնառութիւն ստանձնած են հայութիւնը գործիք դարձնելու ազգադաւ եւ հակործան նպատակներու: Ով որ ալ ըլլան անոնք, ինչ միջոցներու ալ դիմեն անոնք, թող վստահ ըլլան սակայն, թէ պիտի չյաջողին իրենց դաւադիր ծրագիրներու իրագործման մէջ, որքան ատեն որ այս ժողովուրդի ճակատագրին վրայ արթուն հսկողներ կան:

Քայքայիչ նոյն ծրագիրներն ու աշխատանքները՝ նաեւ Դամասկոսի մէջ, ուր եւս կասկածելի եւ տխուր տիրակալութիւն մը հաստատելու կաթողիկոսարանի ճիգերը՝ ձախողեցան Մանասեան արք.ի օրով, եւ պիտի ձախողին նաեւ այսուհետեւ, որքան ալ ոստիկանական «չքախումբ»երու ուժով իր կամքը պարտադրելու ճիգեր փորձէ ծերունազարդ Հայրապետը:— Ի վերջոյ, օրուան իշխանութիւններու բարեացակամութիւնն ու յարգանքը շահագործելու բացայայտ ապիկարութիւնը պիտի անդրադառնայ նոյնինքն կաթողիկոսարանի վարկին, եւ Գարեգին Կաթողիկոս պիտի կորսնցնէ նաեւ այն յետին յարգանքը, զոր կը վայելէ ոչ թէ իր անձին հմայքով, այլ արժանիքներովը այն ժողովուրդին՝ զոր ներկայացնելու պատիւը եւ պարտականութիւնը ունի:

Մենք չենք խուսափիր պայքարէ, որքան ատեն որ Օրէնք եւ Սահմանադրութիւն կը հիմնաւորեն մեր պահանջները, եւ — փառք Տիրոջ — տէր ենք գործելու, լուսաբանելու, մեր իրաւունքներուն տէր կանգնելու ազատութեան: Եւ Գարեգին կաթողիկոս թիւրիմացութեան մը մէջ է, եթէ կը հաւատայ թէ այս հողերուն վրայ կրնան արմատ արձակել «պոլոժենիական» ըմբռնումներ, ժողովրդական կամքն ու ազգային սրբութիւնները ոտնակոխելու փորձեր, կամ սովետական տիպարով «կատարուած իրողութիւններ»:

Ոչ: — Մենք պիտի ըմբերանենք սուտն ու կեղծիքը, ապօրէն բոլոր «կարգադրութիւն»ները վերադարձնելով սանձարձակ մենատիրութեան հերոսներուն, Գարեգին կաթողիկոս իրաւունք ունի յարգանք եւ պատկառանք սպասելու մեզմէ՝ իր մտաւորական արժանիքներուն համար. բայց նաեւ պարսաւ՝ վարչական անհամար ապօրինութեանց համար, որոնց վերջին օրինակը կը հանդիսանայ «Դամասկոսի առաջնորդական խնդիր»:

... Ա.— Գարեգին կաթողիկոս իրաւունք չունի առանձին եւ իր անհատական կամքով առաջնորդ նշանակելու Դամասկոսի թեմին:

Բ.— Նկատելով որ Դամասկոսի թեմը Գաւառական Ժողով չունի, իսկ Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը չորս տարիէ ի վեր դատապարտուած է անգործութեան՝ նոյնինքն Գարեգին կաթողիկոսի մենատիրական ճիգերուն իբր հետեւանք, Դամասկոսի առաջնորդը ընտրելու իրաւունքը կ'իյնայ Դամասկահայութեան, եւ յայտնի է, թէ մայրաքաղաքի հայութեան ութսուն առ հարիւր մեծամասնութիւնը ինչ կ'ուզէ եւ զով կ'ուզէ:

Եթէ Գարեգին կաթողիկոս կ'ուզէ, տառացի կերպով յարգել մեր ազգային եւ եկեղեցական կանոնադրութիւնները, ապա ուրեմն՝ պարտաւոր է կամ ենթարկուելու Դամասկահայութեան ջախջախիչ մեծամասնութեան կամքին, եւ կամ՝ Գաւառական ժողով կազմել Դամասկոսի մէջ, եւ լսել անոր բաղձանքը:

Անոնք, որ «Հալէպի ազգային իշխանութեանց կողմէ կազմակերպուած շարժում մը» կ'որակեն Դամասկոսի թեմը Հալէպի Առաջնորդութեան կցելու արդար ու բանաւոր առաջարկը, շատ լաւ գիտեն՝ թէ օրինական տուեալներու եւ սահմանադրական տրամադրութեանց տառին թէ ոգիին համապատասխան է յայտնուած բաղձանքը, երբ նկատի ունենանք մանաւանդ՝ թէ ծիծաղելի է Սուրիոյ մայրաքաղաք Դամասկոսի թեմական կազմակերպութիւնը ենթարկել Լիբանանի սահմաններուն մէջ հաստատուած կաթողիկոսարանին:— Ազգային թէ քաղաքական տեսակէտով, Դամասկոս անբաժան մէկ մասը կը կազմէ Սուրիոյ, եւ ինչպէս կը ճշդէր նաեւ Հալէպի Ազգ. Առաջնորդարանի պաշտ. զեկոյցը, «Քաղաքական ներկայ պայմաններու տակ, անհրաժեշտ է որ ամբողջ սուրիահայութիւնը ունենայ մէկ ներդաշնակ քաղաքականութիւն», մինչ «զոյգ թեմերու գոյութիւնը արգելք է այդ բանին:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մեծերու լրտեսական ցանցը

Ինչպէս դիտել կուտայ անգլ. թերթ մը, Խ. Միութեան ընդարձակութիւնը արգելք մը չեղաւ Արեւմտեան պետութիւններուն համար, որպէսզի երեւան հանեն Խ. Միութեան հիւլէական գործարաններ ունենալու իրողութիւնը:

Երկիր մը որ երկրագունդին 1/6րդ տարածութիւնը կը գրաւէ, չի կրնար ծածկել հիւլէական պայթում արտադրած ըլլալու պարագան: Իրողութիւն մը, որուն վերահասու եղան անգլօ-սաքսոն աշխարհի քաղաքական շրջանակները, պայթումը տեղի ունենալէն քանի մը վայրկեան վերջ:

Ընդունելով հանդերձ, թէ պատահարին առաջին յայտնութիւնը կը պարտինք չարժագիրներու անտարակուսելի է որ լրտեսական գաղտնի գործակալութիւնը մեծ դեր ունեցաւ անոր մէջ. — երեւան հանել պայթիւնը եւ մանրամասնութիւններ հաւաքել այդ մասին:

Խ. Միութիւնը հիւլէական ուժի զարգացումը եւ կատարելագործումը կատարեց կամ իր միջոցներով, աջակցութեամբ գերման մասնագէտներուն, եւ կամ շնորհիւ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ ունեցած լրտեսական ցանցին:

Հասած է ժամանակը «պատերազմ խաղաղութեան ատեն» նշանախօսքին, ինչպէս կ'ըսէր առաջին պատերազմին գերման նշանաւոր լրտես Նիքոլայի: Հիմակուանը պատերազմ մըն է սրամտութեան, չափուած ձեւուած աշխատանքի եւ դրամի:

Անցած են ժամանակները Մաթա Հարիի եւ մնացեալ գեղադէմ լրտեսուհիներուն՝ պարուհիներուն՝ դերասանուհիներուն ու թեթեւաբարոյ տիկիններուն, որոնք կը յաջողէին իրենց հրապոյրի ցանցին մէջ առաջնորդել կարեւոր անձնաւորութիւններ: Այժմու, ինչպէս նաեւ երկրորդ համաշխարհային պատերազմին լրտեսութեան ու ապահովութեան գործը տեղի կ'ունենայ՝ շատ աւելի խորամանկ ու գաղտնի եղանակներով:

Միջազգային լրտեսութեան մասին վերջերս շահեկան ուսումնասիրութիւն մը կատարած է, «United Nations World պարբերաթերթը, որ լոյս կը տեսնէ միաժամանակ Նիւ Եորքի եւ Լոնտոնի մէջ:

Թերթը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ.— Խ. Միութիւնը ապահովութեան եւ լրտեսութեան համար տարեկան կը ծախսէ 27 միլիոն 500.000 անգլ. ոսկի: (Այս եւ յետագայ թիւերը արժեզրկումին առաջուան սակով են): Իր լրտեսներուն ընդհ. թիւը կը հասնի 12.800ի: Այս թիւին մէջ չեն մտներ օժանդակ պաշտօնեաները.— պատահական տեղեկատուներ, երկաթուղիի եւ ծովեզերեայ դէտեր, բնակարանի հսկիչներ, կամ «գաղափարական» ուղեկիցներ:

Սովետ գործակալները շատ լաւ մարզուած են լրտեսական արհեստագիտական մանրամասնութեանց, եւ շռայլօրէն բախտաւորուած լրտեսական դպրոցներու մէջ: Այդ հաստատութիւններէն շատեր բարձրագոյն ուսումնարանի ծրագիր ունին:

Այս բոլոր վարժարաններուն ծախքերը, ըլլայ երկրին մէջ թէ երկրէն դուրս, յաւելուածական բեռ մըն են պետական գանձին, որուն հսկայական անհակակշիռ գումարներէն կը վճարուին, — մեծ մասով կանխիկ, լրտեսական բոլոր հաշուեցոյցները:

Մ. Նահանգներուն Ապահովութեան համար ծախսուած գումարն է, տարեկան 20 միլիոն ոսկի: Իր գործակալներուն ամենամեծ թիւն է 6615: Անոր հաշուեկշռին մէջ կը մտնեն՝ Կեդր. Ապահովութեան գրասենեակէն մինչեւ շատ սահմանափակ թիւով գաղտնի վարկերը:

Անգլիա իր Ապահովութեան Տեսչութեան համար (Intelligence Service) կը ծախսէ 14 միլիոն ոսկի: Գործակալներուն թիւն է միայն 3860: Անոր գրեթէ բոլոր վարկերը գաղտնի են ու անտեսանելի:

1913էն ի վեր յայտնի յատկացումներու գումարներուն մէջ կը տեսնուի զգալի յաւելում մը: Նոյն տարուան «Գաղտնի Գործակալութեան» տրամադրուած գումարն էր 58.550 ոսկի: 1938ին այս գումարը բարձրացաւ 520.625 ոսկիի: Այսօր

անոր բաց վարկերը կը հասնին 2 միլիոն 500.000 ոսկիի :

Թէեւ բոլոր երկիրներու գաղտնի գործակալութեանց նպատակը նոյնն է, բայց կը փոխուի աշխատութեան դրութիւնը՝ երկրէ երկիր :

Ռուսերը այնպէս կը կարծեն թէ, քանակը որակ կ'արտադրէ: Այդ պատճառով ալ կը պահեն մեծ թիւով գործակալներ: Անոնց թիւը Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ միացեալ թիւէն աւելի է: Ռուսական դրութիւնը թէեւ լաւ՝ բայց ազդեցիկ չէ: Այս գործին մէջ խառնուած են առ նուազն վեց մեծ կազմակերպութիւններ, ու կը կազմեն ռազմագիտական եւ արհեստագիտական միացեալ ապահովութիւնը :

Անոր գլխաւոր թերութիւնը կը կայանայ այն բանին մէջ, որ քիչ մը չափազանց աշխոյժ գործակալներ կը հաղորդեն գունաւորուած եւ չափազանցուած, հետեւաբար ոչ-վստահելի տեղեկութիւններ :

Զինեալ ուժերու նախարարութիւնը ունի իրեն յատուկ կազմակերպութիւնը: Անոր հետ կը գործեն, ցամաքային եւ ծովային ապահովութեան ստորաբաժանումները եւ Սովետ զինուորական ու ծովային կցորդները: Անոնց պաշտօնն է ընդունիլ նորագիրներ եւ հսկել բոլոր գործակալներուն վրայ: Թերեւս այս խումբի անդամներն էին, որ գողցան հիւլէական ռումբի գաղտնիքը Մ. Նահանգներէն կամ Գանատայէն :

Ամերիկեան Ապահովութեան Տեսչութիւնը, ընդհակառակն, ինքզինքը դիւանագիտութեան քողին տակ չի ծածկեր: Կը պահէ բաղդատաբար փոքր թիւ մը գործակալներու եւ սահմանուած է ծանօթ պետական գործակալութեանց:

Ունի բանակի եւ նաւատորմի Ապահովութեան տեսչութիւններ, որոնց ընդհ. պետերէն մէկը զօրավար է, միւսը ծովակալ :

Մ. Նահանգներու կարեւոր գաղտնի գործակալութիւններն են՝ նաւային հաղորդակցութեան եւ բանակին «A.2» որ կը զբաղի օդանաւային գործերով :

Բրիտանական Ապահովութեան Տեսչութիւնը — թէեւ այդ անունով գործակալութիւն գոյութիւն չունի,— տասնեակ տարիներէ ի վեր համբաւ հանած է իբրեւ կատարելութեան հասած կազմակերպութիւն մը՝ միջազգային լրտեսական գործերու մէջ, եւ ներշնչած է շատ մը գրագէտներու՝ գրելու չնդալից վէպեր :

Իրականին մէջ Անգլիան ունի շատ մը գլխաւոր ապահովութեան կազմակերպութիւններ, թոյլ կապերով կապուած դահլիճին մասնաւոր յանձնախումբին:

Ասոնց ամենակարեւորն է Արտաքին Նախարարութեան Քաղաքական Ապահովութեան դրասենեակը: Անոր գործօն պետն է օրուան արտաքին փոխ-նախարարը:

Անգլիոյ ծովային ապահովութեան գրասենեակը նկատուած է աշխարհի ամենալաւ տեղեկութիւն ստացող ծովային սպասարկութիւնը: Իսկ բանակին ամենալաւատեղեակ գործակալութիւնն է M. 15: Շատ ազդեցիկ հակալրտեսական կազմակերպութիւն մը, որ յաջողեցաւ պատերազմի միջոցին ապշեցուցիչ նուազագոյնին իջեցնել օտար լրտեսներու թիւը՝ Անգլիոյ մէջ :

Սրատես միտքի, լարուած աշխատանքի եւ դրամի պատերազմը կը շարունակուի: Անոր զինուորագրուած են՝ անծանօթ, բարձր զարգացում ունեցող եւ խիզախ գործակալներ:

Անոնք է որ կ'աշխատին, խաղաղասէր եւ ժողովրդավար երկիրներու մէջ, արգիլել պատերազմը, գողնալով հակառակորդին գաղտնիքները: Անոնց յաջողութենէն կամ ձախողանքէն կախում ունին միլիոնաւոր մարդոց բարօրութիւնը եւ կեանքը :

Ա. Հ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, Հոկտ. 22 (Յառաջ).— Անցեալ շաբաթ իրիկուն Դաշնակցութեան Օրը տօնուեցաւ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Խուռն բազմութիւն մը փութացած էր սրահը :

Բեմը զարդարուած էր Ֆրանսական եւ Հայկական դրօշներով եւ մեր անմահ հերոսներու նկարներով : Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը հնչեցուց «Մշակ բանուոր»ը որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս:

Օրուան նախագահը, ընկեր Միսաք Միրզէ հանդէսին բացումը կատարելով, պարզեց Դաշնակցութեան դերը ազատագրական պայքարին մէջ :

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին Կապոյտ Խաչի պզտիկ աշակերտները խմբերգներով, ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի եւ իրենց երգերով կրկնապատկեցին խանդավառութիւնը : Այս անգամ եւս Տիկին Ա. Փափազեան խոր զգացումով արտասանեց Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր»: Փոքրիկն Արամ Գրիգորեան ալ յաջողութեամբ արտասանեց «Դրօշակին»ը, ծափեր խլելով :

Երգեցին Տիկին Մարի Կարապետեան, (Կոմիտասի «Անտունին» եւ Օր. Սօնա Պալեան, (Ա՜յ կաքաւիկ) :

Յետոյ խօսք տրուեցաւ, Տիկին Օտէթ Միքայէլեանի (Վալանսէն) որ նախ կարդաց Ֆրանսերէն ճառ մը, ապա խօսեցաւ հայերէն մաքուր առոգանութեամբ, վեր առնելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան դերը հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ վերջին յիսնամեակին: Ճառը վերջացուց գոչելով.— «Կեցցէ, հայ ժողովուրդը, կեցցէ Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը»: (Բուռն ծափեր) :

Կապոյտ Խաչի կողմէ ուղերձ մը կարդաց Տիկին Փափազեան: Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Ս. Տ. Թովմասեան (Փարիզէն) որ խօսեցաւ աւելի քան մէկ ժամ, պարզելով, Դաշնակցութեան նպատակները: « Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը շարունակէ իր ճամբան յանուն հայ ժողովուրդի գերագոյն շահերուն եւ անոր արդար դատին : Ինչքան ալ պայքարին մեր հակառակորդները, չեն կրնար շեղեցնել մեր ուղիէն, վասնզի մենք օտար պետութեան մը շահերուն չէ որ կը ծառայենք, այլ հայ ժողովուրդի արդար դատին»:

Նախագահին փակման խօսքէն վերջ, Նոր Սերունդը երգեց « Յառաջ Նահատակ»ը եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ խանդավառ եւ ուրախ տրամադրութեամբ :

Մ. Կ.

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

(1899 — 1949)

ԳՈՒՐԳԷՆԻ, ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ ՎԵՑ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Խուզարկութեան կարգը կը հասնի մարագներուն: Գիւղապետը ամէն ճիգ կը թափէ որ մարագները անտեսուին, բայց ի զուր:

Եւ զօրքը կը պաշարէ մարագները: Ութ զինուած ֆէտայիներ ներսն են: Կռիւը կը սկսի: Զատիկէն վերջն էր, Կարմիր կիրակին, օր ցերեկով:

Ֆէտայիներու վիճակը անյոյս էր: Միայն մէկ փրկութեան ճամբայ կը մնար, մութը կոխելուն թերեւս հնարաւոր ըլլար ճեղքել պաշարման շղթան ու անցնիլ :

Խորամանկ Տալիպ, մօտակայ գիւղէն բերել կուտայ քարիւղի սնտուկներ եւ կը լեցնէ մարագի տանիքին վրայ. ուր ֆէտայիները կը կռուէին : Ինքն ալ տանիքի վրայ ոտքով կը զարնէ գոռալով. «հոս լեցուցէք»:

Տիգրան, որ կը ճանչնայ ձայնէն զինք, վարէն կրակ կը բանայ եւ գնդակը Տալիպի փորէն կը մտնէ ու կռնակէն դուրս կուգայ: Այսպիսով կը գլորի կ'իյնայ այդ գազանը :

Քիչ վերջ կը սպաննուի նաեւ զօրաց հրամանատարը Հասան բէկը: Կռիւը տաքցած է:

Այս կացութեան մէջ, երբ գնդակները տարափի պէս կը տեղան, հայ աղջիկ մը՝ Շուշանիկ, 18 տարեկան, երեսի վրայ սողալով աման մը ջուր առած կը մտնէ մարագ ուր ֆէտայիները մուխի բոցերուն մէջ կը կռուէին:

Շուշանիկ կը պոռայ. «անօթի կրնաք կռուիլ, բայց ծարաւ ոչ, ջուր բերած եմ, խմեցէք ու կռուեցէք : Շուտով կը մթնէ, Աստուծով կ'ազատիք»: Եւ սողալով դարձեալ կը վերադառնայ, ու կը խառնուի ամբոխին :

Շուշանիկ ալ այնուհետեւ չկրցաւ մնալ գիւղը, զէնք առաւ ու միացաւ յեղափոխականներուն:

Կռիւը կը տեւէ չորս ժամ :

Արդէն մարագի տանիքը այրած էր: Տղաքը դուրս կուգան ու կռուի մէջ կը նահատակուին :

Նահատակուեցան Գուրգէն, Տիգրան, Ռուբէն եւ իր ընկերները, Բղտօն միայն ազատեցաւ : Թուրքերու կորուստները մեծ էին. բացի ղեկավարներէն, սպաննուեցան բազմաթիւ զինուոր, քիւրտ ու չէրքէզ :

Երկրորդ օրը, երկուշաբթի, Թուրքերու դիակները տարին Մուշ, իսկ ֆէտայիներու դիակները յանձնուեցան Առաջնորդարանին, եւ թաղուեցան Սուրբ Մարինէ Թաղի գերեզմանատունը, ուր թաղուած են Գէորգ Չաւուշ եւ այլ ֆէտայիներ, ընդամէնը 20 կտրիճներ, բարձր բլուրի վրայ որ կը նայի Մուշ քաղաքին եւ պատմական Մշոյ դաշտին :

ԱՒԱԳ

Սեբաստացի Մուրատի յիշատակը

Պիտի տօնուի կիրակի, 11 Դեկտեմբեր, Sociétés Savantes, նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ եւ շրջանի հայրենակիցներու :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յառաջ).— Կիրակի, 24 Հոկտ. Հայ Մարզականին (U. S. A.) Ա. խումբին 6րդ ախոյենական մրցումը՝ տեղի ունեցաւ R. Gap Promotion m'Honneur խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ: Մեր մարզիկները առտուն կանուխ մեկնեցան Վալանսէն, կտրելու համար 140 քիլոմեթր հեռաւորութիւն մը: Մեր փուլին ամենահեռաւոր եւ զօրաւոր խումբն էր, որ պիտի դիմաւորէին :

Մեր խումբը մեծ համբաւ շահած է անցեալին, Կափի մէջ, ուստի տեղական թերթերը երկար տեսութիւններէ զատ, հրատարակած էին նաեւ մեր խմբապետին՝ Գիւլխաղ Թեպոյեանին նկարը: Հազարաւոր հանդիսատեսներ ժամանակին փութացեր էին դաշտ: R. Gap 60 հազար ֆրանքի հասոյթ ունեցաւ: Կափի փոքրաթիւ հայ գաղութը մեծով պզտիկով փութացած էր մարզադաշտը, քաջալերելու համար մեր մարզիկները:

(Մօտաւորապէս 25 ընտանիք կը հաշուեն Կափի հայրենակիցները):

Ահա այսպիսի խանդավառ հանդիսաւորութեամբ մեր անմման տղաքը մտան դաշտ: Խաղը սկսաւ ժամը 3ին, մերոնց պատշաճ եւ արագ յարձակողականով ուր՝ 10 վայրկեան՝ հակառակորդին լուրջ դիմադրութեան հանդիպելէ վերջ, մերոնք տիրապետեցին դաշտին: Առաջին կիսախաղին, զարմանալի մաքառումէ ետք, մեր յառաջապահ Աւագ Ժամագործեան շահեցաւ առաջին նշանակէտը: Կրնաք երեւակայել մեր հայրենակիցներուն խանդավառութիւնը: Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 1—0:

Երկրորդ կիսախաղին նշանակէտ մը եւս մեր կողմէ: Կրկին Աւագ: Իրաւարարին կողմնակցութեամբ հակառակորդը յաջողեցաւ երկու նշանակէտ շահիլ, մէկը ֆուփռաճ: Մերոնք աւելի սաստկացուցին յարձակողականը եւ Ֆիլիպի վարպետութեամբ նշանակէտ մը եւս շահեցանք : Վերջանալու վրայ էր, մերոնք 3, հակառակորդը 2: Լրանալուն քանի մը վայրկեան մնացած, հակառակորդ խումբը լքելով իր վերջապահի դիրքերը եւ 10 հոգիէ յառաջապահ խումբ մը կազմելով, բուռն յարձակողականի մը ձեռնարկեց եւ նշանակէտ մը եւս շահեցաւ: Խաղը վերջացաւ 3 — 3ով :

Այժմ մեր փուլին ընդհ. դասաւորման առաջինը կը հանդիսանանք: Եթէ յաջողինք Lanceyի խումբն ալ յաղթել, Պառաժի մրցումներուն ճամբան հարթուած պիտի ըլլայ :

Խաղէն վերջ Կափի հայրենակիցները հիւրասիրեցին մեր խումբը:

★ Հոկտեմբեր 30ի կիրակին վարչութիւնը կազմակերպած էր բարեկամական մրցում մը մեր դաշտին վրայ Կրընոպլի F. C. division d'Honneur խումբին դէմ: Օդը պաղ եւ կծու, հովը խիստ էր: Միւս կողմէ նկատի ունենալով՝ գալ կիրակի օրուան ախոյենական կարեւոր մրցումը, մերոնք տկար կազմով դաշտ մտան: Հակառակ ասոր, առաջին կիսախաղը մնաց հաւասար: Երկրորդ կիսախաղին 15 վայրկ. ետքը հակառակորդը հովին հոսանքը օգտագործելով, խիստ բարձրէն եկող գնդակը մեր բերդապահը բռունցքով մը կեցնելու փորձութեան գնդակը ցանցին մէջ ինկաւ: Վերջին պահուն հակառակորդին երկրորդ նշանակէտը «օռժէ» ըլլալով, իրաւարարին սուլիչը ժամանակին չէր հնչած: Եւ որովհետեւ խաղը amicale էր վէճ չստեղծուեցաւ: Հանդիսականները լաւ խաղ մը վայելեցին, թէեւ մենք կորսնցուցինք 2—0:

★ Մեր cadetներուն առաջին ախոյենական մրցումը տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 23ին, համբաւաւոր Rhodia Clubի դէմ, զոր տեղական թերթերը Roi du Jeunnois կ'անուանեն: Ներգաղթէն առաջ Վալանսի U. S. A. այդ տիտղոսին արժանացած էր: Մերոնք կորսնցուցին 2—0 :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅ – ԲՈՅԺ, 1949 Սեպտեմբեր (9րդ տարի թիւ 105): Խմբագիր՝ Շ. Նարդունի: Տարեկան բաժնեգին 500 Ֆրանք: Հասցէ.— 17 rue Damesme, Paris (13):

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ 1950ի: Կազմեց Գէորգ քահանայ Նիզամեան, 6 rue de l'Elysée des Beaux – Arts, Paris : Գին 250 ֆրանք :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԵԼԱՆՈՎ: ԿՏՈՐՆԵՐՈՎ ՉԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ խորհուրդին 12 արտաքին նախարարները ժողով գումարեցին Փարիզի մէջ ։ Օրակարգի խնդիրներէն մէկն է Գերմանիոյ անդամակցութիւնը ։

ՊԱՐԿԱՍՏԱՆԻ երեսփ․ ընտրութեանց առթիւ, դժգոհ տարրերէն 180 հոգի արքայական պալատ ապաստանեցան եւ իրենց բողոքագիրը յանձնեցին պալատական նախարարին ։ Շահը հաւանած էր որ պալատին մէջ մնան, իրենց դանգատները յայտնելու համար ։ Ի վերջոյ միայն քանի հոգի մնացած են պալատին մէջ, ոստիկանութեան ընդունելով թագաւորին կողմէ ։

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ․ ժողովը երրորդ ընթերցումով եւ 196ի դէմ 333 ձայնով քուէարկեց օրինագիծ մը որուն համաձայն Լորտերու ժողովը կրնայ օրէնքի մը վաւերացումը յետաձգել ոչ թէ երկու, այլ միայն մէկ տարի ։ Երկար ատեն է որ կը մղուի այս պայքարը, վասն զի լորտերը յաճախ չարաչար կը գործածեն իրենց վեթօն ։

ՃԱՓՈՆ արտօնուեցաւ առեւտրական յարաբերութիւններ հաստատելու արեւմտեան Գերմանիոյ հետ ։ Առաջին տարուան գործառնութեանց գումարը պիտի ըլլայ 12 միլիոն տոլար ։

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐ մը պիտի կատարուի 1950ին, Ամերիկայի մէկ ծայրէն միւսը, հիւսիսէն հարաւ, 22 ազգերու մէջ ։ Այժմէն Մ․ Նահանգներուն բնակչութիւնը կը հաշուեն 150 միլիոն, Քանատա՝ 12 միլիոն, լատինական Ամերիկա՝ 140 միլիոն ։ Մասնագէտներ կր հաշուեն թէ լատինական Ամերիկայի բնակչութիւնը պիտի կրկնապատկուի 35 — 45 տարիէն, եթէ չարունակուի ներկայ կացութիւնը ։

ՄԻԱՑԵԱԼ Ազգերու ընդհ․ ժողովը օրակարգին վրայ ունի փշոտ խնդիր մը ։ Աւստրալիա նորէն առաջարկեց ընդունիլ ինը նոր երկիրներ որոնց թեկնածութիւնը կը պաշտպանուի արեւմտեան պետութեանց կողմէ ։ Այդ երկիրներն են Իտալիա, Փորթուկալ, Յորդանան, Ֆինլանտա, Իրլանտա, Աւստրիա, Սէյլան, Նեփալ եւ Քորէա ։ Խ․ Միութիւնը, որ մինչեւ հիմա վճռապէս կը մերժէր այս առաջարկը, այժմ տրամադիր կ'երեւայ ընդունելու, պայմանաւ որ արեւմտեան պետութիւններն ալ ընդունին Ալպանիան, Հունգարիան, Ռումանիան, Պուլկարիան եւ Մոնկալիան ։ Պայման է որ բոլոր թեկնածութիւնները միաձայնութեամբ վաւերացուին Ապահովութեան խորհուրդին կողմէ ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ շինութեան համար անհրաժեշտ նիւթ մըն է փլիւթոնիոմը ։ Տեղական թերթերը գրած էին թէ մասնաւոր գործարան մը պիտի հաստատուի եւ թէ Ֆրանսայի արտադրութիւնը բաւական է տարին տասը հիւլէական ռումբ շինելու ։ Իրաւասու իշխանութիւնը անմիջապէս հերքեց այս լուրը ։

ՄԱՌԵՇԱԼ ՄԱՆՇԹԱՅՆ չարունակելով իր պաշտպանողականը Համպուրկի բրիտանական ատեանին առջեւ, յայտարարեց թէ ինք տեղեկութիւն չունի Հրեաներու հաշուեյարդարէն ։ Ընդհ․ դատախազը կարդաց գերմանական տեղեկագիր մը Կերչի մասին (Խրիմ), որ կ'ըսէր թէ տակաւին չէ վերջացած Հրեաներու հաշուեյարդարը եւ պէտք է փութացնել, որովհետեւ կը խանգարեն պարենաւորումը ։ Այն ատեն 7500 Հրեաներ կային քաղաքին մէջ ։ Մանշթայն ըսաւ թէ լուր չունի տեղեկագրէն ։ Դատախազը կարդաց Մարիուփոլ քաղաքի գերման հրամանատարին տեղեկագիրը, որ կ'ըսէր թէ 5 հազար Հրեաներ մաքրուած են, թէ բնակարանները կը գործածուին բանակին կողմէ եւ հագուստները հականեխուելէ վերջ կը բաժնուին հիւանդանոցներուն եւ գերիներուն ։ Ամբաստանեալը պատասխանեց թէ այդ քաղաքը իր հրամանատարութեան տակ չէր եւ թէ լուր չունի տեղեկագրին ։ Պնդեց նաեւ թէ ինք եւ շատ մը դինուորներ տեղեկութիւն չունէին կազարձակ մահոններէն (մահուան փակոններ) ։

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ Միջազգային կազմակերպութիւնը, որուն կ'անդամակցին 56 երկիրներ, առաջարկեց միջոցներ ձեռք առնել եւ հաւասար աշխատավարձք ապահովել կիներուն ։ Կարգ մը երկիրներ ընդունած են այս սկզբունքը, բայց գործադրութիւնը չէ ընդհանրացած ։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ գրաւման շրջանին, բրիտանական լիազօրը, զօր․ Սփիրս, «երբեք չյարգեց իր կառավարութեան յանձնառութիւնները, Ֆրանսայի դիրքի մասին ։ Իր գործունէութիւնը կը ձգտէր խորտակել Ֆրանսայի դիրքը, մինչ մեր երկիրը առժամապէս տկարացած էր» ։ Այս մեղադրանքները ուղղեց զօր․ Քաթրու, իբրեւ պատասխան անգլիացի զօրավարին կարգ մը յայտարարութեանց ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ․ Մ․ Մ․Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ․ Մ․ Մ․ի Ա․ եւ պահեստի խումբերը կը մրցին Louveciennesի դէմ կիրակի 6 Նոյեմբեր ։ Ժամադրութիւն Porte d'Italie ժամը 12.30ին, իսկ լէ Մուլինոյի համար ժամը 13ին մէթրօ Mairie d'Issy ։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 19ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ ։

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ ։

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին ։

★

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ – ՔՈԼՈՄՊԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ։ Ընկերվարականներու սրահը, 149 Av. d'Argenteuil, Անիէռ ։

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Անիէռ Պուա Քոլոմպի «ԱՐԱՄ» ենթակոմիտէի ։

Ընկերահամակրական խնջոյք, ճոխ պիւֆէ, եւ գեղարուեստական բաժին մասնակցութեամբ Պ․ Ա․ Մեսումենցի ։ Կ'երգէ Օր․ Մուրատեան, Արտասանութիւն Զարեհ Ղարիպեան եւն․ ։

Կը նախագահէ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Մուտքը ազատ է ։

Հաղորդ․ միջոց․— Autobus Porte Clichy 140 ։ Pte. Champeret 165, իջնել Place des Bourguignons ։

★

Ս․ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

13 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3.30էն մինչեւ կէս գիշեր, 16 rue J. B. Davidի հանրապետականներու սրահին մէջ ։

Գեղարուեստական ընտիր բաժին, կը ներկայացուի Ա․ Ահարոնեանի «ԱՐԻՒՆՈՏ ԹԹԽՄՈՐԸ», նաեւ զաւեշտ մը, «ԱՂԱ ՆԱԶԱՐ» ։ Արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ ։

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժնէն վերջ ուրախ մթնոլորտ, կերուխում եւ պար ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Թատերական բացառիկ ներկայացում

Նիսի մէջ ղեկավարութեամբ Մ․ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, եւ մասնակցութեամբ Տիկին Ռ․ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի ։ Նոյեմբեր 6ին, կիրակի ժամը 3ին Petit Théâtreի մէջ (Լիսէին կից) ։ Կը բեմադրուի՝ ՈՃՐԱԳՈՐԾԻՆ ԸՆՏԱՆԻՔԸ ԿԱՄ ՔՕՐՐԱՏՕ ։

Ներկայացումէն վերջ «Արարատ» ճաշարանին մէջ տեղի պիտի ունենայ գինեձօն ի պատիւ Հ․ Յ․ Դ․ 59րդ տարեդարձին եւ Տէր եւ Տիկին Մարութեանի ։

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՆԻՍ․— Զարխափան Ս․ Աստուածածին եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, 6 նոյեմբեր, ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏի համար ։ Անշուշտ հասարակութիւնը պիտի փութայ յարգել Վարպետին յիշատակը, խուռն բազմութեամբ ։

Այրի ՏԻԿԻՆ ՄԱՂԹԱՆ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ, Տէր եւ Տիկին Թովմաս Խաչերեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչերեան, եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի 6 նոյեմբեր Ալֆորվիլի Ս․ Պօղոս – Պետրոս եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի՝

Պ․ ՎԱՐԴԱՆ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Ժողովրդական ամսաթերթ Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան, կամ Տունին բժիշկը, 9րդ տարի ։ — խմբագիր՝ Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ։

Լոյս տեսաւ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ թիւը (105), հետեւեալ բովանդակութեամբ․—

Խենթերը եւ իրենց արուեստը (Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ) ։ Պատմութիւն բժշկութեան (Կ․ Յ․ ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ) ։ Անձնապաշտութեան մասին (ՏՈՔԹ․ ՔՕԼՕԼԵԱՆ) ։ Կապոյտ հաղ (ՏՈՔԹ․ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ) ։ Թոքախտ եւ ամուսնութիւն (ՏՈՔԹ․ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ) ։ Հայաստանի հողը (ՔԱՂՀԱՆ) ։ Պատասխաններ բաժանորդներու բժշկական հարցումներուն (ԽՄԲ․) ։

Տարեկան բաժնեգինն է 500 փր․ ։ Արտասահման 750 փրանք ։ Դիմել Շ․ Նարդունի, 17, **rue Damesme, Paris** ։

Օր․ ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՏՕՆԻԿԵԱՆ
Պ․ ՏԱՐՕՆ ՆՈՒՐԻՃԱՆԵԱՆ

949 Հոկտ․ 30 — Ամուսնացած — Bagneux

Օր․ ՇՈՒՇԱՆԻԿ ՏՕՆԻԿԵԱՆ
Պ․ ՅՈՎՍԷՓ ՀԱՆՁԵՐԵԱՆ

29 Հոկտ․ 1949 — Նշանուած — Bagneux

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի ընդհ․ ժողովը՝ այս շաբաթ օր երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը ։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէ ներկայանալ անդամատետրով ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ․ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ․ ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, 71 rue de Bonnelի սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։ Ոչ-անդամներ ալ կրնան ներկայ ըլլալ ։

ԼՍԱՐԱՆ․— Յառաջիկայ հաւաքոյթը երկուշաբթի 7 նոյեմբեր, իրիկուան ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Շար․ նախորդ նիւթի եւ մտքերու փոխանակութիւն ։ Կը հրաւիրուին լսարանականները ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ․— Մարսէյլի Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի ձմեռնային պարահանդէսը, 11 Դեկտ․ 1949 ։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։ Մանրամասնութիւնները հետզհետէ ։

Պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի 6 Նոյեմբեր ժամը 4—10, Studio Alemchah, 19a rue Caumartin ։

Գր. Յակոբեանի յիշատակին

Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի հիմնադիր եւ Արիներու Ազգային պետ, եղբայր ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգիստ, Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի Արիներու կողմէ, այս կիրակի առտու (6 Նոյ․), Փարիզի Հայոց եկեղեցին ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ․— Բանաստեղծ Խաչիկ Զուլֆաեանի մահուան տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի 6 Նոյեմբերին, հոգեհանգիստ, Փարիզի Ս․ Յովհ․ Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ ։ Կը հրաւիրուին իր ազգականները եւ բարեկամները ։

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ
ԹԷ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ Եւ
ԹԷ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
63 Rue de MAUBEUGE

Հեռ․ Tru. 12-05 — **métro Poissonniere**

PAVILLON ՄԸ ԾԱԽՈՒ Է, երեք սենեակ, խոհանոց, ազատ անմիջապէս, տեսնել ամէն օր ժամը 14—16 ։ Ունի մառան մը որ կարելի է աշխատանոց ընել, 22 Villa Rouveyrol, Անիէռ ։

Place Bourguignonէն 5 վայրկեան ։

Ծախու է

Թրիքոյի մեքենայ մը, 80 ասեղ․ ժորժ 10, ամբողջական կազմածով, գերմանական Զանտեր Կլաֆ մարք ։ Դիմել Պ․ Յ․ ՊԱՂԱՄԵԱՆԻ՝ 131Bld. Rodin, Իսի լէ Մուլինօ ։

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme–(13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր․ C.C.P.Paris 1678-63
Dimanche 6 Novembre 1949 Կիրակի 6 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5993—Նոր շրջան թիւ 1404
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԿՕՍ Մ՛ ԿԸ ԲԱՆԱՆ ԹԷ ՓՈՍ

Ամէն անգամ որ կ՚արծարծենք հայերէնի աղճատման, օտարացման խնդիրը, բունիսկ աղբիւրէն քաղուած փաստերով, Երեւանի մամակալները կը սկսին զառանցել :

Խեղճերը կը կարծեն թէ կարելի է դատ շահիլ, միշտ նոյն գարշահոտ առասպելները նորոգելով եւ խուժանային ժխոր մը յարուցանելով :

Երբեմն ալ կը փորձեն դասեր տալ պատմութեան, բանասիրութեան, լեզուագիտութեան եւ ... հայրենասիրութեան մասին :

Տրուած ազգանշանին վրայ, ամէնէն տգէտն ալ կը դառնայ բանգէտ : Համայնագէտ :

Այսպէս, վեղարաւոր կամ անվեղար խմաստակներ միշտ կը յիշեցնեն հասարակ ճշմարտութիւն մը,— փոխառութիւնները բնական երեւոյթ են բոլոր լեզուներուն համար :

Եւ կը ծամծմեն, բերնէ բերան կը փոխանցեն պարսկական, ասորական, յունական բառերու համրանքը՝ մայրենի լեզուին մէջ :

Անօգուտ է բացատրել այս կեղծարարներուն թէ՝ այդ փոխառութիւնները կատարուած են դարեր առաջ : Երբ նոր կը կազմուէր լեզուն եւ շատ մը գաղափարներ, բառեր կը պակսէին :

Այո՛, մեր մայրենիքն ալ, ինչպէս ուրիշ բարբառներ, փոխ առաւ դրացի ազգերէ : Մարսեց, իւրացուց եւ հայացուց, դառնալով ինքնուրոյն :

Դարերով շարունակուեցաւ այս հոլովոյթը : Զանազան ելեւէջներ չկրցան խափանել աստիճանական բարեշրջումը :

Պարսկական, ասորական եւ յունական փոխառութեանց էջերը փակելէ վերջ, հարկ եղաւ օգտուիլ եւրոպական լեզուներու ճոխութենէն եւ նրբութենէն : Միշտ պակասները լրացնելու ջանադրութեամբ : Եւ նոյն վճռական ձգտումով ,— լեզուն դարձնել անկախ եւ ինքնաբաւ :

Այդպէս էր որ, 1800ական թուականներու վենետիկեան եւ պոլսական լրագրութեան թերխաչ լեզուն պատմութեան անցաւ իր «ինկիլիզին թիւֆէնք»ներով, «ճէնկին մէյտան»ով, «ճեներալ»ներով եւ «օֆֆիչիալ»ներով :

Լեռ ու ձոր կտրեցինք, այդ օրերէն ասդին : Լրագրականէն մինչեւ գրականն ու գիտականը : Թերթերով, գիրքերով եւ դասագիրքերով :

Նոյնիսկ խորհրդարանական յատկաբանութիւններ ստեղծուեցան շնորհիւ Պոլսոյ ազգ. սահմանադրութեան (1860) :

Անդին, Կովկասն ալ կը շարժէր, իբրեւ կեդրոն ունենալով Թիֆլիսն ու Մոսկուան :

Պատմութիւնը ոսկի տառերով պիտի արձանագրէ Պոլսոյ մէջ կատարուած նուաճումները՝ 1895էն 1900, յետոյ 1908էն 1915, եւ Մեծ Պատերազմի զինադադարէն մինչեւ 1922ի արտագաղթը : Եւ մինչեւ այսօր :

Արդէն կանգնած ենք հանգրուանի մը վրայ, որ երազ կը թուէր երէկ : Եւ այս՝ հակառակ անհնարին դժուարութեանց : Արմատախիլ եւ ցիրուցան՝ աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ :

Արդ, ի՞նչ կը տեսնենք Հայրենի աշխարհին մէջ, այս ճակատին վրայ :

Այնքան փառաբանուած «սովետական»ը թոյլ կուտա՞յ որ միտք եւ արուեստ, լեզու թէ գրականութիւն զարգանան անկաշկանդ : Ազատ եւ բնական ճամբով :

Դժբախտաբար ոչ : Սուտ կը խօսին գոյնզգոյն ժամկոչները եւ լուսարարները : Կը կեղծեն, բուն իրականութեան մէկ մասը տարփողելով եւ միւսը ծածկելով, պարտկելով :

Սովետախնամ իշխանութիւնը կը խառնուի նոյնիսկ բառակազմութեան :

Թոյլ չի տար ազատօրէն գործածել բառարանին բառերը :

Կը թխէ ու կը թխէ : Կապկօրէն կ՚ընդօրինակէ Մոսկուայի մէջ դարբնուած այլանդակութիւններ :

Զուզէր օգտուիլ Հայկական Արտասահմանի անսպառ հարստութենէն : Դուրսը փառատկէն :

Նոյն խառնիճաղանճը գործածել կուտայ Երեւան գացած արեւմտահայ բանաստեղծներուն եւ գրագէտներուն (մէջտեղն են թերթերը) :

Մէկ խօսքով, բռնութիւնն ու տգիտութիւնը «լեզգինքա», «ուզունտարա» կը պարեն մայրենի լեզուի գլխուն :

Ցաճախ նոր, բարենշան ակօսներ կը բացուին, բայց աւելի շատ փոսեր : Շ.

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԳՐԻԳՈՐ ՑԱԿՈԲԵԱՆ

Հիմնադիր Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ արիներու ազգ. պետ, որուն համար հոգեհանգիստ կը կատարուի այսօր, կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

ԿԻՒՐԵՂ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Հոկտ. 28ին Պէյրութի ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ վախճանեցաւ Երուսաղէմի պատրիարքը, Կիւրեղ արք. Իսրայէլեան :

Կիլիկիոյ կաթողիկոսը կը հաստատէ թէ աւանդական օծումը կատարուած է Պէյրութի մէջ, իսկ թաղումը՝ Երուսաղէմ :

★ Վախճանեալ պատրիարքը, որ հազիւ 4—5 տարի պաշտօնավարեց, 54 տարեկան էր, ծնած Նոր Ջուղա : Երուսաղէմի դպրեվանքին չէր աշակերտած, բայց իր ձիրքերով եւ մանաւանդ լեզուագիտութեամբ շահած էր Թորգոմ պատրիարքի համակրանքը : Վարած է ուսուցչական եւ վարչական պաշտօններ :

Թորգոմ արք. վարդապետ ձեռնադրեց զինքը, եւ Մեսրոպ Նշանեան պատրիարքի վախճանումէն վերջ, Կիւրեղ վարդապետ եղաւ Երուսաղէմի լուսարարապետ :

1945ին, — բացառիկ պարագայ մեր եկեղեցական տարեգրութեանց մէջ, — պատրիարք ընտրուեցաւ եւ նոյն տարին մասնակցեցաւ էջմիածնի կաթողիկոսական համագումարին : Այս առթիւ եպիսկոպոսական աստիճան ստացաւ Գէորգ Զ.ի կողմէ :

Իր օրով Ս. Յակոբեանց վանքն ալ չարաչար տուժեց, իբրեւ հետեւանք Պաղեստինի պատերազմին : Հազարաւոր հայրենակիցներ խռնուեցան վանքին շրջափակը : Դժբախտաբար ներքին պառակտումներ ալ պակաս չեղան, ինչ որ նորութիւն մը չէ Երուսաղէմի Միաբանութեան համար :

ՆՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ որոշ քանակութեամբ օգնութիւն պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն, «փորձի համար», որպէսզի կարենայ դիմադրել Խ. Միութեան ճնշումին : Անգլիոյ հաւանութեամբ, Մ. Նահանգները արեւմտեան Եւրոպայի ուրիշ կարգ մը երկիրներէն ալ խնդրած են նմանօրինակ զիջումներ ընել մառեշալ Թիթոյի : Խոհեմութիւն չի համարուիր շատ մեծ քանակութեամբ օգնութիւն տրամադրել, այն մտավախութեամբ թէ կրնան Խ. Միութեան ձեռքը անցնիլ, եթէ այս վերջինը փորձէ բռնի տապալել Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ դահլիճը հրաժարեցաւ, բայց վարչապետը, Հիւսէյն Սըրրի փաշա յաջողեցաւ նոր կառավարութիւն մը կազմել 24 ժամէն : Այս դահլիճը գործերը պիտի վարէ մինչեւ նոր ընտրութիւններ :

Պաշտօնական որոշում բացառիկ պարգեւի մասին

Պաշտօնաթերթը Նոյեմբեր 4ի թիւին մէջ հրատարակեց կառավարութեան որոշումը՝ բացառիկ պարգեւի մասին, որ պիտի տրուի ամսական 15 հազար ֆրանքէն պակաս առնող աշխատաւորներու : Այս պարգեւը պիտի վճարուի Նոյեմբեր 15էն առաջ : Պարգեւին գումարն է 3000 ֆրանք : Պիտի վճարուի անոնց որ ամսական 12 հազար ֆրանք միայն կը ստանային Հոկտեմբերին : Եթէ ամսական վաստակը 13 հազար ֆրանք է, պիտի վճարուի միայն 2 հազար, եթէ 14 հազար է, հազար ֆրանք եւն. : Մասնակի գործազուրկներն ալ պիտի օգտուին :

Այս բոլոր կարգադրութիւնները յատուկ են փարիզեան շրջանին եւ ուրիշ կարգ մը կեդրոններու : Գաւառի մէջ վճարումները պիտի կատարուին համաձայն տեղական պայմաններուն :

Բացառիկ պարգեւներէն զատ, միայն մէկ ամսուան համար ընտանեկան նպաստը 20 առ հարիւր աւելի պիտի վճարուի անոնց որ միայն մէկ վաստակ ունին եւ անչափահաս զաւակներ : Այսպէս, մէկ զաւակի տէր ընտանիք մը, եթէ միայն մէկ աշխատավարձք ունի, պիտի ստանայ 480 ֆրանք, երկու զաւակի համար՝ 1570 ֆրանք : Միեւնոյն ընտանիքը եթէ երկու աշխատավարձք ունի, պիտի ստանայ միայն 710 ֆրանք (Փարիզի մէջ) :

Միւս կողմէ, պիտի վերահաստատուի հաւաքական պայմանագրի դրութիւնը, որու մասին ծրագիր մը կը մշակէ աշխատանքի նախարարը :

★ Արհեստակցական Միութիւնները անբաւական գտնելով այս կարգադրութիւնները, նորանոր միջոցներ կը խորհին, կառավարութեան վրայ ազդելու համար : Ընդհ. գործադուլներու շարժումը կը քաջալերուի մասնաւորապէս Աշխատանքի Դաշնակցութեան կողմէ, որուն ընդհ. քարտուղարը, Պ. Ֆրաշոն (համայնավար) առջի օր կարեւոր նամակ մը ուղղեց վարչապետին :

Երեք Մեծերու ժողովը Փարիզի մէջ

Այս շաբթու բացառիկ ժողով մը պիտի գումարեն Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները, Փարիզի մէջ : Պ. Էչիսըն օգտուելով Փարիզ պիտի գայ երեքշաբթի օր, Պ. Վիշինսկիի այցելութենէն անմիջապէս վերջը : Պ. Պեւին Փարիզ կը գտնուի արդէն :

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը գեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն օրակարգին վրայ կը գտնուին հետեւեալ խնդիրները.— 1. Եւրոպայի տնտեսական կացութիւնը : 2.— Յարաբերութիւններ արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան հետ : 3.— Ատլանտեանի դաշինքին գործադրութիւնը :

Հաւանական է որ ուրիշ խնդիրներ ալ արծարծուին, եթէ Պ. Վիշինսկի նոր ծրագիրներ առաջարկած ըլլայ :

★ Եւրոպայի արտաքին նախարարներու յանձնախումբը ուրբաթ օր հաւանութիւն յայտնեց որ արեւմտեան Գերմանիան եւ Սարի շրջանը ներկայացուցիչներ ղրկեն խորհրդակցական ժողովին : Հրաւէրը պիտի յետաձգուի, մինչեւ որ ընդհ. ժողովին դիւանը իր կարծիքը յայտնէ : Աւստրիոյ մասնակցութեան խնդիրն ալ քննուելով, հարկ դատուեցաւ յետաձգել, այն մտավախութեամբ թէ Ռուսերը կրնան նոր պատրուակ մը գտնել, ձգձգելու համար Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը : Աւստրիոյ համար ալ աւելի կարեւոր է հաշտութիւն կնքել օր առաջ, վասնզի այն ատեն պիտի հեռանան օտար զինուորները :

Գերմանիան պիտի մասնակցի իբրեւ ընկերակից անդամ Եւրոպայի Խորհուրդին, բայց ներկայացուցիչ պիտի չունենայ արտաքին նախարարներու խորհուրդին մէջ : Նկատի առնելով իր բնակչութեան թիւը, հաւանական է որ 18 աթոռ ունենայ ընդհ. ժողովին մէջ, ինչպէս Ֆրանսա : Իտալիա եւ Անգլիա :

Երդում ընել, թէ ոչ .

Չեխոսլովաքիոյ կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ կաթոլիկ եկեղեցւոյ հովուապետը, Պերան արք. պարտաւոր է հաւատարմութեան երդում ընել վարչապետին առջեւ, այլապէս պիտի կորսնցնէ իր պաշտօնը : Միւս բարձրաստիճան կղերականներն ալ նոյն երդումը պիտի կատարեն դատական նախարարին, իսկ քահանաները՝ տեղական իշխանութեանց առջեւ :

Նոր կանոնադրով, բոլոր կղերականները կը համարուին պետական պաշտօնեաներ եւ պարտաւոր են հաւատարմութիւն երդնուլ ոչ միայն չեխական հանրապետութեան, այլեւ «ռամկավար ժողովրդապետութեան», այսինքն համայնավարութեան : Եթէ եպիսկոպոսները մերժեն երդում

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԼՍԵՑԻ՞Ք

Հայարնակ մի արուարձան: Մի փողոց, որի բնակարանների տասնէն 7—8ը ոչ միայն Հայերով է լեցուած, այլ եւ սեփական է Հայերի:

Վաղ առաւօտ է: Հայուհիները (խօսքը տաբեց մայրերի եւ մամիկների մասին է այս անգամ) մուԹն ու լուսին անկողնէն ելած՝ զբաղած են տնային գործերով: Կ'աճապարեմ, տան գործը երկրորդական է «սանկ, քիչ մը հաւաքեն, շտկոտեն շուրջերը, որ կարի մեքենան առաջ քաշեն եւ անցնին բուն աշխատանքին»: Կարեն, կարեն, կարեն... որքան կարելի է շուտ, որքան կարելի է շատ: Կեանքը վազում է ճամբան կապելով ապրուստի ազուԹեամբ, գերմարդկային ճիգ է պէտք կեանքին տոկալու, կեանքին ճանապարհն անցնելու համար:

Աչնան զով, արեւ խոստացող առաւօտ է, ահ, ինչ հաճելի է մի պահ շնչել զով օդը, տեսնել դրացուհուդ երեսը, բարի լոյս ասել, բարի լոյս լսել, երկու բառ փոխանակել, մոռցած մեքենան եւ կարի դէզը, որի ստրուկն է դարձած արուարձանի հայ կինը:

Պատուհանէ պատուհան, դռնէ դուռ ընջոց Թօթուել, աւել զարնող դրացուհիներ նայում են իրար, ու չեն կարող զսպել մի քանի խօսք փոխանակելու փափաքը:

— Բարի լոյս, տիկին Պայծառ, ուրախ եմ քեզ ոտքի վրայ տեսնելուս համար: Գիշերը լոյսերնիդ կանուխ մարեցաւ, ըսի – անհանգիստ ըլլալու է, գործի տակէն առանկ կանուխ ելնելու համար:

— Ջէ, փառք Աստուծոյ, բան մը չունիմ, բայց մեքենան խաղ խաղաց գլխուս, գործին էն անուշ տեղը՝ չաԹ մը ըրաւ ու կեցաւ. ինչ ըրի, չդարձաւ: Ուշ ըլլալով՝ մեքանիսիէն չէրդտնուեր, ստիպուած տեղէս ելայ: Իրաւ, գոհ մնացի, քանի մը ժամ աւելի քուն քաշելս մէջքիս ցաւը բաւական հանդստացուցեր է:

— Դուն ի՞նչ ըրիր. լմնցուցի՞ր «կօրսաժ»ները:

— Ալ մի ըսեր. իմ ալ գործս կէս մնաց: Աս «կօրսաժ»ները շատ ժամանակ վատնող բաներ են. ամէն մէկը տարբեր գոյն. եկուր ամէն մէկին համար յարմար դերձան ունեցիր, դերձանս լմնցաւ, դրացուհուս քովն ալ չգտնուեցաւ, ես ալ Թողեցի: Հիմա եկուր՝ կէս մնացած գործը՝ նորէն հետ միասին ժամանակին լիվրէ ըրէ: Խենթենալիք բան է:

Ուրիշ դրացուհիներ էլ «բարի լոյս, աստուծոյ բարին»ով խօսքի խառնուեցան: Խօսքի առանցքը միշտ կարն էր. գների անկումը, գործ տուողների պահանջկոտութիւնը «կոնֆէքսիոն չէ՞ որ ըրածնիս. «հօԹ կուԹիւր» է, դերձանի տուր, վերէն վար արդուկելու համար ելեկտրիկի զօռ տուր, գիշեր – ցերեկ մեքենայ դարձուր, չարթեցլուխ առածդ ոչինչ է, չէ, քաշուելիք բան չէ:

— Մեր «անԹրփրընէօր»ներն ալ միշտ գին կը կոտրեն, մէկը մէկի ձեռքէն գործ կը խլեն: Հրեան կը հարստացնեն, առանց մեր մասին խորհելու: Կ'ըսես գլուխ բռնես, կար չառնես, չըլլար, եւ չառնեմ՝ ուրիշը կ'առնէ, հիմա էրիկմարդիկ ալ կարի սկսած են, գործաւորի պակաս չկայ որ գլուխ բռնես: Ջէ, քաշուելիք բան չէ:

Մէկ էլ Թաղի «անդիր լրագիրը», Տիկին Համեստը վար իջաւ, փողոցի մէջտեղը կենալով չորս բոլորը նայեցաւ ամէնէն տեսնուելու, ամէնէն լսուելու համար, ու ձայն տուեց.

— Լսեցի՞ք:

— Ռուսերուն «ըօմպ աԹօմիք» ունենա՞լը, ամէնուն բերանն է, աս անգամ ուշը մնացած ես, Համեստուհի քուրիկ, պատասխանեց տիկին Պայծառը:

— Հոգս Ռուսերուն «ըօմպ աԹօմիք»ը, իմին պօմպաս աւելի զօրաւոր է. հիմա կ'իմանաք ձայնը: Հարս Ժինէթը փախեր է...

....

Շանթահար եղա՞ք, լեզունիդ կարկամեցա՞ւ: Ջխօսի՞ք:

Լուրը անակնկալ էր, եւ անհաւատալի:

— Սուտ ըլլալու է, չարակամութիւն: Երէկ առաւօտ տեսայ Փարիզէն տուն կուգար:

— Ան երէկ էր, իմ պօմպաս այսօր պայԹեցաւ: Սուտ – մուտ չկայ: Էրիկին ապրանքի կապելու դրամը, ես ըսեմ 200,000 ֆրանք, դուն ըսէ աւելի, տանը գտնուած «Թօփ»երով կերպասներու ամէնէն սուղնոցները, իրեն զարդ ու զարդարանքը, հագուստ–կապուստը առեր, գացեր է:

— Սուտ է, պզտիկը երէկ իրիկուն տեսայ, նորէն պնդեց տիկին Պայծառը:

—Այսօր ալ պզտիկը կրնաս տեսնել, զաւակը չէ տարեր, դրացուհուն ձգեր է, անոր հոգեզաւակ տուեր է:

— Քա, ինչ խելքիդ զօռ կուտաս, հար ունի, հօրեղբայր ունի:

— Ջէք ձգեր որ, ըսելիքս լրիւ ըսեմ:

Էրկանը նամակ ձգեր է Թէ՝ — Ես Ֆրանսացի, դուն Արմէնիէն, ես 25—27 տարեկան, դուն տարեց մարդ: Մեր բարքերը եւ հասկացողութիւնները տարբեր, իրար հետ չէնք ըլլար, մեր ամուսնութիւնը սխալ մըն էր, հիմա հասկցայ: Մանչս, որ օրէնքով ինծի կը պատկանի, կուտամ դրացուհուս, ան զաւակ չունի, եւ իմինս իր զաւկին պէս կը սիրէ, արդէն ինքն է մեծցուցեր պզտիկս, ձեզի առնելու իրաւունք չեմ տար: Ջկարծես, Թէ ետ պիտի գամ, ապահարզանի սկսէ:—Ալ որ մէկն ըսեմ: Գացեր է. հասցէ ալ չէ ձգեր:

Հաւատալիք բան չէր: Ժինէթը Հայու հետ ամուսնացած այն օտարուհիներէն էր, որ իր պարկեշտութեամբ, հայասիրութեամբ, աշխատասիրութեամբ օրինակ դարձած էր օտար ամուսնութիւնները ընդունողների համար:

Ջրի պէս հայերէն էր խօսում, զաւակը աւելի հայախօս էր, քան ֆրանսախօս, ինքն անգամ հայերէն էր խօսում զաւակի հետ: Ամուսնուն գոհացնելու համար հայկական կերակուրներ եփել էր սովորել, կար էր սովորել եւ հայ կնոջ պէս կար էր հանում: Դուռ դրացիի հետ լաւ, Հայերին երես չէր դարձնում: Մի խօսքով հայացած էր, ու յանկարծ... փախուստ, զաւակը ձգած:

— Նորէն հաւատալս չի գար, ասաց Պայծառը, ի՞նչն էր պակաս: Տունը սեփական կահ–կարասին լաւագոյնը, իր հանածը, իր ընտրածը, հագը, կապը, զարդը, զարդարանքը...կարը, որ կ'ընէր, հաճոյքին համար կ'ընէր, պահանջող չկար: Էրիկն՝ ըսես՝ առջեւը բարեւի կը կենար, ան ալ որ փախի...

Ու հերԹով նայեց այն դրացուհիների տներին, ուր օրինակելի հայացած օտար հարսներ կային — Հրէուհի, Իտալուհի, Սպանուհի, Գերմանիայէն փոխադրուած Գերմանուհի, Լեհուհի, նոյնիսկ Ռուսուհի...

— Ըսի, իշտէ, Թէ պատճառը օտարութիւնն է, իւղի եւ ջրի պէս Թէեւ իրար խառնուած, բայց իրար չեն բռներ, վրայ բերեց անդիր լրագիրը:

— Այդ մէկին կը հաւատամ, խօսեց մինչ այդ լուռ կեցած տիկին Աղնիւը: Օր մը ինծի ըսաւ,— Մարդ ինչ փորձանքի ալ հանդիպի, օտարի հետ չամուսնանայ, երբեք իրար չեն հասկնայ, կեանք չէ:

— Մեղք չօճուխը, միջամտեց մի մամիկ քա՞, Թաչկինակ է, որ դրացիիդ տաս:

— Իշտէ, ատանկ է օտար կին առնելը:

— Օտար, օտար, առեր անցեր էք, յուզուած բերանը բացաւ տիկին Անուշը, որ նոյնպէս օտար հարս ունէր,— Տեղին եւ ժամանակին ցաւն է էրիկ ձգելը, տունէն փախիլը, հայ աղջիկը, կնիկը, մեղայ, մեղայ, նոյնիսկ 20—30 տարի իրար հետ ապրած, հասած զաւակ ունեցողները, մէկը չէ, երկուսը չէ որ անունները տամ, ամէնքդ գիտէք: Վերջինը՝ մեր Յակոբին կինը: Հօրս տունը կ'երթամ ըսելով՝ չօճուխը ձգեր գացեր է, վերջը ոստիկանով եկեր տան եղած – չեղածը հաւաքեր, տարեր է: Անոր ի՞նչն էր պակաս: Երկուսն ալ Հայ, մէկ երկրացի, էրիկն աշխատաւոր, խելօք, չօճուխին աղտոտ լաԹերն անգամ հայրը կը լուար. կինը բանի նարար չէր: Թողեր, փախեր է, ծնողքն ալ ներս են առեր: Աս ցաւը մեծ ցաւ է, սանկ, փողոցը խօսելով դարման չի գտնուիր: Մենք մեր գործին նայինք, ապրիլ պէտք է:

Առաջինը տիկին Պայծառը ներս քաշուեց: Տեսաւ որ 26 տարեկան որդին հայելիի առջեւը երեսն էր ածիլում, դէմքին խորհրդաւոր մի ժըպիտ ունէր, լսել էր կիների խօսակցութիւնը:

Մայրը յիշեց գիշերուայ իրենց խօսակցութիւնը: «Տղաս, ժամանակն է, որ ամուսնանաս: Ու տղայի պատասխանը — մայր, ինչո՞ւ կ'ուզես հանգիստ կեանքդ վրդովել, հիմակուան աղջիկները, Հայ, Թէ օտար, ընտանիք չեն կազմեր»: Եւ դեռ ինչեր, որ ամօԹ է ըսելը:

Տիկին Պայծառը, բնազդաբար մատը շրԹներին տարաւ բերանը գոցելու, բառ չփախցնելու համար: Ի՞նչ սաէր: Բարկացած, փակեց պատուհանը, որպէսզի չլսէր Անդիր լրագրի ձայնը, որ այս անգամ փողոցի միւս ծայրը հնչեց.

— Լսեցի՞ք...

ԷԼԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ

Հայերը Հայտէլպէրկի մէջ

(ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ)

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմին ընԹացքին եւ մինչեւ 1945ի սկիզբըՀայտէլպէրկի մէջ կը բնակէին հինգ Հայեր, առաջին բնակողը ըլլալով Հայկ Օհանեանը:

Պատերազմէն վերջ, բունաւեր Հայեր զանազան տեղերէ եկան Հայտէլպէրկ, որ իբրեւ չաւերուած քաղաք (բացառիկ երեւոյԹ մը արդի Գերմանիոյ մէջ), ձգողական ուժ մը ունէր ամէնուն վրայ: 1946ին 32 Հայեր կը բնակէին քաղաքին մէջ: 1947ի եւ 1948ի ընԹացքին մաս մաս հեռացան դէպի Ֆրանսա, Սուրիա եւ Միացեալ Նահանգներ, այնպէս որ հիմա մնացած են 14 հոգի: Ջորս հոգի եւս արդէն Ամերիկա մեկնելու կը պատրաստուին: Շուտով ուրեմն «գաղուԹ»ը պիտի փոշիանայ եւ պիտի մնան 8—10 հոգի:

Տնտեսական մարզին մէջ Հայերը բացառիկ դեր մը չեն խաղար բացի ծխախոտի եւ ծխիկի գործարանատէր Իստիքեանէն, որուն Հայտէլպէրկի գործարանը փայլուն շրջան մը ունեցաւ: Քաղաքին մէջ կան հայապատկան մէկ քիմիական աշխատանոց, մէկ հնավաճառի հնուԹեան (անԹիքիԹէ), մէկ զանազան առարկաներու եւ մէկ հիւսուածեղէնի խանուԹ: Կը գործէ նաեւ հայ ատամնաբոյժ մը: Գերմանիոյ արդի տնտեսական ծանր պայմանները ընդհանուր անշարժութիւն մը ստեղծած են, որուն պէտք է յարմարին Թէ տեղացին, Թէ օտարը:

Համալսարանին մէջ հայ ուսանող չկայ այժմ: Պատերազմի վերջին տարիներուն հայ երիտասարդ մը ուսանեցաւ տնտեսագիտութիւն եւ աւարտելով մեկնեցաւ Սուրիա: Այս տարուան ընԹացքին, ծանօԹ մանրանկարիչ Սեւրիւկեանի որդին յաջողապէս աւարտեց դպրոցական շրջանը:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ.— Ո՞վ էր առաջին Հայը որ ապրած է Հայտէլպէրկի դղեակին շուքին տակ, Նիքարի ափը:

Այս հարցումին պատասխանը կրնանք որոշապէս տալ՝ եԹէ նկատի չառնենք Խաչակիրներու շրջանը, երբ ասկէ անցնողներ կրնան եղած ըլլալ: Այդ առաջին անուանի Հայը ուրիշ մէկը չէր, բայց եԹէ Իսրայէլ Օրին: Ինչպէս ծանօԹ է, Օրի դիմած էր, ԺԷ դարու վերջին տարիներուն, Եւրոպայի Թագաւորներուն եւ իշխաններուն՝ Հայաստանը փրկելու համար օտարի լուծէն եւ ի վերջոյ օգնութիւն խնդրած էր Փֆալցի կայսրընտիր իշխան Եոհան Վիլհէլմէն, որ գերման իշխաններուն ամէնէն հարուստներէն եւ փառասէրներէն էր: Օրի յաջողած էր համոզել զայն՝ խոստանալով Հայաստանի գահը: Հռոմի պապը տուած էր իր հաւանութիւնը այս գործին: Սակայն դահաժառանգութեան պատերազմը վրայ հասած էր եւ ֆրանսական բանակները ներխուժած էին Գերմանիա, հրկիզելով քաղաքներ եւ դղեակներ՝ գըլխաւորաբար Փֆալցի մէջ (Պալատինա), որուն մաս կը կազմէր Հայտէլպէրկ քաղաքը: Ասոր հետեւանքով Օրիի կազմակերպած արշաւը տեղի չէր ունեցած: Այս բանակցութիւնները կատարելու համար Օրին երկար ատեն մնացած է Հայտէլպէրկ:

Հայտէլպէրկի մէջ բնակած երկրորդ եւ երրորդ կանոնաւոր Հայերը եղած են Արծրունի եղբայրները, որոնք 1868ին յաճախած են համալսարանը: Աստնցմէ Գրիգորը՝ եղած է յետագային արեւելահայ հրապարակագրութեան կարկառուն մէկ դէմքը, խմբագիր «Մշակ»ի. իսկ եղբայրը՝ գիտնական – հանքաբան մը՝ որ Ախըընի համալսարանին մէջ օգնական ըլլալէ ետք, դարձած է վաստակաւոր ուսուցչապետ մը եւ ռուսական ակադեմիկոս:

Հայկական վերազարթումի շրջանին ալ (1890 — 1914) Հայտէլպէրկի մէջ գտնուած են հայ դպրոցականներ եւ ուսանողներ, որոնց մասին կը պակսին մանրամասնութիւններ (օրինակ՝ Սերգեան՝ Պոլսէն եւն.):

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ.— Արուեստի մարզին մէջ 1945ի եւ 1946ի ընԹացքին հայ արուեստագէտներու անունը յիշուեցաւ յաճախ: Այսպէս երիտասարդ դաշնակահար Էմմանուէլ Մելիք – Ասլանեան երկու յաջող դաշնակի նուագահանդէսներ տուաւ հին համալսարանի մեծ սրահին մէջ՝ նուագելով գերման դասական կտորներ՝ Պախէն, Հէնտըլէն եւ ՊէԹհովընէն: Օրիորդ Մարիա Գալէմքեարեան դաշնակի վրայ ընկերացաւ նկատելի ճարտարութեամբ երգի եւ պալէթի Հայտէլպէրկի Թատրոնին մէջ, իսկ Սեդա Զարէ պարեց իր յատկանշական առանձին պարերը: Բոլորն ալ գնահատուեցան գերման դժուարահաճ քննադատներուն կողմէ:

Հայտէլպէրկի մասին խօսած ատեն, կարելի չէ չյիշել հայագիտական հրատարակութիւններ, որոնք լոյս ընծայուած են հրատարակչական տուներու կողմէ: Ընդհանրապէս լեզուագիտական եւ այլ պատմա – հնագիտական երկեր են, որոնց կը հանդիպինք ի շարս այլ ակադեմական հրատարակութիւններու: Քանի մը օրինակներ, — 1902ին հոս լոյս տեսած են Մարգուանի ԱնաԹոլիա Քոլէճին ուսուցիչներէն Գէորգ Կիւլեանի աշխատասիրած հայերէնի դասագիրքը՝ Անգլիացիներու գործածութեան համար եւ անգլիերէնի դասագիրքը՝ Հայերու համար: 1913ին հրատարակուած է A. Meilletի «Հին Հայերէնի նախնական դասագիրքը» (Altarmeniches Elementerbuch), 1923ին Ֆելիքս Օսվալտի «Հայաստան» եւ Ա. Ֆ. Ֆոն Շթահլի «Կովկաս» վերնագրով երկրաբանական ուսումնասիրութիւնները: Հոս լոյս տեսած է նաեւ Մաքս Ֆան Պէրխէմի եւ Եոզէֆ ՍԹրիգկովսկիի

Amida ընդարձակ ուսումնասիրութիւնը Մոտաւոր Արեւելքի եւ Հայկական – Սուրիական սահմանային շրջաններու ճարտարապետական ոճին մասին ։

Այսպէս՝ նկատի չառնելով այն բուռ մը Հայերը, որոնք օրուան հովերէն տարուբեր՝ նետուած են այստեղ, Հայտէլպէրկը՝ որ դարուս մշակոյթի եւ գիտութեան համալսարանական կեդրոններէն մէկն է, ունի նաեւ իր որոշ տեղը մեր քաղաքական եւ մշակոյթի պատմութեան մէջ ։

ՏՕՔԹ. Տ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Իրենք իրենց բերնով

ԽՄԲ.— Երեւանի Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագիրը, որ պաշտօնական օրկանն է Սովետական Գրողներու Միութեան եւ կը հրատարակուի 16 տարիէ ի վեր, քննադատութիւն մը հրատարակած էր 1949 յունուարի թիւին մէջ, Վ. Համազասպեան ստորագրութեամբ:

Առնենք արձանագրած էինք մէկ–երկու հատուածներ:

Ձեռքի տակ չունենալով ամսագիրը, «Ցուսաբեր»էն կը քաղենք կարգ մը նորութիւններ, մէկը միւսէն պերճախօս:—

★

... *Արձակագիրներէն բանաստեղծներուն դառնալով՝ Վ. Համազասպեան կը գրէ .*

— « Վերջին տարիներում լոյս են տեսել մէկ տասնեակից աւելի բանաստեղծութիւնների գրքոյկներ, որոնք ոչինչ չեն ասում ընթերցողների ոչ մտքին, ոչ էլ սրտին, եւ որոնց հեղինակները դրանցից յետոյ էլ նորանոր գործերով «հարստացնում» են հրատարակութիւնների գրադարաններ »:

Իրենց «խոտան»ով խորհրդահայ գրականութիւնը «հարստացնող»ներու դէմ պայքարի կոչելով իշխանութիւնները՝ դատախազը կը յայտարարէ .

— « Մեր խնդիրը պէտք է լինի՝ խստագոյն պայքար ծաւալել գրական խոտանի դէմ, գրականութեան բոլոր ժանրերում: Բաւական չէ, որ պատմուածքը, կամ բանաստեղծութիւնը գրուած լինեն կոլխոզի կամ գործարանի մասին, Սովետական Բանակի կամ սովետական մարդու մասին, պէտք է նախ եւ առաջ գրուած լինի բարձր որակով, լինի ստեղծագործութիւն՝ յագեցած ե՛ւ գաղափարականութեամբ ե՛ւ արուեստի ուժով: Սովետական թեմատիկայով սպեկուլացիա անող ապաշնորհ ու ձախողակ մարդիկ պէտք չէ խրախուսանքի հանդիպեն ոչ հրատարակութիւնների, ոչ խմբագիրների եւ ոչ էլ Գրողների Միութեան կողմից: Մինչդեռ այդպիսի պրակտիկա է գոյութիւն ունեցել մեզ մօտ»:

Սակայն ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ « սովետական թեմատիկա»ն՝ խորհրդային նիւթը — կոլխոզ, գործարան, կարմիր բանակ, խորհրդային մարդեւայլն — չարաչահող ապաշնորհ գրագէտները Խորհրդային գրական Աշխարհին մէջ անուն կը հանեն եւ կարեւոր դիրքեր կը գրաւեն .

— « Գրողների Միութեան անդամութեան փաստաթուղթն իր գրպանում ունեցող մարդկանց թիւը քիչ չէ, նրանք այդ փաստաթղթով ներկայանում են որպէս գրող եւ յաճախ էլ կարողանում են տպարանները մտցնել ու այստեղից հրատարակուած դուրս բերել իրենց անճաշակ, ոչինչ չասող գործերը, պետական հիմնարկներին զգալի ֆինանսական վնաս պատճառելով, միաժամանակ վնասելով ընթերցողների գեղարուեստական դաստիարակութեանն ու վարկաբեկելով սովետական գրականութիւնը »:

Պէտք չէ կարծել, թէ այնքան դիւրին է Խորհրդային Աշխարհին մէջ ձեռագիր մը տպարան մտցնել եւ հոնկէ զայն իբրեւ գիրք լոյս աշխարհ հանել ...

Ձեռագիր մը գիրք դառնալու համար՝ կանխապէս արժանացած պէտք է ըլլայ հաւանութեան բազմաթիւ հիմնարկներու՝ գրական, քաղաքական (Չեկա) եւ նմանական...

Ու որովհետեւ այս ԲՈԼՈՐ գիրքերը հրատարակութեան կը տրուին պետական ծախքով, այդ պատճառով է, որ Վ. Համազասպեան կ'աւաղէ՝ «պետական հիմնարկներին զգալի ֆինանսական վնաս են պատճառում »...

Նոյն «խոտան»ը ... նաեւ թատերագրութեան մէջ .

— « Սովետահայ դրամատուրգիայի մէջ, — *կը խոստովանի Վ. Համազասպեան*, — մենք դեռեւս չունենք գեղարուեստական լիարժէք եւ քաղաքականապէս սուր , նպատակասլաց որեւէ կոմեդիա» ։

Եւ այս չքաւորութիւնը այն ժամանակ, երբ խորհրդային իրականութիւնը այնքան հարուստ է՝

— « Սուր կոնֆլիկտներով, որ ամէն օր տեղի են ունենում զարգացող նորի եւ դիմադրող ու իր ժամանակն ապրած հնի միջեւ»:

Նոյն ձախողանքը նաեւ շարժանկարի մէջ .

— « Մենք չունենք այնպիսի լիարժէք գեղարուեստական ֆիլմեր, որոնք յաջողութիւն ունենային Միութենական էկրանի վրայ: «Անահիտ» նկարը մեր կինոստուդիայի ստեղծագործական ձախողման մի փաստն էր»:

Խօսքը այն «Անահիտ»ի մասին է, որ այնքան փառաբանուեցաւ Գաղթաշխարհի « Հայաստանեան » մամուլին մէջ...

Նոյն ձախողանքն ու «խոտան»ը նաեւ մանկական գրականութեան մէջ .

— « Կարելի է ուղղակի ասել ,— *կը վկայէ Վ. Համազասպեան*, — որ մենք չունենք մանուկների ու պատանիների համար գրուած մի գիրք, որ եռանդով յանձնարարէինք բազմաթիւ անգամ վերահրատարակել ու տարածել բարձր տիրաժով ։ Մանկական գրականութեան մէջ գերիշխողը սնամէջ առակների, հէքեաթների ու կեղծ արհեստական լեգենդների ժանրն է...»:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ նախկին գերման դեսպանը, Ֆոն Փափէն, նամակ մը ուղղելով «Ծիմհուրիյէթ» լրագրին, կ'ըսէ .— «Ցարեւմտան են Գերմանիոյ եւ Թուրքիոյ շահերը: Արեւելեան Գերմանիան արբանեակ պետութիւն մը դարձաւ, ինչպէս պալքանեան երկիրները: Համատիրական Ասիան անցած է Էլպան եւ Խ. Միութիւնը հիւլէական ռումբ ունի: Պէտք է հարթել այն բոլոր խոչընդոտները որ կը ցցուին մեր ճամբուն վրայ, եւն.:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ARMENIAN GRAMMAR By Fr. S. L. Kogian, Mechitarist, 1949, (*Հայերէն քերականութիւն անգլիախօսներու համար, արդիական մեթոտով: Բուն քերականութենէն զատ, կը պարունակէ հայերէն ընթերցումներ եւ հայերէնէ անգլերէն բառարան մը: Հեղինակը՝ Հ. Ս. Կոգեան, Մխիթարեանց ուխտէն: 383 էջ, ընտիր թուղթի վրայ եւ շքեղ տպագրութեամբ: Գինը՝* 5 *տոլար: Հասցէ.* — *Մխիթարեանց վանք*, VII Mechitharistengasse 4, Vienne (Autriche):

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ԱՌ ՑԱՅՏ ԵՐԱԽՏԱՊԱՐՏ ...

Մեր հարեւաններուն հանդէպ, ծանրաբեռնուած ենք անքաւելի մեղքերով: Անհաշուելի պարտքերով ։

Հայերս մենք մեզմով միայն զբաղած, մենք մեզ միայն ճանչցած ենք ...

Մեր հարեւան «Սովետական Վրաստանն» իսկ մեզի անծանօթ մնացած է: «Ձենք ուսումնասիրած զայն, ինչպէս եւ մեր միւս դրացի ազգերը»:

Այսպէս կը մեղադրէ մեզ նորադարձ աղանդաւոր մը՝ իր «Ներկայ»ագրութեան մէջ ։

Մենք, անպայման պէտք է սորվինք թէ վրացի Ուսխէլիշուիլին ինչ կ'ուտէր.... Մցխաթի – Ախլցխաշուիլին քանի տարու է ։

ցէն ինչ կը կարդայ: Ծաւճաւացէն ինչ կը գրէ:

Ախլցխաղուիլին քանի տարու է:

Պէտք է Հայը տեղեակ ըլլայ թաթար Ահմատովի կեանքին: Ալվանզատէ Մահմատ բէկի դըրածներուն: Գանըրտէրէ զատէ աղա Համուտի կերած – խմածին ։

Պէտք է ծանօթանալ, մանրամասնօրէն, Ուզպէկներու, Ձէչէններու, Գաղաքներու, Ուկրէններու, Եագութներու, Աբխազներու մշակոյթին, սովորութիւններուն պատմութեան եւ մեզի հանդէպ իրենց մտադրած քաղաքական նրբութիւններուն: Քանի որ մեր դրացիներն են այս բոլոր մեծ ազգերը:

Տարիներով, Թուրքերու հետ նստած – ելած ենք: Հաց եւ ջարդ ենք կերած, բայց չենք ուսումնասիրած, չենք ճանչցած անոր քաղաքակրթութիւնը ։

Այս բոլոր ազգերը, մեզի այնքան բարիք են ըրած, մեզմով են հետաքրքրած: Մեր պատմութիւնն ու գրականութիւնը ուսումնասիրած՝ թարգմանած են իրենց լեզուներով ։

Մեր աղքատ լեզուն ճոխացուցած են ազնուաբար մեր թաթար հարեւանները:

Ալլահ – ալլահ սըմբուլներով *զարդարած են մեր երգերը:* Բիւլբիւլով *եարով,* ջան– ջիգեարով *մխիթարած են մեր դարդերը ու տէրմանի կարօտ մեր ցաւերը:*

Այս ամէնուն դէմ, մենք անտարբեր դըտնուած ենք: Օր մը օրանց չենք հետաքրքրուած թէ ինչենի են այս ժողովուրդները:

Ձի բաւեր, անշուշտ, Թուրքին մեր չռայլած զոհողութիւնները:

Գողազ Ամիրաներ, Տատեաններ, Գր. Օտեաններ, Պալեաններ, Նորատունկեաններ, Տիրան Քէլէկեաններ, Ստեփան Կուրտիկեաններ եւ ուրիշներ տալ այդ երկրին:

Այս մարդիկը ինչ են ըրեր որ: Թուրք մշակոյթը, գրականութիւնը, լեզուն, ճարտարապետութիւնը, քաղաքականութիւնը զարգացնելու պէս տղայական բաներով զբաղած են ։

Թուրքին ծակ – կարաս ելեւմուտքի սնտուկը կարգի դնելու պէս չպիտոյ բաներով ժամանակ անցուցած եւ ամսական գրպանած են ...

Մանաւանդ, որ մենք, Հայ ենք, բայց ժողովուրդ: Նկուն, միշտ պարտական ուրիշներուն: Մեր այս հանգամանքը նկատի առնելով, պէտք էր մեր դպրոցներուն եւ տուներուն մէջ պարտադիր ըլլային վրացերէնը, թաթարերէնը, ուզպէքերէնը, աբխազերէնը, չէչէներէնը, Թուրքերէնը եւ մանաւանդ ռուսերէնը ։

Վրաց մայրաքաղաք Թիֆլիսը, երեք հարիւր անգամ հիմնայատակ քանդուած է:

Լուր ունէ՞նք, եթէ նորընծայ «Ներկայ»ագիրը չիմացնէր մեզի ։

Մենք, իբրեւ դրացի ազգ ոչինչ ըրած ենք եթէ ոչ, չէնցնելով, եւրոպական քաղաքի, մշակոյթի կեդրոնի մը վերածելով եւ ահագին հարստութիւնով լեցուցած Վրացիներուն փէշքէշ *տալով զայն:*

Աւելի առաջ երթալով, Վրացիները, Կարսն ու Արտահանն ալ մեր ուսերուն վրայէն առած իրենք չալկել կ'ուզեն այսօր, մեր բեռը թեթեւցնելու համար...

Մեր, իրենց հանդէպ ցոյց տուած անտարբերութեան փոխարէն, Թաթարները, Վրացիները եւ միւս ազգերը, կը յուսամ որ գոնէ հայերէն լեզուով բարեւել պիտի սորվին՝ մեզ սիրաշահելու համար ։

« Մեր հանրային գործիչները, աշխատանք չեն կատարած՝ սրբագրելու իրենց հարեւանները ճանչնալու տգիտութիւնը: Օրին մէկը, անշուշտ, կը զգացուի անհրաժեշտութիւնը այս թերին սրբագրելու», կը լաւատեսէ նորընծան ...

Եւ օրին մէկը, Հայերս, կը զգանք անշուշտ, մենք մեզ ալ ճանչնալու, ուսումնասիրելու պէտքը ...

Մինչ այն, մեր այս թերութիւնները եւ մեր ստորազգացութիւնը մեզի մատնանշողին շնորհակալ ըլլալով՝ առ յաւէտ երախտապարտ մնալու ենք ...

Կ. ՊԵՏՐՈՍ

ԹԷՊԷՏԵՒ ԲԱԽՏԸ ՄԵԶ ՇԱՏ ՀԱՐՈՒԱԾԵՑ

Թէպէտեւ բախտը մեզ շատ հարուածեց
Երկար դարերով ահեղ հարուածով ,
Թէպէտեւ էսպէս ցըրուեց, տարածեց,
Զըգեց հողէ – հող, փըռեց ծովէ – ծով :

Վկայ է սակայն բովանդակ երկիր,
Որ մենք կարեվեր ապրում ենք կրկին,
Եւ ուր հասնում է Հայու գիրքն ու գիր
Կենդանի է դեռ Հայութեան ոգին :

Եւ թարմ աղմուկով մանկունք մեր մատաղ ,
Առաջ են վազում լուսաւոր տենչով ,
Եւ թնդում են դեռ Հայի երգն ու տաղ,
Հարազատ լեզուով, հայրենի շնչով :

Եւ իր փլատակ տըների տակից,
Ելնում են ահա հզօր ժողովուրդ,
Իր վեհ ճակատին, տանջանք ու թախիծ ,
Խորունկ հայեացքում մեծ կեանքի խորհուրդ:

Ո՛վ դուք սրբազան Մասիս, Արագած ,
Էդ ձեր երկնամուխ գոհար թագերով,
Եւ որ նրանցից վերեւ խոյացած
Փայլատակում էք լոյս պսակներով :

Սահակ ու Մեսրոպ եւ շատ պանծալիք,
Որ լըցրիք Հայոց աշխարհքն ու սրտեր
Լուսաւոր կեանքի սիրով երջանիկ
Ու ձգտում տուիք – ձգտիլ դէպի վեր,

Քանի որ դուք կաք, քանի կը մնաք,
Հոյակապ սիւներ Հայութեան ոգու ,
Մենք միշտ անսասան առաջ պիտ գնանք ,
Ինչքան մեր ճամբան լինի ահարկու :

Եւ տօն կը տօնենք էսպէս խնդագին ,
Եւ թող իմանայ բովանդակ երկիր —
Ապրում է անմեռ Հայութիւնը հին,
Ապրում են անմար իրեն գիրքն ու գիր :

ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՂՐԿԵԼ ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ ։

ընել, պիտի կորսնցնեն իրենց կրօնական հանգամանքը: Որեւէ անուանում, ըլլայ իսկ Վատիկանի կողմէ, պէտք է կառավարութեան վաւերացման ենթարկուի: Թոշակներն ալ որոշուած են, նուիրապետական կարգով:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ելեկտրական հոսանքի ընդհատումները կը շարունակուին, լրջօրէն խանգարելով ամենօրեայ կեանքը: Ուրբաթ երեկուն ամբողջ թաղեր լոյս չունէին, նոյնիսկ բանուկ հրապարակներու վրայ: Կը վախցուի որ խանգարումները այս շաբթու ալ շարունակուին: Միւս կողմէ, պաշտօնական զեկոյց մը վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ ձմրան համար: Եթէ առատ անձրեւ տեղայ յառաջիկայ քանի մը շաբաթներու ընթացքին, նոր սահմանափակումներ պիտի չըլլան: Բայց եթէ շարունակուի երաշտը, նոր կրճատումներ անխուսափելի կը համարուին: Ամբողջ Ֆրանսայի մէջ հոսանքի սպառումը հասած է օրական 90 միլիոն քիլովաթ – ժամի: Այս հոսանքին 65 միլիոնը կ'արտադրուի ջերմութեամբ, մնացեալը՝ ջրային ուժով: Պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, եթէ անձրեւ չգայ, պիտի նուազի ջրային ուժով արտադրուած հոսանքը, 25 միլիոն քիլ. ժամ: Ներկայիս ջրամբարները լեցուած են միայն 29 առ հարիւր, մինչդեռ անցեալ տարի 51 առ հարիւր էր:

Մինչեւ հիմա մեր թաղին (Իթալի) հոսանքը կ'ընդհատուէր ուրբաթ օրերը: Երէկ, շաբաթ, քանի մը անգամ խանգարուեցաւ — ինչպէս եղած էր չորեքշաբթի — ուշացնելով թերթին տպագրութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ համար բանակցութիւններ կը կատարուին Մ. Նահանգներուն եւ ութ արեւմտեան պետութեանց միջեւ: Առաջին առթիւ պիտի տրամադրուի մէկ միլիարի զէնք եւ զինամթերք: Իւրաքանչիւր պետութիւն պարտաւոր է պայմանագիր մը կնքել Մ. Նահանգներուն հետ: Հրասայլերու, թնդանօթներու, օդանաւերու եւ հետեւակազօրքի հանդերձանքի յանձնումը պիտի սկսի դեկտեմբերին: Զինամթերքին մեծագոյն մասը պիտի ստանայ Ֆրանսա: Մեծ քանակութեամբ «Թռչուն բերդեր» պիտի ղրկուին Անգլիա: Միւս պետութիւններն ալ մեծաքանակ զէնք պիտի ստանան եւ պիտի գործածեն համաձայն առաջարկուած պայմաններուն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ 11 բոլշեւիկ վարիչները, որոնք բանտարկութեան դատապարտուած էին վերջերս, առժամապէս ազատ արձակուեցան դրամական երաշխաւորութեամբ, մինչեւ որ վերաքննիչ ատեանը որոշում տայ: Կառավարութիւնը համագումար մէկ միլիոն տոլար երաշխաւորութիւն պահանջած էր, բայց յետոյ որոշուեցաւ 140 հազար տոլար եօթնին, 120 հազար տոլար՝ չորսին համար, ուրեմն համագումար 260 հազար տոլար:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանը 176ի դէմ 200 ձայնով որոշեց մայրաքաղաք պահել Պոննը, փոխանակ Ֆրանքֆորթ փոխադրուելու: Վերջին մարդահամարին համաձայն, արեւմտեան Գերմանիոյ բնակիչներուն թիւն է 47.254-900, առանց հաշուելու 350 հազար օտար տարագիրները: 1949ի առաջին վեց ամիսներու ընթացքին բնակչութեան վրայ աւելցած են 407.000 հոգի, որոնց մէջ կան 105 հազար գերիներ եւ 162 հազարը փախստականներ:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ընթացքին, երբ Անգլիացիները կ'ուզէին գրաւել Մատակասքարը, իբրեւ ռազմական դիրք, ֆրանսական իշխանութիւնը դիմադրած էր: Այս պատճառով կը դատուին կառավարիչը, զօր. Կեյըմէ եւ ուրիշ երկու բարձրաստիճան սպաներ, որոնք հետեւած էին Վիշիի կառավարութեան հրահանգներուն: Դատավարութեան երկրորդ օրը, երբ նախագահը «գործակից» կ'որակէր այն սպաները որ հնազանդած են Փէթէնի, պաշտօնի փոխադրուած ամբաստանեալները բողոքեցին: «Հիթլէր բաւ թէ Փէթէն ամենամեծ դիմադրականն է»: Ցետոյ դատախազը պաշտպանեց գօր. Լաժանիւյը, չարունակեց.— «Լաւագոյն, մինչ յետ բան կ'ընէր ըրածը: Դուք պարտաւոր էիք մեծ այս պաշտօնը: Ֆրանսական արիւն կայ ձեր ձեռքերուն վրայ»: Ունկնդիրը, որ 67 տարեկան ծերունի մըն է, անմիջապէս ձերբակալուելով դատարանէն եւ մէկ ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ:

PAVILLON մը ծախու է, երեք սենեակ, խոհանոց, պարտէզ, ամէն օր ժամը 14—16: Ուրիշ մասուն մը որ կարելի է աշխատանոց ընել, 22 Villa Rouveyrol, Անիէռ:

Place Bourguignonէն 5 վայրկեան:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 19ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտ, Cinéma Alcazarի մէջ:
Մանրամասնութիւնները հետզհետէ:

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին:

★

ԱՆԻԷՌ ԹՈՒԱ. – ԲՈԼՈՄԲԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Ընկերվարականներու սրահը, 149 Av. d'Argenteuil, Անիէռ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անիէռ Թուա Բոլոմբի «ԱՐԱՄ» ենթակոմիտէի:

Ընկերահամակրական խնջոյք, ճոխ պիւֆէ, եւ գեղարուեստական բաժին մասնակցութեամբ Պ. Ա. Մեսումենցի: Կերգէ Օր. Մուրատեան, Արտասանութիւն Զարեհ Ղարիպեան ևն.:

Կը նուագէ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԻՐԵՆԻԿԵԱՆ

Մուտքը ազատ է:

Հաղորդ. միջոց — Autobus Porte Clichy 140: Pte. Champeret 165, իջնել Place des Bourguignons:

★

Ս. ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

13 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3.30էն մինչեւ կէս գիշեր, 16 rue J. B. Davidի համալսարականներու սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին, կը ներկայացուի Ա. Աճառեանի «ԱՐԻՆՈՏ ԹՈՒՄՈՐԸ», նաեւ զաւեշտ մը, «ԱՂԱ ՆԱԶԱՐ»: Արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ:

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժնէն վերջ ուրախ ժամերոյթ, կերուխում եւ պար:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

CONCERTS LAMOUREUX

ՌՈՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Եւրոպական եւ յայտագրով եւ մասնակցութեամբ Պարսիկ երաժշտագէտ ՀՈՍԷՅՆԻ:
10 Նոյեմբեր ժամը 21ին Salle Gaveau. Գիները՝ 100էն 600 ֆրանք:

Այրի ՏԻԿԻՆ ՄԱՂԹԱՆ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ, Տէր եւ Տիկին Թովմաս Աճչեան, Տէր եւ Տիկին Ցոլակ Աճչեան, եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի 6 նոյեմբեր Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի

Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ
(Նալվա Քարցի)

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պոմոնհայեր, պատրաստուեցէք Ազգ. Սահակ Մեսրոպ մանկապարտէզի հոգաբարձութեան ընտանեկան

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 3ին շաբաթ երեկոյ: Կը խնդրուի Մարսէյլի բոլոր միութիւններէն՝ չխառնաձեւել:

ԱՂՋԿԱՆՑ «ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏՈՒՆ»

ՊԵՅՐՈՒԹ — Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը 1949 — 1950 տարեշրջանին համար հիմնած է «Ուսանողական Տուն» մը, բարձրագոյն եւ միջնակարգ ուսում հետեւող աղջիկներու համար:

Նկատելով որ այս տարի Հայ ճեմարանը սաւկալին չունի գիշերօթիկներու բաժին, վարչութիւնը կը առանձնէ նաեւ ճեմարան յաճախող փափաքող աշակերտներու սնունդ եւ բնակարանի հոգը:

Բոլոր այն ծնողները, Իրաքէն, Իրանէն, Եգիպտոսէն եւ այլ օտար երկիրներէ, որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները ճեմարան ղրկել, կրնան դիմել Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութեան որուն ամենայն հոգածութեան տակ կը գտնուի այս հաստատութիւնը:

Աղջկանց «Ուսանողական Տունը» կը գտնուի ճեմարանի նախկին շէնքին վերի յարկը:

Պայմաններուն տեղեկանալու համար դիմել հետեւեալ հասցէին: — Mme. Sassouni, Croix de Secours Arménienne, 127 rue Wadi Abou Jemil, Beyrouth – Liban:

ՆՇԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ձմեռնային պարահանդէսը, 11 Դեկտ. 1949: Կը խնդրուի չխառնաձեւել: Մանրամասնութիւնները հետզհետէ:

Պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի 6 Նոյեմբեր ժամը 4—10, Studio Alemchah, 19a rue Caumartin:

Գր. Ցաքորեանի յիշատակին

Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադիր եւ Արմէններու Ազգային պետ, եղբայր ԳՐԻԳՈՐ ՑԱՔՈՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգիստ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արմէններու կողմէ, այս կիրակի առտու (6 Նոյ.), Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — Բանաստեղծ Աւետիք Զօլֆաեանի մահուան տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի 6 Նոյեմբերին, հոգեհանգիստ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ: Կը հրաւիրուին իր ազգականները եւ բարեկամները:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՅՐԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ
(Մարսէյլի Օփերայէն)
20 Նոյեմբեր, կիրակի ժամը 5 – 7
ՍԱԼ ԿԱՎՈՅԻ ՄԷՋ

Ճոխ յայտագիր հայ եւ օտար հեղինակներու ընտրանի գործերով:
Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲԺԻՇԿ

Ժողովրդական ամսաթերթ Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան, կամ Տունին բժիշկը, Գրդ տարի: — խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Լոյս տեսաւ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ թիւը (105), հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Անծերը եւ իրենց արուեստը (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ): Պատմութիւն բժշկութեան (Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ): Անձնապաշտութեան մասին (ՏՈՔԹ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ): Կապոյտ հազ (ՏՈՔԹ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ): Թոքախտ եւ ամուսնութիւն (ՏՈՔԹ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ): Հայաստանի հողը (ՔԱՂՀԱՆ): Պատասխաններ բաժանորդներու բժշկական հարցումներուն (ԽՄԲ.):

Տարեկան բաժնեգինն է 500 ֆր.: Արտասահման 750 ֆրանք: Դիմել Շ. Նարդունի, 17, rue Damesme, Paris:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերութեան կողմէ, նախագահութեամբ Պ. ԳԱՒԻԼ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ, կիրակի, 20 Նոյեմբեր, ժամը 16էն 24: GEORGE Vի ՇԷՆՔ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ մէջ: Երկու նուագախումբ, անակնկալներ, գեղարուեստական բաժին:
Սեղան ապահովել՝ ELY. 23-66:

Գեղարուեստական ներկայացում

Théâtre de la Potinière
7 Rue Lous – le – Grand (Opéra)

21 Նոյեմբեր, երկուշաբթի գիշեր, ժամը 9ին, Գմբէթեան, Մաճուռեան, Տէրվիշեան, Տէր Աւանեան, Տիկ. Մատլէն Էֆֆենտ:

Կը ներկայացնեն ի պատիւ իրենց երեսնամեայ ընկերոջին՝ ՕՐ. Հ. ԽՏՐԵԱՆԻ

ԵՒԿՈՒՐ ՃԱՄԲԱՅ

Գրիգոր Վահանի նոր թատերգութիւնը՝
Փարիզահայ կեանքէ
Առաջին ներկայացում

Ներկայացման օրը տոմսակ չի ծախուիր, նախապէս ապահովեցէք ձեր տեղերը, դիմելով գրատուն Հ. Սամուէլ, 51 rue Mr. le Prince, գրատուն Հ. Բալուեան 43 rue Richer:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme–(13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
· Fondé en 1925 ·
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր·, Արտ· 10 տոլ· կամ 3 անգլ·
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր· C.C.P.Paris 1678-63
Mardi 8 Novembre 1949 Երեքշաբթի 8 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5994–Նոր շրջան թիւ 1405
Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐՄԻՐ ԵՐԿՈՒՆՔԸ

1917ի Հոկտեմբերեան (Ն· Տ· Նոյ· 7) յեղափոխութեան 32րդ տարեդարձը տօնուեցաւ երէկ, Խ· Միութեան մէկ ծայրէն միւսը եւ այլուր, դղրդագին ցոյցերով որոնց գաղտնիքը միայն բոլշեւիկները գիտեն :

Ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ ալ չոնդալից նշանախօսքեր, ճառեր, Թափօրներ: Նոյնիսկ սպառնալիքներ: Բոլորը՝ ի փառս ընկերվարութեան եւ ի խնդիր խաղաղութեան, որուն սէրը, մենաշնորհն ալ իրեն վերապահած է Մոսկուան :

Քիչ անդին հրատարակուած ճառ մը որոշ գաղափար կուտայ այդ մասին :

Ուրեմն, հիւլէական ուժը ունենալով եւ աւելի քան երբեք զօրաւոր ըլլալով հանդերձ, Խ· Միութիւնը պատերազմ չուզեր: Բայց եթէ միւսները, «աշխարհակալ հրձիգները» փորձեն, դրամատիրական երկիրներն են որ պիտի սրբուին աշխարհի երեսէն :

Մաղթենք որ հրձիգները սեւերես մնան միանգամ ընդ միշտ, դեղին ըլլան թէ կարմիր եւ մարդկութեան խնայուի նոր Աշխարհամարտ մը, իր անհաշուելի, աներեւակայելի փլուզումներով եւ յորդահոսան արիւնահեղութեամբ :

Երկրորդին ականատեսները, մօտաւոր թէ հեռաւոր վկաները, այլ մանաւանդ ամբողջ աշխարհի երիտասարդութիւնը եւ աշխատաւորութիւնը գիտեն թէ ի՛նչ կրնայ ըլլալ երրորդ մը:

Այն ալ, առանց մօտէն տեղեակ ըլլալու նոր գիւտերու գաղտնիքներուն: Մէկը միւսէն ահարկու, մահացու զէնքերու, հիւլէական, մանրէական եւ ուրիշ դժոխային գործիքներու :

Ի՞նչ կը ներկայացնէ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը, 32 տարի վերջը: Ահագնադղորդ ցոյցումներէ, արեան բաղնիքներէ, ծրագրեալ ջնջումային, աննախընթաց նախճիրներէ վերջ :

Իսկապէս ազատութի՞ւնն էր որ յաղթանակեց, ընկերվարութեան կառուցումով, թէ նոր եւ ահեղ լուծեր հաստատուեցան ժողովուրդներու գլխուն: Սկսելով Ռուսաստանէն :

Հարցումը ձեւակերպած ատեն, յաճախ կը մտածենք·— Ա՞յս էր որ կը նախատեսէին Պուշկիններն ու Կոկոլները, Դոստոյեւսկիները եւ Տոլստոյները, Ջեխովներն ու Լէոնիդ Անդրէյեւները եւ միւսները :

Ա՞յս էր իրենց հեռանկարը, երբ այնքան վարպետօրէն, անողորմաբար կը քրքրէին հսկայական Ռուսաստանի ահաւոր վէրքերն ու պալարները: Միլիոնաւոր գիւղացիներու եւ բանուորներու անլուր տառապանքը:

Այսպէ՞ս կը պատկերացնէին «հպատակ ազգութեանց» ազատութիւնը, հաւասարութիւնը եւ ուրիշ բարիքներ :

Նոյնիսկ Մաքսիմ Կորքին, որ տեսաւ բոլշեւիկեան կարգուսարքին բազմապիսի նուաճումներն ու ամրացումը, խղճահարութիւն մը չզգա՞ց, երբ կը հնչէին մահուան ժամերը···

Հարցումին մէկ պատասխանը բոլշեւիկները իրենք են որ կուտան, հոդ չէ թէ երգիծանքով:

Մոսկուայի «Քրոքոտիլ»ը (Կոկորդիլոս), երկու ծաղրանկարներ հրատարակեց վերջերս :

Առաջինը կը ներկայացնէ արհեստակցական միութեան ժողով մը, ղեկավարութեամբ կուսակցութեան անդամներուն: Բոլոր ներկաներուն բերնին վրայ դրուած է մեքենական փակոց մը՝ գեղարան մը (fermeture – éclair) :

Միւս ծաղրանկարին վրայ, խումբ մը քաղաքացիներ կը լսեն սոխակի մը երգը: Եւ իրարու կը հարցնեն , հիացում յայտնելէ առաջ ·

— « Կուսակցութիւնը հաւանութիւն յայտնա՞ծ է այս մեղեդիի հեղինակին» :

Երգիծաթերթը պարբերաբար խմբագիր կը փոխէ: Ինչպէս ամբողջ խորհրդային մամուլը , Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան կամ Թուրքեստան :

Թերեւս այս անգամ ալ ատեան կանչուին «Քրոքոտիլ»ի ծաղրանկարիչն ու խմբագիրները :

Ինչ որ ալ պատահի, երկու ծաղրանկարները կը ներկայացնեն վաւերական մէկ երեսը այն իշխանութեան որ կը կոչուի «աշխարհի միակ ճշմարիտ ժողովրդապետութիւնը » :

Փորձենք վերլուծել ուրիշ երեսներ:

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՏԱՄ ՔՈՒՌԱՆԻՆ ԽԱՂԵՐԸ

Անոնք որ տպարան չեն տեսած, չեն գիտեր թէ ինչպէս կը խմբագրուի, կը շարուի եւ կը տպուի թերթ մը:

Մանաւանդ, երբ ենթակայ է ելեկտրական հոսանքի խաղերուն:

Երեք տարիէ ի վեր, մեր Թաղին (Իթալի) հոսանքն ալ կը կտրեն շաբաթը երկու օր, Հոկտեմբերէն Մարտ :

Այս աշուն ընդհատումը որոշուած էր մէկ օր, — ուրբաթ :

Այնպէս որ, հարկադրուեցանք երկու թերթ հանել մէկ օրուան մէջ (ուրբաթ եւ շաբաթ): Կիրակի օրուան Բ· եւ Գ· էջերուն նիւթերն ալ պատրաստելով՝ Բշ· օրուընէ :

Երկու շաբաթէ ի վեր, չորեքշաբթիներն ալ « վախնալիք » օրեր դարձան: Coupure – surprise , որ անշուշտ surprise – partyներու համը չունի:

Այսպէս, անցեալ չորեքշաբթի օր հոսանքը կտրեցին հինգ անգամ, եւ հազիւ ժամը 6ին կրցանք հրապարակ հանել թերթը:

Իսկ շաբաթ օր՝ կատարեալ ողբերգութիւն:

Առտուն տողաշարը հազիւ գործի սկսած, հոսանքը դադրեցաւ ժամը 7ին: Վերսկսաւ 9ին : Նորէն դադրեցաւ 9.30ին: Վերսկսաւ 10.50ին: Վերջապէս վերահաստատուեցաւ 11ին եւ սկսեր էինք հանգստանալ :Ամէն բան կարգին էր և թէեւ ուշ, բայց վերջապէս թերթը տպագրութեան պիտի յանձնուէր, երբ հոսանքը նորէն դադրեցաւ , ժամը 3ին: Տեւելով ոչ թէ 5— 10 վայրկեան կամ կէս ժամ, այլ մինչեւ իրիկուան ժամը 8, երբ այլեւս կարելի չէր ոչ ցրուել, ոչ ալ Թղթատարին յանձնել :

Տպագրութիւնն ալ յետաձգուեցաւ կիրակի օրուան :

Չեմ գիտեր այս շաբթու ինչ նոր խաղեր վերապահած է Մատամ Քուռանը, (ելեկտրական հոսանք) :

Ամէն պարագայի մէջ, բաժանորդներն ու ընթերցողները եթէ ուզեն բողոքել, նախ թող բարեհաճին Մատամ Քուռանին հասցէն գտնել :

Հոսանքը դադրած ատեն երբ հեռաձայնը կը բանանք, Տիկինը «անհանգիստ ըլլալով» կա՛մ չի պատասխաներ, եւ կամ ··· կը զարմանայ որ հայերէն թերթ ալ կը հրատարակուի Փարիզի մէջ :

ՎԱՀԷ

Յ· Գ·— Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ այս շաբաթ ամէն տեղ հոսանքը պիտի դադրի երկու օր, մեր թաղին մէջ՝ Դշ· եւ Եշ·:

ՆՈՊԷԼԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻՆ բնագիտութեան բաժինը տրուեցաւ Ճափոնցի գիտնական Եուքովայի, որ 42 տարեկան է եւ կարեւոր ուսումնասիրութիւններ կատարած է հիւլէական բնագիտութեան մէջ: Առաջին անգամ է որ Ճափոնցի մը կը ստանայ այս մրցանակը: Եուքովա տեսական բնագիտութեան դասախօս է Նիւ Եորքի Քոլըմպիա համալսարանին մէջ: Առաջին գիւտը ըրած էր 28 տարեկանին: Քիմիագիտութեան մրցանակը շահեցաւ Ամերիկացի մը: Գրականութեան մրցանակը պիտի չտրուի այս տարի: Կարելի չէ եղած ընտրութիւն մը կատարել չորս թեկնածուներու մէջ որոնց մէկն է ··· Չըրչիլ: Իւրաքանչիւր մրցանակի գումարն է 30.800 տոլար :

ՓԱՐԻԶԻ ՉԻՆԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ ոստիկանական հսկողութեան տակ առնուեցաւ, գործակատարին խնդրանքով: Առջի օր ծանր ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ազգայնական եւ համայնավար կառավարութեանց կուսակիցներուն միջեւ եւ երկու հոգի վիրաւորուեցան: Համայնավարները գրաւեր էին դեսպանատան առաջին յարկը, ազգայնականները՝ գետնայարկը: Ոստիկանական միջամտութեան վրայ, դուրս ելան 22 համայնավար պաշտօնեաներ եւ քարտուղարներ :

ԵՐԿՈՒ ԹՈՆ ՈՍԿԻ (3.565.000 տոլար) Ֆրանսա փոխադրուած էր մաքսանենգութեամբ, անցեալ տարի եւ այս տարի , միջազգային խմբակի մը կողմէ որուն երրորդ անդամն ալ ձերբակալուեցաւ: Կազմակերպութիւնը ունէր ութ օդանաւեր եւ իբրեւ կեդրոն ընտրած էր Ամսթերտամը : Երրորդ ամբաստանեալը Ֆրանսացի միջնորդ մըն է, Տանիէլ Մոռօ :

Խ· Միութիւնը կը սպառնայ

« ՄԵՆՔ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲ ՈՒՆԻՆՔ, ԲԱՅՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉԵՆՔ ՈՒԶԵՐ »

«ԵԹԷ ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԱՅԹԻ, ԴՐԱՄԱՏԻՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ ՊԻՏԻ ԿՈՐԾԱՆԻ »:

Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան 32րդ տարեդարձին առթիւ, չոնդալից ճառ մը խօսեցաւ Խ· Միութեան փոխ – վարչապետներէն Գէորգի Մալենքով, Մոսկուայի Սովետին առջեւ, կարգ մը սպառնալիքներ ուղղելով արեւմտեան պետութեանց: Ըսաւ թէ Խ· Միութիւնը պատերազմ չուզեր, ամէն բան կը փորձէ զայն խափանելու համար: Բայց թող գիտնան որ Խ· Միութիւնը հիւլէական ռումբ ունի եւ երրորդ աշխարհամարտ մը գերեզմանը պիտի դառնայ ոչ միայն դրամատիրական երկիրներու, այլեւ ամբողջ դրամատիրական աշխարհին :

Ստորեւ կ'ամփոփենք այդ ճառին գլխաւոր մասերը, քաղելով տեղական թերթերէն·

— « Խորհրդային գիտութիւնը կը ծառայէ խաղաղութեան դատին եւ մեր մայր հայրենիքին բարօրութեան: Հիւլէական ուժը մահաբեր զէնքերու արտադրութեան աղբիւր մըն է աշխարհակալներու ձեռքին մէջ: Խորհրդային ժողովուրդներուն ձեռքին մէջ այդ ուժը պիտի ծառայէ իբրեւ հզօր զէնք մը արհեստագիտական աննախընթաց յառաջդիմութեան եւ երկրին արտադրական ուժերուն սրընթաց աճման: Մենք պատերազմ չենք ուզեր: Խ· Միութեան խաղաղասիրական քաղաքականութիւնը հիմն իսկ է խորհրդային կարգուսարքին: Մենք ջնջած ենք ուրիշ ժողովուրդներու շահագործումը: Խ· Միութիւնը պէտք չունի հողային ծաւալման: Ան պէտք չունի ելք մը փնտռելու պատերազմով, ինչպէս կ'ընեն դրամատիրական պետութիւնները : Պատերազմը միայն աղէտ կրնայ բերել : Խորհրդ· ժողովուրդը բացարձակապէս վստահ է իր անպարտելի զօրութեան վրայ :

« Իր ամբողջ պատմութեան ընթացքին, մեր երկիրը երբեք շրջապատուած չէր այնքան բարեկամ դրացիներով: Խ· Միութեան սահմաններուն վրայ, փոխան թշնամի լեհական պետութեան մը, այժմ ունինք ժողովրդավար բարեկամ Լեհաստան մը: Փոխան հիթլէրականներու կողմէ բաժան – բաժան եղած եւ դեռ վերջերս Փաշականներու լուծին տակ ընկճուած Չեխոսլովաքիայի մը, մենք ունինք բարեկամ ժողովրդապետութիւն մը, փոխան հիթլէրական Գերմանիոյ հարկատու Նախկին Հունգարիոյ, ունինք բարեկամ ժողովրդավար հանրապետութիւն մը: Փոխան Խ· Միութեան թշնամի Ռումանիայի մը, ունինք բարեկամ ժողովրդապետութիւն մը: Փոխան նախկին Պուլկարիոյ, որ օժանդակ մըն էր Հիթլէրի պատերազմական մեքենային, Խ· Միութիւնը ունի հաւատարիմ բարեկամ մը՝ պուլկար ժողովրդական հանրապետութեամբ :

« Լեհ, չեխոսլովաք, հունգար, ռումանացի եւ պուլկար ժողովուրդները Խ· Միութեան ժողովուրդներուն հետ շաղախուած են յաւիտենական բարեկամութեան կապերով: Խաղաղութեան համար յաղթանակ մըն է նաեւ արեւելեան Գերմանիոյ ժողովրդական հանրապետութեան կազմութիւնը : Արեւելքի մէջ Խ· Միութիւնը սահմանակից է Մոնկոլիոյ ժողովրդական հանրապետութեան, որուն հետ կապուած ենք տարիներու բարեկամութեամբ: Քորէայի երիտասարդ ժողովրդապետութիւնը մեր բարեկամ հարեւանն է :Եւ վերջապէս, փոխան օտար դրամատէր ասպատակներու կողմէ սարկութեան մատնուած Չինաստանի մը, արեւելքի մէջ մենք ունինք մեծ եւ բարեկամ դրացի մը, Չինաստանի ազատ ժողովրդապետութիւնը :

«ՄԵՆՔ 800 ՄԻԼԻՈՆ ԵՆՔ»

Մոլենքով յետոյ սլաքները ուղղեց Մ· Նահանգներուն դէմ, ըսելէ վերջ թէ 800 միլիոն քաղաքացիներ կը գտնուին համայնավարական վարչաձեւին տակ·

— « Ամերիկեան աշխարհակալութիւնը կը խորհէր Չինաստանը օգտագործել իբրեւ գլխաւոր խարիսխ, տիրապետելու համար Ասիոյ եւ Խաղաղական ովկիանոսի վրայ: Այս ծրագիրը վճռական օղակ մը կը համարուէր Խ· Միութեան պաշարման համար: Ամերիկա կը ծրագրէ համաշխարհային աննախընթաց կայսրութիւն մը հաստատել նոր պատերազմներով: Մ· Նահանգներուն խելագար ծրագիրները կը նմանին Հիթլէրի եւ Կէօրինկի յիմարական ծրագիրներուն որոնք կը ձգտէին գերմանացնել նախ ամբողջ Եւրոպան, յետոյ բովանդակ աշխարհը: Այժմ ամբողջովին երեւան հանուած է Ամերիկայի հիւլէական դիւանագիտութիւնը: Մ· Նահանգները կը կարծէին թէ իրենք մենաշնորհ մը ունին: Արդ, Խ· Միութիւնն ալ հիւլէական զէնք ունի: Մենք պատերազմ չենք ուզեր, բայց թող չկարծեն թէ կը վախ–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· Էջ)

ԵՐԲ ԵՐԳՈՒՄ Կ'ԸՆԷԻՆ

Առօրեայ միօրինակ, հոսուն կեանքին մէջ կան պահեր որոնք անմոռանալի կը դառնան, իրենց մեծ եւ յուսադրիչ իմաստով: Պահեր որոնք դատարկ օրերուն, ժամերուն մէջէն արձագանգ կու տան: Ցնծատակ կ'անուանենք զանոնք, միշտ վառ պահելով մեր սրտին մէջ:

Այդպիսի պահ մը վայելեցին բոլոր այն ընկեր – ընկերուհիները որոնք Հոկտ. 29ի գիշերը հաւաքուած էին Սօսիէթէ Սավանթի մէկ սրահը:

Այդ օրը խումբ մը հայ երիտասարդներու առջեւ կը բացուէին դուռները կուսակցութեան մը՝ որ եղած է եւ կը մնայ մեր պատատենչ ժողովուրդին հարազատ արտայայտիչը: Կուսակցութեան մը՝ որուն նուիրական իտէալները խանդավառած են սերունդներ, հաւատքի ու ինքնավստահութեան զգացումները ամրապնդելով տարաբախտ, բայց արի, հալածական, բայց հոգեպէս աննուաճ մեր ժողովուրդին մէջ: Կազմակերպութիւն մը վերջապէս՝ որուն անվեհեր գործունէութիւնը փառք սփռած է մեր ժամանակակից պատմութեան էջերուն վրայ:

Եւ ահա այդ երիտասարդ – երիտասարդուհիները՝ շրջապատուած երէց եւ երիտասարդ ընկերներով, կ'երդնուին ծառայել այն նպատակներուն որոնց հիմը դրին յիշուներին տարի առաջ, Քրիստափոր, Զաւարեան եւ Ռոստոմ:

Խորհրդաւոր էր վայրկեանը եւ իսկապէս բախտաւորներ էին բոլոր անոնք որ կ'ապրէին զայն: Խորասուզուած իրենց յիշողութիւններուն մէջ, մեր երէց ընկերներու յուզումը մէկ կողմէ, երիտասարդ Դաշնակցականներու խանդավառութիւնը միւս կողմէ, նորընծաներու հպարտութիւնը, յեղափոխական երգերը, տաքուկ մթնոլորտ մը ստեղծած էին, մթնոլորտ մը որ կը բարձրացնէր հոգիները:

Ու ներկաներս կը մտածէինք թէ ինչքան մեծ պէտք է ըլլան ուժը եւ հրապոյրը, ազդեցութիւնը Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ՝ հեռու հայրենիքէն, երեսուն տարուան պանդխտութենէ մը վերջն ալ, ի սփիւռս աշխարհի ցրուած ժողովուրդի մը ծոցէն պարտաճանաչ երիտասարդներու խումբեր կուգան խտացնել անոր շարքերը: Կուգան գիտակցօրէն նուիրուիլ այն նպատակներուն որոնց իրականացումը միայն պիտի ապահովէ մեր ժողովուրդին հաւաքական գոյութիւնը, անոր ինքնուրոյն յատկութեանց ազատ զարգացումը, փրկելով անոր դարաւոր եւ արդար ժառանգութիւնը: Կարճ՝ իր ճակատագրին տէրը դարձնելով զայն:

Դաշնակցութեան մեծութիւնը եւ պայծառութիւնը անոր մէջ կը կայանան որ նա ուխտած է ծառայել Հայ ժողովուրդի հարազատ շահերուն: Ան իր ճիգերը լարած է իրագործելու համար հայութեան խոր տենչերը եւ յոյսերը, հրահանգատանելով միայն մեր ժողովուրդէն:

Դաշնակցութիւնը իր փառահեղ անցեալով ու մարդասիրական եւ ազգանուէր գաղափարներով ներշնչումի անսպառ աղբիւր մըն է գիտակից երիտասարդութեան համար: Ներշնչումի աղբիւրներ են նաեւ այն հերոսական, դիւցազնական պայքարները զորս մղած է բարբարոս Սուլթաններու եւ նենգամիտ ցարերու դէմ, ինչպէս են Խանասորի արշաւանքը, Պանք Օթոմանի գրաւումը, Եըլտըզի ռումբը, Սասունի հերոսամարտը եւ ուրիշ մեծ դէպքեր:

Ներշնչումի աղբիւր՝ բոլոր այն յայտնի եւ անյայտ Դաշնակցական «Ֆէտայիները» եւ հերոսները որոնք ինկան ազատութեան ճանապարհին,— Աղբիւր Սերոբներ, Բարդէն Սիւնիներ, Մուրատ, Քեռի, Նիկոլ, Անդրանիկ, Սեպուհ, Մ. Եօթնեղբայրեան, Արամ, Գէորգ Զավուշ եւն.:

Խանդավառութեան աղբիւր՝ Դաշնակցական գրիչը, յանձինս Ահարոնեաններու, Սիամանթոներու, Զարդարեաններու կամ Մ. Վարանդեաններու:

Այդ օրուան հանդիսաւոր պահուն ներկայ էին նաեւ անոնց ոգիները ու անտարակոյս կը հըրճուէին, զգալով որ ի զուր չզոհեցին, ի զուր չտանջուեցան, ապարդիւն չզոհուեցան, իրենք, քանի որ ունէին հետեւորդներ, երիտասարդներ, որոնք արհամարհելով արիաբար ամէն դժուարութիւն կը խոստանային վառ պահել փրկարար բոցը, օտար ափերու վրայ:

Ամէն ինչ կ'անցնի այս ալեկոծ աշխարհի վրայ, մարդը ու նիւթը փոշիի կը վերածուին, բայց միշտ կենդանի, անսասան կը մնայ այն իտէալը որ կը ձգտի բարձրացնել ժողովուրդներու կեանքի մակարդակը, պահել ու պահպանել անոնց ոգեկան սրբութիւնները, վերահաստատել արդարութիւնը:

Այդ է նաեւ Դաշնակցութեան իտէալը: Ու մեր երիտասարդները, աչք եւ եռանդ յառած ապագային՝ երբ հաւատքով եւ վճռաբար կը մտնեն Դաշնակցութեան շարքերը, ուխտելով նուիրուիլ անոր գաղափարներու իրականացման, խորապէս կ'ըմբռնեն իրենց դերը: Կը զգան թէ ինչպէս Արարատը, դարերու մէջէն, խրոխտ, ցցուած Արարատեան դաշտին վերեւ, կը տիրէ ու կը հսկէ անոր վրայ, Հ. Յ. Դ.ն ալ միշտ կանգուն եւ արթուն, կը գործէ անընդհատ ի շահ բազմաչարչար, բայց անմահ, բայց յաւիտենական հայութեան:

Ե. Ս. ՑԱՎԻԿ

Համայնավարական փորձ մը Թուրքիոյ մէջ

ԺԵ. ԴԱՐՈՒՆ

ԽՄԲ.— Փրոֆ. Աբրահամ Կալանթէ, նախկին դասախօս Պոլսոյ թրքական համալսարանին, Օսմ. կայսրութեան պետական դիւաններուն մէջ երկար պրպտումներ կատարելով, հաւաքած է բոլոր ֆէրմանները, պէրաթները, օրէնքները եւ կուսակալութեանց տեղեկագիրները, որոնք կը վերաբերին Թուրքիոյ Հրեաներուն կեանքին: Փրոֆ. Կալանթէ բոլոր այդ վաւերաթուղթերը հրատարակած է **Documents officiels turcs concernant les Juifs de Turquie** խորագրով, ֆրանսերէն բազմաթիւ հատորներով: Անցեալ տարի հրատարակեց **Appendice à l'Histoire des Juifs d'Anatolie** խորագրով գրքոյկ մը եւս, որմէ (էջ 15) կ'առնենք հետեւեալ վաւերաթուղթը, հետաքրքրական ոչ-քան Թուրքիոյ Հրեաներուն, նոյնքան Հայոց պատմութեան համար: (Այս փրոֆէսէօրն է, որ հատորով մը ցոյց կու տայ թէ Բագրատունիները Հրեաներ են Հայոց մէջ թափանցած, անշուշտ քիչ մըն ալ ներշնչուելով Մովսէս Խորենացիէն):

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Հիճրէթի 819 թուականին (1416) Չէլէպի Սուլթան Մուհամմէտ Ա.ի շրջանին (Թող Ալլահը իր օրհնութիւնը հեղու իր վրայ) կ'ապրէր ոմն Հաճի Պետրէտտին, որ սկսաւ քարոզել կրօնական նոր վարդապետութիւն մը, հիմնուած այն սկզբունքին վրայ թէ բոլոր գոյքերը պէտք է դառնան հանրային սեփականութիւն, բացի կիներէն (Թող Ալլահը ձեզ եւ զիս հեռու պահէ այդպիսի անձերու հետ ծանօթութենէ): Պէօրէկլճի Մուսթաֆա, երիտասարդ Իսլամ մը՝ լի յափշտակութեամբ եւ մոլեռանդութեամբ, դարձաւ Հաճի Պէտրէտտինի գործիքը, գլուխ հանելու համար անոր դժոխային ծրագիրը: Ան ըսաւ Մուսթաֆային.— Դուն առաջ անցիր, եւ ես քեզի պիտի հետեւիմ: Օն յառաջ, խինդ ի սիրտ, իմ փոքրիկ զաւակս:

Հաւատուրաց Հրեայ մը, Պազիրկեան Թորլաք Քէմալ (Ալլահը թող փոշիացնէ զայն) միացաւ այս խաբեբաներուն, գլուխն անցած բազմաթիւ աղանդաւորներու եւ դարձաւ ամէնէն փայլուն հռետորներէն մէկը: Ծայր աստիճան «էտէփսիզ» էր: Անատոլուի ամբողջ տականքը, բոլոր անըզգամներն ու սրիկաները հաւաքուեցան Հաճի Պէտրէտտինի, Պէօրէկլճի Մուսթաֆայի և Պազիրկեան Թորլաք Քէմալի դրօշին տակ: Երեքն ալ նզովեցին Սուլթան Մուհամէտը (մեծ եղաւ Ալլահին համբերութիւնը):

Թուրքեր, Յոյներ, Հրեաներ եւ շատ մը Հայեր երդուընցան բարեկարգել աշխարհը: Թիւով վեց հազար հոգի, անոնք ծեծեցին Սարուխան պէյը, որ փադիշահին կողմէ պաշտօն ստացած էր պատժելու զանոնք: Թագաւորը ինքն ալ կորսուեցաւ պայքարին մէջ: Այս դիւահարները կրկնապատկեցին յանդգնութիւնը, ըսելով թէ աստուածային ձեռքը կը պաշտպանէ զիրենք:

Անոնք կը քարոզէին բարենորոգումներ բոլորովին հակառակ Գուրանի եւ իսլամութեան պատուէրներուն: Այս նորութիւնները այնքան վտանգաւոր թուեցան Սուլթանին որ, հրամայեց Այտընի նոր կառավարիչին՝ Ալի պէյին, իր բոլոր ուժերը հաւաքել ըմբոստներուն դէմ: Բայց Ալի պէյ՝ Սարուխանէն աւելի բախտաւոր չեղաւ, բոլորովին պարտուելով հազիւ ժամանակ ունեցաւ Մանիսա ապաստանիլ:

Այս երկու յաղթութիւնները ոգեւորեցին համայնավարները, որոնք իրենք զիրենք Ալլահին գործակատարները կը համարէին: Սուլթան Մեհմէտ կատղելով, իր մօրուքին վրայ երդում ըրաւ չարաչար պատժել ըմբոստները:

Եւրոպական եւ ասիական զինուորները միացան հրամանատարութեամբ իր տղուն՝ Մուրատի, որ հազիւ 12 տարեկան էր, եւ կանուխէն կառավարիչ նշանակուած Ամասիոյ: Այս իշխանը վէզիր (եպարքոս) Պայազիտ փաշայի հետ բնաջնջեց ըմբոստները Իզմիրի մօտ: Պետը,Մուսթաֆա, չարչարանքի ենթարկեցին: Այլեւս ոչինչ կրնար զայն Իսլամութեան գիրկը վերադարձնել (Ալլահը անիծած էր զայն: Հաճի Պէտրէտտին եւ Պազիրկեան Թորլաք որոնք գերի բռնուած էին, կախուեցան: (Այսպէս կը պատժէ Ալլահը, երբ ուզէ պատժել: Փա՛ռք իրեն):

ԴԱՐԵՐ ԱՌԱՋ ԹԱՏՐՈՆ՝ ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ

Իզմիրի Հրեաները, իրենց մէկ տօնակատարութեան առթիւ Համանի մահը ներկայացուցած էին թատրոնի մը մէջ: Յաջորդ օրն իսկ Թուրք կառավարիչները երբ իմացան, ձերբակալել տուին Հրեայ ազգին երեւելիները: Հարցուցին թէ ով զիրենք թագաւոր եւ դատաւոր կարգած էր, մարդիկ մահուան դատապարտելու համար, եւ ուզեցին գիտնալ թէ ինչ ըրած էին մարմինը այն անձին զոր կախած էին նախորդ օրը:

Հրեաները ի զուր բացատրեցին թէ խաղ մըն էր եւ պատկեր մը, որոնցմով զուարճացած էին ի յիշատակ իրենց փրկութեան զոր ժամանակին ձեռք բերած էր Եսթեր թագուհին: Ապարդիւն անցան իրենց պատասխանները: Կառավարիչները սպառնացին արիւնը արիւնով փոխարինել, եւ ողբերգութեան դատաւորները կախել անոր հետ որ Համանի դահիճը եղած էր: Խուսափելու համար իրենց ներկայացումէն աւելի արիւնալի տեսարանէ մը, Հրեաները 300 ստակ վճարեցին իբրեւ փրկանք իրենց զբօսանքին: (Guer.— Moeurs et usages des Turcs. Paris 1747):

Հայաստանի «Ջերմուկ»ը

(Արեւմտահայերէնի վերածուած)

«Ջերմուկ» կամ «Տաք ջուր» կը գտնուի Երեւանէն 195 քիլմ. հեռու Ազիզբեկովի (նախկին Դարալագեազի) շրջանին մէջ: Ազիզբեկովի շրջանը բարձր լեռնային է: Բարձրաւանդակներէն մէկուն վրայ, Արփա գետի ակունքներու մօտ կը բխին Ջերմուկի հանքային աղբիւրները:

Գեղատեսիլ է Ջերմուկ բուժավայրի (կուրորդ) շրջապատը, հրաշալի օդ, նկարագեղ բնապատկերներ, տարբեր ջերմաստիճանի եւ քիմիական տարբեր բաղադրութեամբ խմելու եւ հանքային բազմաթիւ աղբիւրներ:

Ջերմուկի նախկին վիճակի մասին կը պատմէ տեղացի երկարակեաց 90 տարեկան Բաշիրը: Ան կը յիշէ այդ շրջանի կառավարիչներէն Գէորգ Խանազով, որ 1863ին ամենազօրեղ աղբիւրներէն մէկուն մօտ շինած է ցած շէնք մը, մէջը աւազան, ուրկէ կ'օգտուէին ինքն ու իր ընտանիքը եւ բարձրաստիճան հիւրեր:

Երեսնական (1930) թուականներուն Երեւանէն Ջերմուկ գնաց երկրաբանական հետախուզական արշաւախումբ մը ղեկավարութեամբ փորձուած մասնագէտներու: Շատ չանցած գետի ձախ ափին վրայ փորձուած անցքէն՝ 14.5 մեթր խորութենէն ժայթքեց վեց մեթրի վրայ շատրուան մը: Ուրիշ անցքեր ալ փորուեցան: Շուտով աջափնեայ հորերէն մէկը նոյնպէս ուժեղ թափով ջուրը դուրս նետեց 61 աստիճան ջերմութեամբ, դարձեալ բարձր արտադրութեամբ: Բաց ի շատրուան աղբիւրներէն, բուժավայրին մէջ կ'օգտագործուին ուրիշ շատ աղբիւրներ: Աղբիւրներէն մէկը, որուն ջերմութիւնը կը հասնի 27.8 աստիճանի, կ'օգտագործուի մաշկի եւ աչքի հիւանդութիւններու բուժման համար: Մէկ ուրիշը որ թթուայ է եւ յայտնի, դարնան բուժավայր եկողները առատօրէն կը գործածէին իբրեւ խմելու ջուր:

Բուժավայրին մէջ երեւան եկած են նաեւ բուժիչ ցեխեր: Վերջերս կառուցուած աւազանին մէջ այդ ցեխերը կ'օգտագործուին յօդացաւի բուժման համար:

Ջերմուկի մօտ բարձրադիր վայրի մը մէջ հայկական ճարտարապետութեան ոճով շինուած է կեղեցիկ շէնք մը: Ջերմուկ – բուժավայրի բուժարաններէն մէկն է: Բուժարանը ամէն յարմար սարքաւորում ունի հիւանդներու արդիւնաւէտ բուժման ու հանգիստի համար: Ունի բուժման հիանալի խցիկներ, լոգանքի մասնաւոր շէնք, հանգստի սենեակներ, ստուերախիտ պուրակ: Բուժարանէն հիանալի տեսարան կը բացուի դէպի Ալպեան հիանալի բուսականութեամբ ծածկուած լեռները: Հայրենական պատերազմին հոն կը բուժուէին զինուորներ եւ սպաներ: Հիմա հոն կ'երթան պատերազմի հաշմանդամներ, որոնք առանց վճարելու կ'օգտուին բուժավայրի բոլոր բարիքներէն:

Այս տարի օգտագործուեցան երկու նոր բուժարաններ, ուր արդէն դարմանուած են աւելի քան 200 հոգի:

Առանցմէ մէկուն՝ հողագործութեան նախարարութեան բուժարանին մէջ կը դարմանուին ընկերվարական հողագործութեան առաջաւորները՝ գիւղատնտեսներ, մեքենաշարժ արօր վարողներ, կոլտնտեսականներ եւ կոլտնտեսուհիներ: Ճանապարհաշինական վարչութեան բուժարանին մէջ կը դարմանուին, ճարտարապետներ, ստախանովական բանուորներ, եւ անոնց ընտանիքի անդամները:

Շատ չըներ որ գործածութեան դրուած է Հայաստանի առողջապահութեան նախարարութեան լոգարանի շէնքը, որ արդիական մեթոտներով կահաւորուած է: Հիւանդները որակեալ բժիշկներով եւ փորձուած հիւանդապահուհիներու հս –

կողութեամբ կ՚ենթարկուին բողնիքով բուժման անհրաժեշտ կանոններուն :

Բացի բուժարաններէն, Ջերմուկ բուժավայրին մէջ կը գործեն բուժարանի յատուկ պանդոկներ, կը շինուին հիւրանոցներ :

Ջերմուկը վերածուած է բարեկարգ աւանի : Լեցուն է բնակիչներով: Կը գործէ ռատիօ - փոխանցում ցանցը: Կայ եւ կը գործէ շարժանկարը: Գիշերը բուժավայրի աւանը կ՚ողողուի ելեկտրական լոյսով: Նոր Ջրա - ելեկտրակայանը հոսանք կը հայթայթէ ամբողջ բուժավայրին :

Հարթ ճանապարհի վրայ գիշեր ցերեկ կը սլանան մարդատար ու բեռնատար ինքնաշարժներ: Ապրանք եւ մթերք կը բերեն Ջերմուկ : Հիւանդներ կուգան, քաղաքներն ու գիւղերը կը վերադառնան բանուորներ, կոլտնտեսականներ, մտաւոր աշխատանք կատարողներ, անոնց ընտանիքի անդամները, պատերազմի հաշմանդամները, որ բուժուած են եւ վերագտած իրենց ուժերը :

Բուժավայրը օրէ օր աւելի կը բարեկարգուի, կ՚ընդլայնի եւ մեծ ապագայ ունի: Շնորհիւ գիտական հետազօտութեանց, Ջերմուկի հանքային ջուրերն ու ցեխերը ցոյց տուած են դարմանագիտական յատկութիւններ, տարբեր հիւանդութիւններու համար: Ահա թէ ինչու բուժավայրին հանքային հարուստ աղբիւրներու ու ցեխի պաշարներու արժէքը կ՚անցնի Հայաստանի սահմանները :

Վ. ԲԱԳՐԱՏԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Հոկտեմբեր 6ին Թեհրանի մէջ յանկարծամահ եղած է վաստակաւոր ընկեր Մարտիրոս Բուդաղեան, որ հասարակական բեղուն գործունէութիւն ունեցած է Խուզիստանի շրջանին մէջ: Ծնած էր Նոր Ջուղա, 1899ին: Նախ աշխատած է Անգլօ-Իրանեան քարիւղի Ընկերութեան մէջ, ապա շնորհիւ իր ձեռներէցութեան, տէր դարձած է սեփական գործի: Երիտասարդ տարիքէն նուիրուած է ազգային գործունէութեան, ըլլալով Ահուազի եկեղեցիի եւ ազգ. դպրոցի հիմնադիրներէն մէկը:

ՊՈՍԹԸՆԻ Հայուհեաց Ազգանուէր Ընկերութեան Տարեցներու տան բացումը կատարուած է Հոկտեմբեր 2ին: Հայ Ազգ. ընկերութիւնը 34տարիներէ ի վեր հաստատուած հաստատութիւն մըն է: Անցեալ տարի գնուած էր շէնքը Պոսթընի գեղեցիկ արուարձաններէն Ճէմէյքա Փլէյնի մէջ : Ներկայիս վերանորոգուած է եւ պատրաստ է գործածութեան: Արդէն տարիքոտ անձերէ 15 խնդրագրեր ստացած է յանձնախումբը :

ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԺԻՆ ՄԱՄՈՒԼԵԱՆԻ քառասնամեայ բեմական եւ հանրային գործունէութեան յոբելեանը տօնուած է Հոկտեմբեր 9ին Լոս Անճէլըսի մէջ: Ըստ յոբելեարին փափաքին նիւթական հասոյթը եւ նուէրները պիտի յատկացուին Հայ Կրթական Տան, ուր մանուկներ հայերէն լեզուն կը սորվին եւ ծերանոցի մը հաստատման, ուր պիտի պատսպարուին հայ տարեցներ: Տիկին Վերժին մայրն է աշխարհահռչակ բեմավար Ռուբէն Մամուլեանի: Տիկինը մանուկ հասակէն նուիրուած է բեմին: Թիֆլիսի մէջ ժողովրդական եւ պետական թատրոններուն մէջ առաջնակարգ դերեր ստանձնելէ զատ, կը նուիրուի նաեւ Հայկ. Բեմի զարգացման եւ ժողովրդականացման: Սան Ֆրանչիսկոյի երկրաշարժի աղէտեալներուն ի նպաստ յաջող ձեռնարկներ կազմակերպած է Փարիզ, Լոնտոն եւ Մանչեսթըր: Տիկինը միեւնոյն ատեն դաշնակահար է եւ նկարիչ :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ

Հետաքրքրական է միշտ, տեսնել երիտասարդ ղեկավարի մը բեմ բարձրանալը: Քաջութիւնը, կամքը, անհրաժեշտ գիտութիւնը որոնցմով պիտի դիմագրաւէ նուագախումբի նման բազմակողմանի գործիք մը, խկոյն համակրելի կը դարձնեն այն յանդուգն երիտասարդը որ կը համարձակի ձեռնարկել ատոր :

Օհան Տուրեան համարձակեցաւ եւ յաջողեցաւ:

Առաջին անգամն է որ առիթը կ՚ունենայի զինքը լսելու: Կը ցաւիմ որ բաղդատական տարրեր չունենալով՝ դատումս պիտի ըլլայ անկատար: Սակայն կայ անվիճելի փաստ մը,— Տուրեան տաղանդ ունի, նոյնիսկ մեծ տաղանդ ունի : Նուագախումբը կը ճանչնայ անթերի: Սքանչելի է իր յիշողութիւնը: Հասարակութիւնը պէտք է անդրադառնայ թէ ինչպիսի ձեռնհասութիւն կը պահանջէ ղեկավար մը, յիշողութեամբ, բոլորովին գոց ղեկավարելու համար: Իր շարժումները յստակ են, ճշգրիտ, թէեւ քիչ մը երկչոտ, բայց միշտ հասկցուած՝ նուագախումբէն :

Սակայն կան անփորձութեան սխալներ որոնք, լաւ պիտի ըլլար որ, անհետանային: Այս դիտողութիւնները իր անձին կը վերաբերին, եւ քննադատութիւնը որ կ՚ընենք, մեր իրեն հանդէպ ունեցած համակրութեան արտայայտութիւնն է :

Նախ ինչ որ կը վերաբերի յատկապէս ղեկավարութեան, Տուրեան հակամէտ է նուագախումբը ղեկավարելու ամբողջութեամբ, փոխանակ պէտք եղածին չափ զբաղելու նուագախումբին կարեւորագոյն մասը յայտ բերող տարրին հետ, յետոյ իր tempoն լաւ չի պահեր, ինչ որ կը ստեղծէ տեսակ մը ծանրութիւն եւ ուժականութեան պակաս, եւ վերջապէս մանուանդ, իր յայտագրին ընտրութիւնը լաւ չէ: Արդար ըլլալու համար ըսենք որ հազուագիւտ են լաւ յղացուած յայտագիրները :

Առ հասարակ, վտանգաւոր է միեւնոյն յայտագրին մէջ դնել զուտ երաժշտութեան (musique pure) երկու գլուխ գործոցներ ինչպէս՝ Պէթհովընի concertoն, ջութակի համար, եւ Պրահմսի 4րդ symphonieն: Ունկնդիրներու ուշադրութիւնը չի կրնար երկար ատեն կեդրոնանալ, լիուլի վայելելու համար այդ հրաշալի երաժշտութիւնը :

Գալով «Արարատ» գործին, Տուրեան ներշնչեալ մըն է: Առանց ներշնչումի ոչ մէկ արուեստ կարելի է: Սակայն իր գործը, իր ամբողջութեանը մէջ պէտք է նկատել ուսումնասիրութիւն մը, ուրկէ երիտասարդ երաժիշտ մը պէտք է անցնի, գտնելու համար իր իսկական ճամբան, բնորոշելու համար իր անձնականութիւնը: Օհան Տուրեան օժտուած է մեծ երաժիշտի մը անհրաժեշտ ձիրքերով: Յաջողութիւնը՝ ժրաջան, երկար, դժուարին ճամբու մը ծայրն է: Բոլոր սրտով կը մաղթենք որ ան հասնի այնտեղ :

EUGÈNE NÉAGU

(Ռումանացի)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂԹՕՆԻՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՊՈՒՏՕՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՒՏՕ.— Կիրակի կէսօրէ վերջ կոկիկ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Սընօնի ընկերվարականներու սրահին մէջ, ուր տեղի կ՚ունենար Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Նիկոլ Աղբալեան» խումբին բացման հանդէսը:

Բացումը կատարուեցաւ Նոր Սերունդի երգչախումբով, որ երգեց Լուսին չկարը, ղեկավարութեամբ Օր. Շաքէ Քէնտէրեանի: Յետոյ փոքրիկն Յարութիւն Քէնտէրեան դաշնակի վրայ նըւագեց Մոցարթի «Թիւ 1 Սոնաթը», խանդավառ ծափերու մէջ: Ջութակահարներ Սարգիս Տօնէրեան ընկերակցութեամբ Յակոբ Միքայէլեանի եւ Յակոբ Քէնտէրեան ընկերակցութեամբ Մարի Քէնտէրեանի նուագեցին երկ - երկու կտորներ : Փոքրիկն Սեբոբ Քէնտէրեան թաւջութակով նուագեց երկու կտորներ, արժանանալով բուռն ծափերու: Արտասանութիւններ կատարեցին Պետրոս Հալաճեան, Պօղոս Քէնտէրեան եւ Վարդան Վարդանեան որ թնդացուց սրահը իր ոտանաւորով: Մեներգեցին Րաֆֆի Տօնէրեան եւ Վարդեր Քէնտէրեան :

Առաջին մասը վերջ գտաւ խմբերգով մը: Քսան վայրկեան դադարէ մը վերջ, ներկայացուեցաւ «Դժումի վաճառականը» որուն խիստ հետաքրքրութեամբ հետեւեցան բոլոր հանդիսականները: Դերակատարներն էին Յակոբ Քէնտէրեան, Յակոբ Միքայէլեան, Սարգիս Տօնէրեան եւ Պետրոս Հալաճեան, որոնք լաւ սորված էին իրենց դերերը :

Հանդէսը վերջացաւ խմբերգով, «Հայ դրօշին» եւ «Յառաջ Նահատակ»ով: Ընկերուհի Վարդեր Քէնտէրեան շնորհակալութիւններ յայտնեց ներկաներուն, յանուն Նոր Սերունդին :

Շաքէ Քէնտէրեան

ԽՄԲ.— Գրողն ալ Նոր Սերունդէն է, եւ հազիւ մէկ - երկու թերութիւններ շտկած ենք: Ո՛ւր էր որ միւս գաղութներուն մէջ ալ նորահաս երիտասարդ - երիտասարդուհիները իրենք թղթակցութիւններ ղրկէին իրենց հանդէսներու եւ ուրիշ հանրօգուտ ձեռնարկներու մասին: «Յառաջ»ը ուսումնարան մըն է իրենց համար :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ

(ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ 50ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Հ. Յ. Դ. Փարիզի մարմինները որոշած են տօնել մեր անզուգական հերոս Աղբիւր Սերոբի նահատակութեան 50ամեակը, Salle de Géographie, Կիրակի 20 Նոյեմբեր:

Այս առթիւ պարտք սեպեցի կարգ մը տեղեկութիւններ հաւաքել, գաղափար մը տալու համար մեր նախորդներու գերմարդկային զոհողութեանց մասին :

★

Սերոբ Վարդանեան Ախլաթ գաւառի Սոխորդ գիւղէն էր, համբաւաւոր Խզէնց տունէն, երեք հարիւր տարուան հարուստ նահապետական եւ բազմանդամ դերդաստան մը :

Հինէն Խզէնց տունը իր հիւրասիրութեամբ եւ հացի առատութեամբ մեծ անուն եւ համբաւ հանած էր ոչ միայն Սոխորդ գիւղի, այլ եւ ամբողջ գաւառին մէջ: Ոչ միայն Հայեր այլեւ օտարազգիներ կը յարգէին այդ տունը ու տեղը, այդ չէն ու հարուստ բոյնը :

Այդ անբաւ հարստութեան ժառանգորդներն էին չորս եղբայրներ, որոնց կրտսերն էր Սերոբ :

Երէց եղբայրը, Մխէն, թէ տան մեծն էր, եւ թէ համայն գիւղի տանուտէրը :

Մխէն իր նախնիքներուն նման առանձին գաւաթան կը բանեցնէր, եւ ունէր 24 զոյգ եզ, անթիւ ոչխարներ ու կովեր :

Սերոբ իբրեւ հարուստ տան զաւակ եւ ամէնէն սիրականը՝ ազատորդի մեծցած էր :

Իր պատանի հասակէն սիրած զբաղումն եղած է ձի հեծնել, Նեմրութի ձորակ ու բլուրներ եւ անթափանցելի անտառոտ տեղեր ժուռ գալ եւ որսորդութիւն ընել :

Հազիւ քանի մը շաբաթ գիւղի տերտէրին քով կարդալ - գրել սորվելէ վերջ, կը ձգէ, եւ ինքզինքը կը նետէ ազատ բնութեան, Նեմրութ լերան անմատչելի կիրճերու եւ անտառներուն մէջ, իբրեւ որսորդ :

Սերոբ չափահասութեան հասած ատեն իր մեծ եղբայրը, Մխէն իրեն նուիրած էր դաշոյնմը, հրացան մը եւ անզուգական նժոյգ մը: Ուրեմն իր սիրած ասպարէզին համար պէտք եղածը ունէր, սուր, հրացան, ձի:

Երբ իրիկունը տուն վերադառնար, անպատճառ տեսակ տեսակ որսեր կը բերէր,— վայրի այծ, նապաստակ եւ թռչուններ :

Օր մը կը տեսնէ որ գայլ մը բերանը բացած իր վրայ կը յարձակի: Շուտ մը վերարկուն կը հանէ եւ իբրեւ վահան գայլին դէմ կուտայ, գազանը կը փաթթուի վերարկուին, իսկ ինք այնքան ուժով կը սեղմէ որ քանի մր վայրկեան վերջ գայլը փէտցած իր ձեռքերուն մէջ կը մնայ :

Սերոբի կեանքը այսպէս կը շարունակուի մինչեւ 21 տարեկանը: Այդ միջոցին վրայ կը հասնի իր մէկ հօրեղբայրը, Առաքել, որ Պոլսէն նոր վերադարձած էր եւ խիստ ոգեւորուած Ներսէս պատրիարքի ժամանակակից ազգային կեանքով :

Առաքել կը տեսնէ ամէն օր Սերոբի բերած որսերը եւ գայլի պատմութիւնը լսելով կ՚ըսէ.

— « Սերոբ, իրաւ է, կտրիճ որսորդ ես, նըշանը առած տեղդ կը զարնես, բայց բաւական չէ վայրի գազաններ որսալ, այդ շատ հեշտ է, երբեմն ալ մարդ գազաններ որսալու է»:

Այդ օրէն նոր լոյս մը ծագեցաւ Սերոբի մտքին մէջ: Զգեց իր սիրած որսորդութիւնը, ինչպէս ձգած էր գիւղին ծիտերը եւ հաւերը պարսատիկով որսալը :

Հօրեղբայրը, Առաքել, նկատելով որ եղբօրորդին շատ յանդուգն եւ անսանձ քայլեր կ՚առնէ քիչ մը խելօքցնելու համար կ՚ամուսնացնէ :

Բայց ամուսնանալէն վերջ՝ Սերոբ առաջուան նման որս չէր բերեր, այլ ջարդարար Քիւրտ կ՚որսար: Քանի քանի Քիւրտեր մէկով երկուքով անհետացած էին: Վայ անոր որ Սոխորդ գիւղի սահմաններէն կ՚անցնէր եւ Սերոբին կը հանդիպէր :

Օր մըն ալ Նեմրութի լանջերուն վրայ երկու հրացանակիր Քիւրտերու կը հանդիպի եւ կռուի կը բռնուի: Մէկը կը սպաննուի, միւսը հրացանը ձգելով կը փախչի:

Առաքել Սերոբը Քիւրտերու վրէժխնդրութենէն եւ կառավարական հետապնդումէ ազատելու համար, 1891ին գաղտնի Պոլիս կը փախցնէ՝ միւս հօրեղբօր մօտը :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(1)

նանք պատերազմի հրձիգներէն։ Թող նախայար–ձակները վախնան պատերազմէն։ Ամերիկացի ժողովուրդը սկսած է հասկնալ որ եթէ արեան նոր բաղնիքներ բացուին, Ամերիկայի մէջ ալ մայրեր պիտի լան ։

« Աշխարհակալները իրենց յոյսը դրած են զինուորական արկածախնդրութեանց վրայ, որովհետեւ կը վախնան ընկերվարութեան մրցակցութենէն՝ խաղաղութեանատեն։ Խորհրդային ժողովուրդները չեն վախնար դրամատիրութեան մրցակցութենէն։ Հետեւաբար, հակառակ են նոր պատերազմի մը, ի խնդիր խաղաղութեան, թէեւ հաստատապէս գիտեն եւ բացարձակապէս համոզուած են իրենց անպարտելի զօրութեան։ Խ. Միութիւնը պիտի շարունակէ աշխատիլ սպառազինութիւնները կրճատելու եւ հիւլէական զէնքը օրէնքէ դուրս հռչակելու համար, առանց որեւէ պայմանի։ Խ. Միութիւնը վերջերս առաջարկեց որ հինգ մեծ պետութիւնները — Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Չինաստան եւ Խ. Միութիւնը — դաշինք մը կնքեն իրենք իրենց միջեւ, ամրապնդելու համար խաղաղութիւնը։ Հաւանական է որ պատերազմի դրդիչները խանգարեն այս առաջարկը։ Բայց եւ այնպէս, Խ. Միութիւնը պիտի շարունակէ պայքարիլ խաղաղութեան համար, աւելի եւս ուժգնօրէն։ Խորհրդային ժողովուրդը ոչ մէկ աշխատանք պիտի խնայէ, խաղաղութեան կուսակիցներուն շարքերը զօրացնելու եւ նախայարձակ պետութեանց ոճրապարտ ծրագիրները ի դերեւ հանելու համար»։

(Մնացեալը յաջորդով)

Մեծերու ժողովը Փարիզի մէջ

Բովանդակ աշխարհի ուշադրութիւնը նորէն յառած է դէպի Փարիզ, ուր պիտի գումարուի Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներուն բացառիկ ժողովը։

Օրակարգին վրայ կան թէ քաղաքական եւ թէ զինուորական խնդիրներ, Գերմանիոյ գործարաններուն քանդումը դադրեցնելու, Գերմանիոյ եւ Ճափոնի հաշտութեան դաշնագիրները փութացնելու, Եւրոպայի տնտեսական վերելքը ապահովելու ծրագիրներ։ Երեք նախարարները պիտի քննեն նաեւ Չինաստանի ճանաչման հարցը ։

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Փարիզ կը հասնի այսօր, երեքշաբթի։ Ժողովը կը բացուի չորեքշաբթի, տեւելով երկու օր ։

Երկուշաբթի օր ժողով գումարեցին Պրիւսէլի դաշինքն ստորագրող պետութիւնները, վերաքննելու համար արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան եւ հրամանատարութեան վերաբերեալ խնդիրներ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ վարչապետը, Զափոթոքի, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի շարունակէ պայքարը յետաշրջութեան դէմ։ Կիրակի առտու կանուխ վեց հոգի եւս կախուեցան։ Մահապարտները տրուած էր դաղտնի դատավարութենէ մը վերջ, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւ մը սարքած էին, կառավարութիւնը տապալելու համար։ Վարչապետը ազդարարեց նաեւ թէ « հիւլէական ռումբերը ձախողած են եւ Նուկոսլաւիոյ ծախու խմբակն ալ պիտի ձախողի» ։— Կաթոլիկ եպիսկոպոսները խնդրեցին վերաքննել եկեղեցիներու նոր օրէնքը ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատաք, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է Փարիզի մէջ, 12 արտաքին նախարարներու ժողովէն վերջ, ինչպէս կը հաւաստեն տեղական թերթերը.— «Բոլորս ալ գիտենք որ եթէ չկարենանք Եւրոպան վերակազմել քաղաքականօրէն եւ տնտեսապէս, միեւնոյն ատեն անկեղծօրէն միացած, շատ չանցած վերջնական աղէտի մը պիտի հանդիպինք »։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ նշանաւոր բանտին՝ Պոմէթի կալանաւորները երկար ատենէ ի վեր կեղծ թուղթեր եւ կնիքներ շինելով, պատիժներ կը թեթեւցնէին, վճռագիրներ կ'անհետացնէին, մինչեւ անգամ բանտարկեալներ կ'արձակէին, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը։ Շատ մը բանտարկեալներ դուրսը աշխատելով մեծ գումարներ կը շահէին, եւն.։ Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան ։

1786էՆ Ի ՎԵՐ առաջին անգամ ըլլալով պատարագ մատուցուեցաւ կիրակի օր, Փարիզի դետնադամբաններուն մէջ, Փլաս Տանֆէռ – Ռոշռոյի «ոսկորներու խորան»ին առջեւ։ Կը մասնակցէին 600 հաւատացեալներ, հասարակ մոմերով եւ ելեկտրական լամբարներով ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Թագաւորը որոշեց լուծել խորհրդարանը։ Հաւանական է որ նոր ընտրութիւններ կատարուին 1950 յունուարին ։

ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊ մը պատահեցաւ Թուրքեւ–պուլկար սահմանագլուխին վրայ ։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Քաղաքական Յանձնախումբը 6ի դէմ 38 ձայնով որոշեց խնդրել ընդհ. ժողովէն որ դատապարտէ Ալպանիան եւ Պուլկարիան, այն ամբաստանութեամբ թէ կ'օգնեն Յունաստանի ապստամբներուն։ Խ. Միութիւնը դէմ քուէարկեց իր արբանեակներով ։

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ պաշտրման վիճակ յայտարարուեցաւ, իբրեւ հետեւանք նախկին վարչապետ Հիւսէյն Հաճիրի դէմ կատարուած մահափորձի մը։ Ահաբեկիչը անմիջապէս ձերբակալուեցաւ ։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Նոյեմբեր 19ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առտու, Cinéma Alcazarի մէջ։

Մանրամասնութիւնները հետզհետէ ։

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին։

★

Ս. ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

13 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3.30էն մինչեւ կէս գիշեր, 16 rue J. B. Davidի համրապետականներու սրահին մէջ։

Գեղարուեստական ընտիր բաժին, կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ԱՐԻԻՆՈՏ ԹԹԽՄՈՐԸ», նաեւ զաւեշտ մը, «ԱՂԱ ՆԱԶԱՐ»։ Արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ ։

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժնէն վերջ ուրախ մթնոլորտ, կերուխում եւ պար։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

CONCERTS LAMOUREUX

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Եւրոպական ճոխ յայտագրով.— Պէթհովըն, Լիսթ եւ պարսիկ երաժշտագէտ ՀՈՍԷՅԻՆ ։

10 Նոյեմբեր ժամը 21ին Salle Gaveau. Գիները՝ 100էն 600 ֆրանք ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Սեպտ. 23—30

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները .—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ճարա., Քար. 800ական, էն, Զամ.1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Գալ. 500, Դաշ., ՓԱՐԻԶ(10) Մուր., ՊԼԱՆ ՄԷՆԻԼ Պօյ. 1500ական, ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Տէր Պ., 1600, ՓԱՐԻԶ (3) Պէօր. 1500, ՎՕՔԼԻՒԶ Հայր. հազար, ՓԱՐԻԶ (2) Տատ. 1500, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Արը. 2200, ՓԱՐԻԶ (5) Աչք., ՓԱՐԻԶ (7) Մաթ., ՎԻԷՆ Փափ., Մաղա., Լուս., 1500ական, Ստե. 500, Ն. Ման. 700, Մարգ., Պրճ., Ավո., Գինո., Գալճ., Արա., Թէրզ. 1500ական, ԼԱՆՍԷՅ Շահ. 800, ԿԱՐՏԱՆ Մարտ. 1500, ԺԷՌ Պեր. 3 հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Քենտ. 2 հազար, Այվ. 1500, Հայր. 1200, Կօնո. հազար, ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ Ռաֆ. 800, ՓԱՐԻԶ (3) Պախթ. 1500, ԱՄՍԹԵՐՏԱՄ Գինե. 4500, ՊԱՆԵԷՕ Հէք. 1500, ՓԱՐԻԶ (8) Ղուկ. 1500, ՓԱՐԻԶ(20) Ռաֆ., ԱՐՔԷՕՅ Ճորճ., ՄԱՐՍԷՅԼ Սրվ. 800ական, Էօլտէ Սին. 1300, ԼԻՈՆ Տոն. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Տորղ. 800 ֆր.։ ԻԶԷՐ Թոր. 1500 ֆրանք ։

ԱՂՋԿԱՆՑ «ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏՈՒՆ»

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը 1949 — 1950 տարեշրջանին համար հիմնած է «Ուսանողական Տուն » մը, բարձրագոյն եւ միջնակարգ ուսման հետեւող աղջիկներու համար ։

Նկատելով որ այս տարի Հայ ճեմարանը տակաւին չունի գիշերօթիկներու բաժին, վարչութիւնս կը ստանձնէ նաեւ ճեմարան յաճախել փափաքող աղջիկներու սնունդի եւ բնակարանի հոգը։

Բոլոր այն ծնողները, Իրաքէն, Իրանէն, Եգիպտոսէն եւ այլ օտար երկիրներէ, որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները ճեմարան ղրկել, կրնան վստահիլ Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութեան՝ որուն անմիջական հսկողութեան տակ կը գտնուի այս հաստատութիւնը ։

Աղջկանց «Ուսումնական Տուն»ը կը գտնուի Ճեմարանի նախկին շէնքին վերի յարկը ։

Պայմաններուն տեղեկանալու համար դիմել հետեւեալ հասցէին.— Mme. Sassouni, Croix de Secours Arménienne, 127 rue Wadi Abou Jemil, Beyrouth – Liban :

PAVILLON ՄԸ ԾԱԽՈՒ Է, երեք սենեակ, խոհանոց, ազատ անմիջապէս, տեսնել ամէն օր ժամը 14—16։ Ունի մառան մը որ կարելի է աշխատանոց ընել, 22 Villa Rouveyrol, Անիէռ ։

Place Bourguignonէն 5 վայրկեան։

ԲՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան » խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, 19a rue Caumartin։ Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։ Նիւթ՝ 1920ի Մայիսեան դէպքերը։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահը, 73 rue Rabelais։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ (Շար. Նախորդ ժողովի)։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Հ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղիս ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՅՐԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

(Մարսէյլի Օփերայէն)

20 Նոյեմբեր, կիրակի ժամը 5 — 7

ՍԱԼ ԿԱՎՈՅԻ ՄԷՋ

Ճոխ յայտագիր հայ եւ օտար հռչակաւոր հեղինակներու գործերով ։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Ազգատախնամ ընկերութեան կողմէ, նախագահութեամբ Պ. ԳԱՌԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆի, կիրակի, 20 Նոյեմբեր, ժամը 16էն 24։ GEORGE Vի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ մէջ։ Երկու նուագախումբ, անակնկալներ, գեղարուեստական բաժին ։

Սեղան ապահովել՝ ELY. 23-66։

Գեղարուեստական ներկայացում

Théâtre de la Potinière

7 Rue Lous – le – Grand (Opéra)

21 Նոյեմբեր, երկուշաբթի գիշեր, ժամը 9ին, Գմբէթեան, Մախուտեան, Տէրվիշեան, Տէր Ասլանեան, Տիկ. Մատլէն Էֆիզեան։

Կը ներկայացնեն ի պատիւ իրենց երիտասարդ ընկերուհիին՝ ՕՐ. Հ. ԽՏԸՇԵԱՆԻ

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

Գրիգոր Վահանի նոր թատերգութիւնը՝

Փարիզահայ կեանքէ

Առաջին բեմադրութիւն

Ներկայացման օրը տոմսակ չի ծախուիր, նախապէս ապահովեցէք ձեր տեղերը, դիմելով՝ գրատուն Հ. Սամուէլ, 51 rue Mr. le Prince, գրատուն Հ. Բալուեան 43 rue Richer ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պոմոնահայեր, պատրաստուեցէք Ազգ. Սահակ Մեսրոպ մանկապարտէզի հոգաբարձութեան ընտանեկան

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 3ին շաբաթ իրիկուն։ Կը խնդրուի Մարսէյլի բոլոր միութիւններէն՝ չխաչաձեւել ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԿԱՒԱՌԱԿՆԵՐ

ԱՐԱՔՍ

Հայաստանի նոր երգերէն եւ նոր երգիչներէն

Տասը սկաւառակներ ժողովրդական երգերու, մեներգ, խմբերգ եւ նուագախումբ ։

Դիմել Մարսէյլի մէջ DERDERIAN, 30 rue des Dominicaines :

Փարիզի մէջ՝ Optique KAPA, 60 rue Lafayette, métro Cadet:

ԵՐԳԻ ՓՈՐՁԵՐ

Սուրիայէն Փարիզ ժամանած երաժշտագէտ Ե. Քաջունիի երգչախումբի փորձերը տեղի կ'ունենան նոյեմբեր 1էն սկսեալ ամէն երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 32 rue de Trévise, métro Cadet։ Սիրով կը հրաւիրուին անոնք որ մասնակցիլ կ'ուզեն ։

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme–(13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 փր.. C.C.P.Paris 1678–63

Mercredi 9 Novembre 1949 Չորեքշաբթի 9 ՆՈՅԵՄԲ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5995–Նոր շրջան թիւ 1406 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲՈԼՇԵՒԻԶՄ

Այս մէկ բառը կրնայ խտացնել խորհրդային կարգուսարքին հիմնական գիծերը :

Ռուսական առաջին յեղափոխութիւնը — այն որ Փետրուարեան կը կոչուի — կէս ճամբան մնաց իբրեւ հետեւանք օրուան վարիչներուն անհեռատեսութեան :

Անոնց յեղափոխական արթնամտութեան եւ վճռականութեան պակասն էր որ խրախուսեց բոլշեւիկները՝ յառաջ նետուելու եւ հիմնական դիրքերը գրաւելու :

Այս անակնկալին համար թերեւս ամէնէն առաջ զարմացաւ նոյն ինքն Լենին, որ Մոսկուա փոխադրուած էր գերմանական զրահապատ կառախումբով մը :

Հոգեբանական պահը կորսնցնելէ վերջ, Կերենսկի եւ ընկերները այլեւս ի վիճակի չէին կասեցնելու կարմիր յորձանքը :

— Ընկերներ, բանուորներ եւ զինուորներ , մի՛ կռուիք : Դէպի տուն ...

Եւ անդարմանելի ճեղքեր բացուեցան բոլոր ճակատներուն վրայ : Դղրդացին փլուզում՝ հրակայական կայսրութեան մը որուն հիմերը շատոնց փտրուած էին, շնորհիւ ցարական բռնապետութեան եւ անյատակ փտութեանց :

Քաղաքացիական պատերազմ : Արիւնը կը հոսէր գետերու պէս : Անխնայ անճիտուած էին վարիչ խաւերը, զինուորական դասը եւ ազնուականութիւնը, սկսելով ցարական գերդաստանէն :

Այս ահռելի , աննախընթաց փոթորիկին մէջ, ի՜նչ անդիմադրելի հմայք, հրաշագործ ուժ պիտի ներկայացնէին ցարական զօրավարներն ու ծովակալները : Ինչո՞վ պիտի կրնային հանդարտեցնել, հպատակեցնել միլիոնաւոր բազմութիւններ, որոնք «Հաց , Լոյս եւ Ազատութիւն» կ'աղաղակէին :

Մնացեալի մասին աւելորդ է խօսիլ : Յաղթական բոլշեւիզմը աստիճանաբար գրաւելով բոլոր դիրքերը, հաստատեց իր դաժան կարգուսարքը, որ ահաւասիկ 32րդ տարին կը բոլորէ :

Իր առաջին գործն եղաւ հետզհետէ վերագրաւել կորսուած կամ ազատագրուած երկրամասերը, «ընդ առաջ երթալով բանուորներու եւ գիւղացիներու ցանկութեան » :

Ներողութիւն : Այդ նպատակին հասնելու համար, դեռ 1918էն եղբայրական գործակցութեան դաշինքներ, յայտնի եւ գաղտնի համաձայնութիւններ կնքեց քէմալական Թուրքիոյ հետ :

Ի՜նչ վիպական մանրամասնութիւններ հրատարակուած են, այդ գործակցութեան մասին :

Մոսկուան հպարտութեամբ հովանաւորեց, հիւրասիրեց, զանազան ժողովներու եւ Բագուի հռչակաւոր համագումարին հրաւիրեց արիւնարբու ջարդարարները, — Էնվէր եւ Նուրի փաշաները եւ ուրիշներ : Հօճաներ եւ մոլլաներ :

Մէկ խօսքով , երկու նորընծայ իշխանութիւնները դարձան «ճակատագրի եղբայրներ » : Հետամուտ՝ նոյն դատին.— Խորտակել «աշխարհակալներու ծրագիրները »...

Փակե՛նք այս քստմնելի էջը , բնորոշելու համար բոլշեւիկեան կարգուսարքին ձգած հետքերը : Անխոստովանելի մեղքերը :

Տարակոյս չկայ թէ հսկայական շինութիւններ, բազմակողմանի նուաճումներ կատարուեցան 32 տարիներու ընթացքին :

Նախկին Ռուսաստանը դարձաւ անճանաչելի : Ամէնէն յետամնաց երկրամասերը օժտուեցան ճարտարագործութեան, գիտութեան եւ արդիական արհեստագիտութեան բարիքներով : Ջրանցքներ : Խճուղիներ : Անհամար գործարաններ : Ելեկտրական կայաններ եւն. :

Միեւնոյն ատեն զարկ տրուեցաւ իւրաքանչիւր ժողովուրդի մշակոյթին : Անշուշտ համաձայն Լենին – Սթալինեան վարդապետութեան :

Այս բոլորը ճիշդ են : Բայց, ի՞նչ գնով : «Ընկերվարական կառուցման » այս նիւթական, արտաքին, տեսանելի նուաճումները կրնա՞ն պարտկել այն բարոյական – գաղափարական ահաւոր աւերը որ գործուեցաւ եւ դեռ կը շարունակուի : Անծայրածիր Ռուսաստանի սահմաններէն, ծովերէն եւ ցամաքներէն ալ անդին ...

Ապահովաբար Լենին ինքն ալ պիտի չկրնար առանց դողի դիտել բացուած անդունդը :

Շ.

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՏԷՕՎԼԷԹ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Խորին ցաւով կը հաղորդենք թէ երկուշաբթի առտու յանկարծամահ եղած է Պ. Տէօվլէթ Գէորգեան, հեղինակը «Զէյթուն»ի եռահատոր պատմութեան :

Ողբացեալ ուսուցիչը, երկու անգամ կաթուածահար եղած էր անցեալ տարի : Վերջին հարուածը անգործութեան դատապարտած էր աջ ձեռքը եւ լեզուն, բոլորովին խանգարելով իր առողջութիւնը : Մեկուսացած պանդոկի մը մէկ անկիւնը, Տէօվլէթ Գէորգեան կ'աճապարէր լրացնել Զէյթունի պատերազմին պատմութեան վերջին հատորը : Կը գրէր ձախ ձեռքով, անձամբ հետեւելով սրբագրութեանց : Կատարեալ ճգնաւորի մը կեանքը կ'ապրէր , առանց տրտնջալու : Եւ ահաւասիկ կաթուածի երրորդ հարուածը կը տապալէ զինքը :

Տարաբախտ Գէորգեան Զէյթունի սակաւաթիւ մտաւորականներու վերջին մնացորդներէն մէկն էր : Պոլսոյ Պէրպէրեան վարժարանը աւարտելէ վերջ, 1914ի պատերազմէն առաջ Փարիզ ղրկուած էր, իբրեւ ուսուցիչ Արեւելեան Լեզուներու Վարժարանին : Կը դասախօսէր հայերէն, թուրքերէն, պարսկերէն եւ արաբերէն : Հրատարակած է «Զէյթուն » անուն ամսաթերթ մը : Կ'աշխատակցէր նաեւ «Յառաջ»ի :

Ուսուցչութեան շրջանին դժբախտ միջադէպ մը ունեցած ըլլալով վարժարանին տեսուչին հետ, բանի հիւանդանոց փոխադրուեցաւ , ինչ որ սաստկացուց իր տառապանքը :

Դեռ կը խօսինք իր մասին :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱ

Շաբաթ օր, Փարիզ, Սալ Ժան – Կուժոնի մէջ բացուեցաւ Mouvement pour les Etats–Unis d'Europeի համագումարը, նախաձեռնութեամբ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան :

Մասնակցութեան հրաւէր ստացած էր նաեւ Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը, որ ղրկեց իր ներկայացուցիչը, ընկեր Հր. Սամուէլ : Համագումարը փակուեցաւ երկուշաբթի :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան թերթին մէջ, « Համայնավարական փորձ մը Թուրքիոյ մէջ», երրորդ հատուածին Գ. տողը կարդալ «Անոնք պարտութեան մատնեցին Սարուխան պէյը» եւն.: Քիչ մը աւելի վերը՝ «սիրտ ի խինդ», ոչ թէ «խինդ ի սիրտ» :

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ կատարուած մահափորձին առթիւ 31 հոգի ձերբակալուեցան, որոնց չորսը երեսփոխաններ են : Ահաբեկիչը, Սէյիտ Հուսէյն, մահուան դատապարտուեցաւ անմիջապէս :

Ռուս մառէշալ մը սպարապետ Լեհաստանի

Խ. Միութեան զօրապետներէն Մառէշալ Կոստանդին Ռոքովսկի Նոյեմբեր 7ին նշանակուեցաւ Լեհաստանի ազգ. պաշտպանութեան նախարար եւ սպարապետ լեհական բանակին :

Այս անուանումը, որ հաղորդուած էր Մոսկուայէն, անմիջապէս հաստատուեցաւ Լեհաստանի վարչապետին կողմէ : Միեւնոյն ատեն հրատարակուեցաւ Լեհաստանի պետական Խորհուրդին եւ նախարարական խորհուրդի միացեալ նիստին զեկոյցը, որ կ'ըսէր .—

« Նկատի առնելով որ Մառէշալ Ռոքովսկի Լեհ է եւ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ լեհ ազգին մէջ, նախագահը խնդրեց խորհրդային կառավարութենէն մառէշալը դնել մեր կառավարութեան տրամադրութեան տակ, ծառայելու համար լեհական բանակին մէջ» :

Զեկոյցը կ'աւելցնէր թէ խորհրդային կառավարութիւնը հաւանութիւն յայտնած ըլլալով , մառէշալը դրած էր լեհական կառավարութեան տրամադրութեան տակ : Լեհաստանի նախագահին եւ հրաժարեալ մառէշալ Զիմիէրսկիի ստորագրութեամբ նամակ մը՝ ուղղուած մառէշալ Ռոքովսկիի կը յայտնէր թէ նշանակուած է սպարապետ լեհական բանակներուն, նկատի առնելով իր ծառայութիւնները լեհական հանրապետութեան եւ բանակին՝ հիթլէրական յարձակման դէմ կատարուած միասնական կռիւին ատեն : Նամակը ուղղուած էր «քաղաքացի Ռոքովսկիի, Վարշաւա» :

Լեհաստանի Պետական Խորհուրդը խորհրդարանին վաւերացման պիտի ենթարկէ այս անուանումը, ինչ որ պարզ ձեւականութիւն մըն է :

Մառէշալ Ռոքովսկի հրամանատարն էր Խ. Միութեան այն զինուորներուն որոնց յանձնուած է Գերմանիոյ խորհրդային շրջանին հաղորդակցութեանց պաշտպանութիւնը : Նախապէս հրամանատարն էր այն բանակախումբերուն որոնք Վարշաւան ազատեցին 1945ին : Ծնունդով Լեհ , անմիջապէս փառաբանուեցաւ Վարշաւայի թերթերուն կողմէ : Իր նախորդը, մառէշալ Զիմիէրսկի 53 տարեկան է , որդին երկաթուղիներու բանուորի մը : Զինուոր էր ցարական բանակին մէջ , երբ արեւելեան Լեհաստանը կը գտնուէր Ռուսիոյ տիրապետութեան տակ : Կարմիր բանակին միացաւ 1917ի յեղափոխութեան ատեն եւ արագօրէն յառաջ գնաց : Վերջերս կ'ըսէին թէ աչքէ ինկած էր ընդդիմացած ըլլալով Մոսկուայի յարաճուն ազդեցութեան՝ լեհական բանակին վարչութեան մէջ :

Մառէշալ Ռոքովսկի անմիջապէս գործի ձեռնարկելով, օրակարգ մը հրատարակեց ուր կ'ըսէ թէ «ամբողջ ուժերս պիտի նուիրեմ աւելի զարգացնելու եւ զօրացնելու մեր բանակը եւ հանրապետութեան պաշտպանութիւնը : Ձեռք ձեռքի՝ սովետական բանակին հետ, մենք պիտի պահպանենք խաղաղութիւնը որուն պաշտպանն է Սթալին : Կը հրաւիրեմ լեհական բանակը ամրապնդել իր եղբայրական կապերը ռուսական հզօր բանակին հետ, եւ զարկ տալ իր քաղաքական եւ զինուորական աշխատանքին» :

★ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ մառէշալ Ռոքովսկիի անուանումը կը համարուի «ամենավերջին ապացոյցը Լեհաստանի հլու հպատակութեան՝ Մոսկուայի առջեւ» : Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը կ'ըսէ թէ այս անուանումը «նոր քայլ մըն է Խ. Միութեան պատերազմական մեքենային կապելու արբանեակ պետութիւնները » : Պ. Պոնֆու, Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին նախագահը, յայտարարեց .

— «Ռուսիա այլեւս չի վախնար արբանեակ երկիրներէն խլել ինչ որ մնացած է իրենց «ազգային անկախութենէն» :

Այս առթիւ միջազգային մամուլը կը յիշեցնէ նաեւ թէ ուրիշ ռուս մառէշալ մը, Բուլկինին , տէր – տիրական դարձած է Պուլկարիոյ մէջ :

Մոսկուայի զօրահանդէսը տեւեց հինգ ժամ

Երկուշաբթի օր վիթխարի զօրահանդէս մը տեղի ունեցաւ Մոսկուայի Կարմիր հրապարակին վրայ, բոլշեւիկեան յեղափոխութեան 32րդ տարեդարձին առթիւ : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ աւելի քան մէկ միլիոն ցուցարարներ, հինգ ժամ քալեցին, հետեւելով հրասայլերուն եւ զինուորներուն : Անհամար դրօշներ, կենդանագիրներ եւ նշանախօսքեր իրար կը հրմշտկէին : Գլխաւոր նշանախօսքերն էին .— « Մենք զօրաւոր եւ ինքնավստահ, պատրաստ՝ խաղաղութիւնը պաշտպանելու պատերազմի հրձիգներուն դէմ » :

Կուսակցական վարիչները եւ կառավարութեան ներկայացուցիչները կանգնած էին Լենինի դամբարանին առջեւ : Օտար հիւրերուն մէջ աչքի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ՆԱՓՈԼԷՈՆԻ ՄԷՄԼՈՒՔՆԵՐԸ

Ա.

Մեծ զինուորականներու կեանքը միշտ կախարդական բան մը ունեցած է ժողովրդական զանգուածներու համար: Մարդիկ կը սիրեն քաջագործութեանց պատմութիւնները: Պատերազմի դաշտերուն վրայ թափուած արիւնը կը մոռցուի: Վիրաւորներու հոգեվարքի հոնդիւններուն, տառապանքին վրայ ժամանակը մամուռ կը կապէ եւ բազմութիւններու հոգիներուն մէջ կը մնան միայն հերոսները: Լաէնէքի, Քոխի, Փասթէօրի, Քալմէթի նման գիտուններու անունները քիչերու ծանօթ են, սակայն Աղեքսանդր Մակեդոնացիի, Աննիբալի, Լէնկթիմուրի ու մանաւանդ Քորսիքացի զօրականին անունները մանուկներն իսկ գոց գիտեն: Հարիւրաւոր հատորներ լոյս տեսած են: Անոնց վրայ կ'աւելնայ հատ մը եւս:

Քանի մը ամիս առաջ, Փարիզի Calmann-Lévy հրատարակչական տունը հրապարակ հանեց նոր գիրք մը, Les Mamelouks de Napoléon: Հեղինակը՝ Պ. Jean Savant, անդամ «Ֆրանսայի քաղաքական պատմութեան ընկերութեան», որ բարեհաճած էր օրինակ մը ղրկել «Յառաջ»ի խմբագրութեան, մանաւորաբար հակած է Նափոլէոնի կեանքին վրայ:

Տասը հատոր հրատարակելէ վերջ, կը տեսնէ որ քիչ բան գրուած է Նափոլէոնի Մէմլուքներու մասին եւ մէկուկէս դարու փոշիներու տակ թաղուած պատերազմական դիւանաթուղթերը քրքրելով, լոյս աշխարհ կը հանէ Մէմլուքները եւ անոնց հետ, գրեթէ հայկական փոքր գաղութ մը, կարծես արդարացնելու համար հին խօսքը, — «Ամէն քարի տակ Հայ մը կայ»:

Գիրքը գրուած է հաճելի լեզուով: Կարելի է մէկ շունչով կարդալ: Կան Հայերու նուիրուած բազմաթիւ էջեր, որոնք մեր ինքնասիրութիւնը կը փայփայեն: Անշուշտ մեզի հաճոյք պատճառելու համար գրուած չեն: Իբրեւ անկողմնակալ պատմաբան, հեղինակը փաստերն է արձանագրած միայն:

— «Փափուկ հարց է, կ'ըսէ, զանոնք դասաւորել համաձայն իրենց արժէքին: Որոշ Սուրիացիներ սքանչելի զինուորներ եղած են, կը թուի սակայն, որ քաջութեան դափնեպսակը կը պատկանի Հայերուն»:

Նոյնիսկ վկայութեան կը կանչէ Թուրք մը: Այո, մի զարմանաք, Թուրք մը: Բացէք 115 էջը եւ, պիտի կարդաք հետեւեալը.

— «Ասիկա ինծի կը յիշեցնէ տեսակցութիւն մը Պէհիչ Էրքինի հետ, նախկին նախարար եւ Թուրքիոյ դեսպան՝ Ֆրանսայի մէջ: Քէմալ Աթաթիւրքի զինակից, երկար ատեն հրամայած Օսմանեան կայսրութեան զանազան զօրագունտերու, Պէհիչ Էրքին օր մը կը խոստովանէր թէ Հայերը իրենց բազմաթիւ յատկութիւններով, նախկին օսմանեան բանակի բոլոր զինուորներէն շատ յառաջ կ'անցնէին»:

Արձանագրենք Թուրքի մը կողմէ Հայերու քաջութեան տրուած այսքան մը տուրքը եւ անցնինք մեր բուն նիւթին:

Ի՞նչ էին Մէմլուքները եւ ուրկէ՞ կուգային:

Ճէնկիզ խանը, Մոնկոլները երբ կ'անցնէին Կովկասեան լեռնաշղթան եւ կ'ասպատակէին Մերձաւոր Արեւելքի երկիրները, իբրեւ աւար իրենց հետ կը տանէին ճերմակ ցեղին պատկանող երկուսեռ գերիներ: 1227 — 28 թուականներուն Եգիպտացիներուն կը ծախեն մօտաւորապէս տասներկու հազար հոգի: Խելացի, ճկուն ալիտակամորթ տղաքը, ճիշդ հակառակը մտքով եւ մարմնով դանդաղաշարժ տեղացիներուն, սքանչելի զինուորներ կ'ըլլան եւ կը կազմեն Պէյերուն անձնապահ գունդերը: Ու կը պատահի անխուսափելին: Այս օտարածին տղաքը հետզհետէ այնքան կը զօրանան, որ քսան տարի չանցած իրենց ձեռքը կ'առնեն Եգիպտոսի ղեկը եւ երկար ատեն կը կառավարեն Փարաւոններու հայրենիքը: Հետաքրքրական պիտի ըլլայ իմանալ թէ, Հայեր ալ հասա՞ծ են կառավարող պէյերու դիրքին, ինչպէս ունեցած ենք Պատր էլ Ճէմալիի նշանաւոր հայածին գերդաստանը՝ աւելի առաջ:

Մէմլուքները պէտք չէ շփոթել ստրուկներու հետ: Ճիշդ է, այն օրերուն սովորական բան մըն էր գերիներու առուծախը, բայց, մէկը Մէմլուքի կարգ անցածին պէս կը դառնար իշխանաւորին ծառայողը, վարձկան զինուորը եւ իր կարգին կ'ունենար զինուած ստրուկներ, ընդհանրապէս սարքին նկատուած ցեղերէ, (գլխաւորաբար սեւմական): Ունէին իրենց խիստ օրէնքները: Օրինակի համար, Մէմլուքի մը զաւակը ժառանգաբար իր հօրը տեղը չէր կրնար անցնիլ: Եթէ պատահէր այդպիսի բացառութիւն մը, ենթական բոլորին արհամարհանքին առարկայ կը դառնար: Լաւ Մէմլուք մը դնուած պէտք է ըլլար եւ գովելու համար մէկը կ'ըսէին.— «Ազնուական ցեղէ է, ծախու առնուած է»: Դարձեալ, ըստ հեղինակին, այն ատենը եւս նախապատուութեան կարգով կուգան եղեր Հայերը, Չէրքէզները, Աբխազները, Վրացիները եւն.:

Գնուած տղան, առ առաւելն 6էն 16 տարեկան, նախ կը թլփատուէր, կ'առնէր իսլամական անուն մը, եւ կ'ըսկսէր մարզանքը, Ուսընդանութ երկու հրացան, չորս ատրճանակ, կարճ նիզակ, լախտ, կեռ թուր մը մէկը միւսին ետեւէն պէտք է գործածէր սրընթաց ձիուն վրայ, ամէն դիրքի մէջ: Թրջուած բամպակէ գլուխները սուրի մէկ հարուածով թռցնողը կը ստանար նուէրներ ու գովասանքներ: Լաւ Մէմլուքին առջեւ Խազախ ձիաւորն անգամ կը չքանար եւ Նափոլէոն իր յուշերուն մէջ զանոնք կ'անուանէ «աշխարհի հեծելազօրքի ընտրանին»:

Մեծ մասով գեղեցկադէմ տղաք հարուստ, ճոխ հագուստ — կապուստի մէջ աւելի կը փայլէին եւ շատերը կ'ամուսնանային իրենց պէյերու աղջիկներուն հետ, Մէմլուք փեսայ մը ունենալը պատիւ կը սեպէին բոլոր մեծահարուստները, ու բարձր դիրքերու հարստութեան տիրացած երէկուան գերիին համբաւը երբ կը հասնէր իր ծննդավայրը, ծնողքին, — նուէրներու, լեցուն քըսակներու շօշափելի փաստովը — աղքատ ընտանիքի հայրեր դիմումներ կ'ընէին աստին – անդին, որպէսզի իրենց զաւակները եւս ընդունուին անոնց շարքերուն մէջ, Մէմլուք ըլլալու, դիրք ու պատիւ տիրանալու համար:

— Ի վերջոյ իշխանութիւնը, կանանոցներու բեհեզներն ու բարձերը կը մաշեցնեն ահարկու Մէմլուքները: Արեւելքի բարի սովորութեամբ բաժնուած թշնամի ընտանիքներու, — Պահրիներ եւ Պորճիներ — յարմար թշնամի չգտնելով, կը սկսին իրար ջարդել: Թոյն, խեղդկապ, դաշոյն իշխանութիւնը կ'անցընէին մէկէն միւսին:

Ամէն պարագայի մէջ, երբ Նափոլէոն Անգլիացիները հարուածելու որոշումով՝ ոտք կը դնէ Եգիպտական հողին վրայ, իրեն դէմ կը գտնէ, տակաւին լաւ կազմակերպուած ուժ մը Մուրատ պէյի հրամանատարութեան տակ:

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Անթելը

Անտարակոյս, այս յառաջադէմ դարու ամէնէն զարմանահրաշ, օգտակար ու հաճելի գիւտերէն մին է անթել հեռագիր – հեռաձայնը: Երբ մարդիկ հանգստօրէն ընկողմանած իրենց սենեակին մէջ՝ հաճոյքով կը լսեն աշխարհի որեւէ մէկ անկիւնէն ձայնարձակուած երգ մը, ճառ մը, նուագ, թէ օրուան լուրերը, շատ քիչեր կ'անդրադառնան այս գիւտի ծագումին եւ օդէն ստացուած այդ ձայներու հրաշքներուն:

Այսօր, ձայնասփիւռը դարձած է ոչ միայն անհուն տարածութիւնները ճեղքող մարդկային գաղափարներու հաղորդակցութեան եւ ձայներու ճամբորդութեան շատ արագ ու դիւրին միջոց մը, այլ մանաւանդ քարոզութեան ազդեցիկ ու լաւագոյն եղանակը:

Ինչպէս ամէն գիւտ, անթելը եւս (T. S. F:) ունեցած է իր երկունքը եւ մանկութեան տաժանելի ու խարխափուն շրջանները, ներկայ կատարելութեան հասնելէ առաջ: Անշուշտ հեռագրի գիւտն է որ ճամբան հարթած է եւ առիթ ստեղծած մարդկային միտքը աւելի հեռուները մղելու:

Անցողակի ըսենք թէ Ֆրանսացի բնագէտ Ամօնթօնն էր որ 1690ին յղացաւ նախնական հեռագիրը որ 1794ին միայն իրագործուեցաւ աբբայ Քլօտ Շափի միջոցաւ: Ելեկտրական հոսանքը նոյն նպատակով օգտագործուեցաւ աւելի վերջը: 1835ին էր որ ելեկտրական հեռագիրը հնարուեցաւ Ամերիկացի Սամուէլ Մորսի եւ ուրիշներու կողմէ: Իսկ 1890ին Ֆրանսացի գիտուն Պրանլիի եւ գերմանացի Հերցի շահեկան աշխատութիւններուն շնորհիւ, իտալացի ճարտարագէտը Մարքոնի յաջողեցաւ անթէլ հեռագիրը հնարել եւ գործնապէս ընդհանրացնել ճարտարարուեստական գետնի վրայ:

Այժմ տեսնենք թէ ինչպէ՞ս կոճակ մը դարձնելով ձայները կ'արձակուին տուներու անթելի ընկալուչ կազմածներէն (appareil): Բայց նախ՝ ի՞նչ է ձայնը:

Ձայնը յառաջ կուգայ հնչեղ ու առաձգական մարմիններուն տրուած հարուածի մը կամ հպումի մը միջոցաւ ստեղծուած թրթռացումէն: Այդ թրթռացումները ալիքներու փոխակերպուելով, կը տարածուին օդին մէջ ու կը հասնին մեր ականջներու լսողական ջիղերուն: Եւ մենք կը լսենք: Ձայներու երանգները իրարմէ կը զանազանուին ձայնական ալիքներու երկարութենէն ու թրթռացման արագութենէն: Ձայնական ալիքները պարապութեան մէջ չեն կրնար տարածուիլ ինչպէս ջուրին ալիքները՝ որոնց համար անհրաժեշտ է նիւթական միջավայր: Թերեւս ուշադրութիւն ըրած ըլլաք որ ջուրի մը խաղաղ մակերեսին վրայ նետուած քար մը իր ինկած կէտին շուրջ բոլորաձեւ ալիքներ յառաջ կը բերէ որոնք հետզհետէ կ'ընդարձակուին, մինչեւ որ անհետանան ու վերահաստատուի ջուրին մակերեսային խաղաղութիւնը: Ահա այս երեւոյթով է որ տեղի կ'ունենայ ձայնական ալիքներու տարածումը օդին մէջ կամ խտացեալ մարմիններու միջոցաւ:

Ինչպէս ձայնը, ելեկտրականութեան հոսանքը եւ լոյսը նոյնպէս կազմուած են թրթռուն ալիքներէ որոնց յաջորդականութեամբ այդ բնական ուժերը կը տարածուին միջոցին մէջ: Եւ սակայն արագութեան ու տարածման տեսակէտով ձայնական ալիքներէն կը տարբերին: Մինչդեռ ձայնի ալիքներու մէկ երկվայրկեանի մօտաւոր արագութիւնն է 330 մեթր համաձայն օդի ջերմութեան ու խտացման աստիճանին, ելեկտրականութեան եւ լոյսի ալիքները նոյն ժամանակամիջոցին մէջ կ'ընթանան 300 հազար քիլոմեթր արագութեամբ:

Ու եթէ ջուրի եւ ձայնի ալիքներու փոխանցման համար նիւթական միջավայրի մը պէտք կայ, ընդհակառակն լոյսի եւ ելեկտրականութեան ալիքները կը կտրեն նաեւ պարապութիւնը (օդի բացակայութեամբ): Սակայն բնագէտներ հաստատած են որ այդ աննիւթական պարապութեան մէջ եւս գոյութիւն ունի անկշռելի, անօսր նիւթ մը՝ զոր կոչած են եթեր: Եթերը տարածուած է ամբողջ տիեզերքին մէջ եւ կրնայ թափանցել հաստատուն մարմիններու մէջ եւս, հիւլէներու իրարմէ հեռաւորութեան պատճառաւ: Դարձեալ նոյն եթերի թրթռացումներու արդիւնք կը կարծուի ըլլալ լոյսը:

Երբ ձայնի թրթռացում մը կը կատարուի ձայնընկալ ելեկտրական զգայուն գործիքի մը առջեւ, այդ թրթռացումը կը փոխակերպուի ելեկտրական ալիքներու եւ անթելի սարքաւորումէ մը դուրս գալով կը տարածուի ամէն ուղղութեամբ, անցնելով ամէն մարմինէ: Այնպէս որ բոլորովին գոց տունէ մը կրնայ ներս թափանցել: Միայն երկաթի կամ պողպատի հաստ խաւ մը կրնայ կեցնել այդ ալիքը:

Բնութեան մէջ պաշարուած ենք ելեկտրական ալիքներով որոնք իրար կը խաչաձեւեն, առանց իրարու վնասելու:

Ահա այս ալիքներն են որ կը բախին տուներու մէջ զետեղուած ռատիոյի գործիքներու, ուր դարձեալ կը վերածուին ձայնական ալիքներու եւ ձայնասփիւռին միջոցաւ լսելի կը դառնան մեզի:

Անշուշտ այսքան հարեւանցի բացատրութիւններով աղօտ գաղափար մը միայն կարելի է կազմել այս հրաշալի գիւտին վրայ որուն բարիքները եւ, ինչո՞ւ չէ, նաեւ չարիքները կը վայելեն մարդիկ ու պետութիւններ...

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՈՑԱՃԵԱՆ

Սփիւռք Հայեր Պենկազիի մէջ (Սիրենայիքա)

Ծովեզերեայ փոքրիկ քաղաք մըն է Պէնկազի, որ ներկայիս ունի 70.000 բնակիչ, գրեթէ ամէն ազգէ: Մեծամասնութիւնը տեղացի Արաբներ են, որոնց լեզուն կը տարբերի Եգիպտոսի Արաբերէնէն եւ աւելի շատ Դամասկոսի ու Պէյրութի արաբերէնին կը նմանի:

Կան Յոյներ, Հրեաներ եւ փոքրաթիւ Իտալացիներ, ինչպէս նաեւ գերման նախկին գերիներ, որոնք պաշտօնի կոչուած են տեղական անգլ. իշխանութեանց մօտ: Կան նաեւ Հայեր, որոնցմէ ոմանք վերջերս եկած Պաղեստինէն, վերջին աղէտէն ետք:

Հայերը թիւով հազիւ 31 հոգի են: Ունին իրենց տեղական ժողովը, որուն առաջին նախագահն էր Աղեքսանդրի Հայերէն Յովսէփ Մամուրեան: Անոր մեկնումէն վերջ, Հայերը, բնիկ ակնցի Գրիգորեան անուն հայրենակցի մը տունը հաւաքուելով, կ'ընտրեն իրենց նոր նախագահը՝ Թովմաս Արշակեան, ամերիկահայ մը, որ վերջին պատերազմին Եգիպտոս կը գտնուէր եւ անգ. բանակին մէջ կը ծառայէր իբրեւ ելեկտրագէտ: Այժմ քարտուղար է Պէնկազիի նամակատան: Նորակազմ իշխանութեան մաս կը կազմեն նաեւ նոյն նամակատան երկրորդ տնօրէնը Մկրտիչ Մանուէեան եւ իր որդին Գէորգ, պաշտօնեայ Պարքլէյ'զ. դրամատան մէջ, ուշիմ եւ եռանդուն երիտասարդ մը:

Պէնկազիի փոքրաթիւ հայ գաղութը կը փափաքի ունենալ իր հաւաքատեղին, որ ի հարկին պիտի ծառայէ իբրեւ սրահ եւ դպրոց, վառ պահելու համար ազգային ոգին նորահաս երիտասարդութեան մէջ: Գաղութը տրամադիր է օգ –

տակար հանդիսանալու եկող գացող Հայերուն եւ իր նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւնը չզլանալու անոնց, որոնք կամայ թէ ակամայ կու գան կ'իյնան Պէնկազի, ուր ոչ ոք կը ճանչնան ի հարկէ :

Հայ երիտասարդներէն շատեր թէեւ կը խօսին հայերէն, բայց կարդալ – գրել շատ չեն գիտեր : Ծանօթ են տեղական լեզուներուն, — անգլերէն, իտալերէն, արաբերէն, յունարէն : Գրեթէ ամէնքն ալ պաշտօնեայ են անգլ. իշխանութեանց մօտ եւ լաւ դիրքեր գրաւած են :

Գաղութը ոչ միայն ինքնապահ է, այլեւ, փոքրիկ վճարումներ ընելով գաղթային միու – թեան, խնայած է 30 եգ. ոսկիի չափ գումար մը, որ ի պահ դրուած է Barclay's դրամատունը :

Գաղութին նախագահը, Պ. Թոմաս Արշակ – եան, սիրուած ու յարգուած դէմք մըն է անգլ. զինուորական ու քաղաքային շրջանակներուն մէջ եւ իր խօսքը մեծ կշիռ ունի անոնց մօտ : Իր գըլ– խաւոր փափաքն է սրահ մը բանալ քաղաքին կեդ– րոնը, որպէսզի կարենայ ներկայանալի հաւա – քավայր մը ունենալ եւ Հայերու հետ շփման մէջ դնել իրեն ծանօթ անգլիացի եւ օտար բարձրաս– տիճան անձնաւորութիւններ :

Այստեղ մեծ պահանջ կայ դեղագործի, ոսկե– րիչի, ատաղձագործի, կօշկակարի, դերձակի եւ այլ կարող արհեստաւորներու : Պ. Արշակեան փափաքողներուն կրնայ երաշխաւորութիւն եւ մուտքի դիւրութիւններ տալ : Զգալի է մանա – ւանդ պահանջը հայ դեղագործի :

Երկրին էմիրը, էլ Մահտի էլ Սինուսի, մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ Պէնկազիի եւ շրջակայ քաղաքներուն մէջ : Խիստ յարգուած եւ ժողովրդանուէր մեծ անձնաւորութիւն մըն է :

Պէնկազիի փոքրաթիւ հայ գաղութին կրօնա– կան արարողութիւնները, — պսակ, մկրտութիւն, թաղում եւն., — նախապէս տեղի կ'ունենային յոյն օրթոտոքս եկեղեցիին մէջ, իսկ հիմա լատին կաթոլիկներու եկեղեցիին մէջ կը կատարուին :

Գաղութը ոչ մատուռ ունի, ոչ քահանայ : Պէտք չէ՞ր, որ Եգիպտոսի առաջնորդարանը կարգադրութիւն մը ընէր եւ գոնէ 1—2 տարին անգամ մը քահանայ մը ուղարկէր հոս, ինչպէս կ'ընէ Սուտանի հայ գաղութին համար :

(Յուսաբեր) ԱՆՑՈՐԴ

ՏԽՐՈՒՆԻ :— Օգոստոս 9ին Պէյրութի Ամե – րիկեան հիւանդանոցին մէջ մեռած է Խանագինի (Իրաք) գաղութին սիրելին Միհրան Տիգրանեա – նը, 45 տարեկան հասակին մէջ : Մէկն էր որ իր հանրային պարտականութիւնները կը կատարէր կամովին եւ նուիրումով, հոգի դնելով գործին մէջ եւ միշտ ինքզինք շուքի մէջ պահելով : Վանի Բերդակ գիւղէն էր : Րաֆֆին, Ահարոնեանը եւ Սայաթ Նովան իր պաշտած կուռքերն էին : Իր կեանքի հաճոյքներէն մէկն եղած է հաւաքել 6—15 տարեկան մանուկներ եւ տանիլ դաշտային պը– տոյտներու, ուր հայրենի պատմութիւններով կ'աշխատէր զարգացնել անոնց մատաղ հոգին :

ՀԱՅ ԵՐԳՉՈՒՀԻ ՄԸ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆՆԱ, 2 Նոյ. (Յառաջ) .— «Թէեւ ածու փոքր ենք... » : Այո, թէեւ փոքր ազգ ենք եւ սփ– ռուած աշխարհի չորս ծագերուն, սակայն ունինք բազմազան տաղանդներ, որոնք երբեմն փայլ կու տան նոյնիսկ մեծ մայրաքաղաքներու գեղարուես– տի բեմերուն :

Վերջերս Վիէննայի զանազան բեմերու վրայ ծափեր խլեց երիտասարդ Հայուհի մը, որ տա – կաւին նոր կը յայտնուի հայկական շրջանակնե – րու մէջ : Իր վերջին երգեցողութիւնը, որ արդէն վեցերորդ բեմադրութիւնն է՝ տեղի ունեցաւ Հոկտ. 29ին, քաղքիս Konzerthausի, Շուպէրթի սրահին մէջ : Բացի եւրոպական կտորներէ՝ առա– ջին անգամ ըլլալով երգեց նաեւ երկու հայկական երգեր. Գալէնտէրեանի «Ծովափին » եւ Կոմիտա– սի «Կռունկ»ը : Հսկայ սրահի բազմութեան մէջ անշուշտ Հայեր ալ կային եւ ուրախութեամբ լը– սեցին ու ծափողջոյններով վարձատրեցին Հայ երգչուհին, որ բեմին վրայ ծաղկեփունջերով կը գնահատուէր տեղացիներէ :

Երգչուհին Մայրենի Տէր – Տօնիկեան (ծնեալ Թաշճեան)՝ ծնած է Վիէննա 1926ին Յուլ. 4ին : Ծնողքը Կեսարացի հայ գորգավաճառներ են : Տարրական կրթութիւնը Վիէննայի նախակրթա – րաններու մէջ ստանալէ վերջ՝ անցած է բարձրա– գոյն վարժարանները, զորս աւարտած է լաւա – գոյն նիշերով : Վերջին տարիներուն ամուսնացած է Գաւալացի համակրելի հայ երիտասարդի մը՝ Կարօ Տէր – Տօնիկեանի հետ :

Երգեցողութեան իր բնածին տաղանդը գնա– հատելով՝ քաղքիս երգի բարձրագոյն դպրոցի վարչուհի Մարիաննէ Թիլ մեծապէս շահագրգռ – ուած է Մայրենիի պարագայով եւ ջանացած է ա– նոր ձայնի կրթութիւնը հասցնել իր կատարելու – թեան աստիճանին :

Մայրենիի ձայնը ճկուն է եւ ատակ ամենա– դժուարին դարձուածներով երգելու (colorateur sopran) : Յառաջիկայ տարի պիտի յաճախէ քաղ– քիս երաժշտական ակադեմիան :

Կը մաղթենք՝ նորանոր յաջողութիւններ :

ՊԵՀՍԱՐ

ԹԱՔՈՒՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

Փարիզն ալ ունի թաքուն գիտութեանց վե – րաբերեալ կազմակերպութիւններ : Ամէնէն կա – րեւորը, Պ. Էտուար Սապիի վարած Ակումբը (Studio Addéiste) ամէն կիրակի հաւաքոյթ կը սարքէ (ժամը 3ին) Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ : Սրահը միշտ լեցուն է երկսեռ բազմութեամբ : Կը ծեծուին այլազան նիւթեր :

Պ. Սապի, հմուտ թաքուն գիտութեանց եւ քաջ պերճախօս, իւրաքանչիւր նիստին կը հրա – ւիրէ դուրսէն բանախօս մը եւ ապա ինք խօսք կ'առնէ : Նիստին վերջաւորութեան կը կատարէ ընապանցական զարմանալի փորձեր : Այս ձեռնար– կը կը շարունակէ շուրջ քսան տարիէ ի վեր : Ու – նին իրենց պարբերաթերթը, L'effort Spirituel :

Հոկտեմբեր 30ին Պ. Սապի բանախօսելու հը– րաւիրած էր Պ. Գրիմիթէլը, որ մէկ ժամի չափ խօսեցաւ, թաքուն գիտութիւններու եւ երազա – բանութեան (Oniromancie) մասին, միեւնոյն ատեն հերքելով Իվ Տըլաժի եւ Ֆրէօտի վարկածները :

Թէ Պ. Սապի եւ թէ Պ. Գրիմիթէլ խօսեցան նաեւ, հայկական հարցի մասին : Հայ ունկնդիր – ները սակաւաթիւ էին :

Լրատու

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ .— Հոկտեմբեր 30ի կիրակի օրը Սալ Gallemandը նեղ կու գար հայրենակարօտ հա– սարակութեան որ եկած էր տօնելու Դաշնակցու– թեան Օրը :

Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարու – թեամբ Պ. Մեսումենցի երգեց «Մարսէյյէզ»ը եւ « Մշակ բանուոր »ը զոր հանդիսականները ուն – կնդրեցին յոտնկայս :

Օրուան նախագահը, ընկ. Դ. Դաւիթխան – եան սեղմ գծերով պարզեց Դաշնակցութեան կա – տարած աշխատանքները թէ երկրէն ներս եւ թէ տարագրութեան շրջանին : Յիշեց կատարուած մեծ գործերը որոնց շնորհիւ կերտուեցաւ Նոր Հայը, յանդ'ուգն ու խիզախ : Ընկեր Վարդգէս Պարոնվարդեան կարդաց ֆրանսերէն ճառ մը, ներկայ Ֆրանսացիներուն ծանօթացնելու համար Դաշնակցութիւնը, իբրեւ առաջամարտիկը ըն – կերվարութեան Թուրքիոյ եւ դրացի երկիրներու մէջ :

Խօսք առաւ Առնուվիլի քաղաքապետական խորհուրդի անդամ քաղաքացի P. Janiquot : Յա– յտնեց որ հիւանդութեան պատճառաւ կը բա – ցակայէր քաղաքապետը, Maturier : Սէն է Ուազի ընկերվարական կազմակերպութեան կողմէ ող – ջունեց մեր 59րդ տարեդարձը եւ մաղթեց որ կը– կին վերադառնանք մեր ազատ ու անկախ երկիրը եւ շարունակենք ընկերվարական առաջամարտի – կի մեր աշխատանքները :

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Ա. Իսահակ – եան, որ թուելէ վերջ մեր հակաթուրք եւ հակա– բոլշեւիկ պայքարին չարժաւիթները, եզրակա – ցուց թէ աննահանջ պիտի շարունակենք , մինչեւ որ արդարութիւնը յաղթանակէ եւ մենք տիրա– նանք մեր ազատ հայրենիքին : Բոլոր ճառերը ըն– դունուեցան ջերմ ծափերով :

Օրիորդներ Կաւվարենց, Ա. Քէօսէեան եւ Մուրատեան իրենց երգերով մեծ խանդավառու – թիւն ստեղծեցին եւ արժանացան ջերմ ծափերու : Հանդէսին պաշտօնական մասը փակեց ընկեր նա– խագահը, հայրենասիրական խօսքերով : Կարճ դադարէ մը վերջ, Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ ներկայացուեցաւ Պէշիկթաշլեանի «Հիւանդ– տեսը» ղեկավարութեամբ Պ. Նիկողոսեանի : Գը – նահատելի է մեր երիտասարդներու աշխատանքը : Գրեթէ անթերի էր խաղարկութիւնը : Հանդիսա – կաններու համար իրական վայելք մը եղաւ այս զուարճալի կատակերգութիւնը :

Ժամը 7էն վերջ սկսան եւրոպական պարերը : Միջանկեալ կ'երգուէին ժողովրդական եւ յեղա– փոխական երգեր : Հանդիսականներու խնդրան – քով երգեց նաեւ երգչախումբի ղեկավարը, Պ. Մեսումենց, Կոմիտասի «Հոռովել»ը : Մեր երէց– ներն ու նոր սերնդականները կրնան հպարտանալ որ «Դաշնակցութեան Օր»ը տօնեցին արժանավա– յել կերպով :

Ընկերուհի

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ

(ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ 50ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Սերոբի գործունէութիւնը Քիւրտ պէկերուն նախանձը եւ կառավարութեան ուշադրութիւնը գրաւած էր : Կառավարութիւնը կ'ուզէր ամէն գնով մէջտեղէն վերցնել յանդուգն երիտասարդ մը որ կրնար վտանգաւոր դառնալ ապագային :

Երբ Պոլիս անցնելով հետքը կորսնցուց, Ախ – լաթի կառավարիչը դիմեց Բաղէշի կուսակալին, որ անմիջապէս տեղեկագրեց Պոլիս, ուր ոստի – կանութիւնը ամէն միջոց կը փորձէ, Սերոբը ձեր– բակալելու համար :

Օր մը Սերոբ իր սովորական գործերով զբա – ղած ատեն, երկու ոստիկաններ վրայ կը հասնին : Սերոբ կը կռահէ խնդիրը : Ոստիկանները կաս – կած չտալու համար անուշ անուշ եւ ժպտադէն քանի մը հարցումներ կ'ընեն եւ կ'ուզեն իմանալ իր անունը, որ տեղացի ըլլալը :

Սերոբ չի յայտներ իր անունը :

— Սերոբ Վարդանեանը դուք չէ՞ք, կը հար– ցնեն խորամանկ ոստիկանները :

= Ոչ, կը պատասխանէ Սերոբ :

— Մի վախնաք, վտանգաւոր բան մը չկայ. եթէ դուք չէք, շնորհ ըրէք մեզի ցուցնելու, թե– րեւս կը ճանչնաք : Կ'ուզենք օգտակար ըլլալ այդ մարդուն :

Ոստիկանները իրենց իւրաքանչիւր հարցումին կտրուկ եւ ժխտական պատասխաններ ստանալէ վերջ կը հեռանան : Իսկ Սերոբ այլ եւս չուզեր Պոլիս մնալ եւ խոնաւ բանտերուն մէջ փտտիլ : Ուստի վաճառականի մը շնորհիւ կը հե– ռանայ եւ 1892ին կ'երթայ Ռումանիոյ Սուլինա քաղաքը, ուր կային արդէն բաւական թիւով Հա– յաստանցի պանդուխտներ :

Մէկ տարի Սուլինա քաղաք մնալէ վերջ 1893ին կ'անցնի Պաթում :

Կարճ ժամանակէ մը վերջ Պաթումէն կ'անց – նի Կարին, շրջանին Դաշնակցական կոմիտէի հը– րահանգներուն համեմատ գործի ձեռնարկելու համար : Սակայն Կարինի կոմիտէն չի հաւատար թէ այդ երիտասարդը կրնայ լուրջ գործի մը գը– լուխը անցնիլ Երկրի մէջ :

Սերոբ ճարահատ, բայց ոչ յուսահատ, իր կուրծքին տակ ամուր պահելով հայրենիքի տաք սէրը, կրկին կը դառնայ Կովկաս, այս անգամ ինքզինքը ներկայացնելու եւ իր ձայնը լսելի ընե– լու համար : Այնտեղ կը ծանօթանայ Դաշնակցա– կան ներկայացուցիչներէն մէկուն հետ, որ տես– նելով հազիւ 30 տարու այդ երիտասարդին բուռն հայրենասիրութիւնը եւ ինքնավստահութիւնը , զայն կ'առնէ անձնուէրներու շարքին մէջ :

Կովկասի մարմինը կ'առաջարկէ զինավար – ժութիւն սորվիլ, բայց Սերոբ պատանեկան հա – սակէն գիտէր զէնք գործածել, երկար բարակ փորձերու պէտք չունէր, միայն կ'ուզէր սորվիլ արագաձիգ հրացաններու գործածութիւնը : Այդ ալ մէկ – երկու օրուան գործ էր :

Կովկասի ռազմիկ խումբին մէջ ընդունուելէն վերջ, ալ դուլ ու դադար չունէր Սերոբ : Կայծ ու կրակ, աստին – անդին կը վազէր զէնքը տարա – ծելու համար :

Ուր որ երթար, զէնքը իր անբաժան ընկերն էր : «Տղաք, կ'ըսէր ընկերներուն ու բոլոր Հա – յերուն, առանց հացի մնացէք, առանց զէնքի մի մնաք» : Իր նշանաբանն էր «Միութիւն եւ զէնք» :

1893 — 94ի ձմրան շարունակ ռազմիկ խում– բեր կը կազմէր, կ'այցելէր զանազան շրջաններ , նոյնիսկ քանի մը անգամ մտաւ իր բնագաւառը՝ Ախլաթ առանց ճանչցուելու, բացի քանի մը հայ– րենակից ընկերներէ :

1894ի գարնան քանի մը անգամ գնաց ու ե– կաւ արեւմտեան Հայաստան, իսկ նոյն ամրան մասնակցեցաւ Սասունի օգնութեան գացող մի խումբի, բայց դեռ Մուշ չհասած, Սասունը ին – կած էր :

1894 — 95ի ձմեռը գրեթէ Կովկաս անցնե – լով, երբ գարունը եկաւ, բոլորովին թողուց օ – տարութիւնը եւ քանի մը ընկերներով մտաւ Հա– յաստան, ծառայելու իր սիրած ժողովուրդին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշին տակ, աւելի ազատ :

Հինգ տարի պանդուխտ մնալէ վերջը Սերոբ աւելի հասունցած, ունէր որոշ ծրագիրներ :

Իր գործունէութեան վայր ընտրեց Բաղէշի նահանգը, մասնաւորապէս Ախլաթի շրջանը :

Երկար ատեն Ջէրքէզի հագուստներով կամ քրտական տարազով ծպտուած, իր ափ մը ընկեր– ներով, կը պտտէր ամէն կողմ, կոմիտէներ կը կազմէր Մուշ, Սասուն, Բաղէշ, Պուլանըխ, Ախ – լաթ եւայլն... :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(2)

կը գարնէին արեւելեան Եւրոպայի ներկայացուցիչները։ Սթալինի տղան, Վասիլի, հրամանատարն էր 21 քառանիւ ռմբաձիգ օդանաւերու, որոնց կը հետեւէին 90 որսկան օդանաւեր։ Այս ցոյցը տեւեց 45 վայրկեան ։

ՆՈՐ ՃԱՌԵՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մառեշալ Վասիլեւսկի, պատերազմական նախարարը, այս առթիւ ճառ մը խօսելով, փառաբանեց հնգամեայ ծրագրին յաջողութիւնները, Խ. Միութեան խաղաղասիրութիւնը եւ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է արթուն կենալ։ Ըստ թէ իրենց արտադրութիւնը միշտ կ'աւելնայ, «իսկ դրամատիրական երկիրներու մէջ արտադրութիւնը կ'իյնայ, զանգուածային գործազրկութիւն եւ աղքատութիւն կը տիրեն», թէ աշխարհակալ պետութիւնները «կը ջանան այս տագնապը լուծել նոր յարձակումներ կատարելով բանուոր դասակարգին իրաւունքներուն վրայ, գերութեան մատնելով ազատասէր ժողովուրդները, նոր պատերազմ սարքելով»։ Միեւնոյն ատեն յիշեցուց .—«Մենք չենք հանգչիր մեր շահած դափնիներուն վրայ »։ Վերջապէս փառաբանելով արեւելեան Գերմանիոյ նորակազմ պետութիւնը, Զինուստանի կարմիր բանակին յաղթանակները, նորէն ձաղկեց «Փաշական գրգռիչները, լրտեսները, անոնց հաւատարիմ ծառաները, Թիթոյի ստորին խմբակ»ը եւայլն ։

★ Արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային վերստուգիչ յանձնաժողովին նախագահ նշանակուեցաւ մառեշալ Զուքով։ Այս անուանումը մեծ յուսախաբութիւն պատճառեց Գերմաններուն ։

Կարեւոր ժողովներ Փարիզի մէջ

Այսօր, չորեքշաբթի, կը բացուի Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներուն խորհրդակցական ժողովը։ Թերթերը կը պնդեն թէ օրակարգի գլխաւոր նիւթն է գերմանական խնդիրը։ Կարծողներ կան թէ արեւմտեան Գերմանիան իրաւունք պիտի ստանայ առեւտրական եւ հիւպատոսական ներկայացուցիչներ նշանակելու, ինչպէս եւ մասնակցելու Եւրոպայի խորհրդարանին։ Երեք պետութիւնները պատրաստ են նաեւ դադրեցնելու գերմանական գործարաններուն քանդումը, պայմանաւ որ հաստատուն երաշխաւորութիւններ տրուին, ռազմական պիտոյքներ չպատրաստելու համար ։

★ Պ. Վիշինսկի, բչ օր այցելեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին՝ Պ. Էչիսընի, ընկերակցութեամբ Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանին։ Այցելութենէն վերջ, պատասխանելով լրագրողներու, ըսաւ թէ «յարգանքներս յայտնելու գացած էի»։ Պ. Էչիսըն Եւրոպա եկաւ այս տեսակցութենէն վերջ։ Կ'ըսուի թէ գետին կը պատրաստուի, տեսակցութիւն մը սարքելու համար Նախագահ Թրումընի եւ սպարապետ Սթալինի միջեւ ։

★ Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Իտալիա խորհրդակցութիւններ կը կատարեն եւ դաշինք մը պիտի կնքեն Միջերկրականի պաշտպանութեան համար ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ երեք անծանօթներ ճաշարան մը մտնելով, կրակ տեղացին հռչակաւոր Լորընսի բարեկամին՝ Անգլիացի գնդ. Մայքըլ Սթերլինկի վրայ, երբ կը ճաշէր կնոջը հետ։ Սպան վիրաւորուեցաւ թեւէն, թոքերէն եւ լեարդէն։ Սուրիոյ կառավարութիւնը անմիջապէս փակեց սահմանները, երեւան հանելու համար ոճրագործները ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ 11 հոգի վիրաւորուեցան, 14 կասկածելիներ ձերբակալուեցան նոյ. 6ին, իբրեւ հետեւանք բանուկ հրապարակի մը վրայ կատարուած ցոյցի մը։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ վիրաւորներէն վեցը ոստիկաններ են։ Ցուցարարները կը պահանջէին ազատ արձակել Լիբանանի Արհեստակցական Միութեանց վարիչը, Մուսթաֆա Արիս որ բանտարկուած է իբրեւ համայնավար։ Մուսթաֆա ձերբակալուած էր հինգ օր առաջ, ուրիշ 18 անձերու հետ, այն ամբաստանութեամբ թէ ապօրէն ժողով մը գումարած է ։

ՖԸԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ գտնուած Իւրանիոմը Ռուսաստան կը ղրկեն, ինչպէս հաստատեց վարչապետը, ճառ մը խօսելով տասը հազար ունկնդիրներու առջեւ ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ մասին վիճաբանութիւնները վերսկսան ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովին առջեւ։ Երեք ծրագիրներ կը գտնուին սեղանին վրայ ։

Պ. ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, ճառ մը խօսելով ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովին առջեւ, ըսաւ թէ արեւմտեան պետութիւնները «կը յափշտակեն ափրիկեան գաղթավայրերը, թէ Անգլիա զինուորական խարխսի մը հաստատած է Տրիպոլսոյ մէջ » են.։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Մեծ պատրաստութեամբ շաբաթ 19 նոյեմբերին ժամը 9ին Սինէմա Ալգազարի մէջ ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ ։

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. բոլոր ենթակոմիտէները եւ խումբերը ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով ։

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ ։ Ֆրանս. ընկերվարականներու կողմէ պիտի խօսին CASTON DEFFER, FRANÇOIS LEEHNHADT եւ JOSEPH FERAUD։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։ Պիտի նուագեն գաղութիս սիրուած ջութակահար Պ. Լ. Ղեւոնդեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբի նուագախումբը.։

Պիտի երգէ Սէնթ Անի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Հ. Համբարձումեանի։

Պիտի արտասանեն Օր. Սագաեան, դերասան Մութաֆեան եւ Քէնտիրեան ։ Պիտի ներկայացնեն նաեւ կենդանի պատկեր մը Ա. Ահարոնեանի «Ուխտաւորը»էն ։

Հայկական պար, Ն .Ս. Ռոստոմ խումբի կողմէ։

Սրահէն ներս ուեւէ բան ծախելը արգիլուած է։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին։

★

Ս. ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

13 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3.30էն մինչեւ կէս գիշեր, 16 rue J. B. Davidի համբալետականներու սրահին մէջ։

Գեղարուեստական ընտիր բաժին, կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ԱՐԻՒՆՈՏ ԹԹԽՄՈՐԸ», նաեւ զաւեշտ մը, «ԱՂԱ ՆԱԶԱՐ»։ Արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ ։

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժնէն վերջ ուրախ մթնոլորտ, կերուխում եւ պար։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

« Խաժակ » խումբի կողմէ եւ մասնակցութեամբ « Հրայր » Նոր Սերունդի ։

Այս կիրակի ժամը 14.30ին, Salle de Mutualitéի սրահը։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Նոր Սերունդը ։

CONCERTS LAMOUREUX

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Եւրոպական ճոխ յայտագրով.— Պէթհովըն, Լիսթ եւ պարսիկ երաժշտագէտ ՀՈՍԷՅԻՆ ։

10 Նոյեմբեր ժամը 21ին Salle Gaveau. Գիները՝ 100էն 600 ֆրանք ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Փարմաք կը ծանուցանեն թէ յառաջիկայ կիրակի 13 նոյեմբերին Փարիզի Հայոց Ժան Կուժոնի եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ՓԱՐՄԱՔՍԸԶԵԱՆ ԵՒ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ գերդաստանի ննջեցեալներուն հոգւոյն։ Կը հրաւիրուին ազգականները եւ բարեկամները ։

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ՊԱՐՈՒՀԻ

ԱՐՄԷՆ ՕՀԱՆԵԱՆ

Իր Ամերիկայէն վերադարձի առիթով կուտայ հայկական եւ արեւելեան պարի եւ համերգի երեկոյ մը՝ 2 Դեկտեմբեր 1949, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին Salle Pleyel, 252 Fbg. St. Honoré, Métro Terne։

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Խաչատուրեան, Բարխուդարեան, Տիգրանեան, Սպենդիարեան, Կարգանեան, Ռ. Մելիքեան ։

Տոմսերը՝ 100 — 800 ֆրանք։ Կը ծախուին սովորական վայրերը ։

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme–(13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան » խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, 19a rue Caumartin։ Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։ Նիւթ՝ 1920ի Մայիսեան դէպքերը։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահը, 73 rue Rabelais։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ (Շար. Նախորդ ժողովի)։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Հ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղիս ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անկիէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, Café des Sportsի մէջ, կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Անիէռ Պուա Քոլոմպի « Արամ » ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ սրճարանը ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները եւ համակիրները դասախօսութեան մը, այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, 73 rue Rabelais։ Պիտի խօսի Պ. Կ. ԽՐԱՅԵԱՆ ։

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Մարսէյլի Ահարոնեան ակումբին մէջ այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին։ Կը դասախօսէ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ Կապոյտ Խաչի անդամուհիները ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պոմոնահայեր, պատրաստուեցէք Ազգ. Սահակ Մեսրոպ մանկապարտէզի հոգաբարձութեան ընտանեկան

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 3ին շաբաթ իրիկուն։ Կը խնդրուի Մարսէյլի բոլոր միութիւններէն՝ չխաչաձեւել ։

ՆՈԹՐԸ ՏԱՄԻ ՄԷՋ ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի յիշատակ Մխիթարեան Միաբանութեան հիմնադիր Մխիթար Աբբահօր մահուան երկուհարիւրամեակին։ Հանդիսաւոր եւ ձայնաւոր պատարագը տեղի պիտի ունենայ Նոթրը Տամի Մայր եկեղեցիին մէջ այս կիրակի ժամը ճիշդ 9.30ին, նախագահութեամբ Արհիապատիւ Պոսար Արք.ի։

Պատարագը պիտի մատուցանէ Գերապայծառ Տէր Հ. Սրապիոն վրդ. Ուլուհոճեան, ընդհ. Աբբահայր Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան. հանդիսադրութեամբ Պահապանեան Եպիսկոպոսի ։

Ծախու է

Շավիլի մէջ, մեծ եւ գեղեցիկ բնակարան մը, անմիջական մեկնումի պատճառաւ։ Երկու յարկ 8 սենեակներով, ընդարձակ պարտէզ, մեծ հաւնոց, կարաժ, լուացարան, լոգարան եւ արեւելեան բաղնիք, թէլէֆոն, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն, Փարիզի հետ հաղորդակցութեան մեծ դիւրութիւն ։

Դիմել 7 Ave. Talemon, Pont de Sèvresէն օթօպիւս Point de Chavilleի կայարանին քովը։

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ
ԹԷ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ Ե
ԹԷ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
63 Rue de MAUBEUGE

Հեռ. Tru. 12-05 métro Poissonniere

Կ'ուզուի

Tricotի համար Façonnier, ժորժ 10ը մեքենայի վրայ։ Դիմել Guydami, 41 rue du Caire, Paris (2), métro Sentier ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH · Fondé en 1925 · R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Jeudi 10 Novembre 1949 Հինգշաբթի 10 ՆՈՅԵՄԲ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5996–Նոր շրջան թիւ 1407

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՀԱՒՈՐ ՃԵՂՔԸ

Բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը կը խոստանար ժողովուրդները առաջնորդել դէպի լուսապայծառ ապագայ մը ։

Հիմնովին վերիվայր շրջելով դարաւոր ըմբռնումներ եւ օրէնքներ, բարքեր եւ դաւանանքներ, կը յաւակնէր «նոր կարգեր» հաստատել։

Իր նշանախօսքն էր՝ բարեկարգել, բարձրացնել ե՛ւ անհատներու ե՛ւ բազմութեանց մտաւոր ու բարոյական մակարդակը ։

Մէկ խօսքով, ստեղծել նոր մարդկութիւն, յեղափոխական գիտակցութեամբ ։

Կրցա՞ւ իրականացնել իր աւետաբեր յաւակնութիւնները։

Յաջողեցա՞ւ քաղքենի – դրամատիրական աշխարհը գերազանցել իր բարոյականով։ Քաղաքական եւ ընկերային ըմբռնումներով։ Գործքով, ոչ թէ խօսքով ։

Գոնէ անոնց չափ յարգե՞ց սա հիմնական, տարրակա̀ն պահանջները որ կը կոչուին ազատութիւն, հաւասարութիւն, ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունք ։

Անհրաժեշտ չէ ետ երթալ մինչեւ 32 կամ 22 տարի, գտնելու համար այս հարցումներուն պատասխանը։

Անհրաժեշտ չէ, նոյնպէս, ամփոփուիլ հայկական շրջապատին մէջ։

Հարեւանցի ակնարկ մը նետեցէք ի՛նչ ուղղութեամբ որ կ'ուզէք։ Արեւելեան Եւրոպայէն մինչեւ Ծայր. Արեւելք։ Նոյնիսկ ձեր բոլորտիքը։

Ի՛նչ ախտաւոր բարքեր, ի՛նչ ահաւոր ճեղքեր ու աւերներ այն բոլոր ճամբաներուն վրայ ուր մարդիկ չփուեցան կարմիր խորշակին հետ ։

Միայն ընկերային – վարչական կամ տնտեսական կարգուսարքեր չէին որ փլան, այլեւ տարրական առաքինութիւններ ։

Բառերը, նշանախօսքերը փոխուեցան, մոլորեցնելու համար տկարն ու անճարը։ Հարեւանը, ինչպէս հեռաւոր բարեկամը ։

Բռնութիւնը, կեղեքումը, հալածանքը, բարբարոսութիւնը փոխանակ անհետանալու, նրբացա՛ն, զարգացան։ Օղակները պրկուեցան վարպետօրէն ։ Լուծին յաջորդեց լուծը, շղթայակապ ցանցերով ։

Եւ ահաւասիկ միլիոնաւոր միլիոններ կը հեւան, կը տքան քստմնելի մղձաւանջի մը տակ ։

Հազարներ ու հազարներ գիշերը անկողին կը մտնեն, առանց գիտնալու թէ ո՛ւր պիտի արթննան ։

Ուրիշ միլիոններ, արդէն անբանացած, կը ծիւրին տաժանակիր աշխատանքի ճամբաներուն վրայ։ Փորելով, ջրելով, քար կոտրելով։ Եւ երկրպագելո՛վ ...

Վաղուան ապահովութիւնը չունին մինչեւ անգամ անոնք որ տեսաբանները, քարոզիչները, հիմնադիրները կամ ուղեկիցները եղած են Լենինի վարդապետութեան ։

Երէկ հաւատարիմ, իմաստուն եւ աննկուն առաջնորդ, այսօր կամ վաղը՝ դաւաճան, լպրծուն իժ, աւազակ, սրիկայ, պոռնիկ, դասալիք, խեղկատակ, դահիճ, կեղծաւոր, կապիկ եւն.։ Արժանի՝ գնդակի կամ խեղդկապի։ Առանց երկրի, ազգի, ցեղի, տարիքի կամ սեռի խտրութեան։

Ո՞վ կրցաւ համրել այս ճակատին վրայ փռուած զոհերը, Մոսկուայէն մինչեւ յետին ծայրաղաւառը։ Զինովիեւ – Պուխարիններէն մինչեւ Աղասի Խանջեանները, Սահակ Տէր Գաբրիէլեանները եւ մնացեալը։ Բոլոր ազգերու պետական եւ կուսակցական վարիչները ։

Եւ դեռ դարչելի համաճարակը փոխադարձ լրտեսութեան, մատնութեան, քսութեան եւ ապականութեան։

Իր անվրճելի նուաճումներուն հետ, այս ահաւոր, ախտաւոր ճեղքերը, փոսերն ալ բոլշեւիզմը չէ՞ր որ բացաւ։ Ամէն տեղ։ Ցետին համբանքին մէջ։ Խեղաթիւրելով ռուսական յեղափոխութեան իմաստը ։ Բուն ռուս ժողովուրդին երազը ...

Զենք ուզեր աւելի հեռուները երթալ, քրքրելով քաղաքական ճակատին վրայ կատարուած խաղկատակութիւնները, կեղծիքները, բռնութիւնները, որոնք ծաղրանկարի մը վերածեցին ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը։

Անշուշտ այս հարեւանցի խորհրդածութիւնները չեն որ պիտի պարզեն ամբողջ ողբերգութիւնը ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ԵԶՐԱԿԱՑՆԵԼ

Յաճախ կ'ափսոսանք որ երաժշտական քննադատներ չունինք։ Շատ քիչեր կը հասկնան նուագէ եւ հասկցողն ալ կը զգուշանայ ստորագրել, եթէ քննադատական խօսք ունի ըսելիք : «Ինչո՞ւ դէշ մարդ ըլլալ »։ Ասիկա ընդհանրացած սկզբունք մըն է մանաւանդ հիմա, երբ բարեկամութիւնները մազի թելով մը կապուած են ։

Վերջերս որպէս երաժշտական երեւոյթ շատ խօսուեցաւ Օհան Տուրեանի նուագահանդէսի մասին, թէ իբրեւ ղեկավար եւ թէ իբրեւ հեղինակ ։

Հետեւեցանք Ֆրանսական մամուլին մէջ երեւցած քննադատականներուն ալ, Combat, Arts, Activité Musicale, եւն.: Եթէ առիթ ունեցաք տեսնելու միայն ասոնք, պիտի դիտէք որ երաժշտական հասկացողութենէ աւելի, անձնական տրամադրութիւններ կը նշմարուին։

Մէկը, գետնէ գետին կը զարնէր երաժիշտը, միւսը անոր բոլորովին հակառակը կ'ըսէր։ Երրորդ մը կը ջանար արդար ըլլալ կարծես, իսկ ուրիշ մը սարէն ձորէն խօսելով, չէր ուզեր իսկ մօտենալ գործին ։

Ու այսպէս զարմանազան քննադատութիւններ նոյն անձին եւ նոյն գործին շուրջ ։

Եթէ մեր մամուլին մէջ ըլլային բոլոր ասոնք, մէկ բառով պիտի դատապարտէինք, — «Զեն հասկնար»։ Բայց այդ դեղարուեստական հանդէսներուն ի պաշտօնէ երաժշտական քննադատները միեւնոյն կարծիքը պիտի չունենայի՞ն, գոնէ որոշ ու հիմնական մասերուն մէջ, եթէ արուեստի մտահոգութիւնն էր իրենց տեսակէտը ։

Այստե՞ղ ալ «ամէն տեղ եւ ամէնուն համար քիլօն հազար կրամ է», ինչպէս կ'ըսէ ժողովրդական առածը ։

ՍՕՍԻ

ԻՐԱՔԻ վարչապետը, Նուրի փաշա, դահլիճին հրաժարականը ներկայացուց խնամակալին, որ մերժեց ընդունիլ։ Նուրի փաշա, որ 62 տարեկան է եւ Թուրքերուն դէմ կռուած՝ 1915ին, պիտի վերակազմէ դահլիճը, ամրապնդելով յարաբերութիւնները Արաբական Դաշնակցութեան միւս անդամներուն հետ եւ պայքարելով տնտեսական տագնապին դէմ ։

ՍԵՐՊԻՈՅ Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին անդամներէն Միլքա Մինիչ խստօրէն քննադատելով Ռուսիոյ բոլշեւիկներուն «վտանգաւոր շեղումը Մարքս–Լենինեան ուղեգծէն», ըսաւ թէ Խ. Միութեան «գերակայութեան քաղաքականութիւնը կ՚սպառնայ ընկերվարական երկիրներու ազատութեան, անկախութեան եւ խաղաղ զարգացման »։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ վերամուտին առթիւ, տեղական թերթերը կը գրեն թէ համալսարանական ուսանողներու թիւը պիտի անցնի 56 հազարը։ Ամէնէն ծանր հոգն է բնակարանի խնդիրը։ Հոկտեմբերին կարելի եղած է սենեակ ճարել 2000 ուսանողներու, բայց տակաւին կարգի կը սպասեն 3500 անբախտներ։ Ուսանող մը չի կրնար ամսական 2500 ֆրանքէն աւելի վճարել։ Միւս հոգն է ճաշը։ Տասնըհինգ ուսանողական ճաշարաններ բացուած են որոնք ամէն ամիս 450 հազար ճաշ կու տան, իւրաքանչիւրը 60 ֆրանքի։ Արժեգինը 90 ֆրանք է, բայց կառավարութիւնը կը վճարէ տարբերութիւնը։ Այս ճաշը 200 ֆրանքի կը նստի սովորական ճաշարանի մը մէջ ։

ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ՄԸ ՏՂԱՆ, Լուի Ֆիրմէն, ձերբակալուեցաւ առջի օր, ամբաստանուած ըլլալով թէ մեծ գումարներ կը շորթէր, դատական թուղթեր կեղծելով եւ ուրիշ խարդախութիւններ կատարելով իբրեւ իրաւագէտ – խորհրդական։ Թերթերը 30էն մինչեւ հարիւր միլիոն ֆրանք կը հաշուեն կորզած գումարները ։

ԻՒՆԵՍՔՕՅԻ ընդհ. տնօրէնը յայտարարեց թէ աշխարհի բնակիչներուն կէսը կարդալ – գրել չի գիտեր եւ կացութիւնը երթալով կը ծանրանայ ։

ԱՆՁՐԵՒ հիւսիսային Ֆրանսայի մէջ, ձիւն եւ փոթորիկ՝ հարաւային շրջանները, մանաւանդ Ալպեաններու մէջ։ Կը սպասուի որ անձրեւն ու ձիւնը լեցնեն ջրամբարները, թեթեւցնելու համար ելեկտրականութեան տագնապը ։

Խ. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները

ՏԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՐԻՈՔԻ՞Ն

Պ. Պ. Վիշինսկիի եւ Էչիսընի տեսակցութեան առթիւ, միջազգային մամուլը կը գրէ թէ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը յայտարարած է իր պաշտօնակցին. — « Մենք յարձակողական դիտումներ չունինք»։ Աւելի լաւատեսներ կը հաւատեն թէ Պ. Վիշինսկի յուշագիր մը պատրաստած էր, զոր ներկայացուց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պ. Էչիսըն պատրաստակամութիւն յայտնած է վերսկսելու խօսակցութիւնը, Փարիզէն վերադառնալէ վերջը։ Կ'ըսուի նաեւ թէ Պ. Վիշինսկի խօսած է Գերմանիոյ մասին, բայց իր ամերիկացի պաշտօնակիցը չէ ուզած որեւէ յանձնառութեան տակ մտնել, երեք արեւմտեան պետութեանց խորհրդակցութենէն առաջ, որ տեղի կ'ունենայ Փարիզի մէջ ։

Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան 32րդ տարեդարձին առթիւ սարքուած ընդունելութեան մը առթիւ Պ. Վիշինսկի հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ Ուաշինկթընի մէջ .

— «Այն բարեկամութիւնը որ կը տիրէր Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան միջեւ, պատերազմի ընթացքին, պիտի վերահաստատուի օր մը եւ այդ օրը ազատութեան թշնամիները պիտի դողան։ Ցարաբերութիւնները բարւոքելու համար, իւրաքանչիւր երկիր պարտաւոր է յարգել միւսին տեսակէտը եւ չխանգարել զայն» ։

Եզրակացնելով, Պ. Վիշինսկի ըսաւ թէ բարեկամութեան կապերը աւելի զօրաւոր են քան ատելութեան զգացումները ։

ԱՅԼ ԱՌԱԿ ԼՈՒԱՐՈՒՔ

Երեքշաբթի օր ամփոփեր էինք Խ. Միութեան փոխ – վարչապետներէն Մալենքովի ճառը, որ ապարէգ կը կարդար արեւմտեան պետութեանց։ Բանախօսը ուրիշ մեղադրանքներ ալ ուղղեց, մասնաւորապէս Ամերիկայի դէմ։ Ըսաւ թէ Մ. Նահանգները կ'ուզեն «բռնութեամբ եւ պատերազմներով ստեղծել ամերիկեան համաշխարհային կայսրութիւն մը որ իր ծաւալով պիտի գերազանցէ պատմութեան բոլոր աշխարհակալներուն կայսրութիւնները։ Անոնք կ'ուզեն ամբողջ աշխարհը վերածել ամերիկեան գաղթավայրի մը, տորուկներու վերածել գերիշխան ժողովուրդներ։ Նոր պատերազմի մը պատրաստութեան ծագումը պէտք է փնտռել Մարշըլի ծրագրին մէջ ։ Մ. Նահանգները կ'ուզեն ամերիկացնել բոլոր երկիրները եւ ցամաքամասերը » ։

Այս առթիւ էր որ Մալենքով Մ. Նահանգներուն «խելագար ծրագիրները» նմանցուց Հիթլէրի եւ Կէօրինկի (Գերմանիա), Թանաքայի եւ Թոժոյի (Ճափոն) «յիմարական ծրագիրներուն »։ Եւ յայտարարեց թէ Մ. Նահանգներուն «յարձակողական ծրագիրը կը գերազանցէ իրենց նախորդներուն՝ Գերմանիոյ եւ Ճափոնի միացեալ ծրագիրները »։

Բանախօսը սլաքներ արձակեց նաեւ Եուկոսլաւիոյ կառավարութեան դէմ, յետոյ փառաբանեց Խ. Միութեան կատարած նուաճումները ։ Այս առթիւ յիշեց Լենինի մէկ խօսքը 1923ին, — « Դրամատիրութեան եւ համայնավարութեան համաշխարհային պայքարին ելքը ի վերջոյ կախում ունի սա իրողութենէն թէ Ռուսիա, Հնդկաստան եւ Չինաստան կը կազմեն բնակչութեան վիթխարի մեծամասնութիւնը »։

Ի՞նչու պայթեցաւ Մոսկուայի հիւլէական ռումբը

Պերլինի խորհրդային շրջանի թերթերէն « Նախտ Էքսփրէս» կը գրէ թէ Ռուսերը հիւլէական ուժ գործածեցին լեռներ պայթեցնելու եւ Սիպերիոյ երկու գետերուն ընթացքը փոխելու համար։

Գերման թերթը այս տեղեկութիւնը քաղելով ռուս ճարտարագէտ Դաւիթովէ, որ զեկուցում տուած էր Մոսկուայի մէջ, կը շարունակէ.

— « Մարդկային պատմութեան մէջ հիւլէական ռումբը առաջին անգամ գործածուեցաւ խաղաղասիրական նպատակներով, գործադրելու համար հսկայական ծրագիր մը,— փոխել Սիպերիոյ Օբ եւ Ենիսէ գետերուն ընթացքը։ Ուրալեան եւ Կովկասեան լեռներուն ժեռուտ պատուարները պայթեցան հիւլէական ուժին գործածութեամբ ։ Ահաւասիկ բացատրութիւն մը այն պաշտօնական յայտարարութեան մասին որ եղաւ անցեալ Սեպտեմբեր 25ին, Խ. Միութեան մէջ պատահած պայթիւնի մասին»։

Նոյն թերթին համաձայն, Պ. Դաւիթովի ծրագիրը կը տրամադրէ ոռոգել Կասպից ծովուն եւ Արալի ծովուն միջեւ փռուած դաշտերը, արգասաբեր դարձնելով 75 միլիոն արտավար հող եւ ջրային ուժ ճարելով տարեկան 82,000,000,000 – 000 քիլովաթ ժամ ելեկտրական ուժի համար ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ՆԱՓՈԼԷՈՆԻ ՄԵՄԼՈՒՔՆԵՐԸ

Բ.

Քանի մը կուիներէ վերջ, Նափոլէոնի պատերազմական տաղանդին առջեւ կը խոնարհէին նաեւ Մէմլուքները: Զուրկ հրետանիէ, անծանօթ նոր ռազմագիտութեան, հերոսաբար կը ջարդուէին: Ճակատագրական բախումի մը նախօրեակին Նափոլէոնի արտասանած պատմական խօսքը, ծանօթ է բոլորին.— «Զինուորներ, այս բուրգերու կատարէն քառասուն դարեր ձեզ կը դիտեն»:

Կուիէն վերջ, երեք – քառորդով կոտորուած Մէմլուքները, չէին կրնար այլեւս ոտքի կանգնիլ եւ տարի մը չանցած կը հաշտուէին Ֆրանսացիներուն հետ: Մուրատ պէյը եւ Զօր. Քլէպէրը կ'ըլլան լաւ բարեկամներ: Վերջինը մինչեւ իր Թունաւորուիլը ամէն կերպով կ'օգնէ անոնց:

Անգործութեան դատապարտուած արհեստով զինուորները կ'աշխատին յաղթականին դրօշին տակ մտնել: Նախ անհատաբար, յետոյ խմբովին կը զինուորագրուին Ֆրանսացիներուն: Ժողովուրդներու այս խառնարանին մէջ ցեղային, կրօնական հակամարտութիւնները, քաղաքական, ընտանեկան դաւերը կը դիւրացնէին գրաւող բանակին հաշիւները: Օրինակ, երբ կը պաշարէին Աքքան (Աքիա), չորս կողմէն Ֆրանսացիներուն օգնութեան կը վազէին, որպէսզի պատժուի իր վայրագութիւններուն համար մսագործ (ջարդարար) անուանուած Ճէզզար փաշան:

Երկու ամիս պաշարելէ վերջ, դժբախտաբար չէին կրնար գրաւել Աքքան եւ կը նահանջէին, իրենց հետ տանելով այն օրերու գործակիցները, որոնց վրայ կ'աւելնան յետագային Եգիպտոսինները, Մէմլուքներու, Ենիչէրիներու մասնաւոր գունդերէն զատ, Ֆրանսացիներուն հետ նաեւ կը նըստին մնացողներու վրէժխնդրութենէն վախցողները, ու կին, ընտանիք առած կուգան Ֆրանսա:

Ասոնց մէջ էին Հայ Մէմլուքները:

Որքան ատեն որ Քորսիկացիին հմայքը բարձր էր, հաւատարմութեամբ ու քաջութեամբ ծառայող Մէմլուքները հանգիստ կ'ապրէին:

Զուարճալի փակագիծ մը:

Ֆրանսա բնակողներս տեսանք թէ, երբ յովազը փախաւ Կենդանաբանական Պարտէզէն, երկու ամիս չանցած՝ բոլոր փափկասունները սկսան յովազի մորթի գոյն վերարկուներ կրել: Ջէմպըլէյնը եկաւ իր հովանոցով: Ինքը մեռաւ, հովանոցը մնաց Փարիզցիներուն յիշատակ: Մէմլուքները հագիւ Ֆրանսա ոտք դրած, նորոյթի սիրահար հարուստ դասին պատկանող տղաքը կը հագուէին անոնց պէս: Լայն շալվար, կուրծքը բաց շապիկ, դդումի չափ ապարօշ մը, ճիշդ մեր քաղաքի մօլլաներուն նման:

Ֆրանսայի մէջ վերակազմուած Մէմլուքներուն մաս կը կազմեն տեղացիներ, Պելճիքացիներ, եւն.: Տեսակ մը Օտար Լէգէոն, որ բարձր կը բռնէ գունդին անունը Նափոլէոնի բոլոր կռիւներու ընթացքին: Իրենց սուրը պատուաւորապէս կը շողայ այս շրջանի պատմութեան էջերուն վրայ:

Շատ չանցած, վարչաձեւի յաջորդական փոփոխութիւններու ընթացքին, ահագին նեղութիւններու կ'ենթարկուէին Մէմլուքները: Նոյնիսկ կը հալածուէին, կ'աքսորուէին եւ Մարսիլիոյ մէջ Արքայականներու կողմէ կը ջարդուէին: Եւրոպացիները մօտէն տեսնելէ վերջ, յուսախաբ՝ շատերը կ'որոշեն վերադառնալ:

Եգիպտոս կամ Սուրիա վերադարձողներէն բռնուողները կը կախուէին, կը գլխատուէին իբրեւ գործակիցներ: Ազատուողները կրկին կը վերադառնան Ֆրանսա եւ օր մը լաւ, օր մը գէշ օրերնին կ'անցրնեն, մինչեւ որ նոր սերունդներու միջոցաւ կը ձուլուէին, կ'անհետանան Ֆրանսական զանգուածին մէջ:

Արեւելքէն եկած 2.300 Մէմլուքներու մէջ կը հանդիպինք 20—22 Հայերու: Վիճակագրական, լայն տեղեկութիւններ չկան իրենց մասին: Ընդհանրապէս բոլորի անունին փակած է Հայ կամ Հայաստանցի բառը,— Հայ Յովհաննէսը, Հայաստանցի Յակոբը, եւն.: Եան վերջաւորութեամբ հազիւ երկու հոգիի կը հանդիպինք:

Եւ ասիկա հասկնալի է:

Առեւանգուած փոքր հասակէն մեր ազգակիցները Ֆրանսացիներուն կուտան իրենց հայկական անունները, որովհետեւ Իպրահիմը, Մուրատը այլեւս առաւելութիւն մը չէին նկատեր: Կար նաեւ լեզուին անծանօթ ըլլալու պարագան: Պիտի խօսէին Թարգմաններու միջոցաւ եւ արձանագրող զինուորը գլուխ չէր յոգնեցներ մանրամասնութիւնները ճշդելու համար: Հազար անգամ ականատես եղած ենք այս երեւոյթին, երբ քաղաքապետութեան հետ գործ ունեցած ենք: Պզտիկ անուանագրութիւն մը եւ աչքիդ տակ գրուած, մականունդ դուն անգամ չես ճանչնար: Թերեւս նոյն բանը պիտի ըսէինք մենք ալ, եթէ ստիպուէինք գրել Սէն – Եաթ – Սէն, Հօ – Շի – Մին կամ Պիյէօնըրմթիյէնը – Պիյէօրնսօն, եւն.:

Հայ Մէմլուքներէն ամենանշանաւորը Ռուսթամն (Ռոստոմ) է, Նափոլէոնի սպասաւորը, թիկնապահը: Իմ կարդացած մէկէ աւելի գիրքերուս մէջ զայն ներկայացուցեր էին իբրեւ Վրացի, որով մեծ եղաւ զարմանքս, երբ Պ. Ժոռժ Սավան բազմաթիւ փաստերով կը հաստատէ անոր հայկական ծագումը:

Գրքին կցուած են Ռուսթամի ձեռագիր կենսագրականը եւ յուշերը, չափազանց հետաքրքրական: Հոն՝ Ռուսթամը կ'ըսէ թէ ինքը Հայ է, ծնած Թիֆլիզ, հօրը անունը Յոնան Ռազա, մօրը՝ Պուզի – Վարի (Վա՞րդ ... արդեօք) ունէր երկու քոյրեր, Մարիամ եւ Բէկզատա, երեք եղբայրներ: Միշտ կը խօսի Հայաստանէն: Օր մը, Պոլիս, Այա Սօֆիայի առջեւէն անցած ատեն, հպարտութեամբ ընկերներուն կը բացատրէ որ ճարտարապետը իր ազգակիցն է՝ Հայ: Ամէն նոր քաղաքի մէջ առաջին գործը կ'ըլլայ Հայեր փնտռել: Հայ ըլլալուն գլխաւոր փաստը, ՝ Վրացի Ռուսթամը չի գիտեր վրացերէն խօսիլ: Ըստ իս, եթէ երբեմն «վրացի եմ», ըսած է, այդ եղած է զանազան հաշիւներով կամ երկար բարակ բացատրութիւններ չտալու համար: Կայսրը այնքան կը կապուի Ռուսթամին, որ նախանձը կը գրգռէ չորս կողմը գտնուող մեծ ու փոքր ազնուականներուն, որոնք կը ճգնին իր տեղը գրաւել զայն սեւցնելով, ամբաստանելով:

Նախանձելու պատճառները չէին պակսեր:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Ակն, օտարներու աչքով

Պրոֆ. Դոկտ. Carl Ritter իր բազմահատոր երկրագրութեան մէջ (Die Erdkunde, Band VII. Berlin 1843, էջ 790 — 93) խօսելով Ակնի մասին՝ կուտայ քանի մը կարեւոր տեղեկութիւններ, որոնք մեծ մասով ճանապարհորդ ականատեսներու վկայութիւններ են, ինչպէս J. Brantէն, Moltkeէն եւն.: Նկատելով որ Ակնի պատմութիւնը ուսումնասիրողներու համար կրնան օգտակար ըլլալ՝ կը թարգմանենք էական մասերը:

— «(Ակն)... առաջ Սեբաստիոյ կը պատկանէր (Ֆոն Համմէր, Ասիական Թուրքիա, Վիէն, տարեգ. 1821 հատոր 14, էջ 43), ներկայիս Արաբկիրի գաւառին: Կը գտնուի երկրորդ Հայոց՝ Փոքր Հայքի մէջ...: Էկին, կ'ըսէ Ց. Պրանթ (Արք. աշխ. ընկ. հանդէս, 1836 հատոր 6, էջ 202), կը գտնուի շատ խոր հովիտի մը մէջ՝ Եփրատի աջին կամ արեւմտեան ափին, բոլոր կողմերէն ալ շատ դժուար է անոր մօտենալ: Մենք ձախ կողմը գտնուելով՝ հոն հասնելու համար գետին վրայ ձգուած փայտեայ կամուրջէ մը անցանք: Հովտին մէջ գտնուած շատ մը գիւղեր՝ գրեթէ քաղաքին չափ մարդաշատ են: Գետին եզերքէն լեռները շատ սեպ կը բարձրանան, ամբողջ շղթան կը հասնի 4000 ոտք բարձրութեան: Հովիտը այնքան նեղ է որ կարծես լեռները կը սպառնան իրեն... Երբեք այսպիսի հովիտ մը տեսած չեմ: Օդը շատ մեղմ է, հաճելի, ամառն ալ զով՝ ծառերու եւ ջուրերու շատութենէն: Ձմրան մէջ հովիտը քիչ անգամ ձիւնով կը ծածկուի, բայց բարձր լեռներու վրայ ձիւնի պատճառաւ երթեւեկը կը դադրի եւ շաբաթներով կը կտրի կապը հովտին եւ լեռներէն անդին գտնուող գիւղերու միջեւ:

Քաղաքը 2700 տուն ունի, որոնց 2000ը Թուրք, 7 հարիւրը Հայ են: Դրացի գիւղերէն շատեր 4 — 5 հարիւր տուն ունին, բայց շատ քիչ արտ, հարթ դաշտագետին չգտնուելուն, ընդհակառակն պարտէզներու մէջ ծածկուած են: Պարտէզներու ծառերը մեծ մասով թթենի են, որոնց սպիտակ պտուղը բնակիչներու գլխաւոր սնունդը կը կազմէ... Գինի քիչ կը հանուի: Սովորական պտուղը առատ է: Խամծին (կոկորդի ուռեցք հոս սովորական հիւանդութիւն մըն է):

Էկինի այս նկարագրութեան կը համաձայնի Ֆոն Մոլթքէի տեղեկատուութիւնն ալ: ... Այս քաղաքը (Էկին) եւ Ամասիա, կ'ըսէ Ֆոն Մոլթքէ (Նամակներ՝ 1835 — 39ի Թուրքիոյ վիճակին եւ դէպքերու մասին, Պերլին 1841, 8, էջ 359), Ասիոյ մէջ տեսածներուս ամենագեղեցիկներն են, Ամասիա աւելի եզական է եւ անուանի, բայց Էկին վսեմագոյն է եւ չքնաղագոյն, լեռները հսկայական, գետը նշանակալից: Մոլթքէի համաձայն Էկին բաղկացած է իրար շօշափող գիւղերու խումբէ մը, զի բոլոր տուները պարտէզներու մէջ ինկած՝ շքաւորուած են ընկուզենիներէ եւ թթենիներէ, կաղամախիներէ ու սօսիներէ ... Հովտին սեպ պատերը՝ մինչեւ հազար ոտք բարձրութեան վրայ՝ ծածկուած են մրգաստաններով ու այգիներով: Բազմաթիւ լեռնավտակներ բարձրէն վար կը հոսին, անոնցմէ մէկուն վրայ Ֆոն Մոլթքէ հինգ ջաղացք հաշուած է, որոնց մէկուն ոտքը՝ միշտ միւսին տանիքին վրայ կը յենու, այնպէս որ ջուրը՝ անիւէ անիւ կը թափթփի: Ի՜նչ տեսարան ընծայելու է այս հովիտը ծաղկանց փթթումի ժամանակ: Էկին՝ Հայերու համար մայրաքաղաք մըն է: ... Հոս՝ տուները հարթ հողէ ծածքերու տեղ՝ կանոնաւոր տանիքներ ունին: Ամէն տուն քարէ գետնայարկ մը ունի, որուն մէջ ոչ ոք կը բնակի, որուն վրայ սակայն 2 կամ 3 յարկ կը հանդչի: Տուներու մէջ մեծ պատուհանին վերեւ կարգ մը փոքր, կլոր պատուհաններ կ'երեւան: Այս եւ ուրիշ շատ մը բաներ պատրանքը կուտան Կ. Պոլսոյ ներքինին, ուր այնքաններ այդ բնակիչներէն իրենց վաստակը կը ճարէին»:

Վիէննա

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԿԵԱՆՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Ահաւասիկ նոր ուժ մը

Սովորութիւն դարձած է հայ գաղութին մէջ, ըսել թէ նոր սերունդը հեռու կը մնայ հայկական գեղարուեստէն, մշակոյթէն կամ գրականութենէն: Շատեր արդէն համակերպած են կարծես, եւ բնական ձեւով կը խոստովանին թէ մէկ սերունդ առաջ եկած արուեստագէտներով, դրագէտներով, լրագրողներով պիտի վերջանայ եւ մարի այն կայծը որ աւելի քան քառորդ դար կրցանք վառ պահել:

Պէտք է սակայն խոստովանիլ որ յանցանքը միայն նոր սերունդինը չէ, եթէ հեռու կը մնայ հայ արուեստէն: Մանաւանդ որ, Ֆրանսա կամ ուրիշ եւրոպական երկիրներ կ'ապրի եւ դժուար է նուիրուիլ զուտ հայկական բեմին, երբ հոն չի տեսներ բացառիկ տաղանդ, յառաջ երթալու եւ բան սորվելու համար, ուրեմն չի կրնար վեր բարձրանալ որոշ միջակութենէ մը:

Ճիշդ ասոր համար՝ աւելի գնահատելի եւ արժէքաւոր են Օր. Հայկուհի Խտըշեանի սէրը եւ հաւատարմութիւնը հայ բեմին:

Օրիորդը տակաւին քանի մը տարի առաջ քիչ կը խօսէր հայերէն եւ յաճախ ցաւալի էր լսել ֆրանսական հնչումով խօսած հայերէնը: Այսօր ճիշդ թափած է, հակառակ իր շատ զբաղած ըլլալուն եւ սահուն կը խօսի մայրենի լեզուն: Ունի թատերական գիտակցութիւնը, խոր յարգանք բեմին հանդէպ որ դերասանին համար պէտք է ըլլայ հաւատք մը, իտէալ մը: Ունի մանաւանդ արուեստագէտի խառնուածք մը որ իրեն կրնայ ապահովել լայն ասպարէզ մը իր ընտրած ճիւղին մէջ:

Փարիզի եւ Ֆրանսայի գաղութը բազմաթիւ առիթներ ունեցած է գնահատելու իր տաղանդը եւ տակաւին կ'ունենայ շատ մը առիթներ: Օրիորդը պէտք չէ քաջալերել որովհետեւ Հայ է, ինչ որ դժբախտ սովորութիւն մը դարձած է մեզի համար, այլ որովհետեւ տաղանդ ունի, արուեստագիտուհի բառին բովանդակ իմաստով, կը սիրէ բեմը, կը խաղայ ոչ թէ իբրեւ արհեստ, այլ որովհետեւ պահանջ մը կը զգայ իր մէջ, ինչպէս բանաստեղծը որ կը գրէ:

Քիչ առաջ կ'ըսէի թէ — անշուշտ ցաւով — մեր մէջ թատրոնը (բացառութիւնները յարգելով) չէ կրցած գոհացնել բծախնդիր հասարակութեան մը պահանջը:

Ցանցանքը եթէ որոշ չափով արուեստագէտներունն է, որոնց մէջ առնուազն կը պակսի conscience professionnelleը, անշուշտ մասամբ ալ կ'իյնայ գաղութին վրայ որ իր պարտքը կատարած կը կարծէ, երբ երկու տոմսակ կ'առնէ: Եթէ այսօր հայ դերասանը պէտք եղած աշխատանքը չի թափեր ներկայացման համար, պատճառները շատ են: Ո՞վ չի գիտեր թէ տոմսակները անգամ ինք պիտի «տեղաւորէ» եւ շատեր «խաթր»ի համար կ'առնեն... Այս պայմաններու մէջ, ի հարկէ քիչ մը անտեղի է շատ բծախնդիր ըլլալ, թէեւ ազգային արժանապատուութիւնը ուրիշ բան կը թելադրէ:

Այս բոլորը նկատի առնելով, արդար է ջերմապէս գնահատել Օր. Խտըշեանի նուիրումը հայ բեմին: Ամէն անգամ որ բեմ ելած է «Մեր Կեանք»ին մէջ, ուր այնքան բնական շեշտ մը դրաւ զաւակը կորսնցնող մօրը դերին մէջ, կամ Մ. Մարութեանի «Օշին Պայլ»ին մէջ, ուր դժբախտաբար պզտիկ դեր մը ունէր, սիրած եմ իր անկեղծութիւնը, ապրումը, արուեստը զոր կը զգաք առանց նկատելու:

Նոյեմբեր 21ին, իրեն ի պատիւ Գ. Վահան եւ ուրիշ արուեստագէտներ կազմակերպած են թատերական երեկոյթ մը «Երկու Ճամբայ»: Վստահ եմ որ հայ հասարակութիւնը պիտի գայ ոչ միայն քաջալերելու համար երիտասարդ ուժ մը, այլ ցոյց տալու համար թէ գիտէ ինք ալ գնահա–

տել եւ ճանչնալ իր արժէքները։ Այլապէս, թող չզարմանայ, երբ կը տեսնէ որ իր լաւագոյն ուժերը կ'օտարանան եւ կը ծառայեն ֆրանսական բեմերու, պարզապէս անոր համար որ հայ հասարակութիւնը չէ կրցած լեցնել սրահ մը։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

★

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ԹԱՒՋՈՒԹԱԿԻ ՔՈՆՉԷՐԹՈՆ

Արամ Խաչատուրեան, նախապէս թաւջութակահար եղած է, գործած ըլլալով զայն Մոսկուայի «Գնեսին» երաժշտական վարժարանին մէջ։ Իր առաջին երկու «սէնֆոնի»ները դաշնակի ու ջութակի քօնչէրթօները, «Գայիանէ» եւ «Մասքառատ» suiteները հեղինակելէ վերջ, 1946ին գրի առած է թաւջութակի քօնչէրթօն, նուիրելով զայն թաւջութակահար «Sviatoslav Knoushevitsky»ի։ Այս գործը, 1947ին Փրակայի մէջ միջազգային մրցումի մը առթիւ նուագուելէ վերջ, Ամերիկայի մէջ առաջին անգամ ըլլալով տրուած է 1948 Մարտ 5ին, Պոսթըն, թաւջութակահար Edmund Kurtzի կողմէ, ընկերակցութեամբ Boston Symphony Orchestraի եւ ղեկավարութեամբ Serge Koussevitzkyի։

Ֆրանսայի մէջ ալ, Edmund Kurtzն էր որ առաջին անգամ ծանօթացուց այս գեղեցիկ գործը, նուագելով զայն 1948 Հոկտեմբեր 15ին, Salle Gaveauի մէջ, ընկերակցութեամբ Paul Perayի կողմէ ղեկավարուած Concerts Colonneի նուագախումբին ընկերակցութեամբ։ Kurtz նուագած էր այս քօնչէրթօն խոր ըմբռնումով եւ մաքուր թէքնիքով մը, օժտուած իր իսկական Stradiviariusին ջինջ ձայնով։ Յաջորդ օրն իսկ Փարիզի մամուլը ջերմապէս կը գնահատէր գործին արժէքը։

Անվարան կրնանք ըսել թէ թաւջութակի երգացանկը, որ բաղդատելով կարգ մը ուրիշ գործիքներու հետ համեստ թիւէ մը կը բաղկանայ, մեծ վաստակ մը ունեցած է այս քօնչէրթօյով, Եղանակը կազմուած է հայկական thèmeերով, ու դաշնաւորուած հարուստ կերպով, դասական sonate ձեւով։ Զգալի է գործին թաւջութակը ու անոր թէքնիքը լաւ ճանչցող հեղինակի մը կողմէ գրուած ըլլալը, ի հարկին արժեցնելով թէ soloի եւ թէ նուագախումբի բաժինը։

Edmund Kurtz այս տարի կրկին պիտի նուագէ այս մեծ գործը, Նոյեմբեր 13ի կիրակի օրը, ցերեկէն վերջ ժամը 5.45ին, Cheteletի թատրոնին մէջ, ընկերակցութեամբ Concerts Colonneի, զոր կը ղեկավարէ Jea nFournet:

ՊԵՐՃ

Պարտապահանջը.— Տէրդ տո՞ւնն է։

Սպասուհին.— Ոչ, քիչ առաջ մեկնեցաւ։

Պարտապահանջը.— Իմ կողմէս բարեւ ըրէ եւ ըսէ որ ուրիշ անգամ երբ մեկնի, գլուխն ալ հետը տանի. որովհետեւ վեր ելած ատենս գլուխը պատուհանէն կախուած էր …

Ղ ՄԱՄՈՒԼ

ՈՐՈ՞ՆՔ ԵՆ ՄԱՏՆԻՉՆԵՐԸ

Պէյրութի Ազդակը կը գրէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (1 Հոկտ.).—

— «Սուտի, կեղծիքի եւ զրպարտութեանց օրկան՝ ռամկավար «Զարթօնք», որ ամէն հարցի մէջ պաշտպան կը սիրէ կանգնիլ այն տեսակէտներուն եւ երեւոյթներուն, որոնց դէմ կը պայքարի ժողովուրդը, ամէնէն սոր զրպարտութիւնները հիւսած է կրկին Դամասկոսի Հայոց եկեղեցիին մէջ պատահած դէպքերու մասին։ Հոն ուր ընտրութիւններով կամ ցոյցերով ժողովրդական լայն զանգուածներու կամքը կ'արտայայտուի, այս թերթը սովորութիւն ըրած է անիրաւուած զոհի խղճալի կերպարանք ստանալ եւ փարիսեցիի նման կուրծք ծեծել։ Այս անգամ սակայն ամսեղուկ իր ընթացքին մէջ բաւական առաջ գացած է՝ յականէ անուանէ մատնութիւններ ընելու եւ սուտ վկայութիւններով անմեղներ ամբաստանելու համար։ Սեպտ. 29ի իր թիւին մէջ անպատկառ զրպարտութեամբ կարգ մը անձերու ցանկը ներկայացուցած է, ոմանց ձեռքին մէջ ատրճանակ զետեղելով եւ ուրիշներու ձեռքին մէջ՝ դաշոյն։

Երբ պաշտօնաթերթ մը այս ձեւով պաշտօնական «ժուռնալ» կուտայ, դժուար չէ համոզուիլ որ իր մարդիկը, անդին, Դամասկոսի իշխանութեանց մօտ ինչ սեւ աշխատանքներու կը լծուին, որպէսզի այս կամ այն անմեղ ազգայինը զրպարտեն, իբրեւ «ատրճանակով եւ դաշոյնով զինուած ոճրագործ»։

«Կուսակցութիւն» մը՝ որ իր թերթով ու հետեւորդներով պայքարի ուրիշ միջոց չունի, եթէ ոչ ողբը, անէծքը եւ մատնութիւնները։ Հայ հանրային կեանքի լուսանցքին վրայ քաշկռտուող, մայր զանգուածէն կտրուած ճղճիմ փոքրամասնութիւններ, որոնք իրենց լքումին եւ ողորմելիութեան վրէժը կը փորձեն լուծել նման վատ սադրանքներով։

Գայթակղած է մաքրամաքուր խիղճը ռամկավար թերթին, որ «սրբապղծութենէ», հաւատքէ եւ կրօնէ կը ճառէ։ Ինչո՞ւ։ Անո՞ր համար, արդեօք որ ամբողջ թեմի մը ժողովուրդը ընդվզեցաւ գործուած անարդարութեան դէմ, չուզեց ենթարկուիլ բռնատիրական կարգադրութիւններու եւ գիտակցութիւնը ունեցաւ օրէնքն ու իրաւունքները պաշտպանելու։

«Զարթօնք»ներու խիղճը շատ հանգիստ մնաց սակայն, երբ երկու չարաթ առաջ ոստիկանական ջոկատներ եկեղեցիէն ներս մտան, երբ անարժան վարդապետը անարգար կոնդակ մը կարդաց գաղտնի ոստիկաններու ներկայութեան։ Այդ բոլորը սրբապղծութիւն չէի՞ն։ Ինչո՞ւ մեր «բարեպաշտ»ը այն ատեն բողոքի ձայն չբարձրացուց եւ անվայել չգտաւ մեր գաղութի պատմութեան մէջ աննախընթաց այս երեւոյթը։ Ընդհակառակը, ուրախութենէն փառաբանանքի բացականչութիւններ արձակեց եւ մինչեւ իսկ ՇՔԱԽՈՒՄԲ անուանեց ոստիկանական այն ուժերը, որոնք Շաւարշ վարդապետը աթոռին վրայ հաստատ պահելու պաշտօնը ունէին։

… Բռնաւորներու առջեւ սարկամիտ երկրպագութեան միայն վարժուած այս մարդիկը ամէնուրեք ուղեկիցներ եւ գործակիցներ են եղած խառնակութիւն սերմանող ծանօթ ուժերուն, որոնց նպատակն էր գաղութներու հայ բեկորները լծել քաղաքական վտանգաւոր բախտախնդրութեան մը անիւին, քայքայել գոյութիւն ունեցող կարգն ու կազմակերպութիւնները եւ քաոսի վերածել մեր ազգ. կեանքը։ «Ցառաջդիմական» այս ուխտակցութիւնը կը շարունակուի մինչեւ այսօր, եկեղեցիէն ներս թէ դուրս, կրօնական, ազգ. մշակութային եւ քաղաքական բոլոր մարզերուն մէջ։

Հակադաշնակցական ճակատը այնպիսի ձեւով մը ինկած է համայնավարական ջրապտոյտի մէջ, որ ի վիճակի չէ այլեւս անկէ դուրս գալու։ Իր խօսքը, գործը եւ գործելու մեթոտները պիտի նոյնանան պոլշեւիկեան խօսքին եւ գործելակերպին հետ, յանուն յառաջդիմական ուղեկցութեան»։

Մի փնտռէք որեւէ դրական ճիգ եւ աշխատանք այս մարդոց մօտ։ Անոնք ընդունակ են սակայն, Դաշնակցութիւնը «հարուած»ելու համար մեր բոլոր արժէքներն ու սրբութիւնները ոտքի տակ տալու, պոլշեւիկներուն հետ միասին ամբողջ Հայոց պատմութիւնը ուրանալու եւ հայկական դատը գերեզմանելու։

Այս ամսեղուկ փարիսեցիներն էին դարձեալ, որ ներգաղթի բեմադրութեան օրերուն, իրենց լործնաշուրթն քարոզութիւններով հայ գաղութներու բովանդակ շահերն ու ապահովութիւնը ճգնեցան կրակի տալ»։

Գաղութէ գաղութ

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՈՅԻ (Ուրուկուէյ) պետական մեծ սրահին մէջ՝ ձրիաբար տրամադրուած՝ կառավարութեան կողմէ՝ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան տօնուած է «Կոմիտաս» երգչախումբի 14րդ տարեդարձը։ Նախագահած է յանուն գաղութին կեդր. վարչութեան Ներսէս Ծ. վրդ. Տօլապճեան։ Կոմիտաս վրդ.ի կեանքին ու գործին շուրջ խօսած է հայր Յարութիւն Թէքէեան, ըսած է թէ «Կոմիտաս» երգչախումբին նպատակն է տարածել հայ երգն ու մշակոյթը թէ նոր սերունդի եւ թէ օտարներուն։ Վարձուած է ձայնասփիւռային կայան մը՝ ուրկէ ամէն կիրակի կը տարածուին տոհմիկ երգեր։ Շաբաթական մէկ ժամուան համար «Կոմիտաս» երգչախումբը ամսական վարձ կը վճարէ 130 փէսօ։

Ողբացեալ ընկեր Արսէն Միքայէլեանի հիմնած «Արմենիա» Երիտ. Միութեան 250 անդամանդամուհիները այսօր բոլորուած են «Կոմիտաս երգչախումբի» շուրջ եւ իրենց եռանդով վառ կը պահեն հայ մշակոյթի այս փոքրիկ բոյնը։

Այս գաղութի մեծագոյն ցաւն է գոյութիւնը Թրքական անթելի կայանին որ շաբաթը չորս անգամ Թրքական անբարոյ շարքիներ կը հրամցնէ գաղութին եւ «Հայաստանասիրութիւն» կը խաղայ, ինչպէս կը գրէ «Ցուսաբեր»ի թղթակիցը։

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ

(ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ 50ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Սերոբ առիւծի լեղի ունէր եւ շատ քաղցր լեզու։ Ուր որ երթար ժողովուրդը իր մէկ խօսքը երկու չէր ըներ։

Բացարձակ հեղինակութիւն շահած էր Ախլաթի, Պուլանըխի եւ Բաղէշի մէջ։

Բաղէշը որ Հրեաներու ժողովածու մը նկատուած էր, Սերոբի անմիջական ազդեցութեան տակ պատկառելի ուժ մը ծնաւ։

Սերոբ Բաղէշի մէջ շատ մը սրիկայ «փոլիս»ներ սպաննեց, որոնց մէկն էր Ֆէհմի էֆէնտին։ Թուրքերը գիշերը դուրս չէին կրնար գալ։ Բաղէշի կուսակալը սկսած էր հայ լրտեսներու միջոցաւ լուր ստանալ Սերոբի երթեւեկի եւ գործունէութեան մասին։

Բայց որպէսզի իր սիրած ժողովուրդի հանգիստը չխանգարուի եւ կարենայ ամէն վայրկեան պատրաստ ըլլալ գիւղերու օգնութեան վազելու, ձգեց տուն եւ անկողին, փոխադրուեցաւ լեռնէ լեռ, քարայրէ քարայր։

Աղբիւր — Սերոբ իր ընկերներով պահապան հրեշտակի պէս կը հսկէր Ախլաթի շրջանի գիւղերը, եւ օգնութեան կը հասնէր ամէն տեղ։

Այդ աղետալի տարիները, արիւնի եւ կրակի տարիներ, Ախլաթի 27 գիւղեր անվնաս մնացին շնորհիւ Սերոբի խումբին։

Ամէն անգամ որ Քիւրտեր աւարի կուտային Հայոց գիւղերը, Սերոբ անմիջապէս օգնութեան կը հասնէր եւ արիւնարբու աւազակներուն բան չէր կերցներ։ Կառավարութիւնը կըզարմանար այդ արտասովոր երեւոյթին վրայ։ Քսան — երեսուն անուանի Քիւրտեր մէկ երկու Հայերէ կը պարտուէին եւ ձեռնունայն ետ կուգային։ Իսկ Հայերը կ'օրհնէին Սերոբի անունը, եւ հրաշագործ սուրբի մը պէս կը պաշտէին զայն։ Այդ օրէն իր անունը կնքեցին Աղբիւր, որ ժողովուրդի մէջ առասպելական դիւցազնի մը մեծութիւն առաւ։ Ամէն հասակէ եւ սեռէ, թշնամիներ նոյն իսկ կ'ուզէին անգամ մը տեսնել այդ մարդը, որուն խօսքերը պատգամի նուիրականութիւնն ունէին ազատութեան ծարաւի հայ ժողովուրդին մէջ։

Հայ շինականը եղած էր գերի, հլու հպատակ զինք հարստահարող եւ ջարդող Թուրքին եւ Քիւրտին, վիզը ծռած հաւատարմօրէն կը կատարէր բոլոր տրուած հրամանները։ Երբ թշնամին մէկ երեսդ կ'ապտակէ, միւսն ալ դարձուր», այս նշանախօսքը ընդունուած էր իբրեւ կանոն։ Ճակատագիր։

Եթէ չըլլար Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ ծնունդ առած էր հայ ժողովուրդի տառապանքէն եւ հալածանքներէն, եթէ ան չունենար «մահ կամ ազատութիւն» նշանաբանը, թերեւս հայ ժողովուրդը դեռ երկար ժամանակ իր ազատութեան մասին չմտածէր։

Բայց շնորհիւ Հ.Յ. Դաշնակցութեան ցանած սերմերուն, շուտով ծիլ կուտար ամէն տեղ ազատութեան ու ըմբոստութեան ոգին։

Եւ այդ ծիլերու հսկան, Աղբիւր Սերոբ տրնկուեցաւ թշնամիներուն առջեւ, իր Հայրենի դաշտին մէջ։

Մեր այս անզուգական հերոսը իր օրինակելի հայրենասիրութեամբ ու քաջութեամբ հայ ազգի ազատութեան համար սպաս դրաւ իր ինչքը, ուժն եւ կեանքը։ Անոր օրինակով հազարաւոր ֆէտայիներ ամէն տեղ ըմբոստութեան դրօշը վեր բռնած՝ նետուեցան պայքարի մէջ, ուրախ զըւարթ, առանց տրտունջի։ Հայրենի լեռներ ու քարայրներ անոնց օթեւան եւ չոր քարերը անկողին եղան։

Անդադար անոնք ամէն կողմ ազատութիւն եւ ըմբոստութիւն քարոզեցին, եւ հայ շինականի մտքի մէջ մտցուցին ինքնապաշտպանութեան բընազդը։ Ով զէնք չունէր՝ զէնք առնել տուին, ով զէնք ունէր՝ գործածել սորվեցուցին։

Աղբիւր — Սերոբ իր ռազմիկի անզուգական տաղանդին հետ ունէր նաեւ կազմակերպողի ձիրքը եւ ընդունակութիւնը։ Ոչ միայն մարտական խումբեր կազմակերպեց, զինուորական կարգապահութեամբ եւ հնազանդութեամբ, այլեւ փորձեց տեսակ մը ինքնավարութիւն հաստատել իր շրջանին մէջ։

Ախլաթի ամէն մէկ գիւղին մէջ հայրենասէր ձեռնհաս անձերէ կազմուած մարմիններ ստեղծեց, որոնք իրաւունք ունէին բոլոր յարաբերական կամ քաղաքային գործերը կատարելու, դատեր եւ վճիռներ արձակելու, փոխանակ Թուրքի տնաքանդ միջամտութեան եւ դատարան դիմելու։

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Այս ծրագրին գործադրութեան շնորհիւ, «բոլորովին պիտի փոխուի տարածութիւն մը որ Ֆըրանսայի չափ է, եւ քանի մը տարիէն Քարա Քումի անապատը եւ Սիպերիոյ դաշտերը պիտի վերածուին ծաղկաւէտ պարտէզներու եւ հովիտներու, ապացուցանելով թէ ինչեր կրնայ ընել խաղաղասէր ժողովուրդ մը հիւլէական ուժին շնորհիւ»:

Ափրիկէի գաղթավայրերը եւ Մոսկուա

ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովի Բչ. օրուան նիստին մէջ, Խ. Միութեան պատուիրակը, Պ. Համազասպ Ցարուկթիւնեան յայտարարեց թէ Իտալիոյ ափրիկեան գաղթավայրերուն վերաբերեալ ծրագիրը ներշնչուած է Պեւինի եւ Սֆորցայի գաղտնի համաձայնութենէն: «Այդ ծրագիրը մերժուեցաւ ընդհ. ժողովին կողմէ: Նոր ծրագիրը, որ կը յանձնարարուի մեծամասնութեան մը կողմէ, կը ներկայացնէ համաձայնութիւն մը գաղթային պետութիւններէն, իրենց միջեւ բաժնելու համար այդ երկրամասերը: Ներկայ ծրագիրը շատ մը տեսակէտներով կը տարբերի նախորդէն, բայց գլխաւոր տարրը, Լիբիոյ անդամատումը կը մնայ: Խ. Միութիւնը անխախտ պահելով իր առաջարկը, կը պահանջէ անմիջապէս անկախութիւն տալ Լիբիոյ, մինչեւ երեք ամիս քաշել բոլոր օտար զինուորները եւ քանդել զինուորական հաստատութիւնները: Կը պահանջէ նաեւ անկախութիւն տալ Էրիթրէայի եւ Սոմալիներու երկրին, հինգ տարիէն, մինչեւ այդ Ազգաժողովին խնամակալութեան տակ դնելով զանոնք»:

Պ. Ցարուկթիւնեան կրկին եւ կրկին ամբաստանելով Անգլիան եւ Ֆրանսան, ըսաւ թէ առաջինը կ'ուզէ ձգձգել Լիբիոյ անկախութիւնը, զօրացնելու համար իր զինուորական եւ տնտեսական դիրքը: «Պաղեստինէն քշուելէ վերջ, Մեծն Բրիտանիա կ'ուզէ տեղաւորուիլ Լիբիոյ մէջ եւ խարիսխ մը հաստատել Միջերկրականի ափերուն վրայ: Միեւնոյն ատեն ան զինուորական օդակայան մը դրած է Մ. Նահանգներուն տրամադրութեան տակ, ափրիկեան Տրիպոլսոյ մէջ»:

★ Երկուշաբթի օր թշնամական ցոյցեր կատարուեցան Անգլիոյ դէմ, ափրիկեան Տրիպոլսոյ մէջ: Արաբները փակեցին իրենց խանութները: Միւֆթին միջամտելով ցրուեց բողոքողները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

30.000 ՀՐԵԱՆԵՐ Եէմէնէն Իսրայէլ փոխադրուեցան օդանաւերով, որոնք կը բանէին օրական 5 —6 հատ: Ուրիշ 20 հազար հոգի եւս պիտի փոխադրուին: Այս Հրեաները Եէմէն հաստատուած էին 3500 տարի առաջ: Եթէ ցամաքի ճամբով փոխադրուէին, հազիւ երկու ամիսէն պիտի հասնէին, լեռներ եւ անապատներ կտրելով:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ համայնավարները որոշեցին գրասեղան մը եւ ուրիշ կարասիներ նուիրել Սթալինի, ծննդեան 70րդ տարեդարձին առթիւ: Կառավարական պաշտօնեայ մը դիտել կուտայ թէ «Ռուսերը այնքան կարասիներ առին տարին որ բաւական է կահաւորելու Մոսկուայի բոլոր գրասենեակները»:

ԱՆԳԼԻՈՅ հիւլէական ուժի գիտնականներէն պրոֆ. Պէրնըլ պաշտօնանկ եղաւ Բրիտանական Ընկերակցութենէն: Գիտնականը վերջերս ճառ մը խօսելով Մոսկուայի մէջ, ըսած էր թէ արեւմտեան գիտութիւնը կը ծառայէ ռազմական նպատակներու: Պաշտօնանկութենէն վերջ նամակ մը ուղղելով Ընկերակցութեան, կը յայտարարէ թէ տրուած որոշումը ծանրապէս պիտի վնասէ հաստատութեան վարկին: «Իմ ճառիս իմաստը այն էր թէ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ մէջ գիտութեան քաղաքական եւ տնտեսական ուղղութիւնը պատերազմի կ'առաջնորդէ»:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ գործադուլ յայտարարեցին նաւահանգիստի բանուորները, 24 ժամուան համար: Խլրտումները կը շարունակուին ուրիշ քաղաքներու մէջ:

ՄԱՌԵՇԱԼ ՄԱՆՇԹԱՅՆԻ դատավարութիւնը վերսկսաւ Բչ. օր, այս անգամ դռնփակ: Դուռները եւ պատուհանները ամուր փակուած են, քարտուղարներն ալ գաղտնապահութեան երդում ըրած են:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին Fencherollesի խումբերուն դէմ, կիրակի 13 նոյեմբեր ժամը 13.15 պահեստին, ժամը 15 Ա. Stade Municipale Ave. Jean Bouin, Իսի լէ Մուլինօ: Նոյն օրը մեր կրտսերները cadet կը մրցին Troissyի դէմ ժամը 15ին: Troissyի դաշտին վրայ:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Մեծ պատրաստութեամբ շաբաթ 19 նոյեմբերին ժամը 9ին Սինէմա Ալգազարի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ:

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. բոլոր ենթակոմիտէները եւ խումբերը ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱԳԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ: Ֆրանս. ընկերվարականներու կողմէ պիտի խօսին CASTON DEFFER, FRANÇOIS LEEHNHADT եւ JOSEPH FERAUD:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին:

Պիտի նուագեն գաղութիս սիրուած ջութակահար Պ. Լ. Ղեւոնդեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբի նուագախումբը:

Պիտի երգէ Սէնթ Անի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Հ. Համբարձումեանի:

Պիտի արտասանեն Օր. Սագաեան, դերասան Մութաֆեան եւ Քէնտիրեան: Պիտի ներկայացնեն նաեւ կենդանի պատկեր մը Ա. Ահարոնեանի «Ուխտաւորը»էն:

Հայկական պար, Ն. Ս. Ռոստոմ խումբի կողմէ:

Սրահէն ներս ուեւէ բան ծախելը արգիլուած է:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին:

★

Ս. ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

13 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3.30էն մինչեւ կէս գիշեր, 16 rue J. B. Davidի հանրապետականներու սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին, կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ԱՐԻՒՆՈՏ ԹԹԽՄՈՐԸ», նաեւ զաւեշտ մը, «ԱՂԱ ՆԱԶԱՐ»: Արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ:

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժնէն վերջ ուրախ մթնոլորտ, կերուխում եւ պար:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

«Խաժակ» խումբի կողմէ եւ մասնակցութեամբ «Հրայր» Նոր Սերունդի:

Այս կիրակի ժամը 14.30ին, Salle de Mutualitéի սրահը: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Նոր Սերունդը:

CONCERTS LAMOUREUX

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Եւրոպական ճոխ յայտագրով.— Պէթհովըն, Լիսթ եւ պարսիկ երաժշտագէտ ՀՈՍԷՅԻՆ:

10 Նոյեմբեր ժամը 21ին Salle Gaveau. Գինը՝ 100էն 600 ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Փարմաք կը ծանուցանեն թէ յառաջիկայ կիրակի 13 նոյեմբերին Փարիզի Հայոց Ժան Կուժոնի եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ՓԱՐՄԱՔՍԸԶԵԱՆ ԵՒ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ գերդաստանի ննջեցեալներուն հոգւոյն: Կը հրաւիրուին ազգականները եւ բարեկամները:

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Արժ. Տէր Բարգէն քհնյ. Արսլանեանի քահանայագործութեան առաջին տարեդարձին առիթով, այս կիրակի, Սէն Լուի Կռան Փէն (Մարսէյլ) Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ – Հոգեհանգիստ, ի յիշատակ իր կնքահօր, Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՊՈՒՃԱՏԵԱՆի եւ եղբայրք Առաքելեաններու հանգուցեալներու հոգւոյն:

Կը հրաւիրուին ազգականներ ու բարեկամներ եւ անոնց յիշատակը յարգող Մարսէյլի հայ գաղութը: Սոյն հանդիսաւոր օրուան առիթով եկեղեցական արարողութիւնները կը ղեկավարէ երաժիշտ Պ. Հ. Համբարձումեան մասնակցութեամբ Սէնթ Անի «Սիփան» երգչախումբին եւ Սէն Լուի դպրաց դասուն:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, 19a rue Caumartin: Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ: Նիւթ՝ 1920ի Մայիսեան դէպքերը: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահը, 73 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր օրակարգ: (Շար. Նախորդ ժողովի):

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անկիէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, Café des Sportsի մէջ, կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Անիէռ Պուա Քոլոմպի «Արամ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ սրճարանը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները եւ համակիրները դասախօսութեան մը, այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, 73 rue Rabelais: Պիտի խօսի Պ. Կ. ԽՐԱՅԵԱՆ:

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Մարսէյլի Ահարոնեան ակումբին մէջ այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին: Կը դասախօսէ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ Կապոյտ Խաչի անդամուհիները:

ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ՕՐԸ, նոյեմբեր 12, ժամը 5ին, Սիթէ Ինիվէրսիթէռի Հայ Ուսանողական Տան մէջ (57 Bld. Jourdan), Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆ պիտի կատարէ իր չորրորդ ու վերջին դասախօսութիւնը միջնադարեան մեծ բանաստեղծ ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ԵՐԶՆԿԱՑԻԻ մասին: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՀԱԶԴ

Ողբացեալ Պ. ՏԷՕՎԼԷԹ ԳԷՈՐԳԵԱՆի յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր հինգշաբթի առտու ժամը 10.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Կը հրաւիրուին ողբացեալ մտաւորականին յիշատակը յարգողները:

Թաղումը Thiaisի գերեզմանատունը:

ՓԱՐԻԶԱԲՆԱԿ ԶԷՅԹՈՒՆՑԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ

ՆՈԹՐԸ ՏԱՄԻ ՄԷՋ ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի յիշատակ Մխիթարեան Միաբանութեան հիմնադիր Մխիթար Աբբահօր մահուան երկուհարիւրամեակին: Հանդիսաւոր եւ ձայնաւոր պատարագը տեղի պիտի ունենայ Նոթրը Տամի Մայր եկեղեցիին մէջ այս կիրակի ժամը ճիշդ 9.30ին, նախագահութեամբ Արհիապատիւ Պոսար Արք.ի:

Պատարագը պիտի մատուցանէ Գերապայծառ Տէր Հ. Սրապիոն վրդ. Ուլուհոճեան, ընդհ. Աբբահայր Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան. Հանդիսադրութեամբ Պահապանեան Եպիսկոպոսի:

Ծախու է

Շավիլի մէջ, մեծ եւ գեղեցիկ բնակարան մը, անմիջական մեկնումի պատճառաւ: Երկու յարկ 8 սենեակներով, ընդարձակ պարտէզ, մեծ հաւնոց, կարաժ, լուացարան, լոգարան եւ արեւելեան բաղնիք, թէլէֆոն, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն, Փարիզի հետ հաղորդակցութեան մեծ դիւրութիւն:

Դիմել 7 Ave. Talemon, Pont de Sèvresէն օթօպիւս Point de Chavilleի կայարանին քովը:

Կ'ուզուի

Tricotի համար Façonnier, ժորժ 10ը մեքենայի վրայ: Դիմել Guydami, 41 rue du Caire, Paris (2), métro Sentier:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme–(13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 11 Novembre 1949 Ուրբաթ 11 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5997–Նոր շրջան թիւ 1408

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Վ՛Ա՛Յ ՈՒՇ ՄՆԱՑՈՂԻՆ...

Քիչ անգին պիտի կարդաք հարցարան մը՝ ամերիկահայ նոր սերունդին դաստիարակութեան մասին: Հիմնական հարց մը, որ տարիներով զբաղեցուցած է «Յառաջ»ը, ինչպէս ուրիշ թեր-թեր:

Թէեւ ուղղուած՝ ամերիկահայ գաղութին, մեր պաշտօնակցին հարցարանը նոյնութեամբ կը պատշաճի նաեւ մեր միջավայրին:

Ուրեմն, ո՛վ որ կը կարծէ թէ կրնայ օգտակար ըլլալ գործնական թելադրութիւններով, իրաւունք չունի վարանելու: Կրնայ գրի առնել եւ ղրկել «Յառաջ»ի:

Կը կարծենք թէ զուր չանցան առաջին 25 տարիները, եւ բաւական փորձառութիւն ստացած ենք, այս ճակատին վրայ եւս:

Այնպէս որ, կրնաք ուղղակի հարցին քննութեան ձեռնարկել: Առանց կողմնակի խորհրդածութեանց մէջ խորասուզուելու կամ Զրհեղեղէն սկսելու:

Մենք տակաւին առիթ պիտի ունենանք արծարծելու այս կենսական խնդիրը: Միեւնոյն ատեն ամփոփելով Ամերիկայի մէջ յայտնուած կարծիքները:

Այսօր կ'ուզէինք անգամ մը եւս յիշեցնել կարգ մը տարրական գիտելիքներ, որոնք շուտ կը մոռցուին, դժբախտաբար:

Առաջին.— Ո՛վ որ կը յաջողի տասը տղայ կամ աղջիկ փրկել, հայերէն սորվեցնելով եւ հայկական կեանքին կապելով զանոնք, հայրենասիրական գործ մը կատարած կ'ըլլայ:

Երկրորդ.— Ո՛վ որ փոխանակ ամրապնդելու հայկական այս կամ այն հանգոյցը, կը ձգէ որ քակուի անհոգութեամբ, ծուլութեամբ կամ իմաստակութեամբ, քրէական յանցանք մը գործած կ'ըլլայ:

Ամէնէն առաջ՝ ինքն իրեն դէմ: Առտու մը իր իսկ զաւակները պիտի գտնէ իրեն դէմ: Եւ երբ զղջայ, ուրիշ բան պիտի չկրնայ ընել եթէ ոչ գլուխը պատին զարնել:

Երրորդ.— Ո՛վ որ, երիտասարդ կամ պատանի, ոչ իր մայրենի լեզուն, պատմութիւնը, աշխարհագրութիւնը եւ գրականութիւնը կը սորվի, ոչ ալ ազգային կեանքով կը խանդավառուի, միանգամ ընդ միշտ կորսուած է ե՛ւ ինքն իրեն ե՛ւ հայութեան համար: Հոգ չէ թէ բարձր դիրքերու հասած ըլլայ:

Իսկ անոնք որ բաւական պաշար ամբարելէ վերջ կէս ճամբան կը մնան, ի վերջոյ չարաչար պիտի զղջան: Մանաւանդ եթէ որոշ արժանիքներ ունին եւ պատրաստ են հանրային ծառայութեան նուիրուելու: Կորսուած ժամանակը ետ չի գար:

Չորրորդ.— Ո՛վ որ ի վիճակի է բան մը սորվեցնելու խումբի մը կամ բազմութեան մը եւ կը խուսափի այդ պարտականութենէն, պիտի համարուի դասալիք:

Անշուշտ շատ աւելի ծանր մեղք մը գործած կ'ըլլան անոնք որ տեղի կուտան խուսափումի, անտեսելով իրական արժանիքներ: Դպրոցը չփոթելով փերեզակի խանութի մը հետ: Իբրեւ թաղական, հոգաբարձու կամ տնօրէն:

Այս տարրական գիտելիքները առաւելագոյն օգուտը կ'ունենան, երբ ամէնքս ալ ըմբռնենք թէ՝ մե՛ր ձեռքն է փրկել կամ կորսնցնել:

Փրկել կարելին, կազմակերպելով, աշխատելով: Բարոյական եւ նիւթական միջոցներ տրամադրելով սիրայօժար: Անսասան վստահութեամբ եւ վճռականութեամբ:

Տարրական պահանջ մըն է այս ինչպէս նոր սերունդին, նոյնպէս տարագիր բազմութեանց փրկութեան համար:

Կարելի չէ ոչ երիտասարդութիւն, ոչ ալ ուեւէ համրանք փրկել բազկատարած աղօթելով, անիծելով կամ հեռաւոր սուրբերու ապաւինելով: Եւ կամ բազմոցին անկիւնը կծկուելով եւ իմաստութեան դոհարներ թափելով:

Տրամադրեալ աշխատանք եւ հաւատք: Ամէն տեղ եւ բոլոր տրամադրելի միջոցներով:

Բազմաթիւ պատեհութիւններ կան այսօր, եւ տրամադրելի, պիտանի ուժեր:

Հարկ է շրջան լրացնել եւ շրջանաւարտներ հասցնել:

Քանի մը տարի վերջը կրնաք բոլորովին բացը մնալ:

Շ.

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

«Հայրենիք» հետեւեալ հարցարանը ուղղած է իր ընթերցողներուն: Խնդիրը կը շահագրգռէ նաեւ մեր շրջանը եւ պիտի զբաղինք.—

Ամէնուն յայտնի է ամերիկահայ նոր սերունդի հայեցի կրթութեան եւ դաստիարակութեան գործի ներկայ տխուր վիճակը: Ամէնքը դժգոհ են ու կը գանգատին: Ամէնքը կը խօսին անոր բարելաւման մասին, բայց ցաւալի իրականութիւնն այն է, որ գործնական աշխատանք շատ քիչ կը կատարուի այդ ուղղութեամբ:

Խմբագրութիւնս անգամ մը եւս կ'ուզէ այդ հարցը ենթարկել հրապարակային քննութեան՝ յուսալով, որ ամերիկահայ կրթական գործով մտահոգուած իրազեկ եւ ձեռնհաս անձեր կը բերեն իրենց մասնակցութիւնը այդ քննութեան:

Ստորեւ կուտանք ցանկ մը հարցումներու, որոնք, կը խորհինք թէ, կ'ընդգրկեն ամերիկահայ կրթական գործի բոլոր կողմերը: Կը խնդրենք կրթական գործի հմտութիւն եւ փորձառութիւն ունեցող անձերէն պատասխանել այդ հարցումներուն, ըստ կարելւոյն, ամփոփ եւ գործնական գետնի վրայ: Անշուշտ, հարցումներէն դուրս ալ կարելի է գործնական դիտողութիւններ եւ առաջարկներ ընել:

Պատասխանները հետզհետէ պիտի հրատարակուին «Հայրենիք»ի մէջ: Խմբագրութիւնս իրեն կը վերապահէ վերջնական եզրակացութիւններ հանելը:

Հարցի քննութիւնը պիտի փակուի Նոյեմբեր 20 — 25ին:

1.— Ի՞նչ է ձեր կարծիքը ամերիկահայ կրթական գործի մասին ընդհանրապէս: Ճիշդ կը գտնէ՞ք տարածուած այն կարծիքը, թէ որեւէ հնար չկայ ամերիկահայ նոր սերունդը հայ պահելու եւ պէտք է զայն ձգել իր բախտին, թէ՞ հակառակը կը խորհիք: Եւ ինչո՞ւ այդպէս կը խորհիք:

2.— Եթէ կը խորհիք թէ՝ ամերիկահայ նոր սերունդը կարելի է հայ պահել, որո՞նք են, ձեր կարծիքով, այն միջոցները, որոնցմով կարելի է հասնիլ այդ նպատակին:

3.— Եթէ կը խորհիք թէ՝ կրթական գործն է գլխաւոր ազդակը հայապահպանման, կը կարծէ՞ք թէ մինչեւ այժմ այդ ուղղութեամբ կատարուած աշխատանքը եղած է բաւարար:

4.— Եթէ կը կարծէք թէ բաւարար չէ, ի՞նչն է ատոր պատճառը:

5.— Ի՞նչ միջոցներ եւ գործի կազմակերպութեան ի՞նչ ձեւ կ'առաջարկէք ամերիկահայ նոր սերունդի հայեցի կրթութեան եւ դաստիարակութեան գործը աւելի բանաւոր եւ աւելի արդիւնաւէտ հիմերու վրայ դնելու համար:

6.— Գործի կազմակերպման համար ո՞ր չափով կրնան օգտակար ըլլալ հայ քաղաքական կազմակերպութիւնները, Հայ Օգնութեան Միութիւնը, Հայրենակցական Միութիւնները եւ Հայ. Եկեղեցին:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Գչ. օր երկու պարսիկ զինուորներ սպաննուեցան եւ ուրիշներ վիրաւորուեցան, իբրեւ հետեւանք ռուս զինուորներու կատարած յարձակման: Զրոյց կը շրջի թէ երեք Ռուսեր ալ սպաննուած են: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը չարաթ օր պարսկական հող մտնելով Պահչէ Սարայէն, (Կասպից ծովու հիւսիսակողմը), յարձակեր են պահականոցին վրայ: Պարսիկները պատասխաներ են եւ կռիւը տեւեր է եօթը ժամ: Երկու կողմերն ալ օգնական զօրք փոխադրեր են: Յետոյ Ռուսերը յանկարծ քաշուեր են: Պարսիկները կ'ըսեն թէ մէկ շաբթուան ընթացքին այս երկրորդ անգամն է որ Ռուսերը կը բռնաբարեն իրենց սահմանագլուխը:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը վճարեց 17 տարուան պայմանագրին վերջին գումարը, բոլորովին տէր դառնալով հարաւային երկաթուղիներուն որոնք ֆրանսական սեփականութիւն էին:

ՋԵՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը ազատ արձակեց Փրակայի ամերիկեան դեսպանատան պաշտօնեաներէն մէկը, Մերին, որ բանտարկուած էր երկու շաբաթէ ի վեր, իբրեւ լրտես:

Երեք նախարարներու ժողովը Փարիզի մէջ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին ժամանումէն անմիջապէս վերջ, սկսան խորհրդակցութիւնները Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարներուն հետ:

Հրատարակուած տեղեկութիւնները անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ օրակարգի գլխաւոր խնդիրն է գերմանական հարցը: Մասնաւորապէս կը քննուի գործարաններու քանդումը դադրեցնելու ծրագիրը: Ֆրանսան ալ տրամադիր կ'երեւայ ընդունելու այս ծրագիրը, եթէ հաստատ երաշխաւորութիւններ տրուին ապահովութեան մասին: Այս հարցին կարգադրութենէն կախում ունի Գերմանիոյ ընդունելութիւնը Եւրոպայի խորհուրդին մէջ:

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը պարզեց իր տեսակէտները նախարարական խորհուրդին առջեւ: Ազգ. ժողովն է որ վերջնական որոշում պիտի տայ այս մասին, հաւանաբար Նոյ. 22ին:

Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագիրն ալ կը քննուի, վերջ տալու համար պատերազմական վիճակին, գոնէ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Այդ պարագային ամէն յոյս կորսուած պիտի ըլլայ լեզու գտնելու համար Խ. Միութեան հետ՝ արեւելեան Գերմանիոյ մասին: Փարիզի մէջ կ'առաջարկեն ոչ թէ բոլորովին վերջ տալ պատերազմական վիճակին, այլ բարեփոխել զայն, արտօնելով որ արեւմտեան Գերմանիան առեւտրական եւ հիւպատոսական ներկայացուցիչներ ղրկէ, բայց ոչ դեսպաններ: Ռուսերը արդէն դեսպաններ փոխանակած են արեւելեան Գերմանիոյ հետ:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը հաւաստեն թէ Ֆրանսայի հանրային կարծիքը այսօր շատ աւելի նպաստաւոր է Գերմանիոյ հանդէպ, շնորհիւ վարչապետ Ատընաուըրի հաշտարար հաւաստիքներուն:

Օրակարգին վրայ կը գտնուի ուրիշ կարեւոր խնդիր մը,— հրաժարիլ գերմանական հատուցումներէն:

Պ. Էչիսըն Փարիզ եկած է 11 խորհրդականներով եւ պիտի քննէ նաեւ Մարշըլի ծրագիրը: Անշուշտ Ատլանտեանի դաշինքին գործադրութեան մասին ալ պիտի խօսին:

★ Տեղական թերթերը նոր տեղեկութիւններ կը հրատարակեն Միջերկրականեան դաշինքի մը մասին, որուն ջերմապէս փարած է Իտալիա: Առ այժմ որոշուած է Փարիզը դարձնել կեդրոն հարաւային Եւրոպայի եւ արեւմտեան Միջերկրականի պաշտպանութեան: Միեւնոյն ատեն տեղական մարմին մը պիտի հաստատուի Իտալիոյ մէջ: Այս որոշումը մամուլին հաղորդուեցաւ պաշտօնապէս:

Ծանր մեղադրանք մը Անգլիոյ դէմ

Պ. Սփաք, Պելժիոյ նախորդ վարչապետը, որ նախագահն է Միացեալ Եւրոպայի խորհրդարանին, Փարիզ գալով, ծանր մեղադրանքներ ուղղեց Անգլիոյ արտաքին նախարար Պեւինի եւ միւս 11 արտաքին նախարարներուն դէմ: Բացէ ի բաց ըսաւ թէ բոլորն ալ կը չլատեն Եւրոպայի խորհրդարանին աշխատանքը եւ զանազան յանձնախումբերու գործերը: Իր կարծիքով, մասնաւորապէս կարեւոր է տնտեսական յանձնաժողովը. մանաւանդ որ խորհրդարանի առաջին գումարումէն ի վեր դրամներու արժեզրկումներ տեղի ունեցան եւ նոր որոշումներ տրուեցան Մարշըլի ծրագրի մասին:

Պ. Սփաք այցելելով Ֆրանսայի արտաքին նախարարին, բացատրութիւններ խնդրեց նախարարներու բռնած դիրքին առթիւ:

Հիմակ ալ «ջղասպան կազ»

Անգլիոյ ներքին գործերու նախարարութիւնը ազդարարութիւն մը ուղղեց ժողովուրդին, բացատրելով թէ «ջղասպան կազ» ալ կրնայ գործածուիլ նոր պատերազմի մը պարագային:

Այս կազը հեղուկ վիճակի մէջ կրնայ թափանցել թէ հագուստին եւ թէ մորթին եւ մարդ մը սպաննել, եթէ նոյնիսկ կազարգել դիմակ դրած ըլլայ:

Ազդարարութիւնը ամփոփուած է մասնաւոր գրքոյկի մը մէջ որ կը պարզէ քիմիական պատերազմին վտանգները: Նոր կազը հոտի մը կ'արձակէ որ գրեթէ հոտ չունի: Ոչ գրգռութիւն կը պատճառէ, ոչ ալ բշտիկներ կը հանէ: Առաջին ախտանշանը կ'երեւայ երբ տեսողութիւնը կը սկսի աղօտանալ եւ զոհը չի կրնար կեդրոնացնել աչքերը: Յետոյ քիթը կը վազէ եւ կուրծքը կը պնդանայ: Եթէ զոհը մեծ քանակութեամբ կազ շնչած է, անդամները ջղաձգութեան կը մատնուին եւ կրնայ մեռնիլ: Մահացու ջղաձգութիւնները կրնան սկսիլ հինգ վայրկեանէն կամ հինգ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏ

Ամէն տարի, Հոկտեմբերի մէջ օր մը, Դաշնակցութիւնը կը խօսի ու կը մտածէ իր մասին։ Մնացած բոլոր օրերուն՝ ամէն Դաշնակցական պարտաւոր է խօսիլ, մտածել ու գործել իր ժողովուրդին համար։

Խօսիլ ու գործել մեր մասին՝ իրաւունք մը չէ, այլ պարտականութիւն մը։ Իրաւունքներ չկան արդէն մեր կուսակցութեան մէջ. կան միայն պարտականութիւններ։ Ու եթէ տարուան մէջ օր մը կը խօսինք եւ կը մտածենք մեր մասին. կ'ընենք ատիկա ոչ թէ փառատենչիկ նկատումներէ մղուած, այլ պարզապէս մեր կտրած ճամբան քննելու, մեր բարոյական «հաշուեկշիռը» պատրաստելու եւ տեղեակ ըլլալու համար մեր շահ ու զէնին։

Դաշնակցութիւնը խիստ է ու դաժան. Նախ ինք իրեն, ապա նաեւ ուրիշներուն հանդէպ։ Յաւիտենական դժգոհն է ու յաւիտենական պարտապահանջը։ Կը հաւատայ, թէ իրենք իրենցմէ գոհ եւ ուրիշներէն միայն դժգոհ անձերը, ինչպէս կազմակերպութիւնները, ոչ միայն չեն յառաջդիմեր, այլեւ ետ կ'երթան։ Կը գիտակցի, որ անտեսուած ու ոտնահարուած են իր ժողովուրդին իրաւունքները եւ աննահանջ յամառութեամբ կը պահանջէ զանոնք, կ'ուզէ տէր կանգնիլ անոնց։

Իր քաղաքական ու յեղափոխական փորձառութեամբ՝ Դաշնակցութիւնը գիտէ, ըմբռնած է, որ իրաւունքները՝ ինչպէս ազատութիւնը՝ չեն տրուիր, կ'առնուին։ Գիտէ, ըմբռնած է նաեւ, որ առնելու համար բաւական չէ «անարիւն յեղափոխութիւն»ը։

... Տառապանքները հոգեկան մարզանքներ են, որոնք կը վարժեցնեն ժողովուրդները տոկալու եւ դիւրութեամբ անձնատուր չըլլալու։ Զինուորը ամէն զրկանքի ու ամէն չարչարանքի կը դիմանայ արիաբար, վասնզի ընտելացած է անոնց խաղաղութեան ատեն։ Ռազմափորձերը, իբրեւ անարիւն պատերազմ, մարզած են զինք այդ բազմաչարչար կեանքին համար։ Մեր տառապանքները, մեզի հանդէպ ի գործ դրուած բռնութիւններն ու հալածանքները տեսակ մը «ռազմափորձեր» եղան մեզի համար։ Ու հիմա մենք կը շարունակենք դիմանալ ամէն նոր չարչարանքի, ամէն նոր զրկանքի, ամէն նոր խաչելութեան, որոնք աւելի շատ կը ծառայեն մեր կամքը զօրացնելու, քան թէ տկարացնելու զայն։

Դաշնակցութիւնը հոգեկան այս մարզանքով կ'ուզէ զօրացնել ոչ միայն իր շարքայինները, այլ եւ համայն ազգը։ Կամքով թոյլ, հաւատքով տըկար. համոզումներով յեղյեղուկ, նկարագրով կաւակածելի եւ զոհաբերութեան անընդունակ մարդիկ իրենց յարմար «կլիմայ» մը պիտի չգտնեն այս կազմակերպութեան մէջ։ Երկաթէ հովանի մըն է ան, զոր իր վրայ կրողը պէտք է ապահովագրուած ըլլայ «գլխապտոյտ»ի դէմ։

Իր բարեկամութիւններուն մէջ հաւատարիմ, իր «ուխտ»երուն մէջ աննահանջ, իր գործերուն մէջ աներկմիտ ու անյողդողդ, յարատեւող չէ սակայն իր հակառակութիւններուն ու ոխերունմէջ։ Տկարները միայն իրենց հակառակութիւնը կը հասցնեն բութ ատելութեան։ Ու բնաւ զարմանալի չէ, որ հայ կեանքի մէջ գործող «դռնամիջեան» հատուածամոլները անհուն ատելութեամբ լեցուած են Դաշնակցութեան հանդէպ՝ չկարենալով անոր խոյալին հակադրել իրենց խոյալը։

Դաշնակցութիւնը կը սնանի ոչ թէ ատելութեամբ, այլ իր քարոզած գաղափարներուն եւ պաշտպանած դատին իրեն տուած զօրութեամբը։ Ու եթէ կը պայքարի, կը հարուածէ երբեմն, կ'ընէ ատիկա ոչ թէ ուրիշներուն ճամբան փակելու, այլ իր ճամբան բաց պահելու համար։ Ան կը հաւատայ, որ իր ընտրածը ուղիղ ճամբան է։ Ու մոլեռանդ այդ հաւատքին ուժովը գօտեպնդուած կը շարունակէ քալել իր ընտրած ճամբէն, ուրիշներու հետ՝ եթէ ուզեն, առանց ուրիշներու՝ եթէ չուզեն։

Ասիկա ոմանք կը կոչեն մենատիրութիւն։ Մենք զայն կը կոչենք ինքնավստահութիւն։

Դաշնակցութիւնը չի լքեր իր բարեկամները եւ դրօշակը վար չառներ թշնամիին առջեւ։ Բեռ մը չէ իբրեւ դաշնակից, այլ յաւելում մը, մինչեւ իսկ բազմապատկութիւն մըն է։ Փորձուած զինակից մըն է, որ իր ամբողջը կը դնէ խաղադրաւին մէջ եւ հոգը չըներ, եթէ կորսնցնէ։ Այդ պարագային՝ ծայրէն կը սկսի։ Ոչ ատել գիտէ, ոչ ատելութիւն սերմանել։ Պարկեշտ, անկեղծ եւ ուղղամիտ է թէ իբրեւ բարեկամ, թէ իբրեւ հակառակորդ։ Զախորժիր պղտոր ջուրերէ եւ հետամուտ չէ ձուկ որսալու այդ ջուրերուն մէջ։ Հաւատք ունի իր ըսածին ու ըրածին վրայ։ Ասոր համար իր խօսքը ազդու է եւ գործը՝ կենդանի։ Յոգնած ուղեւոր մը չէ. ոչ բախտ փորձող պատեհապաշտ մըն է, ոչ ալ մանաւանդ ամէն բանի այո ըսող «ուղեկից» մը։ Երեւորդի (figurant) դերը յարմար չէ իր ճաշակին ու նախասիրութիւններուն։ Նպատակն է զինք վարողը, եւ անոր հասնելու ձգտումն է զինք խանդավառողը։

Իր համբանքով չէ, որ մեծ է Դաշնակցութիւնը, այլ իր ոգիով։ Կարելի չէ սահմանել ոգին, որ իրականութիւն մը ըլլալով հանդերձ՝ երազ մըն է, եւ երազ մը ըլլալով հանդերձ՝ իրականութիւն մըն է նաեւ։ Իր ոգիով անիկա կը զատուի բոլոր միւս հատուածներէն, որոնք եղածը բաւ կը համարեն միշտ եւ չունին ուզելիք բան մը, որպէսզի անոր հասնելու ձգտին կամ անոր համար տագնապին։

Դաշնակցութիւնը ամէն հովի անձնատուր, անղեկ ու անկողմնացոյց նաւ մը չէ։ Ան գիտէ, թէ ուրկէ ճամբայ ելած է եւ ուր կ'ուզէ հասնիլ։ Ոչ տունը մոռցած է իր ղեկն ու կողմնացոյցը, ոչ ալ ուրիշներուն վարձու տուած։ Կուսակցութիւն մը, որ այնքան փորձութիւններէ ետք կը պահէ միշտ իր գոյութիւնը եւ կը շարունակէ աճիլ ու զարգանալ, կը նշանակէ՝ ապրելու տարրերը իր մէջը ունի։

Կը պատմեն, թէ հայութեան թիւ 1 ջարդարարը՝ Թալէաթ՝ ողբացեալ Վարդգէսին առաջարկեր է... թրքանալ։ Կաղոտն յեղափոխականը պարզուկ մը պատասխաներ է. «Ես Թուրք ինչո՞ւ ըլլամ, դուն Հայ եղիր»։

Այս պատասխանը տուին բոլոր Վարդգէսները Հայոց պատմութեան բոլոր դարաշրջաններուն։ Մեր երկրէն անցան Պարսիկը, Յոյնը, Արաբը, Թաթարն ու Թուրքը եւ առաջարկեցին ուրանալ մեր կրօնքը, մեր հաւատքը, մեր ազգութիւնը։ Բայց Հայ ժողովուրդը, յանձին իր Վարդգէսներուն, նոյն պատասխանը տուաւ բոլորին.

— «Դուք Հայ եղէք»։

Հիմա կարգը համայնավար Ռուսինն է։ Համայնավար Ռուսը կ'ըսէ մեզի. «Համայնավար եւ Ռուս եղիր»։ Լռելեայն կամ բարձրաձայն, նոյն Վարդգէսները կը պատասխանեն.— «Ռուս ինչո՞ւ ըլլամ ես, դուն Հայ եղիր։ Համայնավար ինչո՞ւ ըլլամ ես, դուն Դաշնակցական եղիր»։

Մեր ազգային ուխտագրի այբուբենը այս կէտէն կը սկսի, բայց այդ կէտին վրայ չի վերջանար։

Մենք ունինք «չազատագրուած Հայաստան» մը, որ մաս կը կազմէ մեր Ազգային Ուխտին, բայց որ դուրս կը մնայ դեռ անկէ, իբրեւ չիրագործուած կէտերէն մէկը այդ Ուխտին։

Ունինք դարձեալ ազատ ապրելու իրաւունք մը բոլոր միւս երկիրներուն եւ բոլոր միւս ազգերուն պէս, մեծ ըլլան թէ փոքր։ Այս իրաւունքը եւս կը մտնէ մեր Ազգային Ուխտին մէջ, բայց նոյնպէս կը մնայ դեռ նուաճելի։

Վերջապէս՝ Ազգային Ուխտի հիմնական կէտերէն մէկն է ամբողջական Հայաստանը՝ ամբողջական հայութեամբ։

Ազգային այս ուխտին իրագործումէն ետք Դաշնակցութիւնը հանգիստ սրտով կրնայ ինքնասպան ըլլալ։

Այս է զայն լուծարքի ենթարկելու կարճ եւ ապահով ճամբան։

Ուրիշ ճամբայ չկայ։

(Խմբագրական «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»ի)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ՆԱՓՈԼԵՈՆԻ ՄԷՄԼՈՒՔՆԵՐԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Նափոլէոնի մէկ անգամ մօտենալը պատիւ կը սեպէին շատերը, իսկ մեր հայրենակիցը օրուան քանըչորս ժամը անոր հետ էր։ Տէրը քնացած ատեն, մահճակալը կը դնէր անոր ննջասենեակի դրանը լայնքին, եւ մարդ չէր կրնար մօտենալ։ Պատերազմի, զինուորական թափօրներու ատեն շուքի պէս միշտ քովը։ «Նափոլէոն Ռաթիզպոնի մէջ» նկարին վրայ կը տեսնենք, իր կլոր դէմքը եւ լայն տաբատը։ Կայսր օծուելու ատեն, հակառակորդները շատ կ'աշխատին արգիլել իր մուտքը թափօրին մէջ։ Ռուսթամ ոչ միայն կը յաջողի ներկայ ըլլալու հրամանը ստանալ, այլեւ ճաթեցնելու համար միւսները, փառաւոր զգեստ մըն ալ ձեռք կը ձգէ 6653 ֆրանք վճարելով (այսօրուան արժէքով միլիոնէն աւելի)։ Նափոլէօն, առատաձեռն, ամէն առթիւ դրամական նուէրներով կը վարձատրէ զայն,— Նոր տարի, պատերազմէ վերադարձ, թղթախաղի մէջ շահուած դրամները նուէր ընել, եւն.։ Կը վճարէ նոյնիսկ հարսնիքին բոլոր ծախքերը։ Սպասաւոր, զինակիր, թիկնապահ, քիչ մը ամէն բան դարձած Ռուսթամը այնքան ազատ կը զգայ ինքզինքը տիրոջը հետ, որ օր մը, երբ, ի տես անոր համար պատրաստուած հաւին ախորժակը կը գրգռուի, կամացուկ մը ոտքին եւ թեւին մէկ հատը կ'ուտէ, մնացածը կը մաքրէ։ Կայսրը, իբրեւ թէ զայն յանդիմանելով, խնդուքը հազիւ կը զսպէր։

Ռուսթամ հաւատարմօրէն կը ծառայէ Նափոլէոնի մինչեւ անոր գահէն առաջին հրաժարումը եւ Էլպա կղզին աքսորուիլը։

Այստեղէն սկսեալ, սեւ գիծ մը կը քաշուի իր հաւատարմութեան վրայ։

Փառքի եւ հարստութեան տիրացած շնորհիւ կայսեր, զայն կը լքէ նեղ օրերուն։ Մինչ տասնեակներով, հարիւրներով կ'ուզեն անոր հետ աքսորուիլ, ինքը պայմաններ կը դնէ ընկերանալու համար։ Իր այս ընթացքը կը գայթակղեցնէ բոլորը, այնպէս որ, երբ Նափոլէոն կը վերադառնայ Էլպա կղզիէն, կրկին իր ծառայութիւնը առաջարկող Ռուսթամը կը վռնտուի առանց այլեւայլի։

Մեր հայրենակիցը կը քաշուի Փարիզի մօտ Տուրտան քաղաքը, ուր կը մեռնի 7 Դեկտեմբեր 1845ին, 64 տարեկան, Գամբանին վրայ կը գրեն. — «Աստ հանգչի Ռուսթամ Ռազա, կայսր Նափոլէոնի նախկին Մէմլուքը, ծնած Վրաստանի Թիֆլիզ քաղաքը, մեռած Տուրտան, եւն.»։ Ունեցած է մէկ մանչ, մէկ աղջիկ զաւակ։ Առաջինը երիտասարդ մեռած, իսկ երկրորդը ամուսնացած։ Թոռնէն վերջ հետքը կը կորսուի։

Միւս հայ Մէմլուքներէն աստիճանի կարգով կու գայ հրամանատար Շահէնը (commandant), Պարսկահայ, ծննդավայր ցոյց տրուած նորէն Թիֆլիզը։ Բարձրահասակ, թիկնեղ մէկը։ Եգիպտոսի մէջ, կը կռուի Ֆրանսացիներուն դէմ, յետոյ կը միանայ անոնց եւ իր արտակարգ քաջութեան շնորհիւ, հետզհետէ կը բարձրանայ զինուորական աստիճանները։ Բացի Վաթէրլոյէն մասնակցած է բոլոր կռիւներուն։ Աւստէրլիցի մէջ ստոյդ մահէ կը փրկէ զօր. Ռափը։

Մատրիտի բնակիչներու ըմբոստութեան ընթացքին կը փրկէ նաեւ մէկ ոտքը փայտէ նշանաւոր զօր. Տօմէնիլի կեանքը։ Երբ Ֆրանսական հպատակութիւն ստանալու խնդրագիրը կը ներկայացնէ, տեղեկագրին վրայ կը գրեն.— «Բանակի ամենաքաջ զինուորներէն մէկը ըլլալու համբաւ ունի»։

Օր մը, պատուանշանի մը առթիւ տիտղոսի հարց կը հանեն։ Մեր հայրենակիցը ջղայնացած կը պատասխանէ.— «Իմ տիտղոսներս, մարմնիս վրայի քառասուն սպիները եւ պատերազմի դաշտին վրայ ստացած Պատուոյ Լեգէոնի երկու խաչերս են»։

1830ին, իբրեւ թարգման կը միանայ Ալժերիան գրաւող բանակի ընդհ. սպայակոյտին, սակայն զուր կ'անցնին բոլոր դիմումները Օրանի մէջ կազմուող Զուաւներու գունդին հրամանատարութիւնը ձեռք ձգելու համար։ Կը մեռնի Փարիզի մօտ, Մէլէօնի մէջ, 62 տարեկան։ Ամուսնացած էր Մարիամի հետ, աղջիկը Սուրիացի իսկական հերոսի մը, Մէմլուքներու ընդհ. հրամանատար գնդապետ Եաղուպի աղջկան հետ։

Երկար պիտի ըլլար մի առ մի թուել մեր ազգակիցներու քաջագործութիւնները, բայց կ'արժէ երկու խօսք ալ ընել տեղակալ (լիէօթընան) Միրզայի մասին։

Յովհաննէսի եւ Ազիզի զաւակ, ծնած Շուշի 1784ին։ Մականուն՝ Պզտիկ Միրզա, իր կարճ հասակին համար եւ զատելու համար միւս Միրզայէն, մականուանեալ Երկար Միրզա։ Ազգական են իրարու։ Պէյերուն քովէն փախչելէ վերջ, հաւատարմութեամբ կը կապուի Պահակախումբի հրամանատար մարաջախտ Պէսիէռին, որուն կեանքը կ'ազատէ բազմաթիւ անգամներ։ Պատուոյ Լեգէոնի խաչը կը ստանայ Նափոլէոնի ձեռքէն։ Ռուսիոյ չարաբաստիկ մեծ նահանջի ատեն, իր Մէմլուքներով կը փրկէ Պորոտինայի մէջ գրեթէ պաշարուած կայսերական շքախումբը։ Ալթէնպուրկի կռուին աթաման Փլաթովի Խազախներուն նիզակի երկու հարուածները յետագային 25 տարի անդամալոյծ կը պառկեցնեն զինքը։

Օրաթերթի սիւնակները չեն թոյլատրեր աւելի երկարել։ Յարմար ժամանակի մը ձգելով ուրիշ աղբիւրներու հետ բաղդատական ուսումնասիրութիւն մը, կ'ուզէի իմանալ թէ, մեր մամուլին մէջ — հին կամ նոր — Հայ Մէմլուքներու մասին գրուած բան կա՞յ։ Ոչինչ կը կորսնցնենք լոյս աշխարհ բերելով ափ մը Հայրենակիցներ, որոնք հայ անունը բարձր բռնած են աշխարհահռչակ զինուորականի մը կողքին։

Անոնք ոչ միայն կը փայլին իրենց քաջութեամբ, այլեւ Նափոլէոնի առաջին հրաժարումին յաջորդող քաղաքական վերիվայրումներու ընթացքին կրցած են պարկեշտ մնալ, չեն շահագործած ձեռք բերուած դիրքերը, մինչդեռ ուրիշ ազգերու Մէմլուքները կը գտնենք զանազան անպատուաբեր դաւերու մէջ։ Օրինակ, փոխան արծաթի խոստանալ Նափոլէոնի գլուխը տանիլ իր հակառակորդներուն։

Հայ Մէմլուքներու հետ այս ծանօթութիւնը գէթ անգամ մը եւս կը բերէ այն համոզման թէ բացառիկ ճակատագիր մը ունեցած է մեր ժողովուրդը։

Կայսրեր, թագաւորներ տուած ենք աջ ու ձախ։ Կտրիճ բազուկներ մինչեւ Ափրիկէի Աննիբային։ Վերջապէս հայ ուժը փայլած է գրեթէ ամէն տեղ։

Միայն ափսոս, հազար ափսոս, որ պատմութեան անկիւնադարձերուն մեզի պակսած է կեդրոնաձիգ իշխանութիւն մը, այդ ուժը օգտագործելու համար ի պաշտպանութիւն մեր հայրենիքին։

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

Ս. ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ողբացեալ Սարգիս Թիւթիւնճեանի (Շարասան) յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Գահիրէի մէջ: Յուզիչ դամբանականներ խօսած են ընկերներ Հմ. Ամիրեան, Բ. Նաւասարդեան եւ Լ. Տէր Աստուրեան պարզելով ողբացեալ ընկերոջ հանրային գործունէութիւնը եւ թողած բացը: Հատուած մը ընկեր Լ. Տէր Աստուրեանի դամբանականէն.— «Մեր ողբացեալ ընկերը իր բովանդակ կեանքի ընթացքին աշխատեցաւ ճանչնալ իր ցեղը իր հարազատ կերպարին մէջ: Ու երբ ճանչցաւ իր ժողովուրդին ստեղծագործ առաքինութիւնները, երբ հաստատեց, թէ ամէնէն ազնուական եւ ամէնէն ստեղծագործ ժողովուրդներէն մէկուն զաւակն է ինք, ցեղին հանդէպ իր սէրը հասաւ պաշտամունքի: Ան սիրեց իր ժողովուրդի բազմադարեան մշակոյթը իր բոլոր ճիւղերով եւ մանաւանդ անոր բարոյական նկարագիրը եւ աշխատեցաւ իր կեանքի ընթացքին, ըլլալ արժանի զաւակներէն մէկը մեր աննման ժողովուրդին: Ողբացեալ ընկերը եղաւ կարգապահ ու պարտաճանաչ Դաշնակցական մը: Կատարեց իր բոլոր պարտականութիւնները առանց հաշուի, առանց սակարկութեան եւ մանաւանդ առանց փառք հետապնդելու: Օր մը ինքնաբերաբար ներկայացաւ «Յուսաբեր»ի Տան ընկերակցութեան անդամներէն մէկուն եւ ըսաւ.— «Ի՞նչպէս դուք կրնաք «Յուսաբեր»ի համար չէնք չինել առանց իմ լումայիս: Արձանագրեցէք իմ կողմէ 15 եգիպ. ոսկի, ես զայն պիտի վճարեմ ամսական մէկ ոսկիով»: Եւ իրապէս 15 ամիս կանոնաւորաբար պետական տուրքի նման վճարեց իր պարտքը »:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՕՐԸ

Դեկտեմբեր 11ի կիրակի ցերեկ, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ ի յիշատակ Կոմիտաս վարդապետի ցերեկոյթ մը սարքուած է՝ նախաձեռնութեամբ Հայկանոյշ Թորոսեանի :

★ Երգչուհի Օր. Հիւկէթ – Կարին – Իչքալցեան առաջին անգամ ըլլալով պիտի երգէ Շան զ'Էլիզէի մեծ թատրոնին մէջ, Լիտիա – Կարին անունին տակ: Գլխաւոր դերակատարներէն մին պիտի ըլլայ Փիւf հրաշախաղին որ ներշնչուած է Շէյքսփիրի «Միջնամարայնի երազմը»գործէն: Այս խաղը Նոյեմբեր 17ին պիտի ներկայացուի Սթրազպուրկի քաղաքապետական թատրոնին մէջ: Օր. Կարին Նոյեմբեր 13ին ժամը 9ին պիտի անցնի հեռապատկերէ Թէլէ – Փարիի մէկ ներկայացման պահուն, ժամը 12ին ալ Փարի – Ինթէռի վրայ: Անգլիական B. B. C. ռատիոյին վրայ ալ Նոյեմբեր 7ին Օր. Կարին անգլիերէն լեզուով, ներկայացուց Փիւfի երաժշտական արժէքը :

Լ.

ՁԱՅՆԻՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՐ. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Անցեալ կիրակի առտու հաւատացեալներով լեցուած էր Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց Մայր եկեղեցին, յարգելու համար Հ.Մ.Ը.Մ.ի կազմակերպած հոգեհանգիստը իր ողբացեալ ազգային պետին՝ Գրիգոր Յակոբեանի յիշատակին:

Մասնաւորապէս հրաւիրուած էին Մարսէյլի Eclaoreurs de France պետը, Mr. Renchon որ նմանապէս վարիչն է Sureté Nationaleի, Scouts de Franceի ներկայացուցիչը Mr. Arnoux, Scouts Marinsի ներկայացուցիչը Mr. Tissier եւ Ֆրանսայի քրիստոնէական եկեղեցիներու խորհուրդի նախագահ Maître Matheron, նախկին մարզիկներ եւ Գաղթ. Օֆիսը իրենց ներկայացուցիչներով: Հայ արենուշներն ալ ներկայ էին:

Ժամը 11ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտները իրենց սգակիր դրօշը կիսովին պարզած՝ շարուեցան խորանին դէմ: Հ. Մ. Ը. Մ.ի Նախագահը գրաւոր ճառով մը ներկայացուց ողբացեալ ազգային պետը, եղբայր Սերոբեան (Փարիզէն) ի յարգանս ներկայ Ֆրանսացի հիւրերուն նախ Ֆրանսերէն, յետոյ հայերէն պատկերացուց գործօն կեանքը եւ լայն զոհողութիւնները ողբացեալ ազգ. պետին եւ սրտագին մաղթեց որ բոլոր պատասխանատու վարիչները հետեւին անոր օրինակին:

Ժողովուրդը խորապէս յուզուեցաւ, երբ մոմերը վառեցին եւ դպիրները «Տէր Ողորմեա»ն երգեցին: Յետոյ Սէնթ Մարկրիտի Հ. Մ. Ը. Մ.ի 20 սկաուտները իրենց երգումը կատարեցին.— «Կ'երդնում հաւատարիմ մնալ Աստուծոյ, եւ ծառայել հայրենիքիս»: Գայլիկներ, սկաուտներ խոխտ կեցուածքով հատիկ հատիկ արտասանեցին երգումը:

Երգումի արարողութենէն վերջ եկեղեցւոյ պարտէզին մէջ Eclaireurs de Franceի շէֆը, Mr. Ranchon իր շնորհակալութիւնները յայտնեց, խրախուսեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտ վարիչները եւ խոստացաւ միշտ օգնել, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, ամէն անգամ որ պէտք ունենան իր աջակցութեան :

Restaurant St. Gimezի մէջ գինեձօն մը սարքուած էր ի պատիւ հիւրերուն: Այս առթիւ ալ բոլոր ներկաները մաղթանքներ ըրին: Նախկին սկաուտ վարիչ եղբայր Պօղոսեան հազար Ֆրանք, իսկ Պ. Պօլիկեան 500 Ֆրանք նուիրեցին սկաուտական զոյքերու համար:

Ցորեկէն վերջ Սէնթ Մարկրիթի դպրոցին մէջ եղբայր Սերոբեան բաժնեց բոլոր սկաուտներուն երիզներն ու նշանները եւ կրկին եղբայր Պօղոսեան ողբացեալ ազգ. պետին իր ունեցած բանակումի պատկերներէն նուիրեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Ներկայ ծնողները անմիջապէս գնեցին եւ գոյացաւ կոկիկ գումար մը: Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղն ալ իր սրտաբուխ մասնակցութիւնը բերաւ:

Հոկտեմբեր 30ը անմոռանալի յիշատակի օր մը պիտի մնայ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ին համար:

Վահան Շամլեան

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի, 6 Նոյեմբեր, Հ. Մ. Մ.ի խումբերը իրենց բարեկամներուն հետ մեծ խանդավառութեամբ հեռացան Փարիզէն դէպի Louveciennesի գեղածիծաղ անտառները՝ մէկը Ֆրանսայի ամենագողտրիկ շրջաններէն: Հոս բնութիւնը միշտ զուարթ է ու կանանչազարդ :

Ժամը 13.15ին մեր պահեստին դաշտ ելաւ կայտառ ու աշխոյժ: Ա. կիսախաղին Լուվսիէնի պահեստին ապշութեան մատնուեցաւ մեր տղայոց ճարպիկ ու վարպետ խաղարկութենէն: Հակառակորդը ճարահատ անցաւ կոպիտ ու բիրտ խաղարկութեան ու նշանակեց առաջին կէտը: Քիչ վերջը մեր ձախ ծայրը՝ Վարուժան ճարպիկ վայրէջքով մը հաւասարեցուց : Հակառակորդին երկրորդ նշանակէտին պատասխանեց Րաֆֆի:

Երկրորդ կիսախաղին հակառակորդը դարձաւ աւելի կոպիտ: Խաղ չէր այլեւս, հրմշտուք եւ քաշքշուք: Ծակատէն վիրաւորուեցաւ մեր տղաքներէն մէկը: Հակառակորդը նշանակեց 5 կէտ: Սերոբեան նշանակեց երրորդ նշանակէտը: Louvcciennesի պահեստին յաղթեց 5—3 Հ.Մ.Մ.ի: Ինչպէս ըսինք խաղ չէր այլ հրմշտուք: Եթէ մեր տղաքը իրենց պաղարիւնը չպահէին, կռիւը անխուսափելի էր :

Ժամը 15ին Հ. Մ. Մ.ի Ա.ը դաշտ եկաւ, խաղը սկսաւ խաղաղ եւ կանոնաւոր: Մեր տղաքը, պատիւ իրենց, կարգապահ են եւ խաղին բոլոր նրբութեանց գրեթէ տիրացած: Բարեբախտաբար Louveciennesի առաջին խումբն ալ նուրբ խաղացողներէ կը բաղկանար: Սուրէն, Լօշեան, զոյգ Յակոբները եւ Գէորգ, ընդհանուր առմամբ բոլոր տղաքը հաճելի եւ ներդաշնակ խաղարկութիւն մը ունեցան՝ ապահովելով յաղթանակը 5—2 ի շահ Հ. Մ. Մ.ի :

Այսպիսով մեր առաջինը ընդհանուր դասաւորման մէջ երրորդ կը հանդիսանայ, դեռ եղանակին կէսը չեղած:

Այս կիրակի նոյեմբեր 13ին Իսիի մեր դաշտին վրայ տեղի կ'ունենայ կարեւոր մրցում մը: Կը հրաւիրենք մարզասէր հասարակութիւնը որ քաջալերեն մեր տղաքը եւ տեսնեն մեր քանի մը ամսուան աշխատանքին արդիւնքը :

Կիրակի բոլորդ Stade Jean Bouin :

Յ. ԴԻՏՈՂ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ եւ ՍՄԲԱՏ Բ. (պատմական թատերախաղ 8 պատկեր): Գրեց՝ Նշան Պէշիկթաշլեան: Գին 250 Ֆրանք: Արտասահման 275 Ֆրանք, Ամերիկա 1 տոլար: Հասցէ.— 52 rue de Strasbourg, Vincennes, (Seine):

ԱՐՓԻ, գրական – գիտական ամսագիր: Խմբագիր – հրատարակիչ Յովսէփ Թադէոսեան: Թիւ 2, Սեպտ. 1949: Հասցէ.— Imprimerie Moderne, Ave. Ekbatan Tehran (Perse):

ՑՈՒՇԵՐՍ, գրեց՝ Անայիս (Եփիմէ Աւետիսեան): Կը պարունակէ շահեկան պատկերներ Պոլսոյ եւ Փարիզի հայկական կեանքէն: 350 էջ, ընտիր տպագրութեամբ: Գին 500 Ֆրանք :

ԱՌԻԻԾԱՊԱՏՈՒՄ, գրեց՝ Յովնան Գ. Փալազաշեան: (Մերկացումներ Արսլանեան արք.ի մասին, պատկերազարդ): Պոլիս 1949:

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ

(ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ 50ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Նոյնիսկ եթէ ոճիր գործուէր, այդ մարմինները իրենց ձեռքով կը դատէին եւ կը վերջացնէին :

Միայն ամենածանր եւ անհաշտ ու կնճռոտ պարագային, եթէ տեղական դատարանները անկարող ըլլային վճիռ մը տալու, կը դիմէին «կեդրոնական ժողովին» որուն նախագահն էր Աղբիւր Սերոբ: Անոր վճիռը բացարձակապէս ընդունելի էր, իբրեւ գերագոյն ատեան :

Սէր, միութիւն եւ եղբայրութիւն զգալապէս իրենց լոյս երեսը կը ցուցնէին Ախլաթի գաւառին մէջ: Խռովութիւնները եւ անկարգութիւնները սկսած էին անհետանալ: Ժողովուրդը բարւոք վիճակի մէջ՝ իր հացին ու ջուրին տէրն էր:

Շնորհիւ այդ ապահովութեան զոր ստեղծած էր Աղբիւր Սերոբ իր քանեւօթը ընկերներով, հակառակորդներն ու թշնամիներն իսկ ամօթահար եւ հիացումով կը յայտնէին իրենց համակրանքը եւ գոհունակութիւնը :

Այսպէս Ախլաթի գաւառին եւ մօտիկ շրջաններու վարչական վերին հսկողութիւնը կախուած էր Աղբիւր Սերոբէն, որ կը կառավարէր երկիրը երբեմն իր այցելութիւններով, շատ անգամ ալ իր թղթակցութիւններով: Ճիշդ է, Աղբիւր Սերոբ մանկութենէն կարդալ – գրել չէր սորված, բայց պանդխտութեան մէջ բաւական զարգացած էր ինքնօգնութեամբ :

Կը գրէր պարզ նամակներ, տոմսակներ եւ կը ստորագրէր ու կը կնքէր իր արծաթէ մատանիով որ՝ Ա. Ս. սկզբնատառերը կը կրէր: Թերթեր ու գրքոյկներ կը կարդար շարունակ, եւ շատ պարզ, լուրջ նկատողութիւններ կ'ընէր:

Իր կարծիքը բազմաթիւ բանիմաց եւ մտաւորական ընկերներու կողմէ սիրով եւ հիացումով կը գնահատուէր :

Աղբիւր Սերոբի եւ իր քաջարի խումբին գոյութիւնը հետզհետէ աւելի մտահոգութիւն կը պատճառէր կառավարական շրջանակներու:

Սուլթան Համիտը հազար հնչուն ոսկի եւ մեծ շքանշան մը խոստացած է Աղբիւր Սերոբի գլուխը բերողին, ինչպէս եւ ուրիշ պարգեւներ: Միեւնոյն ատեն կարուկ հրահանգներ կուտար, որպէսզի ողջ կամ մեռած, ամէն գնով ձեռք ձգեն այդ ապստամբ Հայը, որուն համբաւը օրէ օր կը մեծնար, հիացում եւ սոսկում կը պատճառէր ամէնուն:

Կառավարութիւնը սկսաւ անողորմաբար հալածել Աղբիւր – Սերոբի ափ մը կտրիճները, որոնք յեղափոխական շարժման անսպառ կորովը կը մարմնացնէին մեր թշուառ հայրենիքին մէջ :

Այս քաջերուն քաջը բնաւ կռիւ չփնտռեց: Միշտ կը խուսափէր ընդհարում ունենալ կառավարութեան հետ, ի շահ ժողովուրդին: Շատ լաւ գիտէր որ եթէ Թուրք մը, Քիւրտ մը սպաննուի, որքան կը տուժէ հայ գիւղացին: Իր ծրագիրն էր, միշտ ինքնապաշտպանութիւն, այն ալ ոչ մեծ վնասներ տալով թշնամիին :

Օր մը Աղբիւրի զինուորներէն մէկը Քիւրտ մը սպաննելով, կուգայ իրեն լուր կուտայ: Աղբիւր անմիջապէս զինաթափ կ'ընէ անհնազանդ Փէտային, ըսելով.

— «Եթէ ես առնեմ հրացանս եւ այս ճամբուն վրայ դիրք բռնեմ, կրնամ օրական 200 Թուրք եւ Քիւրտ սպաննել, բայց հետեւանքը ի՞նչ կ'ըլլայ:Խեղճ գիւղացին, որուն պաշտպանութեան համար կը կռուինք, կը կոտորեն կամ բանտերը կը լեցնեն »:

Բաղէշի շրջանէն քիւրտ պէկ մը լուր կը ղրկէ Աղբիւրին.— «Եթէ զիս ընդունիս եւ մէկ անգամ քեզ տեսնեմ», 25 ոսկի պիտի տամ յեղափոխութեան, ձեր նշանակած տեղը»: Քիւրտ պէկը կուգայ եւ կը տեսնէ Աղբիւրը, իր խոստացած դրամը տալէ վերջ կ'ըսէ.— Ասկէ վերջ իմ աշիրէթը ոչ մէկ տեղ պիտի կռուի Փէտայիներուն դէմ :

Այս քիւրտ պէկը ժամադրութիւն խնդրած է հետեւեալ դէպքին պատճառով.—

Օր մը Շիրվանցի եօթը Քիւրտեր, որոնք խաղող կը ծախէին, իրենց ջորիներով կը հանդիպին Աղբիւր Սերոբի խումբին: Խմբապետը կը հրամայէ բեռները վար առնել եւ խումբը կը սկսի խաղողներ ուտել, իսկ Քիւրտերը տեսնելով զինուած խումբը, քիչ կը մնայ որ չորնան իրենց վախէն :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ժամէն, համաձայն շնչուած կազին քանակութեան :

Այս կազը հաւանաբար պիտի արձակուի օդանաւերու միջոցաւ, իբրեւ ռումբ կամ հեղուկ: Անշուշտ ուրիշ կազեր ալ կրնան գործածուիլ, ինչպէս «փրուսիական թթու» զոր պատրաստած էին Ճափոնցիները բայց չգործածեցին: Հրատարակուած գրքոյկը կ'ըսէ թէ Գերմանները կազ չգործածեցին 1939 — 45ի պատերազմին, բայց երբ կռիւը դադրեցաւ, Դաշնակիցները հաստատեցին թէ անոնք մեծ քանակութեամբ հին եւ նոր կազեր ամբարած էին եւ մէկ մասը գործածութեան համար պատրաստ էր ռումբի ձեւով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը, Պէն Կիւրիոն, ճառ մը խօսելով խորհրդարանին մէջ, հաստատեց թէ դրամական օժանդակութիւն խնդրած են Խ. Միութենէն: Նոր պետութիւնը առաջինն է որ փոխառութիւն խնդրած է թէ արեւմտեան պետութիւններէն եւ թէ արեւելքէն: Արդէն կարեւոր գումարներ ստացած է Մ. Նահանգներէն: Վարչապետին ճառը տեւեց վեց ժամ: Պարզելով արտաքին քաղաքականութիւնը, Պ. Պէն Կիւրիոն ըսաւ թէ իրենց ուզածն է խաղաղութիւն, «խաղաղութիւն Արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ, խաղաղութիւն մեծ եւ փոքր պետութեանց միջեւ»: Ներքին քաղաքականութեան առթիւ խոստովանեցաւ թէ ապարդիւն անցած են կարգ մը արաբական պետութեանց հետ կատարուած խօսակցութիւնները: Կառավարութիւնը 70 միլիոն տոլար պիտի ծախսէ, 150 նոր գաղութներ հաստատելու համար: Պիտի շինուին 15 հազար բնակարաններ, 1700 քիլոմեթր խճուղի եւն.:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ նոր սպարապետը, մարեշալ Ռոքովսկի, որ «փոխ տրուած է» Խ. Միութեան կողմէ, նոյեմբեր 8ին հանդիսաւորապէս ընդունուեցաւ խորհրդարանին մէջ, ընկերակցութեամբ հանրապետութեան նախագահին եւ նախորդ հրամանատարին: Հագած էր լեհ մարեշալի համազգեստ, 36 շքանշաններով եւ Կրունվալտի խաչով: Լեհաստանի վարչապետը ողջունելով սպարապետը, յայտարարեց.— «Այսօր Վարշաւացի բանուոր մը կը վերադառնայ իբրեւ լեհ քաղաքացի մը»: Յետոյ միաձայնութեամբ փոխուեցաւ սահմանադրութեան մէկ յօդուածը, որպէսզի Ռոքովսկի կարենայ անդամ ըլլալ Պետական Խորհուրդին:— Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը կը յայտարարէ թէ մարեշալ Ռոքովսքի, որ կարմիր բանակին հրամանատարն էր 1944ին, Վարշաւայի ապստամբութեան առեն, «լքեց քաջարի պաշտպանները որոնք հարկադրուեցան անձնատուր ըլլալ Գերմաններուն, ահագին կորուստներ կրելով »:

ՆԱԽԱՆՁՈՏ ԻՏԱԼԱՑԻ ՄԸ, Մոնթուօրի, դատի քաշուեցաւ Նափոլիի մէջ, «զգաստութեան գօտի» մը կապած ըլլալով իր գեղանի կնոջ, քանի մը ամսուան բացակայութեան առթիւ: Կին ոստիկան մը հաստատեց որ հաստ կանեփէ շինուած գօտի մը անցուցած էր խեղճ կնոջ մէջքին եւ կցպած ամերիկեան կղպանքով մը :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբները ցեկոյց մը հրատարակեցին որով կը ծանուցանեն թէ վերջնապէս դադրած է քաղաքային պատերազմը: Այս առթիւ իրենց պարտութիւնը կը վերագրեն Ամերիկայի կողմէ կառավարութեան տրամադրուած սպառազինութեանց եւ Թիթոյի դաւաճանութեան, ըսելով թէ «դաշոյն մը մխեց կռնակէն»: — Յունաստանի մայրերը ժողովներ սարքած են ամբողջ երկրին մէջ եւ կը պահանջեն վերադարձնել իրենց զաւակները: Աթէնքի թերթերը կը գրեն թէ 20.000 պատանիներ առեւանգուած են ապստամբներուն կողմէ, երկու տարուան ընթացքին: Այս առթիւ հանրագրութիւններ ուղղուած են Ազգաժողովին :

ՁԻՒՆԱԽԱՌՆ ՄՐՐԻԿՆԵՐԸ մեծ վնասներ կը պատճառեն Ալպեաններուն մէջ, Ֆրանսայէն մինչեւ Զուիցերիա: Բոլոր բանուկ անցքերը փակուած են եւ վախ կայ որ ձիւնակոյտեր գլորին շատ մը շրջաններու մէջ: Ժընեւի մէջ ծառեր տապալեցան ելեկտրական ձողերուն վրայ, խանգարելով լուսավառութիւնը: Սէն Պերնառի հռչակաւոր պատսպարանը հաղորդակցութենէ զրկուած է: Կեդր. եւ Հարաւ. Ֆրանսայի մէջ ալ փոթորիկներ պայթեցան: Լաւատեսներ կը յուսան թէ այս ձիները պիտի օգնեն, թեթեւցնելու համար ելեկտրականութեան տագնապը :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին Fencherollesի խումբերուն դէմ, կիրակի 13 նոյեմբեր ժամը 13.15 պահեստին, ժամը 15 Ա. Stade Municipale Ave. Jean Bouin, Իսի լէ Մուլինօ: Նոյն օրը մեր կրտսերները cadet կը մրցին Troissyի դէմ ժամը 15ին: Troissyի դաշտին վրայ:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Մեծ պատրաստութեամբ շաբաթ 19 նոյեմբերին ժամը 9ին Սինէմա Ալգազարի մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ:

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. բոլոր ենթակոմիտէները եւ խումբերը ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով :

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ : Ֆրանս. ընկերվարականներու կողմէ պիտի խօսին CASTON DEFFERRE, FRANÇOIS LEEHNHARD եւ JOSEPH FERAUD :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին:

Պիտի նուագեն գաղութիս սիրուած ջութակահար Պ. Լ. Ղեւոնդեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբի նուագախումբը :

Պիտի երգէ Սէնթ Անի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Հ. Համբարձումեանի:

Պիտի արտասանեն Օր. Սագաեան, դերասան Մութաֆեան եւ Քէնտիրեան : Պիտի ներկայացնեն նաեւ կենդանի պատկեր մը Ա. Ահարոնեանի «Ուխտաւորը»էն :

Հայկական պար, Ն .Ս. Ռոստոմ խումբի կողմէ:

Սրահէն ներս ոեւէ բան ծախելը արգիլուած է:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին:

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

13 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3.30էն մինչեւ կէս գիշեր, 16 rue J. B. Davidի հանրապետականներու սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին, կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ԱՐԻՒՆՈՏ ԹԹԽՄՈՐԸ», նաեւ զաւեշտ մը, «ԱՂԱ ՆԱԶԱՐ»: Արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ :

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժնէն վերջ ուրախ մթնոլորտ, կերուխում եւ պար:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

« Խաժակ » խումբի կողմէ եւ մասնակցութեամբ « Հրայր » Նոր Սերունդի :

Այս կիրակի ժամը 14.30ին, Salle de Mutualitéի սրահը: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Նոր Սերունդը :

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Արժ. Տէր Բաբգէն քհնյ. Արսլանեանի քահանայագործութեան առաջին տարեդարձին առիթով, այս կիրակի, Սէն Լուի Կոռն Փէն (Մարսէյլ) Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ – հոգեհանգիստ, ի յիշատակ իր կնքահօր, Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՊՈՒՃԱՏԵԱՆի եւ եղբայրք Առաքելեաններու հանգուցեալներու հոգւոյն :

Կը հրաւիրուին ազգականներ ու բարեկամներ եւ անոնց յիշատակը յարգող Մարսէյլի հայ գաղութը : Նոյն հանդիսաւոր օրուան առիթով եկեղեցական արարողութիւնները կը ղեկավարէ երաժիշտ Պ. Հ. Համբարձումեան մասնակցութեամբ Սէնթ Անի «Սիփան» երգչախումբին եւ Սէն Լուի դպրաց դասուն :

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԶԵՆՈԲԻԱ ՊԷՆԿԼԵԱՆ, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պէնկլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աչճեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Շիրինեան, Էքշէրճեան, քեռայրը Պ. Գարեգին Տէր Ղազարեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Հ. Թէրզեան, Ն. Գափամաճեան, Գանճեան, Մարգարեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ Պ. ԶԱՐԵՀ ՊԷՆԿԼԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ.— Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Դ. ախոյենական մրցումը St. Aubantի խումբին դէմ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին վրայ (Stade Դ. ախոյենական մրցումը St. Aubantի խումբին

ԵՈՒՇԱՑԵՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անկիէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, Café des Sportsի մէջ, կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Անիէռ Պուա Քոլոմպի « Արամ » ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ սրճարանը :

ԱՅՑ

Մոնմորանսիի Հ. Յ. Դ. Վահան Խորէնի խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է ողբացեալ ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆի շիրմին, այս կիրակի ժամը 3.30ին : Փարիզ Gare du Nordէն ժամը 2.29ի շոգեկառքով իջնել Enghienի կայարանը, ուրկէ օթաքառով դէպի Գրօլէի գերեզմանատունը :

ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ՕՐԸ, նոյեմբեր 12, ժամը 5ին, Սիթէ Իւնիվէրսիթէռի Հայ Ուսանողական Տան մէջ (57 Bld. Jourdan), Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆ պիտի կատարէ իր չորրորդ ու վերջին դասախօսութիւնը միջնադարեան մեծ բանաստեղծ ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ԵՐԶՆԿԱՑԻԻ մասին: Մուտքը ազատ է:

ՆՈԹՐԸ ՏԱՄԻ ՄԷՋ ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի յիշատակ Մխիթարեան Միաբանութեան հիմնադիր Մխիթար Աբբահօր մահուան երկուհարիւրամեակին: Հանդիսաւոր եւ ձայնաւոր պատարագը տեղի պիտի ունենայ Նոթըր Տամի Մայր եկեղեցիին մէջ այս կիրակի ժամը ճիշդ 9.30ին, նախագահութեամբ Արհիապատիւ Պոսար Արք.ի:

Պատարագը պիտի մատուցանէ Գերապայծառ Տէր Հ. Սրապիոն վրդ. Ուլուհոճեան, ընդհ. Աբբահայր Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան. հանդիսադրութեամբ Պահապանեան Եպիսկոպոսի :

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Պ. Ն. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ ԵՐԿՍԵՌ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ կողմէ, մասնակցութեամբ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ դպրաց դասուն :

Ծախու է

Շավիլի մէջ, մեծ եւ գեղեցիկ բնակարան մը, անմիջական մեկնումի պատճառաւ: Երկու յարկ 8 սենեակներով, ընդարձակ պարտէզ, մեծ հաւնոց, կարաժ, լուացարան, լոգարան եւ արեւելեան բաղնիք, թէլէֆոն, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն, Փարիզի հետ հաղորդակցութեան մեծ դիւրութիւն :

Դիմել 7 Ave. Talemon, Pont de Sèvresէն օթօպիւս Point de Chavilleի կայարանին քովը:

Patisserie Roger

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ

Առաջնակարգ վարպետ

ԱՊՍՊՐԵՑԷՔ

ձեր ուզած ամէն տեսակ gateauxները

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ, ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ,

ԿՆՈՒՆՔԻ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒ

ՀԱՄԱՐ ԱՐԱԳ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒՄ

ՄԱՏՉԵԼԻ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ

Դիմել՝ ՏԱՎԼԱՇԵԱՆԻ 11 rue Laferrière, Paris (9)

Հեռաձայն TRU. 24-79 métro St. Georges

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ

ԹԷ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ Ա

ԹԷ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝

63 Rue de MAUBEUGE

Հեռ. Tru. 12-05 métro Poissonniere

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme–(13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Samedi 12 Novembre 1949 Շաբաթ 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5998–Նոր շրջան թիւ 1409
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ՔՐՁԱՀԱՒԱՔՆԵՐԸ

Անոնք որ առտուն կանուխ գործի կ'երթան, դիտած են անշուշտ,— քրջահաւաքներ, այր թէ կին, տակնուվրայ կ'ընեն դուռներու առջեւ շարուած աղբամանները :

Իրենց արհեստին բերումով անոնք անհամբեր կը պրպտեն, ամէն տեսակ իրեր, քուրջեր, հագուստի, մետաղի կտորներ, կոտրած – թափած ամաններ գտնելով եւ տոպրակի մը մէջ լեցնելով:

Ապրուստի հոգին տակ ընկճուած թշուառներ են, որոնք երբեմն ուտելիք ալ կը փնտռեն : Հացի խնդիր ...

Ո՞վ պիտի համարձակէր մեղադրել:

Բանուորներ են ասոնք ալ: Ընթակայ մասնաւոր արհեստապետութեան մը: Ամենօրեայ երեւոյթ՝ մեծ քաղաքներու մէջ :

Մեր լրագրական ասպարէզին մէջ ալ մասնաւոր արհեստապետութիւն մը կը ներկայացնեն քրջահաւաքները :

Անոնք ալ օրն ի բուն զանազան քուրջեր, կեղտեր եւ փշրանքներ կը հաւաքեն, տոպրակի մը մէջ կը լեցնեն ու կը ծախեն: Կը նորոգեն, կը գունաւորեն ու կը ծախեն, բոլոր ազատ երկիրներուն մէջ: Կողմնակի փողոցներու մէջ:

Կը հաւաքեն ու կը ծախեն սանձակոտոր մոլեգնութեամբ: Կանգ չառնելով որեւէ գարշահոտութեան, աղտեղութեան, անբարոյականութեան առջեւ :

Արհեստով քրջահաւաքներուն չքմեղանքն ալ չունին այս թշուառականները :

Անոպայ եւ անպարկեշտ՝ ի ծնէ եւ ի բնէ, այս բրածոները չեն կրնար գիչերը հանգիստ քնանալ, եթէ գարշահոտութիւն մը ցանած չըլլան բերանացի կամ գրաւոր: Եթէ թունաւոր սուտ մը, յերիւրանք մը, զրպարտութիւն մը արտասանած, բերնէ բերան փոխանցած, գրի առած կամ տպած չըլլան :

Ոչ միայն ատելի, այլեւ արգահատելի :

Մանաւանդ անոր համար որ, ինչքան արհամարհես, այնքան կը փրփրին: Կը կատղին: Կը գալարուին: Կը դառնան կատարեալ դիւահարներ: Իսկական ճիւաղներ: «Թոկից փախած» հրէշներ:

Ահաւասիկ վերջին օրինակը.—

Ոմն Միրզա Պալա, որ ինքզինքը մասնագէտ կը նկատէ կովկասեան գործերու, վերջերս գրութիւն մը հրատարակած էր Պոլսոյ «Ճիւմհուրիյէթ» լրագրին մէջ, իրար փակցնելով սարէն – ձորէն հաւաքուած նիւթեր :

Մենք այդ գրութիւնը կարդացինք Պոլսոյ «Ժամանակ» լրագրին մէջ, առանց կարեւորութիւն ընծայելու: Գրրոցը նետեցինք, իբրեւ «Նիւթեր պատմութեան համար» :

Փարիզի «Ազատխօսք»ը, որ միայն գարշահոտութեամբ կը սնանի, որ իր նախորդներն ալ գերազանցեց անյատակ չնականութեամբ եւ թըրքավարի խուժանավարութեամբ, անմիջապէս կը սօթթէ թեւերը եւ կը նետուի ասպարէզ.

— «Դաւադրութիւնը կը շարունակուի»: Ահա Թուրքերն ալ կը վկայեն: Արթնցի՛ր, ժողովուրդ, Դաշնակները «ուրանալով Մեծ Եղեռնի միլիոնաւոր զոհերուն յիշատակը, Թուրքիոյ ծառայութեան մէջ մտած են եւ կը ձգտին հայ ժողովուրդը կրկին անգամ երէկուան դահիճներուն յանձնել »:

Ո՞վքեր են այս արխնածարաւ լրբութեանց դիմակաւոր հեղինակները: Հա՞յ են թէ Թուրք : Մա՞րդ են թէ անասուն :

Պատասխանը դո՛ւն տուր, ընկեր կամ քաղաքացի, կարդալով միայն արտադրուած տողերը :

Պատասխանը աւելի դիւրաւ կրնաք տալ, երբ իմանաք սա դիմացի բթամիտ եւ նենգամիտ մարդոց կատարած նոր խարդախութեան, քսութեան բոլոր ծալքերը :

Տաճկցան, տաճկցա՛ն մարդիկը, իբրեւ թէ ծառայութիւն մատուցանելու համար Երեւանի, որ ապահովաբար գլուխը քարին պիտի զարնէր, եթէ իմանար թէ ո՛վքեր են իր «պաշտպանները»: Իր երկերես, անպատիւ մոմակալներն ու մունետիկները :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄՏՔԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԸ

Հինգշաբթի թաղեցինք դժբախտ մտաւորական մը եւս, Տէօվլէթ Գէորգեան, պատշաճ յուղարկաւորութեամբ մը, շնորհիւ իր Զէյթունցի հայրենակիցներուն:

«Դժբախտ» բառը եթէ քիչ մը ընդհանուր է հայ մտաւորականին համար, Տէօվլէթ Գէորգեանի համար եղած է շատ աւելի շեշտուած, իր կեանքին ամէնէն բեղուն շրջանէն սկսած :

Ուսումնատենչ փայլուն երիտասարդութիւն մը, Պոլսոյ Պէրպէրեան վարժարանէն մինչեւ Փարիզ, նոյնքան փայլուն դիրք մը Արեւելեան լեզուներու վարժարանին մէջ:

Թիւրիմացութեամբ ինկած մօքով հիւանդներու պատսպարան մը, տարիներով պայքարած է դուրս գալու այդ դժոխքէն, կորսնցնելով դիրք, դրամ եւ մանաւանդ իր հարուստ մատենադարանը: Ի՛նչ թանկագին հատորներ քիլոյով ծախուած են իբրեւ սովորական թուղթ :

Իր ազատութեան տարիները եւս կ'ըլլան պայքարի տարիներ, նորէն ձեռք բերելու համար իր գիրքերը: Սանթիմը սանթիմին վրայ դնելով, չոր հաց ու պանիրէն ալ զրկելով ինքզինքը, մէկմէկ կը գտնէ ու կը գնէ կարգ մը գիրքեր: Եւ սենեակը դարձեալ կը լեցնէ «իր բարեկամներով», որոնցմէ դուրս աշխարհ չկար իրեն համար :

Իր ապրուստի պայմաններուն ծայրայեղ դժուարութիւնները տեսնողները միայն կրնային ըմբռնել: Եւ գտնուեցաւ հայորդի մը (Մուշեղ Ծ.) որ եօթը տարի շարունակ օգնեց իրեն, մեղմացնելու այդ տագնապը : Իր հայրենակիցները եւ ուրիշներ ալ օգնեցին եւ դժբախտ Գէորգեան կրցաւ իր խուցին մէջ փակուած գրել Զէյթունի պատերազմին պատմութեան երեք հատորները, ամէն դիւրութիւն գտնելով իր հրատարակիչին՝ Պ. Տէր Յակոբեանի մօտ:

Անողոք էր սակայն իր ճակատագիրը :

Կաթուածը կ'անշարժացնէ իր ձեռքն ու լեզուն, ողջ պահելով ուղեղը որ մինչեւ վերջին վայրկեանը յստակ ու գիտակից, միակ աջակիցն էր իր գրական գործը շարունակելու :

Եւ երբ զինքը կը գտնեն անշունչ իր գիրքերու կոյտին քովիկը, կ'ենթադրեն թէ երջանիկ եղած է իր մահը, զոր չէ զգացած թերեւս:

Իր «անշունչ ընկերները» — գիրքերը — գիտցած են իրենց ներկայութեամբ ըսել իրեն.

— «Հանգչէ՛ խաղաղութեամբ, մենք հոս ենք քու յիշատակդ վառ պահելու համար»:

ՍՕՍԻ

ԱԼՊԱՆԻՈՅ կղզիներէն մէկը իբրեւ խարիսխ կը ծառայէ ռուսական սուզանաւերու համար, ինչպէս յայտարարեց Լորտերու ժողովին անդամներէն մէկը, ձաղկելով իր կառավարութեան միղկութիւնը: Այս նաւակայանը հաստատելով Ադրիական ծովուն բերանը, Խ. Միութիւնը լըրջօրէն կը սպառնայ Միջերկրականի ապահովութեան :

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ Հայրապետեան Մարսէյլի մէջ պիտի մրցի, 15 Նոյեմբեր երեքշաբթի, լեհ ախոյեան Dobiaschefի հետ: Երիտասարդ կռփամարտիկը 13 յաղթանակ շահած է 14 մրցումներու մէջ: Վերջին մրցումին, որ տեղի ունեցաւ Փարիզի մէջ, աչքէն վիրաւորուելով չկրցաւ շարունակել, եւ պարտուած հռչակուեցաւ :

ԱՀՌԵԼԻ ՀՐԴԵՀԻ ՄԸ ԶՈՀ ԳԱՑԻՆ այր մը եւ կին մը՝ ողջ ողջ վառելով, կին մըն ալ՝ հեղձամահ մեռնելով, Փարիզի Սէն Ժոռժ փողոցին մէջ: Եօթը հոգի ալ ծանրապէս վիրաւորուեցան: Հրդեհը ծագեցաւ համայնավար Ազգ. Ճակատի շէնքին գետնայարկէն, ուր մասնաւոր շարժանկար մը կը ներկայացուէր, եւ քանի մը վայրկեանէն բարձրացաւ մինչեւ չորրորդ յարկ, ուր մթերուած էին ուրիշ ժապաւէններ: Երեք զոհերը բոցերէն շրջապատուեցան առաջին յարկին վրայ :

70.000 ՀՈԳԻ մասնակցեցան կռփամարտիկ Սերտանի յուղարկաւորութեան, Քազապլանքայի մէջ: Թաղումէն առաջ 600.000 հոգի այցելած էին մեռելներուն: Միւս ֆրանսացի զոհերուն եւ օդաչուներուն աճիւնը Փարիզ փոխադրուեցաւ :

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԸ միայն մէկ օր պիտի ընդհատուի, այս շաբթուան ընթացքին :

Զինադադարի տարեդարձը

1918 Նոյեմբեր 11ի զինադադարին 31րդ տարեդարձը տօնուեցաւ ուրբաթ օր, աւանդական հանդիսաւորութեամբ: Առտուն ժամը 9.30ին թափոր մը կազմուեցաւ Շան զ'Էլիզէի վրայ, նախկին պատերազմիկներէ, ուղղուելով դէպի Յաղթական Կամար: Ժամը 10ին զօրավար Քամփանա ծաղկեպսակ մը դրաւ մառէշալ Ֆոշի գերեզմանին վրայ (Էնվալիտ), յետոյ գնաց Լուվրէն, նոյն արարողութիւնը կատարելով մառէշալ Ժոֆրի դամբարանին առջեւ: Ժամը 10.30ին Ժոռժ Քլէմանսոյի բարեկամները յարգանքի ցոյց մը կատարեցին անոր արձանին առջեւ : Ժամը 11ին Հանրապետութեան Նախագահը Յաղթական Կամար հասնելով, աչքէ անցուց զինուորները եւ յետոյ այցելեց Անծանօթ Զինուորի դամբարանը, ընկերակցութեամբ կառավարութեան անդամներուն, մէկ վայրկեան լռութիւն պահելով: Այս արարողութենէն վերջ ծաղկեպսակ մը դրաւ Քլէմանսոյի արձանին առջեւ :

Կէսօրէն վերջ ժամը 3ին տեղի ունեցան աւանդական թափորները, տեւելով մինչեւ իրիկուն: Ժամը 22.45ին նախկին ռազմիկները արծարծեցին Անծանօթ Զինուորի դամբարանին մշտավառ բոցը, ի ներկայութեան զօր. Քէօնիկի եւ բազմաթիւ բարձր պաշտօնատարներու :

Միեւնոյն օրը յարգանքի ցոյցեր տեղի ունեցան Սորպոնի մէջ, ի յիշատակ վերջին երկու պատերազմներու ընթացքին մեռած համալսարանականներու, Պանթէոնի մէջ, ի յիշատակ Ֆրանսայի համար մեռած գրագէտներու եւն .:

Ներքին նախարարութիւնը զգուշական միջոցներ ձեռք առած էր, որպէսզի անախորժութիւններ չպատահին :

Երեք Մեծերը համաձայն Գերմանիոյ մասին

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ ՆՈՐ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԾԱԳԱԾ ԷԻՆ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները վերջապէս համաձայնութեան մը յանգեցան ուրբաթ առտուան դէմ, երկու օր անընդհատ խորհրդակցելէ վերջ: Թերթերը կը գրեն թէ երեքն ալ կատարելապէս համաձայնած էին Գերմանիոյ մասին, բայց վերջին պահուն նոր դժուարութիւններ ծագեցան: Կ'ըսէին թէ Ֆրանսայի նախարարական խորհուրդը ուժգնօրէն քննադատած էր Պ. Ռոպէռ Շումանը, մեղադրելով թէ «չափազանց շատ զիջումներ ըրած է Գերմանիոյ»:

Նախարարական ժողովէն վերջ, Պ. Շուման վերադարձաւ Երեքներու նիստին, որ սկսած էր գիշերուան ժամը 10.30ին: Ժողովը շարունակուեցաւ մինչեւ ժամը 12.45, երբ անհամբեր կը սպասուէր պաշտօնական զեկոյցին հրատարակութեան: Իրականին մէջ ժողովը տեւած էր կէս գիշերէն ալ անդին, եւ վերջնական զեկոյցը հրատարակուեցաւ առտուան ժամը 2.15ին:

Ինչպէս պիտի տեսնէք, զեկոյցը ոչինչ կը յայտնէ կատարուած խորհրդակցութեանց եւ տրուած որոշումներու մասին, որոնք բացարձակապէս գաղտնի կը պահուին եւ ուղղակի պիտի հաղորդուին արեւմտեան Գերմանիոյ երեք մարդպաններուն :

Ահաւասիկ զեկոյցին բովանդակութիւնը .—

«Փարիզի մէջ գումարուած ժողովի ընթացքին, երեք արտաքին նախարարները կը զգային այն ծանր պատասխանատուութիւնը որ կ'իյնայ իրենց վրայ, ապահովելու եւ ամրապնդելու համար Եւրոպայի եւ բովանդակ աշխարհի խաղաղութիւնը: Անոնք կ'ուզեն դիմագրաւել այդ պատասխանատուութիւնը վճռականութեամբ եւ մարդասիրութեամբ :

«Վճռականութեամբ, վասն զի չեն ուզեր որ ոեւէ երկիր կարենայ վտանգել իր դրացիներուն խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը: Մարդասիրութեամբ, որովհետեւ տեւական խաղաղութիւն մը կրնայ հաստատուիլ միայն աշխարհի ժողովուրդներուն աւելի սերտ ընկերակցութեամբ :

«Քանի որ համաշխարհային երկու մեծ պատերազմները ծնած էին Գերմանիոյ մէջ արտայայտուած ռազմատենչ ոգիէն եւ այստեղ իրենց արտաքին նախարարներով ներկայացուած երկիրներու գրաւման տակ է գերմանական հողը, բնական էր որ իրենց քննութիւնը մեծ մասով ծանրանար Գերմանիոյ եւ Եւրոպայի յարաբերութեանց, Գերմանիոյ կացութեան եւ անոր հանդէպ իրենց վարելիք քաղաքականութեան վրայ :

«Երեք նախարարները անգամ մը եւս հաստատեցին իրենց քաղաքականութիւնը, այնպէս ինչպէս սահմանուած է գրաւման կանոնագրին մէջ եւ որ կը ձգտի դաշնակցային հանրապետութեան տալ լայն իրաւասութիւն մը ազատօրէն վարելու Գերմանիոյ գործերը : Ինքնորոշման այս

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՇՐՋԱԿԱՅՔԷՆ ՇՐՋԱՆԱԿԷՆ

ՇՈՒԷՏԻ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԸ

Լուցկիի գործը Շուէտի ամէնէն բանուկ ճարտարարուեստներէն մէկն է։ Առաջին գործարանը հիմնուած է Ճէօնքէօփինկ, 1844ին։ Ներկայիս լուցկիի բոլոր գործարանները ձուլուած են։ Իրենց տարեկան ընդհանուր արտադրութիւնն է 8 միլիառ տուփ լուցկի ։

Շուէտի հանքային հարստութեան վրայ փոքրիկ գաղափար մը տալու համար, յիշենք թէ միայն Կրանկէսպէրկի շրջանին մէջ 500է աւելի հանքեր կը գտնուին։ Հաշիւ եղած է որ մինչեւ պատերազմին սկիզբները 300 միլիոն թոն երկաթ հանուած է։ Ուրիշ կարեւոր հանք մը Ժէ. դարէն սկսեալ արտադրած է 600.000 թոն պղինձ, 15 թոն արծաթ եւ մօտաւորապէս երկու թոն ոսկի։ Դեռ կրնայի յիշել բազմաթիւ ուրիշ ճարտարարուեստներ, ինչպէս ելեկտրական լամբարներ, անթելի եւ հեծելանիւի գործարաններ, հեռաձայնի գործիքներ, եւայլն ։

Փոխադրութեան լայն միջոցները մեծապէս կը դիւրացնեն առեւտրական գործառնութիւնները ։ Ներկայիս Շուէտի առեւտրական տորմիղը կը պարունակէ շուրջ երեք հազար մեծ ու փոքր շոգենաւեր, ընդամէնը մէկուկէս միլիոն թօն տարողութեամբ ։

Քիմիական արտադրութեանց մէջ եւս Շուէտ առաջնակարգ տեղ կը գրաւէ։ Մասնաւորաբար զարգացած է պայթուցիկներու ճարտարարուեստը։ Ընդհանուր աշխարհի մէջ ծանօթ է անունը Ալֆրէտ Նօպէլի, հնարիչը ուժանակի եւ անծուխ վառօդի ։

Ալֆրէտ Նօպէլ, քիմիագէտ մը, իր մահուընէն (1896) առաջ, բովանդակ հարստութիւնը, մօտ մէկուկէս միլիոն սթերլին կը նուիրէ, որպէսզի տոկոսը գործածուի իր փափաքին համաձայն։ Բոլորդ ալ իմացած էք Նօպէլեան մրցանակը։ Գումարին տոկոսներովը ամէն տարի կը վարձատրուին, առանց ազգի կամ ցեղի խտրութեան, անոնք «որ ամենամեծ» ծառայութիւնը կը մատուցանեն մարդկութեան։

Մէկ տարուան տոկոսը կը բաժնուի հաւասար գումարներու, եւ կը տրուի քիմիագիտութեան, բնագիտութեան, բժշկութեան, բնախօսութեան, գրականութեան ականաւոր դէմքերու, ինչպէս եւ խաղաղութեան պաշտպաններու։ Նուէրները կը բաշխուին Ալֆրէտ Նօպէլի մահուան տարեդարձի օրը (10 Դեկտ.)։ Մրցանակ շահողները Սթօքհօլմ կը հրաւիրուին եւ կը ստանան գումարը ։ Շուէտի թագաւորը կը շնորհաւորէ զիրենք, յանձնելով շքանշան մըն ալ։

Մինչեւ 1901, այսինքն իր մահուընէն 25 տարի ետք, 127 բախտաւորներ եւ երեք կազմակերպութիւններ արժանացած են Նօպէլեան մրցանակի։ Գերմանիա 30, Ֆրանսա 23, Անգլիա 16, Մ. Նահանգներ եւ Քանատա 10, Շուէտ 8, Տանըմարքա 6, Հոլանտա 6, Զուիցերիա 5, Աւստրիա չորս, Պելժիա չորս, Նորվեկիա չորս, Իտալիա չորս, Սպանիա երեք, Լեհաստան երկու, Ռուսիա մէկ, Հնդկաստան մէկ (Հնդիկ բանաստեղծ Ռապինտրանաթ Թակոր)։

Վերջին յիսուն տարիներուն այս թիւերը կրկնապատկուած են։ Նախ կուգայ Անգլիա (1948ին 3 մրցանակ), յետոյ Միացեալ Նահանգները, Գերմանիա եւայլն։

Շուէտի մասնաւորապէս հիւսիսային մասերը ուր կը գտնուին էսքիմացիներ ալ, կը կոչուի Լափոնիա։ Հոն տարուան կէսը գիշեր է, միւս կէսը միշտ ցերեկ։ Ծանօթ է վեց ամիս մութ շրջանով եւ վեց ամիս տեւական լոյսով, ամառ ատեն։ Սթօքհօլմի մէջ, յաճախ իրիկուան ժամը 10ին տակաւին լոյս կ'ըլլայ, 11ին թէեւ մութը կը կոխէ, եւ եթէ թատրոն մը գտնուիք կամ ճաշարան մը եւ կէս գիշերէն վերջը դուրս ելլէք, մանաւանդ 2—3ին, առտուան առաջին արշալոյսին, կը կարծէք թէ օր ցերեկով պտոյտ մը կ'ընէք։ Երբ առաջին անգամ Սթօքհօլմ հասայ, պատուհանին սեւ վարագոյրները չէի գոցած։ Ժամը 2էն վերջը արթնցայ, սենեակս լուսաւորուած էր։ Անմիջապէս հագուեցայ։ Ժամացոյցս կեցած էր, կարծեցի թէ ժամը կրնայ 7 ըլլալ, եւ պատրաստուելով վար իջայ։ Մարդ մարդասանք չկար բացի դռնապանէն եւ ժամը 3ին կը մօտենար։ Երբ փողոց ելայ, ինծի պէս շատեր կային, եւ ուղղուեցայ Kungsgatanէն (Թագաւորներու փողոց) դէպի Օփերայի հրապարակը։ Խումբ խումբ երիտասարդներ, դպրոցական տարիքի տղաք եւ աղջիկներ կը շրջէին։ Կեդրոն տեղ մը երբ հասայ, հանրակառքի մեծ կայարան մը, մէջտեղը կոկիկ պարտէզ մը, կարծես անհատական տունի մէջ ըլլար, նստարաններու վրայ նստած հանդիստ կը դիտէին, գիշերուան այս անդորրութիւնը պայծառ աստղերուն տակ։

Ո՞վ պիտի զուշակէր թէ ես օտար եմ։ Նստայ ես ալ, իրենց մօտ։ Խառնուեցայ Շուէտացինե-րուն, լուռ ու մունջ։ Սկսայ խորհիլ, թէ ինչպէս՝ այս մարդիկ կը գնահատեն կեանքի արժէքը, լիովին կ'օգտուին բնութեան հրաշալիքներէն, կը սիրեն հանդիստը, ունին ազատութիւն։ Նոյն իսկ հանրային պարտէզի մը, փողոցին մէջ իսկ կը զգան թէ իրենց սեփական տան մէջ են։ Մէկ խօսքով կը վայելեն հայրենիքի մը առանձնաշնորհը ։

Նստայ հոն մինչեւ առտուան 4։ Տակաւին ուրիշներ կը նստէին։ Շատեր հաւաքոյթներէն ելած, խօսելով ու կատակելով տուն կը վերադառնային։ Ես ալ սկսայ քալել դէպի պանդոկս ։ Ու փորձեցի կրկին քնանալ մինչեւ ժամը 9, երբ հեռաձայնէն արթնցայ ։

Կը պատմեն թէ երբ հնդիկ բանաստեղծ Թակոր Սթօքհօլմ կ'այցելէ, Նօպէլեան մրցանակին արժանացած տարին, սովորութիւն ըրած էր գիշերուան այս տարօրինակ պայծառութիւնը եւ լոյսը դիտելու համար քանի մը անգամ ելլել կէս գիշերէն վերջ եւ խոկալ ու երազել այդ խորհրդաւոր պահերուն։

Սթօքհօլմէն 30 քիլոմեթր հեռու, Salsöbaden գացած էինք առտու մը։ Լիճերու մէջ եւ ժայռերու ստորոտը խումբ խումբ ընտանիքներ կը ճաշէին։ Ամէն կողմ ջուր, կանանչութիւն եւ բըլուրներ։ Գեղեցիկ վիլլաներու մէջէն մէկ ժամ ինքնաշարժով քշեցինք, հարիւրաւոր տեղեր, մէկը միւսէն գեղեցիկ, դժուար էր ընտրել եւ նըստիլ։ Վերջապէս ընտրեցինք խաղաղ տեղ մը անտառներու մէջ։ Քիչ մը վարը շատեր ծով մտած էին։ Լիճին վրայ իրարու ետեւէ կը վազվզէին մեքենաշարժ մակոյկներ կամ առագաստանաւեր ։ Դիմացը, գրեթէ ամէն տուն պարզած էր շուէտական դրօշը։ Կապոյտ եւ մէջտեղէն ոսկեգոյն դեղին խաչ։ Շատ կը սիրեն իրենց դրօշն ու թագաւորը ։

Իրիկունը ճաշ՝ լիճին պանդոկը։ Եւ փոխադարձ հրաւէրներ։ Յաճախ կը խօսէի մեր ազգային պատմութեան, կենցաղի մասին։ Սիրով կ'ունկնդրէին ։

Գիշերուան ժամը 1ին դուրսի պարտէզին եւ փողոցներուն լոյսերը մարեցան, բայց արդէն պայծառութիւն կար առանց արեւի։ Իսկ ժամը 2ի մօտ արշալոյսէն տարբերութիւն չունէր ։

Կը հաւատա՞ք, եթէ ըսեմ որ Սթօքհօլմի պետական հիւանդանոցը ամենամեծն է Եւրոպայի մէջ եւ գիշերը հիւանդապահուհիները հեծելանիւով կը շրջին հիւանդներուն սենեակները ։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՔԻՒԶԻՒՔԵԱՆ

Մխիթար Աբբայի ազգասիրութիւնը

Մխիթարեան Միաբանութեան հիմնադիր Սեբաստացի Մխիթար Աբբայի մահուան երկդարեան յոբելեանը՝ առիթ տուաւ հայ մամուլին անվերապահօրէն վեր հանելու Մխիթարի անձին բազմապիսի բարեմասնութիւնները եւ գնահատելու անոր կատարած մեծ դերը՝ ազգին լուսաւորութեան համար ։

Ես պիտի ուզէի այստեղ յատկապէս շեշտել իր ամէնէն ազնիւ զգացումներէն մէկը, որ մղիչ ուժը հանդիսացած է իր ամբողջ կեանքին ու գործունէութեան, եւ որ շողակնի մը հանգոյն փայլած է իր բոլոր գործերուն վրայ եւ կը կազմէ թագն ու պսակը իր արժանիքներուն։ Ըսել կ'ուզեմ Մխիթար Աբբայի ջերմ ազգասիրութիւնը ։

Ուսկի՞ց էր պատանի Մանուկ Պետրոսեանի ուսման տենչը, ուսկի՞ց երիտասարդ Մխիթարի քաղաքէ քաղաք, վանքէ վանք թափառումով գիտութիւն ու կրթութիւն ամբարելու մղումը, դառն հքաւորութեան ու զրկանքներու, անհամակիր շրջապատի ու գոյութեան վտանգներու մէջ իսկ Միաբանութիւն մը հիմնելու իր դիւցազնական ձգտումը։ — Ասոնց ամէնուն հիմն ու արմատը իր հոգւոյն մէջ հրդեհուած կրակն էր, ջերմագին ազգասիրութեան մը, որ իրեն ուժ ու կորով կ'ընձեռէր անկարելին կարելի դարձնելու, ոտնակոխ ընելով ամէն խոչընդոտ՝ խաւարի մէջ մնացած իր սիրելի ազգին լոյսի ու գիտութեան մշտավառ փարոս մը կանգնելու։ Այդ փարոսը եղաւ իր հիմնած Միաբանութիւնը, այդ փարոսը եղա ւիր հիմ իր այնքան յոգնավաստակ ջանքերու պտուղ, տասնեակ թիւ կազմող գրական գործերը, որոնց մէջէն միայն սէր, միայն ազգասիրութիւն կը շողարձակուի ։

Ահա իր հոյակապ «Աստուածաշունչ»ը, որուն հրատարակութեան առթիւ (Վենետիկ, 1733 էջ 1279) իբրեւ ձօն՝ իր ընթերցող ազգին կ'ընծայէ իր մտքի տքնութիւններու պտուղին հետ նաեւ իր ամբողջ սիրտը՝ գրելով. «Պօղոս Առաքեալը իւր եղբայրներուն ու ազգականներուն (այսինքն՝ ազգին) համար կ'ուզէր Քրիստոսէն նզովուիլ ... ատով կը ցուցնէր իւր ազգին օգտին համար ունեցած սիրոյն մեծութիւնը, որոնց համար հոգւով չափ կ'աշխատէր եւ չէր ձանձրանար՝ թէեւ չափէն աւելի կ'անարգուէր անոնցմէ։ Ծիշդ այդպէս ես ալ, ջանալով հետեւիլ Առաքեալին, որքան կրնամ եւ որչափ ատեն որ ողջ եմ՝ կը ջանամ աշխատիլ Ազգիս հոգեւոր օգտին ու շահին համար»։ « Ազգիս օգտին համար իմ սէրս ու աշխատանքներու ջանքս... երբեք չի թոյլնար»․ «սիրոյս ու աշխատանքներուս փոխարէն բա'ն մը չեմ պահանջեր իմ ազգէս... կը բաղձամ եւ միայն զայն կ'ըղձամ որ դուք օգտուիք...»։

« Բառգիրք Հայկազեան լեզուի» (Վենետիկ, 1749 յառաջաբան, էջ 19) մեծահատոր գործը աւարտելէ վերջ՝ Մխիթար՝ մահամերձ հիւանդ՝ խօսքը ընթերցող ազգին ուղղելով՝ կ'ըսէր․ «... Մանաւանդ զի սէրն շահի քոյ զմեզ յայնպիսի տաժանակոծ գործս պատատեցոյց... խոնարհամիտ սրտիս ընծայեմ քեզ զպտուղ բազմամեայ յաշխատութեանս նուէր սիրոյ, զի ցանկալի է ինձ յինէն առնուլ եւ քեզ տալ... վասն որոյ եւ ծառայելս իմ քեզ՝ պարծանք են ինձ. մանաւանդ թէ եւ լրումն պաշտաման իմոյ եւ իմոցս. վասնզի ի սկզբանէ անտի որպէս ես, նոյնպէս եւ միաբանութիւնս կարգեալ կայ ի սպասաւորութիւն բանի Հայկազեան տոհմի»։

Մխիթարի այս մեծ Ազգասիրութիւնը քիչ ունի իր օրինակը մեր ազգին պատմութեան մէջ։

Մխիթար՝ պատրաստ էր իր ազգին սիրոյն իր կեանքն ալ զոհելու։ Ասկէ աւելի մեծ սէր՝ ոչ ոք կրնայ ցուցնել իր սիրելւոյն համար։

Վիէննա

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

11 Հայերու վարիչներու դատապարտութիւնը

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք ժամանակին, հինգական տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան Մ. Նահանգներու համայնավար կուսակցութեան 11 վարիչները (12րդը հիւանդ է)։ «Հայրենիք» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս առթիւ, խմբագրականով մը (19 Հոկտեմբեր).—

★

Մ. Նահանգներու դատական տարեգրութեանց մէջ աննախընթաց էր 11 համայնավարներու դատավարութիւնը, որ վերջացաւ Հոկտ. 14ի Ուրբաթ օրը։ Ան տեւեց գրեթէ 9 ամիս։ Այս դատի հետեւանքով կառավարութիւնը ենթարկուեցաւ մօտ մէկ միլիոն տոլար ծախսի, իսկ համայնավար կուսակցութիւնը, ի պաշտպանութիւն իր ընկերներուն, ծախսեց կէս միլիոն տոլար ։

Դատը պիտի չտեւէր այսքան երկար, եթէ համայնավարները չաշխատէին ամէն կերպ երկարաձգել զայն։ Միայն երդուեալներու ընտրութիւնը տեւեց 60 օր։ Իսկ հետագայ ամիսներուն ինչե՛ր չըրին համայնավարները՝ պայթեցնելու համար դատը.— ցոյցեր, ժողովներ, նամակներու եւ հեռագիրներու տարափ մը՝ կառավարութեան եւ դատական իշխանութեանց, նաեւ նախատինք ու արհամարհանք դէպի դատարանը եւ մանաւանդ դատաւորը ։

Կարելի է ըսել լման 9 ամիս նահատակուեցաւ դատաւոր Մետինան. ամբաստանեալները եւ պաշտպան փաստաբանները ամէն ինչ ըրին զայն ջղայնացնելու եւ սխալներու մէջ ձգելու՝ որպէսզի իրաւունք ունենային դատը չեղեալ յայտարարելու։ Բայց անոնք չյաջողեցան իրենց ճիգերուն մէջ։ Իր կրած բոլոր նախատինքներէն ետք, դատավարութեան վերջը՝ դատաւոր Մետինա կատարեց իր վերջին պարտականութիւնը՝ յայտարարելով երդուեալներուն հետեւեալը.— Մի տարուիք համակրութեան եւ հակակրութեան զգացումներով. հետեւելով ձեր խղճին, եթէ գտնէք որ ամբաստանեալները բռնաբարած են օրէնքները, համարեցէք զանոնք յանցաւոր, իսկ եթէ ատոր հակառակ եզրակացութեան յանգիք, յայտարարեցէք ոչ-յանցաւոր ։

Ընդդէմ ամբաստանեալներուն փաստերը այնքան շատ էին, այնքան խօսուն ու պերճախօս, որ երկար ժամեր տեւող խորհրդակցութենէ մը ետք, երդուեալներու ներկայացուցիչը յայտարարեց որ՝ իրենք յանցաւոր գտած են բոլոր ամբաստանեալներն ալ ։

Ինը ամիս տեւող դատավարութեան ընթացքին քննութեան ենթարկուեցան ոչ թէ համայնավարութիւնը եւ անոր քարոզած սկզբունքները, այլ՝ ամբաստանեալներուն գործը։ Մօտ 30 տարի է կուսակցութիւնը գոյութիւն ունի այս երկրին մէջ. ան ունի իր մամուլը, ամէն տարի կը հրատարակէ գրքեր, կ'ունենայ ժողովներ, կը ջատագովէ իր սկզբունքները։ Ցորչափ անոնք կը

գործէին այստեղ ազատ խօսքի սահմաններուն մէջ, ոչ ոք կը փորձէր անոնց արգելք ըլլալ: Բայց անոնք պատերազմի տարիներուն եւ մանաւանդ անկէ անմիջապէս ետք, խօսքէն գործի անցան՝ խորտակելու համար այս երկրի Սահմանադրութիւնը եւ բռնի իրականացնելու՝ համայնավարական կարգ ու սարքը: Այս պարագային կառավարութիւնը անձնապաշտպանութեան պիտի դիմէր, եթէ անտարբեր մնար եւ չբռնէր յանցաւորներու օձիքէն: Ձերբակալելով զանոնք, կառավարութիւնը կատարեց իր պարտքը:

Նիւ Եորքի դատավարութիւնը հաստատեց, որ այս երկրին մէջ համայնավար կուսակցութիւնը դաւադրութեան օրկան մըն է: Դատավարութիւնը հաստատեց, որ համայնավարները միջոցներ ձեռք առած են տապալելու այս երկրի կառավարութիւնը: Վերջապէս, դատավարութիւնը հաստատեց, որ Ամերիկայի համայնավարները կը գործէին Մոսկուայէն տրուած հրահանգներու համաձայն:

Այս երկրին դէմ դաւադրութեան ապացոյցներ են, երբ կուսակցութեան մը անդամները կ'ունենան իրենց կեղծ անունները, երբ հրահանգներ տալու եւ հրահանգները հասկնալու համար կը գործածեն գաղտնի լեզու մը, երբ իրենց նպատակին հասնելու համար սուտ երդումներ կ'ընեն, երբ բոլորովին ծածուկ, երկրին զանազան մասերուն մէջ կը հաստատեն մասնաւոր դպրոցներ՝ ուսուցանելով այնտեղ թէ ինչպէս գործածել բռնի ուժ՝ տապալելու համար այս երկրի վարչաձեւը: Դաւադրութիւն է վերջապէս, զանազան անուններու տակ մուտք գործել ամէն տեղ՝ հակակշռի տակ առնելու համար ճարտարարուեստ, գործաւորական միութիւններ, կառավարական բաժանումներ, հրատարակչական տուներ, նոյնիսկ դպրոց ու եկեղեցի:

Վկայութիւնները անհերքելիօրէն հաստատեցին այս գետնի վրայ բերուած ամբաստանութիւնները:

Ամբաստանեալները բոլորն ալ համայնավարական գործունէութեան «փայլուն» անցեալ մը ունեցած են: Անոնցմէ ոմանք իրենց կուսակցական դաստիարակութիւնը ստացած են Մոսկուայի մէջ. անոնցմէ մէկը՝ Քարլ Ուինթըր, 8 անգամ Մոսկուա ճամբորդեր է, կարեւոր ժողովներու ներկայ եղեր է, 1935 թուին կուսակցութեան Մոսկուա կայացած համագումարին մասնակցեր է, եւ ապա, հրահանգներով բեռնաւորուած՝ վերադարձեր է այս երկիրը: Եւ մինչեւ Նիւ Եորքի դատավարութիւնը, անոնք գործած են դաւադրական զանազան ճակատներու վրայ՝ թէ Եւրոպայի եւ թէ Ամերիկայի մէջ:

Բայց ոստիկանութիւնը միշտ ալ կրցած է հետեւիլ անոնց քայլերուն, ան յաջողած է նոյնիսկ անոնց շարքերուն մէջ մտցնել իր մարդիկը, որոնք մօտէն իրազեկ եղած են կուսակցութեան գործունէութեան: Ամբաստանեալները անանկնկալի եկան, երբ դատավարութեան ընթացքին երէկուան «ընկերները» իրենց դէմ վկայութիւն տուին:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԵԼԱՆՈՎ: ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ՁԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ» ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ուրբաթ իրիկուն (4 Նոյ.) «Սալոէ Ֆէթ»ի մէջ տօնուեցաւ Դաշնակցութեան Օրը:

Ելեկտրական հոսանքը մինչեւ իրիկուան ժամը 8ը կտրուած ըլլալով բազմաթիւ Հայեր հարկադրուեցան ութէն վերջ, աշխատանքի երթալու: Բայց եւ այնպէս հանդէսը անցաւ շատ յաջող:

Օրուան նախագահը, ընկեր Յ. Կօշկակարեան նախ պարզեց մեր կուսակցութեան ծագումը եւ գործունէութիւնը: Ապա հրաւիրեց երգչախումբը «Մարսէյեզ» եւ «Մշակ բանուոր» երգելու: Երիտասարդ ջութակահար Պէպիրեան (Վիէնէն) նուագեց ընտիր կտորներ, միաժամանակ ընկերակցելով Ռոմանի Կապոյտ Խաչի սանուհիներու պարերգներուն: Ժիրայր Խաչիկեան եւ Ալիս Գալուստեան արտասանեցին ընտիր քերթուածներ, իսկ Օր. Պիլալեան եւ Ճիզմէճեան երգեցին քանի մը երգեր:

Ապա խօսք առաւ տիկին Օտէթ Միքայէլեան, բացատրելով տօնին իմաստը: Ռոմանի Կապոյտ Խաչի սանուհիները պարեցին զանազան պարեր:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան կուռ բանախօսութեամբ մը պատկերացուց Դաշնակցութեան գործունէութիւնը եւ առաքինութիւնները, եւ իր խօսքը վերջացուց հայրենասիրական թելադրանքներով:

Տիկին Նուրիցա Շէհիրլեան (Ռոմանէն) յաջողութեամբ արտասանեց Դաշնակցութեան նըւիրուած տաղ մը: Յուզիչ էր մանաւանդ Օր. Ասատուրեանի արտասանութիւնը, «Խեղդամահ»: Հանդէսի վերջին բաժնին մէջ Զարեհ Գասեան գովելի յաջողութեամբ երգեց քանի մը ընտիր երգեր, բուռն ծափեր խլելով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆՈՅՆ ՏՕՆԸ ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ.— Կիրակի (6 Նոյեմբեր) ներկայ եղանք Հ. Յ. Դ. «Կորիւն» խումբի կազմակերպած տօնակատարութեան: Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ «Կորիւն»ի ձեռնարկը յաջողութեամբ պսակուեցաւ: Սրահը լեցուած էր խուռներամ բազմութեամբ: Նախագահ ընկեր Յակոբ Կօշկակարեանի բացման խօսքէն վերջ, դպրոցի աշակերտները երգեցին «Բամ փորոտան»ը:

Հետզհետէ գործադրութեան դրուեցաւ յայտագիրը, որուն մեծ մասը բաժին ինկած էր աշակերտներուն: Թագուհի, Շաքէ, Անահիտ եւ Ժագօ Օհանեաններ, Ս. Կըկըզեան, Ք. Քէհեաեան եւ ուրիշներ յաջողութեամբ արտասանեցին, իսկ խումբը երգեց «Ով մեծասքանչ», «Կաքաւ», «Էս գիշեր» եւայլ երգեր: Տեղի ունեցան նաեւ զուգերգներ եւ պարեր, եւ կատակերգութիւն մը: Նախ բեմ հրաւիրուեցաւ Լիոնի Նոր Սերունդէն ընկեր Արամ Թաթուլեան որ հակիրճ բանախօսութեամբ մը ոգեւորեց հանդիսականները: Օրուան բանախօսն էր ուսանող ընկեր Հրաչ Տասնապետեան, որ Հալէպէն Լիոն եկած է ուսանելու: Մեր երիտասարդ ընկերը փորձառու բանախօսի մը վարժութեամբ եւ գիտական փաստերով համեմեց իր բանախօսութիւնը, մեծ գոհունակութիւն պատճառներով:

Երկու երիտասարդ բանախօսներու երեւումը մեր բեմին վրայ, հաճելի եւ յուսադրիչ անակնկալ մը եղաւ:

Մինչ մեր չարամիտ հակառակորդները Հ. Յ. Դաշնակցութեան մահը կ'երազեն, ասդին, մեր կուսակցութեան ծոցին մէջ, կը դաստիարակուին, կը զարգանան հազարաւոր երիտասարդներ, նոյնքան հաւատաւոր որքան իրենց նախորդները, նոյնքան ազատատենչ ու խանդավառ, կարգապահ եւ զոհաբերող: Երիտասարդներ, եւրոպական կրթութեամբ եւ գիտական պաշարով, բայց հայկական ոգիով եւ առաքինութիւններով օժտուած: Շնորհաւորելի են «Կորիւն» խումբը, Փոն տ'Օպնայի Կապոյտ Խաչը եւ ւիրենց ուսուցչուհին:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀՐԱՒԷՐ ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹԵԱՆ

Հալէպի Թեմին Ուսումնական խորհրդոյ որոշումով մեր նախակրթարաններու աշակերտութեան համար պիտի հրատարակուին Կրօնի, Հայ լեզուի քերականութեան եւ գիտութեան դասագրքեր, մրցման դրութեամբ:

Բոլոր այն հեղինակները եւ ուսուցիչները, որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ այս մրցման, պէտք է նկատի ունենան հետեւեալ պարագաները.

Ա.— Կրօնի դասագիրքեր.— Պիտի հրատարակուին առաջինէն վեցերորդ դասարաններու յատուկ դասագրքեր, իւրաքանչիւր դասարանի յատուկ առանձին հատորներով:

Բ.— Քերականութիւն.— Պիտի հրատարակուին Հայ լեզուի քերականութեան տարրական, միջին եւ բարձրագոյն ընթացքի յատուկ երեք հատորներ:

Գ.— Գիտութիւն.— Պիտի պատրաստուի եւ հրատարակուի հինգերորդ դասարաններու յատուկ մարդակազմութեան դասագիրք մը:

Նկատելով որ մամուլի միջոցաւ անհնար է մանրամասնութիւններ տալ Հալէպի Թեմի կըրթական ծրագրին մէջ վերոյիշեալ ճիւղերու համար նախատեսուած գիտելիքներու եւ ծանօթութեանց ինչպէս հեղինակութեան իրաւունքներու շուրջ, կը հրաւիրենք մրցման իրենց մասնակցութիւնը բերելու տրամադիր բոլոր հեղինակներն ու ուսուցիչները դիմել ուսումնական խորհուրդին, մինչեւ 15 նոյեմբեր 1949, ստանալու համար անհրաժեշտ բոլոր լուսաբանութիւնները:

Ճշդենք առ այժմ որ կրօնքի վեց դասագրքերուն պատրաստութեան համար հեղինակներուն կը տրուի ութ ամսուան պայմանաժամ մը. Հայ լեզուի քերականութեան երեք դասագրքերուն համար՝ վեց ամիս պայմանաժամ, իսկ Մարդակազմութեան դասագրքի պատրաստութեան համար՝ չորս ամիս:

Վերոյիշեալ թուականէն վերջ դիմող հեղինակներու եւ ուսուցիչներու առաջարկները դըժբախտաբար նկատի պիտի չկարենանք առնել:

Դիւան Ուսումնական Խորհրդոյ ատենապետ՝ ՎԱԶԳԷՆ ՍԻԼԵԱՆ, ատենադպիր ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ:

Հասցէ.— M. Teuleulian, B. P. 19 Alep, Syrie:

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ

(ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ 50ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Սերոբ գիր մը կուտայ եւ կ'ըսէ.— Գացէք այս գիւղը, այս թուղթս տուէք տանուտէրին, ան կը վճարէ ձեր խաղողին փոխարժէքը:

Այս գիւղն Սոխորդն էր, իսկ տանուտէրն ալ եղբայր Մխէն:

Անգամ մը Սերոբ, Տիգրան եւ Սիմոն Բաղէշէն տուն կը վերադառնան: Բացի ատրճանակներէ եւ դաշոյններէ ուրիշ զէնք չունին:

Ռահվայի ձորը անցած ատեն, իրենց առջեւ կը տնկուին եօթը հրացանակիր Քիւրտեր:

«Դուք ո՞վ էք», հարցնելը եւ ձեռքերը բլթակներուն տանիլը մէկ կ'ըլլայ: Քիւրտ մը անձայն գետին կը գլորի, երկրորդ մը, երրորդ մը: Տիգրան եւ Սիմոն վիրաւոր Քիւրտերու գլուխները կը կտրեն եւ կը սկսին թաղել աւազոտ տեղ մը: Սերոբ հեռուէն վազն ի վազ կուգայ եւ կ'ըսէ —«Ընկերներ, ձեր, հոգուն մատաղ, եթէ դուք չըլլայիք, ի՞նչ պիտի ընէի ես»: Մինչդեռ ամէն բան ընողը ինքն էր, ընկերները միայն գլխակները պահած էին:

1896ի աշունը 5—600 զինուած Քիւրտեր կուգան Սոխորդ գիւղը, կողոպտելու, թալանելու: Գիւղացիները դիրք բռնած կը կռուին: Սերոբ իր ընկերներով Քիւրտերուն ետեւը կ'անցնի եւ երկու կրակի մէջ կ'առնեն: Քիւրտերը լեղապատառ կը փախչին: Քառասուն հրացանաւոր Քիւրտեր գերի կը բռնուին, եօթը Քիւրտեր ալ կը սպաննուին, մէկը չէյխ մը:

Քիւրտերուն ձեռքերը կապելով գիւղ կը տանին: Վրայ կը հասնի գայմագամը, զէնքերը առնելով Քիւրտերուն կը յանձնէ, խորհուրդ տալով որ այլեւս Սոխորդի վրայ չյարձակին:

Քիւրտերը բողոքելով կ'ըսեն.— «Էֆէնտի, այս կեավուրները չէին որ յաղթեցին մեզի, այլ Ռուսի կեավուրներ էին: Մեր գնդակները անոնց չէին հասներ, իսկ անոնց գնդակները մեզմէ մարդ չթողուց»:

Գայմագամը քանի մը ոսկի կաշառք առնելով Քիւրտերուն դատը կը թաղէ:

1897ի ամառը Հասնանցի աշիրէթի քիւրտ ձիաւորներ կը քշեն կը տանին Թեղուտ գիւղի կենդանիները: Սերոբ լսածին պէս չորս ընկերներով կը վազէ օգնութեան: Կատաղի կռիւէ մը վերջ աւարը ետ կ'առնէ: Քիւրտերը կ'ունենան երեք մեռեալ, կռիւը կը վերջանայ կէս գիշերին:

Նոյն ձմրան Հասնանցիները օրը ցերեկով Ծըղակ գիւղի նախիրը կը տանին: Ո՞վ կը համարձակէր Հասնանցիները հետապնդել Նեմրութ լեռներուն մէջ: Եօթը գլխէն դեւ ըլլալու էր: Աղբիւր Սերոբ իր երկու ընկերներու հետ նստած, կը տեսնէ թալանը: «Ահաւասիկ թալանը մեր վըրայէն կ'անցնի, ձեզ տեսնեմ, չտապեցէք ետ առնելու»:

Եւ կը պոռայ Քիւրտերուն.

— Զգեցէք թալանը գացէք, ես Սոխորդի Սերոբն եմ, եթէ ոչ ձեր դիակները Նեմրութի թըռչուններուն կեր կ'ընեմ:

Քիւրտերը կը սկսին կրակել: Սերոբ նշան առնելով Քիւրտի մը ձեռքի մատները կը կտրէ եւ կ'ըսէ.— Քանի որ համարձակեցաք զէնք քաշել ընկերներուս վրայ, ասկէ վերջ նշանս ձեր ճակատներուն պիտի առնեմ:

Քիւրտերը կը տեսնեն թէ բանը ինչումն է, կը ձգեն թալանը եւ կը փախչին:

Այս դէպքէն յաջորդ օրը լուր կը հասնի թէ Տափավանք գիւղը պաշարուեր է: Սերոբ իսկոյն իր խումբին հետ գիշերով օգնութեան կը հասնի, եւ Քիւրտերը կը փախչին, առանց իրենց նպատակին հասնելու:

Վերջապէս Ախլաթի բոլոր գիւղերը ուր խումբէն 2—3 հոգի կը գտնուէին, կողոպուտներէ եւ կոտորածներէ ազատ մնացին:

Օր մը Սերոբի խումբը Նեմրութի մէկ քարայրին մէջ կրակ վառած կը տաքնար, մինչ դուրսը պահակներ կը հսկէին: Յանկարծ հրացանի մը ձայն կը լսուի: Քիչ վերջ Սիմոն եղնիկ մը շալկած կը բերէ քարայրը: Սերոբ կ'առաջարկէ ընկերներուն որ դատի քաշեն այս անհնազանդ պահակը: Սերոբ անողոք եղաւ, որպէսզի խիստ պատիժ մը տան: Սիմոնը տասնապետութենէ հանեց եւ «Ժայռ» կոմիտէի կողմէ տրուած խաչը ետ առաւ:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

բաժինը հետզհետէ աւելի կարեւոր պիտի դառնայ, երբ դաշնակցային հանրապետութիւնը իր վերաբերումով հաստատէ թէ կ'ուզէ ազատ, ժողովրդավար եւ խաղաղասէր Գերմանիա մը հաստատել :

«Միեւնոյնատեն երեք նախարարները յարմար կը դատեն պաշտպանել եւ խրախուսել գերման ժողովուրդին միացումը եւրոպական համապակութեան մէջ» եւն.:

★ Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ համաձայնութիւն գոյացած է կրճատելու գերման գործարաններուն քանդումը, աւելցնելու Գերմանիոյ պողպատի արտադրութիւնը: Գերմանիա այսուհետեւ պիտի կրնայ առեւտրական եւ հիւպատոսական ներկայացուցիչներ նշանակել արտասահմանի մէջ եւն . :

★ Արեւմտեան Գերմանիոյ ներքին նախարարութիւնը օրինագիծ մը կը մշակէ, գաղտնի ոստիկանութիւնը վերահաստատելու համար, «ընդդէմ յեղափոխական տարրերու եւ ապահովութեան դէմ ուղղուած արարքներու »:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ երեսփ. ընտրութիւնները պիտի կատարուին Նոյեմբեր 15ին: Առաջին անգամ ըլլալով կիներն ալ պիտի մասնակցին այս ընտրութեանց: Պայման է որ 18 տարին լրացուցած ըլլան եւ գոնէ տարրական կրթութեան վկայական ունենան: Թերթերը 12 հազարէն 15 հազար կը հաշուեն կին ընտրողներուն թիւը: Քուէարկութեան օրը իրենց քուէները պիտի ձգեն տարբեր տուփերու մէջ, կին պաշտօնեաներու հսկողութեամբ, որպէսզի յարգուած ըլլայ իսլամական օրէնքը:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ֆիկլ առաջարկեց խորհրդարանին պահանջել որ Դաշնակիցները հաշտութեան դաշնագիր մը կնքեն, «վերջ տալով անարժան եւ անարդար կաշկանդումին որուն ենթարկուած են Աւստրիոյ ազատութիւնը եւ գերիշխանութիւնը»: Վարչապետը ցաւ յայտնեց որ պատերազմի դադարումէն 4ուկէս տարի վերջը Աւստրիա տակաւին կը կրէ «չորս պետութեանց զինուորական գրաւման ելմտական եւ բարոյական ահագին բեռը: Ցետոյ անհրաժեշտ սեպեց բանակի մը հաստատումը, երբ երկիրը «շրջապատուած է պետութիւններով որոնք ահագին մնայուն բանակներ կը պահեն եւ չարունակ զինարշաւ կը կատարեն »:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանը միաձայնութեամբ օրէնք մը քուէարկեց որ քաղաքացիական բոլոր իրաւունքները կուտայ նախկին Նացիներուն եւ նախկին բանակի սպաներուն: Բացառութիւն կը կազմեն պատերազմի ոճրագործները: Միլիոնաւոր քաղաքացիներ պիտի օգտուին այս շնորհէն: Կրնան քուէարկել, պետական պաշտօններ վարել (բացի դատական եւ ներքին նախարարութիւններէն), իրենց ուզած արհեստը ի գործ դնել: Այս կարգադրութիւնը ներշնչած է Մոսկուա, սիրաշահելու համար ազգայնական Գերմանները: Թերթերը կը գրեն թէ ուրիշ դիւրութիւններ ալ պիտի տրուին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրավտա» կը գրէ Նոյեմբեր 10ի խմբագրականով.— «Մ. Նահանգներու աշխարհակալները թող չօրօրուին այն ինքնախաբութեամբ թէ կրնան պատերազմ մղել ամերիկեան ցամաքէն հեռու, իբրեւ թնդանօթի միս գործածելով Եւրոպայի եւ Ասիոյ ժողովուրդները: Անցած է այն ժամանակը երբ պատերազմի հրձիգները կրնային ժողովուրդը մոլորեցնել այդպիսի առասպելներով » :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ եօթը պետութեանց զինուորական եւ քաղաքական մասնագէտները ժողով գումարեցին Գահիրէի մէջ, ճշդելու համար իրենց հաւաքական ապահովութեան դաշինքին մանրամասնութիւնները: Խորհրդակցութիւնները պիտի տեւեն քանի մը շաբաթ :

ԹԷՀՐԱՆԻ գլխաւոր հրապարակին վրայ կախուեցաւ Հուսէյն Էմամի, որ սպաննած էր նախկին վարչապետը, Հուսէյն Հաճիր:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ Տարագիրներու Ցանձնաժողովը ուղղակի ամբաստանեց Մ. Նահանգները, թէ լրիւ չէ կատարած իր բաժինը, տարագիրներու տեղաւորման համար: Այս առթիւ տեղեկագիր մը ուղղելով Նախագահ Թրումընի եւ ամերիկեան խորհրդարանին, կ'ըսէ.— «Մ. Նահանգները միայն 15 առ հարիւր (87.000 հոգի) առած են մինչեւ յունիս 30: Իսրայէլ ապաստան տուած է 123 հազար տարագիրներու, Անգլիա ընդունած է ճիշդ հարիւր հազար հոգի, առանց հաշուելու լեհական բանակին 150 հազար զինուորները»: Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ մինչեւ հոկտեմբեր 31 Մ. Նահանգները ընդունած էին 100.493 տարագիրներ, եւ 5082 հոգի ալ ճամբան էին: Երեսփ. ժողովը արտօնած է 339 հազարի բարձրացնել ընդունուելիք տարագիրներուն թիւը :

ԱՆԳԼԻՈՅ սուզանաւերը օժտուած են «շնորքըլ» կոչուած շնչառական խողովակով մը, որուն շնորհիւ կրնան ջուրին տակը մնալ ի հարկին մէկ ամիս եւ աւելի: Այս նորութիւնը պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ խորհրդարանին :

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Մեծ պատրաստութեամբ շաբաթ 19 Նոյեմբերին ժամը 9ին Սինէմա Ալգազարի մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ : Ֆրանս. ընկերվարականներու կողմէ պիտի խօսին CASTON DEFFERRE, FRANÇOIS LEEHNHARD եւ JOSEPH FERAUD :

Պիտի նուագեն գաղութիս սիրուած ջութակահար Պ. Լ. Ղեւոնդեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Սիամանթօ խումբի նուագախումբը :

Պիտի երգէ Սէնթ Անի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Հ. Համբարձումեանի:

Պիտի արտասանեն Օր. Սագաեան, դերասան Մուշթաֆեան եւ Քէնտիրեան : Պիտի ներկայացնեն նաեւ կենդանի պատկեր մը Ա. Ահարոնեանի «Ուխտաւորը»էն :

Հայկական պար, Ն .Ս. Ռոստոմ խումբի կողմէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին Fencherollesի խումբերուն դէմ, կիրակի 12 նոյեմբեր ժամը 13.15ին Fencherollesի դաշտին վրայ: Ժամադրութիւն Porte d'Italie ժամը 12.30ին:

Նոյն օրը մեր կրտսերները cadet կը մրցին Croissyի դէմ ժամը 15ին: Croissyի դաշտին վրայ:

Նկատի ունենալ մարզիկներու հանդէսը դեկտեմբեր 25ին :

ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ.— Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Դ. ախոյենական մրցումը St. Aubantի խումբին դէմ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին վրայ :

Այրի Տիկին Պէաթրիս Շամլեան եւ իր զաւակը, Այրի Տիկին Շնորհիկ Վարդեւանեան, եւ իր զաւակը Տէր եւ Տիկին Արիս Մերկերեան եւ իրենց զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Զաթալեան եւ իրենց զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Կապենց եւ իրենց զաւակը, խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն, իրենց սիրելի ամուսնոյն, եղբօր, մօրեղբօր, փեսին, քեռայրին՝

ԳԱԲՐԻԷԼ ՇԱՄԼԵԱՆԻ (Զէնկիլէրցի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ 29 հոկտեմբերին, եղերական արկածի մը հետեւանքով :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի, 14 Նոյեմբեր, ժամը 10.30ին Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Պ. Վարդան Մանուկեան իր զաւկին Գէորգի, քեռորդւոյն Խորէն Մինասեանի (Շավիլէն), Սիմոն Մինասեանի (Ալֆորվիլէն) եւ Սիմոն Կարապետեանի (Ալֆորվիլէն) ողջամբ զինուորութենէ վերադարձին առթիւ հազար Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին եւ հազար ֆրանք ալ Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին :

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ՊԱՐՈՒՀԻ

ԱՐՄԷՆ ՕՀԱՆԵԱՆ

Իր Ամերիկայէն վերադարձի առիթով կուտայ հայկական եւ արեւելեան պարի եւ համերգի երեկոյ մը՝ 2 Դեկտեմբեր 1949, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին Salle Pleyel, 252 Fbg. St. Honoré, Métro Terne:

ՑԱՅՏԱԳԻՐ.— Խաչատուրեան, Բարխուդարեան, Տիգրանեան, Սպենդիարեան, Կարդանեան, Ռ. Մելիքեան :

Տոմսերը՝ 100 — 800 Ֆրանք: Կը ծախուին սովորական վայրերը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ա Ե Ց

Մոնմորանսիի Հ. Յ. Դ. Վահան Խորէնի խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է ողբացեալ ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆԻ շիրմին, այս կիրակի ժամը 3.30ին : Փարիզ Gare du Nordէն ժամը 2.29ի շոգեկառքով իջնել Enghienի կայարանը, ուրկէ օթաքառով դէպի Գրօլէի գերեզմանատունը :

ՆՈԹՐԸ ՏԱՄԻ ՄԷՋ ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի յիշատակ Մխիթարեան Միաբանութեան հիմնադիր Մխիթար Աբբահօր մահուան երկուհարիւրամեակին: Հանդիսաւոր եւ ձայնաւոր պատարագը տեղի պիտի ունենայ Նոթրը Տամի Մայր եկեղեցիին մէջ այս կիրակի ժամը ճիշդ 9.30ին, նախագահութեամբ Արհիապատիւ Պոսար Արք.ի:

Պատարագը պիտի մատուցանէ Գերապայծառ Տէր Հ. Սրապիոն վրդ. Ուլուհոճեան, ընդհ. Աբբահայր Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան. հանդիսադրութեամբ Պահապանեան Եպիսկոպոսի :

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Պ. Ն. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ ԵՐԿՍԵՌ ԵՐԳՁԱԽՈՒՄԲԻՆ կողմէ, մասնակցութեամբ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ դպրաց դասուն :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Աղքատախնամ ընկերութեան կողմէ, նախագահութեամբ Պ. ԳԱՌԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ, Կիրակի, 20 Նոյեմբեր, ժամը 16էն 24: GEORGE Vի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ մէջ: Երկու նուագախումբ, անակնկալներ, գեղարուեստական բաժին :

Քօլ Սերգա՝ Tango Argentinի իր խումբով :
Սեղան ապահովել՝ ELY. 23-66:

Գեղարուեստական ներկայացում

Théâtre de la Potinière
7 Rue Lous – le – Grand (Opéra)

21 Նոյեմբեր, երկուշաբթի գիշեր, ժամը 9ին, Գմբէթեան, Մախուտեան, Տէրվիշեան, Տէր Ասլանեան, Տիկ. Մատլէն Էֆիզեան:

Կը ներկայացնեն ի պատիւ իրենց երիտասարդ ընկերուհիին՝ ՕՐ. Հ. ԽՏԸՇԵԱՆԻ

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

Գրիգոր Վահանի նոր թատերգութիւնը՝
Փարիզահայ կեանքէ
Առաջին բեմադրութիւն

Ներկայացման օրը տոմսակ չի ծախուիր, նախապէս ապահովեցէք ձեր տեղերը, դիմելով՝ գրատուն Հ. Սամուէլ, 51 rue Mr. le Prince, գրատուն Հ. Բալուեան 43 rue Richer :

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆԸ

Օժտուած կատարելագոյն եւ
նորաձեւ մեքենաներով

ՓԱՐԻԶԻ ՃԻՇԴ ԿԵԴՐՈՆԸ

12 Rue Rochambeau — Tru. 64–57 Métro Cadet

Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—7.30, բացի կիրակիէն :

Ծախու է

Շավիլի մէջ, մեծ եւ գեղեցիկ բնակարան մը, անմիջական մեկնումի պատճառաւ: Երկու յարկ 8 սենեակներով, ընդարձակ պարտէզ, մեծ հաւնոց, կարաժ, լուացարան, լոգարան եւ արեւելեան բաղնիք, թէլէֆոն, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն, Փարիզի հետ հաղորդակցութեան մեծ դիւրութիւն :

Դիմել 7 Ave. Talemon, Pont de Sèvresէն օթօպիւս Point de Chavilleի կայարանին քովը:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme-(13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Dimanche 13 Novembre 1949 Կիրակի 13 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5999–Նոր շրջան թիւ 1410

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒԻՆ ՍԵՒ, ՃԵՐՄԱԿԻՆ ՃԵՐՄԱԿ

ՍԵՒԻՆ ԴԷՄ, ՃԵՐՄԱԿԻՆ ՀԵՏ

Ցաչորդ համարին յետաձգելով քրջահաւաք-ներու նոր չահատակութեան պարզաբանումը, գրազինք մեր կիրակնօրեայ — ամենօրեայ — մտահոգութեամբ :

— Պայքար եւ յարատեւ աշխատանք, յանուն մայրենի լեզուի անկախութեան :

Տարրական պարտականութիւն մը ամէնուս համար : Եթէ ոչ խափանելու, գոնէ սահմանա-փակելու համար այն աղճատումները որ կը կա-տարուին Երեւանի թէ Հայկական Արտասահ-մանի մէջ :

Անգամ մը եւս կը յայտարարենք, այս առթիւ.

— Երբեք չենք անտեսեր հայրենիքին բացա-ռիկ պայմանները :

Գիտենք թէ տարէցն ու երիտասարդը հար-կադրուած են տքնիլ, ստեղծագործել համայնա-կուլ բռնակալութեան մը տակ : Մուրճը գլխուն եւ մանգաղը վզին :

Զենք անտեսեր նաեւ կատարուած նուաճում-ները, մշակոյթի այս կամ այն ճակատին վրայ :

Սեւին սեւ, ճերմակին ճերմակ : Ի՛նչ ապա-րէզի ալ պատկանին :

Արդ, միայն բռնութի՞ւնն է որ այնքան ան-դարմանելի այլանդակութիւններ, բարբարոսու-թիւններ, աղճատումներ գործել կուտայ .

Քարացած նախապաշարումները, երանաւէտ ինքնահաւանութիւնը, մտքի ծուլութիւնը եւ ան-յատակ տգիտութիւնն ալ դեր չունի՞ն մեր մատ-նանշած ողբերգութեան մէջ :

Եւ այդ մեղքերուն հետեւանքով չէ՞ որ աւերը կը սպառնայ տարածուիլ նաեւ ազատ արտասահ-մանի մէջ :

Ուրիշ ռեւէ ժողովուրդի գրոց-բրոցները միացեալ ճակատ կազմած պիտի ըլլային ինքնա-բերաբար, այսպիսի պարագայի մը տակ : Պիտի դառնային արթուն եւ գործօն պահակներ, ամէն տեղ եւ ամէն ճակատի վրայ :

Հայրենիքին, մայրենի մշակոյթին շահն ալ այդ պիտի թելադրէր :

Եւ անշուշտ երախտապարտ պիտի մնային ա-նոնք որ հարկադրուած են իրենց երկունքը կա-տարել բռնութեան տակ : Համաձայն ձուլածոյ կաղապարներու եւ թարգմանածոյ տասնաբան-եաններու :

Միայն մեր մէջ է որ հակասութենէ հակասու-թիւն կը գլորին «ուսումնական» կոչուած երե-ւելիներ : Մշակոյթի անդաստանն ալ վերածելով քաղաքական-կուսակցական մարզադաշտի :

Եւ ահաւասիկ ամէն տեղ ալ սունկի պէս կը բուսնին հատընտիր ախոյեաններ, Երեւանի մէջ պարտադրուած բերքը արտասահման փոխադրե-լու համար :

Այս առաքելութեան նուիրուած են մասնա-ւորապէս անոնք որ երէկ արեւելահայ բարբառը կը հեգնէին «հէնց ու մէնց»ներ սահեցնելով, իսկ այսօր թութակօրէն կ'ընդօրինակեն, կը ճգնին տարածել «կոլեկտիվ»ներն ու «լաուրիատ»ները, «բիօլոգիա»ներն ու «ստրագետիա»ները եւ մնաց-եալը :

Բոլորը՝ ի հեճուկս տարրական տրամաբա-նութեան եւ առողջ հայրենասիրութեան :

Այս փախուկներուն չափ յանցաւոր են անոնք որ մունջ – հարսի դեր կը կատարեն : Կը վախ-նան այո կամ ոչ ըսել : Տեսակէտ յայտնել եւ դիրք ճշդել :

Որո՞ւ հոգ, եթէ հայկական մշակոյթն է որ կը տուժէ, մայրենի լեզուն է որ կը յօշոտուի, դիմագիծ կը փոխէ :

Իրենք հանդիստ նստած են կրակարանին առ-ջեւ : Ոչ աջ կը նային, ոչ ձախ : Ինչո՞ւ կը փորձէք խռովել իրենց երանաւէտ անտարբերութիւնը...

Մեր պարտքը պիտի ըլլայ անընդհատ ցնցել, արթնցնել քնացողներն ու թմրածները, որպէսզի պատասխանատուութիւններ ստանձնեն, համա-ձայն իրենց կարողութեան :

Ի՞նչ կ'արժեն իրենց «մտաւորական» մար-դանքներն ու յաւակնութիւնները, երբ կը խուսա-փին այսքան տարրական պարտականութենէ մը :

Շատ աւելի քաջ եւ պարտաճանաչ էին եր-բեմնի վանականներն ու ճգնաւորները, իրենց «գրիչ»ներով եւ հայրենասիրական գիտակցու-թեամբ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թերթերու, ամսաթերթերու եւ զանազան պարբերականներու կոյտին տակ կը կորսուի յա-ճախ խմբագրական սեղանը :

Օրաթերթերուն տեղերը գիտենք այժմ : Ամէն գաղութ ունի իրենը կամ իրենները, համաձայն գաղութին ընդարձակութեան :

Մրցանիշը կոտրած է Սուրիա – Լիբանանինը : Գաղութ մը որուն ամէն մէկ օրաթերթին քանա-կը 1000 — 1500ը չանցնիր եւ ընդհանուր գումարը հազիւ հինգէն վեց հազար : Ուրեմն միջին հաշ-ուով 300 հոգիին մէկ թերթ :

Ֆրանսայի համար նմանօրինակ ստուգում մը տուած է հետեւեալ արդիւնքը.—15էն 20 հոգի կը կարդայ մէկ թերթ, ուրեմն մեզի հետ բաղդատե-լով 20 անգամ աւելի :

Ֆրանսահայ գաղութին համար ալ կարծեմ հաշիւները կը մօտենան միւս գաղութներու պատ-կերին, եթէ նկատի չառնենք դրացիին թերթը ձրի կարդացող հայրենակցին բարեխղճութիւնը :

Իւրաքանչիւր երկիր իր արդարացումը ունի : Արեւելքի մէջ չատ ունինք տակաւին թրքախօս հայրենակիցներ : Այստեղ ոչ միայն հայերէն կարդալ չգիտցող սերունդ մը, այլեւ հայերէնթեր-թի վրայ չնայող չտեսներու խումբեր, որոնք «ես հայերէն թերթ չեմ կարդար» կամ «եղբայր, ֆը-րանսերէն թերթերուն մէջ ամէն բան կայ» ըսելը եւրոպականացած ըլլալու նշան կը համարեն :

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ իրենց գիտցած ֆը-րանսերէնը հազիւ կը բաւէ հասկնալու նոյնիսկ «Արինոտ սնտուկներու», առեւանգուած կիներու, կամ «Թրաքսիոն ավան»ներու յանդուգն եւ անմը-ցելի գողութեանց պատմութիւնները : Թերեւս ա-ւելի լաւ ըմբռնեն չարժանկարի աստղերու ամե-նօրեայ արկածախնդրութիւնները, մեկնումներն ու ժամանումները...

Կրնան ասոնք Ֆրանսացիին համար անհրա-ժեշտ ըլլալ, կամ գոնէ ճաշակի, կրթութեան զարգացման խնդիր ըլլալ : Մեր պարագան տար-բեր է բոլորովին :

Պէտք է ամէն տունէ ներս հայերէն թերթ մը մտնէ ի խնդիր ազգապահպանման :

Կապը անցեալին ու ներկային միջեւ : Մեր ազ-գային գոյութեան պահպանման ազդակներէն մէ-կը եւ մեր գեղեցիկ բարբառը ամէն հայ տունէ ներս հնչելու առիթ մը :

Մեր Ֆրանսախօս տղան ալ պէտք է տեսնէ զայն, հետաքրքրուի մեր տառերով, վարժուի աչքը անոր տեսքին եւ գիտնայ թէ մենք ալ ու-նինք մամուլ, դիրք եւ գրականութիւն :

ՍՕՍԻ

Նոր խուլումներ կը տրուին արեւմտեան Գերմանիոյ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒԻ՞

Միջազգային մամուլը տեղեկութիւններ կը հրատարակէ, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նա-հանգներու արտաքին նախարարներու երկօրեայ ժողովին առթիւ, որ գումարուեցաւ Փարիզի մէջ եւ որու մասին միայն անորոշ զեկոյց մը հաղոր-դուեցաւ մամուլին :

Թէեւ խստօրէն գաղտնի կը պահուին տրուած որոշումները, բայց չատ մը թերթեր կը գրեն թէ իրաւունք պիտի տրուի Գերմանիոյ՝ տարեկան 11 միլիոնէն 16½միլիոն թոնի բարձրացնելու պողպա-տի տարեկան արտադրութիւնը : Կը նշանակէ թէ Գերմանիա պիտի կրնայ աւելի արագօրէն պող-պատ արտադրել քան Ֆրանսան, բայց մասնա-գէտներու կարծիքով ֆրանսական արտադրու-թիւնը կրնայ մրցիլ գերմանականին հետ, երկու երեք տարիէն :

Փարիզի թերթերէն դատելով, Ֆրանսա առ այժմ զգուշաւոր դիրք մը բռնած է, Գերմանիոյ եղած զիջումներուն առթիւ : Պաշտօնական զե-կոյցն ալ, որ ընդհանուր խօսքեր կ'ընէր, փորձ մը կը համարուի Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հանրային կարծիքը պատրաստելու գերմանական անկախ պետութեան վերահաստատման :

Le Monde, արտաքին նախարարութեան բե-րանը, կը գրէ այս առթիւ.— «Անշուշտ Ֆրան-սա պարտաւոր է հսկել իր ապահովութեան վրայ. բայց պարտաւոր է նաեւ զգուշանալ սին պատ-րանքներէ : Գործարաններու կարգ մը քանդում-ներ, արտադրութեան կարգ մը սահմանափա-կումներ կրնան գործնական օգուտ չունենալ, եւ պարզապէս գրգռել Գերմանները» :

Թերթերը կը գրեն թէ Գերմանիա իրաւունք պիտի ունենայ նաեւ «աւելի գործնական հիման մը վրայ դնելու «ծանր ճարտարարուեստը : Դաշ-նակիցներ պիտի դադրեցնեն գործարաններու քանդումը, բացի այն հաստատութիւններէն որոնք ուղղակի կապ ունին ռազմական արտադրու-թեան հետ : Գերմանիա կարելի եղածին չափ լայն տեղ պիտի գրաւէ եւրոպական ընտանիքին եւ գրեթէ հաւասարէ հաւասար պիտի մասնակցի Եւրոպայի խորհրդարանին եւ Մարշըլի ծրա-գրին : Պիտի կրնայ պատուիրակութիւններ ղըր-կել «կարգ մը միջազգային հաստատութեանց» : Արտօնութիւն պիտի տրուի նաեւ որ ծրագիր մը պատրաստեն արեւմտեան Գերմանիոյ պաշտպա-նութեան համար : Տակաւին խօսք չկայ զինուո-րներու կամ վերազինման մասին. բայց Փարի-զի համայնավար օրկանը, «Իւմանիթէ», խոշոր տառերով կ'ազդարարէ թէ Ամերիկացիները որո-շած են վերազինել Գերմանիան, հռենոսէն մին-չեւ Էլպա :

Արեւմտեան Գերմանիան առ այժմ արտաքին նախարար եւ դեսպաններ պիտի չունենայ : Միւս կողմէ Գերմաններէն պիտի պահանջուի սրտանց մասնակցիլ Ռուրի միջազգային վարչութեան եւ ընդունիլ Ֆրանսայի տնտեսական տիրապետու-թիւնը Սարի շրջանին վրայ :

★ Պ. Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆրանքֆորտ գնաց, Փարիզի ժողո-վէն անմիջապէս վերջը : Պիտի մնայ երեք օր, անձամբ ուսումնասիրելով Արեւմտեան Գերմա-նիոյ կացութիւնը : Պատասխանելով կարգ մը հարցումներու, նախարարը յայտարարեց թէ «Փարիզի խորհրդաժողովը կատարելապէս ներ-դաշնակ էր եւ յաջող, ինչպէս մեր բոլոր ժողով-ները : Շաբաթներ եւ ամիսներ պիտի անցնին, մինչեւ որ յայտնի ըլլան տրուած որոշումնե-րը» : Նախարարը Պերլին ալ պիտի հանդիպի :

(Լուրերու շարունակութիւնը երրորդ Դ. Էջ)

Ամերիկեան դեսպանաժողով Պոլսոյ մէջ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն նոյեմբեր 11 թուականով.— Արտաքին գործերու նախարարու-թիւնը երէկ հաղորդեց թէ Մօտաւոր Արեւելքի տասը երկիրներու ամերիկեան դեսպանները ժո-ղով մը պիտի գումարեն Պոլսոյ մէջ, սկսելով նոյեմբեր 26էն : Դիւանագէտներ եւ իրազեկ ան-ձեր կը կարծեն թէ այս ժողովը միջոցներ պիտի մշակէ, զօրացնելու համար Մօտաւոր Արեւելքի պաշտպանութիւնը ընդդէմ համայնավարական նախայարձակման :

Արտաքին նախարարութիւնը այս ժողովը կը ներկայացնէ իբրեւ սովորական հանդիպում մը, յարեւնման անոր որ տեղի ունեցաւ վերջերս Փա-րիզի եւ Լոնտոնի մէջ, մասնակցութեամբ արեւ-մտեան եւ արեւելեան Եւրոպայի ամերիկեան դեսպաններուն :

Բայց եւ այնպէս, օտար դիւանագիտական շրջանակներու մէջ հետզհետէ աւելի վախ կը յայտնեն թէ համայնավարները մեծ գործողու-թիւն մը պիտի կատարեն երկու տարիէն, իրենց ազդեցութեան տակ առնելու համար ամբողջ Մօ-տաւոր Արեւելքը, թերեւս գրոհ տալով Պարս-կաստանի վրայ : Կ'ըսուի թէ այս վախերը կապ ունին Պարսկաստանի Շահին Ամերիկա այցելու-թեան հետ, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ շաբթու :

Պոլսոյ ժողովին պիտի մասնակցին Եգիպտո-սի, Յունաստանի, Պարսկաստանի, Թուրքիոյ, Իսրայէլի, Իրաքի, Սէուտի Արաբիոյ, Լիբանա-նի, Սուրիոյ եւ Յորդանանի ամերիկեան դես-պանները : Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ Երուսաղէմի ամերիկեան հիւպատոսը :

Այս առթիւ արտաքին նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը յայտնեց թէ Ուաշինկթընի Ե-գիպտ. դեսպանատան գործակատարը ժամադրու-թիւն մը խնդրած է յառաջիկայ երկուշաբթի օր-ուան համար, յանուն Եգիպտոսի, Արաբիոյ, Ի-րաքի, Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Յորդանանի դես-պաններուն : Յայտնի չէ թէ ինչ հարցի մասին կ'ուզեն խօսիլ :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ մասին խօսելով Ազ-գաժողովին առջեւ, Պ. Վիչինսկի ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը «ի հարկին կրնայ ուզածին չափ ռումբ շինել, ոչ աւելի, ոչ պակաս : Բայց մենք կ'ուզենք հիւլէական ուժը օգտագործել, գործածել տնտե-սական նպատակներու, լեռներ հարթելու, անա-պատներ ոռոգելու համար » :

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԶԻՆՈՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔ

Նախ քան ռազմաճակատ մեկնիլս՝ ամիս մը շարունակ դիտեցի Վալոնայի ծովը: Ափունքներուն վրայ, ուր մետաքսանման ալիքներ կը վէտվէտէին դեկտեմբերեան լոյսերուն մէջ՝ կը տիրապետէր համատարած ամայութիւնը: Այս ամայութիւնը, յաջորդաբար, պիտի գտնէի լեռներուն վրայ, հիւղաւաններուն մէջ, գետերուն երկայնքը, Օխրիտա լճին շուրջբոլորը: Ան, իր նախնականութեամբ՝ գիս կը տանէր դէպի հին դարերը, երբ մարդը անմիջական մտերմութեան մէջ էր բնութեան հետ, երբ իր բախտն ու ճակատագիրը ենթարկուած էին զինք շրջապատող ահաւոր ուժերուն:

Ալպանիոյ մէջ ամէն ինչ մինակ է: Մինակ են մարդիկ ու մինակ են ճամբաները:

Միահեծան լռութիւն մը, որ կարծէք կուգայ նախապատմական դարաշրջաններէ, կը պատէ ամէն ինչ: Լռութիւնն ու ամայութիւնը կը կազմեն Ալպանիոյ հողին իմաստն ու նկարագիրը, որուն վրայ ծանրաքայլ մարդիկ, հագած ոչխարի մորթէ պարեգօտներ՝ յանձնուած են անկապտելի ճակատագրականութեան մը, որ չունի ոչ սկիզբ եւ ոչ ալ վախճան:

Կը սիրէի թարմագեղ իրկունները, երբ երկնցած վրանիս տակ՝ կ'ունկնդրէի այծերուն վերադարձին, անոնց վտիտ քայլերուն յաջորդական թմբկահարումին չոր հողին վրայ, անոնց զանգակիկներուն հեծկլտանքին որ կը տարածուէր մայրամուտի կարմրախայտ օդին մէջ, իմ մէջ արթնցնելով երջանիկ զգացումի մը հրապոյրը:

Այն գիշեր ծովը խաղաղ էր: Մանրակրկիտ աւազին վրայ կը մեռնէին ալեակները, մրմնջելով քնարական բանաստեղծութիւններու ցաւոտ քառեակներ: Ծովուն շնչառութիւնը կը հասնէր մինչեւ ձիթենիներուն հիւսուածքներուն մէջ, կուգար քաղցրօրէն փայփայել լսողութիւնս:

Ձեռքերս ամփոփած ծոծրակիս ետեւ՝ ինքզինքըս յանձնած էի հիասթափութեան եւ երազին: Կը յիշէի մօտաւոր անցեալս, ամէն ինչ որ կազմած էր իմ ինքնութիւնս, որ տուած էր ձեւ, խորք ու իմաստ իմ երիտասարդութեան, իմ ձգտումներուս, իմ նկարագրիս այն անհանդարտ ելեւէջներուն՝ որոնցմէ մինչեւ հիմա ինծ կուգայ ամէն բարիք ու ամէն չարիք:

Այն գիշեր ինծ կը թուէր նաւարկել Վալոնայի բաց ծովուն վրայ, ազատուած մարմնականէն, տարրալուծուելով անջրպետին մէջ, ուր ոսկեղէն պարտէզներու մէջ կը բողբոջէին արծաթէ աստղերը, ձիւնաթոյր ծաղիկներու նման:

Կը յիշէի այն ամէն ինչ՝ որ թողած էի անորոշին.— կեանքի հող, սէր ու գրականութեան մարմաջ: Ընդմէջ ինծի եւ իրականութեան՝ կանգնած էր բանաստեղծութիւնը: Հազիւ ճանչցած զայն՝ լքած էի յուսախաբութիւններուս ժայռերուն վրայ:

Անջատուած սիրելիներէս՝ կը զգայի կարօտը հոգեղէն բաներուն, այն զգացումներուն՝ որոնք կը կազմեն մեր բարոյական անձին առօրեան, մեր իմացական եւ զգացական աշխարհներուն խորհուրդը, գեղն ու շնորհը:

Ու, երբ այն գիշեր դաւադիր խաւարին մէջ, Վալոնայի բացէն սկսան որոտալ անգլիական մարտանաւերը՝ ինծ թուեցաւ որ հազարաւոր գազաններ կը դիմէին դէպի մեզ, իրենց կրակէ աչքերը լայն բացած սարսափին եւ մահուան վրայ: Ձիթենիներուն տակ պատսպարուած մեր վրանները սարսռացին, նման ցորենի դաշտերուն, որոնց վրայէն կ'անցնի հովը, իր ետին ձգելով արծաթէ ձայներու զանգահարում մը: Լեռնային թնդանօթաձիգները, իրենց սուիններուն վրայ ծռած հակայարձակման դիմող ջոկատներու նման վայրկեան մը անշարժացան վրաններուն առջեւ, ապա կուշտէն զարնուած կենդանիներու նման ծանրօրէն ինկան խրամատներուն մէջ:

Հրամանատար Մոնթիին ձայնը բարձրացաւ խաւարին մէջ, յետոյ ենթասպայ Սքիավոնէին, Տուրանթէին, եւ բոլոր ատրճանաւորեալներուն, որոնց հրամանները կտրուկ էին ու հապճեպ, ինչպէս կ'ըլլայ պատերազմի առաջին գծերուն վրայ մարտնչող սպաներուն չարագուշակ ձայնը:

Աներեւոյթ ձեռքի մը հարուածներէն անընդհատ մտրակուած դեւերու նման, զինուորներու խումբեր ուղղուեցան դէպի աջ, ուր աստղազարդ տափաստանը, փրկելու համար ջորիները: Ուրիշ խումբեր ուղղուեցան դէպի աջ, ուր աստղազարդ երկնի տակ սպաներուն նժոյգները իրենց սմբակներով կը ծեծէին հողը:

Երբ կ'որոտային թնդանօթները, ջուրերուն վրայ հսկող ապառաժները կը ճերմկնային, շրջակայ բլուրները վայրկեան մը կը լուսաւորուէին, իրենց լանջքերուն վրայ ցուցնելով ահաբեկած զինուորներուն կորաքամակ փախուստը: Հող, երկինք ու ծով չարժման մէջ էին: Ու այս ահռելի ամբոխութեան առջեւ մենք մինակ էինք, լքուած մեր բախտին, անօգուտ բնազդով մը երկրնցած մեր դնդացիրներուն, թնդանօթներուն եւ հրացաններուն ետին, զննելով խաւարը, որուն մէջ կը շրջէին սարսափն ու մահը:

Ցանկարծ, մեզ շրջապատող անտառը չարժեցաւ. անոր խորքէն լսուեցան հեծեծանք ու լաց, ինչպէս լեռներուն վրայ արածող ոչխարներու հօտերուն ցաւագին մայիւնը, երբ կը սեւնայ երկինքը, ու կայծակը կը մրճահարէ զանոնք, տեղատարափ անձրեւի մը այլամերժ տրտմութեան մէջէն:

Բարձրաբերձ ծառերը երերացին կրակին ոլորտներուն մէջ, ապա ինկան դիտապաստ, թեւաւոր ռումբերուն հարուածներուն տակ: Լացին ու մեռան:

Ցաջորդ առաւօտ Վալոնան սուգի մէջ էր: Իր խեղճ հիւղերէն շատերը լուռ կը մխային լուսաբացի շողերուն մէջ: Բանակատեղին լաբիւրինթոս մըն էր իրարանցման եւ աւերումներու: Օդակայանը հրաբխային տեսարան մը կը ներկայացնէր, որուն վրայ դեռ կ'այրէին սաւառնակներուն խաչաձեւ իրանները:

Վալոնայի խեղճ ճամբաներուն մէջ մարդիկ լուռ էին: Անոնք ապշահար կը դիտէին ծովը, որ հիմա խաղաղ էր, մտերիմ ու հարազատ, ու կարծէք չէին ուզեր համոզուիլ թէ անկէ եկած ըլլային սարսափն ու մահը:

Միլանօ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Յուշեր Պ. Ադամեանի կեանքէն

ԽՄԲ.— Վաստակաւոր բանասէր Եր. Շահազիզ շարունակելով իր յուշերուն հրատարակութիւնը, այս անգամ կը խօսի Պետրոս Ադամեանի մասին, «Էջմիածին» հանդէսին մէջ (1949 Մարտ – Ապրիլ): Կը քաղենք հիմնական մասերը.—

★

... Ադամեանը, երբ խօսք էր լինում իրեն Նոր-Նախիջեւան հրաւիրելու մասին, միշտ գանգատում էր երկու բանի մասին.— Առաջինը, որ իրեն հասանելիք գումարը տրւում է թղթադրամով եւ ոչ ոսկեդրամով, երկրորդը, որ ինքը ստիպուած է լինում շատ մեծ դժուարին աշխատանք կատարել իր հետ խաղացողներին սովորեցնելու համար:

Սակայն, ես աշխատում էի նրան համոզել, որ այդտեղ ոչ մի չահագործութիւն գոյութիւն չունի, ինչպէս որ ինքն էր կարծում, այլ առաջինը ուղղակի թիւրիմացութիւն է, իսկ երկրորդը կապուած է թատերասիրաց Ընկերութեան նիւթական սղութեան հետ: Ադամեան դեռ չէր գիտէր, որ Ռուսաստանում թղթադրամը շրջանառութեան մէջ է գտնւում ոսկէ րուբլուն հաւասար արժէքով, այդ բանը իմացել է Պոլիս վերադառնալիս, երբ ռուսական թղթադրամի փոխարէն ստացել է նրան հաւասարարժէք ոսկեդրամ: Ինչ վերաբերում է Ադամեանի կատարած ծանր աշխատանքին, ապա մեզ ստոյգ յայտնի է որ թատերասիրաց Ընկերութիւնը գիտէր թէ ինչքան մեծ աշխատանք է թափում նա իր հետ խաղացողներին սովորեցնելու համար եւ պատրաստ էր նրա աշխատանքը թեթեւացրած լինելու համար մի երկու հմուտ դերասանի եւս հրաւիրելու, բայց չունէր դրա համար պահանջուող միջոցները: Թատերասիրաց Ընկերութիւնը, նոր կազմակերպուած ու հաստատուած լինելով, տակաւին հազիւ հազ էր կարողանում ծայրը ծայրին հասցնել:

Իսկ որ նրա աշխատանքը տաժանելի էր, այդ բոլորովին ճիշդ էր եւ ես այդ իմացայ հետեւեալից.— Մի կիրակի օր ես ներկայ գտնուեցի նրա մի փորձին, որը կատարւում էր թեմական դպրոցի քննական դահլիճում, բաւականին մարդիկ էին հաւաքուել. Ադամեանը հագել էր իր սովորական զգեստներից մէկը, որը շատ սազական էր նրա նուրբ կազմուածքին ու հասակին. Նա լուրջ կերպով կատարում էր իր պարտքը, սովորեցնում էր մէկին, որը պիտի սպասաւորի դերը կատարէր ու մի քանի խօսքեր ասէր: Նա առաջ կարդաց նրա դերին վերաբերող մասը, յետոյ ցոյց տուեց, թէ ի՞նչպէս պէտք է մտնէր ու ի՞նչպէս արտասանէր իր դերը. ապա աթոռի վրայ նստելով խնդրեց, որ նա ներս մտնի ու խօսի այնպէս, ինչպէս որ ինքը ներս եկաւ ու խօսեց: Սիրողը կատարեց նրա պատուէրը, բայց շատ անշնորհք ձեւով ու եղանակով: Մի քանի անգամ նոյնն անելուց եւ նրան ապարդիւն կրկնել տալուց յետոյ Ադամեանն ասաց.

— Է՜հ, բաւական է յոգնեցանք: Հաւաքուած երիտասարդներից մէկը, նկատելով նրա անբաւական մնալն ու նեղանալը, ծիծաղելով բացականչեց.

— Էհ, ի՞նչ եղել է, որ կը նեղանայ, խոմ մեզ համար այս ամէնը «էգլէնջէ» է:

Ես նկատեցի թէ ինչպէս Ադամեանը կարմրեց ու ապա արտասուալից աչքերով պատասխանեց.

— Բան չունիմ ձեզի ըսելու, այլ միայն կ'անիծեմ որ ձեզի ալ մէկն այնպէս «էյլէնտիրմիշ» (զուարճացնել) ընէ, ինչպէս որ դուք ինծ «էյլէնտիրմիշ» կ'ընէք:

Ապա դառնալով հաւաքուած մարդկանց ասաց.

— Բարեկամներ թատրոնը ուրախ ժամանցի մը տեղ չէ, ինչպէս որ կը կարծէք դուք, այլ սուրբ դպրոց մը, շատ լուրջ տեղ մը, ուր մարդիկ յաճախեն պիտի կեանքը ճանաչելու համար, ուստի եւ թատրոնին բեմին վրայ պիէսը այնպէս պիտի ներկայացուի, որ ճշդութեամբ համապատասխանի իրականութիւնը, իսկ «էգլէնջէ»ով այդ կարեւոր նպատակին հասնել կարելի չըլլար:

Ես հասկացայ, ինչ էր նշանակում ինծ անծանօթ «էյլէնճէ» բառը եւ ցաւելով թողի դահլիճը: Յետոյ տեղեկացայ, որ փորձն այլեւս չի շարունակուել, Ադամեանի յոգնած ու հիւանդ լինելու հետեւանքով:

Ադամեանի ներկայացումները կայանում էին Նոր Նախիջեւանում եւ երբեմն էլ Ռոստովում Հայրապետեանցների ունեցած փայտաշէն թատրոնում: Նոր Նախիջեւանի թատրոնի շէնքը յատկապէս այդ նպատակի համար կառուցուած շէնք չէր: Նախկինում նա ցորենի շտեմարան էր եղել ու պատկանել էր մասնաւոր մարդու, որից գնելով վերածուել էր թատրոնի: Այդ տեղի էր ունեցել 60ական թուականներին, երբ Նոր Նախիջեւանցիների հրաւէրով Պոլսից պիտի ժամանէր յայտնի Ֆասուլաճեանը՝ իր դերասանական խմբով: Հասկանալի պիտի լինի, որ շտեմարանի շէնքի վերածումը թատրոնի համար շատ կատարուած լինելով չէր կրնար թատրոնի համար յարմարութիւն ունենալ: Ադամեանը ինքն էլ լաւ յիշում էր այդ հանգամանքը, քանի որ յիշեալ խմբի անդամներից մէկն էր եղել իր վաղ երիտասարդութեան տարիքում:

Ադամեանի կազմակերպած ներկայացումների ժամանակ, որքան յիշում ենք, Նոր-Նախիջեւանում բեմադրուել են հետեւեալ թատերական գործերը — «Համլէտ», «Երկու քոյր», «Ոճրագործի ընտանիքը», «Անսանձի սանձահարումը», «Ուրիէլ Ակոստա», «Քին», «Դիմակահանդէս»: «Համլէտ»ը քանիցս կրկնուել էր, իսկ Շէյքսպիրի «Արքա Լիր»ը եւ «Օթէլլօ»ն նրա բեմադրութեամբ չենք տեսել, քանի որ Նոր Նախիջեւանում եղած ժամանակը նա դեռ նոր միայն ուսումնասիրում էր «Արքա Լիրը», «Օթէլլօն» եւ միւսները:

Մենք Ադամեանին յիշում ենք Համլէտի դե-

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

1869 — 1949, ԿՈՄԻՏԱՍԻՆ

Կոմիտաս, Հայոց երազ, Հայոց երգ, Հայոց գինի,
Մասիսի սրտից յորդած դու մեր հին մրմունջի գետ,
Չի կարող քեզ մոռանալ, ով սրտի մի խորշ ունի,
Քանի որ երգն էլ կեանք է ու կեանքն էլ երգ է յաւէտ:

— Գարուն է, ձիւն է արել՝ երգեցիր դու սրտախոց,
Երբ տեսար հայ աղջկան, որ սիրոյ վշտից քամուեց,
Դու տեսար դեռ երէկուայ կոտորածն՝ անմեղ Հայոց,
Եւ միտքդ, քո սրտին շուտ, այդ վշտում գերեզմանուեց:

Բայց մարմար շիրիմդ ահա հայրենի ազատ հողում,
Ու երգդ գլխիդ վերեւ հնչում է՝ ննջի՛ր խաղաղ,
Նոր սիրող սրտի նման քո սիրած հողն է ծաղկում
Քո անուշ հորովելով, երազով քո լուսաշաղ:

Մեղուի պէս դու տուն բերիր երգերը մեր թափառիկ,
Ու քեզ են ամէնից շատ գուրգուրում սրտերըմեր,
Որ Հայոց մայր մեղեդին խրճիթից աշխարհ հանիր՝
Որպէս քար սրտերն հերկող յաւիտեան մի հորովել:

— Չինար էս՝ կռանալ մի, օ՛, չինար անմահութեան,
Խշշում ես նոր աշխարհում քո երգով մահից այս կողմ,
Հայրենի հողն է ահա յաւիտեան քեզ պահապան,
Չի՛ թեքի քո հանճարի չինարին էլ ոչ մի հողմ...

Կոմիտաս, Հայոց երազ, Հայոց երգ, Հայոց գինի,
Աշխարհի ծովը մտած դու Հայոց մրմունջի գետ,
Առանց երգ մարդն է գազան, լոկ չար մարդը երգ չունի,—
Առիւծին երգով սանձող՝ դու Հայոց քնարն յաւէտ:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

ՓԱՐԱՒՈՆԻ ԱՂՋԻԿ

Դարերէ վերջ տես՛ դուն վերածրնեի ես ինծի,
Իմ գեղապաշտ ըղձանքիս, ու ես քեզմով կը զգամ
թէ
Քու մարմինիդ մէջ յամպար բոցավառում կայ
վարդէ,
Եւ առնէօք, ոտքերուդ առջեւ, ըզքե՛զ պաշտեցի:

Մազերուդ հիւսքը մըռայլ որ նըման է պըսակի,
Կը շղթայէ զիս դարձեալ, ու մեղեսիկ աչքերուդ,
Քարոմամա թագուհի՛, ըզգլխանքէն հոսանուտ
Հոգիիս մէջ մախարեր զարուն մը նոր կը ծաղկի:

Քանի՛ անգամ ես ննջեր դագաղի մէջ ոսկեպատ,
Ու ժամանակն անյեղլի ամփոփեր է քու վըրադ
Ծաւի թեւերն իր՝ ըզքեզ փոխանցելով անհունին:

Բայց դուն եկեր ես տես՛... ձայները քե՛զ են
կանչեր
Հովի, ջուրի եւ լոյսի կախարդանքով տեսլային,
Որպէսզի դեռ տանջըւի՛ թախծոտ հոգիս տար –
փակեր ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

րում նաեւ խառն լեզուներով կազմակերպուած ներկայացման մէջ: Ռոստով էր եկել Ֆրանսացի դերասաններէն մի խումբ, որը Ֆրանսերէն լեզուով ներկայացումներ էր տալիս: Ահա հէնց այստեղ էլ ծանօթանալով Ադամեանի հետ, Ֆրանսացիները հրաւիրում ՝են նրան մասնակցել իրենց ներկայացմանը եւ հանդէս գալ Համլէտի դերում: Ադամեանը համաձայնւում է իր դերը միայն հայերէն լեզուով խաղալու պայմանով: Եւ այդպէս էլ յիշուած էր «աֆիշում»:

Մենք մեր Թատերասէրների հետ միասին գընացինք Ռոստով՝ այդ ներկայացումը դիտելու համար: Թէեւ Նոր Նախիջեւանում եւ Ռոստովում Ֆրանսերէն լեզուն հասկացող շատ քիչ մարդիկ կային, բայց այդ օրը հետաքրքրութիւնը շատերին էր դրդել Թատրոն չտապելու, այնպէս որ Թատրոնը ծայրէ ի ծայր լիքն էր:

Ճիշդ է, սկզբում երբ վարագոյրը բարձրացաւ եւ լսուեցին հայերէն ու Ֆրանսերէն լեզուների հնչիւնները, այստեղից ու այնտեղից ծիծաղներ ու փոթկոցներ սկսուեցին, բայց յետոյ, երբ Ադամեանն իր խաղով բոլորի ուշադրութիւնը իր վրայ բեւեռեց, դահլիճում այնպիսի լռութիւն տիրեց, որ ճանճի թռիչքն անգամ կը զգացուէր: Այդ նշան էր, որ հանդիսականները տար – ուել էին արդէն մեծ արուեստագէտի խաղով: Այնուհետեւ նրա ամէն մի մենախօսութիւնը արդէն բուռն օվացիա էր առաջացնում, որ հետզհետէ աւելի ու աւելի որոտընդոստ էր դառնում: Երբ վարագոյրը վերջին անգամ իջաւ, ամէնքն էլ տեղերից վեր կացան ու խռնուեցան բեմի առաջ, կամենալով մի անգամ եւս տեսնել նրան: Վարագոյրը վերստին բարձրացաւ եւ Ադամեանը երեւաց Ֆրանսացի դերասաններով շրջապատուած, որոնք «բրաւօ, վիվատ» կոչելով ծափահարում էին տաղանդաւոր դերասանին: Մենք դուրս եկանք եւ ուղեկցեցինք նրան մինչեւ իր բընակարանը:

ԵՐ. ՇԱՀԱԶԻԶ

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻՏԱՂ

ԽՈՀԱԳԻՐԸ ...

Օր մը, լոյս պիտի տեսնէ... «Խոհագիրը»: Իրար մի անցնիք, ով գրագատներ: Ձեր կըռիւը պիտի չհասնի աստ:

Եւ ոչ ալ տպագրիչները թող խայտան:
Հոգ մի ընէք, եթէ կորեն լոյսի ելեկտրաթելերը:

Գրաշարի ալ պէտք չկայ: Փորձ սրբագրողներ իրենց ուզածին չափ թող սպասեն որ «մարդ»ը «յարդ»ի, «կին»ն ալ «գին»ի պիտի վերածեն...

Այս «խոհագիրը» ոչ գիրք է, ոչ թերթ:
Հառաջդիմութիւնը ամրացնող: Հետադիմութիւնը ճզմող, «դեմոկրատիա»ն պանծացնող — մտածումները արձանագրող մեքենայ մըն է ան:
Այս ափի չափ գործիքը անհաշուելի գործ պիտի բանայ «ազատ – անկախ» երկիրներուն մէջ:
Քաղքի մեծութիւնով բանտեր, Սահարայի անապատի տարածութիւնով աքսորավայրեր պիտի չբաւեն այդ մեքենային արտադրութիւնը պարունակելու համար:

Բոլոր նորահնար մեքենաներուն թագաւոր պիտի հռչակուի Խոհագիրը: Հիւլէապայթուցիկը նկուն պիտի մնայ անոր առջեւ՝ իբրեւ գիւտ:
Բազմահազար մարդակեր պաշտօնեաներ, անգործներու դասարանը պիտի մտնեն:
Հառաջդիմական երկիրներու բոլոր դատաւորները պիտի փոխանակուին դատապարտեալներու հետ:

«Անմեղներ» ներս պիտի մտնեն բանտերէն եւ բազմաթիւ «մեղաւորներ» դուրս պիտի գան:
Մեր հանճարափայլ «հայրը» պոռացողները երբ ենթարկուին Խոհագիրի, դուրս պիտի գան իբրեւ կատարեալ խաբեբաներ եւ կեղծախօսներ:
Մեր «Հայաստանասէր»ներն ալ, իրենց գըլուխը վրայ պիտի տան, գործիքին չմօտենալու համար:
Ալ պէտք չկայ, ոչ խոստովանեցուցիչ ներարկումներու, ոչ օրերով անքուն ոտքի վրայ պահելու կասկածելիները: Ոչ եղնգաքարշ գործիքներու: Ոչ ծեծ ու փէտի: Ոչ դրամով, սպառնալիքով վկաներ վարձելու: Խոհագիրը այս ամէնուն պիտի փոխանորդէ:
Բժիշկները նոր շիճուկներ պիտի հնարեն մարդուն ուղեղը զսպելու, իրականութիւնը մեքենային յանձնելու վտանգին դէմ:
Շատեր, մատնուելու վախէն, ուղեղանջատումի պիտի դիմեն: Մասնաւորապէս Սփիւռքի հայ հառաջդիմականները: Անուղեղները, երջանիկներու կարգը պիտի դասուին ...
Կարմրակրօն երկիրներու մէջ, բանտերը, աքսորավայրերը պիտի լեցուին «հաւատարիմ»ներով: Թերեւս, «փատիշահըմ չօք եաշա» պոռացող բազմութիւններ դատապարտեալի աթոռին վրայ պիտի նստին, բացի քանի մը ամրացածներէ:
Կարելի է չարել, չարունակել այս Խոհագրին ցուցադրելիք հրաշագործութիւնները, բայց ձեռագրին թուղթը չի թոյլատրեր աւելի երկարել:
Երբ այս գործիքը հնարուի, մարդիկ փոխանակ «Աստուած վկայ» ըսելու, «Խոհագիրը վկայ» պիտի ըսեն: Եւ ոչ ոք իրաւունք պիտի ունենայ կասկածելու ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՏԷՕՎԼԷԹ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի եկեղեցիին մէջ հինգշաբթի օր արժանաւոր շուքով կատարուեցաւ յուղարկաւորութիւնը ողբացեալ Տէօվլէթ Գէորգեանի:

Հանգուցեալին բազմաթիւ համակիրներէն ու բարեկամներէն շատ քիչերը փութացած էին իրենց վերջին յարգանքն ընծայել վաստակաւոր հեղինակին, որուն դագաղը կը հանգչէր Զէյթունի հայրենակիցներուն բերած միակ ծաղկեպսակին տակ:

Եկեղեցական արարողութիւններէն վերջ Պ. Թ. Գառնիկ դեղեցիկ դամբանականով մը դրուատեց հանգուցեալին կամքի ուժն ու կորովը իր անդամալոյծ վիճակին մէջ, ուր կը շարունակէր իր գրական աշխատանքը, գրիչը ձեռքին ու ակնոցը աչքին աւանդելով հոգին:

Պ. Պշտիկեանի քանի մը խօսքէն վերջը, դագաղը դրուեցաւ մեռելակառք, որուն կը հետեւէր առանձին օթօքար մը յուղարկաւորներու յատուկ: Թիէի գերեզմանատան մէջ թաղման կարգը կատարեց Ադդէ քհնյ.: Կարճ դամբանական մը խօսեցաւ Պատ. Փափազեան, պարզելով հանգուցեալին արժանիքները:

Խումբ մը Զէյթունցիներ իրենց կարելին ըրած էին պատշաճ մեծարանքով թաղելու համար Զէյթունի տաղանդաւոր զաւակը: Իրենց բացակայութեամբ կը փայլէին Կիլիկիոյ Հայր. Միութիւնը եւ այսպէս կոչուած Մշակոյթի, «Գրողներու» ընկերութիւնները:

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ դաղթակայանին շաբաթաթերթը, «Բանբեր» իր վերջին թիւը հրատարակեց Հոկտեմբեր 29ին: Այս առթիւ հրատարակիչ մարմինը հետեւեալ ղեկոյցը հրատարակած է.—

«Աչքի առաջ ունենալով այն իրողութիւնը, թէ ճամբարիս բնակչութիւնը, արտագաղթի հետեւանքով, պակսեցաւ երկու երրորդով, գգալի կերպով պակսեցաւ հետեւաբար «Բանբեր»ի ընթերցողներուն թիւը, Գերմանիոյ Հայ Ազգային Կեդր. կոմիտէն եւ Ճամբարի վարչութիւնը միախորհուրդ որոշեցին դադրեցնել թերթին հրատարակութիւնը:

«Այս առիթով կուզանք մեր հրապարակային ջերմ շնորհակալութիւնները յայտնել բոլոր այն կազմակերպութեանց եւ անհատներուն որոնք բարոյապէս եւ նիւթապէս քաջալերեցին մեր այս ձեռնարկը իր հրատարակութեան 15 ամիսներու ընթացքին»:

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ

(ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ 50ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Օր մը Աղբիւր իր խումբով Նեմրութի շատ մօտ տեղ մը կը գտնուի: Լուր կը բերեն թէ դայմագամը 20 ձիաւորներով եկած է գիւղ, Մխէն կապեր կը ծեծէ, որպէսզի խոստովանանք առնէ թէ ուր է Սերոբը:

Սերոբի դէմքը կ'ամպոտի, հոգին կը փոթորկի, երբ խումբը անտեսանելի ձորակ մը կը ճամբէ, ինքն, Առիւծ – Աւագ Հասօն եւ Ֆլիթը զէնքերը կ'առնեն գիւղի վրայ կ'երթան: Այդ միջոցին, Սերոբի միջնակ եղբայրը երկու երեւելի գիւղացիներու հետ կուգայ խնդրելու, որ ետ կենայ իր որոշումէն, «դայմագամին արդէն քանի մը ոսկի տուած ենք, հիմա հացը կ'ուտէ կ'երթայ»:

Աղբիւր – Սերոբ Թեղուտ գիւղ կը գտնուէր, անմիջապէս կը մատնուի եւ շուտով գիւղը կը պաշարուի ջոկատ մը զինուորներէ:

Սերոբ արդէն Սոխորդ է անցած: Հայրենասէր երիտասարդ մը կը յաջողի դուրս գալ պաշարման շղթայէն, լուր տալու Սոխորդ:

Անմիջապէս պաշարող ջոկատը երբ կ'իմանայ թէ Սերոբ իր գիւղն է գացեր, Սոխորդը կը պաշարէ:

Սերոբը հրացանը ձեռքը ձիւներուն մէջէն կ'ուզէ աննշմար դուրս գալ գիւղէն, բայց Թուրքերը կը տեսնեն եւ կը կրակեն: Կռիւը անխուսափելի է: Մէս մինակ, վարժ ու ճարպիկ որսորդ՝ Սերոբ կը կրակէ զինուորներուն ուղղութեամբ, բայց կը զգուշանայ արիւն թափելէ, որպէսզի գիւղին խաղաղ եւ անմեղ ժողովուրդը չտուժէ: Սակայն թշնամին կը հետապնդէր:

Թուրքերը կ'ուզեն ողջ կամ մեռած բռնել ուստի Սերոբ կ'որոշէ քանի մը ոստիկան զինուորներ տապալել, եւ իր անվրէպ գնդակներէն իրարու ետեւէ կ'իյնան յառաջացող զինուորները:

Փետատեան Նեմրութի մշուշ կ'իջնէ Սերոբի վրայ, որ կ'օգտուի եւ կը բարձրանայ Նեմրութի աղատ գագաթը:

Ժողովուրդը եւ թէ թշնամիները հաւատացած էին, թէ այդ նախախնամական մշուշը փըրկած է Սերոբը, քանի որ 50 քայլ հազիւ մնացած էր իր հասնելուն:

Իսկ թշնամիներ իրենց պարտութիւնը պարտկելու համար կը ձերբակալեն Սերոբի մեծ եղբայրը եւ եղբօրորդին կը տանին Բաղէշի բանտը:

Բիթլիսցի Ալայ պէյի ղեկավարութեամբ 500 հոգինոց «Համիտիէ» գունտ մը կազմակերպուած եւ օժանդակութեամբ հայ մատնիչներու կը շրջէր Աղբիւրի հետքերուն վրայ:

Իսկ ամէնէն վայրենին չէրքէզ Ալի պէկն էր, որ ինկած էր Ախլաթի գիւղերը, մահ – արիւն սփռելով ամէն տեղ եւ պահանջելով իրեն յանձնել «Բերոբ փաշան»:

Գութանի խոփը կարմրցնելով կը վառէր խոստովանութեան ենթական:

Պայտար բերել կուտար եւ կը զամէր գոհերուն ոտքերը, երկաթի կոտրներ կը կարմրցնէր, կիներու ստինքները կը տաղէր, հարիւր փայտ զարնել կուտար, որպէսզի երթան Սերոբ «փաշան» բերեն:

Օր մըն ալ խեղճ գիւղացի մը կը բռնեն կը ծեծեն: Մարդը կը հարցնէ.— Փաշա էֆէնտի, ինչո՞ւ կը ծեծէք զիս:

— Օլան կեավուր, չե՞ս գիտեր Սերոբ «փաշան» կ'ուզենք, մեզի յանձնեցէք:

— Փաշա էֆէնտի, կ'ըսէ խեղճ գիւղացին, դուք զինուած այսքան պէկերով չէք կրնար բռնել, մենք անզէն ի՞նչ կրնանք ընել: Եթէ Սերոբ փաշայի տեղը կ'ուզէք իմանալ, եկէք ես ձեզի չիտակ իր տեղը կ'առաջնորդեմ: Ես գիտեմ թէ Սերոբ Նեմրութի որ բլուրն է:

Վայրենիները ծեծի տակ կը մեռցնեն մարդը, ըսելով թէ կ'ուզէ տանիլ կոտորել տալ զիրենք:

Հարիւրաւոր մարդիկ եւ կիներ մեռան այս գազաններուն չարչարանքներու տակ, բայց չեղաւ մէկը որ դաւաճանէր:

Աղբիւր Սերոբ նոր օրերու Սասունցի Դաւիթն էր: Թուրքեւքիւրտ մայրեր իրենց լացող երեխային ձայնը կտրելու համար կ'ըսէին. — «Սուս, ձայնդ կտրէ, թէ չէ ուր որ է Սերոբ փաշան կուգայ ականջդ կը կտրէ»:

Ծայր տուին շարք մը կռիւներ կանոնաւոր զինուորներուն հետ: Ամէնէն նշանաւորը պիտի մնայ 1898 հոկտ. 20ի կռիւը, աւելի ճիշդ ճակատամարտը:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(6)

Կացութիւնը Յունաստանի մէջ

Աթէնքի ամերիկեան ներկայացուցիչները կը հաւաստեն թէ Յունաստանի ապստամբները այսօր նոյնքան սակաւաթիւ են որքան որեւէատեն 1453էն ի վեր, երբ կործանեցաւ Բիւզանդիոնի կայսրութիւնը եւ Թուրքերը գրաւեցին Կ. Պոլիսը:

Նորն աղբիւրներուն համաձայն, կացութիւնը շատ աւելի լաւ է այսօր քան որեւէ ատեն՝ 1944 Դեկտեմբերէն ի վեր երբ պայթեցաւ քաղաքացիական պատերազմը: Անշուշտ կռիւը չէ վերջացած տակաւին, իբրեւ հետեւանք ներքին եւ արտաքին պատճառներու: Տակաւին 1700 ապստամբներ կան, — անցեալ տարուան 16 առ հազարը, բայց Ամերիկացիները անհրաժեշտ կը գտնեն այս փոքրաթիւ ուժն ալ խորտակել, որպէսզի խաղաղութիւնը վերջնական համարուի:

Յունաստանի սպայակոյտին զեկոյցը կ'ըսէ թէ այս 1700 ապստամբները ցրուած են Թրակիա-Մակեդոնիոյ, Պելոպոնէսի եւ կղզիներուն մէջ: Անցեալ տարի աւելի քան 3000 ապստամբներ կը գործէին Պելոպոնէսի մէջ: Այսօր մնացած են միայն 60 հոգի: Ապստամբներուն գլխաւոր ուժը համախմբուած է Ալպանիոյ եւ Պուլկարիոյ սահմաններուն վրայ, քանի որ Եուկոսլաւիա փակեց սահմանագլուխը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԴՀ. ՆԵՐՄԱՆ ծրագիր մը կը մշակուի դատական նախարարութեան մէջ, 1950 Յունուար 1ի համար: Թերթերը կը գրեն թէ Փէթէնի պարագան ալ առանձին պիտի քննուի:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ փոխ-վարչապետը, Վալքօ Չերվենքով, որ միեւնոյն ատեն կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն է, ճառ մը խօսելով խստօրէն քննադատեց նախորդ փոխ-վարչապետը, Թրայչօ Քոսթովը, իբրեւ դասակարգային թշնամի: Ինչպէս Թիթոյականութիւնը Եուկոսլաւիոյ համար, քոսթովականութիւնն ալ ազգայնականութեան արտայայտիչը կը համարուի Պուլկարիոյ մէջ: Քոսթով, որ պիտի դատուի մօտերս, կ'ամբաստանուի նաեւ թէ իր խմբակին հետ հրահանգներ ստացած է «թշնամիէն, դաւ մը սարքած, Պուլկարիան բաժնելու համար Խ. Միութենէն եւ կապելով Թիթոյական Եուկոսլաւիոյ եւ աշխարհակալ Արեւմուտքի»:

ՉԵԽԱԿԱՆ կառավարութիւնը արգիլեց գիշերային ճամբորդութիւնը, բացի միջազգային կառախումբերէ, փակելով սահմանագլուխները արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ կողմէն:

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁՔԻ հարցին առթիւ արհեստակցական Միութեանց ներկայացուցիչները տեսակցութիւն մը ունեցան վարչապետին հետ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Պիտօ մերժած է ընդհանրացնել կամ տեւական դարձնել 3000 Ֆրանքի բացառիկ պարգեւը: Ուրիշ խնդիրներ կ'ուսումնասիրուին: Հաւանական է որ գործադուլ յայտարարուի 24 ժամուան համար:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ պատրաստ օդանաւերէ զատ հրանիւթ, ուժանիւներ եւ ուրիշ ռազմական պիտոյքներ պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն:

ՇՌՆԴԱԼԻՑ ԴԱՏ ՄԸ կը սկսի երկուշաբթի օր, Փարիզի 17րդ պատժական ատեանին առջեւ: Դատախազներն են հինգ պուլկար, ռումանացի, լեհ եւ ալպանացի քաղաքագէտներ, ամբաստանեալները՝ Ռընօ տը Ժուվնէլ եւ Անտուէ Վուրմսէր: Առաջինը գիրք մը հրատարակած է, Internationale des Traîtres, երկրորդը՝ յառաջաբանը գրած: Իրազեկներ կ'ըսեն թէ առ նուազն վեց ամիս պիտի տեւէ անուանարկութեան այս դատը:

ՏԱՍԸ ՕՐԷ Ի ՎԵՐ անձրեւ կը տեղայ Ալպեան, Պիրէնեան լեռներու եւ կեդր. Ֆրանսայի մէջ, ինչ որ պիտի նպաստէ թեթեւցնելու ելեկտրական հոսանքի տագնապը: Այսուհետեւ ամէն հինգշաբթի անթելով պիտի հաղորդուին յաջորդ շաբթուան կարգադրութիւնները՝ հոսանքի բաշխման մասին:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ խօսելով լրագրական ասուլիսի մը մէջ, յոյս յայտնեց թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան եղանակ մը գտնել Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, դիւանագիտական ճամբով:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը չեղեալ հռչակեց ծերակուտական ընտրութիւնները, բազմաթիւ անկանոնութիւններ գործուած ըլլալով:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ նոր կառավարութիւնը (համայնավար) պիտի ճանչցուի Անգլիոյ կողմէ, մինչեւ տարեգլուխ: Մ. Նահանգները վերապահ դիրք մը բռնած ըլլալով, դժգոհ կ'երեւան այս որոշումէն:

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետը, Եոշիտա, ազդարարեց խորհրդարանին մէջ թէ կրնան ձգել հեռանալ հաշտութեան խորհրդաժողովէն, եթէ պայմանները աննպաստ ըլլան: Այս յայտարարութիւնը մեծ զարմանք պատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Մեծ պատրաստութեամբ շաբաթ 19 Նոյեմբերին ժամը 9ին Սինէմա Ալգազարի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ:

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. բոլոր ենթակոմիտէները եւ խումբերը ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Ֆրանս. ընկերվարականներու կողմէ պիտի խօսին GASTON DEFERRE, FRANCIS LEENHARDT եւ JOSEPH FERAUD:

Պիտի նուագեն գաղութիս սիրուած ջութակահար Պ. Լ. Ղեւոնդեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբի նուագախումբը:

Պիտի երգէ Սէնթ Անի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Հ. Համբարձումեանի:

Պիտի արտասանեն Օր. Սագաեան, դերասան Մութաֆեան եւ Քէնտիրեան: Պիտի ներկայացնեն նաեւ կենդանի պատկեր մը Ա. Ահարոնեանի «Ուխտաւորը»էն:

Հայկական պար, Ն. Ս. Ռոստոմ խումբի կողմէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ Նոեմբեր 20ին:

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին Fencherollesի խումբերուն դէմ, կիրակի 12 նոյեմբեր ժամը 13.15ին Fencherollesի դաշտին վրայ: Ժամադրութիւն Porte d'Italie ժամը 12.30ին:

Նոյն օրը մեր կրտսերները cadet կը մրցին Croissyի դէմ ժամը 15ին: Croissyի դաշտին վրայ:

Նկատի ունենալ մարզիկներու հանդէսը դեկտեմբեր 25ին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

1950 — ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Պատկերազարդ եւ ճոխ բովանդակութեամբ, նուիրուած է Հ. Յ. Դ. 60ամեակին:

ԳԻՆ 150 ՖՐԱՆՔ

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀԱՄԵՐԳ

Մարսէյլ — Փրատոյի Ս. Սահակ — Մեսրոպ Մայր եկեղեցիին մէջ, Կիրակի, 18 Դեկտեմբեր, ժամը 16.30ին:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Կը խնդրուի ծանուցանել թէ Տիկին Տիրան պէյ Տատեան (ծնեալ Փափազեան), 91 տարեկան, մեռած է Հոկտ. 20ին, իր բնակարանին մէջ:

Ցուղարկաւորութիւնը կատարուած է ի ներկայութեան ամենամօտիկ ազգականներու:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԿԱՒԱՌԱԿՆԵՐ

ԱՐԱՔՍ

Հայաստանի նոր երգերէն եւ նոր երգիչներէն

Տասը սկաւառակներ ժողովրդական երգերու, մեներգ, խմբերգ եւ նուագախումբ:

Դիմել Մարսէյլի մէջ DERDERIAN, 30 rue des Dominicaines:

Փարիզի մէջ՝ Optique KAPA, 60 rue Lafayette, métro Cadet:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme-(13)

Օր. ՄԱՌԻ ԽՍԱՅԵԱՆ

Պ. ՍԱՀԱԿ ԿԷՆՃԵԱՆ

Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Ղազար Ղազարեանի:

Թուլոն 6 Նոյ. 1949 Լիոն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —
ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 14 Նոյ. Ընկ. Կարօ ենթակոմիտէ:
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 Նոյ. Զաւարեան ենթակոմիտէն:
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 Նոյ. Քրիստափոր ենթակոմ.:
ՀԻՆԳՇԲ. 17 Նոյ. Վռամեան ենթակոմիտէն:
ՈՒՐԲԱԹ 18 Նոյ. Հայաստանի ենթակոմիտէն:

Ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին:

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը եւ ընկ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբի աւանդական խնջոյք-պարահանդէսը՝ շաբաթ, Դեկտեմբեր 10ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ձմեռնային պարահանդէսը, 11 Դեկտեմբերին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել: Մանրամասնութիւնները հետզհետէ:

ԱՅՑ

Մոնմորանսիի Հ. Յ. Դ. Վահան Խորէնի խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է ողբացեալ ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆի շիրմին, այս կիրակի ժամը 3.30ին: Փարիզ Gare du Nordէն ժամը 2.29ի շոգեկառքով իջնել Enghienի կայարանը, ուրկէ օթաքառով դէպի Գրօլէի գերեզմանատունը:

Սեբաստացի Մուրատի յիշատակը

Պիտի տօնուի կիրակի, 11 Դեկտեմբեր, Sociétés Savantes, նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ եւ շրջանի հայրենակիցներու:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԷՆ ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ ընկեր Հրաչ Հանտալեան, որ հիւանդանոց փոխադրուած էր, մէկ աչքը դարմանելու համար, յաջողութեամբ անցուցած է գործողութիւնը եւ տուն վերադարձած: Ընկեր Արիս Գաբայեան ալ յաջողած է Յունաստանէն Փարիզ փոխադրել իր եղբայրը, 28 տարուան բաժանումէ մը վերջ, Զաւարեան կոմիտէն իր խնդակցութիւնները կը յայտնէ այս երկու բարեբաստիկ առիթներով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյս Մկրտութեան պահարանին շինութիւնը աւարտած ըլլալով, կը փնտռուի բարերար մը որ բարեհաճի յանձն առնել Ս. Սեղանի շինութեան ծախքը եւ ստանձնէ կնքահայրութիւնը: Պիտի փորագրուի բարերարին անունը: Ծախք կը նախատեսուի 15—20 հազար ֆրանք: (Հոգաբարձութիւն):

Ծախու է

Շավիլի մէջ, մեծ եւ գեղեցիկ բնակարան մը, անմիջական մեկնումի պատճառաւ: Երկու յարկ 8 սենեակներով, ընդարձակ պարտէզ, մեծ հաւնոց, կարաժ, լուացարան, լոգարան եւ արեւելեան բաղնիք, թէլէֆոն, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն, Փարիզի հետ հաղորդակցութեան մեծ դիւրութիւն:

Դիմել 7 Ave. Talemon, Pont de Sèvresէն օթօպիւս Point de Chavilleի կայարանին քովը:

Patisserie Roger

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ

Առաջնակարգ վարպետ

ԱՊՍՊՐԵՑԷՔ

ձեր ուզած ամէն տեսակ gateauxները

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ, ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ,
ԿՆՈՒՆՔԻ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒ
ՀԱՄԱՐ ԱՐԱԳ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒՄ
ՄԱՏՉԵԼԻ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ

Դիմել՝ ՏԱՎԼԱՇԵԱՆԻ 11 rue Laferrière, Paris (9)

Հեռաձայն TRU. 24-79 métro St. Georges

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH · Fondé en 1925 · R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Mardi 15 Novembre 1949 Երեքշաբթի 15 ՆՈՅԵՄԲ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 6000–Նոր շրջան թիւ 1411 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԻՒՂԱՊԱՏՈՒՄ

— Տեսա՞ք, մենք ձեզի չըսի՞նք, «դաւադրութիւնը կը շարունակուի» ...

Այս բոլշեւիկեան կանչը կ'արձակեն դիմացի հանոցին փետրաթափ աքլորները, հաճութեամբ խուրացնելով եւ ճոխացնելով Թուրք թերթի մը ցնդաբանութիւնները :

Ինչպէս յիշած էինք շաբաթ օր, Թուրք – Թաթար յօդուածագիր մը, որ ինքզինքը մասնագէտ կը ցուցնէ կովկասեան խնդիրներու, վերջերս քնարեր աւետիս մը կը հաղորդէր «Ճիւմհուրիյէթ»ին միջոցաւ :

Պոլսոյ «Ժամանակ»ը թարգմանած էր այդ գրութիւնը, Հոկտեմբեր 23ին թիւին մէջ, չնդալից խորագիրներով :

Թուրք – Թաթար յօդուածագիրը վերանորոգելով տխրահռչակ «Պրոմեթէ»ի պատմութիւնը, կ'ուզէր համոզել թէ Դաշնակները փոխած են իրենց դիրքը՝ այդ ճակատին հանդէպ :

Ստորեւ նոյնութեամբ կ'արտատպենք յօդուածին այդ մասը, որպէսզի ընթերցողները կարենան ամբողջական գաղափար կազմել կատարուած խարդախութեան մասին :

Յօդուածագիրը նախ կը հաստատէ .

— « ... Նկատելով որ կը պնդեն թէ հայ ազգային դատը Կովկասի խնդիր մը չէ, Դաշնակները ոչ միայն միշտ խուսափեցան մտնելէ Կովկասի համադաշնակցութեան մէջ, այլեւ ջանացին փլցնել Կովկասի այս ճակատը» :

Յետոյ կը շարունակէ, իր ուզած մեկնութիւնը տալով դէպքերուն .

— « Գիտենք որ Դաշնակներուն այս գործելակերպէն ինչպէս Ռուսերը, մասնաւորապէս կարմիր Մոսկուան ջանաց ճարտարութեամբ օգտուիլ» :

Եւ վերջապէս իր մե՛ծ «աւետիսը».

— « Աղջամիտ Հայեր վերջապէս որոշած են յարիլ «Սովետական Գերի ազգերու» ճակատին, կ'երեւի փրկելու համար հայկական ազգային դատը որ գործիք մը դարձած էր ռուս կայսերապաշտներուն ձեռքը եւ փրկելու Կովկասի 1ուկէս – 2 միլիոն Հայերը» :

Միրզա Պալա այնքան ալ վստահ չէ դեռ, ոտքը դնելէն կտրելու համար, ինչպէս մեր քրջահաւաքները .

— « Բայց յայտնի չէ որ այս ճակատին յարողները ազգայնական բոլոր Հայերը կը ներկայացնե՞ն թէ ոչ : Սակայն ոչ մէկ կասկած որ այդ հայկական խմբակը յարելով ճակատի մը որ կը ծանուցանէ թէ հասարակաց թշնամին միայն Ռուսիան եւ ռուս կայսերապաշտութիւնն է, ծառայութիւն մատուցած պիտի ըլլայ Կովկասի ազգերուն եւ բոլոր ռուս գերի ազգերուն հասարակաց դատին» :

Ահաւասիկ այս ողորմելի վկայութեան վրայ հիմնուած է դիմացի դիմակաւորներուն երկօրեայ ճիւաղապատումը,— « Դաւադրութիւնը կը շարունակուի » :

Կը յայտարարենք հրապարակաւ,— Ինչպէս երէկ, այսօր ալ Դաշնակցութեան դիրքը եղած է խափանել բոլոր տեսակի «Պրոմեթէ»ներու ռազմախաղերը :

Մենք տեղեկութիւն չունինք, — «Պրոմեթէ»ն վերակազմուած եւ Ամերիկա փոխադրուա՞ծ է թէ ոչ : Լուր չունինք նաեւ թէ որո՛նք են իր նոր վարիչները :

Բայց գիտենք մէկ բան, — Ոչ միայն « Պրոմեթէ»ները, այլեւս անոր ուղեկից կամ անկախ կազմակերպութիւնները չեն կրցած մոլորեցնել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Թուրքիան բարեկամ, Ռուսիան թշնամի հռչակելով Կովկասի ժողովուրդներուն :

Այդ պայքարը կը տեւէ 1925էն ի վեր : Այդ պայքարը սաստկացաւ մանաւանդ 1938 — 39ին, երբ Հայտար Պամատները յաջողեր էին ափ մը հայ փախուկներ ալ հաւաքել, «Պրոմեթէ»ի հայերէն տպագրութիւնը հրատարակելու համար :

Այս պայմաններուն մէջ, առ նուազն «յառաջդիմական» պէտք է ըլլալ, հաւատալու համար թէ Դաշնակցութիւնը կամ ուեւէ Դաշնակցական կրնայ միացած ըլլալ Ամերիկայի «Պրոմեթէ»ին :

Կեղծիքը աւելի կը պարզուի, երբ քննենք ճիւաղապատումին միւս կէտերը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹԵՐԸ

Օրաթերթերէն վերջ սա պարբերաթերթերը :

Կարծեմ եթէ ամէն օր տասը տարբեր տարբեր նորեր չեն գար հրապարակը ողողելու, պարզապէս «Անուն»ի պակասէն է :

Օրաթերթ հրատարակելը այնքան դժուար է որ, ո՞վ կը համարձակի ատանկ բառ մը շալկել : Բայց ամէն մէկը ըսելիք մը ունի որ չուզեր ուրիշին թերթին մէջ հրատարակել, կամ գրականութեան, հայ մշակոյթին ծառայելու երկնատո՛ւր պաշտօն մը ստանձնած է հանդէպ հայ ժողովուրդին : Ու ահա ամէն օր հատ մը «գրական գեղարուեստական» պարբերաթերթ որ կոչուած է հինգ – տասը թիւերով պատմութեան անցնելու :

Անոնց հազիւ մէկ տասնեակը իրապէս արժէքաւոր բովանդակութիւն մը ունի : Մեծ մասը հինէն արտատպումներ, կամ խակ փորձեր են, մահուան դատապարտուած :

Անշուշտ ամէն ճիգ գնահատելի է, մանաւանդ երբ կը ձգտի ծառայել հայ գիրին ու գիրքին : Բայց ճաշակի խաթարում մը, հրապարակի ողողում մը վնասակար է մեր ժողովուրդին արդէն խախուտ գրական հասկացողութեան :

Ձեռք կ'առնես հատ մը, տպագրութենէն կը հասկնաս որ երկրի ապրանք ըլլալը : Գիրին տեսակը անգամ քեզի կ'ըսէ թէ Իրան, Իրաք, Սուրիա, Եգիպտո՞ս թէ Կիպրոս տպուած է :

Համբերութեամբ թղթատէ ոտանաւոր մը հազար անգամ լսուած արտասանուած Վարուժանէն, արձակ մը Զ. Եսայեանէն :

Երանի թէ ասոնք ըլլային միայն : Երկարապատում տեսակցութիւններ յայտնի ու անյայտ արուեստագէտներու հետ : Խեղճ ու կրակ բովանդակութիւն մը որ իր գոյութեամբ կը վնասէ իրապէս արժէքաւոր գրական թերթերու, ցրուելով, արդէն շատ քիչ, ընթերցող հասարակութիւնը եւ մահուան դատապարտելով թէ անհրաժեշտը, թէ աւելորդը :

Իբրեւ ընթերցող հասարակութիւն պիտի խնդրէինք մեր «ներշնչեալ գրողներէն որ առտուն կանուխ իրենց տեսած երազը իրականացնելու համար գրական թերթ չհրատարակեն եւ թոյլ տան մեր իրաւ պարբերաթերթերուն որ ապրին ու ապրեցնեն մեր մշակոյթը :

ՍՕՍԻ

Գ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ Կ'ԱՐՏԱՔՍՈՒԻ

Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են Պուլկարիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք նոր մաքրագործումներու : Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին նախկին նախարարներ, զօրավարներ եւ ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ : Զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարուած են պուլկարական Մակեդոնիոյ մէջ :

Պաշտօնական զեկոյց մը կը ծանուցանէ թէ պաշտօնանկ եղած են Գ. Գաբրիէլով (Գաբրիէլեան), մետաղի ներածման հիմնարկութեան ընդհանուր վարիչը եւ Եորդան Թաքով, նոյն հաստատութեան տնօրէններէն մէկը, ամբաստանուած ըլլալով թէ անձնահ նամակ մը գրած են Մոսկուայի պուլկարական դեսպանին, հակառուսական տրամադրութեամբ : Զեկոյցը կ'ըսէ թէ Գաբրիէլով արտաքսուած է համայնավար կուսակցութենէն :

ԽՄԲ.— Եթէ չենք սխալիր, այս Գաբրիէլեանը մինչեւ վերջերս նախագահն էր «Պուլկարահայ Հայրենասիրական ճակատին» :

Թերթերը կը գրեն թէ 13 բարձրաստիճան պաշտօնատարներ ամբաստանուած են իբրեւ դաւաճան, լրտես, անկարող կամ հակառուս :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը անգամ մը եւս ազդարարեց կաթոլիկ եկեղեցականներուն որ պարտաւոր են հաւատարմութեան երդումը կատարել առանց որեւէ վերապահութեան : Կառավարութիւնը երբեք պիտի չհանդուրժէ որ կղերական իշխանութիւնը փոփոխութիւններ կատարէ բանաձեւին մէջ :

Կարմիր բանակին նոր դասաւորումը

ԶՕՐ. ԲԱՂՐԱՄԵԱՆ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ? ԿՈՎԿԱՍԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ?

« Օպզըրվըր», Լոնտոնի կիրակնօրեայ — աւելի քան հարիւրամեայ — թերթը, կը գրէ թէ Խ. Միութեան զինուորական վարիչները ամբողջովին վերաքննած են իրենց ռազմագիտութիւնը, օդանաւային հաղորդակցութիւններ հաստատելու համար բանակներուն եւ Մոսկուայի միջեւ : Այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ .

Խ. Միութեան բանակը այժմ կը բաղկանայ մօտաւորապէս երկու միլիոն զինուորներէ որոնք բաժնուած են 150 զօրաբաժիններու : Այս զօրաբաժիններէն 30ը կը գտնուին գրաւեալ երկիրներու մէջ, 120ը, այսինքն 1.200.000 զինուորներ բաժնուած են այսպէս .

1.— Հիւսիսային բանակ.— Կեդրոնը Լենինկրատ, հրամանատարը՝ մառեշալ Վորոշիլով :

2.— Արեւմտեան բանակ.— Կեդրոնը՝ Մինսք, հրամանատարը (մինչեւ անցեալ շաբթու) մառեշալ Ռոքովսկի որ Լեհաստան փոխադրուեցաւ :

3.— Հարաւային բանակ.— Կեդրոնը՝ Օտեսա : Հրամանատարը՝ մառեշալ Ժուկով :

4.— Կովկասի բանակ.— Կեդրոնը՝ Թիֆլիս, հրամանատարը՝ զօր. Բաղրամեան :

5.— Թուրքեստանի բանակ.— Կեդրոնը՝ Թաշքենդ եւ Ֆրունզէ, հրամանատարը՝ զօր. Տիմոշենկօ :

6.— Ծայր. Արեւելքի բանակ.— Կեդրոնը՝ Չիթա եւ Վլատիվոստոք, հրամանատարը՝ մառեշալ Մալինովսկի :

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, պատերազմի պարագային Խ. Միութեան «այերոֆլոտ»ը (օդատորմիղ), որ կրնայ բռնել մօտաւորապէս 80 հազար քիլոմեթր տարածութիւն, այժմ կ'երկարի Պերլինէն Պեհրինկայի նեղուցը, Շանկայէն Ալպանիա, Քապուլէն Մուրմանսք : Բոլոր օդանաւային գիծերը Մոսկուայէն կ'անցնին :

★ Զօր. Պրէտլի, Մ. Նահանգներու միացեալ սպայակոյտին պետը, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց.— « Եւրոպայի մէջ ծագած որեւէ պատերազմ գրեթէ մեքենաբար յառաջ պիտի բերէ Մ. Նահանգներուն միջամտութիւնը» : Պատասխանելով հարցումի մը, զօրավարը ըսաւ թէ չի գիտեր որքան ժամանակ պէտք է Խ. Միութեան՝ մեծ քանակութեամբ հիւլէական ռումբ արտադրելու համար :

Մ. Նահանգներու Ա. նախարարը Գերմանիոյ մէջ

« ԳՈՀԱՑՈՒՑԻՉ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ »

Պ. Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, որ արեւմտեան Գերմանիա գացած էր Փարիզէն, նախ հանդիպեցաւ Ֆրանքֆորտ, յետոյ իջաւ մայրաքաղաքը՝ Պոնն, դիմաւորուելով հինգ հազար Գերմաններու կողմէ : Բարիգալուստի համար կայարան գացած էին վարչապետը եւ նախարարները : Պ. Էչիսըն առաջին առթիւ այցելեց հանրապետութեան նախագահին՝ Պ. Հէօսի, անձամբ հաղորդելով նախագահ Թրումընի բարեւները :

Թերթերը կը գրեն թէ Պ. Էչիսըն այցելեց իբրեւ հիւրը գերման կառավարութեան եւ ոչ թէ իբրեւ ներկայացուցիչը երկիրը գրաւող պետութեան մը : Ինք առաջին արտաքին նախարարն է որ պաշտօնապէս կ'այցելէ աւեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութեան :

Նախարարը այցելութիւններ կատարեց եօթը ժամ, վարչապետին, կառավարութեան անդամներուն եւն. : Տեսաւ նաեւ ընկերվ. կուսակցութեան վարիչը, Տոքթ. Շումախըր : Խօսելով մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, ըսաւ թէ իր այցելութեան գլխաւոր նպատակն է ծանօթանալ Գերմանիոյ վարիչներուն : Այս առթիւ գոհունակութիւն եւ վստահութիւն յայտնեց անոնց կատարած գործին համար : Յայտարարեց թէ «խիստ գոհացուցիչ խօսակցութիւններ» ունեցած է վարչապետին» Տոքթ. Ատընաուըրի հետ, անոր հաղորդելով երեք մարզպաններուն տրուած լայն իրաւասութիւնները : Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը տրամադիր է ամէն կերպով օգնելու արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան, լուծելու համաւ դժուարին խնդիրներ : « Մենք կ'ուզենք օգնել, բայց ի վերջոյ կրնանք օգնել միայն անոնց որ կ'օգնեն իրենք իրենց : Մենք չենք ուզեր մեր կամքը պարտադրել փոխան գերման կառավարութեան կամքին » :

Նախարարը այցելեց նաեւ Պերլինի արեւմտեան շրջանը :

Մայրաքաղաքէն մեկնելէ առաջ Պ. Էչիսըն ը–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՁԵՌՔԻ ՄԱՏՆԵՐՈՒՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Շ. Նարդունի կը շարունակէ իր այնքան հիւթեղ ուսումնասիրութիւնները ՀԱՅ–ԲՈՅԺի մէջ: Նմոյշ մը եւս (ամփոփուած).—

★

Ձեռքի հինգ մատներուն անունները ծանօթ են ամէնուն, նոյնիսկ երախաներուն.— Բթամատ, ցուցամատ, միջնեմատ, մատնեմատ, ճկոյթ: Մեր ժողովուրդը, սակայն, ինչպէս ուրիշ ժողովուրդներ, ձեռքի հինգ մատներուն տուած է նաեւ տարբեր անուններ, որոնք տեսակ մը վկայութիւն կը կազմեն աւանդութեանց, բարքերու, սովորութիւններու կամ պատմական եղելութեան մը:

ԲԹԱՄԱՏ.— Ֆրանսերէն pouce, անգլերէն thumb, գերմաներէն Daumen, լատիներէն pollex, իտալերէն pollice, սպաներէն pulgar, փորթուկէզ pollegar, ռուսերէն բալշոյ պալէց, յունարէն o անթիխիէրի (ձեռասկիզբ), Թուրքերէն պաշ փարմաf, արաբերէն իպհամ, պարսկերէն շէսթ:

Հայերէն կը կոչենք նաեւ բոյթ,— ասկէ՝ Ակնցիները բթնուկ, Սպահանցիները (Գարեգին քհնյ. Կիրակոսեան) բութանոց: Արդէն այս բառն է, որ կազմած է բթամատ բարդութիւնը, ուստի Լեւոն Բաշալեան կ՚առաջարկէր կոչել բութամատ եւ ոչ թէ բթամատ, այն պատճառաբանութեամբ թէ ոյ երկբարբառը բարդութեանց մէջ կը դառնայ ու, ինչպէս լոյս – լուսամուտ, բայց կարելի է առարկել թէ ոյ երկբարբառը կը կորսուի կարգ մը բարդութեանց մէջ, սոյր – սրարշաւ, ինչպէս բոյթ – բթամատ:

Ժողովրդական բարբառով՝ բթամատին համանիշ ունինք մեծմատ անունը, որուն կը համապատասխանէ Թուրքերէնը կամ ռուսերէնը: Ախլցխայի Հայերը կը կոչեն Թուրքի մատ, թերեւս անոր համար որ քիչ կ՚աշխատի այս մատը, կամ որովհետեւ հաստլիկ ու գիրուկ է փաշայի պէս: Հայ ժողովուրդը կուտայ նաեւ ոջիլ – կոտրող անունը, այդ գործը յանձնուած ըլլալով երկու ձեռքի բթամատներուն (եղունգի վրայ): Եւրոպացի ժողովուրդներու մօտ կը կոչուի դարձեալ հօրար (հօրեղբայր), իր մեծ մարդու դիրքին պատճառով ապահովաբար, մինչ մենք մանկական լեզուի մէջ կուտանք մեծաղբար անունը: Եւրոպացիներու մօտ կոչուած է նաեւ հօրաքին ծառան, իր սարկութեան պատճառով: Ոմանք ալ կը կոչեն կապիկ, թերեւս անոր համար որ մատ խաղցնելու ժամանակ խեղկատակութիւններ կ՚ընէ:

Կարգ մը անհատներու մօտ՝ բթամատին ոսկորները կրնան կորսնցնել իրենց բնական դիրքը, այնպէս որ որսի չան կամ բադի ձեւ կ՚առնէ բթամատը: Բայց անբախտ եւ արհամարհուած այս մատին ամէնէն տաժանելի ճակատագիրը այն է որ յաճախակի ենթակայ է մասնաւոր հիւանդութեան մը, մատնաշուրթն կոչուած, ֆրանսերէն panaris, Թուրքերէն տոլամա:

Աւելցնենք նաեւ որ ոտքին բթամատը բուշ կը կոչուի մեր լեզուին մէջ, իսկ Զէնկիլէրցիներու բարբառով՝ պպի:

ՑՈՒՑԱՄԱՏ.— Լատիներէն indicator, Ֆրանսերէն index, անգլերէն forefinger, գերմաներէն Zeigefinger, իտալերէն indicatore, սպաներէն indicador, ռուսերէնուկազատելնիյ պալէց, յունարէն o լիհանոս (համ նայող, լզող), Թուրքերէն շէհատէթ փարմաղը, պարսկերէն սէպապէ:

Այս մատը կը ծառայէ ցոյց տալու, վկայութիւն տալու, նոյնիսկ մատնելու, — ատոր համար անունները՝ զորս ստացած է Հայերէնի մէջ, Թուրքերէնի մէջ, նոյնիսկ ժողովրդական բարբառներու մէջ: Արդարեւ ոմանք յուդայ անունը կուտան, որովհետեւ Յուդայ այդ մատը գործածեց, ինչպէս դաւաճանները: Բայց այս աշխոյժ, գործունեայ եւ շատ արժէքաւոր մատը ոչ միայն անուանարկուած, այլ եւ ծաղրուած է յաճախ իր կատարած սեւ աշխատանքին պատճառով,—այսպէս Ակնցիները տապակ–լիզող կը կոչեն ցուցամատը, ուրիշներ՝ ամանլուայ, աման – լզող, աման – մաքրող, կարագ լզող, իսկ Հայկազեան բառարանը՝ Քրտի մատ: Պլինիոս ի զուր բժիշկ կ՚անուանէ ցուցամատը, յիշեցնելով որ օծանելիքը (pommade — մէրհէմ) վէրքին կը քսենք այդ մատով, մինչ Պելժերը կը կոչեն սպասաւոր կամ բթամատին ծառան, ու տակաւին՝ Յովհաննէս, չեմ գիտեր ինչո՞ւ: (Թերեւս անոր համար որ ցուցամատը կը յայտնանշէ եսը եւ Յովհաննէսն էր, Յիսուսի ամէնէն մօտիկ աշակերտը, որ մատնութեան երեկոյին՝ հարցուց ցուցամատը սրտին.— Միթէ ե՞ս իցեմ: Թերեւս անոր համար որ Յովհաննէսը գերմանական ու ֆրանսական գաւառաբարբառով՝ կը նշանակէ այն համեստ, տկլոր, ընչազուրկ անհատը, որ կ՚աշխատի ուրիշին համար, սարկաբար, առանց վարձատրութեան):

ՄԻՋՆԵՄԱՏ.— Ֆրանսերէն médius, անգլերէն middle finger, գերմաներէն Mittelfinger, իտալերէն dito mediano, սպաներէն dedo medio, փորթուկէզ dedo do meio, ռուսերէն սրետնիյ պալեց, յունարէն o մէսոս տաքթիլոս, պարսկերէն անգօշթէ դօշնամ, Թուրքերէն օրթափարմաղը:

Այս մատը կը գտնուի հինգ մատներու շարքին կեդրոնը, — ադկէ իր անունը, որ կը գրուի երբեմն միջնամատ կամ միջամատ: Մեր գաւառաբարբառներուն մէջ ունինք նաեւ միջնուկ եւ միջնեկ անունները: Ակնցիները կը կոչեն երկայնլոլոզ, իսկ ոմանք՝ երկան – մարդ, եւ քիչ մը ծաղրելու համար (երկարութեան ակնարկելով) երկար – չողգամ, երկան – վիզ, մեծ – կապիկ: Հռովմայեցիները բժիշկ կամ բժշկական մատ կը կոչեն միջնամատը, որ, նոյնպէս, ցուցամատին հետ կը ծառայէր օծանելիք քսելու: Եւ վերջապէս լատիներէն կը կոչուէր նաեւ անպատիւ մատ, որովհետեւ հռովմայեցի կիները այդ մատով կը գործադրէին Օնանու մեղքը:

ՄԱՏՆԵՄԱՏ.— Ֆրանսերէն annulaire, անգլերէն ring finger, գերմաներէն Ringfinger, իտալերէն dedo anular, ռուսերէն պերստնէվոյ պալեց, յունարէն o փարամէսոս տաքթիլոս (միջինին քովի մատը) կամ ի տաքթիլիոթիս (մատանի կրող մատ), պարսկերէն պէնսէր, Թուրքերէն խաթէմ փարմաղը (կնիք կրող մատ) եուզուք փարմաղը (մատանի կրող մատ) կամ ատսըզ փարմաf (անանուն մատ):

Ժողովրդական անունի տեսակէտով աղքատ է մատնեմատը: Ընդհանրապէս այս մատն է որ կը կրէ մատանի, կնիք (Թուրքերը մատանիին վրայ փորագրել կուտային իրենց անունը եւ կը գործածէին իբրեւ կնիք) եւ մատնոց, — այդ պատճառով կոչուած է մատանեւոր, ոսկի մատ, մատնոցուկ (Պելժերը), անանուն մատ (Դաղբաշեան, թերեւս թարգմանութիւն ռուսերէնի): Գըտած եմ նաեւ մաճունիկ բառը, բայց ի՞նչ հանգամանքով հոմանիշ տրուած է մատնեմատին, չեմ կրնար բացատրել:

ՃԿՈՅԹ.— Ֆրանսերէն auriculaire կամ petit doigt, անգլերէն little finger, գերմաներէն kleine Finger, իտալերէն dito mignolo, սպաներէն dedo menique, փորթուկէզ dedo auricular, ռուսերէն միզինեց կամ միզինչիկ, յունարէն օթիթիս (ականջային) կամ o փէմփթոս տաքթիլոս, պարսկերէն fեալուն կամ խընսար, Թուրքերէն սըրչա փարմաf:

Ժողովրդական անունի տեսակէտով՝ շատ հարուստ է ճկոյթը, որ կը գրուի նաեւ ծկոյթ: Կը կոչենք նաեւ կծեղն, եւ ընդհանրապէս պզտիկ մատ: Ակնցիները կուտան ճթիկ անունը, Խարբերդցիները՝ ճթնիկ, ուրիշ գաւառներու մէջ ծկիկ մատ: Գանձակեցիները կ՚ըսեն ծծինք, Ղարաբաղցիները՝ ծծիկ: (Անո՞ր համար որ երախաները կը ծծեն այս մատը,— յաճախ նաեւ բթամատը եւ ցուցամատը, — թէ այն պատճառով որ այս մատը թաթխելով ու ծծելով կը քննենք կաթին կամ մեղրին համը, ինչպէս էր սովորութիւնը Լատինացիներու մօտ): Վերջապէս ունինք նաեւ չթիկ մատ, ճլտիկ անունները, իսկ Նոր Նախիջեւանի մէջ՝ պլլիկ մատ կամ պուլլիկ անունները: Ինչպէս ուրիշ ժողովուրդներ, մենք եւս կը կոչենք դարձեալ պզտիկ մատ, նաեւ մատնիկ, զոր կը քաղեմ Յայսմաւուրքէն. «Իբրեւ հատին զճկոյթ նորա, ասէ. Մի երկնչիր, փոքրիկ մատնիկ իմ, զի փոքուն եւ մեծին միապէս լինի յարութիւն»: Տակաւին ունինք ականջփորիկ անունը, զոր Ֆրանսացիներն ալ կուտան ճկոյթին՝ ականջ խնամելու իր ռամիկ աշխատանքին պատճառով: Յիշենք նաեւ ձագամատ անունը, որ փոխաբերաբար եւ բանաստեղծաբար կը տրուի ճկոյթին, տեսակ մը թարգմանութիւն պզտիկ մատ անունին: Կը կոչենք նաեւ կուճուկ մատ, ապահովաբար իր կարճութեան պատճառով,— կուճուկ կը նշանակէ պզտիկ կամ պոչը կտրած, աւելի՝ մանկական բարբառով: Լատինները կ՚ըսեն նաեւ համ – նայող, որովհետեւ համեմներուն համը այս փոքրիկ մատն է որ կը ստուգէ:

Աւելցնենք, որ Անգլիացիները, Ցոյները եւ ուրիշ ժողովուրդներ յաճախ մատներուն անուն կուտան, բթամատէն սկսելով, առաջին մատ, երկրորդ մատ, եւայլն: Իսկ հինգ մատներուն, կամ ապտակին, կ՚ըսենք հինգ–աղբար:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մարզիկներու հայեցի կրթութեան խնդիրը

«Յաղթեցինք, յաղթուեցանք» խորագրով խմբագրականին մէջ, «Յառաջ»ը խօսելով Ֆրանսահայ մարզիկներին հայեցի կրթութեան մասին, փափա[illegible]էր յայտնել, որ արտայայտուէին իր աշխատակիցները եւ ընթերցողները:

Գիտենք որ Ֆրանսահայ նոր սերունդը արագօրէն թափով կ՚երթայ դէպի ուծացում: Հայ ընտանեկան համախմբումներին անգամ, Ֆրանսահայ երիտասարդները կը նախընտրեն տարեցներից զատ համախմբուիլ եւ իրենց հետաքրքրող հարցերի մասին խօսել տեղական լեզուով:

Ֆրանսահայ մարզիկներն էլ միեւնոյն խմորից լինելով, ազգային ոգով դաստիարակելու համար, նախ պէտք է հայկական քայլերգներ սովորցնել, «Մեր հայրենիք»ը՝ իր քայլերգի եղանակովը, «Յառաջ նահատակ»ը, «Լուսին չկար»ը: Այս եւ նման աշխոյժ հայկական երգերով պէտք է հայ մարզական խմբերը արշաւեն դէպի մրցման դաշտը, ինչպէս նաեւ իրենց վերադարձին՝ մանաւանդ, եթէ յաղթական են ելած: Եթէ փանփառ ունին, մեր ազգային խրոխտ երգերով պէտք է ամէնուրեք մթնոլորտը թնդացնեն: Ընդհանրապէս հայ նոր սերունդին ազգային երգեր սովորցնելով եւ բարձր ձայնով երգել տալով, կը նպաստենք հայկական երգերը իրենց մտքի եւ հոգու մէջ ամուր տեղ գրաւելուն:

Հայ մարզիկները հաճոյքով կը լսեն հերոսական պատմութիւնները, որոնցմով մենք բաւական հարուստ ենք: Եւ եթէ հայերէնով դժուարութեամբ հասկանան, պէտք է պատմել տեղական լեզուով, քանի որ պատմողների նպատակը պիտի լինի մեր հերոսական անցեալովը խանդավառել նոր սերունդը:

Պէտք է երիտասարդական հաւաքոյթների մէջ կարդալ օտար նշանաւոր դէմքերի նպաստաւոր կարծիքները եւ գիտական աշխատութիւնները հայկ. մշակոյթի եւ առհասարակ մեր ժողովրդի դրական յատկութիւնների մասին, որպէսզի իրենք համոզուին որ կը պատկանին մի հին յառաջադէմ ժողովրդի, դրական հարուստ անցեալով եւ ապագայի փայլուն հեռանկարով: Բազմաթիւ օտարացած Հայեր դարձի են եկել, երբ օտար հեղինակների միջոցով առիթ են ունեցել գաղափար կազմելու մեր ժողովրդի հարուստ անցեալի մասին:

Նոր սերունդը, անշուշտ եւ հայ մարզիկները, պէտք է հետաքրքրել Հայաստանի քարտէսով, ծանօթութիւններ տալով թէ պատմական եւ թէ ներկայ մեր հայրենի աշխարհի բոլոր կարեւոր վայրերի եւ կատարուած պատմական դէպքերի մասին:

Գաղթահայ տարեցներից՝ անգամ մտաւորականներից շատերը, ցաւալի է որ տարրական ծանօթութիւն չունին ներկայ Հայաստանի աշխարհագրութեան մասին:

Քանի՞ հայ ընտանիք ունի Հայաստանի թէկուզ փոքր ծաւալով քարտէսը՝ իր տան պատին փակցրած: Եւ քանի՞ հայ ծնողք իր զաւակներին տուել է հարկ եղած ծանօթութիւնները եւ բացատրութիւնները: Հայրենակարօտ մեր հայրենակիցներից քանի՞ հոգի են երբեմն մօտենում Հայաստանի քարտէսին, մտքով եւ հոգով սլանում դէպի հայրենիքի զանազան վայրերը, աւելի ու աւելի ջերմեռանդօրէն կապուելու մեր պապերի աւանդ թողած սրբազան վայրերին...

Հայ մարզիկներին առանձնապէս պէտք է կարգապահութեան վարժեցնել: Վասնզի անկարգապահութիւնը մայրն է բազմատեսակ դժբախտութիւնների եւ անյաջողութիւնների: Կարգապահութեան վարժեցնելու համար պէտք է մարտական ոգիով կրթել:

Մեր մարզիկներին պէտք է բացատրել, որ իրենց խմբի տարած յաղթանակները ոչ միայն կ՚ոգեւորեն իրենց եւ մեզ՝ տարեցներիս, այլեւ կը նպաստեն ազգային քարոզչութեան:

Վերջերս արկածով մահացած Մարսէլ Սերտանը, իր պողպատանման կռուփներով բազմաթիւ յաղթանակներ շահեցաւ, ինչ որ պարծանք էր Ֆրանսայի համար:

Ամբոխը ընդհանրապէս կը սիրէ, նոյնիսկ կը պաշտէ արտակարգ ընդունակութիւններ ունեցողներին: Խուներամ բազմութեամբ ներկայ կը լինի ախոյենական մրցումներին, հոգեւին կը տարուի իր սիրած ախոյեանի իւրաքանչիւր շարժումով, ծայր աստիճանի կ՚ոգեւորուի իր ախոյեանի յաղթանակով: Շատերը կը տրամադրուին ամէն տեսակ զոհաբերութեան: Կ՚ուզեն տեղեակ լինել իրենց հերոսի անցեալին ու ներկային: Մեծ յափշտակութեամբ կը կարդան այդ հերոսների մասին լոյս տեսած գրքերը, յօդուածները, ազդերը:

Վերջին տարիները Փարիզի մէջ նախ հրապարակ եկաւ կոփամարտիկ Ժ. Վարդանեանը եւ բազմաթիւ Հայեր սկսան հաւաքուիլ իր շուրջը: Սակայն, Վարդանեանը հազիւ մի երկու յաղթանակ շահելուց յետոյ, յաղթուեց: Բայց տեղափոխուելով Գերմանիա, այնտեղ մինչեւ հիմա ուրիշ յաղթանակներ է շահել:

Փարիզի մէջ վերջերս հրապարակ եկաւ Ժ. Հայրապետեան որ մի շարք յաղթանակներ շահելով հետզհետէ յառաջ գնաց:

Աշխարհս առհասարակ մարզադաշտ է, ուր ամէն տեսակ մրցումներ են տեղի ունենում: Մար–

Մեռա՞ծ թէ սպաննուած

—

« Արեւելք »ի մէջ կը կարդանք (15 Հոկտ.).

Երեւան – Րէյհանիէ, Իգտիր – Աֆրին ճամբով երէկ Հալէպ հասաւ Հայաստանէն նոր փախստական մը՝ Յակոբ Մարգարեան, Տիգրանակերտցի, 25 տարու, որ Սուրիայէն ներգաղթած էր հայրենիք, 1946ի Սեպտեմբերին:

Յակոբ Երեւանէն խոյս տուած է 28 Օգոստոսին եւ սահմանը անցած՝ Սեպտեմբերի 2ին:

Յիշեալը անգամ մը եւս կը հաստատէ իրմէ առաջ փախուստ տուող բոլոր ներգաղթողներու վկայութիւնները:

Մարգարեանի վկայութիւնները, իր կողմէ տրամադրուած, պիտի տանք բառացի, մեր յաջորդական թիւերուն մէջ:

Այսօր կուտանք Յակոբ Մարգարեանի վկայութիւնները, Հրանտ Տէվէճեանի մահուան պարագաներուն շուրջ.

— « Հրանտ Տէվէճեանը կը ճանչնամ հնուց, Սուրիայէն: Մահը տեղի ունեցաւ այս ամրան, խորհրդաւոր պարագաներու տակ: Կինը մեկնած էր ամարանոց եւ ինք առանձին կը մնար տան մէջ: Առտու մը կը բացակայի գործէն, եւ իր պաշտօնակիցները, մտահոգ, կը դիմեն տուն՝ զինք փնտռելու համար: Դուռը կը բանան եւ կը տեսնեն անոր դիակը, ջախջախուած դէմքով եւ արիւնլուայ:

« Անմիջապէս կը հարցափորձեն իր դրկիցները, որոնք, սակայն, որեւէ լուսաբանութիւն չեն կրնար տալ: Բաւական ճնշումի եւ խոշտանգումի ենթարկելէ վերջ, ազատ կ'արձակեն:

« Ես անձամբ ներկայ եղայ իր յուղարկաւորութեան, որ կազմակերպուած էր պետութեան կողմէ: Շատ փայլուն եղաւ այս յուղարկաւորութիւնը: Դիակը փոխադրեցին բաց. հետեւաբար, կրցայ տեսնել, իր դէմքը, որ վիրակապերով փաթթուած էր, եւ արեան հետքերը կ'երեւէին այդ վիրակապերուն վրայ:

«Մամուլը, անոր մահը հաղորդեց շատ չոր կերպով, առանց որեւէ տեղեկութիւն տալու այն մասին՝ թէ մահացումը հետեւանք էր սպանութեան: Այսուհանդերձ, հանրային կարծիքի մէջ տիրող ընդհանուր համոզումը այն է, թէ Տէվէճեան սպաննուած է ներգաղթողներու կողմէ, որոնք, արդէն, անոր Հայաստան մուտքի օրէն ի վեր, շարունակ կը մեղադրէին զինք, որպէս պատասխանատու իրենց դժբախտութեան:

« Կարգ մը մարդոց ենթադրութիւնն այն է, թէ Տէվէճեան մաքրագործուած է Չեկայի կողմէ, որովհետեւ անվստահութիւն եւ կասկած ներշնչած էր անոր: Այս կարգի մահեր ընթացիկ բնոյթ ստացած են Խ. Միութեան մէջ եւ ժողովուրդը տեղեակ է Չեկայի գործելու եղանակներուն:

« Տէվէճեան «Քաղտովետի լուսաւորութեան տեղակալ» էր: Զինք յաճախ կը տեսնէի Երեւանի մէջ: Միշտ տխուր էր եւ մտածկոտ: Չէր ժպտեր, չէր խօսեր: Կը խուսափէր ծանօթներու պատահելէ »:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

—

ԵՐԵՒԱՆԻ Պետական պատմական թանգարանի հաւաքածոները ճոխացած է նոր ցուցադրուած առարկաներով: Հնագիտական բաժնին յատկացուած 428 նոր ցուցադրուածներուն մէջ, մեծ արժէք կը ներկայացնեն Կիրովականի մէջ կատարուած պեղումներու ատեն մէջտեղ ելած իրերը: Կենցաղային եւ տնային գործածութեան համար 250 հնագոյն առարկաներ ալ մէջտեղ ելած են Դուինի մէջ կատարուած պեղումներէն: Ընթացիկ տարուան միջոցին Դուինի մէջ հնագիտական թանգարան պիտի բացուի:

Դրամագիտական բաժինը ձեռք բերած է 805 զանազան դրամներ, որոնց մէկը կը պատկանի Հայոց թագաւոր Տիգրան Բ.ի եւ մէկն ալ Արտաւազդի ժամանակաշրջանին: Համալրուած են ԺԶ — ԺԸ դարերու եւրոպական պետութիւններու դրամներու հաւաքածոները:

Մեծ աշխատանք թափած են թանգարանի վերականգնող աշխատակիցները: Վերականգնուած են 837 մետաղէ, ապակիէ, կաւէ եւայլ առարկաներ, որոնց մէջ իրենց գեղեցկութեամբ աչքի կը զարնեն Կարմիր Բլուրի մէջ կատարուած պեղումներու ժամանակ մէջտեղ ելած կաւէ շինուած (céramique) եւ զարդանկարուած կարասներ: Ներկայիս թանգարանն ունի մօտ հարիւր հազար ցուցադրուած առարկաներ:

« ՔԱՂՑՐ ՆՈՒՇԻ ՍՈՎԽՈԶԸ » կը գտնուի Երեւանէն 16 քլ. հեռու, Բերիայի շրջանին մէջ, սարերին Զանգուի ջրանցքով ոռոգուող հողերուն մէջ: Հանրապետութեան մերձքաղաքաբարձային մշակումներու մեծ հիմքերէն մէկն է: Տարածութիւնն է 400 հեկտար, որուն 150 հէկտարը արդէն իւրացուած է: Հողը լրիւ օգտագործելու համար նշենիներու միջեւ տնկուած են 5 հազար դեղձենի: Մտեղծուած է նուշի սեփական տնկարան:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԸ

—

Ֆր. Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանը այս տարի եւս տեղի ունեցաւ Վէրնէի մէջ (B. A.) երեք խումբերով՝ Ա. խումբը Միջին Ֆրանսայէն, Բ.ը՝ Փարիզ ու շրջանէն եւ Գ.ը՝ Մարսէյլ եւ շրջանէն՝ ընդամէնը 138 մանուկներ, մանչ եւ աղջիկ մէկ – մէկ ամիս Ալպեան լեռներու հրաշագեղ բարձունքներուն վրայ (1200 մեթր), հայկական մթնոլորտի մէջ վայելեցին առատ եւ առողջ սնունդ, ինչպէս նաեւ մեր ընկերուհիներուն մայրական հոգածութիւնը:

Կայանի ղեկավարութիւնը յանձնուած էր ընկերուհի Գ. Աղապապեանի, որ ձեռնհասօրէն եւ անձնուիրաբար վարեց գործը, գոհ ձգելով Շրջ. Վարչութիւնս եւ ծնողները: Իր օգնականներն ալ մեր երիտասարդ ընկերուհիներէն Օր. Օր Սիւզան Թանգիգեան եւ Անահիտ Գեւոնեանը մեծ նուիրումով կատարեցին իրենց ստանձնած աշխատանքը: Շնորհակալութիւն մեր ընկերուհիներուն իրենց կատարած դժուարին գործին համար:

Շրջ. Վարչութիւնս այս առթիւ հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ հայրենակից Պ. Երուանդ Քոչունեանի (Digne) որուն թանկագին աջակցութիւնը վայելած է միշտ: Պ. Քոչունեան տարիներ շարունակ անձնուիրաբար բարոյական եւ նիւթական ամէն զոհողութիւն յանձն առած է կայանի համար:

Պիտի ուզէինք որ մեր այս հայրենակցին գեղեցիկ օրինակը վարակիչ դառնար ուրիշներու համար եւս:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան սարքած երեկոյթը, ի պատիւ երէց ղեկավար ընկերներու, տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 31ին երկուշաբթի երեկոյ ընկերվարականներու սրահին մէջ: Հակառակ օրուան անյարմարութեան ներկայ էր կոկիկ բազմութիւն մը: Շրջ. վարչութեան կողմէ ընկեր Մանուկ Պօյաճեանի բացման խօսքէն վերջ, սեդանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Յ. Պապիկեան, որ ջերմապէս գնահատեց Նոր Սերունդի տարած աշխատանքները եւ թելադրեց կրկնապատկել իրենց ջանքերը: Այս առթիւ իբրեւ օրինակ յիշեց Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր աքանչելի երիտասարդութիւնը: Բացատրելէ վերջ երէց ընկերներու կատարած գործը աւելի աննպաստ պայմաններու տակ, ըսաւ.

— « Հիները կամաց, կամաց կը մաշին եւ կ'երթան: Հայ ժողովուրդին յոյսը դուք էք: Ապագան ձեր ձեռքն է: Ապատին մէջ ովասիս էք դուք: Եթէ կ'ուզէք արժանաւոր զաւակները դառնալ անոնց որ զոհուեցան ազատագրութեան ճամբուն վրայ, հետեւեցէք անոնց: Ձեզ կը հովանաւորէ հայ ժողովուրդի հարազատ զաւակը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը »:

Նախագահին հրաւէրով յաջորդաբար երգեցին եւ արտասանեցին երէց ընկերներ եւ երիտասարդներ, ընկեր Գ. Քէնտիրեան, Տիկ. Վարժապետեան, Յակոբ Թէճիրեան, Ալիս Յարութիւնեան, Օր. Սաքաեան, Յովսէփ Արզումանեան, Տիկին Մանուշ Շամիրեան եւ Պ. Վազգէն Սամուէլեան: Խօսեցան նաեւ ընկերներ Ա. Քէօսէեան, Տ. Թաշճեան եւ Մարտիրոս Թաշճեան, որոնք եւս իրենց կարգին պարզելէ վերջ մեր անցեալը, պատմութիւնը, լեզուն եւ շատ մը ազգային արժէքները, թելադրեցին Հայ մնալ, Հայ ապրիլ եւ տէր կանգնիլ այդ արժէքներուն: Հիւրաբար ներկայ էր նաեւ Լիոնի մեր երիտասարդ ընկերը, Միսաք Միրզէն, որ նոյնպէս քանի մը խօսքով խրախուսեց ներկայ երիտասարդութիւնը եւ ըսաւ, «Սիրելի տղաք, «Մեծերը իրենց պարտքը կատարեցին: Անոնց յաջորդեց միջին սերունդը, յետոյ կուգաք դուք: Նոր զոհողութիւններ կը սպասուին ձեզմէ, պատրաստ է՞ք այդ զոհողութեան: Այն ատեն այսպիսի հաւաքոյթներ իրենց նպատակին կրնան ծառայել »:

Ընկեր Լեւոն Ստեփանեանի «Փանթէզի»էն եւ «Մենք անկեղծ զինուոր ենք» խմբերգէն վերջ ներկայացուեցան Նոր Սերունդի կեանքէն քանի մը շարժանկարներ եւ հանդէսը փակուեցաւ « Մշակ բանուոր»ով:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

դիկ իրար դէմ մրցում են այն բոլոր ասպարէզներում, ուր երեւան կուգան մասնագիտական արտակարգ կարողութիւններ: Արտասահմանի մէջ ներկայիս մօտ մէկ միլիոն հայութիւնից, մօտաւորապէս երկու հարիւր հազարը հայ երկսեռ պատանիներ եւ երիտասարդներ են, որոնք հետեւում են զանազան արուեստների եւ արհեստների: Այս հսկայ հայկական բանակից մաղթենք որ համաշխարհային հռչակի հասնող հայրենակիցներ ունենանք, մեր հայրենիքի ու ժողովրդի փառքն ու պատիւը ամէնուրեք տարածելու համար:

Երէկ ռազմական եւ յեղափոխական մարզերում հերոսներ տուինք, իսկ այսօր, խաղաղ պայմաններում, պէտք է որ մեր միջից փինիկի պէս ծլին մրցանիշներ շահող անհատներ եւ խմբեր, պայմանով որ հռչակշահողները պահեն իրենց ազգային ոգին եւ չուրանան իրենց ծնող հայրենիքն ու ժողովուրդը:

ԲԵՆՈ

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ

(ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ 50ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—

Այդ օրը Աղբիւր Սերոբ իր 16 ընկերներով կը գտնուէր Բաբշէն գիւղը: Մատնութեան մը վրայ կառավարութիւնը իսկոյն քանի մը ջոկատ զինուոր կը ղրկէ եւ գիշերով գիւղը կը պաշարէ:

Աղբիւր Սերոբ անցած գարձածէն տեղեակ՝ կ'աճապարէ դուրս գալ իր թաքստոցէն, կռուի յարմար դիրքեր գրաւելու համար: Թշնամին տեսնելով մեր տղաքը կը սկսի կրակ ընել, Աղբիւր կը պոռայ.— Տղաք մէկ կողմէ կռուեցէք, մէկ կողմէ դիմացը քարեր բարձրացուցէք:

Հայ քաջերը թշնամիի տեղատարափ կրակին տակէն անվրդով գիւղին դիմացի բլուրները կը բարձրանան: Այդ միջոցին Սերոբի ընկերներէն մէկու ոտքը թեթեւ կը վիրաւորուի:

Երբ բլուրի մը բարձունքը կը հասնին, այլեւս, կարկուտի արագութեամբ գնդակներ կը տեղան թուրք զօրքի գլխուն: Թշնամին չի կրնար մէկ քայլ յառաջ շարժիլ:

Ամբողջ երկու ժամ կը տեւէ կռիւը: Թուրքերը չեն կրնար իրենց գլուխը բարձրացնել: Հրամանատարը կատղած, Բաղէշ կ'իջնէ (կէս ժամ) կուսակալի մօտ, օգնական ուժ եւ քանի մը թնդանօթ բերելու:

— Ինչպէ՞ս եղաւ, կը հարցնէ կուսակալը, այս անգամ պիտի բանէ՞ք թէ ոչ:

— Կամ կը կոտորենք ամէնքն ալ, կամ ողջ կը բռնենք այս անգամ, մեր ձեռքէն չեն ազատիր, կը պատասխանէ հրամանատարը:

Օգնութեան հրաւէրին վրայ, թուրք – քիւրտ խուժանը եկած էր Բաբշէն, Սերոբը ձերբակալելու համար, բայց շուտ ցիրուցան եղաւ ֆէտայիներուն անվրէպ գնդակներէն: Խուճապը ահաւոր էր եւ միանգամայն արգահատելի:

Ժամը 6ն էր, երբ սկսաւ թնդանօթներու որոտը: Կանոնաւոր զօրքը կատաղօրէն կը կռուէր, մէկ կողմէ ալ ստանալով օգնական ուժ եւ զինամթերք: Իսկ ֆէտայիները իրենց մօսիններուն գնդակները կ'ուղղէին ուղղակի թնդանօթաձիգներուն վրայ, որոնց մէկ քանիները գլորեցին, այնպէս որ ոչ ոք կը համարձակէր լեցնել պարպուած թնդանօթները:

Թուրք հրամանատարը շուարած եւ կատղած, տեսնելով թնդանօթներուն անզօրութիւնը, կը հրամայէ գրոհ տալ Սերոբի զինուորներուն վրայ: Թշնամին հազիւ գլուխը բարձրացուցած՝ քանի մը քայլ կ'առնէ, հայ կտրիճներուն տեղատարափ գնդակներուն տակ հասուն թութի պէս կը թափին գետինը:

Բլուրը պաշարուած է չորս կողմէն: Թշնամին տեսնելով իր ծանր կորուստը, կռիւը կը փոխադրէ որոշ հեռաւորութեան վրայ, մինչեւ մթնկոխ:

Աղբիւր կ'ըսէ.— Տղաք, հեռանալու ժամանակն է: Կը հաւաքուին բոլորը մէկ ուղղութեամբ, պաշարման շղթան կտրելու համար: Կը համբուրեն իրենց միակ զոհին՝ Սարգիսի ճակատը եւ առնելով իրենց թեթեւ վիրաւոր ընկերը կը ճեղքեն պաշարող շղթան եւ անվնաս դուրս կուգան: Միրոնք կ'ունենան մէկ սպանեալ, երկու թեթեւ վիրաւոր, իսկ Թուրքերը՝ 70 սպանեալ որոնց 12ը թնդանօթաձիգներ՝ եւ 120 վիրաւոր:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

սաւ.— «Սքանչելի ընդունելութեան մը արժանացայ: Խորապէս ազդուած եմ կատարուած ընդունելութեան ջերմութենէն: Բացատրեցի գերման խօսակիցներուս թէ շատ լաւ իրաւասութիւններ տրուած են մարզպաններուն. լիազօրութիւններ որոնց շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ խիստ մեծ յառաջդիմութիւններ կատարել յառաջիկայ շաբաթներու ընթացքին :»

★ Արեւելեան Պերլինի ռուս հրամանատարը, զօր. Քոտիկով, շաբաթ օր գերման քաղաքապետին յանձնեց քաղաքային վարչութիւնը, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով բոլշեւիկներուն :

Վերջին կապերն ալ խզուեցան

Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը շաբաթ օր խզեց Ալպանիոյ հետ կնքուած բարեկամութեան եւ գործակցութեան դաշինքը: Վերջին կապն է այս՝ այն պետութեանց հետ որ ենթակայ են Խ. Միութեան :

Դաշնագիրը կնքուած էր 1947 Յուլիս 9ին : Խզումը հաղորդուեցաւ ծանուցագրով մը որ կ'ըսէ թէ Ալպանիա «վճռապէս թշնամական եւ ռազմաշունչ քաղաքականութիւն մը կը վարէ Եուկոսլաւիոյ դէմ, երկու տարիէ ի վեր»: Այս առթիւ կը յիշէ նաեւ թէ Ալպանիա մերժած է Եուկոսլաւիոյ առաջարկը, որով Նոյեմբեր 2ին կը հրաւիրէր «վերադառնալ բարեկամական քաղաքականութեան մը»:

Միւս արբանեակ պետութեանց հետ կնքուած դաշնագիրները խզուած էին նոյն պետութեանց կողմէ: Այս անգամ Եուկոսլաւիա ինքն է որ կը ստանձնէ խզումին նախաձեռնութիւնը:

Այս խզումով Ալպանիա — Խ. Միութեան ամենափոքր արբանեակը, որ մէկ միլիոն բնակիչ ունի—բոլորովին կը մեկուսանայ հարաւային — արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Հարաւէն իր դիմացն ունի Յունաստանի ոչ — բարեկամ կառավարութիւնը, եւ Իտալիան, որ այնքան ալ բարեկամ չէ, հիւսիսէն եւ արեւելքէն՝ Եուկոսլաւիան որուն հետ ծայր աստիճան թշնամական են իր յարաբերութիւնները: Ցամաքէն կապ չունի Խ. Միութեան հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻԱ օդակայան մը պիտի շինէ Անգարայի մօտ, ճիշդ այն տեղը ուր Սուլթան Պայազիտ կռուեցաւ ԺԴ. դարուն, Լէնկթիմուրի դէմ: Երկու քիլոմեթր երկայնութեամբ այս օդակայանը, որ աշխարհի ամենամեծերէն մէկը պիտի ըլլայ, պիտի աւարտի 1951ին, ինչպէս կը գրեն Լոնտոնի թերթերը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ անգլ. բանակէն 2000 զինուորներ, որոնք մեծ մասով Աֆրիկէ հաստատուած են, Կիպրոս պիտի փոխադրուին մինչեւ Ծնունդ : Մնացեալն ալ հետզհետէ պիտի պարպուի:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Համայնավար կուսակցութեան նախկին ընդհ. քարտուղարը, Կոմուլքա, արտաքսուեցաւ կուսակցութենէն, Կեդր. Կոմիտէին որոշումով: Կ'ըսուի թէ զօր. Սփիչալսքի եւ ուրիշներ ալ ամբաստանութեան տակ առնուած են :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ բանակին սպարապետը, զօր. Իկալ Թատին, հետեւեալ յայտարարութիւնը ուղղեց զինուորներուն, պաշտօնի ձեռնարկելէ անմիջապէս վերջը.— « Արաբական պետութեանց քաղաքագէտները սուր կը շողացնեն: Մեր նպատակը խաղաղութիւն է, բայց պէտք է պատրաստ ըլլանք պատերազմի »:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման, ճառ մը խօսելով կիրակի օր, Մէցի մէջ (Լոռէն), յայտարարեց թէ կառավարութիւնը կը ջանայ գտնել — ազատել Ալզաս — Լոռէնցի գերիները: «Ես անձամբ իմ խորհրդային պաշտօնակցիս յանձնեցի անոնց մանրամասն ցանկը : Դարձեալ հաշտարար միջոցներ պիտի փորձենք: Բայց, ահա հոս կը յայտարարեմ հանդիսաւորապէս, այդ զոհերու ընտանիքներուն առջեւ, օր մը պիտի հարկադրուինք ուրիշ միջոցներու դիմել »:

ՀԱՄՊՈՒՐԿԻ անգլ. ատեանը տուգանքի կամ բանտարկութեան դատապարտեց գերմանական ամենամեծ նաւագործարանին կարգ մը տնօրէնները, ամբաստանելով թէ փորձած են խափանել ծրագրուած քանդումը: Մէկը դատապարտուեցաւ 5000 մարք (1200 տոլար) տուգանքի կամ հինգ ամիս բանտարկութեան, իր եղբայրը՝ տասը հազար մարք տուգանքի կամ 10 ամիս բանտարկութեան եւայլն: Բոլորն ալ վերաքննութեան դիմած են :

ՄԻՇՏ ՆՈՐ ԶԷՆՔԵՐ կը ծանուցանեն արեւելքէն թէ արեւմուտքէն: Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը մօտերս պաշտօնապէս պիտի ծանուցանէ ահարկու զէնք մը, ատոմ ռումբ մը որ կրնայ Ատլանտեանը անցնիլ կէս ժամէն: Ցետոյ, մօտերս բանակին պիտի յանձնուին նորաձեւ թռչուն — բերդեր, որոնք կրնան 130 թոն ռումբ փոխադրել տասը հազար քիլոմեթր հեռաւորութեամբ, ժամը 640 քիլոմեթր սուրալով ... Ամերիկացի ռազմագէտներ հասան Հռոմ եւ Լոն—

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Մեծ պատրաստութեամբ շաբաթ 19 Նոյեմբերին ժամը 9ին Սինէմա Ալգազարի մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ:

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. բոլոր ենթակոմիտէները եւ խումբերը ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով :

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Ֆրանս. ընկերվարականներու կողմէ պիտի խօսին GASTON DEFERRE, FRANCIS LEENHARDT եւ JOSEPH FERAUD:

Պիտի նուագեն գաղութիս սիրուած ջութակահար Պ. Լ. Ղեւոնդեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբի նուագախումբը :

Պիտի երգէ Սէնթ Անի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Հ. Համբարձումեանի:

Պիտի արտասանեն Օր. Սադաեան, Մուշեղեան Մութաֆեան եւ Քէնտիրեան : Պիտի ներկայացնեն նաեւ կենդանի պատկեր մը Ա. Ահարոնեանի «Ուխտաւորը»էն :

Հայկական պար, Ն .Ս. Ռոստոմ խումբի կողմէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ Նոեմբեր 20ին :

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին:

Սեբաստացի Մուրատի յիշատակը

Պիտի տօնուի կիրակի, 11 Դեկտեմբեր, Sociétés Savantes, նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ եւ շրջանի հայրենակիցներու :

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՄԵՐԳ

Մարսէյլ — Փրատոյի Ս. Սահակ — Մեսրոպ Մայր եկեղեցիին մէջ, Կիրակի, 18 Դեկտեմբեր, ժամը 16.30ին:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Աղբիւր Սերոբի յիշատակին

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲԻ նահատակութեան 50ամեակի առթիւ՝ 20 Նոյեմբեր, կիրակի երեկոյ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Près St. Germain, métro Près St. Germain:

Կը նախագահէ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ՝ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :

Կ'արտասանեն ընկերներ ԶԱՐԵՀ ՂԱՐԻՊԵԱՆ եւ Զ. ՍՈՒՐԱՏԵԱՆ: Կ'երգեն Օրիորդներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Մ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒՆ

Կիրակի, 20 Նոյեմբեր, Olierի դաշտին վրայ (La Vache Noire), տեղի կ'ունենան ընդհ. մարզական փորձեր, ֆութպոլի, պասքէթ պօլի, վօլէ պօլի եւ աթլէթիզմի: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, խումբերու նոր վերակազմութեան համար, մարզիկներու հսկողութեան տակ :

տոն, կարգադրելու համար Ատլանտեանի դաշինքին վերաբերեալ խնդիրներ :

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ պանիր, գետնախնձոր եւ նարինջ պիտի ներածուի, կառավարութեան որոշումով: 12.000 հողագործներ բողոքեցին գետնախնձորի ներածման դէմ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ, Աշխատանքի Դաշնակցութեան պատուիրակները թոյլ չտուին որ բանուորները ռազմանիւթ բեռցնեն Հնդկաչինի համար:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme-(13)

Օր. ՄԱՐԻ ԹՈՒՐՔԻՆԵԱՆ
Պ. ՄԱԹԷՈՍ ՊԸԼԸՔԵԱՆ

29 Հոկտ. 1949 Ամուսնացած Վալանս

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց երկրորդ զաւակին՝ ՍԻՐՎԱՐԴին ծնունդը :

8 Նոյեմբեր, 1949, Փարիզ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 Նոյ. Քրիստափոր ենթակոմ.:
ՀԻՆԳՇԲ. 17 Նոյ. Վռամեան ենթակոմիտէն:
ՈՒՐԲԱԹ 18 Նոյ. Հայաստանի ենթակոմիտէն :
ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին:

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ.կոմիտէի ներկայացուցիչը եւ ընկ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ձմեռնային պարահանդէսը, 11 Դեկտեմբերին : Կը խնդրուի չխաչաձեւել : Մանրամասնութիւնները հետզհետէ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Կոմիտասի յիշատակին սարքուած երեկոյթը, չխաչաձեւելու համար Սեբաստացի Մուրատի նուիրուած տօնակատարութիւնը (11 Դեկտ.) :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր — Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ օր, ժամը 20.30ին, վերջին ժողովի տեղը: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբի աւանդական խնջոյք — պարահանդէսը՝ շաբաթ, Դեկտեմբեր 10ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Սեվրանի մասնաճիւղին ցերեկոյթ— պարահանդէսը, Դեկտ. 4ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Ազգ. Սահակ Մեսրոպ մանկապարտէզի հոգաբարձութեան ընտանեկան պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար Դեկտ. 3ին, յետաձգուած է Դեկտ. 10ին :

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Պրիւսէլէն ընկեր Արշակ Մուշեղեան (Եգիպտ) 3500 ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին, 1750 ֆր. Հ. Յ. Դ. Թանգարանին, 1750 ֆր. Տարօն — Սալնոձորի Միութեան (Մարսէյլ) եւ 2800 ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյս Մկրտութեան պահարանին շինութիւնը աւարտած ըլլալով, կը փնտռուի բարերար մը որ բարեհաճի յանձն առնել Ս. Սեղանի շինութեան ծախքը եւ ստանձնէ կնքահայրութիւնը: Պիտի փորագրուի բարերարին անունը: Ծախք կը նախատեսուի 15—20 հազար ֆրանք: (Հոգաբարձութիւն) :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ, ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի Հ. Ազգ. վարժարանի Կրթ. Հոգաբարձութիւնս, Հ. Բ. Ընդհ. Միութեան հովանաւորութեամբ հիմնուած դպրոցին 20րդ տարեշրջանի առթիւ կազմակերպած է, 1949 Նոյեմբեր 20ին , կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, Salle des Fêtesի մէջ (22 rue Voltaire) թէյասեղան մը ի պատիւ իր նախկին սաներուն, դաստիարակներուն եւ բոլոր այն անձնաւորութիւններուն , որոնք սատարած են տեղւոյս կրթ. գործին :

Միեւնոյն ատեն տեղի պիտի ունենայ 1948—49 տարեշրջանի աշակերտներու մրցանակաբաշխութիւնը: Կը խնդրուի հայ ծնողներէն ներկայ ըլլալու :

Ծախու է

Շավիլի մէջ, մեծ եւ գեղեցիկ բնակարան մը, անմիջական մեկնումի պատճառաւ: Երկու յարկ 8 սենեակներով, ընդարձակ պարտէզ, մեծ հաւնոց, կարաժ, լուացարան, լոգարան եւ արեւելեան բաղնիք, թէլէֆոն, կազ, ջուր , ելեկտրականութիւն , Փարիզի հետ հաղորդակցութեան մեծ դիւրութիւն :

Դիմել 7 Ave. Talemon, Pont de Sèvresէն օթօպիւս Point de Chavilleի կայարանին քովը:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mercredi 16 Novembre 1949 Չորեքշաբթի 16 ՆՈՅ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.6001–Նոր շրջան թիւ 1412
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ԾՈՒՌԲԵՐԱՆ

Ծանօթ ոճիրին համար անգիր օրէնք է ոչ միայն սուտեր թխել, զոնաւորել ու տարածել, այլեւ չարափոխել, խեղաթիւրել որեւէ գրութիւն, հրատարակութիւն։

Յաճախ իրենց կարդացածն ալ չեն հասկնար։ Կը փորձեն իրենց ուզած իմաստը տալ նոյնիսկ հասարակ լուրի մը։ Տող մը աջէն, բառ մը ձախէն թռցնելով, տեղափոխելով, կամ յաւելելով։

Նոյն խարդախութիւնը Միրզա Պալայի յօդուածին առթիւ։ Պարզապէս մուր քսելու համար Դաշնակցութեան ճակտին։

Այսպէս, Թուրք — Թաթար հրապարակագիրը սեւով ճերմակի վրայ կը գրէ եւ «Ժամանակ»ն ալ կը թարգմանէ (23 Հոկտ.).

«... Դաշնակները ոչ միայն խուսափեցան մտնելէ Կովկասեան համադաշնակցութեան մէջ, այլեւ ջանացին փլցնել Կովկասի այս ճակատը»։

Դիմացի դիմակաւորը, միշտ ծուռբերան եւ տգէտ, կը պատմէ՛, առանց կարմրելու.

— «Հայաջինջ քաղաքականութեան որջին մէջ ժողովուած Անդրկովկասի նախկին տէրերը, վրացի մենշեւիկ, Թաթար մուսավաթական եւ հայ Դաշնակները միանալով հիւս. Կովկասի փախստական շէֆերուն, կազմեցին «Պրոմեթէ» ընկերութիւնը, նպատակ ունենալով «ազատագրել կովկասեան ժողովուրդները պոլշեւիկեան լուծէն» (10 Նոյեմբեր)։

Եւ դեռ աւելի յառաջ երթալով, կը մոլտայ.

— «Այդ մարդիկ (ըսել կ'ուզէ՝ Դաշնակները) այսօր Ամերիկայի մէջ վերակազմած են «Պրոմեթէ» ընկերակցութիւնը, կը դաւեն իւր հայրենիքի դէմ եւ ի լուր աշխարհի կը հռչակեն, թէ հայութեան թշնամին ոչ թէ Թուրքն է, այլ Ռուսը, որ Հայը պահանջներ ունի ոչ թէ Թուրքէն, այլ Ռուսէն»։

Ինչպէս կը տեսնէք, դիմակաւոր թշուառականը Թուրքին չըսածն ալ կ'ըսէ։ Հալած իւղի պէս կուլ տալով Միրզա Պալայի քնարեր պատմութիւնը, իր կողմէ ալ խորհրդածութիւններ կը թխէ, ահուսարսափի մատնելու համար... իր ընթերցողները։

Մի՛ հարցնէք թէ ո՛ւր կարդաց վերի զարշահոտ եւ գրգռիչ պատմութիւնը։

Մի հարցնէք, դարձեալ, թէ ե՛րբ եւ ո՛ւր տեսաւ որ Դաշնակցութիւնը եղած է «Պրոմեթէ»ին հիմնադիրներէն, երբ հանրածանօթ է անոր բռնած վճռական դիրքը՝ 1925էն ի վեր։

Մեծ պատիւ պիտի ըլլար յիշեցնել այս չորչորթներուն թէ՝ ամէն ո՛ւր որ խօսակցութիւն եղած է Կովկասեան հարեւաններու հետ, Դաշնակցութիւնը դրած է մէկ բացարձակ, անվիճելի նախապայման,— Թրքահայ Դատ։

Եւ ճիշդ ասոր համար ալ, անոնք առած քալած են։ Իսկ «Պրոմեթէ»ն ուրի՛շ դուռներ կը զարնէր, Փարիզէն Պերլին եւ այլուր։

Կեղծարարը կը կաղկանձէ, տակաւին, միշտ խեղաթիւրելով իր կարդացածին իմաստը.

— «...Եւ այսօր իրենք են, որ այդ առիթը կ'ուզեն ստեղծել (բնաջինջ ընելու ժողովուրդին մնացած կէսը), Սովետ. Միութիւնը հռչակելով որպէս «հասարակաց թշնամի» եւ պահանջելով Հայաստանի կցումը այս կամ այն Միութեան, մինչեւ իսկ «Իսլամական Միութեան»։

Այս բոլոր քսութիւնները անոր համար որ, Միրզա Պալայէն իմացեր են թէ «Հայաստանի ազգ. կառավարութիւնն ալ յարած է այս ընկերակցութեան» (Պրոմեթէ)։

Կը խոստովանինք թէ աւելորդ էր այսքան զբաղիլ քրջահաւաքներու գրգռիչ չահատակութեամբ։ Ոչ առաջինն է այս, ոչ ալ վերջինը։

Անշուշտ նոր հրահանգներ ստացած են, սաստկացնելու համար լրտեսութեան, բանսարկութեան, քսութեան եւ մատնութեան խաչակրութիւնը։

Հրճուէ՛, Երեւան։ Հաւատարիմ ճանճեր ունիս որոնք օրն ի բուն կը բզզան արտասահմանի մէջ, աւետելու համար Դաշնակցութեան տապալումը։

Մի՛ մեղադրեր, եթէ կ'ուշանայ այդ աւետաբեր օրը։

Աւելին՝ իրենց ուժէն վեր է։

Ճանճ են, վերջապէս։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՄՈՌՑԵՐ ԵՆ

Մեր եռանդուն բարեկամուհին, Տիկին Օտէթ Միքայէլեան զանգատագիր մը ուղղած է «Յառաջ»ի խմբագրին, հրատարակութեան խնդրանքով։

Ազնիւ Ֆրանսուհին, որ միշտ ուշադրութեամբ եւ ջերմութեամբ կը հետեւի հայկական կեանքին, ցաւով կ'արձանագրէ Վալանսի զաղութին թերացումը՝ Նոյեմբեր 11ի զինադադարին առթիւ։

— «Այս առտու ոչ մէկ Հայ ներկայ էր պաշտօնական թափորին։ Եթէ անտեսէինք իսկ այս պարագան, կը կարծեմ թէ Հայ Ազգ. Միութեան ներկայացուցիչները, գիտակից՝ շատ բնական պարտականութեան մը, կրնային փունջ մը ծաղիկ դնել մեռելներու յիշատակարանին առջեւ, իբրեւ խորհրդանշան երկիւղածութեան եւ հայրենասիրութեան։ Այս պարտականութեան կատարումը շատ մեծ նշանակութիւն պիտի ունենար Վալանսի քաղաքապետութեան համար։

«... Զուգելով որ անգամ մը եւս արտաւորուի հայկական գաղութի մը պատիւը, պարտականութիւն կը սեպեմ յիշեցնել, առ հասարակ, Հայերու վերաբերումը, իրենց երկրորդ հայրենիքին հանդէպ»։

Այս առթիւ, մեր ընկերուհին կը հարցնէ նաեւ թէ 1918 Նոյեմբեր 11ի զինադադարը կսկծագին յիշատակ մը չէ՞ր թըցներ Հայերուն համար ալ,— «Յիշատակը հողեհատոր մը որ մեռաւ հասարակաց դատին համար։

— «Գրեթէ ամէն հայ ընտանիք զաւակ մը, եղբայր մը, հայր մը չկորսնցո՞ւց ահռելի պատերազմին մէջ»...

Շնորհակալ ըլլանք որ մատնանշուած թերութիւնը արձագանգ չէ գտած տեղական մամուլին մէջ։

Երբեմն անհոգութիւններ, մոռացումներ կ'ունենանք որոնք աններելի են։

Եւ կը զարմանանք, եթէ քիչ մը պաղութիւն տեսնենք, որեւէ դիմումի առեն...

ՎԱՀԷ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՀԸ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Ս. Յակոբեանց վանքին Միաբանութիւնը միաձայնութեամբ պատր. տեղապահ ընտրած է Եղիշէ Ծ. Վ. Տէրտէրեանը (բանաստեղծ Եղիվարդ)։

Կիւրեղ պատրիարքի յուղարկաւորութենէն վերջ, որ կատարուած է Պէյրութի մէջ, մարմինը փոխադրուած է Երուսաղէմ։ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը օդանաւով Երուսաղէմ գացած է անձամբ նախագահելու համար թաղման։ Մինչեւ Երուսաղէմ մեռելակառքին ընկերացած են եպիսկոպոսներ եւ վարդապետներ։ Թաղումը կատարուած է աւանդական հանդիսաւորութեամբ։ Ս. Փրկիչ եկեղեցին, որ իբրեւ դամբարան կը ծառայէ պատրիարքներուն, պարիսպէն դուրս՝ Իսրայէլի տիրապետութեան տակ ըլլալով, Կիւրեղ պատրիարք առժամապէս թաղուած է Ս. Յակոբեանց մայրավանքի բակին մէջ։

Գարեգին կաթողիկոս երկու շաբաթ պիտի մնայ Երուսաղէմի մէջ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը Պերլինի մէջ տեսակցեցաւ խորհրդային հրամանատարին՝ զօր. Զուիքովի հետ, «հին բարեկամ» կոչելով զայն։ (Անցեալ գարնան հանդիպած էին Փարիզի մէջ, Չորսերու ժողովին առթիւ)։ Ի պատիւ Պ. Էչիսընի սարքուած ընդունելութեան հրաւիրուեցան նաեւ Ռուսերը, բոլոր բարձր պաշտօնատարներով։ Նախարարը անգամ մը եւս ջերմապէս շնորհաւորեց արեւմտեան Պերլինի ժողովուրդին քաջութիւնը՝ անցեալ տարուան զրկանքներուն առթիւ։ Այս առթիւ հաստատուեցաւ թէ Պ. Էչիսըն եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը համաձայն են որ զինուորական գրաւումը շարունակուի։

Երեքներու որոշումները Գերմանիոյ մասին

ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ ՉԷ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ

Պ. Ռոպէռ Շուման, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, երկուշաբթի օր լուսաբանութիւններ հաղորդեց մամուլի ներկայացուցիչներուն, պարզելով Երեքներու կողմէ Գերմանիոյ մասին տրըուած որոշումները։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

1.— Անփոփոխ պիտի մնան Գերմանիոյ ռազմական ճարտարագործութեանց մասին հաստատուած սահմանափակումները։ Մասնաւորապէս անփոփոխ կը մնայ պողպատի արտադրութեան քանակը,— տարեկան 11.100.000 թոն։

2.— Գործարաններու քանդումը պիտի վերջանայ կարգ մը ոչ – էական ճարտարագործութեանց մէջ։

3.— Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման եւ Ատլանտեանի դաշինքին անդամակցութեան խնդիրը չէ քննուած Փարիզի ժողովին մէջ։ Ֆրանսա վճռապէս հակառակ է թէ մէկուն եւ թէ միւսին։

4.— Ֆրանսա հաւանութիւն յայտնած չէ որ ֆրանսական դրամագլուխ դրուի Գերմանիոյ պողպատի ճարտարագործութեան կամ ուրիշ սահմանափակեալ ճարտարագործութեանց մէջ։

5.— Երեք նախարարները համաձայնեցան որ արեւմտեան Գերմանիան ընդունուի Եւրոպայի խորհուրդին մէջ։

6.— Երեք նախարարները կարծիքներ փոխանակեցին Եուկոսլաւիոյ հանդէպ վարելիք քաղաքականութեան եւ Չինաստանի համայնավար իշխանութեան ճանաչման մասին. բայց մասնաւոր որոշում մը չտրուեցաւ։

7.— Երբ յայտնուին կատարուած զիջումները, անշուշտ գերման կառավարութիւնը պիտի չմերժէ տալ անհրաժեշտ երաշխաւորութիւնները։

8.— Սարի շրջանը անջատուած է Գերմանիայէն եւ տնտեսապէս կապուած Ֆրանսայի։

Պ. Շուման մերժեց մանրամասնութիւններ հաղորդել արեւմտեան Գերմանիոյ մարզպաններուն տրուած հրահանգներու մասին, ըսելով թէ այդ հրահանգները գաղտնի պիտի մնան, մինչեւ որ գերման կառավարութիւնը տեղեկանայ եւ պատասխանէ։ «Զի բաւեր ըսել Գերմաններուն թէ այս կամ այն գործարանը պիտի չքանդուին։ Անհրաժեշտ է որ անոնք բան մը տան փոխադարձաբար։ Ինծի համար դժուար է երեւակայել թէ Գերմանները կրնան մերժել մեր առաջարկները»։

Քանի մը թղթակիցներ հարցուցին թէ Արեւմտեան Գերմանիան չէ՞ զօ՞ք պիտի մնայ զինուորական տեսակէտով, եւ թէ Ֆրանսայի ապահովութեան համար լաւագոյն չէ՞ գերմանական բանակ մը ունենալ, եթէ պատերազմ ծագի Խ. Միութեան հետ։ Պ. Շուման պատասխանեց.— «Ես աւելի ապահովութիւն կը զգամ երբ անգլեւամերիկեան եւ ֆրանսական զինուորներ գտնուին այդ «չէզոք» տարածութեան վրայ, քան եթէ գերմանական բանակ մը գտնուի այնտեղ»։

Արտաքին նախարարը դիւանագիտական յաջողութիւն մը կը նկատէ Երեքներու ժողովը՝ ֆրանսական տեսակէտով, մանաւանդ անոր համար որ կրցած է անփոփոխ պահել պողպատի արտադրութեան քանակութիւնը։ Թէեւ գործարաններու քանդումը պիտի դադրի, բայց թոյլ պիտի չտրուի որեւէ ձեռնարկ որ կրնայ վնասել Ֆրանսայի ապահովութեան։

Պ. Շուման այս առթիւ ալ յայտարարեց թէ ինք ջերմ կուսակից է Ֆրանքեւգերման յարաբերութեանց սերտացման։ «Պէտք է իրար հասկընանք որոշ խնդիրներու մասին։ Կրնանք իրար հասկնալ կենալով հաստատուն գետնի վրայ, ոչ թէ անորոշ համաձայնութիւն կնքելով օդին մէջ»։

Նախարարը բացատրեց նաեւ թէ առ այժմ կարելի չէ որ եւ է ձեռնարկ փորձել երկու Գերմանիաներու միացման համար, քանի որ իւրաքանչիւրը տարբեր կարգուսարք ունի, քաղաքաքական թէ տնտեսական տեսակէտով։ Երեք նախարարները պարբերաբար ժողովներ պիտի գումարեն, որպէսզի թիւրիմացութիւններ չծագին։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ՄԻՇՏ ՅՈՌԵՏԵՍ

Նոյն օրը զօր. տը Կոլ ալ իր տեսակէտները պարզելով մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, ըսաւ թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները «սխալ ճամբու մը կը հետեւին Գերմանիոյ հանդէպ եւ կը կորսնցնեն խաղաղութեան պատեհութիւնը։ Փոխանակ անմիջապէս լուծելու Ռուրի, Սարի եւ գործարաններու քանդումի խնդիրները, անվերջ կը քաշքշեն։ Կը թունաւորեն մթնոլորտը ճիշդ այն պահուն երբ կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ»։

Իր կարծիքով, երկու ճակատներն ալ կը դարպասեն Գերմանիոյ, առանց գիտնալու թէ ո՛ր կողմը պիտի հակի։ «Խ. Միութիւնը կրնայ միութիւն եւ սահմաններու բարեփոխում խոստանալ Գերմանիոյ։ Կը թուի թէ Երեք Մեծերը կ'ուզեն անհամաձայնութեան կարգ մը նիւթեր ձգել Ֆր–

(Լուրերու շարունակութիւնը կառաջ Դ. էջ)

ԻՆՉՊԷՍ ՓՐԿԵԼ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

ԽՄԲ.— Ընթերցողները կը յիշեն «Հայրենիք»ի հարցարանը, ամերիկահայ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան մասին:

Ստերեւ՝ առաջին պատասխանը, որ կրնայ մտածելու մղել նաեւ մեր գաղութին վարիչներն ու կազմակերպութիւնները.—

★

Առաջին հարցում.— *«Ի՞նչ է ձեր կարծիքը ամերիկահայ կրթական գործի մասին ընդհանրապէս»: Հնարաւորութիւն կա՞յ ամերիկահայ նոր սերունդը հայ պահելու, թէ՞ ոչ :*

Ի հարկէ, կայ: Ամերիկայում պայմանները, անշուշտ, շատ աւելի դժուար են, քան ուրիշ երկրներում, բայց, ըստ էութեան, այստեղ եւս նոր սերունդի կրթութեան գործը նոյնն է ինչ որ ամէն տեղ: Հիմնական ոչ մի տարբերութիւն չկայ: Եւ եթէ կայ, միջավայրի հետեւանքով, այդ էլ մանկավարժական եղանակի հարց է — կիրարկել ամերիկեան պայմաններին յատուկ կրթական ձեւեր ու միջոցներ :

Մանկավարժութիւնը ուսուցանում է, որ նոր սերնդի կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը անցնում է գլխաւորապէս երեք աստիճաններով — 1) Ընտանիք, 2) Դպրոց եւ 3) Հասարակութիւն :

Ամերիկեան միջավայրում, իմ կարծիքով, ամէնէն կարեւոր ազդակը ընտանիքն է: Հայերէնի ուսուցումը պէտք է սկսուի ընտանիքում, երբ երեխան դեռ փոքր է եւ արտաքին ազդեցութիւններին քիչ ենթակայ է: Երեխայի առաջին եւ գլխաւոր ուսուցիչը մայրն է: Եթէ մայրը անկարող է կամ անփոյթ՝ նրա զաւակը, ի հարկ է, հայերէն չի սովորի: Եթէ երեխան ընտանիքում խօսի հայերէն, հետագային դպրոցի գործն էլ կը դիւրանայ: Իմ համեստ կարծիքով, ամերիկահայ նոր սերունդը հայ պահելու արմատական միջոցը, ուրեմն, ընտանիքն է եւ, առաջին հերթին՝ մայրը: Եւ ինչո՞ւ իմ. մանկավարժութեան հիմնական սկզբունքն էլ այդ է: Եթէ ամերիկահայ շատ մանչեր ու աղջիկներ հայերէն չգիտեն, յանցանքը ընկնում է նրանց մայրերի վրայ: Հայրերն էլ զերծ չեն, հարկաւ, այդ պատասխանատուութիւնից :

Երկրորդ՝ դպրոցը: Ի հարկէ, սխալ է եւ դատապարտելի տարածուած այն մտայնութիւնը, թէ ամերիկահայ դպրոցները անօգուտ բաներ են: Ներկայ վիճակում, այո, մեծ օգուտ չկայ, բայց եթէ դպրոցները դրուին բարեկարգ վիճակի մէջ, անկասկած, օգտակար կը լինեն: Ապացոյց՝ տեղական համեստ ճիգերը, օրինակ, Տիթրոյիտում կամ Նիւ Եորքում, ուր կան արդէն բաւական թւով հայախօս պատանիներ ու երիտասարդներ, որոնք որոշ դեր են կատարում հայ կեանքում: Ապացոյց՝ Հրեաների, Յոյների, Լեհերի եւ ուրիշների օրինակը: Դպրոցի կարեւոր դերը կարելի չէ ուրանալ, բայց պէտք է լուրջ հոգ տանել, նիւթական միջոց չխնայել կանոնաւոր դպրոց եւ հմուտ ու պարտաճանաչ ուսուցիչ պահելու համար: Ամերիկահայը, որ դրամ չի խնայում ուրիշ երկրների հայրենակիցների զաւակների համար կրթական հաստատութիւններ պահելու, եթէ կամենայ, իր զաւակների համար էլ կարող է բարեկարգ դպրոց ու վարժապետ ունենալ: Եւ, անկասկած, դրանից նոր սերունդը մեծապէս կ՚օգտուի :

Եւ, վերջապէս՝ Հասարակութիւնը, այսինքն՝ ազգային եւ հանրային կազմակերպութիւններն ու ժողովուրդը ինքը եւ եկեղեցին, բարեսիրական, մշակութային եւ հանրային ընկերութիւնները : Սրանք պէտք է լինեն, ամէնից շատ, նոր սերնդի ազգային կրթութեան ու դաստիարակութեան գործով զբաղուողը, երիտասարդութիւնը համախմբողը, ազգային կեանքին մասնակից դարձնողը, ազգային գիտակցութիւն եւ ոգի ներշնչողը : Ամէն եկեղեցու կողքին պէտք է դպրոց գոյութիւն ունենայ: Հոգեւոր հովիւները իրենց պարտականութիւնը պէտք է նկատեն եւ նոր սերնդի դաստիարակութիւնը : Հոգաբարձութիւնները իրենց պիւտճէի կարեւոր մէկ մասը պէտք է յատկացնեն կրթական գործին: Նմանապէս եւ հայրենակիցները: Հանրային միահամուռ ջանքերով, ինչո՞ւ չէ, կարելի է եւ կանոնաւոր դպրոց ունենալ:

Սրանով ես պատասխանած եղայ եւ երկրորդ հարցումին :

Երրորդ հարցումը.— *Մինչեւ այժմ կրթական գործի համար կատարուած աշխատանքը բաւարա՞ր է :*

Ոչ, իմ կարծիքով, բաւարար չէ: Մինչեւ այժմ կատարուածը խղճի հանգստութեան համար եղած աշխատանք է: Ամերիկահայութիւնը, իր բոլոր խաւերով, լրջօրէն չի մտածել եւ չի մտածում նոր սերնդի դաստիարակութեան մասին: Ահա օրինակ. վերջին տասը տարուայ ընթացքում առնուազն տասը նոր եկեղեցի է շինուել Ամերիկայում, բայց ոչ մէկ հատիկ դպրոցական չէնք, ոչ իսկ մէկ հատիկ դասարան: Նոյն ժամանակամիջոցում, ամէնաքիչը երկու տասնեակ վարդապետ եւ քահանայ է բերուել, բայց ոչ մէկ հատ ուսուցիչ: Եկեղեցիների մեծ մասին պիւտճէի մէջ կրթական բաժին չկայ: Քանի՞ վարդապետ ու տէրտէր կարող էք ցոյց տալ, որ դպրոցով ու հայեցի կրթութեամբ էլ են զբաղւում :

Նոյնն է վերաբերումը եւ հանրային կազմակերպութիւնների կողմից: Բարեգործականը, օրինակ, հսկայ գումարներ է ծախսում կրթական գործի վրայ, դուրսը, իսկ ամերիկահայ կրթական գործով բնաւ չի հետաքրքրւում: Հայ Օգնութեան Միութեան նախորդ տարուայ կենդրոնական պիւտճէի շուրջ 65.000 տոլար է ծախսուած տեղական կրթական գործի վրայ: Խօսքս մասնաճիւղերի մասին չէ: Այս նոր տարուայ 41 հազար տոլար մուտքից յատկացուած է 5 հազար տոլար:

Հայրենակցական շատ քիչ միութիւններ կան, որոնք դրամ են յատկացնում նաեւ տեղական կրթութեան, մինչ եռանդով աջակցում են արտասահմանի հայրենակիցների զաւակների կրթութեան: Սա կրթական գործով զբաղուե՞լ է նշանակում :

Նիւթական զոհողութիւններից բարձր չէ եւ բարոյական հետաքրքրութիւնը: Մեր դպրոցներն, իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, ձգուած են իրենց բախտին եւ ուսուցիչների հայեցողութեան կամ բարեխղճութեան: Ընդհանուր ղեկավարութիւն փաստօրէն գոյութիւն չունի: Դպրոցների մեծ մասը յարմար դասարանից ու դպրոցական կարգ ու սարքից զուրկ է: Ուսուցիչների մեծ մասը պաշտօնի տարրական պատրաստութիւնը չունի: Կոչումով ուսուցիչներն էլ, տեսնելով հետաքրքրութեան ու քաջալերանքի բացակայութիւնը, ի վերջոյ, զզուած քաշւում են ասպարէզից: Տասը տարի է ես դիտում եմ ամերիկահայ կեանքը եւ դեռ չեմ տեսել մէկ հատիկ փորձ նոր ուսուցիչ պատրաստելու կամ եղածներին դնելու այնպիսի պայմանների մէջ, որ նրանք սրտով փարեն դպրոցներին :

Այսպիսի մտայնութեամբ ու վերաբերումով, ի հարկէ, դպրոց կարելի չէ պահել. եղածն էլ մեծ օգուտ չի տայ: Այն ինչ որ կատարւում է այժմ կրթական գործում՝ նոր սերնդի համար չէ, այլ առաւելապէս մեծերի համար — որպէսզի ուրիշները տեսնեն, թէ դպրոց ունինք եւ նոր սերնդի կրթութեան համար էլ աշխատում ենք:

Մէկ փոքրիկ օրինակ եւս. մէկ տարի է, ովկիանոսից ովկիանոս, ոտքի ենք հանել ամերիկահայութիւնը 2—3 հազար տարագիրներ փրկելու համար: Սուրբ եւ նուիրական պարտականութիւն է, անկասկած: Բայց Ամերիկայում մենք ունենք 40 հազար երեխաներ ու պատանիներ, որոնք արեւի տակ ընկած ձիւնի պէս հալչում են, ի՞նչ ենք անում նրանց փրկութեան համար: Քանի՞ ԱՆՉԱ կազմեցինք, քանի՞ հանգանակութիւն արինք, արտակարգ ի՞նչ ճիգ ենք թափում: Բացի ճառերից ու յօդուածներից, ամէն տարի յանձնախմբեր ու խորհուրդներ կազմելուց ու լուծելուց, բացի թղթի վրայ ծրագիրներ մշակելուց իրական ի՞նչ գործ ենք կատարել կամ ի՞նչ ենք կատարում այժմ: Շատ քիչ բան:

Սրանով պատասխանած եղայ եւ չորրորդ հարցումին:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Ինչո՞ւ միայն փութպօլ

Գրեթէ ամէն օր, հետաքրքրութեամբ եւ ուրախութեամբ կը կարդանք, Հ. Մ. Ը. Մ.ի բազմաթիւ խումբերու գնդակախաղի մրցումներու նկարագրականները :

Կը տեսնենք թէ, ինչպէս բոլոր երկիրներու Ֆրանսայի մէջ ալ որքան հետաքրքրութիւն կը ստեղծէ գնդակախաղը, որուն ախոյենական կամ բաժակի մրցումները դիտելու համար, ամէն կիրակի տասնեակ հազարաւոր բազմութիւններ, բոլոր քաղաքներու մարզադաշտերը կը խուժեն : Ասոնցմէ դուրս սակայն ոչ նուազ հետաքրքրութեամբ տեղի կ՚ունենան մարզական ուրիշ մրցումներ, ի միջի այլոց, հեծանիւի, «ռըկպի»ի, «թէնիս»ի, կռփամարտի եւ նաեւ ողիմպիական՝ խաղեր (Athlétisme) :

Մեր մարզական Միութիւնները ինչո՞ւ գէթ Ֆրանսայի մէջ լքած են ողիմպիական մրցումները — վազք, բարձրութիւն կամ երկայնութիւն ցատկել, գունդ, սկաւառակ կամ նիզակ նետել, եւայլն — եւ իրենց ամբողջ ուժը տուած են փութպօլի: Համեմատութիւնները պահելով, կրնանք ըսել նաեւ թէ ողիմպիական մրցումներու մէջ, մարզիկ մը ի յայտ կը բերէ աւելի գերագոյն ճիգ մը, երբ մանաւանդ խնդիրը կը վերաբերի մրցանիշ մը բեկանելու : Ես առաջիններէն եմ որ կը գնահատեմ եւ կը հիանամ գնդակախաղին մէջ, յառաջապահներու ճկուն, արագաշարժ եւ վարպետի ջանքերուն, շահելու համար նշանակէտեր, կամ վերջապահներու կորովի, տոկուն դիմադրութեան, ետ մղելու համար հակառակորդ խումբի յարձակողականը: Բայց եւ այնպէս, տարբեր տպաւորութիւն մը կը թողու մարզիկի մը, կարճ կամ երկար վազքի, բարձրութիւն եւ կամ ձողով բարձրութիւն ցատկելու, եւայլնի մէջ առաջնութիւնը շահելու համար, ցոյց տուած գերմարդկային ճիգը, եւ անհատական ճիգը, երբ հեւասպառ կը յանգի իր նպատակին :

Փարիզահայ մարզասէրներէն շատեր, անշուշտ ներկայ եղան անցեալ կիրակի, Քոլոմպի մարզադաշտին վրայ, եւ իրենք ալ ապրեցան 20 հազար ներկաներու յուզումնալից վայրկեանները, Ֆրանսական եւ շուէտական խումբերու ողիմպիական մրցումի ընթացքին, Ֆրանսայի խումբէն հիւսիսային ափրիկեցի՝ Միմունի սքանչելի յաղթանակը տեսնելով: Այդ մարզիկը տասը հազար մեթր վազքի մէջ, դեռ երկրորդ գծին վրայ էր վերջաւորութեան 400 մեթր մնացած, շուէտացի Տէննօլֆի ետին, երբ յանկարծ, կարծես ինքնաշարժ մեքենայ մը, սուրաց այնպիսի արագութեամբ — 9600 մեթր կտրելէ վերջ !— որկը խլէր առաջնութիւնը այդ վերջին 400 մեթրի վրայ, շատ ետ թողելով իր գլխաւոր հակառակորդը: Հանդիսականներն իսկ ապշած, չէին հաւատար իրենց տեսածին, որուն հերոսը կ՚ըլլար կատարեալ մարզիկը՝ իր սրունքներուն եւ շունչին ճկունութեամբ եւ զօրութեամբ:

Նոյն օրը Լիոնցի մը, Պալլի դարձեալ գերագոյն ճիգով մը կը կոտրէր Ֆրանսայի 200 մեթր արագ վազքի մրցանիշը (քսան տարի վերջ) ինչպէս նաեւ Ալժերիացի էլ Մապրուքը 1500 մեթրի մրցանիշը: Հիացումով տեսնուեցան նաեւ Շուէտացի վարպետներու տպաւորիչ յաղթանակները, բարձրութիւն ցատկելու, ձողով կամ առանց ձողի, գունդ, նիզակ եւ սկաւառակ նետելու մէջ :

Ողիմպիական մարզախաղերը մարմնակրթանքի ամէնէն վսեմը եւ հնագոյնն են: Պէտք է որ Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ Հ.Մ.Մ.ի վարիչ մարզիկները անոնց վարժեցնեն եւ սիրցնել տան իրենց երիտասարդ անդամները որոնց մէջ չեն պակսիր ճկուն, արագաշարժ կամ թիկնեղ տղաք: Ատեն մը Փարիզի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը սարքէր ողիմպիականի ախոյենական մրցումները, ինչպէս 1930ին — եթէ չեմ սխալիր — Թորգոմ արք.ի նախագահութեամբ, մեծ ոգեւորութիւն ստեղծելով հանդիսականներուն մէջ :

Պոլսոյ մէջ յաճախադէպ էին Հ. Մ. Ը. Մ.ի սարքած ողիմպիական մրցումները, որոնց մէջ երեւան են եկած արժէքաւոր մարզիկներ, որոնցմէ կը յիշեմ Հայկազ Իսկէնտէրեանը, ատեն մը Պոլսոյ ախոյեան 1500 մեթր վազքի մէջ :

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Հայկ. կեանքը Նիսի մէջ

ՆԻՍ.— Մարսէյլէն, Լիոնէն ու Փարիզէն վերջ, Նիսն ալ ունեցաւ թատերական ճշմարիտ վայելք մը շնորհիւ դերասան Մարութեանի եւ իր տիկնոջ :

Կիրակի, 6 Նոյեմբեր, Փըթի Թէադրի համեստ ու կոկիկ սրահը համախմբուած մեր հայրենակիցները մեծ հաճոյքով հանդիսատես եղան Ծաքոմէթթիի ծանօթ «Քորրատօ»ին եւ բուռն ու երկարատեւ ծափերով իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին Մարութեանի՝ որ օժտուած է տաղանդաւոր դերասանի մը ակնյայտնի ձիրքերով ու գեղարուեստական բացառիկ խառնուածքով :

Թատերգութեան նիւթը ծանօթ է, քառորդ դարէ աւելի բեմադրուած ըլլալով հայ բեմերու վրայ, գրեթէ ամենուրեք:

Անշուշտ Նիսի մէջ կարելի պիտի չըլլար ներկայացնել «Օշին Պայլ»ի պէս շքեղ ու փարթամ բեմադրութիւն մը պահանջող երկ մը եւ հաւանաբար «Քորրատօ»ն միակն էր որ կարելի ըլլար յաջողութեամբ բեմադրել հոս, օգնական ուժերու փոքր թիւի մը իր պահանջին համար: Քանի մը օրուան փորձերը եւ Յ. Տէր Պօղոսեանի յուշարարութիւնը բաւական եղան մեր ընկերներէն Մ. Անսուրեանի, Շ. Զօտեանի եւ Ա. Տիգրանեանի լրացնելու այդ պահանջը, պահելով խաղին ներդաշնակ ընթացքը :

Մարութեան մարմնի ու ձայնի բեմական յարմարութիւններուն հետ, ունի իրաւ դերասանի մը խառնուածքը ճշմարիտ արուեստագէտի մը ապրումներով: Իր խաղը ճկուն է, ձայնին ելեւէջները պատշաճ, աչքի եւ դէմքի խաղերը ժուժկալօրէն արտայայտիչ, առանց ծայրայեղ ծամածռութիւններու: Իր թունաւորման վերջին տեսիլը շատ բնական էր եւ այդ արդէն ապացոյց է իր արուեստի հմտութեան :

Տիկին Մարութեանի խաղը եւս շատ հաճելի էր, ձայնն ու շեշտը համոզիչ: Ան կրցաւ երկու տարբեր ձգտումներու մէջ տառապող կնոջ խառով-

քը զուսպ խաղով մը լաւագոյնս արտայայտել: Տիկին Մարութեան գաղթաշխարհի բեմին իր նըպաստը բերող ուժ մըն է:

Խաղը ներդաշնակօրէն ամբողջացուցին Մաքը զուսպ խաղով մը լաւագոյնս արտայայտել: ընկեր Զօտեանի որդին եւ դեռատի Օր. Ա. Շահմիրեան, ընկեր Ազգինի Թոռնուհին՝ որ իր տարիքին համար բացառիկ շնորհով ու բնական չեշտով կատարեց իր դերը:

Ցաւարտ խաղի, Մարութեան իր շնորհակալութեան ամոլին ընկերացող Պ. Երկաթեան, բել միշտ հայ բեմը, սատարել անոր, որովհետեւ ան մեր մշակոյթի պահպանման գլխաւոր ազդակներէն մին է:

★ Նոյն իրկունը ներկայացումէն վերջ, Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Չաւուշ» խումբը Պ. Գարախանեանի «Արարատ» ճաշարանին մէջ մտերմական գինեսեղանի մը շուրջ հաւաքեց ընկերներն ու բարեկամները, Նիսի համար առաջին անգամ ըլլալով ուրախ մթնոլորտի մը մէջ տօնելու համար «Դաշնակցութեան Օր»ը եւ նոյն առիթով պատուելու համար Մարութեան ամոլին ներկայութիւնը մեր մէջ:

Աւանդական ըմպելիներով եւ կարկանդակներով հիւրընկալութեան ընթացքին, գեղարուեստական մասը կազմեցին Պ. Ահարոնի, Տիկին Բարաղամեանի եւ Ռափայէլի մեներգները, քոյր – եղբայր Խոսրովեաններու դաշնակի նուագը եւ Տէր եւ Տիկին Փանեանցի կովկասեան պարն եւ արտասանութիւնը:

Աճուրդի դրուած չիչ մը «Պենետիքթին»ը, որուն վրայ ճաշարանապետը աւելցուց չիչ մը չամփաներ, չահողին կողմէ բաժնուեցաւ ներկաներուն, իսկ չամփանեայով պատուեցան Մարութեանները:

Նախ խօսք առաւ ընկեր Շահան Զօտեան որ ակնարկ մը նետելէ վերջ հայ ժողովուրդի կացութեան վրայ նախ քան կուսակցութեանց կազմութիւնը, Թուեց անոնց ծնունդ տուող պատճառները եւ ծանրացաւ Դաշնակցութեան կատարած ու կատարելիք գործին վրայ:

Ապա խօսեցաւ ընկեր Մարութեան որ չեշտելով իր հաւատարմութիւնը Դաշնակցականի հանգամանքը, բացատրեց թէ իր համոզումով Դաշնակցութիւնը քաղաքական կազմակերպութիւն մը ըլլալէ աւելի հաւատքի մը արտայայտութիւնն է, կրօնական հաւատքի մը ջերմութեամբ ու նուիրումով: Հաւատքն ու նուիրումը կրնան չքեղ հեռանկարներ իրականացնել: Գեղեցիկ բացատրութեամբ մը, Դաշնակցութիւնը նմանցուց առասպելական արքայազունին՝ որ վիշապին դէմ հայրը պաշտպանելու համար, կը կտրէ իր մատը, որպէսզի ցաւն արդէլք ըլլայ իր քնանալուն եւ կարենայ միշտ արթուն մնալ:

Խանդավառ մթնոլորտի մէջ կէս գիշերին աւարտեցաւ այս գինեսեղանը եւ Նիսի ընկերները եւ բարեկամները ապրեցան նշանակելի օր մը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՄԱՆ.— Այս տարի եւս մեծ շուքով տօնեցինք Դաշնակցութեան Օրը: Նոյեմբեր 5ի գիշերը, կաթոլիկներու Merlin փողոցի սրահին մէջ, որ լեցուած էր խուռն բազմութեամբ: Ժամը 21ին սանուհիները եռագոյնէ փողկապներով, ղեկավարութեամբ Կապոյտ Խաչի ժրաջան ատենապետուհի, տիկին Նուրիցա Շէհէրլեանի, «Մըշակ բանուոր» քայլերգով հանդէսին բացումը կատարեցին: Բեմին մէջտեղ զետեղուած էր Դաշնակցութեան զինանշանը, աջին վրայ՝ մեր պաշտելի եռագոյնը, ձախին՝ ֆրանսականը:

Կը նախագահէր «Յառաջ»ի թղթակիցը: Ընկերներ Հրաչ Տասնապետեան, Ս. Տէր Թովմասեան, Արամ Թաթուլ եւ Յ. Կօշկակարեան յաջորդաբար խօսք առնելով, պանծացուցին Դաշնակցութեան փառահեղ անցեալը, ընդգծելով դեռ անոր կատարելիք նախախնամական դերը: Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր:

Հանդէսը փակուեցաւ ժամը 23ին, «Յառաջ նահատակ» քայլերգով: Յետոյ, ընկեր Լ. Զիլինկիրեանի բնակարանին մէջ, տեղի ունեցաւ զուտ ընկերական ժողով մը, ուր խօսեցաւ ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան, պարզելով Դաշնակցականին պարտականութիւնները: Այս առթիւ սիրով պատասխանեց իրեն ուղղուած հարցերուն: Ուրախութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ լոյս:

Հետեւեալ օրը, դնդախաղի տղաքը, ախոյենական մրցումի համար, ինքնաշարժով մեկնեցան Բուէփօյի (Ռոմանի գիւղերէն) մարզադաշտը այդ գիւղին տղոց դէմ խաղալու համար: Խաղը վերջացաւ 2—2ով: Ընդհանրապէս տղաքը բոլորն ալ լաւ խաղարկութիւն ունեցան: Փափաքելի է որ տղոց տեղափոխութեան ժամանակ աւելի մեծ թիւով մարզասէր Հայեր ընկերակցին, զանոնք քաջալերելու համար: Խաղը վերջաւորութեան Ռոմանի կողմէ Ֆրանսուհի մը փունջ մը ծաղիկ նուիրեց, F. C. A. capitaine Գրիգոր Ճիգմէճեանի: Նոր Սերունդէն Գրիգոր Շէհէրլեանը Տռոմի ծանրութեան ախոյենական քննութիւններուն շահած է Բ. տեղը, վերցնելով 115 քիլոկրամ:

ՊԻԼԱԼԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Արծիւ»ին երրորդ ախոյենական մրցումը տեղի ունեցաւ կիրակի 6 նոյեմբեր, Les Olives դաշտին վրայ, S. O. Chartreuxին դէմ:

Տասը վայրկեան անցած, հակառակորդ խումբը հովին օգնութեամբ նշանակեց կէտ մը: Կէս ժամ վերջ մեր յառաջապահներու գեղեցիկ խաղարկութեամբ մը, կէտերը հաւասարեցուցին: Կիսախաղին երկու խումբերը 1—1:

Երկրորդ կիսախաղին մեր տղաքը նշանակեցին 3 կէտ եւս: Խաղը վերջացաւ դարձեալ մեր խումբին յաղթութեամբ 4—1:

Մեր կրտսերները եւս տարին փայլուն յաղթանակ մը շահելով 2—1 Canetի կրտսերներուն:

★ «Արծիւ»ը այս տարի միւս FFFA խումբերուն նման կը մասնակցէր Coupe de Provenceի (30 Հոկտեմբեր):

Բաժակի առաջին մրցումը տեղի ունեցաւ ուրեմն Les Camoinsի դաշտին վրայ Burelին դէմ: Տեղական թերթերը ապահոված էին հակառակորդին յաղթութիւնը, որովհետեւ անցեալ տարուան երրորդ դասակարգի ախոյենական մրցումներուն վերջընթեր եղած էր, հետեւաբար բաւական անուն թողած՝ քաղաքիս մէջ:

Հակառակորդ խումբի տղաքը հեգնութեամբ չափեցին մեր տղոց փոքր հասակները ու վստահ իրենց ուժին՝ վազեցին դաշտ, մինչ մեր տղաքը պատասխանեցին իրենց կուրծքերուն վրայ կարուած յաղթութեան խորհրդանշովը՝ «Արծիւ»ը:

Առաջին կիսախաղին մեր տղաքը նշանակեցին 3 կէտ: Բայց երկրորդ կիսախաղին հակառակորդ խումբի տղաքը զգալով իրենց պարտութիւնը, սկսան կոտաղի խաղալ ու վիրաւորեցին մեր երկու լաւագոյն խաղացողները եւ առիթէն օգտուելով միայն երկու նշանակէտ կրցան ընել:

«Արծիւ»ի յաղթութիւնը 3—2 Burelին դէմ, իր դասակարգի խումբերու մէջ ահուդողի մէջ թողուց:

Ա. ԱՐԾԻՒ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ՔԱՋԱՊԼԱՆՔԱ.— Տարաբախտ բանաստեղծին բարեկամները կը խօսին: Բայց կ'ըսեն նաեւ այլանդակ բաներ: Կ'երեւի երեսնամեայ լռութիւնը բնականօրէն խանգարած է յիշողութիւնը:

Գրիմիթէլ, «Յառաջ»ի մէջ կը պատմէ իր տեսակցութիւնը Դանիէլ Վարուժանի հետ որ կը գանգատի տօթէն եւ մլուկներէն եւ այդ պատճառով ալ քննադատութենէ: Կը ցաւիմ որ Գրիմիթէլ չի ճանչնար Սեբաստացի կինն ու ընտանիքը եւ չի գիտեր հաւանաբար թէ անոր համար մլուկ գոյութիւն չունի, ո՞ւր մնաց քունը խանգարելու չափ առատութեամբ: Եթէ ստոյգ է իր գրածը եւ իր յիշողութիւնը յստակ, ուրեմն Վարուժան հեգնանք մը ըրած է, ծիծաղ պատճառելու համար միայն:

Գալով իր «ցաւով ու տառապանքով» արտադրութեան, կարելի՞ չէ գիտնալ թէ ուրկէ ստացուած են այս տեղեկութիւնները: «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը գիտէ թէ ո՞ւրկէ կրնայ ստանալ վաւերական այդ տեղեկութիւնը:

Ահա ուրիշ տարօրինակ հարցում մը, զոր Գրիմիթէլ ըրեր է բանաստեղծին.— «Ո՞րն է քու ամէնէն զօրաւոր զգայարանքը» եւ անոր պատասխանը՝ քիթս»: Եւ յօդուածագիրը կ'աւելցնէ.— «Ինչպէս այս պարագան կը զգացուի իր քերթուածներուն մէջ».— Ծիծաղելի չէ՞ն այս բոլորը:

Օր մըն ալ Գրիմիթէլ պատասխաներ է բանաստեղծին հարցման.— «Գիւտերու եւ պատկերներու համար, առաջնակարգ ես եւ աննման, սակայն գիրերուդ մէջ կը պակսին հոգեբանութիւն եւ ներդաշնակութիւն (!)»:

Այս կերպով Գրիմիթէլ կ'երեւի կ'ուզէ ընթերցողին յայտնել իր կարծիքը Վարուժանի գործին մասին: Բայց այս տեսակ կարծիք մը ընդունելի չի կրնար նկատուիլ առանց բացատրութեան եւ ապացոյցի:

Ինծ կը թուի թէ այս տեսակ կցկտուր տեղեկութիւններ եւ ակնարկներ ընդմիշտ հեռացած բանաստեղծի մը մասին երբեք ներելի չեն եւ ոչ ալ օգտակար: Իր գործը կայ եւ կը մնայ եւ կը խօսի, կրնայ խօսիլ բոլորին:

Ժ. Յ. ԱԲԻԿԵԱՆ

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի շէնքին շինութեան համար, հոկտեմբեր 24ին Գահիրէի մէջ պայմանագիր մը կնքուած է Hetteno Bros. Տան հետ, 5200 եգիպտ. ոսկիի: Հիմերու շինութիւնը պիտի լրանայ 120 օրէն:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԻՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԵԼԱՆՈՎ: ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ԶԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ:

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ

(ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ 50ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Այդ յաղթական կռիւէն վերջ, Բաղէշի վալին պատգամաւոր կը ղրկէ Սերոբ փաշայի մօտ թէ ուզածդ ի՞նչ է, եւ տեսակցութիւն մը կը խնդրէ: Սերոբ կը մերժէ, իսկ իբրեւ պահանջ ալ կ'ըսէ.— «Թողէք մեզ որ հանգիստ ապրինք»:

Թուրք կառավարութիւնը եւ խուժանը այդ չարաչար պարտութիւնը տեսնելով, կ'երթան Սոխորդ (7 ժամ), իրենց բարբարոսութիւնը եւ անգթութիւնը թափելու Սերոբի տան վրայ, աւարի տալով անոր բոլոր հարստութիւնը:

Կը ձերբակալեն Սերոբի մեծ եղբայրը՝ Մըխէն, իսկ իր կինը՝ Տատօն, Սօսէն եւ եղբայրը՝ Զաքար փախան Սասուն:

Օճախի աս քանդումէն վերջ, Աղբիւր Սերոբ հիանալի անձնուրացութեամբ եւ օրինակելի վեհանձնութեամբ մը կ'ըսէր իր ընկերներուն.

— «Պէտք է բախտաւորները երբեմն լան որ թշուառները քիչ մը մխիթարուին»: Ահա մեր տունը ձեզի օրինակ: Ես նախ մեր տան, Ախլաթի Խզէնց մեծ օջախը քանդեցի, որպէսզի շատ մը մայրեր իրաւունք չունենան գլխս անիծելու ըսելով՝ մեր տունը քանդողի տունը քանդուի»:

Աղբիւր Սերոբ ձգեց Ախլաթը, անցաւ Սասուն իրենց գերդաստանին վերապրողներուն մօտ:

Թուրք կառավարութիւնը գտաւ մատնիչ մը Գեղաշէնցի Աւէն, որուն ձեռքով թունաւորուեցաւ Աղբիւր Սերոբ: Բոլորովին ուժէ ինկած–աչքերը խաւար, հերոսը խնդրեց ընկերներէն.—

«Դրէք գլխս այս քարին առջեւ, իմ վերջին օրն է, եւ ջանացէք դէթ ձեր կեանքը ազատել… մընաք բարով:

Երբ տարին ուզած տեղը նստեցուցին՝ հրացանը իր ուժասպառ ձեռքերուն մէջ բռնած, խորունկ ու ծանր հառաչանք մը թռաւ բերնէն: Սերոբ չկըրցաւ ոչ մէկ գնդակ ուղղել թշնամիին, իր երկաթ բազուկները թուլցած էին:

Վրայ կը հասնին թուրք եւ քիւրտ, կը կտրեն Սերոբի ազնիւ գլուխը: Նոյնպէս իրարու կողքին ինկան իր եղբայրները՝ Մխէն եւ Զաքարը, որդին՝ Յակոբ եւ չորս փէտայիները, որոնց մէկը Հասօն, որ մերժած էր հեռանալ իր պետէն, իսկ չորս փէտայիներ կռուելով կ'ազատին:

Թուրքերը մեծ ուրախութեամբ տարին Աղբիւր Սերոբի գլուխը Մուշ, Սօսէի հետ, անկէ ալ Բաղէշ:

«Մարմինդ Մուշ, գլուխդ Բաղէշ», մելամաղձոտ երգ մը հիւսեցին որ դեռ մինչեւ հիմա ալ կ'երգուի:

Թուրքերը եւ հայ դաւաճանները հասած էին իրենց նպատակին: Բոլորն ալ առատ պարգեւներ ստացան:

Այդ մեծ ընտանիքէն Սօսէն եւ երկու զաւակները՝ Սամսոն եւ Ազատ ողջ էին մնացեր: Տղաքը Կարինի Սանասարեան վարժարանը կ'ուսանէին: 1915ին Սօսէն կ'երթայ կը բերէ Սոխորդ ուր զոհ գացին հայկական ընդհանուր ջարդերէն:

Տարի մը Սոխորդն էի, անոնք արժանի յաջորդը պիտի հանդիսանային իրենց հօրը – Աղբիւր Սերոբին: Կ'ըսէին.— Երբ մեր ուսումը լրացնենք, անմիջապէս մեր բոլոր կարողութիւնը ի սպաս պիտի դնենք ազգին:

Փառք անզուգական հերոսին եւ իր գերդաստանի բոլոր նահատակներու յիշատակին:

ԾԱՆՕԹ.— Ներկայ գրութեանս մէջ քանի մը կռիւներու նկարագրութիւնը եւ թուականներու ճշդումը կատարած եմ Ա. Արշակունիի «Աղբիւր Սերոբ եւ Գէորգ Չաւուշ» գրքոյկէն: Շատ մը դէպքեր զանց առած եմ:

(8րդ եւ վերջ)

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

բանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ ։ Երկու երկիրները ազատ ըլլալու են իրենց խնդիրները կարգադրելու առանց միջամտութեան։ Երկուքն ալ կըրնան դիւրաւ համաձայնիլ տնտեսական եւ մշակութային խնդիրներու մասին»։

Զօրավարին ուզածն է ստեղծել գերման պետութեանց դաշնակցութիւն մը, փոխանակ հետեւելու անգլեւամերիկեան ծրագրին որ կը ձգտի կեդրոնացեալ պետութիւն մը հաստատել։

Ներքին խնդիրներու մասին ալ խօսելով, զօրավարը կրկնեց իր պահանջները․— լուծել ազգ․ ժողովը, վերաքննել սահմանադրութիւնը, ընդհ․ ներում շնորհել պատերազմի յանցաւորներուն (բացի ոճրագործներէն) եւն․։

«Վերջ տալ անգլութեան պայքարին»

Երկուշաբթի օր նշանակալից հակաճառութիւն մը տեղի ունեցաւ Ազգաժողովի Քաղաքական Յանձնախումբին առջեւ, երբ Մ․ Նահանգներու ներկայացուցիչը վճռապէս մերժեց խորհրդային բանաձեւ մը, որ կը դատապարտէր արեւմտեան պետութիւնները, իբրեւ պատերազմի հրձիգ եւ կ՚առաջարկէր դաշինք մը կնքել հինգ մեծ պետութեանց միջեւ ։

Բանաձեւը ներկայացուց Պ․ Վիշինսկի, կրկնելով հերթական մեղադրանքները եւ իբրեւ եղրակացութիւն, պահանջելով «գործնական միջոցներ ձեռք առնել, հիւլէական զէնքերը արգիլելու եւ միջազգային հակակշիռ հաստատելու համար»։ Այս առթիւ խստօրէն քննադատեց Ատլանտեան դաշինքը, պնդելով թէ բացէ ի բաց ուղղուած է Խ․ Միութեան դէմ։ Ըսաւ նաեւ թէ արեւմտեան Գերմանիան իբրեւ խարիսխ կը գործածեն Խ․ Միութեան դէմ յարձակելու համար։ Եւ վերջապէս քննադատեց Մարշըլի ծրագիրը ։

Իր ճառին պատասխանեց ամերիկեան պատուիրակը, Պ․ Օսթին, նոյն ուժգնութեամբ, ըսաւ թէ Պ․ Վիշինսկիի մեղադրանքներուն երկար շարքը «հրախաղութեանց նոր ցուցադրութիւն մըն է ։ Ամէնքս ալ կ՚ընդունինք թէ Պ․ Վիշինսկի վարպետ է չանթի եւ որոտումի, բայց հետզհետէ կը ձանձրանանք երբ կը կրկնուին։ Զօրս յաջորդական ընդհ․ ժողովներ նոյն բաները լսեցին ։ Իր բանաձեւը կը պարունակէ բոլոր տարրերը Խ․ Միութեան վերջին չորս տարիներու գրգռիչ առաջարկներուն, որոնք վարպետօրէն իրար հիւսած են․ այնպէս որ այս կամ այն մասին ընդունելութիւնը կրնայ դատապարտութիւնը համարուիլ Մ․ Նահանգներուն, Անգլիոյ կամ ուրիշ ոեւէ պետութեան։ Խորհրդային բանաձեւը ձիթենիի արհեստական ճիւղ մըն է, շրջապատուած՝ փուշերով։ Եթէ Խ․ Կառավարութիւնը կ՚ուզէ միջոցներ ձեռք առնել խաղաղութիւնը ամրապնդելու համար, միջոցները իր ձեռքն են։ Դադրեցուցէք ձեր ատելութեան պայքարը ոչ – Կոմինֆորմ (բոլշեւիկ) աշխարհին դէմ։ Մոռցէք այն վարդապետութիւնը թէ այդ աշխարհը թշնամի է ձեզի։ Թող ձեր ժողովուրդը հանդիպի մեր ժողովուրդներուն եւ միասնաբար քննէ հասարակաց խնդիրները։ Վերցուցէք ձեր երկաթեայ վարագոյրը եւ ամրապնդած պիտի ըլլաք խաղաղութիւնը »։

Պ․ Օսթին ըսաւ նաեւ թէ «խաբէութիւն է » հինգ պետութեանց դաշինքի ծրագիրը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

1950ի ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻՆ բացը առ այժմ կը հաշուեն 260 միլիառ ֆրանք։ Որոշուած է տուրքերը աւելցնել կամ կարգ մը նոր տուրքեր հաստատել, խստացնել հսկողութիւնը եւն․։ Ընդհ․ ելեւմուտքը պիտի ըլլայ 2150 միլիառ ֆրանք ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ հսկայական գործարան մը պիտի կառուցանէ Անգլիա, Լիվրփուլի մօտ, ինչպէս հաղորդուեցաւ պաշտօնապէս։ Թէ բանուորի եւ թէ շինանիւթի համար նախապատրաստութիւն պիտի տրուի այս հաստատութեան։ — Թերթերը կը գրեն թէ զօրաւոր պայթուցիկներու գործարան մը կը շինուի Պերլինի ռուսական շրջանին մօտ, Էրքնէր քիմիական գործարանին մէջ ։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ եօթը ներկայացուցիչները ծանուցագիր մը ուղղեցին Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարարութեան, յայտնելով թէ «ազատ են խաղաղութեան յոյսերը Պաղեստինի մէջ»։ Եգիպտական դեսպանը, որ անձամբ յանձնած էր ծանուցագիրը, յայտարարեց թէ Իսրայէլ քաշուած է հաշտարար յանձնախումբէն, խախտելով Ազգաժողովին բանաձեւը ։

ՄԻԱԿԱՆԻ ՍՔԱՓԻՆԻ, գերիներու արտակարգ դեսպանը, որ պիտի դատուէր երկուշաբթի օր, դատարան չներկայացաւ։ Նամակով մը կը մեղադրէր թէ չի հաւատար դատարանին անաչառութեան։ Վերջին պահուն Զուիցերիա փախած էր։ Ձերբակալման ծանուցագիր հանուեցաւ անմիջապէս ։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Մեծ պատրաստութեամբ շաբաթ 19 նոյեմբերին ժամը 9ին Սինէմա Ալգազարի մէջ ։

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ․ ԿՈՄԻՏԷԻ։

Կը մասնակցին Հ․ Յ․ Դ․ բոլոր ենթակոմիտէները եւ խումբերը ինչպէս նաեւ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Շրջ․ վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով ։

Կը նախագահէ ընկեր Յ․ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս․ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, Հ․ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Ա․ ՔԷՕՍԷԵԱՆ ։

Ֆրանս․ ընկերվարականներու կողմէ պիտի խօսին GASTON DEFERRE, FRANCIS LEENHARDT եւ JOSEPH FERAUD:

Պիտի նուագեն գաղութիս սիրուած ջութակահար Պ․ Լ․ Ղեւոնդեան եւ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբի նուագախումբը ։

Պիտի երգէ Սէնթ Անի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ․ Հ․ Համբարձումեանի։

Պիտի արտասանեն Օր․ Սագաեան, դերասան Մութաֆեան եւ Քէնտիրեան ։ Պիտի ներկայացնեն նաեւ կենդանի պատկեր մը Ա․ Ահարոնեանի «Ուխտաւորը»էն ։

Հայկական պար, Ն ․Ս․ Ռոստոմ խումբի կողմէ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ Նոեմբեր 20ին ։

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին։

Աղբիւր Սերոբի յիշատակին

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲԻ նահատակութեան 50ամեակի առթիւ՝ 20 Նոյեմբեր, կիրակի երեկոյ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Près St. Germain, métro Près St. Germain:

Կը նախագահէ ընկեր Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ՝ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ։

Կ՚արտասանեն ընկերներ ԶԱՐԵՀ ՂԱՐԻՊԵԱՆ եւ Զ․ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ։ Կ՚երգեն Օրիորդներ Ա․ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Մ․ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ։

Մուտքը ազատ է ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ, ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի Հ․ Ազգ․ վարժարանի Կրթ․ Հոգաբարձութիւնս, Հ․ Բ․ Ընդհ․ Միութեան հովանաւորութեամբ հիմնուած դպրոցին 20րդ տարեշրջանի առթիւ կազմակերպած է, 1949 Նոյեմբեր 20ին , կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, Salle des Fêtesի մէջ (22 rue Voltaire) թէյասեղան մը ի պատիւ իր նախկին սաներուն, դաստիարակներուն եւ բոլոր այն անձնաւորութիւններուն , որոնք սատարած են տեղւոյս կրթ․ գործին ։

Միեւնոյն ատեն տեղի պիտի ունենայ 1948—49 տարեշրջանի աշակերտներու մրցանակաբաշխութիւնը։ Կը խնդրուի հայ ծնողներէն ներկայ ըլլալու ։

ՅՈՒՇԵՐՍ (ԱՆԱՅԻՍ)

Հրատարակուեցան Տիկին Եփիմէ Աւետիսեանի (Անայիս) ՅՈՒՇԵՐԸ։ 350 էջէ բաղկացած այս գեղեցիկ հատորին մէջ բանաստեղծուհին իրեն յատուկ ոճովը պատկերացուցած է 1880ական թուականներէն մինչեւ 1945 մեր ազգային հորիզոնին վրայ փայլած հռչակաւոր մարդիկը եւ պատահած կարեւոր դէպքերը։ ՅՈՒՇԵՐՍ ընթերցութեան շահեկան գիրք մը եւ կաղանդի թանկագին նուէր մըն է։

Ստանալու համար դիմել հետեւեալ գրավաճառներուն․— Մ․ Պարսամեան, 46 rue Richer, Paris (9): Հ․ Սամուէլ 51 ru eMr. le Prince, Paris (6): Հ․ Բալուեան 43 rue Richer, Paris (9): Ինչպէս նաեւ հեղինակին՝ 56bis rue Olivier Métra Paris (20):

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ
Թէ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ և
Թէ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
63 Rue de MAUBEUGE

Հեռ․ Tru. 12-05 métro Poissonniere

ՅՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ․ Յ․ Դ․ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ․ ԿՈՄԻՏԷՆ ընկերական ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ ․—

ՀԻՆԳՇԲ․ 17 Նոյ․ Վռամեան ենթակոմիտէն։

ՈՒՐԲԱԹ 18 Նոյ․ Հայաստանի ենթակոմիտէն ։

ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։

Այս ժողովներուն ներկայ կ՚ըլլան Շրջ․կոմիտէի ներկայացուցիչը եւ ընկ․ Ս․ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ։

ՓԱՐԻԶ․— Հ․ Յ․ Դ․ Աղբիւր – Սերոբ եւ Մ․ Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ․ ժողովը՝ այս ուրբաթ օր, ժամը 20.30ին, վերջին ժողովի տեղը։ Բացակաները նկատի կ՚առնուին ։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ․ — Հ․ Յ․ Դ․ Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն , սովորական հաւաքատեղին ։

ՖՐ․ Կ․ ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի ընդհ․ ժողովը այս ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ․— Հ․ Յ․ Դ․ Րաֆֆի խումբին ժողովը այս չորեքշաբթի , ժամը 8.45ին, Chope du Nord :

ՓԱՐԻԶ․— Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, 19a ru eCaumartin: Կը խօսի ընկեր Վ․ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Հայաստանի բնական աշխարհագրութիւնը»։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԻՍՍԻ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Զաւարեան » կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Խրիմեան ակումբին մէջ։ Անհրաժեշտ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀՈՂ-ԲՈՅԺ

ժողովրդական ամսաթերթ Բժշկութեան եւ Առողջապահութեան , կամ Տունին բժիշկը , 9րդ տարի։ — Խմբագիր՝ Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ։

Հոկտեմբերի թիւը (106), հետեւեալ բովանդակութեամբ․—

Խենթերը եւ իրենց արուեստը (Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ)։ Թուքը (ՏՈՔԹ․ Գ․ ԱՅՎԱԶԵԱՆ), Ընտիր գինիները (ՏՈՔԹ․ ՔՕԼՕԼԵԱՆ), Վիրաբուժութեան հրաշքները (ՏՈՔԹ․ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ), Առաջնորդ մայրերու (ՏՈՔԹ․ ԱՄԻՐԼՕ)։ Պատասխան բաժանորդներու բժշկական հարցումներուն (ԽՄԲ․)։

Մամուլի տակ է Նոյեմբերի թիւը (107) ։ Բաժանորդները կը ստանան Հոկտեմբերի թիւը մինչեւ մէկ շաբաթ ։

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են 500 ֆրանք Ֆրանսա, 700 ֆր․ արտասահման ։

Յունուար 1էն սկսեալ 600 ֆրանք Ֆրանսա, 750 ֆրանք արտասահման ։

Ով որ կանուխ կը ղրկէ բաժնեգինը, կ՚ընդունուի հին սակով ։

Դիմել Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, 17 rue Damesme, Paris։

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ՊԱՐՈՒՀԻ

ԱՐՄԷՆ ՕՀԱՆԵԱՆ

Իր Ամերիկայէն վերադարձի առիթով կուտայ հայկական եւ արեւելեան պարի եւ համերգի երեկոյ մը՝ 2 Դեկտեմբեր 1949, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին Salle Pleyel, 252 Fbg. St. Honoré, Métro Terne։

ՅԱՅՏԱԳԻՐ․— Խաչատուրեան, Բարխուդարեան, Տիգրանեան, Սպենդիարեան, Կարգանեան , Ռ․ Մելիքեան ։

Տոմսերը՝ 100 — 800 ֆրանք։ Կը ծախուին սովորական վայրերը ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ․ Մ․ Մ․Ի ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒՆ

Կիրակի, 20 Նոյեմբեր, Olierի դաշտին վրայ (La Vache Noire) , տեղի կ՚ունենան ընդհ․ մարզական փորձեր, ֆութպոլի, պասքէթ պօլի, վօլէ պօլի եւ աթլէթիզմի։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, խումբերու նոր վերակազմութեան համար, մարզիկներու հսկողութեան տակ ։

Patisserie Roger

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ
Առաջնակարգ վարպետ

ԱՊՍՊՐԵՑԷՔ
ձեր ուզած ամէն տեսակ gateauxները
ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ, ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ,
ԿՆՈՒՆՔԻ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒ
ՀԱՄԱՐ ԱՐԱԳ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒՄ
ՄԱՏՉԵԼԻ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ

Դիմել՝ ՏԱՎԼԱՇԵԱՆԻ 11 rue Laferrière, Paris (9)
Հեռաձայն TRU. 24-79 métro St. Georges

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme–(13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH · Fondé en 1925 · R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 17 Novembre 1949 Հինգշաբթի 17 ՆՈՅԵՄԲ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.6002–Նոր շրջան թիւ 1413

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Պատերազմէն առաջ շատ ենք զբաղած Հայր. Միութիւններով, որոնք պատկառելի թիւ մը կը կազմէին, այն ատեն։

Շուրջ 65 Հայր. կամ Վերաշինաց Միութիւններ կը հաշուէին միայն Մարսէյլի մէջ, նահանգներով, քաղաքներով, գիւղերով եւ թաղերով։ Թերեւս հազարի ալ չէր հասներ անդամներուն համագումարը։ Բայց եւ այնպէս, որոշ ուժ կը ներկայացնէին ։

Շատ բան փոխուած է, այդ օրերէն ի վեր։ Ինչպէս հանրային գործունէութեան բոլոր ճակատներուն վրայ ։

Տեսակ մը վերակենդանացում տեղի ունեցաւ 1946 — 1947ին, ներգաղթի առթիւ ։

Հայրենակցական թէ Վերաշինաց, նահանգային թէ գիւղական, բոլորն ալ ասպարէզ նետուեցան։ Եւ սիրայօժար տրամադրեցին մեծ գումարներ, որպէսզի կարելի եղածին չափ շատ հայրենակիցներ վերադառնան հայրենիք ։

Դժբախտաբար Հայրենադարձն ալ կէս ճամբան մնաց, ամէնէն առաջ կոտրելով Հայր. Միութեանց թեւերը ։

Ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնեն այսօր, այդ Միութիւնները, տարիներու ելեւէջներէն վերջ ։

Սպասելով որ իրենք պատրաստեն փաստացի վիճակագրութիւն մը, կ'ուզէինք արձանագրել կարգ մը խորհրդածութիւններ ։

Որքան կրցած ենք հետեւիլ, շատ մը Միութիւններ կա՛մ հանգստեան կոչուած, եւ կամ լուծարքի ենթարկուած են, ինքնաբերաբար ։

Այսպէս, ձայն չի լսուիր Բարձր Հայքէն, թէեւ Կարինէն էր որ «Ձայն մը հնչեց», առաջին անգամ ։

Լուռ է, նաեւ, Տրապիզոնը, որ կրնար Նահանգային Միութեան մը վերածել Սեւ Ծովի ափերուն ցիրուցան համրանքները։

Պատմական Շապին – Գարահիսարը, որ երկուքի բաժնուած էր, իր երէկուան պատմութիւնն ալ մոռցեր է։

Կը թուի թէ ծանր բեռ մը շալկած եւ դէպի Բերդը մագլցած կ'ըլլան, եթէ քով քովի գան, գոնէ 1915ի Հերոսամարտին տարեդարձը տօնելու համար ...

Նոյն տժգոյն պատկերը կը ներկայացնէ Վասպուրականը, Փարիզի մէջ։ Ինչպէս եւ Տարօն – Տուրուբերանը։

Հայր. Միութիւն ունի՞ն թէ ոչ։ Անցեալէն կայծ մը, յիշատակ մը պահե՞ր են թէ ոչ։ Գոնէ գիտե՞ն իրենց համրանքը, անոր հոգերն ու բաղձանքները ։

Տեղեկութիւն չունինք։ Երբեմն ձայներ կը լսուին գաւառէն,— Մարսէյլ, Վիէն, Տէսին, տօնակատարութեանց առթիւ։ (Փարիզի Վասպուրականցիները — ջոջեր — իրենց փառաւոր Հերոսամարտն իսկ թանգարան փոխադրած են)։

Միւսներէն յաճախ կը լսուին երեք անուններ.— Համախարբերդցիական (ըսել կ'ուզեն՝ Նահանգային), Սեբաստիոյ Նահանգային եւ Մալաթիոյ Կրթասիրաց Միութիւնները (նոյնպէս երկուքի բաժնուած)։ Ողջ են նաեւ Կիլիկեան Միութիւնը, Քղին, երկու տարբեր ճիւղերով, Կեսարիան եւն.։

Այս հարեւանցի տեսութեամբ ալ կը պարզուի որ այնքան կազդուրիչ պատկեր մը չեն ներկայացներ Հայր. Միութիւնները, տարիներու աղմուկէն վերջ ։

«Անելի՞ք» չունին, թէ յոգնած են։ Եւ կամ վերջացա՞ծ կը նկատեն իրենց դերը, սպասելով անակնկալ դէպքերու, նորէն ասպարէզ նետուելու համար։

Այս հարցումներուն պատասխանն ալ իրենց կը թողունք։ Մանաւանդ «Վեց Նահանգներու» մնացորդներուն, որոնք ամէնէն աւելի նախանձախնդիր պիտի ըլլային։

Նոր չէ որ պիտի բացատրենք թէ Հայր. Միութիւնները գոյութեան իրաւունք ունին միայն հայրենիքէն դուրս։ Իբրեւ հետեւանք բացառիկ պարագաներու ։

Արդ, ո՞ր եւէ հոգ չունի՞ն մեր գաղութին Հայր. Միութիւնները։ Չկա՞ն նոր պարտականութիւններ, աշխատանքի հրաւիրելու համար բոլորը ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ »ՆԵՐԸ

Անշուշտ հեւ ի հեւ կարդացիք Աղբիւր Սերոբի մասին «Յառաջ»ի ութ յաջորդական թիւերուն մէջ հրատարակուած սիրուն ծաղկաքաղը։ Փոքր դրուագներ, այո, իր հերոսի կեանքէն, բայց այնքան մեծ իրենց նշանակութեամբ, մեր յեղափոխական եւ ազատագրութեան պատմութեան համար։

Իր մահուան յիսնամեակին առթիւ, Հերոսին անձին ու գործին վերակենդանացումը, որքան ալ սրտաճմլիկ ըլլայ իր արիւնոտ հետքերով, մինչեւ իր եղերական մահը, պէտք է հպարտութեամբ ուռեցնէ մեր կուրծքերը։

Որո՞ւ սրտին չեն խօսիր անհաւասար պայքարի մը մէջ իր տարած յաղթանակները, ոչ միայն Թուրք ու քիւրտ խուժանին, այլ կազմակերպուած զօրքին ու իշխանութեան դէմ ։

Հերոսներ ունին հին ու նոր բոլոր ժողովուրդները, բոլոր ժամանակներու համար։ Անոնք մեծ նպատակի մը համար մեռնիլ գիտցող քաջեր են։

Բայց ինչ որ արձանագրած է հայ ժողովուրդը իր վերջին վաթսունամեակի յեղափոխական պատմութեան էջերուն մէջ, կարելի է աննման նկատել եւ աննախընթաց ։

Անդրանիկներ, Մուրատներ, Սերոբներ, Հրայրներ, Նիկոլներ, Խէչօներ կամ Բ. Սիւնիներ սովորական իմաստով քաջեր չեն, քաջեր որոնք յանդուգն նուիրումով մը կը նետուին առաջ։

Անոնք հսկաներ են, շալկած իրենց ուսերուն ամբողջ ժողովուրդի մը տառապանքն ու գերութիւնը, ազատութեան տենչը ու արդարութեան ծարաւը։

Անոնք յանձն առնելով ամէն զոհողութիւն, մեծն են եկած Հայոց աշխարհի հոներն ու ձորերը, ամէն մէկ կիրճն ու ծմակը։ Իրենց հրացանին որոտը արձագանգեր է հայ շինականին սրտին մէջ. Յոյսով, տենչով լեցուցեր է անոր խեղճուկ հիւղակը ։

Իր ուժին գիտակցութեան հպարտութիւնը, ու մարդկային արժանապատուութիւնը գոյն են տուեր նկուն արհեստաւորին դալուկ դէմքին։ Եւ հայ երիտասարդութեան աչքերը փայլեր են վրէժի կրակով, երբ լսեր է արձակուած հրամանը, խոստացուած պարգեւը Սերոբի գլուխը բերողին։

Եթէ բարբարոսները անոր դաւաճանութեամբ կրցան յագեցնել խուժանին արիւնի ծարաւը, չկրցան մարել Ազատութեան ծարաւը հայ ժողովուրդին, որուն Մուրատներն ու Սերոբները, Անդրանիկներն ու Գ. Զավուշները, Զուլումաթներն ու Գուրգէնները գիտցան անաղարտ պահել զայն իրենց հերոսական մահով։

Անոնց յիշատակը եթէ յաւերժացաւ իրենց քաջագործութիւններով, յաւերժացաւ նաեւ այն երգերով՝ որոնք մինչեւ այսօր կ'արձագանգեն լեռնէ լեռ, կամ կը սլանան «Իբրեւ Արծիւ», Հայոց աշխարհի գագաթներուն վրայ։ ՍՕՍԻ

ՍՈՒՐԻՈՅ երեսփ. ընտրութիւնները կատարուեցան Նոյեմբեր 15ին։ Առաջին անգամ ըլլալով կիներն ալ քուէարկեցին։ Պարտքի համար բանտարկուած քաղաքացիները արձակուեցան, որպէսզի կարենան քուէ տալ։ Արդիւնքը պիտի ծանուցուի այսօր, հինգշաբթի ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան նախորդ ընդհ. քարտուղարը, Կոմուլքա, որ վտարուած էր, զօր. Սփիչալսքիի եւ նախկին նախարար Զենոն Քլիսքոյի հետ, պիտի դատուի իբրեւ «ազգայնական, թիթոյական, դաւաճան»։ Մառեշալ Ռոքովսկի, որ Մոսկուայէն Վարշաւա փոխադրուած էր, իբրեւ սպարապետ, անդամ ընտրուեցաւ Լեհաստանի Քաղաք. Բիւրոյին ։

ՄԱՐՇԸԼԻ ծրագրի մասին տեղեկագիր մը ուղղելով խորհրդարանին, նախագահ Թրումըն կը թելադրէ որ Եւրոպայի պետութիւնները աւելի աժանցնեն իրենց գիները, որպէսզի կարենան մրցիլ ամերիկեան հրապարակին վրայ։— Ֆրանսայի արտաքին առեւտուրը գրեթէ հաւասարակշռուած է, առաջին անգամ ըլլալով, պատերազմէն ի վեր։ Անցեալ հոկտեմբերին արտածումները եղած են ներածումներուն 95 %ը։

Ի՞նչ զիջումներ եղած են Արեւմտեան Գերմանիոյ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պ. Ատընաուըր, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, երեքշաբթի օր ճառ մը խօսելով խորհրդարանին առջեւ, պարզեց Երեք Մեծերու կողմէ եղած զիջումները։

Այս յայտարարութենէն առաջ, վարչապետը եւ երեք պետութեանց մարզպանները գոցփակ ժողով մը գումարած էին փառաւոր պանդոկի մը մէջ, մայրաքաղաքին մօտ։ Օրակարգը սպառած չըլլալով, որոշուեցաւ ուրիշ ժողով մը գումարել հինգշաբթի օր։ Բայց վարչապետը փութաց խորհրդարանին հաղորդել տրուած տեղեկութիւնները։

Իր յայտարարութեան համաձայն, 1.— Երեք պետութեանց արտաքին նախարարները արտօնած են որ իրենց մարզպանները վերաքննեն պողպատի, արհեստական քարիւղի եւ քիմիական նիւթերու կարգ մը գործարաններու քանդումի որոշումը։ Մինչ այդ, քանդումները պիտի դանդաղեցնեն, որպէսզի կարեւոր գործողութիւն մը չկատարուի, վնասելով բանակցութեանց արդիւնքին։Յոյս կայ որ քանդումները վերջնապէս դադրին։

2.— Երեք մարզպանները պիտի բանակցին գերման կառավարութեան հետ, արտօնելու համար աւելի մեծ եւ արընթաց նաւերու շինութիւնը ։

3.— Գերմանիան պիտի կրնայ մասնակցիլ կարգ մը միջազգային կազմակերպութեանց ։

4.— Երեք Դաշնակիցները միջոցներ պիտի խորհին, թեթեւցնելու համար ներկայ պատերազմական վիճակին հետեւանքները ։

5.— Գերման կառավարութիւնը պիտի կրնայ առեւտրական ներկայացուցիչներ եւ հիւպատոսներ ղրկել արտասահման ։

Այս զիջումներուն փոխարէն, արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան առաջարկուած են հետեւեալ երաշխաւորութիւնները.—

1.— Լրիւ եւ անվերապահ մասնակցութիւն Ռուրի շրջանին համար հաստատուած միջազգային վարչութեան։ 2.— Գործակցութիւն զինուորական ապահովութեան խորհուրդին։ 3.— Գործակցութիւն՝ լուծելու համար ճարտարագործական մեծ խմբակցութիւնները։

Վարչապետը առաջարկած է օտար դրամագլուխներ շահարկել գերման մեծ ճարտարարուեստութեանց մէջ, բայց դաշնակիցները ժխտական պատասխան տուած են ։

Ձեկուցում տուած ատեն, Տոքթ. Ատընաուըր թուեց այն գործարանները որոնց քանդումը պիտի դանդաղեցնեն, սպասելով վերջնական որոշման։ Ցանկին մէջ կը գտնուի Ռուրի Աւգուստ Թիսէն հաստատութիւնը որ Եւրոպայի ամենամեծ գործարանն է պողպատի արտադրութեան համար ։

Երեք մարզպանները հաւաստած են թէ մասնաւոր պայմաններ դրուած չեն Փարիզի ժողովին մէջ, բայց նոր բանակցութեանց յաջողութիւնը կախում ունի Գերմանիոյ բռնելիք դիրքէն։

Վարչապետը իր ճառին մէջ ողջունելով Ֆրանսայի ժողովուրդը, յայտարարեց թէ Եւրոպայի ճակատագիրը կախում ունի Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ գոհացուցիչ յարաբերութիւններէն ։ Իր համոզումով, «բազմաթիւ Ֆրանսացիներ կը մաղթեն որ միանգամ ընդ միշտ վերջանան երկու երկիրներուն միջեւ տիրող դժուարութիւնները։ Ես համոզուած եմ թէ գերման ժողովուրդին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը տոգորուած է նոյն բաղձանքով»։

★ Վիճաբանութեանց ընթացքին Տոքթ. Շումախըր, ընկերվարական կուսակցութեան առաջնորդը, խստօրէն քննադատեց կառավարութեան քաղաքականութիւնը։ Մասնաւորապէս քննադատեց օտար դրամագլուխի մասնակցութեան համար եղած հրաւէրը։ Ըսաւ թէ վարչապետը զիջումներ կատարած է առանց խորհրդակցելու կառավարութեան անդամներուն հետ ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՓԱՐԻԶ – ՆԻՒ ԵՈՐՔ օդանաւի արկածին զոհերէն Օր. Ժինէթ Նըվէօ պիտի թաղուէր առջի օր։ Վերջին պահուն իր եղբայրը եւ ազգականները հաստատեցին թէ Փարիզ փոխադրուած մարմինը ուրիշ կնոջ մը դիակն է, ներկուած երկար եղունգներով եւ արեւելեան ծանր մետալիոնով։ Հաւանաբար Սուրիացի։

ԿԱՆՏԻԻ սպանիչը, Կոտսէ, Գչ. օր կախուեցաւ իր մեղսակիցին հետ։ Երկու մահապարտները կը ժպտէին, պատիժը գործադրուած ատեն, դէպի արեւը նայելով եւ հնդկական աղօթքներ մրմնջելով։ Իրենց վերջին խօսքերն եղան.— « Թող անմահ մնայ միացեալ Հնդկաստանը։ Կ'ողջունենք մայր հայրենիքը»։ Երկու դիակներն ալ հրկիզուեցան, ի ներկայութեան չորս պրահման քուրմերու ։

ԻՆՉՊԷՍ ՓՐԿԵԼ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կարճ կապելու համար միասին պատասխանեմ եւ հինգերորդ ու վեցերորդ կէտերին:

Ես կարծում եմ, որ ամերիկահայ նոր սերնդի ազգային կրթութեան ու դաստիարակութեան գործը այնքան կարեւոր է, այնքան կենսական, այժմէական ու հրատապ, որ որեւէ մէկ կազմակերպութիւն չի կարող յաւակնութիւն ունենալ առանձինն վարելու այդ գործը: Ազգային բոլոր ուժերի համագործակցութեամբ միայն կարելի է քիչ - շատ գոհացուցիչ հիմքերի վրայ դնել: Ուրեմն, եւ եկեղեցի ու Թեմական մարմիններ, եւ քաղաքական կուսակցութիւն, ՀՕՄ ու հայրենակցականներ՝ բոլորը պէտք է համախմբեն իրենց ուժերն ու նիւթական միջոցները միացեալ ջանքերով պայքարելու համար ճերմակ ջարդի դէմ: Ամերիկահայը ճեմարանին տուաւ 127 հազար տոլար, —եւ լաւ արաւ, որ տուաւ,— բայց նա ի վիճակի է եւ պէտք է տայ եթէ ոչ աւելին, գէթ այդքանը նաեւ իր զաւակների համար: Իսկ այդ հնարաւոր կը լինի, եթէ — կրկնում եմ — միանան բոլոր ազգային - հասարակական ուժերը:

Կրթական գործի կազմակերպումն ու զարգացումը նախ եւ առաջ, կախուած է, ի հարկէ, նիւթական միջոցից: Բայց նիւթական միջոցն էլ, ինչպէս եւ ամբողջ կրթական գործը, կախուած է հասարակական գիտակցութիւնից եւ գործող ուժերից: Ուրեմն, ամէն միջոցով — եւ առաջին հերթին, անշուշտ, մամուլով — պէտք է զարթեցնել հասարակութեան մէջ հետաքրքրութիւն դէպի հայ կրթութիւնն ու դպրոցը: Դատապարտելի է այն ծնողը, որ հայերէն գիտնալով հանդերձ զաւակների հետ չի խօսում մայրենի լեզուով: Դատապարտելի ենք մենք ամէնքս, որ մատների արանքով ենք նայում նոր սերնդի խորշանքի վրայ դէպի հայերէն լեզուն:

Նոյնքան կարեւոր է նաեւ կրթական գործի ղեկավարութիւնը: Թէ կենտրոնական եւ թէ տեղական մարմինների մէջ չպէտք է մտնեն մարդիկ, որոնք չեն հաւատում կամ անտարբեր են դէպի կրթական գործը կամ ծանրաբեռնուած են ուրիշ աշխատանքներով այնքան, որ ժամանակ ու հնարաւորութիւն չունեն տրամադրելու կրթական գործին: Ես առանձնապէս շեշտում եմ հաւատը. որեւէ ձեռնարկ յաջողցնելու համար առաջին պայմանն է հաւատն ու խանդավառութիւնը: Օրինակ ձեզ՝ Շանթը եւ ճեմարանի հանդանակութեան արդիւնքը:

« Ի՞նչ միջոցներ եւ գործի կազմակերպութեան ի՞նչ ձեւ կառաջարկէք» — ցանուցիր մտքերիս մէջ պատասխանն արդէն գրուած է: Ուրեմն՝ համախմբել ազգային եւ հասարակական կազմակերպութիւնները կրթական հարցի շուրջ, ստեղծել կենտրոնական կրթական մարմին, գոյացնել բաւարար նիւթական միջոցներ, եկեղեցիների եւ հանրային կազմակերպութիւնների պիտճէի որոշ մասը յատկացնել կրթական գործին, դրամ չխնայել կանոնաւոր դպրոցներ եւ կարող ուսուցիչներ պահելու կամ պատրաստելու համար, ծնողական մարմիններ կազմել դպրոցներին օժանդակելու նպատակով, ծնողների եւ հասարակութեան մէջ կենդանի հետաքրքրութիւն առաջ բերել: Միջոցներ ու ձեւեր կարելի է գտնել միշտ. գլխաւորը կրթական գործը ղեկավարելու, նրան ժամանակ ու սիրտ տրամադրելու ընդունակ մարդիկ գտնելն է, ինչպէս եւ կրթական գործի պահանջը ժողովրդականացնելը:

Ամերիկահայ նոր սերնդի ազգային կրթութեան եւ դաստիարակութեան հարցը, ըստ իս, պէտք է դարձնել ամենօրեայ խնդիր: Պէտք է առաջ բերել ընդհանուր եւ տեւական շարժում: Ամերիկահայը պէտք է, վերջապէս, զգայ ու հասկանայ, որ անտարբեր մնալով դէպի կրթական գործը՝ նա սեփական ձեռքով գերեզման է դնում իր զաւակներին:

Այսօր, մանաւանդ, երբ ազգային արտաքին օգնութեան պահանջները պակաս են, ամերիկահայը պարտաւոր է մտածել, աշխատել եւ զոհել նաեւ իր տան եւ իր զաւակների համար: Այլապէս, 20—30 տարի յետոյ, ամերիկահայ այս մեծ ու չէն գաղութից կը մնայ միայն տխուր յիշատակ:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ 1895Ի ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐՈՒՆ պատմութիւնը, տեղական բարբառով եւ հին դէպքերով ճոխացած: Գրեց՝ Գ. ՏԷՕՎԼԷԹ, Գ. հատոր: Փարիզ, 1949: Գին 500 ֆրանք: Դիմել Imprimerie A. Der - Agopian, 17 rue Damesme: Փարիզ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ինչո՞ւ կը փախչին..

Հասարակ ճշմարտութիւններ կան, զորս պէտք է յիշեցնել շարունակ: Անոնց կարգէն — եւ գլխաւորներէն— է մարդկային ազատութիւնը:

Եթէ պետութիւնը, որ ժողովրդավար երկիրներու մօտ կազմուած է ժողովուրդի ներկայացուցիչներէն՝ ունի իրաւունքներ, ունի նաեւ պարտականութիւններ հանդէպ զինքը ընտրող ժողովուրդին: Եւ փոխադարձաբար: Այն օրը որ պետութիւնը կը դաւաճանէ ժողովուրդին, չի գործադրեր իր յանձնառութիւնները, կը տապալի անխուսափելիօրէն:

Ժողովուրդները իրենց գնահատանքը կամ պարսաւանքը արտայայտելու համար, ունին երկու գլխաւոր միջոց՝ բեմ եւ մամուլ: Ազատօրէն արտայայտել իր կարծիքը, առանց ձերբակալման կամ գնդակահարման վախի: Անոնց կաշկանդումը մարդը կ'առաջնորդէ յետադիմութեան, անբանութեան կամ ընդվզումի:

Կայ տակաւին Մարդկային Իրաւունքներու Պաշտպան Միջազգային Ընկերակցութիւնը, արհեստակցական ընկերութիւններ եւն.: Անոնց նպատակն է ստեղծել բարօր վիճակ մը մարդ անհատին համար:

Նախնական վիճակէն բարձր աստիճանի հասցնե լզայն:

Ունինք մեր օրերուն, նոյնիսկ կենդանիներու պաշտպան ընկերութիւններ:

Միահեծան իշխանութիւններն ու բռնապետները, ընդհակառակն, կը խուսափին ճշմարտութեան լոյսէն: Բայց ազատութեան ժողովրդավարութեան ձգտող ազգերը, տապալեցին աստիճանաբար բռնաւորները, անոնց տեղ հաստատելով նոր ու ժողովրդավար կարգերը: Ծանօթ են Ցարերու եւ Սուլթաններու պատմութիւնները:

Խ. Միութիւնն ու իր արբանեակ պետութիւնները՝ կը ղեկավարուին երեւութապէս աշխատաւորութեան կողմէ: Իրականին մէջ սակայն այս երկիրներուն մէջ կը տիրէ դաժան բռնակալութիւն մը, աւելի բիրտ քան ցարերու օրով: Այլապէս ինչո՞վ բացատրել փախստականներու բազմութիւնը, որ կը հոսի անդադար՝ դէպի ազատ ու հիւրընկալ երկիրներ, կեանքը վտանգելու գնով: Մարդ առնուազն յիմարացած պէտք է ըլլայ, որ յանձն առնէ այդ վտանգաւոր փախուստը: Ձգելով իր ետեւ ընտանեկան յարկը, ճակտի վաստակն ու հայրենիքը:

Այստեղ փակագիծ մը: Ամիսներ առաջ բարեմիտ հայրենակից մը խմբագրութեան ուղղած էր դիտողութիւն մը, գրուած «Յառաջ»ի լուսանցքին վրայ, մեր այն յօդուածին առթիւ, ուր կը քննադատէինք Ստալինի ուղղուած շողոքորթութիւնները: Ու կը հարցնէր թէ՝ ինչ շահ կ'ունենայ ատկէ հայ ժողովուրդը:

Մեզի համար երկրորդական է, թէ որքան կ'ազդեն մեր քննադատութիւնները Կրեմլինի վրայ.— եւ վստահաբար կ'ունենան իրենց ազդեցութիւնը: Մենք կը մտածենք իբրեւ մարդ, եւ գրի կ'առնենք մեր մտածումները յանուն բազմութիւններու, որ լեզու ունին, բերան չունին, իմ գաւառիս պատկերալից բացատրութեամբ: Եթէ կարենայինք խօսեցնել երկրի ժողովուրդը:

Անգլիացի լրագրող մը կը հաղորդէ Վիէննայէն թէ՝ համաձայն գաղթականներու միջազգային կազմակերպութեան մը տեղեկագրին, 1946էն ի վեր Երկաթեայ Վարագոյրին ետեւ գտնուող ժողովուրդներէն 700 հազար հոգի՝ Աւստրիոյ վրայով փախած են արեւմտեան երկիրներ:

Ու տակաւին կարելի չէ նկատել այս թիւը ամբողջական, որովհետեւ բազմաթիւ գաղթականներ կ'անցնին սահմանը անկանոն միջոցներով, առանց բռնուելու Աւստրիական սահմանային իշխանութիւններէն եւ արձանագրուելու անոնց կողմէ:

Փախստականներու թիւը կը հաշուեն մէկ միլիոն, թերեւս աւելի: Անկախ այդ երկիրներէն գաղթող 365 հազար գերման քաղաքացիներէն, որոնց նախահայրերը այդտեղ ապրած են դարերէ ի վեր, հեռացած են նաեւ 400 հազար տեղացիներ ու Հրեաներ, չտոկալով բոլշեւիկ բռնութիւններուն:

Հակառակ սովետ իշխանութիւններու խիստ արգելքներուն, փախուստը արեւելքէն արեւմուտք կը շարունակուի: 1949ի վերջաւորութեան անոնց թիւը պիտի ըլլայ աւելի քան 70.000:

Համաձայն փախստական ականատեսներու, աւստրեւհունգար սահմանագլուխին վրայ հաստատուած են ամրութիւններ, արգիլելու համար Հունգարացիներու փախուստը Աւստրիա: Չեխոսլովաքիոյ հիւսիսային սահմանագլուխի ամբողջ երկայնութեան, մինչեւ հարաւ դէպի Եուկոսլավիա, բլուրներու եւ հովիտներու վրայ, անտառներու, դաշտերու եւ հեղեղատներու մէջէն կ'անցնի՝ երկար ցանց մը փշաթելերու: Ատոր դիմաց նոյնանման ուրիշ ցանց մը.— իսկական

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՆՈՐ ՄԱՐԶԱԴԱՇՏԸ

« Սով. Հայաստան» կը գրէ թէ Երեւանի հանրապետական մարզադաշտի կառուցման աշխատանքները յառաջ կը տարուին մեծ թափով: Ստադիոնը որ Միութեան մեծագոյն մարզային վայրերէն մէկն է, պիտի ունենայ 3 հիմնական մուտք. իսկ նստարանները՝ 52 մուտք: Բացի ֆութպոլի դաշտերէն եւ ջրաւազանէն, 17 հեկտար տարածութեամբ մարզադաշտը պիտի ունենայ թեթեւ ըմբշական, վոլիպոլի, պասքէթպոլի, թէնիսի եւ մարմնակրթանքի եւ մարզական տարբեր ձեւերու համար բազմաթիւ խաղադաշտեր, իրենց համապատասխան նստարաններով, մարզական հանդէսներու հրապարակ, վազքուղիներ, հրապարակներ, հազար մարդատար ինքնաշարժի համար սպասման հրապարակ:

Վերջերս Հայկ. կառավարութիւնը որոշած է նստելու տեղերը աւելցնել 10 հազար հոգիի համար եւս: Թրիպիւններու ելքի ուղիները այնպէս դասաւորուած են որ հնարաւորութիւն կուտան աւելի քան 35 հազար հանդիսականներու 5 րոպէէն դուրս ելլելու մարզադաշտէն: Այս հնարաւորութիւնը մրցանիշային էՍ.Միութեան միւս մարզադաշտերու համեմատութեամբ: Մարզադաշտին ճարտարապետն է Ն. Յակոբեան, որ նախագիծը կազմած ատեն օգտագործած է հայկական դասական ճարտարապետութիւնը, արհեստագիտութիւնը, ինչպէս եւ ժամանակակից ամէնէն մեծ մարզադաշտերու փորձը:

Նստարաններու կառուցման եւ երեսապատման համար կ'օգտագործուին Երեւանի բազալտը, Արթիկի տուֆը, Քոլագերանի տրախիտը: Մեծ տեղ է յատկացուած գեղարուեստական քանդակներուն: Գլխաւոր Թրիպիւնի կեդրոնական մասին մէջ պիտի դրուի քանդակ մը, որ պիտի պատկերացնէ մարմնակրթիչներու խումբ մը՝ իրենց ձեռքին մէջ՝ մարզական յաղթանակի բաժակը:

Նախագծին մէջ մեծ տեղ է յատկացուած մարզադաշտի հողամասի կանաչազարդման որ կը մեղմացնէ մարզադաշտի միկրոկլիման: Ծառուղիներն ու հրապարակները կը զարդարուին քանդակներով ու ճարտարապետական փոքր ձեւերով:

Մարզադաշտի մէկ մասը գալ տարի կ'աւարտի, իսկ քանի մը տարիէն Երեւան կ'ունենայ

երկաթէ վարագոյր: Ցանցերուն պարապութեան միջեւ լեցուած են թանձր կոյտեր փշաթելերու, որոնց կապուած են փոքրիկ ռումբեր: Ռումբերը կը պայթին թրթռացումներէն, շնորհիւ ելեկտրական հոսանքին:

Շատեր կը վիրաւորուին ու կը մեռնին այս պայթիւններէն, որոնք կը պատահին յաճախ, շուներու, կատուներու կամ վայրի անասուններու թելերու մէջ անցնելէն:

Աւստրիական կառավարութիւնը կը բողոքէ մարդկային այս աննպատակ կորուստներուն համար: Կը պահանջէ որ վերջ դրուին անոնց: Սակայն ոչ մէկ պատասխան պոլշեւիկեան իշխանութիւններէն:

Փշաթելերու ցանցին ետեւը գտնուող ամբողջ բուսականութիւնը, մացառներն ու ծառերը կտրուած են: Այս կրակէ ընդարձակ դաշտին վրայ, պահակներ կը հսկեն գիշեր ու ցերեկ փայտեայ բարձր դիտարան - աշտարակներէ, ուր զետեղուած են լուսարձակներ ու գնդացիրներ:

Սահմանին շրջակաները բնակող Աւստրիացիներ կը պատմեն, թէ գիշերները յաճախ կը լսեն գնդացիրներուն կափկափը:

Նմանօրինակ զգուշական միջոցներ ձեռք առնուած են Եուկոսլաւ եւ Չեխոսլովաք սահմանագլուխին վրայ, թէեւ ոչ այնքան խիստ: Չեխ սահմանապահներ կը գործածեն որսկան շուներ, իբրեւ օժանդակ, պաշտպանելու համար հեղեղատը, որ կը յանդի Աւստրիոյ սահմանագլուխը:

Այստեղ ալ Աւստրիացիք կը տեսնեն մարդիկ, որ կը վազեն սահմանագլուխը, կը լսեն գնդակահարութեան ձայներ, յետոյ ոչ մէկ շարժող շունչ:

Նոյնը նաեւ Եուկոսլաւ սահմանին վրայ: Ստիրիայի պաշտօնեաները ամսական հազարէն 2000 կը հաշուեն Աւստրիա փախչող սերպ փախստականներու թիւը:

Աւստրիական կառավարութիւնը բողոքեց վերջերս, գաղթականներու այս անընդհատ հոսանքին դէմ: Մանաւանդ որ անկախ այդ փախստականներէն, զանազան միջոցներով Աւստրիա կ'ապաստանին նաեւ, Արեւելեան Գերմանիայէն փախած Գերմանացիներ:

Աւստրիոյ Ներքին Նախարարութիւնը մերժեց Խորհրդային Իշխանութեան յանձնել բոլոր հունգար եւ չեխոսլովակ փախստականները, ինչպէս պահանջած էին:

Ա. ՀԱՅԻԿԵԱՆ

Ճարտարապետական փարթէք կառուցուածքներով Հարուստ մարզական մեծ Հիմնարկութիւն մը:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ստեղծագործութեան տունը ստացած է գրի առնուած ժողովրդական նոր երգեր, պատմուածքներ, զրոյցներ ու առածներ: Բանահաւաք Ս. Խանզատեան Հաւաքած է Արարատեան դաշտի կոլխոզնիկներուն մօտ 60 ստեղծագործութիւններ, որոնց մէջ ուշադրութեան արժանի են «Ջրանցքի երգ»ը, եւ «Երգ բամպակի» մասին: Ցայտնի բանահաւաք Ի. Ալավերտեան լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզէն ուղարկած է չորս տետր, որոնց մէջ գրի են առնուած ժամանակակից երգեր, մեծամասնութիւնը նուիրուած Սթալինին, Սովետական բանակին, ՍՍՌՄ, ժողովուրդներու եղբայրական բարեկամութեան եւ մասնաւորապէս Հայ եւ ատրպէջանցի ժողովուրդներու բարեկամութեան: Միկոյեան միջնակարգ դպրոցի վարիչ Վ. Մկրտիչեան Հաւաքած է մօտ 60 երգ, պատմուածք ու առած, որոնց մէջ «Կոլխոզային չատ բարիք» երգը Հետաքրքրութիւն յառաջացուցած է: Այս երգին մէջ կը խօսուի կոլխոզնիկներու ունեւոր կեանքի եւ անոր մասին թէ ինչ տուեր կոլխոզային կարգերը գիւղացիութեան:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մանկական բանաստեղծութիւնները ուկրայներէնի թարգմանած եւ առանձին գիրքով լոյս ընծայած է Քիէվի մէջ՝ ակադեմական Պաւլօ Տիչինան: Յ. Թումանեանի բանաստեղծութիւնները առաջին անգամ ուկրայներէն լեզուով Հրատարակուած են 1940ին: Գրքի թարգմանիչը յաջողած է Հարազատ կերպով վերարտադրել Թումանեանի բանաստեղծութիւններու Հմայիչ պարզութիւնը եւ գոյնը: Պահած է չափը, տրամադրութիւնը եւ վարպետօրէն մէջտեղ Հանած անոնց Համամարդկային բովանդակութիւնը:

Ժողովածուի մէջ զետեղուած են «Կանաչ ախպեր», «Քամին», «Կոյր աչուղը», «Ծիտիկի Օրօրքը», «Թռչունի մտածմունքը», «Մարտ», «Աշուն», «Առաջին ձիւնը», «Փիսիկի գանգատը», «Գետակը», «Տերեւաթափը» եւ «Գարնան Հրաւէր» բանաստեղծութիւնները: Մասնաւորապէս յիշատակութեան արժանի է «Փիսիկի գանգատը» բանաստեղծութեան Հիանալի թարգմանութիւնը: Ժողովածուն նկարազարդած է Պլէչչանսկին:

Բանաստեղծ, ակադեմական Պաւլօ Տիչինան ուսումնասիրած է թէ Հայ լեզուն եւ թէ երկար տարիներ զբաղած է Հայ գրականութեամբ:

Ան բարեկամական կապերով կապուած է Հայ բանաստեղծներէն շատերուն Հետ, մասնաւորապէս Յովհաննէս Յովհաննիսեանի Հետ: Որուն կարգ մը բանաստեղծութիւնները Ուկրաներէնի թարգմանած է: Թարգմանած է նաեւ Յ. Թումանեանի «Անուշ»ը, «Մի կաթիլ մեղր»ը եւ «Շունն ու կատուն»: Վերջերս ալ լոյս տեսաւ Խաչատուր Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» վէպը:

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆՏԵԱՆԻ ծննդեան 120ամեակը լրացաւ նոյեմբեր 5ին: Այս առթիւ Հայաստանի զանազան շրջաններու մէջ կազմակերպուած են բազմաթիւ դասախօսութիւններ Հետեւեալ նիւթերու շուրջ.— «Նալբանտեանի Երկրագործութիւնը», «Իր կեանքը եւ գործունէութիւնը», «Նալպանտեան եւ իր ժամանակը» եւայլն: Երեւանի մէջ պիտի կազմակերպուի ցուցահանդէս մը ուր կարելի պիտի ըլլայ տեսնել Նալպանտեանի դժբախտ կեանքը Պօղոս Պետրոս բանտին մէջ:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԹԱՓԱԼՑԵԱՆ, Հեղինակը կարգ մը մեծածաւալ վէպերու, գրած է «Արշալոյս» անունով վէպ մը եւ վերջերս ալ Հրատարակուեցաւ իր «Պատերազմ» վէպին երկրորդ Հատորը, որուն մէջ կը պատկերանայ Հայ ժողովուրդի մասնակցութիւնը «Հայրենական Պատերազմին»:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶԻ «Հատընտիր» խորագրով բանաստեղծութեանց Հատորը լոյս տեսաւ վերջերս: Բազմաթիւ բանաստեղծութիւններ նուիրած է Լերմոնտովի, Սիամանթոյի, Պուշկինի, ինչպէս եւ Հայրենադարձ Հայերուն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ արուեստանոցները կը պատրաստեն «Սովետական Հայաստան» փաստանկարներու ժապաւէն մը, Համօ Բեկնազարեանի, Իսահակեանի եւ Պետիկեան բեմայարդարութեամբ: Ժապաւէնը ցոյց պիտի տայ 30 տարուան ընթացքին կատարուած նուաճումները, գիտութեան, արտադրութեան եւ գիւղատնտեսութեան մարզերուն մէջ, ինչպէս եւ պիտի ներկայացնէ ընկերվարական աշխատանքի Հերոսներու դիմանկարները:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՀԻ ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ «Այս իմ երկիրն է» բանաստեղծութեան ժողովածուն Հրատարակուեցաւ Հայ Պետ.Հրատարակչութեան կողմէ: Գիրքը կը բաղկանայ չորս մասերէ: Առաջինին մէջ կը նկարագրէ իր ճամբորդութիւնը դէպի Մոսկուա եւ Մոսկուա քաղաքը: Երկրորդը, «Նորից Երեւանի մէջ»: Ան կ'երգէ Սովետական Հայաստանը եւ իր մայրաքաղաք Երեւանի Հրաշալիքները: Երրորդ մասը կը պարունակէ սիրոյ, կարօտի եւ այլ բանաստեղծութիւններ: Վերջին մասը կը կազմէ իր կատարած թարգմանութիւնները ռուս բանաստեղծներէ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅ ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒ ԲՈՂՈՔԸ

Մեր ընկերուհիներուն Հետ կարդացինք Տիկ. Էլլէն Բիւզանդի «Լսեցէք...» վերնագրով գրութիւնը, եւ չափազանց վշտացանք որ իրեն պէս խելացի Հայ կին մը Հայ աղջիկներս կը բաղդատէ եւ կը Հաւասարեցնէ օտարներու Հետ, ըսելով — Հիմակուան աղջիկները, Հայ թէ օտար, ընտանիք չեն կազմեր եւն.:

Հազարաւոր Հայ տիկիններէն Հարիւրի վրայ քանի՞ն իրենց ամուսինը լքեցին, եւ օտարներէն Հարիւրի վրայ քանի՞ն մինչեւ վերջը մնացին Համերաշխ իրենց ամուսիններուն եւ զաւակներուն Հետ, նոյնիսկ եթէ չափազանց Հանդիստ կեանք ու բախտաւորութիւն ունենային:

Տիկինը իր գրութեան մէջ կը նկարագրէր Հայ կիներու ցորեկ ու գիշեր կարի աշխատանքը, բնական է իրենց ամուսնին եւ ընտանիքին օգնելու նպատակով: Մենք Հայ աղջիկներս ալ գիշեր ցերեկ մեր աշխատանքով կ'օգնենք մեր ծնողքին: Վաղն ալ նոյնը պիտի ընենք մեր ամուսիններուն եւ զաւակներուն, երբ պէտք ըլլայ: Նոյնիսկ Փարիզի մէջ ծնած ու մեծցած Հայ աղջիկներուս Հազարներէն քանի՞ն լքեցին իրենց ընտանեկան բոյնը: Տիկինը իր այդ գրութիւնով շինե՞լ ուզած է թէ քանդել: Զարմացանք որ «Յառաջ»ն ալ Հրատարակեր է:

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅՈՒՀԻՆԵՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի, 13 Նոյեմբեր, Հ. Մ. Մ.ի մարզական խումբերը ուրախ զուարթ օթոքարին մէջ ազգային յեղափոխական երգերով մեկնեցան դէպի Feuchrollesի եւ Croissyի դաշտերը:

Մեր պահեստին դաշտ եկաւ ժամը 14ին, փոխանակ ժամը 13.15ին: Անմիջապէս որ դաշտ եկան, յանդուգն յարձակողականի անցան: Feucherollesի պահեստին գլուխը կորսնցուցած պաշտպանողականի դիմեց: Երկու կարճ կիսախաղերու արդիւնքը եղաւ ի նպաստ Հ. Մ. Մ.ի պահեստին, 6—2: Այս անգամին մեր պահեստի տղաքները իրենք զիրենք գերազանցեցին, Վարուժան երեք նշանակէտներով եւ Ռաֆֆի երկու, վեցերորդ կէտը Հակառակորդը նշանակեց ի նպաստ մեզի, գլուխը կորսնցուցած: Յարութ, Սերոբեան եւ Սիմոնիկ որ վիրաւորուած էր անցեալ կիրակի — իրենց վարպետ փասերով յաղթանակը ապահովեցին, բայց մեր մարզիկներուն թերացման պատճառաւ այս յաղթանակը պարտութիւն նշանակուեցաւ: Պէտք է ըլլալ ճշդապահ որպէսզի տարուած զոհողութիւններն ու աշխատանքները լաւագոյն արդիւնքը տան: Այս պարտութիւնը դաս պիտի ըլլա՞յ արդեօք: Պիտոյեանի ներկայութիւնը պիտի ամրապնդէ պահեստի դիրքերը (գործողութեան մը Հետեւանքով ցարդ կը բացակայէր):

Ժամը 15ին սկսաւ Ա. խումբի մրցումը: Մեր մարզիկները ամբողջ խաղի ընթացքին տիրապետեցին դաշտին, շատ մը առիթներ չկրցան օգտագործել, մանաւանդ փէնալթի մը որ վրիպեցաւ յաղթանակը ապահովելու: Խաղը վերջացաւ 2—2: Այս խաղին մէջ իրենց վարժ ու վարպետ խաղարկութիւնը երեւան բերին Պարոյր Մինասեան, Փիէռ Սարգիսեան, Կարօ, Կինեար եւ բերդապահ Յակոբ: Զգալի էր մեր Ա. խումբի սիւնը՝ խմբապետ Համազասպ: Մեր մարզիչը Պ. Մօրիս Քէօսէճեան գովելի է իր խորհուրդներով եւ Հետեւողականութեամբ:

Հ. Մ. Մ.ի կրտսերները գեղեցիկ եւ Հետաքրքիր խաղ մը ունեցան Croissyի կրտսերներուն դէմ: Մեր ապագայ յոյսերն են այս գեղեցիկ Հայորդիները, կրտսերներու խաղին արդիւնքը եղաւ 1—1:

Յ. ԴԻՏՈՂ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ թեմական խնդիրներուն կարգադրութեան Համար Հոկտեմբեր 21ին Հոն գացած է Կիլիկիոյ կաթողիկոսը: Այս առթիւ այցելած է նաեւ կառավարութեան անդամներուն: Կ'ըսուի թէ ընտրովի ժողովներ պիտի կազմուին, օրինաւոր առաջնորդ մը ընտրելու Համար:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ՀԱՅՈՒՀԻՆ

Ծանօթներուս եւ բարեկամներուս պնդումին վրայ, կ'ուզեմ քանի մը խօսքով, ներկայացնել Թագուհի Մկրտիչեանի կեանքը եւ գործունէութիւնը:

Նախքան այդ, ներողութիւն պիտի խնդրեմ այն բոլոր վերապրող Արմտանցիներէն եւ իրազեկներէ եթէ թերութիւններ գտնեն այս կենսագրականին մէջ:

Թագուհին, բնիկ Ակնցի, Նարվէր գիւղէն, Հարս գացած է Արմտան: Ամուսինը՝ Միքայէլ Մկրտիչեան, վարպետ Համետագործ, ծանօթ էր Հայ թէ Թուրք բնակչութեան: Թագուհին իր խիզախ եւ մանաւանդ Համեստ բնաւորութեամբ սիրուած էր բոլորէն:

Վրայ կը Հասնի 1914ի պատերազմը: Տարագրութիւն եւ ջարդ: Շատերու նման Թագուհին ալ կը կորսնցնէ իր ամուսինը եւ իր երկու անչափահաս զաւակներով կ'աքսորուի Հայրենի գիւղէն: Երկար չարչարանքներէ վերջ, կը Հասնի Սեբաստիա եւ կը յաջողի մտնել Հացագործի մը քով: Իր աշխատասիրութեամբ եւ ճարպիկութեամբ, շատ կարճ ժամանակի մը մէջ կը դառնայ վարպետ Հացագործ: Կը ճարէ իր զաւակներուն ապրուստը 1916 — 17ին, այդ սեւ օրերուն օգտակար կը դառնայ շատ շատերու եւ փոքրիկ գումար մըն ալ կ'ապահովէ:

1917ին Սեբաստիոյ մէջ կը բացուին ամերիկեան որբանոցներ: Իր զաւակները՝ Հռիփսիմէն եւ Բաբկէնը կը զետեղէ որբանոց ու իր շահաւոր գործը ձգելով, կը վերադառնայ, Հայրենի գիւղը, Արմտան: Հաղորդակցութեան մէջ կը մտնէ Զիմառայի, Կասմայի, Նարվէրի եւ Բենկայի, վերապրող Հայ բեկորներուն Հետ: Պարթեւահասակ առնական դէմքով, 35 տարուններ բոլորած այս պատկառազդու կինը Թափառականի ցուպը ձեռք առած կը շրջի գիւղէ գիւղ, կը Հաւաքէ անտէր անտիրական որբերը, իր խնայած գումարը կը յատկացնէ այդ վսեմ գործին եւ կը յաջողի բաւական թիւով: Հայորդիներ զրկել Սեբաստիոյ որբանոցները: (Մէկն ալ՝ այս տողերը գրողը): Իր անուշ ու Հմայիչ խօսքերով դարձաւ այդ սեւ օրերուն վերապրողներու մխիթարիչն ու պահապան Հրեշտակը: Յաճախ լսած եմ յուսահատ մայրերու մաղթանքները մեր գիւղական լեզուով,— «Ոտքդ քարի չդպչի».— Հող բռնես՝ ոսկի դառնայ».— «Աստուած մէկ օրդ Հազար ընէ»:

Իր բոլոր քայլերուն մէջ միշտ զգոյշ, սկսաւ յարաբերութեան մէջ մտնել, փախստական երիտասարդներու Հետ, որոնք կ'ապրէին լեռներու ծերպերուն մէջ, կտրուած ամէն Հաղորդակցութենէ: Նարվերցին (այս անունով կը կոչէին զինքը) ի տես այս ընդհանուր պահանջին, իր բնակութիւնը Հաստատեց այդ շրջանի գիւղերու կեդրոնը՝ Զիմառա: Ի Հարկէ այս տեղափոխութիւնը կատարուեցաւ Գուրու – Զայի գայմագամին եւ գիւղի միւտիրին գիտակցութեամբ, երբ Հացագործ:

«Նարվերցին» այլեւս Հասարակ մահկանացու մը չէր: Իր ծանր պարտականութեան գիտակից, բոլորին սիրելի առաջնորդը: Սակայն այս բոլորը չվրիպեցաւ Թուրք պաշտօնէութեան աչքէն: Հսկողութիւնը սաստկացած էր: Օր մըն ալ ոստիկանատուն կը կանչեն, այն ամբաստանութեամբ թէ կապ ունի փախստական Հայերու Հետ եւ զանոնք կը կերակրէ:

Ջուր կ'անցնին բոլոր տանջանքները, խոստովանցնելու Համար Հերոսուհին: Միւտիրը եւ ոստիկանապետը յուսահատած՝ ուշաթափ Թագուհին դուրս կը նետեն ոստիկանատունէն, դրեթէ կիսամեռ: Քանի մը տարեց կիներ, կը վերցնեն զինքը: Ծեծի ազդեցութեան տակ սեփ սեւ կտրած մարմինը: Անմիջապէս նոր մորթուած ոչխարի մորթով կը փաթթեն: Առաջին երկու օրը ոչ մէկ յոյսի նշոյլ, միմիայն Հատ ու կտուր խօսքեր, մէկ ամիս վերջ կը փոխադրուի կրկին Արմտան, ուր կը վերսկսի իր սիրած գործը, աւելի զգուշութեամբ: Հակառակ ոստիկանութեան Հսկողութեան, այս անգամ ալ յաջողեցաւ փրկել բազմաթիւ բեկորներ:

Եթէ չեմ սխալիր 1919ին տեղի ունեցաւ Գոչկիրիի քիւրտ աշիրէթներու ապստամբութիւնը, Գուրու Զայը գրաւուեցաւ ապստամբներու կողմէ, քանի մը օր վերջն ալ՝ Արմտանը:

Թագուհին գործի վրայ էր կրկին, Քիւրտերու Հետ միանալով առիթը Հասած նկատեց թափուած արիւնին վրէժը լուծելու:

Գ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ

(1)

Ֆրանսայի ներքին հարցեր

24 ԺԱՄ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ՆՈՅ. 25ԻՆ

Բանուորական Ուժը (F. O.), որ 900.000 անդամ կը հաշուէ, որոշեց ընդհանուր գործադուլ հռչակել Նոյեմբեր 25ին (յառաջիկայ ուրբաթ), 24 ժամուան համար: Հաւանական է որ ցոյցին մասնակցին նաեւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը (C. G. T.), որ մօտ 2.500.000 անդամ կը հաշուէ, եւ Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը (CFTC), որուն անդամներուն թիւը կը հաշուեն 750.000:

Բանուորական Ուժի վարչական Խորհուրդը գործադուլի որոշում տուաւ լսելէ վերջ իր պատուիրակութիւնը, որ տեսակցութիւն մը ունեցած էր վարչապետին հետ:

Ինչպէս յայտնի է, կառավարութիւնը միայն մէկ ամսուան համար 3000 ֆրանքի պարգեւ մը սահմանեց այն աշխատաւորներուն որոնք 15.000 ֆրանքէն պակաս կը ստանան: Բանուորական Ուժը առաջարկած է այդ պարգեւը վճարել բոլոր աշխատաւորներուն, Նոյեմբեր ամսուան համար, եւ 15 հազարի բարձրացնել նուազագոյն օրապահիկը, որ 11.900 ֆրանք է այժմ: Առաջարկած է նաեւ ազատ ձգել աշխատավարձքերու սահմանումը, վերահաստատել հաւաքական պայմանագրի դրութիւնը, առանց պարտաւորիչ հանգամանք տալու իրաւարարութեան:

Վարչապետը չէ ուզած որեւէ յանձնառութեան տակ մտնել, ոչ 3000 ֆրանքի պարգեւին ընդհանրացման, ոչ ալ նուազագոյն աշխատավարձքի գումարի յաւելման մասին:

★ Կառավարութիւնը հրատարակեց 1950ի ելմտացոյցին գլխաւոր կէտերը: Ելքի գումարն է 2.275 միլիառ, որ 405 միլիառ ֆրանքի յաւելում մը կը նշանակէ անցեալ տարուան վրայ: Նախատեսուած գումարին 1535 միլիառը սովորական ելմտացոյցն է (Նախորդը՝ 1250 միլիառ), 740 միլիառը՝ վերաշինութեան վարկ: Քաղաքային վարչութեան ծախքերը կը հաշուեն 1115 միլիառ, զինուորական ծախքերը՝ 420 միլիառ (մէջն ըլլալով Հնդկաչինի պատերազմին գումարը՝ 115 միլիառ ֆրանք): Ուրեմն զինուորական ծախքերը կը կազմեն ընդհ. ելմտացոյցին 27 առ հարիւրը (Նախապէս աւելի քան 30 առ հարիւր): Բացը գոցելու համար, կը նախատեսուին կարգ մը խնայողութիւններ եւ նոր տուրքեր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ կրակի տրուեցան ծերակոյտին ընտրութեանց քուէթուղթերը, «իբրեւ հետեւանք կարգ մը պաշտօնեաներու ապիկարութեան եւ չատ մը անկանոնութեանց»: Շահը Ամերիկա մեկնեցաւ երէկ, օդանաւով:

99 ՕԴԱԿԱՅԱՆՆԵՐ տրամադրուած են Մ. Նահանգներուն, Սպանիոյ զանազան մասերուն մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն Մոսկուայի թերթերը: Ամերիկեան կառավարութիւնը անմիջապէս հերքեց այս լուրը:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ՊԻՏԻ ՏԱՊԱԼԷ ներկայ բռնակալութիւնը, կը գրէ Պելկրատի «Կլաս» թերթը, յիշելով պատմական դէպքեր եւ մասնաւորապէս Թուրքիոյ դէմ կատարուած ապստամբութիւնը՝ հարիւր տարի առաջ:

ԲՌՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ կայանները քննելու համար, նացիական արգելարաններու նախկին կալանաւորներէն յանձնախումբ մը արտօնութիւն պիտի խնդրէ Փարիզի խորհրդային դեսպանատունէն: Այս գործին գլուխն անցած է ձախակողմեան անկախ հեղինակ մը, Դ. Ռուսէ, որ կ'ըսէ.— «Եթէ հաստատենք որ Խ. Միութեան կեդրոնացման կայաններն ալ նման են նացի Գերմանիոյ արգելարաններուն, այդ պիտի ըլլայ անդառնալի դատապարտութիւն մը խորհրդային կարգուսարքին համար: Այս չի նշանակեր թէ պիտի ուզենք պատերազմ յայտարարել Ռուսիոյ դէմ, վասնզի պատերազմը չի կրնար լուծել խնդիրները: Բայց, այն ատեն արեւմտեան Եւրոպայի բանուորները պիտի համոզուին թէ հաւատացեր են կեղծիքի մը»: Փարիզի համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», անմիջապէս յարձակեցաւ Դ. Ռուսէի վրայ, կէօպէլսի նմանցնելով զայն ...

ՄՈՐԻՍ ԹՈՐԷԶ, համայնավար առաջնորդը, առջի օր ձայնասփիւռ սաւլիս մը պիտի կատարէր իր գրքին մասին (Ժողովուրդի Զաւակ): Կառավարութիւնը արգիլեց, յիշեցնելով 1946 հոկտեմբեր 1ի օրէնքը, որ թոյլ չի տար «գեղարուեստական եւ գրական յայտագիրներ ծառայեցնել քաղաքական նպատակներու»: Համայնավար կեդր. Կոմիտէն բուռն բողոքագիր մը հրատարակեց:

ՉԵԽԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ Բ. քարտուղարը վտարուեցաւ Փարիզէն: Միեւնոյն ատեն կառավարութիւնը մերժեց անցագիր տալ զինուորական նոր կցորդին, նկատելով որ ճամբուած են Փրակայի Ֆրանսական դեսպանատան զինուորական կցորդը եւ օգնականը:

Աղբիւր Սերոբի յիշատակին

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲԻ նահատակութեան 50ամեակի առթիւ՝ 20 Նոյեմբեր, կիրակի երեկոյ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Près St. Germain, métro St. Germain des Près:

Կը նախագահէ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ՝ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Կ'արտասանեն ընկերներ ԶԱՐԵՀ ՂԱՐԻՊԵԱՆ եւ Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ: Կ'երգեն Օրիորդներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Մ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՅՐԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

(Մարսէյլի Օփերայէն)

20 Նոյեմբեր, կիրակի ժամը 5 — 7

ՍԱԼ ԿԱՎՈՅԻ ՄԷՋ

Ծոխ յայտագիր հայ եւ օտար հռչակաւոր հեղինակներու գործերով:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

Երեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Աղքատախնամ ընկերութեան կողմէ, նախագահութեամբ Պ. ԳԱՌԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ, կիրակի, 20 Նոյեմբեր, ժամը 16էն 24: GEORGE Vի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ մէջ: Երկու նուագախումբ, անակնկալներ, գեղարուեստական բաժին:

Քօլ Սերգա՝ Tango Argentinի իր խումբով:

Սեղան ապահովել՝ ELY. 23-66:

Տոմսերու համար դիմել Ա. Աճէմեան 56 rue Lafayette, Pro. 03-19 եւ Վ. Զիլինկիրեան 24 rue Feydeau, Cen. 48.51:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Ռոմանի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ հայ մարզիկներուն: Նոյ. 19ի երեկոյեան St. Bernardի սրահին մէջ: Կը ներկայացուի «ԵՐԵՔ ՋՂԱՑԻՆՆԵՐԸ», խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, ինչպէս նաեւ երգեր, արտասանութիւններ եւն.: Սրահը տաքցուած է եւ մուտքը ազատ: Սիրով կը հրաւիրուին Վալանսի հայ մարզիկները:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը եւ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Պետրոս Մանուկեանի եւ ընկերուհի Մարիի, իրենց անցուցած ծանր արկածին առթիւ, եւ արագ ապաքինում կը մաղթեն:

ՏԷՍԻՆԻ մէջ Վահան Հիւսեանի նոր հասցէ է 15 Maison Printemps, Décines (Isère):

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17, rue Damesme-(13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՈՒՐԲԱԹ 18 Նոյ. Հայաստանի ենթակոմիտէն:

Ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին:

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ.կոմիտէի ներկայացուցիչը եւ ընկ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր - Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ օր, ժամը 20.30ին, վերջին ժողովի տեղը: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին:

Յ.Ր. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, 19a ru eCaumartin: Կը խօսի ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Նիւթ՝ «Հայաստանի բնական աշխարհագրութիւնը»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԻՍՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Խրիմեան ակումբին մէջ: Անհրաժեշտ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒՆ

Կիրակի, 20 Նոյեմբեր, Olierի դաշտին վրայ (La Vache Noire), տեղի կ'ունենան ընդհ. մարզական փորձեր, ֆութպոլի, պասքէթ պոլի, վօլէ պոլի եւ աթլէթիզմի: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, խումբերու նոր վերակազմութեան համար, մարզիկներու հսկողութեան տակ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿԻՒՐԵՂ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՀԱՄԱՐ

ՓԱՐԻԶ.— Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ պիտի կատարուի բազմաձայն Ս. Պատարագ եւ մասնաւոր Հոգեհանգիստ, ողբացեալ ՏԷՐ ԿԻՒՐԵՂ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ յիշատակին: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Մամբրէ արք. Գալֆաեան: Եկեղեցւոյ երկսեռ երգչախումբը պիտի երգէ իր ամբողջական կազմով:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնս, կը ծանուցանէ տեղւոյս բարեպաշտ հասարակութեան, թէ այս կիրակի քաղաքիս բոլոր եկեղեցիներուն մէջ հանդիսաւոր Պատարագ եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, ի հանգիստ ողբացեալ Տ. Տ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ: Կը հրաւիրուի բարեպաշտ հասարակութիւնը, ներկայ ըլլալ այս հանդիսաւոր արարողութեան:

Կ'ուզուին

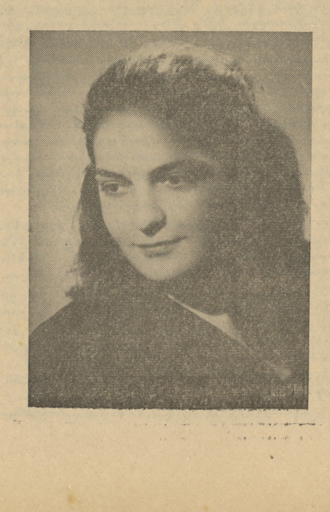
ԼԱՒ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐ ԵՒ ՎԱՃԱՌՈՐԴՈՒՀԻՆԵՐ խանութի մէջ հագուստեղէնի եւ ընթացիկ ապրանքներ ծախելու համար: Շահաւոր եւ լաւ ապագայ խոստացող գործ:

1էն ՄԻՆՉԵՒ 50 % ՇԱՀԱԲԱԺԻՆ:

Անհրաժեշտ է ԼԱՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ գիտնալ, ինչպէս նաեւ ներկայանալի ըլլալ: Դիմել՝

Materiel Industrielի

Տնօրէն Պ. Ս. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ, 38 rue des Chalons. Gare de Lyonի մօտ: Հեռ. Did. 21.05:

Գեղարուեստական ներկայացում

Théâtre de la Potinière

7 rue Louis - le - Grand (Opéra)

21 Նոյեմբեր, երկուշաբթի գիշեր, ժամը 9ին,

Ի պատիւ Օր. Հ. ԽԸՏԸՇԵԱՆԻ

Առաջին անգամ ըլլալով

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

Վերջին տոմսերը ստանալու համար աճապարեցէք դիմել՝ Mr. 1 ePrince Գրատուն Հր. Սամուէլ, Հր- Բալուեան 43 rue Richer:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH · Fondé en 1925 · R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր․ C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 18 Novembre 1949 Ուրբաթ 18 ՆՈՅԵՄԲ․

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 6003—Նոր շրջան թիւ 1414

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՌԱՆՑ ՏԱՌԻՆ ԿԱՌՉԵԼՈՒ

Ինչպէս անունն ալ կը թելադրէ, Հայր․ Միութիւնները ամէն բանէ առաջ իրենց հայրենակիցներով կը զբաղին: Անոնց բարոյական եւ նիւթական հոգերով:

Բարոյապէս՝ կը ջանան վառ պահել ծննդավայրի յիշատակները եւ աւանդութիւնները, համախմբուելով, սերտ կապեր հաստատելով: Նպատակ մը, որ կրնայ նպաստել ազգային գիտակցութեան բարձրացման: Անշուշտ ծննդավայրի սէրը վերածելով ընդհանրական հայրենասիրութեան:

Նիւթապէս՝ կ'օգնեն չքաւոր հայրենակիցներու, միեւնոյն ատեն իրենց բաժինը տրամադրելով համահայկական պահանջներու:

Այս առաջադրութեամբ էր որ պատկառելի գումարներ հաւաքուեցան, մանաւորապէս Ամերիկայի մէջ, նոր աւաններու կամ հանրօգուտ հաստատութեանց շինութեան համար:

Արտասահմանի մէջ, Հայր․ Միութիւնները շօշափելի աջակցութիւններ կ'ընծայեն կրթական ճակատին վրայ եւս: Դպրոցներ կը պահեն, կարեւոր նպաստներ կը յատկացնեն եւ կամ սաներ կ'որդեգրեն:

Շատ մը աշխատանքներ աչքի չեն զարներ: Բայց, նպաստողն ու նպաստընկալը գիտեն թէ ո՛ր աղբիւրէն կը հոսի ջուրը: Նոյնիսկ համեստ գաղութներու մէջ:

Արդ, այս բոլոր աշխատանքները բաւակա՞ն են, կանգուն պահելու համար Հայր․ կամ Վերաշինաց Միութիւնները:

Վախ չկա՞յ որ շատ մը յանկարծամահ Միութեանց հետ, ուրիշներ ալ հետզհետէ մարին կանխահաս ծերութեամբ, եթէ երկար տեւէ ներկայ լճացումը:

Զկա՞ն գործունէութեան տարբեր, նոր եղանակներ: Մեր գաղութին մէջ կամ այլուր:

Հարցումը կ'ուղղենք մանաւորապէս երիտասարդներուն, որոնք այսօր մեծամասնութիւն կը կազմեն Հայր․ Միութեանց մէջ:

Ինչպէս ուրիշ ճիւղերու, այս ճակատին վրայ եւս «անապատի սերունդ»ն է որ կը տիրապետէ, համրանքով եւ խելքով:

Ուրեմն,— ահա թէ ինչ խորհրդածութիւններ կուգան մեր գրչին տակ:

Երբ հայրենակցականներն ալ մասերու կը բաժնուին, Վերաշինացներով, քաղաքներով եւ գիւղերով, նոյնիսկ վերի եւ վարի թաղերով, արտասահմանի ցիրուցան բազմութիւնները կը չահի՞ն թէ կը կորսնցնեն:

Երբ քաղաքի մը, գիւղի մը, մինչեւ անգամ թաղի մը վերջին մնացորդները իրար չեն հասկնար, հայրենիքի գաղափարը կը զօրանա՞յ թէ կը տկարանայ:

Ի վերջոյ ի՞նչն է որ չեն կրնար բաժնել: Մեռելնե՞րը: Վերի աղբիւրին ջո՞ւրը: Վարի արտին ցորե՞նը թէ ժամուն բակը:

Ուրիշ խնդիր մը, որ շատոնց կը զբաղեցնէ մեր միտքը:

Ամէնքս ալ խանդաղատանքով կը հետեւինք, երբ այս կամ այն Հայր․ Միութիւնը կը ջանայ նոր սերունդին ալ աւանդել անցեալ յիշատակներ: Դէպքեր ու դէմքեր:

Միութիւններ կան որոնք Եւրոպա եւ Ամերիկա փոխադրած են ոչ միայն ծննդավայրի սովորութիւնները, պարերն ու երգերը, այլեւ կերակուրները: Եւ հրապարակային խնջոյքներ կը սարքեն, տարիներէ ի վեր:

Արդ, երբ նորերուն կը սորվեցնեն «չիյ քէօֆթէ»ն եւ «լեհմաճունը», ինչո՞ւ չեն յիշեր իրենց հայրերուն սքանչելի նախանձախնդրութիւնը — «դպրատուն» տանիլ տղաքը:

Այո, երբեմնի դպրոցները չունինք այստեղ: Բայց իրաւունք ալ չունինք բոլորովին անճրկելու:

Եթէ իւրաքանչիւր Հայր․ Միութիւն բանգործ ընէր միայն հայերէն սորվեցնել իր անդամներու զաւակներուն, թէ Միութիւնը կը զօրանար, եւ թէ մանաւանդ սերունդ կը փրկուէր:

Որեւէ ատեն մտածե՞ր են այս տեսակ պարտականութեան մը մասին:

Ժամանակը չէ տառին կառչելու, կանոնագիր – ծրագիր ցուցնելով:

Պահանջներ կան որոնց առջեւ խելքն է որ պիտի գործէ, ոչ թէ տպագրուած թուղթը:

Շ․

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԵՄԸ ԵՒ ԼԵԶՈՒՆ

Որքան խօսինք ու գրենք թատրոնի մասին, չեմ կարծեր որ աւելորդ ըլլայ:

Թատրոնը ոչ միայն գրականութիւն է իր թատերախաղերու կառուցուածքով, այլեւ գեղարուեստ իր բեմով ու դերասաններով: Մշակոյթի բազմակողմանի արտայայտութիւն մը, որուն ազդեցութիւնը, թափանցումը ամէնէն աւելի անմիջական է:

Ֆրանսական մշակոյթի համբաւին ու հմայքին գլխաւոր արտայայտութիւններէն մէկն ալ իր անհման բեմն է անզուգական արուեստագէտներով:

Նկատելի է նաեւ բեմին բերած նպաստը լեզուին:

Ո եւ է ժողովուրդի լեզու իր թատրոնին մէջ պէտք է լսել ու դատել: Ամէնէն կոշտ կարծուածը հոն այնքան կը գեղեցկանայ, նոր կերպարանք կը ստանայ — ինչպէս դերասանը ինք — որ, հիմնովին կը փոխէ իրեն դէմ եղած նախապաշարումը:

Ֆրանսական ազգ․ թատրոնին մէջ ֆրանսերէն լսելը այնպիսի մեծ վայելք է, իր ներդաշնակութեամբ, հնչականութեամբ եւ փափկութեամբ, որ մարդ շատ անգամ կը մոռնայ խաղը, աչքերը գոց լսելու համար միայն զայն:

Նոյն վայելքը ունիմ իմ սիրական հայերէնս լսելով հայ բեմէն, երբ կ'արտասանուի անթերի առոգանութեամբ մը, սահուն ու ներդաշնակ:

Եթէ մեր թատերագիրները շատ հոգ չեն տարած կարգ մը նրբութիւններու, գոնէ դերասանը պէտք է սրբագրէ զայն, սահուն եւ ճիշդ արտասանութեամբ մը:

Կը յիշեմ մեր գրողներէն մէկը — դեռ ողջ — որ կը զգուշանար նոյն բաղաձայններով վերջացնել բառը եւ սկսիլ յաջորդը: Նաեւ դերասան – արուեստագէտ մը որ ժամերով կ'աշխատէր, բառի մը վրայ շեշտը ճիշդ տեղը դնելու համար:

Բեմը կը սիրցնէ լեզուն, կը բարձրացնէ անոր արժէքը ունկնդիրներուն մօտ: Շատ պէտք ունինք ատոր մեր երիտասարդներուն համար: Եթէ հաճին անշուշտ պատուել հայ թատրոնը իրենց ներկայութեամբ:

ՍՕՍԻ

Հայ մը վարիչ ահաբեկչական խումբի մը

Միլանէն կը հեռագրեն Նոյեմբեր 15 թուականով.— Ահաբեկչական կազմակերպութիւն մը երեւան հանուեցաւ եւ անմիջապէս ձերբակալուեցան 48 հոգի, որոնց մէջ զինուորներ ալ կան: Կազմակերպութիւնը սողոսկած էր զինուորական, քաղաքական եւ մարզական շրջանակներու մէջ: Վարիչը հայրենազուրկ Հայ մըն է, Սերժ Գալուստ Մկրեան (ռազմագերի?), 46 տարեկան: Կազմակերպութիւնը, որ հիմնուած էր Միլանի մէջ, 1947ին, կը զբաղէր լրտեսութեամբ: Ունէր մեծաքանակ զէնք եւ ռազմանիւթ, ինչպէս եւ պայթուցիկներու պահեստ մը որ բաւական էր Միլանի կէսը օդը հանելու:

Կազմակերպութեան բոլոր անդամները ձերբակալուելով, 48 հոգի դատական իշխանութեանց յանձնուեցան: Քննութիւնները կը շարունակուին գաղտնի մէջ, ուր մասնաճիւղեր ունէր այս կազմակերպութիւնը:

★ Ուրիշ հեռագիր մը մինչեւ հարիւր հաշուելով կալանաւորներուն թիւը, կ'ըսէ թէ կազմակերպութիւնը գաղտնօրէն կը գործէր ի հաշիւ համայնավար կուսակցութեան եւ զինեալ յարձակումներ կը կատարէր դրամ ճարելու համար: Ոստիկանութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ կազմակերպութիւնը մասնաճիւղեր ունէր Հոլանտայի, Պելժիոյ, Լիւքսէմպուրկի, Զուիցերիոյ եւ Սպանիոյ մէջ:

★ Կ'ըսուի թէ այս խումբը լրտեսական ամենազօրաւոր կազմակերպութիւնն էր, պատերազմէն ի վեր: Ոստիկանութիւնը առաջին անգամ ձերբակալեց իտալացի զինուոր մը, Ալպերթօ Ջիէզա, որ փորձեց անձնասպան ըլլալ, կտրելով պաստակը: Անմիջապէս բանտէն հիւանդանոց փոխադրեցին եւ կարելի եղաւ դադրեցնել արիւնահոսութիւնը: Երիտասարդը, որ կը հետապնդուէր երկար ատենէ ի վեր, խոստովանեցաւ թէ Միլանի համայնավար բջիջէն (Քարրոպիա) յանձնարարած էին իրբեւ կամաւոր մտնել բանակին վաշտերէն մէկուն մէջ, լրտեսութիւն կատարելու համար: Կազմակերպութիւնը բազմաթիւ խմբապետներ ունէր, բոլորն ալ ծածկանուններով եւ անդամ համայնավար կուսակցութեան եւ իրբեւ թէ «արտաքսուած»: Քննութեամբ հաստատեր են որ այս արտաքսումները կեղծ էին, ինչպէս խոստովանած է ամբաստանեալներէն մէկը:

Այս կազմակերպութեան մասին լուր տրուած է նաեւ ֆրանսական ոստիկանութեան, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը:

Քաղաքական դաւ մը Թուրքիոյ մէջ

ՊԻՏԻ ՍՊԱՆՆԷԻՆ ԻՍՄԷԹ ԻՆԷՕՆԻՒՆ ԵՒ ՃԷԼԱԼ ՊԱՅԱՐԸ

Անգարայէն կը հեռագրեն Նոյ․ 16 թուականով.—

Ոստիկանութիւնը երեւան հանեց դաւ մը որ ուղղուած էր Հանրապետութեան նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւի եւ Դեմոկրատ կուսակցութեան (ընդդիմադիր) պետ Ճէլալ Պայարի դէմ: Դաւադրութիւնը սարքուած էր «Միլլէթ» կուսակցութեան անդամներուն կողմէ որոնց երկուքը, Ֆուատ Արնա եւ Օսման Պէօլիւքպաշի ձերբակալուեցան: Միեւնոյն ատեն խուզարկութիւն մը կատարուեցաւ զօր․ Ալտողանի բնակարանին մէջ:

Դաւադրութեան նպատակն էր տապալել կառավարութիւնը, սպաննելով Իսմէթ Ինէօնիւն եւ Ճէլալ Պայարը: Կ'ըսուի թէ այն ատեն իշխանութեան գլուխ պիտի անցնէր նախկին սպարապետը, մարեշալ Ֆէվզի Զաքմաք, յայտարարութիւն մը ուղղելով ազգին: Դաւադիր խումբը ցանցեր ունէր Պոլսոյ մէջ: Խիստ հարցաքննութիւններ կը կատարուին, երեւան հանելու համար ամբողջ գաղտնիքը:

★ Ճէլալ Պայար, որ բուռն պայքար մը կը մղէ կառավարական կուսակցութեան դէմ, վարչապետ էր մինչեւ 1939: Արտաքին քաղաքականութեան մասին ոչ մէկ տարբերութիւն երկու հոսանքներու միջեւ: Պայքարը կը դառնայ ներքին խնդիրներու շուրջ: Ընդդիմադիրները օրուան կառավարութիւնը պատասխանատու կը նկատեն տնտեսական քայքայման, ժողովուրդին թշուառութեան եւ ուրիշ չարիքներու: Զօր․ Ալտողան ամէն առթիւ կը ձաղկէ օրուան վարիչները, պատկերազարդ բառերով.— «Քէփազէ», «ալչաք» են:

«Գացէք բսէք թէ...»

ԲՈՒՌՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐՈՒՆ

Ազգաժողովի Քաղաքական Յանձնախումբին Դշ․ օրուան նիստին մէջ, բուռն ճառ մը խօսեցաւ բրիտանական պատուիրակը, անպաշտօն նախարար Մաք Նիլ, պատասխանելով Պ․ Վիշինսկիի մեղադրանքներուն:

Խ․ Միութեան արտաքին նախարարէն առաջ խօսած էր լեհական պատուիրակը, յարձակելով Եուկոսլաւիոյ պատուիրակին դէմ: Պ․ Վիշինսկի նորէն մեղադրեց Մ․ Նահանգները թէ պատերազմ կը պատրաստեն Խ․ Միութեան դէմ եւ թէ իր ամբաստանութիւնները չեն հերքուած մինչեւ այսօր: Միեւնոյն ատեն յայտարարեց. «Կարելի է հասարակաց գետին մը գտնել գործակցութեան համար, թէեւ մենք երկու տարբեր աշխարհներ կը ներկայացնենք»:

Բրիտանական պատուիրակը անմիջապէս բեմ բարձրանալով, յայտարարեց.

— «Պ․ Վիշինսկի, վերադարձէք ձեր երկիրը եւ ըսէք ձեր կառավարութեան թէ միայն ինքն է պատասխանատուն, եթէ իր ժողովուրդը կորսնցուցեր է աշխարհի համակրանքը: Վերադարձէք եւ ըսէք թէ աշխարհի խղճմտանքը ըմբոստացած է խորհրդային վարչաձեւին մեքենական չնականութեան դէմ (cynisme): Վերադարձէք եւ ըսէք թէ առայժմ կրնայ յաղթանակել իր խոտելի եւ զարշելի ծրագիրներով՝ այս կամ այն հայրենասէրին, փոքր երկրին կամ երկրամասին դէմ, բայց աշխարհի ժողովուրդները յառաջ կը խաղան:

«Վերադարձէք Ռուսաստան եւ հարցուցէք թէ ինչու Տանըմարքա, այդ խաղաղասէր եւ գործունեայ ժողովուրդը հարկադրուեցաւ մէկդի դնել իր դարաւոր չէզոքութիւնը: Ան կրնա՞յ հողային գրաւումներ եւ ռազմաշունչ ծրագիրներ սնուցանել:

«Վերջին չորս տարիներու ընթացքին Պարսկաստան, Ֆրանսա, Չեխոսլովաքիա, Պենէշի եւ Մասարիքի Չեխոսլովաքիան — Չիլի, Չինաս–

(Շարունակութիւնը [illegible] Դ․ էջ)

ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ

ՍՐՏԱՌՈՒՉ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

Ստոքհոլմի մէջ, նոյն պանդոկին մէջ էինք, երկու հայ ընտանիքներ, տասը հոգիէ բաղկացած։ Կը ճամբորդէինք նոյն նպատակով։ Մեր բարեկամները, մեզմէ առաջ հասած էին օդային ճամբով եւ հոն միացած էինք։ Յաճախ պտոյտներու ընթացքին, մանաւանդ հանրակառքերու մէջ, տեղացիները մեզ կը դիտէին ու կը զարմանային թէ ինչ լեզու կը խօսինք։ Ընդհանրապէս կը ժպտէին, խօսիլ կ'ուզէին, եւ համակրական ակնարկներ կ'ուղղէին։ Քանի մը անգամ ճաշարաններու մէջ, սեղան պատրաստել տուինք, հրաւիրելով կամ հրաւիրուելով Շուէտացի բարեկամներէ։ Եգիպտական եւ շուէտական դրօշակները միշտ կը զարդարէին մեր սեղանները։ Կը սիրէին պատուել իրենց հիւրերը։

Կիրակի կէսօրին ճաշի մը հրաւիրուած էինք Edlunda կղզին եւ մեզ տարին մակոյկներով։ Վերադարձին նստանք մեծ շոգենաւ մը։ Հոն, սեղանի շուրջ մօտաւորապէս 20 հոգի եղած էինք։ Մեծ եղաւ մեր զարմանքը, երբ սեղանին վրայ, շուէտական եւ եգիպտական դրօշակներու մէջտեղ տեսանք հայկական դրօշը։ Շուէտացի այս ընտանիքին, երեք երիտասարդ տղաքները, երկուքը բանակի մէջ զինուոր, հարցուցած էին մեր մանչուն, հայկական դրօշի մասին։ Մեզի բան մը չէին ըսած, ուզեր էին անակնկալ մը ընել։ Եւ քանի մը խանութներ շրջելով գտեր են եռագոյնը, նոյնիսկ Շուէտի մէջ։ Մեծ եղաւ մեր ուրախութիւնը այս յարգանքի ցոյցին առթիւ։ Անհրաժեշտ չէ Դաշնակցական ըլլալ, եռագոյնը յարգելու համար։ Ամերիկա կամ Անգլիա, Շուէտ կամ Թուրքիա, դրօշակ չեն փոխեր ամէն վարչաձեւի հետ։ Դրօշակը խորհրդանշան է, ոչ թէ լաթ մը։ Այդ գոյները ընտանի են մեր աչքերուն, կը խօսին մեր սրտին, եւ ինքզինքդ կը զգաս հպարտ եւ հայրենիքիդ մէջ։

Շատ լաւ ժամանակ անցուցինք։ Խօսեցան ու երգեցին։ Տեղացիները խնդրեցին որ հայերէն խօսինք։ Նաեւ խմբերգ եւ մեներգ ունեցանք հայերէն։ Անշուշտ գնահատեցին։

Հարիւրապետ Uno Enegren անուն երիտասարդ մը ճանչցած էի Շուէտի առեւտրական սենեակին մէջ, որ կը զբաղի արտածումով եւ պետական կարեւոր հաստատութիւն մըն է։ Կը ջանայ շուկաներ գտնել երկրին ճարտարարուեստական արտադրութեանց համար։ Հասցէն՝ Sveriges Allmänna Exportforenning, 14 Vasagatan, Stockholm։ Օգտակար կը հանդիսանայ այն բոլոր առեւտրականներուն որոնք հասցէի մը պէտք ունին Շուէտէն ապրանք արտածելու համար։ Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի պատասխանատու վարիչն է Kapten Enegren, խիստ համակրելի պարոն մը որ կը խօսի մաքուր անգլերէն, նաեւ գերմաներէն եւ ֆրանսերէն։ Ինծի բոլոր դիւրութիւնները տուաւ, երբ բարեկամի մը համար խնդրեցի իրմէ կարգ մը մեքենաներու, գործարաններու հասցէներ։ Իր օգնականը, քարտուղար Ake Lagèrvist սիրով պատրաստեց տասնեակ մը հասցէներու ցանկ մը։ Երկրորդ անգամ կրկին այցելութեան գացի զինք ճաշի հրաւիրելու, եւ ընդունեց սիրով։ Եւ առիթը ունեցանք խօսելու հայութեան մասին։

Գրած էր գրքոյկ մը, իր վերջին այցելութիւններու մասին, Սուրիա եւ Լիբանան, երբ Եգիպտոս ալ հանդիպելով, ծանօթացած էր ինծի։ Գրքոյկը շուէտերէն է, աչքէ անցուցի, ոչ մէկ խօսք Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայ բնակչութեան կամ առեւտրական ասպարէզներու մասին...

Շուէտերէնը խառնուրդն է անգլերէնի եւ գերմաներէնի, այնպէս որ դժուար չէր հասկնալ։ Հատ մը նուիրեց։ Մեր մէկ ժամ խօսակցութեան ատեն, հետաքրքրութեամբ կը լսէր շատ մը տեղեկութիւններ։ Իր դիմաց, սենեակին մէջ կար, քարտէսը Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ։ Տեղէն ելաւ, մօտեցաւ քարտէսին եւ փափաքեցաւ գիտնալ թէ ո՞ւր ծնած եմ եւ ինչպէս գիտէինք այս բոլոր տեղեկութիւնները։ Ըսի թէ ծնած ենք այն երկիրներուն մէջ որ իրեն անծանօթ էր։ Կարմիր կլորի մէջ առի «Կաղի Այնթապը, իմ ծննդավայրը, ու բացատրեցի թէ ինչպէս Մ. Քէմալ կոչեց։ Նկարագրեցի իրեն Այնթապի հերոսամարտը 1921ին, երբ ֆրանսական վարչութիւնը ձգեց Կիլիկիան, մեզ թողնելով առանց զէնքի եւ զինակցի, Թուրք խուժանին ձեռքը։

Յետոյ ցոյց տուի Ուրֆան, պատմեցի թէ 1916 — 1918 հոն հացագործութիւն ըրի։ Մեծ ուշադրութեամբ լսեց Մուսա լերան պատմութիւնը։ Երկրորդ հանդիպումին խոստացաւ անպայման յիշատակել, եթէ նորէն գիրք մը գրէր, հայութեան գործունէութիւնը, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Եգիպտոսի մէջ, առեւտրական գետնի վրայ։ Օտարներ յաճախ լսած են հայկական ջարդերու մասին, պէտք է լսեն ուրիշ բաներ ալ։ Պէտք է խօսիլ անցեալէն, սակայն մոռնալու չենք Ներկան ալ, վասնզի մերը չէ անցեալը, իսկ այսօրը եւ վաղը մերն է։

Օր մը, Ստոքհոլմի կայարանն էինք, երբ հանդիպեցանք սկաուտի համազգեստ հագած, թուխ դէմքով երիտասարդի մը։ Եւ ահա ուրիշ մը, երրորդ մը։ Եղան հինգ, անոնք հայկական դէմքեր էին, արիւնը կը քաշէր։ Մերիններուն ըսի որ Հայեր են ասոնք։ Շուարած մեզի մօտեցան եւ սկսանք հայերէն խօսիլ։ Նորվեկիոյ միջազգային ճամբարէն կուգային։ Երկուքը Եգիպտահայեր, Գահիրէէն, միւս երեքը Ֆրանսահայեր։ Իրենք ալ ուրախացան մեզ տեսնելով եւ ըսին թէ սենեակ չեն գտած։ Կրտսերագոյնը, եռանդուն երիտասարդ մը կ'ըսէր բաժնուելու ատեն.— «Եթէ սենեակ չտան մեզի, քաղաքապետին կ'երթամ, սենեակ կ'ուզեմ։ Վստահ էի թէ պիտի գտնէին տեղ մը։

Յաջորդ օրը իմացայ որ չէին կրցած գտնել։ Ուզեցի մեր պանդոկը հրաւիրել ճաշի, բայց արդէն պիտի մեկնէին։ Քանի մը օր վերջը նորէն հանդիպեցանք, այս անգամ Քոփէնհակի կայարանը։ Ուրախ էին որ իրենց տուները կը վերադառնային, ինչպէս մենք։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՔԻՒՋԻՒՔԵԱՆ

Ս. Զաւարեանի մտքերից

Ընկեր Ռուբէն իր աքանչելի յուշերով, որոնք շարունակաբար լոյս են տեսնում «Հայրենիք» ամսագրում, այս տարուայ Սեպտեմբերի համարում « Հին ու նոր սերունդը Պոլսոյ մէջ» խորագրին տակ տալիս է Թուրքիոյ Սահմանադրութեան շրջանին (1909) մի շարք ականաւոր ընկերների արտայայտած մտքերը կրօնի, բարոյագիտութեան, ընկերվարութեան եւ քաջութեան մասին։

Տեղի սղութեան պատճառով, կը տամ միայն Ս. Զաւարեանի ընտիր մտքերի համառօտագրութիւնը։ Զրոյցը տեղի է ունեցեր Պոլիս, մի ընկերական հաւաքոյթի մէջ, մասնակցութեամբ բացի Ս. Զաւարեանից եւ Ռուբէնից, նաեւ Ակնունիի, Արմէն Գարոյի, Ռ. Զարդարեանի, Ց. Շահրիկեանի, Ս. Բարսեղեանի, եւ մի երկու երիտասարդ ընկերների։

— Չէ եղել եւ չկայ մի մարդ կամ մի ազգ, որ լինի անկրօն, որեւէ մարդու կամ ազգի ամանը, թէկուզ սուտերով, միշտ մի հաւատով լիքը պէտք է լինի։ Դատարկ խօսք է անկրօնութիւնը։ Կրօնը կը փոփոխուի, կը զարգանայ ժամանակի եւ մարդու հետ միասին։ Մարդու անկաշկանդ ազատութիւնը եւ զարգացումն է, որ կը սպաննէ նախապաշարումը, կը կերպարանաւորէ կրօնը եւ բովանդակալից կը դարձնէ զայն։ Արդէն Դաշնակցութիւնը մի տեսակ կրօն է դարձած, քանի որ իր նահատակներն ունի։ Դաշնակցութիւնը ամէն տեսակի բռնութեան դէմ է եւ ազատութեան տենչ ունի ոչ միայն իրեն, այլեւ բոլորին համար։ Մեր ծրագրի մէջ այդ բնորոշուած է։ Գալով ձեր վէճին՝ մի բան յստակ թող լինի,— նա, որ ինքն իրեն Դաշնակցական է համարում, բայց ինքն իրեն ընկերվարական չի համարում, կամ ինքն իրեն է խաբում կամ իր Դաշնակցական լինելը թիւրիմացութիւն է։

« Լրիւ Դաշնակցականը նա է, որ իր անձնական եւ ազգային շահերին զուգահեռ՝ հաւատում է եւ ձգտում ընկերվարութեան, որ համամարդկային է։ Նա, որ ընկերվարութեան իրագործման համար մտածում է զոհել անձի եւ ազգի անհատականութիւնը, ընկերվարական չէ, այլ մի մոլեռանդ աղանդաւոր, որ չի հասկանում ընկերվարութիւնը։ Գալով իրագործման ձեւին եւ ժամանակին, այդ կախուած է իւրաքանչիւր երկրի պայմաններից եւ հասունութիւնից։

Պարզեմ միտքս գիւղատնտեսական օրինակով քանի որ դրա մէջ զոնէ վարժ եմ։ Եթէ մի կոյս հողից ուզում ես օգտուել, նախ այդ հողը պէտք է ազատագրես իր վրայ բուսած անտառից, մացառից, քարից, անհարթութիւնից եւ յետոյ միայն պէտք է մշակես՝ արդիւնք ձեռք բերելու համար։ Թուրքիոյ մէջ եղած Ֆէօդալիզմը, (աւատական կարգեր), բռնատիրութիւնը, ազգերի ճնշումը, ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ հողի վրայ ճնշող քարն ու մացառը։ Այդ ապերախտ գործը կատարելուց յետոյ է, որ կը գայ ժամը արտը ցանելու եւ հնձելու։ Այս երկրի մէջ այդ աշխատանքը նախապայման է՝ գնալու համար ընկերվարութեան։ Տարբեր են, օրինակ, Միացեալ Նահանգները, Գերմանիան, Անգլիան, ուր հերթական խնդիր կրնայ լինել ընկերվարութիւնը, թէեւ այնտեղ էլ քարեր կան ջարդելիք ...»։

Բարոյական հարցի մասին ընկեր Ս. Զաւարեանը ի միջի այլոց, յայտնել է հետեւեալ մտքերը.—

« Կեանքը անհատինը լինի թէ ժողովրդինը, յարատեւական պայքարի մէջ է։ Եթէ պայքարը չլինէր, կեանքը կրնա՞ր գոյութիւն ունենալ, կրնա՞ր յառաջդիմել, կատարելագործել։ Ես համոզուած եմ, որ ոչ։ Չէք կարող անտեսել բարոյական հարցերը եւ անհատի խղճին թողնել, որովհետեւ առանց բարոյական միատեսակ ուժի, ոչ մի նպատակ հնարաւոր կը դառնայ իրագործել, եւ միակ նպատակը կը դառնայ իր Եսը եւ անոր պաշտպանումը, որ յատուկ է կենդանական աշխարհին։ Եթէ այդ կենդանական եսականութիւնը տանէր անհատի կատարելագործման, յառաջդիմութեան, անհատի եւ իր սերունդի ապահովութեան, կարելի էր անտեսել բարոյական տուեալները։ Բայց այդ չկայ եւ այդ բարոյական տուեալները աւելի ուժեղ իսկ լինելով քան մարդը, աւելի թոյլ են, քան կատարելագործուած մարդը։ Մարդը նոյն կենդանին է, անոր անասնական բոլոր յատկութիւններով, միայն հետեւեալ տարբերութիւններով.— Անասունը ինքն է, որ կայ. շահագրգռուած է իր ստամոքսով եւ առաւելն իր ընտանիքով, ինչպէս մրջիւնների, մեղուների մօտ։ Կարծես տիեզերքը իրմով սկսուած է, իրմով ալ պիտի վերջանայ։ Կարծես ամէն ինչ իր եսին համար է, եւ այդ պատճառով ան կը մնայ անասուն, թոյլ եւ գերի իր շահերին, որ սահմանաւորուած է իր ստամոքսով։

Կատարելագործուած մարդու մէջ հակառակն է։ Ան ոչ սկիզբն է եւ ոչ ալ վախճանը, ան օղակ մըն է ընտանիքի, ընտանիքը ցեղի, ցեղը ազգի, ազգը մարդկութեան եւ մարդկութիւնը տիեզերքի ամբողջութեան։ Իր նպատակը չէ ամբողջութիւնը իրեն ծառայեցնելը, այլ ինքն է որ պիտի ամբողջութեան ծառայէ իր գոյութեամբ եւ գործերով։ Ան կը զգայ յառաջդիմութիւնը, երջանկութիւնը ամբողջութեան եւ երջանիկ է դրանով, քանի որ իր «ես»ը անոր մէջ կը գտնէ։ Ան դժբախտ է, կը ցաւի, կը տառապի, երբ ամբողջութիւնը ճնշման, բռնութեան տակ է եւ արգելք կայ անոր երջանկութեան եւ ապահովութեան։ Այդ արգելքը խորտակելը, այդ ճնշումը վերցնելը իր կեանքի նպատակը կը դառնայ։

Մարդկութեան մէջ կայ բազմութիւն մը, որ անգիտակ է ամբողջութեան շահին հանդէպ եւ որ իր սեռային եւ ստամոքսի հաճոյքէն այն կողմ եւ ոչ մէկ ձգտում եւ հոգ ունի։ Բայց դրանք անասուններ են երկու ոտքերով եւ աւելի ստոր քան մեղուները։ Այն հանգամանքը, որ մարդիկ բազմութեամբ կ'երթան նահատակութեան յանուն հայրենիքի, կրօնի, հասարակական շահերի եւն. ապացոյց է որ մարդը տարբեր է անասունից։ Այն հանգամանքը, որ այդ կամովին դէպի մահ գնացողներն են, որ կը պաշտուին իբր նահատակներ եւ սուրբեր ընդհանրութեան կողմէ, ապացոյց է, որ մարդկութեան ընդհանուր ձգտումն է ընդհանրական շահերի ապահովումը եւ ոչ թէ միայն անձնական շահը։ Այն հանգամանքը, որ մարդկութիւնը չէ ստեղծած եւ ոչ մի աստուած, կուռք, նահատակ, սուրբ, որոնց նպատակը, էութիւնը լինէր ոսկի, հաց կամ սեռային հաճոյք, ցոյց կուտայ որ անասնական եւ եսական ձգտումներ ունեցողները չեն ներկայացներ մարդը, այլ անասունը։

Բարոյականութեան խարիսխը վերոյիշեալ բանի մէջ պէտք է որոնել, իսկ բոլոր հակասութիւնների աղբիւրը պէտք է որոնել վերոյիշեալ թիւր ըմբռնողութեան մէջ։ Օրինակ, շարունակ կ'ըսեն.— «Մէկը ամբողջին համար եւ ամբողջը մէկի համար»։ Այդ համազօր է ամբողջութիւնը եւ անհատը մէկ մակարդակի վրայ դնելուն, ինչ որ սխալ է։ Ամէն մի բռնակալ կրնայ մտածել, որ ինքը ամբողջութեան համար է եւ ամբողջութիւնը իրեն համար է։ Երկսայրի սուր է այս։ Սրա մէջ ոչ շարժում, ոչ յառաջդիմութիւն կայ։ Այդ պէտք է չոկուի մեր մէջ։ «Մէկը ամբողջին համար է եւ ամբողջը կազմուած է մէկերից»։ Բարոյականը այն է, երբ անհատը իր «ես»ը ինքնանպատակ չի դարձներ, երբ ան իր բովանդակ կարողութիւնները, իր անձը կը ծառայեցնէ եւ կը զոհաբերէ ամբողջութեան օգտին։ Առանց ուեւէ ակնկալութեան եւ միայն մէկ գիտակցութեամբ ու հաւատքով, որ ամբողջութեան ապահովութիւնը, յառաջդիմութեան մէջ է թէ իր ապահովութիւնը եւ թէ իր երջանկութիւնը։ Միւս կողմէ՝ ամբողջականութիւնը — լինի կուսակցութիւն, լինի ազգութիւն, լինի դասակարգ կամ հասարակարգ,— եթէ զուրկ է բարոյական ըմբռնողութենէ եւ կամ հետաքրքրուած չէ դրանով, կը զրկուի անհատների զոհաբերութենէն եւ վաղ թէ ուշ կը դատապարտուի մահուան, չքացման։ Նրանք են հիմնաւորը, տեւականը եւ յառաջդիմողը, երբ բարոյական խարիսխ ունին իրենց ուրոյն վարդապետութիւնը։ Երբ գիտակցուի, որ ամբողջութիւնը կազմուած է անհատների գումարէն, երբ գիտակցուի, որ իւրաքանչիւր անհատ իր արժէքն ու դերն ունի եւ անոնց զարգացումը, ապահովութիւնը, ազատութիւնը անհրաժեշտ պայմանն է ամբողջութեան ազատութեան եւ զարգացման, այդ պարագային ամբողջութիւնը անմահ կը լինի»։

Յաջորդով կը տամ ընկեր Ռուբէնի արտայայտած մտքերը։

Բ.

Գաղութէ գաղութ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ անցորդ մը կը պատմէ թէ՝ հակառակ բազմաթիւ նեղութեանց, որոնք ենթարկուած է Երուսաղէմի երբեմնի բարեկեցիկ գաղութը, բարձր է ժողովուրդի տրամադրութիւնը: Քաղաքը տակաւին զուրկ է ելեկտրական լոյսէ: Ապրուստը շատ աւելի աժան է քան առաջ եւ ամէն ինչ առատ է: Արտասահմանի հայութեան եղբայրական օգնութեան շնորհիւ, խնամատիրական մարմինը կը շարունակէ իր գործը: Վանաքնակ մօտ երկու հազարէ աւելի Հայերու կէսէն աւելին կը ստանայ կէս օրուան կերակուր: Փոքրերը կը ստանան նաեւ իրիկուան ընթրաժին: Վանքի դարմանատունը բաց կը մնայ եւ դոհացում կու տայ ժողովուրդին: Տագնապի ծանր օրերուն դարմանատունը փրկութեան լաստ մը եղած է: Գործի լծուած են բոլոր Միութիւնները: Հ. Մ. Ը. Մ. տարիէ մը ի վեր վերսկսած է եւ անդամներու թիւն է 132: Ունի սկաուտական, գայլիկներու եւ պատանիներու խումբեր: Ունի երեք մեծերու եւ երկու փոքրերու խումբեր: Հ. Մ. Ը. Մ. կը մասնակցի Երուսաղէմի ախոյենական մրցումներուն:

Հայ Կ. Խաչը լծուած է անաղմուկ գործունէութեան: Իր տարեկան պազարը տեղի ունեցած է Հոկտեմբեր 9ին, նախագահութեամբ Պ. Ժան Քուվայզիէի (Միջազգային Կ. Խաչէն): Գոյացած է172 պաղ. ոսկի: Եւրոպացի եւ արաբ ականաւոր անձեր հիացումով արտայայտուած են հայ կնոջ ձեռներէցութեան եւ նուրբ ասեղնագործութեանց մասին: Տագնապի ամէնէն ծանր օրերուն տօնուած են Փետրուար 18, Ապրիլ 24, Մայիս 28, Յունուար: Վերջերս Երուսաղէմ այցելած է ընկեր Գ. Լազեան եւ տօնուած է Դաշնակցութեան Օրը, 59րդ տարեդարձի առթիւ ընկերական շրջանակի մէջ:

★ Հ. Բ. Ը. Մ.ի Սուրիոյ, Լիբանանի, եւ Յորդանանի շրջանի 5րդ ողիմպիականը տեղի ունեցած է Հոկտեմբեր 23ին: Հալէպի մասնաճիւղը ստացած է առաւելագոյն կէտերը եւ հանդիսացած ախոյեան մասնաճիւղ: Ախոյեան մարզիկի տիտղոսին տիրացած է Յարութիւն Ինճէեան:

Հալէպ – Միւսլիմիէ եւ վերադարձ հեծելանիւի արշաւը (33 քմ.) շահած է Հ. Մ. Ը. Մ.ական միջազգային ախոյեան եղբ. Ժան Նալչաչեան:

ՀԱԼԷՊԻ մէջ Հոկտեմբեր 16ին տեղի ունեցած Նոր Գիւղի Զաւարեան սրահին մէջ Զէյթունի Երիտասարդաց Միութեան հանդէսը, Զէյթունի ապստամբութեան 53րդ տարեդարձին առթիւ: Մեծ բազմութիւն մը ներկայ եղած է վերապրելու դիւցազնական անցեալը: Բեմը զարդարուած էԶէյթունի համապատկերով, Արամ Զոլաքեանի եւ Քերովբէ Եազուպեանի նկարներով եւ Զէյթունի զինանշանով հետեւեալ վերտառութեամբ.— «Մեր կրօնն է Աւետարան, Սուրն է պաշտպան ազգութեան, Խաչն ալ դարուց ի վեր խաչեալ մեր հայրենեաց նշանաբան»: Խօսած են ընկեր Մ. Գուտուլեան եւ Պ. Արամ Շովրոզլեան, որ պատմական ընկէ վերջ Զէյթունի փառաւոր անցեալին, ըսած է թէ 1895ին ապստամբութիւն մը չէր, այլ «մեծ պատերազմ մը»: 1895էն 50 տարի առաջ արդէն յեղափոխական ոգին արթնցած եւ բոյն դրած էր Զէյթունցիին քաջ եւ հաւատաւոր հոգիին մէջ: Վկայ, այն որ Զէյթունցին դարերու տեւողութեան, ստրկութիւն, բռնութիւն չէ տեսած, միշտ ալ եղած է ազատ եւ ինքնիշխան: Զէյթունցին եօթը հոգիով՝ կեցուց զօրագունդ մը եւ «Ջախմախլը» (կայծքար) հրացանով իրագործեց իր պատմութեան ամէնէն փառաւոր դիւցազներգութիւնը: Զորս հազար հայ կտրիճներ յաղթեցին հարիւր մէկ հազարը անց բանակի մը: Կարմիր Սուլթանը դիմեց օտար հիւպատոսներուն որոնք ի տես ափ մը Զէյթունի, հիացումով գոչեցին — « Այս է Զէյթուն»: Ցետազային երկու տարի Եւրոպոյնի ծածանեցաւ այն զօրանոցին վրայ զոր Զէյթունցիները գրաւած էին... Նահանջի օրը անոնք չմոռցան զայն հոն. քսանըչորս տարեկան երիտասարդ մը Խասենց Մեսրոպը, մագլցեցաւ շէնքին ի վեր, իջեցուց սիրելի Եռագոյնը, բայց դրօշին մէջ փաթթուած սպաննուեցաւ: Զէյթունցին գիտէ իր նուիրականութիւնը պաշտպանել արիւնով:

Ցաջորդ խօսողը եղած է ընկեր Մ. Սիսեռեան որ ըսած է «Լեռներէն դուրս ենք հիմա: Մտքի յեղաշրջում պէտք է կատարենք: Անցեալին մէջ ալ ասկէ աւելի լաւ վիճակ մը չունէր Զէյթունցին: Այսօր դաշտեցի ենք: Բայց«ապրիլ կայ որ մեռնիլ կ'արժէ, մեռնիլ որ ապրիլ կ'արժէ»: Բնազդօրէն յեղափոխական ենք եղած: Չմոռցնենք մեր արիւնը »:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՏԱՐՕՆ – ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայրենակցական Միութեան 24րդ Պատգ. ժողովը տեղի ունեցած է Սեպտ. 4ին Էքրընի (Օհայօ) մէջ: Պատգամաւորներ ունեցած են Փարիզի, Մարսէյլի, Յունաստանի, Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Պարսկաստանի Տարօն Տուրուբերանի Հայր. միութիւնները: Ժողովին ամէնէն մեծ մտահոգութիւնը եղած է հայրենակիցներու ապագան: «Մեր հայրենակիցներէն իւրաքանչիւրը թանկագին պտուղն մըն է ազատագրուած Տարօնը վերաշինելու եւ շէնցնելու համար»: Ժողովին մասնակցած են նաեւ կիներ, աղջիկներ եւ մանկիկներ ու ներկայ եղած է նաեւ Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան, որ Փարիզէն Ամերիկա գնաց վերջերս, կարգ մը երգահանդէսներ տալու համար:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի 6 Նոյեմբեր Հայ Մարզականին (U. S. A.) առաջին խումբին promotion d'honneur 7րդ ախոյենական մրցումը տեղի ունեցաւ, Lancey promotion խումբին դէմ իրենց դաշտին վրայ:

Ներկայ էին Lanceyէն եւ Կրընոպլէն բազմաթիւ հայրենակիցներ: Ժամը3.15ին բազմութեան «հուռա»ներուն եւ ծափերուն մէջ երկու խումբերը մտան դաշտ: Տեղացիները զարմանքով կը դիտէին, մերոնց փոքրակազմ ֆիզիքականը, բաղդատմամբ Լանսեցիներուն որոնք մէկ մէկ հսկաներ էին: Անցեալ տարի միեւնոյն խումբին դէմ մեր մրցումին ընթացքին էր որ մեր յառաջապահին Ց. Գազանճեանին սրունքը կոտրեցաւ եւ մինչեւ այսօր ի վիճակի չէ խաղալու: Պաշտօնական իրաւարարը կը բացակայէր: Վիճակով, Լան[illegible]ցիներէն նշանակուեցաւ մէկը, որ [illegible] մինչեւ վերջ, կողմնակցութեամբ վարեց խաղը, ի նպաստ հակառակորդին: Հակառակ այս անիրաւութեան Ա. կիսախաղը վերջացաւ հաւասար: Սուլիչը անդադար կը հնչէր, երբ մեր յառաջապահները կը սուրային դէպի հակառակորդին բերդը: Կիսախաղին մեր Ոսկին վիրաւորուած է սրունքէն, իսկ միջին գիծի լաւագոյն խաղացողներէն Սարգիսը մէջքէն: Ուրեմն կիսախաղին, այդ հսկայ խումբին դէմ խաղացինք 9 մարզիկներով: Մրցումը վերջանալուն 15 վայրկեան մնացած Լանսէյ նշանակեց երկու կէտ, տեղացիներուն ուրախութեան աղաղակներուն մէջ եւ խաղը վերջացաւ մեր պարտութեամբ 2—0:

Նոյն օրը, մեր դաշտին վրայ, պարտուեցան նաեւ մեր պահեստին Բ. série Ռօմանի դէմ 2—1: Եւ մեր աննման juniorները ակամայ, Տիի դէմ, (Բ. ախոյենական), իրաւարարը «դաշտը լաւ չէ գծուած ըսելով մեկնած էր: Վարչութիւնը բողոքեց իրաւարարներու ժողովի նախագահութեան:

Կիրակի 13 Նոյեմբեր տեղի ունեցաւ Championas promotion Lyonaiseի 8րդ մրցումը Laragne Promotion խումբին դէմ, մեր դաշտին վրայ:— գլխաւոր իրաւարարն էր Պ. Ժիռա, Սէն Շամոնէն: Ժամը 3.10ին երկու խումբերը, խանդավառ ծափերով մտան դաշտ: Մեր խումբին յայտնի խաղացողներէն՝ երկուքը վիրաւոր ըլլալով, պահեստիէն Աւետիս եւ Խարով կը լրացնէին կազմը: Շնչասպառ կը հետեւէինք խաղին՝ որ «թէքնիք»ով լաւ չընթացաւ, ինչ որ վայել չէ promotionի: Երկու կողմերն ալ կը մրցին յաղթելու ճիգով, Laragne կը ջանար գոնէ իր բարձրագոյն խումբը պահել, իսկ մերոնք Լանսէյի դէմ իրենց պարտութիւնը դարմանել կ'ուզէին քանի որ «en tête»էն, երրորդ իջած էինք: Մրցումէն քառորդ ժամ ետք խաղին անիւը շրջեցաւ: Առաջին կիսախաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 3—0: Բ. կիսախաղին 2 վայր. վերջ Laragne կոլ մը շահեցաւ, յաջող fnpՑpբի մը փասովը: Մերոնք աւելի եւս սկսան սեղմել, եւ երկու նշանակէտ եւս շահեցան: Խաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 5—1:

Կը շնորհաւորենք ամբողջ խումբը: Ouverture de rideauին, մեր կրտսերները որոնց մրցումը իր կարգին ախոյենական էր, Bourg les Valenceի դէմ շահեցան 1—0ով: Իսկ մեր պահեստին շահեցաւ 4—0, Ռոմանի դէմ իրենց դաշտին վրայ: Այդ մրցումը 2me série ախոյենական երրորդն էր: — Փութանք ըսել որ Վալանսի Հայ Մարզականը Կեդր. Ֆրանսայի գնդախաղի ամենամեծ կազմակերպութիւններէն է: Ամէն շաբաթ առնուազն 30 հազար Ֆրանք ծախք ունի, չորս ախոյենական խումբերու տեղափոխութեան: Իր եկամուտը միայն դաշտին հասոյթն է:

Այս հասոյթը հետզհետէ կը նուազի թէեւ՝ բայց անհատ նուիրատուներ միշտ կան: Հասարակութիւնը՝ սակայն պէտք է գոնէ Վալանսի մէջ եղած մրցումներուն խուռներամ ներկայ ըլլայ: Հայ Մարզականը, Հայը Հայ պահելու գործին մէջ ալ իր օգտակարութիւնը ունի:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՎՐԻՊԱԿ.— «Յառաջ»ի Նոյ. 16ի թիւին մէջ «Վարուժանի մասին» յօդուածին վերէն վար 8րդ տող «քննադատութենէ» կարդալ fճատութենէ:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ՀԱՅՈՒՀԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Եւ խսկապէս հասաւ իր նպատակին: Իր առաջնորդութեամբ այրուեցան այն բոլոր տուները, որոնք շինուած էին, Հայոց արդար քրտինքով, Այս առթիւ ջարդարարներ ալ սպաննուեցան:

Հիմնայատակ կործանեցաւ շրջանին ամէնէն հարուստ վաշխառու Շապան աղային տունը:

Երկար չտեւեցին այդ օրերը: Քիւրտերը տեղի տուին Թրքական կանոնաւոր զօրքին առջեւ, եւ Գոչկիրի քրտութիւնը արժանացաւ Հայոց բախտին:

Թագուհին ինքզինքը վտանգուած նկատելով անցաւ Ակն եւ ապաստանեցաւ հայկական որբանոցը, (ուր կը գտնուէի ես): Հոն էր իր քոյրը երկու զաւակներով: Քիւրտերու հաշիւը մաքրելէն հազիւ շաբաթ մը վերջ, կառավարութիւնը կը փնտռէր Թագուհին, 50 ոսկի խոստանալով զայն յանձնողին:

Մեր որբանոցի Աղանի մայրիկը գալիք պատասխանատուութենէն խուսափելու համար, զինքը փոխադրեց այրի կնոջ մը տունը: Երկու օր վերջ մեր որբանոցը մանրակրկիտ խուզարկութեան ենթարկուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ: Ես այն ժամանակ 14 տարեկան պատանի, հմայուած էի իր մասին շրջած զրոյցներէն եւ քնքոյշ վերաբերմունքէն, երբեք չէի ուզեր քովէն հեռանալ: Իրմէ լսած եմ մեր յեղափոխութեան մասին պատմութիւններ, դէպքեր, եւ դէմքեր, բայց ինծի համար անմոռանալի պիտի մնայ այն օրը ուր գիսքովը նստեցնելով, սկսաւ երգել.— Դա չափիկն էր այն քաջ մարդուն, Պալաճան»: Իր քնքոյշ ձայնէն հմայուած առանց բան մը հասկնալու, ակնապիշ երեսը կը նայէի: Աչքերէն արցունքներ կը հոսէին: Անգիտակցաբար ես ալ յուզուած իրեն կը նայէի: Դարձաւ ինծի եւ հատիկ, հատիկ, սկսաւ բացատրել երգին նշանակութիւնը: Առաջին անգամ իրմէ լսած եմ Գալուստ Արխանեանի, Սեբոբի, Անդրանիկի անունները:

Շաբաթ մը վերջ զինքը փոխադրեցինք աւելի ապահով վայր մը, Ակնայ մէկ անշուք թաղը, ծանօթ ընտանիքի մը տունը: Երկու օր վերջ դիտակցաբար թէ անգիտակցաբար, այս ընտանիքի անդամներէն մէկը, իբր թէ շատ վստահելի իրենց Թուրք հարեւանին կը յայտնէ, թէ այսպէս մէկը կայ իրենց տունը: (Մինչեւ այսօր ինծ մութ կը մնայ այս պարագան): Թուրքը կասկածելով որ կրնայ այդ փնտռուած կինը ըլլալ, լուր կու տայ ոստիկանութեան: Երեք ժամ վերջը տունը եւ Թագուհին կը պաշարեն ու ձերբակալելով կը տանին կառավարութեան պաշտօնատունը: Մենք, քանի մը որբեր կը ջանայինք բան մը հասկնալ: Կառավարական շէնքէն ներս ու դուրս եռուզեռ մը կայ: Իրարու հետ խօսող Թուրքերէն կ'իմանանք.—«Խընզըր գատըն Թութուլմուշ»եւ զարմանազան պատմութիւններ:

Մենք այդ օրը բոլոր որբերս սուգի մէջ էինք. իսկ իր քրոջ վիճակը շատ խղճալի էր: Դիմեց ուր որ կրնար, բայց իր ձայնը անլսելի մնաց: Մէկ օր վերջ Գուրուչայի դայմագամին պահանջով փոխադրեցին Արմտան: Մէկ շաբաթ ետք ականատես Թուրքէ մը իմացանք իր մահուան պարագաները: Շրջակայ գիւղերէն հաւաքուած Թուրք խուժանի մը եւ կառավարական պաշտօնեաներու ներկայութեամբ, ողջ ողջ կ'այրեն խարոյկի մը վրայ: Նախ քան իր եղերական մահը, ոստիկանապետը կը հարցնէ թէ ըսելիք մը ունի՞: Իր յաղթ հասակով խարոյկին մօտ կանգնած, կարծես պրոնզէ արձան մը ըլլար, ոչ մէկ պատասխան կու տայ: Հարցումը կը կրկնուի: Թագուհին ազդու ձայնով մը կը պատասխանէ.

— Ես ոչ ըսելիք ունիմ, ոչ ալ ընելիք: Ես պարտականութիւնս կատարեցի, վրէժս լուծեցի, իսկ մնացածը կը ձգեմ իմ զաւակներուս եւ ողջ մնացողներուն:

Եւ յանկարծ, նստող պաշտօնէութեան երեսը թքնելով կ'աւելցնէ.

— Էֆէնտիներ, դուք քաջ էք միայն անպաշտպան որբերու եւ անզէն ժողովուրդին առջեւ, իսկ ֆէտայիին առջեւ նապաստակ:

Ոստիկանապետը կատղած կ ըհրամայէ վճիռը գործադրել:

Ահա այս եղերական վախճանով կը վերջանայ Թագուհիին երեք տարուան արկածալից կեանքը:

Սիրելի Թագուհի, այնօրէն այսօր 29 տարիներ սահած են, բայց դուն կ'ապրիս մեր սրտերուն մէջ, քու ձեռքով ազատուածները, ըլլան Ֆրանսայի մէջ թէ այլուր, քու սրտահատորներդ, Հոփիսիմէն, եւ Բարկէնը, պիտի չմոռնանք այն բախտաւոր օրը, ուր բոլոր հերոսներու անունները պիտի արձանագրուին Հայկական Պանթէոնին մէջ: Քու անունդ ալ արձանագրուած պիտի մնայ մեր շրջանի հերոսներուն՝ Գալուստ Արխանեանի, Բարկէն Սիւնիի, Բիծայի, Եղոյի անուններու շարքին:

Գ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ

տան, Քանատա, Նուկոյալտա, Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա, Հարաւ. Ամերիկա, Թուրքիա, Նորվեկիա, Տանըմարքա, բոլորն ալ զանազան ատրճաններով եւ պարբերաբար ենթարկուեցան Խ. Միութեան ճնշումին եւ քարոզչական կրակին :

« Վերադարձէք եւ հարցուցէք Քաղաք. Բիւրոյի ձեր պաշտօնակիցներուն թէ հաւատալի՞ բան է որ Եւրոպայի ժողովուրդներէն ո եւ է մէկը, որ տակաւին կը տառապի ռմբակոծութեան եւ գրաւման յիշողութիւններէն, ծնրադիր՝ իր երիտասարդներուն եւ կիներուն գերեզմաններուն առջեւ, պատերազմ ուզէ :

« Համաշխարհային կարծիքի ճակատ մը կազմուած է Ռուսաստանի դէմ, վասնզի դիկտատուրա մը կը ճգնի իր չարիքները պարտադրել ոչ միայն իր ժողովուրդին, այլեւ Եւրոպայի եւ Ասիոյ, ուղղակի գործողութեամբ եւ անուղղակի մեթոտներով, աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ: Աստիճանաբար տեւականօրէն կ'անցնի այն ժամանակը ուր կրնայինք իրար հասկնալ: Ըսել չեմ ուզեր թէ պատերազմի նախօրեակին ենք: Ես չեմ կարծեր թէ Սթալինեան վարչաձեւը պատերազմի մասին կը մտածէ. ապահովաբար ոչ մէկը մտքէն կ'անցընէ այդ բանը: Բայց պէտք է պարզ ըլլայ թէ խաղաղութիւնը խափանելու այս պայքարը նոյնքան աղետալի է իր հետեւանքներով որքան իր ձախողումը» :

Այս յարձակողականէն վերջն ալ խօսք առնելով, Պ. Վիշինսկի պնդեց թէ արեւմտեան պետութիւնները պատերազմ կը պատրաստեն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը Ուաշինկթըն վերադառնալով, յայտարարեց թէ Երեք Մեծերը կատարեալ համաձայնութեան մը յանգեցան Փարիզի մէջ, գերմանական հարցի մասին: Կը յուսամ թէ Փարիզի մէջ տրուած որոշումները գործնապէս պիտի նպաստեն զարկ տալու Գերմանիոյ վերելքին եւ աւելի սերտ գործակցութեան՝ արեւմտեան ազգերուն հետ: Խոր ապաւորութիւն կրեցի այն լրջութենէն որով արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքական վարիչները կը ջանան լուծել դժուարին խնդիրներ» :— Գերմանիա պիտի կրնայ անմիջապէս ձեռնարկել առեւտրական նաւերու շինութեան :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ անգլիական շրջանին չեխական յանձնախումբը, որ կը զբաղէր հատուցումներու վերաբերեալ խնդիրներով, Դչ. օր խմբովին խզեց իր յարաբերութիւնները Փրակայի կառավարութեան հետ եւ պաշտպանութիւն խնդրեց բրիտանական իշխանութիւններէն: Լոնտոն անմիջապէս վռնտուած տուաւ յանձնախումբին եօթը անդամներուն, քաղաքական ապաստանեալներ համարելով զանոնք :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ եօթը հոգի վիրաւորուեցան Համայի մէջ, մայրաքաղաքէն 190 քիլոմեթր դէպի հիւսիս, ուր խումբ մը զինեալ անձեր յարձակած էին քուէարկութեան դրասենեակին վրայ: Չորս հոգի ձերբակալուեցան :

ՄՕՏԱԻՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ամերիկեան դեսպաններուն խորհրդաժողովին առթիւ, որ տեղի պիտի ունենայ նոյեմբեր 25ին, Պոլսոյ մէջ, Թուրք թերթերը կը գրեն թէ մասնաւորապէս պիտի քննուին հետեւեալ խնդիրները:— 1. Միջոցներ ձեռք առնել Հակայդելու համար բոլշեւիկեան քարոզութեան :— 2. Խ. Միութեան լրագրական եւ ձայնասփիւռ պայքարը Թուրքիոյ դէմ :— 3. Համայնավարական գործունէութիւնը արաբական երկիրներու եւ Իսրայէլի մէջ :— 4. Ամերիկեան օգնութիւն յետամնաց եւ անճար երկիրներու :— 5. Միջոցներ՝ որպէսզի փոփոխութիւններ չկատարուին Պալքաններուն մէջ :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար կառավարութեան ճանաչումը չատ ջուր կը վերցնէ տակաւին: Մ. Նահանգները աւելի վճռական դիրք մը բռնած են, մանաւանդ որ ամերիկեան հիւպատոս մը ձերբակալուած է: Անգլիա եւս չուզեր աճապարել : Ազգաժողովը կը շարունակէ ճանչնալ ազգայնական կառավարութիւնը :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, Պ. Ժոռժ Պիտօ, ճառ մը խօսելով անգլեւամերիկեան մամուլի ընկերակցութեան ճաշասեղանին առթիւ, ըսաւ թէ կառավարութիւնը «մեծ դժուարութեանց առջեւ կը գտնուի, բայց ինք աչք առած է մեծ վտանգներ, զանոնք հարթելու համար» : — Գործատէրերու Միութիւնը բողոքեց աշխատավարձքի տուրքին յաւելման դէմ :— Բանուորական խլրտումները կը շարունակուին Փարիզի թէ գաւառի մէջ: Դրամատուներու պաշտօնեաները գործադուլ որոշած էին երէկ, 24 ժամուան համար: Նոյնպէս հրատարակչական տուներու պաշտօնեաները :

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ վճարման պայմանաժամը, որ կը լրանար նոյեմբեր 15ին, երկարաձգուեցաւ մինչեւ նոյեմբեր 30: Ուշացողները տասը առ հարիւր աւելի պիտի վճարեն :

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Մեծ պատրաստութեամբ շաբաթ 19 նոյեմբերին ժամը 9ին Սինէմա Ալգազարի մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ:

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. բոլոր ենթակոմիտէները եւ խումբերը ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով :

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Ֆրանս. ընկերվարականներու կողմէ պիտի խօսին GASTON DEFERRE, FRANCIS LEENHARDT եւ JOSEPH FERAUD:

Պիտի նուագեն գաղութիս սիրուած ջութակահար Պ. Լ. Ղեւոնդեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբի նուագախումբը :

Պիտի երգէ Սէնթ Անի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Հ. Համբարձումեանի:

Պիտի արտասանեն Օր. Սագաեան, դերասան Մութաֆեան եւ Քէնտիրեան : Պիտի ներկայացնեն նաեւ կենդանի պատկեր մը Ա. Ահարոնեանի «Ուխտաւորը»էն :

Հայկական պար, Ն .Ս. Ռոստոմ խումբի կողմէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Աղբիւր Սերոբի յիշատակին

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲԻ նահատակութեան 50ամեակի առթիւ՝ 20 Նոյեմբեր, կիրակի երեկոյ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Près St. Germain, métro St. Germain des Près :

Կը նախագահէ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ՝ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :

Կ'արտասանեն ընկերներ ԶԱՐԵՀ ՂԱՐԻՊԵԱՆ եւ Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ: Կ'երգեն Օրիորդներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Մ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Աղքատախնամ ընկերութեան կողմէ, նախագահութեամբ Պ. ԳԱՌԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ, Կիրակի, 20 Նոյեմբեր, ժամը 16էն 24: GEORGE Vի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ մէջ: Երկու նուագախումբ, անակնկալներ, գեղարուեստական բաժին: **Eddy Warner**:

Քօլ Սերգա՝ Tango Argentinի իր խումբով :

Carven պիտի ցուցադրէ գիշերային հագուստներու իր վերջին նորաձեւութիւնները :

Սեղան ապահովել՝ Պ. Նուպարէն 19 rue Jean Mermoz , Paris (8). Tél. Ely. 23.66:

Տոմսերու համար դիմել Ա. Աճէմեան 56 rue Lafayette, Pro. 03-19 եւ Վ. Չիլինկիրեան 24 rue Feydeau , Cen. 48.51:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Ռոմանի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ հայ մարզիկներուն: Նոյ. 19ի երեկոյեան St. Bernardի սրահին մէջ: Կը ներկայացուի « ԵՐԵՔ ՁՂԱՑԻՆՆԵՐԸ » , խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, ինչպէս նաեւ երգեր, արտասանութիւններ եւն.: Սրահը տաքցուած է եւ մուտքը ազատ: Սիրով կը հրաւիրուին Վալանսի հայ մարզիկները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի Շավիլի եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, ողբացեալ ՍԱՐԳԻՍ ԴՊԻՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

Patisserie Roger

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ
Առաջնակարգ վարպետ

ԱՊՍՊՐԵՑԷՔ
ձեր ուզած ամէն տեսակ gateauxները
ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ, ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ,
ԿՆՈՒՆՔԻ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒ
ՀԱՄԱՐ ԱՐԱԳ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒՄ
ՄԱՏՉԵԼԻ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ
Դիմել՝ ՏԱՎԼԱՇԵԱՆԻ 11 rue Laferrière, Paris (9)
Հեռաձայն TRU. 24-79 métro St. Georges

ՑՈՒՑԱԿՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր – Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ օր, ժամը 20.30ին, վերջին ժողովի տեղը: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ. — Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին :

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին:

ԻՍՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան » կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Խրիմեան ակումբին մէջ: Անհրաժեշտ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՇԱՎԻԼԻ մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջը ժամը 3ին դպրոցին սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

Դերասան Մ. Մարութեանի ներկայացումներ

ՎԻԷՆ.— Նոյ. 20ին, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը ճիշդ 3ին «Սէրքըլ Կաթոլիկ» սրահին մէջ, պիտի բեմադրուի «ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ » (Քորրատօ) :

ԼԻՈՆ.— Նոյեմբեր 21ին, երկուշաբթի, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8.30ին, Թատրոն «Հօրլօժի» մէջ պիտի բեմադրուի «ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ» :

ՎԱԼԱՆՍ .— Նոյ. 25ին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին «Թէաթր Մունիսիփալի» մէջ, պիտի ներկայացուի «ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ »:

Տօնակատարութիւն

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԽԱՐԲԵՐԴԻ, կազմակերպուած Համախարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութեան կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Վալանսի հայ երիտասարդներու սրահին մէջ, 10 rue Bayard:

Պիտի խօսի հայրենակից Պ. Գ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ (երգ, արտասանութիւն եւն.):

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան կոչին պատասխանելով, մկրտութեան պահարանի սեղանին, կնքահայրութիւնը կը ստանձնեն Տէր եւ Տիկին Մանուկ Փափազեան :

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑ 1950

Լոյս տեսաւ Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան պատի օրացոյցը, ընտիր տպագրութեամբ, որուն համար ջանք չէ խնայած հայրենակից Տարօն Տպարանը: Կողքին վրայ՝ ՄԵՐ ԱՆՄԱՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՆԿԱՐՆԵՐԸ: Կ'արժէ որ ամէն հայ ընտանիք հատ մը ունենայ, իբրեւ զարդ եւ յիշատակ: (Վարչութիւն)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՊՕՇՆԱՔԵԱՆ (ROLINE) ՏՈՒՆԸ, կուգայ ծանուցանել թէ բացած է LAINESի վաճառատունը, ուր պիտի գտնէք առանց բացառութեան ձեր ուզած բոլոր գոյնի բրդեղէն թելերը: ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ ՀԱՅԵՐՈՒՆ:

Դիմել՝ MAISON ROLINE, 63 rue Nationale , ՄԱՐՍԷՅԼ :

Կ'ուզուին

ԼԱՒ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐ ԵՒ ՎԱՃԱՌՈՐԴՈՒՀԻՆԵՐ խանութի մէջ հագուստեղէնի եւ ընթացիկ ապրանքներ ծախելու համար: Շահաւոր եւ լաւ ապագայ խոստացող գործ :

1էն ՄԻՆՉԵՒ 50 % ՇԱՀԱԲԱԺԻՆ :

Անհրաժեշտ է ԼԱՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ գիտնալ, ինչպէս նաեւ ներկայանալի ըլլալ: Դիմել՝

Materiel Industrielի

Տնօրէն Պ. Ս. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ, 38 rue des Chalons. Gare de Lyonի մօտ: Հեռ. Did. 21.05:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme–(13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Samedi 19 Novembre 1949 Շաբաթ 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 6004–Նոր շրջան թիւ 1415
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՛Վ ՈՐ ՔԱՋ Է...

Խումբ մը բանուոր ընկերներ պարտք սեպեր են յիշատակի երեկոյ մը սարքել, Աղբիւր Սերոբի սպանութեան 50ամեակին առթիւ:

Բանուոր ընկեր մըն ալ փութաց առիւծասիրտ հերոսին կեանքն ու գլխաւոր քաջագործութիւնները ներկայացնել, ուժ յօդուածներով:

Ահա այսպէս են ժողովուրդի զաւակները: Իրենց ամենօրեայ տքնութեանց, յաճախ գիշերաջան յոգնութեանց մէջ անգամ, չեն մոռնար իրենց բարոյական պարտականութիւնները:

Հայրենիքին ձայնն է որ կ'ալեկոծէ իրենց հոգին: Ազատագրական պայքարի փոթորիկն է որ կը բոցավառէ իրենց երեւակայութիւնը, երբ կ'ոգեկոչեն Աղբիւր Սերոբները, Նիկոլներն ու Անդրանիկները, Իշխանները, Գէորգ Չաւուշները եւ միւս յայտնի եւ անյայտ հերոսները:

Քանի մը շաբաթէն ալ՝ Մուրատի մահուան տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ խումբ մը Սեբաստացի բանուորներու:

Մեր ժողովուրդին համար նորութիւն չէ քաջութեան, առնական խոյանքներու փառաբանութիւնը:

Քաջութիւն՝ ոչ միայն ռազմադաշտին վրայ, այլեւ սովորական կեանքի մէջ: Արու կեցուածք եւ հաստ նայուածք՝ մեծ ու փոքր բռնակալներու դիմաց: Յաճախ ալ պաղարիւն համբերութիւն մը, որ ապացոյց է ինքնավստահութեան:

Անհրաժեշտ չէ ետ երթալ մինչեւ Սասունցի Դաւիթները, համոզուելու համար այս ճշմարտութեան:

Ո՛րքան պերճախօս վկայութիւններ՝ նոր ժամանակներէն: Անհատական թէ խմբական:

Իրականին մէջ վախկոտ են եղած այն [illegible]րականները որ այդ անունը կուտան մեր ժողովուրդին, պատահական տպաւորութեանց տակ:

Ո՞վ կրցաւ ապացուցանել թէ աւելի [illegible] պիտի դիմանային կամ աւելի բարձր արժանիքներով պիտի փայլէին իրենք, մեծ եւ բախտաւոր ժողովուրդներու զաւակները, եթէ գտնուէին Թրքական դժոխքին մէջ:

Այն ալ հինգ–վեց դար: Բոլորովին անտէր եւ անզէն: Պարբերաբար ենթակայ՝ արիւնածարաւ բարբարոսութեանց:

Քաջերուն քաջերը տեսաք, երկու պատերազմներու ընթացքին, ամէն ազգէ զինուորներու եւ կամաւորներու մէջ:

Բաղդատեցէ՛ք, նաեւ, աշխարհագրական առաւելութիւնները: Արդիական եւ լեռնակուտակ սպառազինութիւնները: Յորդահոսան հարստութիւններն ու միաձոյլ, պողպատեայ ճակատները:

Ինչո՞վ ետ մնաց տարագիր Հայը երբ, հազիւ զինուորագրուած, կ'անցնէր թնդանօթին, հրասայլին կամ օդանաւին գլուխը: Աշխարհի բոլոր ճակատներուն վրայ:

Ինչպէս երէկ, երբ հրաշքներ կը գործէր հայրենի սարերուն վրայ կամ քաղաքներու մէջ, սովորական հրացանով եւ ռումբով, այս անգամ ալ բազմապատկուած էին իր բազուկն ու միտքը: Եւ ամէնէն առաջ յաղթական օտարները, աշխարհակալ ազգերու զաւակներն էին որ կը զարմանային:

Նոր կը կազմակերպուէր Հայաստանի հանրապետութիւնը, երբ Երեւան հասաւ ամերիկացի գնդապետ մը, արտակարգ լիազօրութիւններով:

Քննական պտոյտի մը ընթացքին, կը տեսնէ հայ զինուորները, պատառատուն զգեստներով, մաշած կօշիկներով, հնոտի զէնքերով:

Շատերը թաշկինակ անգամ չունէին:

Գնդապետը կը զարմանար որ եօթը տարի դիմացեր են: Կռուեր եւ դիմացեր:

Ու կը բաղդատէր իրենց զինուորներուն հետ, անսպառ ուտելիքներով եւ ճոխ ու այլազան զգեստներով,— ամրանը զատ, ձմրանը զատ: Իսկ սպառազինութիւնները ...

Մեր Աղբիւր Սերոբներուն միայն կերպարանքը լեռ ու ձոր կը թնդացնէր, խաւարակուռ եւ արիւնածարաւ բռնապետութեան մը ժանիքներուն տակ:

Ով որ քաջ է, ի՞նչ կը սպասէ...

Չսպասեցին արտաքին օգնութեան, երբ թշնամին կը հալածէր ու կը ջարդէր:

Չապաւինեցան Աստծու ողորմութեան, եւ «զարկին զարկուան», ինչպէս վայել է տղամարդուն: Դաշնակցութեան քուրային մէջ թրծուած ռազմիկին:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՇԱՏ ՓՈՔՐԷՆ ՍԿՍԻԼ

Ամէն գաղութէ նոյն ցաւի աղաղակը, — «Նորերը հայերէն չեն գիտեր, չեն սորվիր»...

Ու կը մատնանշեն դարմաններ, ամէն երկրի համար, համաձայն միջավայրին ու պայմաններուն:

Կան պատճառներ որոնք ընդհանուր են բոլոր գաղութներուն համար: Կան ալ մասնաւոր դժուարութիւններ, ամէն մէկ երկրի յատուկ: Վտանգուածներուն գլուխն են ամերիկահայ եւ ֆրանսահայ գաղութները, իբրեւ հետեւանք երկու երկիրներու բարձր եւ համայնակուլ մշակոյթին:

Երկու գաղութներուն համար ալ հազար ու մէկ առաջարկներ, դարմաններ կը մատնանշուին մամուլով կամ բեմերէն, բայց արդիւնքը համեմատական չէ թափուած ճիգերուն:

Ընկեր Վրացեան իր յօդուածաշարքով կը ծանրանար մասնաւորաբար արտաքին կազմակերպութեան թերութիւններուն վրայ, նկատելով որ դասընթացք թէ դպրոց պատահականութեան ձգուած են եւ կամ պէտքին համապատասխան ձեւով մը կազմակերպուած չեն:

Անշուշտ իրաւացի են այդ մատնանշումները: Եւ ատոնց դարմանումը իր որոշ բարելաւումը յառաջ կը բերէ: Կան սակայն ուրիշ «չարիք»ներ, արգելք մեր նորերուն հայեցի դաստիարակութեան:

Հատ մըն ալ ես մատնանշեմ: Ասոնց մեծագոյնը ընտանիքն է: Արտաքին թերութիւնները միշտ տեսանելի են. բայց ընտանիքներէ ներս անցած դարձածները հրապարակային չեն, չեն տեսնուիր:

Այս մեծ երկիրներու մէջ սերունդին ու լեզուին շարունակութիւնը լուրջ պայքարի, ամէնօրեայ ճիգի, աշխատանքի կը կարօտի:

Հայ ծնողքներէն քանի՞ն կը տանին այդ պայքարը:

Ոչ իսկ 25 առ հարիւրը: Տղաքը դպրոց կը ղրկեն շատ փոքր, ազատելու համար անոնց տաղտուկէն, երբ երախան հազիւ կ'արտասանէ քանի մը հայերէն բառ: Տղան դպրոցէն սորված բառերուն պէտք ունի իր առօրեայ խօսակցութեանց ընթացքին, որոնց հայերէնը չէր սորված դեռ, երբ դպրոց գնաց:

Հետզհետէ կ'ընդարձակուի այդ բացուածքը տղուն տարիքին հետ, քանի որ սորված հայերէնը անբաւական կուգայ իր մտքին արտայայտութեան: Ծնողքը կը զարմանայ որ «գիտցած հայերէն»ը մոռցաւ, թէ նոյնիսկ քանի մը ամիս առաջ խօսածն ալ չի յիշեր հիմա: Կը ստիպեն որ հայերէն խօսի եղբօրը հետ, բայց տղան կը հարցնէ անմեղուկ մը — Հայերէն ի՞նչ կ'ըսեն encrierին, buvardին, plumeին:

Նախ պէտք է աջակցիլ գործաւոր մայրերուն որ իրենց տղաքը 4 — 5 տարեկանին դպրոց չղրկեն:

ՍՕՍԻ

ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ ռազմիկներէն Մարսէլ Մէալ դատի քաշուած է Լիոնի մէջ, ամբաստանուած ըլլալով թէ 1944 Սեպ. 17ին սպաննել տուած է ճշմարիտ հայրենասէր մը, Քամիյ Պանսոն, վերստուգիչ Վիշիի պարենաւորման վարչութեան: Ամբաստանեալը խոստովանեցաւ թէ արդարեւ սպաննել տուած է պաշտօնեան, որ իբրեւ գործակից ներկայացուած էր իրեն:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը երկար յուշագիր մը ուղղելով Ազգաժողովին, կը պահանջէ մերժել մասնաւոր յանձնախումբին ծրագիրը՝ Երուսաղէմի միջազգայնացման մասին: Այս առթիւ նորէն կը խոստանայ համաձայնութիւններ կնքել Ազգաժողովին հետ, երաշխաւորելու համար Երուսաղէմի ապահովութիւնը եւ կրօնական հաստատութեանց իրաւունքները:

ԱՅՍՕՐ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բոլորն ալ «դաւաճան»

ՇՈՆԴԱԼԻՑ ԴԱՏԵՐ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՒ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Բոլշեւիկեան թերթերն ալ կը հաստատեն թէ մօտերս պիտի դատուի Թրայքօ Քոսթով, պուլկար վաղեմի համայնավարը եւ փոխ – վարչապետը, որ ոչ միայն պաշտօնանկ եղաւ, այլեւ արտաքսուեցաւ կուսակցութենէն: Ամբաստանութի՞ւնը, — «դաւաճան, թիթոյական, ստրուկ ծառայ անգլեւամերիկեան աշխարհակալութեան»:

Փրակայի բոլշեւիկեան պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ այս դատավարութիւնը կապ ունի Փէշթայի դատին հետ, ուր մահուան դատապարտուելով կախուեցաւ Հունգարիոյ նախորդ արտաքին նախարարը, Պ. Ռայք, ուրիշներու հետ (մէկը զօրավար):

Ինչպէս Թիթօ, Քոսթով ալ չէր ուզեր կատարեալ հպատակութիւն յայտնել Խ. Միութեան, սարկօրէն գործադրելով անոր բոլոր հրահանգները: Սոֆիայի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը հաստատեն թէ ուրիշ բազմաթիւ պուլկար բոլշեւիկներ ալ պիտի դատուին, միեւնոյն ամբաստանութիւններով:

Անցեալ Հոկտեմբերին Պուլկարիոյ խորհրդարանը օրէնք մը քուէարկեց, որուն համաձայն պիտի դատուին կառավարութեան անդամները: Օրէնքին տրամադրութեամբ, դատական ատեանը պիտի բաղկանայ նախագահէ մը, երկու դատաւորներէ եւ խորհրդարանին կողմէ ընտրուած չորս երդուեալներէ: Վճիռը անվերաքննելի է, եւ գիտենք թէ ինչ կը նշանակէ:

Միւս ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին նախորդ ելմտական նախարարը, Փետքօ Քունին, փոխադրութեանց նախկին նախարարը՝ Սթեֆան Թոնչեւ, Պ. Քոսթովի ազգականը՝ Վլատիմիր Թոփէնչարով, նախկին օգնական արտաքին նախարարութեան:

★ Շոնդալից դատ մըն ալ Վարշաւայի մէջ կը սարքուի: Գլխաւոր ամբաստանեալներն են նախկին փոխ – վարչապետը, Կոմուլքա, զօր. Սփիչալսքի եւ դատական փոխ – նախարարը, Զենոն Քլիսքօ: Ամբաստանողները կ'ըսեն թէ երեքն ալ խախտած են օրէնքը եւ պէտք է կրեն հետեւանքները: Իբրեւ թէ Կոմուլքա, որ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն էր, իր ընկերներուն հետ գործակցած է հիթլէրական բարձր պաշտո[illegible] տարի մը, Լեհաստանի գրաւման շրջանին, իսկ աւելի վերջը անվստահելի մարդիկ տեղաւորած բարձր դիրքերու վրայ:

Կոմուլքա, որ 46 տարեկան է, երկար ատենէ ի վեր աչքէ ինկած է իբրեւ «Լեհաստանի Թիթօն», վասնզի կ'ըսէր թէ Լեհաստան իրաւունք ունի ընկերվարութիւն հաստատելու իր հասկացողութեամբ, եւ ոչ թէ կուրօրէն հետեւելով Մոսկուայի քաղաքականութեան: Իր այս ուղեգծով մեծ ժողովրդականութիւն շահած էր: Պատերազմի ընթացքին Կոմուլքա կազմակերպած էր Լեհաստանի դիմադրական պայքարը: Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարութիւնը վարեց 1942էն 1948, երբ «արձակուեցաւ իր պարտականութիւններէն»: Պաշտօնանկութենէն վերջ զղջում յայտնեց հրապարակաւ, համաձայն բոլշեւիկեան աւանդութեան, եւ թոյլ տուին որ պահէ անդամակցութիւնը, մինչեւ անցեալ շաբթու:

★ Կոմինֆորմը հրամայած է մաքրագործումներ կատարել արեւմտեան Գերմանիոյ համայնավար կուսակցութեան մէջ:

ՍԹԱԼԻՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 70ամեակին առթիւ, Չեխոսլովաքիոյ կառավարութիւնը յանձնարարեց համազգային տօնակատարութիւններ սարքել ամբողջ երկրին մէջ: Այս առթիւ հրամանագիր մը հրատարակեց, որով կը պատուիրէ քաղաքացիներուն հրապարակաւ չտօնել իրենց տարեդարձները, բացի մասնաւոր պարագաներէ: Հետեւաբար Նախագահ Կոթվալտի ծննդեան 53րդ տարեդարձը պաշտօնապէս պիտի չտօնուի Դշ. օր, այլ յաւելուածական աշխատանք պիտի կատարուի, զարկ տալու համար արտադրութեան: Կեդր. կոմիտէն կը ծանուցանէ թէ ուրիշ տարեդարձներ ալ պիտի սահմանափակուին այսուհետեւ, «ուշադրութիւնը կեդրոնացնելու համար ազգային վերաշինութեան վրայ»: Այսպէս, առաջնակարգ պաշտօնատարներու ծննդեան հրապարակային տօնակատարութիւնը պիտի վերապահուի 50րդ եւ 60րդ տարիքներուն: Անկէ վերջն ալ հինգ տարին անգամ մը:— Արեւելեան Պերլինի բանուորները մէկ օր աւելի պիտի աշխատին, դրամ ճարելու եւ նուէր մը պատրաստելու համար, Սթալինի տարեդարձին առթիւ: Դրամատունն ալ մասնաւոր հաշուընթաց մը բացած է:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՇԱՏ ՇՐՋԱՆ ՄԸ ԻՐ ՀԱՄՐԱՆՔՈՎ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔՈՎ

Ճէզիրէն, հիւսիսային Սուրիոյ ընդարձակ դաշտավայրերով եւ արգաւանդ արտերով հողամաս մըն է: Սուրիոյ հիւսիսակողմը, կեդրոնը՝ Գամիշլի: Ժողովուրդը ընդհանրապէս կը զբաղի հողագործութեամբ եւ խաշնարածութեամբ, իբրեւ գլխաւոր բերք ունենալով ցորեն եւ արմըտիք: Երկրորդական հասոյթի աղբիւր կը կազմեն իւղ, պանիր եւ մեղր:

Հայերը լաւ դիրքեր գրաւած են: Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեծ կեդրոններու մէջ հաստատուած բոլոր տեսակի արհեստանոցները հոս եւս հիմնուած են Հայերու կողմէ: Կան մանաւանդ մեքենագէտ արհեստաւորներու աշխատանոցներ: Հայերը Գամըշլիի շուկային ամէնէն գործօն տարրը կը կազմեն, քանի որ քաղաքը առեւտրական կեդրոն մըն է: Միւս կողմէ շատ մը Հայեր դաշտերը հերկելու եւ արդիւնաւոր բերք մը ունենալու յոյսով մեքենաշարժ արօրներ գնած են, որոնց նորոգութիւնը կը վստահուի հայ մեքենագէտներու:

Ճէզիրէի երիտասարդ Առաջնորդը, Տաճատ վրդ. Ուրֆալեան մեղուաջան աշխատանքի լծուած է: Իր թեմի բոլոր դպրոցները կը կազմակերպէ, գիտակից ու կարող ուսուցիչներով եւ կրթութեան մակարդակը բարձրացնելով: Այժմ կը ջանայ յաջողցնել Հայ. Եկեղեցիի եւ արդիական դպրոցի մը կառուցման ծրագիրը:

Հոս փոխանորդարանը կը տարբերի Առաջնորդարաններէն: Փոխանորդը ժողովուրդի դատաւորն է եւ միանգամայն պաշտպանը:

Տեղական կառավարութեան հետ յարաբերութիւնները շատ սերտ են:

Անցեալ տարի Գամըշլիի եկեղեցին փլած՝ նորոգութիւնը մեծ գումարներու կը կարօտէր եւ նպատակայարմար չէր, որովհետեւ փխրուն աղիւսներով շինուած էր: Նորին շինութիւնն ալ 80 հազար ս.ոսկիի կը կարօտէր, հայկ. ոճով եւ հոյակապ եկեղեցիով նախատակներու յուշարձանով: Հետեւաբար համազգային հանգանակութեան ձեռնարկելէ առաջ, կը մտածեն մանկապարտէզի սրահը ընդարձակել եւ խորան մը շինելով առժամեայ եկեղեցիի վերածել: Այս առթիւ 12 հազար ս. ոսկի պէտք է: Արդէն հանգանակութեան սկսած են, սակայն հազիւ կարելի պիտի ըլլայ 4000 ս. ոսկի ապահովել: Թաղականութեան եւ Տաճատ վարդապետին ջանքերով վերջերս շինուեցաւ չորս սենեակով շէնք մը, մանկապարտէզին բաժինին համար:

Գամըշլի կը գտնուի հին Մծբին (Նիսիպին) քաղաքի աւերակներուն վրայ, Ճաղճաղ գետակին եզերքը, Թրքական սահմանին մօտերը: Ճաղճաղի ջուրը ապառողջ է, հետեւաբար ժանտատենդը անպակաս: Հիմա նոր զտարան մը շինուած է: Ժողովուրդը մաքուր ջուր խմելով պիտի կրնայ ազատիլ պատուհասէն:

Երիտասարդութիւնը ամուր փարած է ազգ. հաստատութիւններուն: Ընթերցասէր հասարակութիւնը ստուար թիւ մը կը կազմէ: Բոլոր հայկ. թերթերը կը ստացուին:

Թէեւ հայ բնակչութեան մեծագոյն մասը քրտախօս Հայերէ կը բաղկանայ, բայց իրենց զաւակները հայեցի կրթութիւն կը ստանան: Նախանձախնդիր են ազգային աւանդութեանց:

Գամըշլիի եւ անմիջական շրջանակները կան 1400 հայ ընտանիքներ:

Ճէզիրէի Հայերուն, ինչպէս եւ Քրիստոնեաներուն մեծ մասը Թուրքիոյ Մարտին քաղաքի շրջականերէն գաղթած են, ամբողջ երկաթուղին եզերող գիւղերուն կամ քաղաքներուն մէջ, ստուար մէկ թիւն ալ Ուրֆայէն կամ Կարմուճ գիւղէն: Անոնք կը պահեն իրենց լեզուն եւ հին նահապետական ընտանիքի բոլոր սովորութիւնները: Եկուոր կամ այցելու անցորդներ այնքան ստուար թիւով կը յաճախեն հոն որ քաղաքի վեց պանդոկներուն մէջ իրիկուան ժամը 7էն վերջ տրամադրելի մահճակալներ չեն մնար: Շատեր ճարահատ բացօթեայ կամ խանութի մը մէկ անկիւնը կր գիշերեն:

Գամըշլի ունի մէկ հայկ. նախակրթարան եւ եկեղեցի մր երկու քահանաներով: Նախակրթարանը ունէր անցեալ տարի 350 երկսեռ աշակերտութիւն 8 պաշտօնեաներով: Իսկ մանկապարտէզը՝ 170 աշակերտ, չորս ուսուցչուհիներով: Այս տարի ընդհ. աշակերտներու թիւն է 550: Վեցերորդ դասարանի աշակերտ մր կրնայ չարադրութիւն գրել արաբերէն, շնորհիւ հայ ուսուցիչի մր որ ձեռնհասօրէն կը դասաւանդէ այդ լեզուն:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներուն թիւն է 250: Ունին ֆութպոլի խումբ մը, 195 սկաուտ եւ արծուիկներու խումբ:

Գամըշլիի Օգն. Խաչի անդամուհիներուն թիւըն է երկու հարիւր, որոնց 124ը կին, 76ը այր: Արծուիկներու թիւն է 40: Անցեալ տարի Ազգ. վարժարանին մէջ 63 երկսեռ սաներ պահած են, վճարելով տարեկան 750 ս. ոսկի: Տոքթ. Սեպուհ Սիսեռեան Օգն. Խաչի բժիշկն է եւ ձրի կը դարմանէ վարչութեան կողմէ ղրկուած հիւանդները:

Այս տարի որոշուած է որ Օգն. Խաչը 40 չքաւոր սան պահէ Ազգ. վարժարանին մէջ, մէկ սան ալ Հալէպի Քառէն Եփփէ ճեմարանին մէջ, վճարելով տարեկան հազար ս. ոսկի կրթաթոշակ մը:

Հ. Ց. Դ. Զաւարեան Պատանեկան Միութիւնը ունի 30 անդամներ: Միութիւնը ունի իր գրադարանը 400 հատընտիր գիրքերով: Դասախօսութիւններ կը սարքէ:

ՀԱՍԻՋԷ.— Ճէզիրէի գլխաւոր քաղաքն է: Հոն կան 60 հայ ընտանիքներ: Մէկ Ազգ. նախակրթարան, երկու ուսուցիչ, մէկ ուսուցչուհի, 70 աշակերտ: Ունի մատուռ մը եւ մէկ քահանայ: Դպրոցին ազգ. գործերը կը վարուին Թաղական խորհուրդին կողմէ: Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի իր ֆութպոլի խումբը եւ սկաուտական կազմը:

Օգն. Խաչը հոս ալ կը կատարէ փրկարար դեր: Շատ քիչ ընթերցողներ կան, եւ քիչ թերթեր կը մտնեն հոս: Հասիչէի օդն ու ջուրը առողջարար են: Հիմնուած է Խապուր գետակի եզերքը: Տէր Զօրէն 60 քիլմ. հեռու:

ՌԱՍ ԻՒԼ ԱՅՆ.— Բազմիցս աւերակ դարձած պատմական մեծ գիւղ մըն է, ուրկէ կը հոսին բազմաթիւ զուլալ ջուրի ակեր: Թրքական հողին սահմանակից է: Կան 60 հայ ընտանիքներ: Ունին Ազգ. նախակրթարան, 70 երկսեռ աշակերտներով, երկու ուսուցիչ, մէկ ուսուցչուհի: Հոս ալ կայ Հ. Մ. Ը. Մ., ֆութպոլի խումբով եւ սկաուտական կազմով: Թաղականութիւնը կը զբաղի դպրոցով եւ ազգային հարցերով: Ունին զարգացած հայ քահանայ մը որ տօնական օրերուն կ'այցելէ Տէրպէսիէ, Թէլ Ապիատ եւ Ռաքքա:

ՏԷՐՊԷՍԻԷ.— Թուրքիոյ սահմանամերձ գիւղաքաղաք մըն է: Կան 125 — 130 հայ ընտանիքներ: Ազգ. վարժարանը ունի 120 երկսեռ աշակերտութիւն, 3 ուսուցիչներով: Ունին հոգաբարձութիւն մը: Թաղականութիւն չունին, որովհետեւ ոչ քահանայ եւ ոչ ալ եկեղեցի կայ: Մասնաճիւղեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Օգն. Խաչի:

ԱՄՈՒՏԱ.— Բնակչութիւնը քրտախօս է: 45 հայ ընտանիքներ հաստատուած են, ոմանք նոյնիսկ հարստութեան տիրացած են իրենց բերրի արտերով եւ կալուածներով: Հայերը երկրագործութեամբ կը զբաղին եւ գլխաւոր բերքն է ցորենը: Դպրոցը ունի 50 աշակերտներ: Կրթական գործը կը վարեն ուսուցիչ մը եւ ուսուցչուհի մը:

ԿՈՒՊՐ ԷԼ ՊԻԹԻ մէջ ազգային կեանքը կազմալոյծ վիճակ ունի: 20 հայ ընտանիքներ հաստատուած են հոն:

ՏԷՐԻՔ.— Իրաքի եւ Սուրիոյ սահմանամերձ գիւղ մըն է ուր կան 45 հայ ընտանիքներ: Ունին հայկ. դպրոց 40 աշակերտներով, մէկ ուսուցիչ եւ մէկ ուսուցչուհի: Ոչ մէկ կազմակերպութիւն: Ինչպէս Ամուտայի մէջ:

ԱՅՆ ՏԻՎԱՐ.— Շատ քիչ թիւով Հայեր կան հոս:

ԹԷԼ – ՔԷՕՉԷՔ Հալէպէն մեկնող երկաթուղիին վերջին կայանն է: Կան 18 հայ ընտանիքներ, զուրկ ազգային դաստիարակութենէ:

ԹԷԼ – ՊՐԱՔ կը բնակին 20 հայ ընտանիքներ: Դպրոցը ունի 25 երկսեռ աշակերտ մէկ ուսուցիչով որ վեռակազմեց Հ. Մ. Ը. Մ.ը:

ՏԷՐ ԶՕՐ.— Ֆրանսական բանակին գտնուած միջոցին 125 հայ ընտանիքներ կային: Ներկայիս միայն 50 ընտանիք: Բոլորին ալ տնտեսական վիճակը լաւ է: Ապրուստը շատ աժան է, մանաւանդ իւղը եւ պանիրը: Ազգ. դպրոցը ունի 60 աշակերտ, արաբերէնի ուսուցիչ մը, մէկ հայ ուսուցիչ եւ երկու ուսուցչուհի: Եկեղեցի կայ, սակայն քահանայ չունին: Հասիչէի քահանան կ'այցելէ երբեմն: Դպրոցին հոգաբարձութիւնը կը վարէ ազգային գործերը: Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի ֆութպոլի զօրաւոր խումբ մը: Օգնութեան Խաչը բարերար դեր կը կատարէ:

ՌԱՔՔԱ. — Հռչակաւոր Հարուն էլ Րաշիտի քաղաքը Եփրատի վրայ: 45 հայ ընտանիքներ կան: Հայկական նախակրթարանը ունի 50 աշակերտ, մէկ ուսուցիչ եւ մէկ ուսուչուհիով: Ռաս Իւլ Այնի քահանան կ'այցելէ եւ կը պատարագէ դպրոցի սրահին մէջ: Հայերը բարեկեցիկ վիճակ ունին: Եկուոր մը չի կրնար զանազանել Հայը Արաբէն: Ճիշդ անոնց պէս կը հագուին եւ սահուն արաբերէն կը խօսին:

ԹԷԼ – ԱՊԻԱՏ գիւղի կառուցուածքը զուտ հայկական է, սակայն յետոյ ուրիշ ազգեր ալ հաստատուած են: Կայ 120 հայ ընտանիք: Նախակրթարանը ունի 130 երկսեռ աշակերտութիւն, երկու ուսուցիչ եւ մէկ ուսուցչուհի: Մէկ ուսուցիչը եւ ուսուցչուհին Հալէպի Ուսումնական Խորհուրդը կ'որոշէ, իսկ միւս ուսուցիչը կը ղրկուի Բարեգործականի կողմէ որ դպրոցին իբր կրթական նպաստ կուտայ 500 ս. ոսկի: Հալէպի Օգն. Խաչն ալ կը վճարէ 200 ոսկի: Տեղին Օգն. Խաչը կը պահէ 4 սաներ, իբր կրթաթոշակ վճարելով հարիւր ս. ոսկի: Եկեղեցին քահանայ չունի: Ռաս Իւլ Այնի քահանան կ'այցելէ: Հայերու մեծ մասը պարտիզպանութեամբ կը զբաղի եւ ամառը փեղակութիւն կ'ընէ իւղ եւ պանիր հաւաքելով: Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի 60 անդամ ֆութպոլի երկրորդական խումբով, 35 սկաուտ եւ 15 գայլիկ:

Օգն. Խաչը ունի 60 երկսեռ անդամներ: Իբրեւ հասոյթի միջոց կը կազմակերպեն թէյասեղան եւ պտղասեղան: Հայերը գաղթած են Ուրֆայէն եւ Կարմուճէն:

ԱՅՆ – ԱՐՈՒՍ.— (Հարսի ակը) ունի 30 հայ ընտանիք: Ըստ աւանդութեան Հայր Աբրահամի հարսը՝ Սառան այս ակի մօտ բերած են, ատոր համար ալ կը կոչուի «Հարսի ակ», արդէն Հայր Աբրահամի գերեզմանն ալ հոս կր գտնուի եւ շատեր իբրեւ ուխտատեղի կ'այցելեն: Երկու հայկ. դպրոցներ կան, իւրաքանչիւրը 20—22 աշակերտներով: Եւ մէկ մէկ կրթական մշակով: Եկեղեցի մը կայ, բայց յառաջդիմականները իբր դպրոց կը գործածեն:

Հայերը կը զբաղին երկրագործութեամբ: Հ. Մ. Ը. Մ.ր ունի 15 անդամ, ֆութպոլի խումբով: Օգնութեան Խաչը ունի 12 անդամուհիներ կարեւոր թիւով սաներ կը պահէ դպրոցին մէջ:

Յուշեր Գ. Ադամեանի կեանքից

ԽՄԲ.— Հատուած մը եւս Եր. Շահազիզի յուշերէն, որոնց առաջին մասը հրատարակեցինք.

Նոր – Նախիջեւանում, պայմանագրով սահմանուած ներկայացումները տալուց, Մոսկուա մեկնելուց եւ Ռուսաստանի մեծ քաղաքները շրջագայելուց յետոյ, Ադամեանը մէկ երկու անգամ եւս այցելեց Նոր – Նախիջեւան ու Ռոստով, որտեղ դրամի կարիք զգալով երկու ներկայացում կազմակերպեց իր նախկին ընկերների մասնակցութեամբ: Այդ ներկայացումներից մէկը լաւ մուտք ունեցաւ, իսկ միւսի մուտքը չնչին էր: Թէ ինչ պիէսներ բեմադրուեցին չենք յիշում, բայց կարծում ենք, որ այն պիէսը, որի բեմադրումը չնչին մուտք բերեց, պէտք է որ դարձեալ «Համլէտ»ը եղած լինի: Դա շատ տարօրինակ էր, որովհետեւ հէնց «Համլէտի» բեմադրութիւնն էր, որ միշտ լիակատար մուտք էր բերում ... Սակայն, այս հանգամանքը չազդեց նրա վրայ եւ նա ընդհակառակն, շատ ուրախ տրամադրուած սաում, խօսում, ծիծաղում, կատակներ էր անում: Այդ օրերին նա լուր էր ստացել Ռումանիոյ կառավարութիւնից, որ թագաւորն ու թագուհին հրաւիրում են նրան Ռումանիա:

Ըստ սովորութեան, մենք թատրոնից դուրս գալով ցանկացանք նրան ուղեկցել մինչեւ իր բնակարանը. վեց – եօթը հոգի էինք. նա մեզ ընթրիքի հրաւիրեց իրեն լաւ ծանօթ իտալացու ճաշարանը: Մենք չէմ ու չում արինք, պատճառաբանելով որ արդէն ուշ է, որ պէտք է Նոր – Նախիջեւան դառնանք, որ չենք ուզում նրան աւելորդ ծախսեր պատճառել: Սակայն, մեր պատճառաբանութիւններից ոչ մէկն էլ նա չընդունեց:

— Ով չի գայ, նա ինձ բարեկամ չէ,— ասաց նա կտրականապէս:

Մենք ստիպուած եղանք գնալու:

Իտալացին մեզ ընդունեց պատուով: Ադամեանը դարեջուր եւ կովկասեան խորոված պատուիրեց, մենք նկատեցինք, որ նա սահուն խօսում է իտալերէն: Շատ ուրախ ժամանակ անկացրինք: Սեւ փրփրուն դարեջուրով լիքը բաժակները բարձրացնելով խմեցինք նրա քաղցր կենացը ու շնորհաւորեցինք, Ռումանիայից հրաւէր ստացած լինելու առիթով: Հետագայում իմացանք, որ Պոլիս վերադառնալով նա այլեւս Ռումանիա չէր գնացել մեզ անյայտ պատճառով:

Ադամեանը սիրում էր Նոր Նախիջեւանը եւ մինչեւ իսկ նրա ցորենի շտեմարան թատրոնը, որովհետեւ այդ բոլորը նրան յիշեցնում էր իր վաղ երիտասարդութեան օրերը, երբ Ֆասուլաճեանի խմբի հետ առաջին անգամ եկել էր Նոր Նախիջեւան ու մնացել այդտեղ մի ամբողջ թատերական սէզօն: Այն ժամանակուայ Նոր Նախիջեւանի եւ այդտեղ իրենց վարած անհոգ կեանքի մասին նա շատ յիշողութիւններ էր պահել: Աւելորդ չենք համարում այստեղ մէջ բերել նրա այդ յիշողութիւններից մէկը, որը դեռ չենք մոռացել:

Ես ու Թըրեանը ապրում էինք մի սենեակում, — պատմում էր Ադամեանը: — Մի օր դերեր սերտելով շատ զբաղուեցինք ու տնից ուշ դուրս եկանք, երեկոյեան ժամը 10—11 կը լինէր, սոված էինք, ուզում էինք ուտելու մի բան գտնել, բայց ամէն տեղ արդէն փակ էր, ոչ հացի փուռ եւ ոչ էլ խորովածանոց կար բաց: Դէս ընկանք, դէն ընկանք, բայց ուտելու ոչինչ չգտանք. արդէն տուն պիտի վերադառնայինք սոված փորով քնելու համար, երբ նկատեցինք մի տուն, որը ընդհանուր մթութեան մէջ փայլում էր վառուած ճրագներից: Արի մտնենք այս տունը, ասացի ես Թըրեանին, Հայի տուն է, դուրս չեն անի, ի՞նչ պիտի լինի, երեւի կամ տօն – շնորհաւորանք է, կամ նշանդրէք կամ կնունք, կամ էլ հարսանիք,

ՑԱՐԳԱՆՔԻ ՃԵՑ

Նոյեմբեր 13ին կէսօրէն վերջ, Մոնմորանսիի Հ. Ց. Դ. «Վահան Խորէն»ի խումբի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած էր յարգանքի այց մը ողբացեալ Ա. Գիւլխանդանեանի շիրմին: Երկսեռ բազմութիւն ընկերներու եւ բարեկամներու, հաւաքուած էր գերեզմանին շուրջ, իրենց յարգանքի տուրքը տալու :

Գերեզմանին վրայ խօսք առաւ ընկեր Դ. Դաւիթխանեան պատմելով իր հետաքրքրական յուշերը, միաժամանակ կանգ առնելով Գիւլխանդանեանի հանրային եւ կուսակցական բեղուն գործին ու աշխատանքին վրայ: Երկրորդ խօսողն էր ընկ. Հ. Ջրուանդեան որ նոյնպէս դրուագներ պատմեց Գիւլխանդանեանի կեանքէն, թելադրելով ներկաներուն շարունակել հանգուցեալի հայրենասիրական աշխատանքը:

Երկսեռ բազմութիւնը գերեզմանատունէն անցաւ Հ. Ց. Դ. Թանգարանը ուր հիւրասիրուեց թէյով, սուրճով եւ պտուղներով: Այստեղ ալ խօսք առին ընկեր Գ. Բալայեան, Պ. Պ. Ս. Քոչարեան, Թ. Արզումանեան, ընկեր Հ. Սարգսեան, Խ. Մկրտիչեան, Դ. Դաւիթխանեան, Հ. Ջրուանդեան եւ ուրիշներ: Իրիկուան ժամը 8ին ներկաները հեռացան Թանգարանէն, խոր տպաւորութեան տակ : Վ.

դու կ'ասես «մեծ օրերնիդ շնորհաւոր», ես էլ կ'ասեմ «բարի սրհաթի, բարի պսակ առնուն»: Դուռը բաց էր եւ ներսը դռան մօտ կանգնած էր դռնապանը: «Ուշացանք հա՞»,— ասացինք մենք: «Ի՞նչ կ'ասէք աղաներ, դեռ նոր միայն նշանը բերին» — պատասխանեց դռնապանը: Արդէն իմացանք ասելիքներս, նշանդրէք էր: Վեր բարձրացանք, դէմներս ելաւ զարդարուն «վրայնոց» հագած տանտիկինը եւ, մեր շնորհաւորանքը՝ « բարի սհաթի, բարի պսակ առնուն», դեռ լրիւ չլսած, ասաց. «Ապա, ապա, աղջիկս նշանեցի, ներս համեցէք, ներս համեցէք»... այս ասելով նա մեզ տարաւ հանդիսականներով լի դահլիճը եւ «վերի թառը» (այսինքն պատուաւոր տեղը) բազմեցրեց: Թէյ մատուցին, քաղցրաւէնիք, անուշ պաքսիմատ: Մեր տրամադրութիւնը բացուեց, մենք պարեցինք տեղական «օյին հավան», երգեր երգեցինք, ճառեր արտասանեցինք նորանշանների կենացի վրայ, փլաւ կերանք, անուշ գինի կոնծեցինք, մի խօսքով լաւ քէֆ արինք մինչեւ գիշերուայ կէսը եւ առօք – փառօք դուրս եկանք ու տուն գնացինք, հրաւէր ստանալով կրկին այցելելու, — «գինէ արեցէք, գինէ» , — ասում էին նրանք: Գլուխներս գինուց տաքացել էր, գնում էինք թեւանցուկ ու մեղմ ձայնով երգում Թիֆլիսի երգը «Քէֆ սիրողին քէֆ չի պակսել , Քէֆ արա՛, խունկի՛, քէֆ արա՛»:

Նոր Նախիջեւանի Թատերասիրաց Ընկերութեան ժողովները սովորաբար տեղի էին ունենում ամառները ակումբի ամառնային շէնքում, իսկ ձմեռները՝ ձմեռնային շէնքում, որտեղ դրա համար յատուկ առանձնացուած սենեակներ կային: Ժողովներին միշտ հրաւիրւում էր նաեւ Ադամեանը, երբ նա Նոր Նախիջեւանում կամ Ռոստովում էր լինում: Երբ ժողովի քննելիք խնդիրները սպառւում էին եւ նիստը յայտարարւում էր փակուած, ժողովականները սովորաբար չէին ցրւում, այլ մնում էին սեղանի շուրջը բոլորուած, կամ ընթրելու, կամ էլ ազատ մտերմական զրոյցների համար, միշտ Թատրոնի շուրջ :

Ահա այդ մտերմական զրոյցներն էին, որոնց Ադամեանը կենդանի, աշխոյժ մասնակցութիւն էր ցոյց տալիս, նա այնպիսի կարծիքներ էր ցոյց տալիս, այնպիսի մէջբերումներ անում, այնպիսի դիտելիքներ ցուցաբերում, որ կարող էր անել միայն Թատրոնն ու նրա պատմութիւնը լուրջ ուսումնասիրած մի մասնագէտ:

Երբեմն էլ ծոցից հանում էր իր նոր գրած ոտանաւորներից մէկը, եւ իրեն յատուկ վարպետութեամբ արտասանում, դնելով նրա մէջ իր շունչն ու հոգին: Մենք ծափահարում էինք եւ նա ուրախանում էր, կարծելով թէ ոտանաւորն ենք գովում, այն ինչ մենք ծափահարում էինք նրա արտասանելու վարպետութիւնը :

Ադամեան Նոր Նախիջեւանում սիրելի բարեկամներ շատ ունէր, բայց ամէնից շատ նա լինում էր Սիմէոն (Սիմաւոն) աղա Ալաջալեանի տունը, նրա վաղ այրիացած դուստր Օլկա Սիմէոնովա Շահբազեանի մօտ որ իր զարգացմամբ, Նոր Նախիջեւանի կանանց մէջ ամենաառաջաւորն էր : Նրանց յարաբերութիւնը քոյր եղբայրական էր : Ադամեանը նրա մօտ էր գնում իր ուրախութիւններն ու յաջողութիւններն յայտնելու, իր ցաւերն ու հոգսերը պատմելու, խորհուրդներ հարցնելու համար, իսկ երբ ուրիշ տեղ էր գնում, այն ժամանակ էլ այդ բոլորի մասին հեռուից նամակներով էր խօսում նրա հետ :

ԵՐ. ՇԱՀԱԶԻԶ

Աղբիւր Սերոբի յիշատակին

Ժողովուրդներու պատմութիւնը իր արիւ – րանց զաւակները կը կերտեն: Այդ պատմութիւնը անոնց մարմնչումներուն, փառաւոր յղացումներուն հաւաքածոն է, «գիրք առաքելոց»:

Նորէն աչքիս առջեւ կը պատկերանան վերջին երեք քառորդ դարու սրբազան պայքարները յանուն ցեղին գոյութեան, ճամբայ մը որ կտրուած է ահաւոր զրկանքներով, ահեղ կռիւներով, յանդուգն քաջագործութիւններով :

Ու ասոնց մէջ կը ցցուի գեղադանդուր, անձնեայ տիտան մը յար ու նման իր նախահօր՝ Հայկին, թիկնեղ ու առիւծասիրտ, Հայաստանի մեծագոյն քաջերու աշխարհէն, Մամիկոնեանց տունէն ծնած Սերոբը :

Ձեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ մականուանուեցաւ Աղբիւր: Ուրիշները ինչ մտքով ալ ըսեն, ես համոզուած եմ որ յեղափոխութեան, ազգային ազատագրութեան նուիրական ու սուրբ գաղափարներու առաջին աղբիւրներէն եղաւ, յանդգնութեան նախակարապետ մը, առիւծ մը՝ բռնութեան դէմ:

Առէք իր նկարը եւ մէկ վայրկեան նայեցէք իր լուսաւոր դէմքին: Ձեր հոգին պիտի լեցուի հայրենիքի սիրով, խիզախութեամբ, անոր հմայիչ ու խրոխտ նայուածքը պիտի մխրճուի ամենաանտարբեր հոգիներէն ներս, փոթորկելով անոնց էութիւնը :

Հայկական հսկաներու փաղանգին մէջ Աղբիւր Սերոբ իր եզակի տեղն ունի, իր արտաքին իշխանական դէմքով ու ծագումով, ներքին հոգեկան առաքինութեամբ, ազնուութեամբ եւ քաջութեամբ: Իր վարած ու մղած կռիւները յատուկ դրոշմ մը դրած են մեր բոլոր հայդուկներու հոգիին վրայ:

Սոխորդէն Պոլիս, Ռումանիա, Կովկաս ամէն տեղ հայ ժողովրդի տառապանքը շալկած, մտածեց հայ գիւղացին ազատել կողոպուտի, ջարդի անողորմ ճիրաններէն:

Աղբիւր Սերոբ (Վարդանեան) փորձեց բարեկամանալ Քիւրտին հետ: Մերթ հարուածեց, միշտ զգուշացաւ արիւնահեղութենէ: Սակայն վատ թշնամին այս տիտանին հետ չկրցաւ հրապարակ գալ կռուելով յաղթելու: Կարմիր Սուլթանը նախընտրեց այս հսկային գլուխը գնել հազար ոսկիի: Թշնամին չկրցաւ մօտենալ քաջաց քաջին, բայց հայ դաւաճանին վատոգի թոյնը վերջ կուտար մեր աննման հերոսին փառաւոր կեանքին:

Այս քանի մը տողերը իբրեւ ծաղկեփունջ, պաշտելի հերոս: Քու յիշատակդ պիտի յաւերժանայ միայն այն ատեն երբ ազատ հայրենիքին մէջ կանգնեն քու արձանդ, իբրեւ խորհրդանշան քաջութեան, յանդգնութեան եւ հայրենասիրութեան :

Ց. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՓ ՄԸ ՀԱՅԵՐ ՄԷՅԻ ՄԷՋ

ՄԷՅ (Լոռէն).— Վերջերս առիթ ունեցայ այցելելու այս քաղաքը, որ ունի աւելի քան հարիւր հազար բնակիչ, (շրջաններով) միասին: Քաղաքը խառնարան մըն է այլազան ազգերու: Քով քովի կ'ապրին Ֆրանսացիներ, Գերմանացիներ, Լիւքսէնպուրկցիներ եւն.: Պաշտօնական լեզուն ֆրանսերէնն է: Կը խօսին նաեւ գերմաներէն: Բնակչութիւնը հետաքրքիր է եկուորի, անցորդի հանդէպ եւ կասկածանքով կը նայի :

Նահանգը հարուստ է ածուխի եւ երկաթի հանքերով: Ունի գեղեցիկ եւ նշանաւոր մայր եկեղեցի մը, որ հրաշալի է իր ճարտարապետութեամբ : Թանգարանը տարին անգամ մը ժողովուրդին կը ցուցադրէ Dupont de Logeի մատանին: Նշանաւոր են նաեւ St. Sigoleine եւ St. Martin եկեղեցիները: Քահանաները թոշակ ունին: Առաջնորդը կուսակալի չափ ամսական թոշակ կը ստանայ: Ապրուստը սուղ է: Նահանգը հարուստ: Գործարաններուն մէջ կ'աշխատին Լեհեր, Իտալացիներ, Սերպեր, Ալժերիացիներ եւայլն: Վաճառականութիւնը ընդհանրապէս Հրեաներուն ձեռքն է, երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ, Լեհաստանէն եւայլ վայրերէն հասած գաղթականներու շնորհիւ Հրեաներուն դերը աւելի տիրական դարձած է: Զօրաւոր դիրք ունին զատական մարզին մէջ :

1919էն ի վեր, Տրապիզոնցի Հայ մը միայն— Յակոբ Սանտալճեան — կ'ապրի 14 տարեկան զաւկին հետ: Կը զբաղի գորգի վաճառականութեամբ: Շատ սիրուած է տեղացիներէն: Հայրենասէր այս Հայը, բոլոր ունեցածը կորսնցուցած է պատերազմի ընթացքին, բայց շնորհիւ իր ձեռներէցութեան բոյնը դարձեալ վերաշինած է: Ուրիշ Հայ մը, Դաշնակցական ընկեր Գարեգին Սարգիս Բէկեան, մասնագէտ գիւղատնտես, վկայեալ Ֆրանսական վարժարանէն, կը բնակի Մէյէն 8 քիլոմ. հեռու Լովալիէրի մէջ, իւղի եւ պանիրի գործատէր է: Իրեն հետ կ'աշխատին ուրիշ երկու Հայորդիներ :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խուռներամ բազմութեամբ մը լեցուած էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտը, տեսնելու Basse Alpeէն հասած Սէն Օպանի խումբին խաղարկութիւնը: Այս առթիւ դիտեցինք որ երկու խումբերուն խաղարկութեան ձեւը կը տարբերէր, Սէն Օպան իր երիտասարդ եւ շատ արագ մարզիկներէն օգտուելով ամէն գնդակի հարուած դէպի Հ. Մ. Ը. Մ.ի նշանափայտը կ'ուղարկէր, իսկ Հ.Մ. Ը. Մ.ը գնդակի փոքր փոխանցումներով կը յառաջանար: Ինչպէս ժամանակին բացատրած ենք, ախոյենական խաղարկութեան մէջ կը շահի այն որ արագ է: Բարեբախտաբար Հ.Մ. Ը. Մ.ի երկու ծայրերը, Ձիլինկիրեան եւ Ելգովանեան խումբին ամէնէն արագ մարզիկներն են եւ նպաստեցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեան :

Առաջին կիսախաղին Ձիլինկիրեան նշանակեց առաջին կէտը: Ֆրանսացիները օգտուելով մեր պաշտպանողականին աններելի մէկ սխալէն հաւասարեցան: Կրկին Ձիլինկիրեան արագ վազքով մը նշանակեց երկրորդ կէտը, հակառակ Ֆրանսացի բերդապահին ճկուն խաղարկութեան, բայց կրկին Ֆրանսացիները «քօրնըր»ով մը նշանակեցին երկրորդ կէտը, որով առաջին կիսախաղը աւարտեցաւ հաւասար 2—2:

Երկրորդ կիսախաղին քանի քանի անգամներ մեր յառաջապահները չկրցան օգտագործել ներկայացած առիթները եւ մեր պաշտպանողական մարզիկներու դանդաղութիւնը պատճառ պիտի ըլլար Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարտութեան (կը յուսամ թէ Ֆութպօլի Յանձնախումբը մասնաւոր ժողով մը հրաւիրելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը պէտք եղած թելադրութիւնները պիտի ընէ մարզիկներուն): Խաղին վերջաւորութենէն 4 վայրկեան առաջ «քօրնըր» մը վիճակուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Ելգովանեանի մէկ վարպետ շարժումով գնդակը ինկաւ ճիշդ հակառակորդին փայտերուն մօտ եւ Ժորժ Մկրտիչեանի զօրաւոր մէկ հարուածով Հ. Մ. Ը. Մ.ը շահեցաւ երրորդ եւ յաղթական նշանակէտը: Աննկարագրելի էր ներկաներուն հրճուանքը: Հ. Մ. Ը. Մ.ի աջ ծայրը՝ Պ. Ելգովանեան չափազանց ուրախացած այս յաղթութենէն իր անդրանիկ մանչ զաւկին ծննդեան առթիւ նուիրեց 2000 ֆրանք Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Վ. ՇԱՄԼԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ

ԲՈՂՈՔ ՄԸ ԵՒՍ

ԽՄԲ.—Բողոքագիր մը եւս, ուղղուած Տիկին Էլլէն Բիւզանդի, ծանօթ գրութեան առթիւ.—

Դուք գիտէք, Տիկին, քանի որ Ալֆորվիլ կը բնակիք, թէ ինչպէս բոլոր հայ մայրերը, առտուան ժամը վեցէն մինչեւ կէս գիշեր, լծուած իրենց մեքենաներուն՝ չարաչար կ'աշխատին իրենց տան ապրուստը հոգալու համար...:

Հակառակ Փարիզ բնակելուս, ես յաճախ առիթը ունեցած եմ կիրակիները բարեկամներու տունը երթալ եւ տեսած եմ որ ստիպողական գործ մը հասցնելու համար անոնք ոչ կիրակին, կը յարգեն, ոչ ալ տօնը կամ տարեդարձը: Դուք շատ լաւ գիտէք ազնիւ Տիկին, թէ կարգ մը ամուսիններ՝ որոնք խաղամոլութենէ վարակուած են, չեն աշխատիր ու կ'երթան իրենց ժամերն ու դրամը վատնելու սրճարաններու անկիւնը, յաճախ կորսնցնելով իրենց ունեցածը: Երբ մէկը ջղայնացած տուն կը վերադառնայ չարաչար ծեծելու համար իր կինը, շատ բնական է որ ան ջանայ իր կեանքը փրկել: Նոյնքան բնական է եթէ ոստիկանութիւնը միջամտէ:

Եթէ դուք իմացեր էք թէ Կիրակոսի կին Ադալին՝ կամ Յակոբի կին Անահիտը փախեր է իր մօր տունը, հաճեցէք մօտէն ուսումնասիրել այդ «fait divers»ները: Դուք ազգասէր էք ու խելացի, ուրեմն ջանացէք քիչ մըն ալ խրատել զայն «Հայ էրիկմարդը », որ իր ընտանեկան պարտականութեանց գիտակցութիւնը չունի, եւ տեղի կուտայ թիւրիմացութեանց...: Յետոյ, Տիկին, կան գաղտնիքներ, հիւանդութիւններ, տկարութիւններ, տգեղ ընթացքներ որոնք մութ են մեզի ... եւ մենք իրաւունք չունինք խառնուելու : Եթէ համաձայն չեն, կը բաժնուին, եթէ ուզեն կ'ապրին միասին: Ես իմ աչքերովս տեսած եմ մանկամարտ հայ կնոջ մը վիզին շուրջ եղունգներու վայրագ նշանները, կապոյտներ եւ ուռեցքներ : Եթէ խմբագրութիւնը թոյլ տար գրել մանրամասնութիւնները...

Խնդրեմ Տիկին, լաւ ուսումնասիրեցէք այս բոլորը: փոխանակ անիրաւաբար վիրաւորելու անմեղ Հայուհիներ : ՍՕՖԻ

ԱՇԽԷՆ ՋՐՈՒԱՆԴԵԱՆ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆՑ լաւագոյն յաջողութեամբ աւարտած է Փարիզի բժշկական համալսարանը, իբրեւ վիրաբոյժ – ատամնաբոյժ: (19 Նոյ. 1949):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ մէջ գործաւորներ սպառնացին, բողոքելու համար գիներու բարձրացման դէմ: Կառավարութիւնը բացառիկ միջոցներ ձեռք առաւ, գիները իջեցնելու համար: Գետնախնձոր ղրկուեցաւ Վիէննա եւ գիները 60 առ հարիւր ինկան, բայց նորէն սուղ են, բաղդատելով անցեալ շաբթուան հետ :

ՏԱՍԸ ՄԻԼԻՈՆ ոթերլին նուէր ղրկուեցաւ Լոնտոն, Աւստրալիոյ կառավարութեան կողմէ: Վերջին երեք տարիներու ընթացքին Անգլիա 45 միլիոն ոթերլին նուէր ստացած է Աւստրալիայէն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ կառավարութիւնը արգիլեց խումբ մը Գերմաններու ժողովը արեւելեան շրջանէն եկած ներկայացուցիչներու հետ, « խռովայոյզ եւ վտանգաւոր » համարելով: Ժողովը տեղի պիտի ունենար ուրբաթ օր, իբրեւ օրակարգ ունենալով քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներ: Մասնաւոր բանաձեւ մը պատրաստուած էր, Գերմանիան հեռու պահելու համար արեւմտեան որեւէ կազմակերպութենէ (մինչդեռ արեւմտեան Գերմանիան անդամ է Եւրոպայի տնտեսական գործակցութեան, Մարշըլի ծրագրով) :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ վերազինման աշխատանքները կը շարունակուին: Ատլանտեանի պաշտպանութեան խորհուրդին երկրորդ խորհրդաժողովը բացուեցաւ երէկ, ուրբաթ, Ուաշինկթընի մէջ, մասնակցութեամբ անդամակից պետութեանց դեսպաններուն: Մօտերս նոր ժողով մը պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, զինուորական վարիչներով: Մեծն Բրիտանիոյ սպարապետ, մառեչալ Մոնթկոմըրի, Ուաշինկթըն գնաց: Կ'ըսուի թէ պիտի ջանայ սահմանափակել Անգլիոյ զինուորական պարտաւորութիւնները :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇԱՀԸ Ուաշինկթըն հասաւ նախագահ Թրումընի անձնական օդանաւով: Նախագահը օդակայան գացած էր կառավարութեան անդամներուն հետ, անձամբ դիմաւորելու համար իր հիւրը :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ելմտական յանձնախումբին առջեւ զեկուցում տալով, վարչապետը հաւաստեց թէ պիտի չաւելցնեն փոխադրութեանց, կազի եւ ելեկտրականութեան գիները, չծանրացնելու համար ապրուստի սղութիւնը: Յունուարէն սկսեալ մասնաւոր պաշտօնեաներ պիտի սահմանուին, զսպելու համար հարկային խարդախութիւնները : Մինչեւ 400 առ հարիւր տուգանք պիտի գանձուի գաղտնի պահուած շահերուն վրայ :

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան 41րդ համագումարը բացուեցաւ Թուլուզի մէջ եւ պիտի վերջանայ կիրակի: Բազմաթիւ փշոտ խնդիրներ կան օրակարգին վրայ :

ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Ֆրանսայի կին լրտեսը — Նախկին ախոյեան — Լուիզէթ Ֆիլօռէ, ամբաստանուած ըլլալով թէ կեսթափոյին անդամ եղած եւ առնուազն չորս հայրենասէրներ մատնած է, որոնք տարագրուած են անդարձ: Միեւնոյն ատեն սիրուհին եղած է գերման ենթասպայ Հերման Շուլցի : Դատավարութեան ատեն ըսաւ. — «Սեւ չուկայ կ'ընէի, սիրահարս կեսթափոյի կեղծ թուղթ մը ճարեց, որպէսզի չնեղեն զիս»:

ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԲԱՐ անբուժելի հիւանդներ մեռցնելու առաջարկը մերժուեցաւ Ֆրանսայի Բարոյական եւ Քաղաքական Գիտութեանց Ակադեմիային կողմէ, բժշկական եւ ընկերային պատճառներով: Բանաձեւը կ'ըսէ թէ կարգ մը հիւանդութիւններ որոնք երբեմն անբուժելի կը համարուէին, յետոյ բուժելի գտնուած են :

1.420.000 ՏՈԼԱՐ տուգանք վճարեցին Մ. Նահանգներու ածխահանքի սէնտիքան եւ նախագահը, մերժած ըլլալով հպատակիլ դատական վճիռի մը որ կը հրամայէր դադրեցնել գործադուլը, 1948ին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿԻՒՐԵՂ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՀԱՄԱՐ

ՓԱՐԻԶ.— Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ պիտի կատարուի բազմաձայն Ս. Պատարագ եւ մասնաւոր Հոգեհանգիստ, ողբացեալ ՏԷՐ ԿԻՒՐԵՂ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ յիշատակին: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Մամբրէ արք. Գալֆաեան: Եկեղեցւոյ երկսեռ երգչախումբը պիտի երգէ իր ամբողջական կազմով:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնս, կը ծանուցանէ տեղւոյս բարեպաշտ հասարակութեան, թէ այս կիրակի քաղաքիս բոլոր եկեղեցիներուն մէջ հանդիսաւոր Պատարագ եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, ի հանգիստ ողբացեալ Տ. Տ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ: Կը հրաւիրուի բարեպաշտ հասարակութիւնը, ներկայ ըլլալ այս հանդիսաւոր արարողութեան :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի Շավիլի եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, ողբացեալ ՍԱՐԳԻՍ ԴՊԻՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

Մարսէյլի մէջ

Մեծ պատրաստութեամբ շաբաթ 19 նոյեմբերին ժամը 9ին Սինէմա Ալգազարի մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ:

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. բոլոր ենթակոմիտէները եւ խումբերը ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով :

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Ֆրանս. ընկերվարականներու կողմէ պիտի խօսին GASTON DEFERRE, FRANCIS LEENHARDT եւ JOSEPH FERAUD:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

★

ԿԱՐՏԱՆԻ մէջ նոյեմբեր 20ին :

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ Նոյեմբեր 27ին:

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ Դեկտ. 4ին:

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ Դեկտ. 4ին:

Աղբիւր Սերոբի յիշատակին

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲԻ նահատակութեան 50ամեակի առթիւ՝ 20 Նոյեմբեր, կիրակի երեկոյ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. Près St. Germain, métro St. Germain des Près :

Կը նախագահէ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ՝ ԷԼԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ եւ ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :

Կ'արտասանեն ընկերներ ԶԱՐԵՀ ՂԱՐԻՊԵԱՆ եւ Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ: Կ'երգեն Օրիորդներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Մ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Աղքատախնամ ընկերութեան կողմէ, նախագահութեամբ Պ. ԳԱՌԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆի, Կիրակի, 20 Նոյեմբեր, ժամը 16էն 24: GEORGE Vի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ մէջ: Երկու նուագախումբ, անակնկալներ, գեղարուեստական բաժին: **Eddy Warner**:

Քօլ Սերգա՝ Tango Argentinի իր խումբով :

Carven պիտի ցուցադրէ գիշերային հագուստներու իր վերջին նորաձեւութիւնները :

Սեղան ապահովել՝ Պ. Նուպարէն 19 rue Jean Mermoz, Paris (8). Tél. Ely. 23.66:

Տոմսերու համար դիմել Ա. Աճէմեան 56 rue Lafayette, Pro. 03-19 եւ Վ. Չիլինկիրեան 24 rue Feydeau, Cen. 48.51:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՅՐԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ
(Մարսէյլի Օփերայէն)

20 Նոյեմբեր, կիրակի ժամը 5 — 7

ՍԱԼ ԿԱՎՈՅԻ ՄԷՋ

Ծրագիր յայտագիր հայ եւ օտար հռչակաւոր հեղինակներու գործերով :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ, ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի Հ. Ազգ. վարժարանի Կրթ. Հոգաբարձութիւնս, Հ. Բ. Ընդհ. Միութեան հովանաւորութեամբ հիմնուած դպրոցին 20րդ տարեշրջանի առթիւ կազմակերպած է, 1949 Նոյեմբեր 20ին, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, Salle des Fêtesի մէջ (22 rue Voltaire) թէյասեղան մը ի պատիւ իր նախկին սաներուն, դաստիարակներուն եւ բոլոր այն անձնաւորութիւններուն, որոնք սատարած են տեղւոյս կրթ. գործին :

Միեւնոյն ատեն տեղի պիտի ունենայ 1948—49 տարեշրջանի աշակերտներու մրցանակաբաշխութիւնը: Կը խնդրուի հայ ծնողներէն ներկայ ըլլալու :

ՀՐԱՉ ՏԱ[illegible]Օ[illegible]ԵԱՆԻ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆԸ

Օժտուած կատարելագոյն եւ նորաձեւ մեքենաներով

ՓԱՐԻԶԻ ՃԻՇԴ ԿԵԴՐՈՆԸ

12 Rue Rochambeau — Tru. 64-57 Métro Cadet

Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—7.30, բացի կիրակիէն :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան » կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Խրիմեան ակումբին մէջ: Անհրաժեշտ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՇԱՎԻԼԻ մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջը ժամը 3ին դպրոցին սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ նոյեմբեր 21ի երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Օրուան նիւթն է «Հայ ազատագրական շարժումը եւ Ռուս. քաղաքականութիւնը »: Զեկուցանողը՝ Պ. Վահան Չէյթունցեան: Կը հրաւիրուին լսարանականները եւ անխտիր բոլոր մտաւորականները :

Դերասան Մ. Մարութեանի ներկայացումները

ՎԻԷՆ.— Նոյ. 20ին, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը ճիշդ 3ին «Սէրքըլ Կաթոլիկ» սրահին մէջ, պիտի բեմադրուի «ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ » (Քօրրատօ) :

ԼԻՈՆ.— Նոյեմբեր 21ին, երկուշաբթի, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8.30ին, Թատրոն «Հօրլօժի» մէջ պիտի բեմադրուի «ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ»:

ՎԱԼԱՆՍ.— Նոյ. 25ին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին «Թէաթր Միւնիսիփալի» մէջ, պիտի ներկայացուի «ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ »:

Տօնակատարութիւն

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԽԱՐԲԵՐԴԻ, կազմակերպուած Համախարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութեան կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Վալանսի հայ երիտասարդներու սրահին մէջ, 10 rue Bayard:

Պիտի խօսի հայրենակից Պ. Գ. ՍԻՄՕՆԵԱՆ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ (երգ, արտասանութիւն եւն.):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՊՕՇՆԱՔԵԱՆ (ROLINE) ՏՈՒՆԸ, կուգայ ծանուցանել թէ բացած է LAINESի վաճառատունը, ուր պիտի գտնէք առանց բացառութեան ձեր ուզած բոլոր գոյնի բրդեղէն թելերը: ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ ՀԱՅԵՐՈՒՆ:

Դիմել՝ MAISON ROLINE, 63 rue Nationale, ՄԱՐՍԷՅԼ :

ԼԱՒ ԱՌԻԹ ՄԸ ...

Բոլոր գործատէրերուն (ֆապրիքան) եւ անոնց որոնք չսպառուած ապրանք ունին, մասնաւորապէս զգեստեղէն, լաւագոյն գիներով կը գնենք:

Մեր խանութը իր ընդարձակութեամբ եւ յաճախորդներու ամէնօրեայ բազմութեամբ լաւագոյն գրաւականն է, սպառման դիւրութեան :

ԴԻՄԵԼ՝

Materiel Industrielի

Տէր եւ Տնօրէն Պ. Ս. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ,
38 rue des Chalons. Gare de Lyonի անմիջապէս մօտ

Երեկոյեան ժամը 6էն վերջ, բացի կիրակի եւ երկուշաբթիէ: Հեռ. Did. 21.05

ARAM ՄԱԾՈՒՆԻ ՏՈՒՆԸ

Կը փնտռէ Chauffeur – Livreur մը : Դիմել՝ **49 rue Barbès, Montrouge, Seine :**

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ
ԹԷ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ Ւ
ԹԷ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
63 Rue de MAUBEUGE

Հեռ. Tru. 12-05 métro Poissonniere

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme-(13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Dimanche 20 Novembre 1949 Կիրակի 20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 6005—Նոր շրջան թիւ 1416 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ՈՒՐԻՇՆԵՐ ԿԸ ՑՕՐԱՆՋԵՆ

Վերջերս արձանագրեցինք երիտասարդ բանաստեղծի մը նոր ձեռնարկը,— «Հելլենական Քնար»։

Աթէնքի գաղթակայաններուն մէջ հասակ նետած, ընկեր Վազգէն Եսայեան աւելի քան 15 տարիէ ի վեր գոհարներ կը թարգմանէ հելլէն բանաստեղծներէ։

Տքնելով լուռ ու մունջ, նահատակ ուսուցչի մը այս տաղանդաւոր զաւակը աչաւասիկ ձեզի կը ներկայացնէ սիրուն ծաղկեփունջ մը, «Հելլենական Քնար»։

«Յառաջ» արտատպեց քանի մը նմոյշներ, որոնք անշուշտ բաւական չեն ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար։

Պատերազմէն առաջ ալ, մեր երիտասարդ ընկերը յունարէնի թարգմանած էր նմոյշներ՝ հայկական բանաստեղծութենէ, նախաձեռնութեամբ հելլէն բանաստեղծի մը։

Գիրքը արժանացաւ երկրորդ տպագրութեան։ Իսկ «Հելլենական Քնար»ը ապահովաբար պիտի մնար ձեռագիր, եթէ Եգիպտոսէն տրամադրած հըլլային գրական մրցանակի մը գումարը, 50 սթերլին։

Գիրքը կրնայ սպառիլ Յունաստանի մէջ, ուշ կանուխ։ Բայց, ի՞նչ օգուտ, երբ հարիւր հազարաւոր տրախմիներ բաւական չեն, երկրորդ անգամ տպելու կամ նոր ծաղկեփունջ մը հրատարակելու համար։

Այս ձեռնարկն ալ տուն կուտայ կարգ մը խորհրդածութեանց։

Տարիներով յիշեցուցած ենք տարրական պարտականութիւն մը,— ուշադրութեամբ հետեւիլ մեր բնակած երկիրներու ընկերային, գրական-գեղարուեստական շարժումներուն։ Ծանօթանալ անոնց մշակոյթին եւ ծանօթացնել սեփականը, փոխանակ անփութօրէն կծկուելու մեր նեղ պատեանին մէջ։ Կամ օրն իրիկուն ընելու պանիր-հաց գիտելիքներով։

Այս պարտականութիւնը ամէնէն առաջ կ'իյնար երիտասարդութեան վրայ, քանի որ շատերը տեղական վարժարաններու մէջ ստացան իրենց բարձրագոյն կրթութիւնը։

Քանի՞ «անձնուէրներ» ուզեցին կամ կրցան քայլ նետել այս ճակատին վրայ։

Հարեւանցի ակնարկ մը պիտի համոզէր թէ պատասխանը այնքան ալ մխիթարական չէ։

Ռումանիոյ մէջ տարիներով տքնեցաւ երէց մը, անբախտ Սիրունին։ Պրպտեց, մշակեց եւ լոյս աշխարհ հանեց կարգ մը ձեռնարկներ, ծանօցնելով բնիկին եւ եկուորին մշակոյթը, փոխադարձաբար։

Իրեն եւ իր աշխատակիցներուն կը պարտինք նաեւ Պուքրէշի Մշակոյթի տունը, զոր հասարակ խաչագողներ խլրացուցին, պարծենալով Երեւանի առջեւ։

Եգիպտոսի մէջ, պատկառելի ծերունի մը, Պ. Գէորգ Մըսըրլեան, տարիներէ ի վեր պըրպտումներ կը կատարէ արաբական դիւաններուն մէջ։ Քրքրելով հին մատենագրութիւնը, ուսումնասիրելով, թարգմանելով եւ հրատարակութեան տալով։

Պիտի ունենա՞նք ուրիշ մը — ուրիշներ — նոյն աշխատանքը թափելու համար հիւրընկալ երկրի նոր մշակոյթին վրայ։ Եւ փոխադարձաբար ծանօթացնելու համար նմոյշներ մեր վաստակէն։

Սուրիա – Լիբանանի մէջ ալ արաբագէտներ չեն պակսիր, նոյն պարտաւորիչ աշխատանքը կատարելու համար։

Մենք չենք յիշեր որեւէ հիմնական ձեռնարկ, բացի պատահական թարգմանութիւններէ։

Եւ այսպէս ամէն տեղ, Ֆրանսայէն մինչեւ Ամերիկա, ուր բազմութիւն մը կը կազմեն «ուսումնականները»։

Եռանդուն տղայ մը կը տքնի Աթէնքի մէջ, օրուան ապրուստի տաղտուկին տակ, իսկ ուրիշներ — աւելի բախտաւոր — կը յօրանջեն կամ հարեւան բակէն, բանկալէն, պատուհանէն անդին չեն նայիր։

Այնպէս որ, 25—30 տարի վերջն ալ, այնքան գաղափար ունինք հիւրընկալ ժողովուրդներու ստեղծագործութեանց մասին, որքան եթէ երէկ եկած ըլլայինք։ Շ.

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ
որուն նահատակութեան 50ամեակը կը տօնուի այս գիշեր (Կիրակի), **Salle de Géographie**:

ՔՐՏԱԿԱՆ ԵՐԳ ՄԸ ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Մեր աշխատակիցը, Արամ Պետրոսեան, իր հօրը թուղթերուն մէջ գտած է քրտերէն բանահիւսութիւն մը՝ նուիրուած Աղբիւր Սերոբի։ Կը հրատարակենք միայն հայերէնը, իր իսկ թարգմանութեամբ.—

ԳՈՎԵՐԳ ԱՌ ՍԵՐՈԲ ՓԱՇԱ

Ա՛յ աղա, Մուշի բերդը զառիվար տեղ է,
Մտածիր Սերոբ փաշայի ձեռքի մատների
Մատանիների մասին. այնտեղ կան ոսկի արծաթ-
թանկագին քարեր,
Ե՛կ, մի երթար, Սերոբ փաշա, ե՛կ, մի երթար,
Օսմանցին նենգաւոր է, քեզ կը խաբէ,
Նշխուն աչք Սօսէն քեզնից կը խլի։

Մուշի բերդը առուոյտով է,
Մէջն արածում են սագեր եւ բադեր։
Սերոբ փաշայի երկիւղը նմանում է
Բետրխան Բէկի երկիւղին, որ գտնում էր նախշուն աշտարակին մէջ,
Սերոբ փաշայից յետոյ միմիայն,
Հօկայ բախտը թող իր անունը տայ։

Ամայի Մուշին մէջ անձրեւ տեղաց,
Գետին երեսը ջուր ու ցեխ եղաւ։
Սերոբ փաշայի կռիւը նմանում է,
Հին ժամանակներու մարգարէներու կռիւին,
Ռուստամ Զալիին է նմանում, նիզակների խուրձով։

Անձրեւ Մուշի դաշտը խոնաւցրեց,
Սերոբ փաշայի կռիւը նմանում է,
Արաբիայի բարակ նիզակով քաջերի կռուին։

Սերոբ փաշան երեք անգամ կանչեց,
Հիւսէն փաշա «դու մի կռուիր ինձ հետ,
Նամարդութեամբ դու իմ սպաննութիւն ես ուզում»
Սերոբ փաշայի թունաւորելուն մտածում է նա։

Նաշխուն աչք Սօսէն ձեռք զցեց,
Մավզէրին թեւից ցած արեց,
Իրիկուանից մինչեւ առաւօտ իր կռիւ մղեց,
Սերոբ փաշայի կինը մի լաւ պատիւ վաստկեց։

Ա՛յ աղա, կէյիէ նիզան ծարաւ է,
Սերոբ փաշան յերան գլխից ցած եկաւ, արշաւե՛ց,
Սօսէն չէր իմանում թէ Սերոբ փաշան վիրաւոր է։

Ա՛յ աղա, սիրտըս բաբախում է,
Իմ փաշայի մասին մի չարիմաստ նամակ եկաւ,
Ցաւ ընկնի տունդ, ձեռք շարժիր,
Եօթ հազար օսմանցի զօրք քո վրայ եկաւ։

Ա՛յ սղաս, աւերելիք Մուշը խոզանուտ է,
Իմ գլուխ ծառայ է Սերոբ փաշայի գլխին,
Փուշիի ձիգերը փաթթոցի ծոպեր ընկել են ականջների վրայ,
Ինչպէ՛ս Սերոբ փաշային թունաւորեցին։

Նորէն ծանր մեղադրանքներ Խ. Միութեան դէմ

Ո՞Վ Է ՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԿԸ ՍԱՐՔԷ

Ուրբաթ թօր դարձեալ ընդհարեցան արեւելքն ու արեւմուտքը, ՄԱԿի Քաղաքական յանձնաժողովին մէջ։ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Պ. Մոնթէլ զայրոյթով մերժեց Խ. Միութեան եւ արբանեակներուն այն մեղադրանքը թէ Ֆրանսա զինուորական ծանր ծախքեր կ'ընէ պատերազմ պատրաստելու համար Խ. Միութեան դէմ, ընկերակցութեամբ Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ։

Պ. Մոնթէլ ըսաւ թէ արեւմտեան պետութիւնները հարկադրուած են աւելցնել իրենց զինուորական ծախքերը եւ պաշտպանողական զինակցութիւն կնքել, իբրեւ հետեւանք Խ. Միութեան զինուորական կազմակերպութեան։ «Մեզ կը մեղադրեն թէ կը վերազինուինք։ Երբ մէկը կը վախնայ նախայարձակումէ, երբ մենք կասկածներ ունինք, կ'ուզենք զօրաւոր ըլլալ այս անգամ, որպէսզի նախայարձակման ապագայ զոհերը չդառնանք։ Անշուշտ կարգ մը պետութիւններ վերազինուելու պէտք չունին, վասնզի երբեք զինաթափ չեն եղած։

«Հակառակ այն զգուշութեան եւ գաղտնապահութեան որ կը տիրէ Խ. Միութեան ներքին անցուդարձի մասին, մենք գիտենք որ տասնըհինգ միլիոն այրեր եւ կիներ կը գտնուին մարտական կազմակերպութեանց մէջ, կազմ եւ պատրաստ՝ զէնքի տակ առնուելու։ Ուկրայնայի պատուիրակը ըսաւ թէ Ֆրանսայի զինուորական ծախքերը աւելցած են 30 միլիառ ֆրանք, ինչ որ վերազինում կը նշանակէ, իր կարծիքով։ Այդ յաւելումը հետեւանք է Հնդկաչինի պատերազմին։ Խորհրդային պատուիրակները կ'ըսեն թէ արեւմտեան պետութիւնները դաշինքով մը կապուած են, ի խնդիր նախայարձակման եւ չեն ուզեր զինաթափ ըլլալ։ Շատ լսած ենք այս երգը 1934էն 1939, ինչպէս որ խաղաղութեան հանդիսաւոր առաջարկներ լսեցինք պարբերաբար։ Բայց գիտենք թէ ատոնք ո՛ւր առաջնորդեցին մեզ»։

Պ. Մոնթէլ յետոյ մերժեց այն մեղադրանքը թէ Ֆրանսա ենթարկուած է Մ. Նահանգներու տիրապետութեան։

ՀԱԶԱՐ ԱՆԳԱՄ ԱՒԵԼԻ ԶՕՐԱՒՈՐ...

Ակադեմական վիճաբանութեանց հետ, զինարշաւն ալ կը շարունակուի նոյն սաստկութեամբ։

Ամերիկացի ծերակուտական Ճոնսըն, անդամ է Խորհրդարանի հիւլէական ուժի յանձնախումբին, յայտարարեց թէ վերջերս փորձուած ռումբը «վեց անգամ աւելի զօրաւոր է» քան այն որ արձակուեցաւ Ճափոնի վրայ։ Յետոյ աւելցուց թէ աշխատանքները կը շարունակուին, շինելու համար ռումբ մը «որ հազար անգամ աւելի զօրաւոր պիտի ըլլայ քան մինչեւ հիմա եղածները»։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ յանձնախումբը ոչ հերքեց ոչ ալ հաստատեց Ճոնսընի այս չնդալից յայտարարութիւնը։ 1945էն ի վեր կը խօսուի գերարտադրական ռումբի մը մասին, որուն մէջ գըլխաւոր դերը պիտի կատարէ ջրածինը։

★ Հակառակ պաշտօնական հերքումներու, կարգ մը թերթեր կը պնդեն թէ Ուաշինկթընի մէջ լրջօրէն կը քննուի արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը։

★ Մ. Նահանգներու հիւլէական յանձնախումբը տեղեկագիր մը հրատարակեց, որուն համաձայն միայն մէկ ռումբ կրնայ բոլորովին ջլատել Ուաշինկթընը։ Ամէնէն ամուր՝ շէնքերն ալ կրնան անգործածելի դառնալ պայթումի կեդրոնէն 800 մեթր անդին, կազը, ելեկտրականութիւնը, ջուրը անմիջապէս պիտի դադրին եւն.։

Շահը զէնք եւ դրամանիւթ կ'ուզէ Ամերիկայէն

Պարսկաստանի Շահը, որ Ուաշինկթըն կը գտնուի այս միջոցին, յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ զինուորական օգնութիւն պիտի խնդրէ Մ. Նահանգներէն, թէեւ յարաբերութիւնները վերջերս բարւոքած են Խ. Միութեան հետ։ Այս առթիւ բացատրեց թէ միայն «իր երկրի մասին չի մտածեր, յաւելուածական օգնութիւն խնդրելով։ Այդ օգնութիւնը խիստ կարեւոր է մանաւանդ Միջին Արեւելքի եւ ընդհանրապէս ամբողջ աշխարհի խաղաղութեան համար։ Մենք միշտ կ'ուզենք բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել մեր դրացիներուն հետ, բայց միշտ փոխադարձ յարգանքի եւ անկախութեան հիման վրայ, ինչպէս եւ համաձայն Միացեալ Ազգերու դաշինքին»։

★ Նախագահը Թրումըն ճաշի հրաւիրեց Պարսկաստանի երիտասարդ վեհապետը։ Այս առթիւ յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները եւ Պարսկաստան միշտ բարեկամ եղած են։ Յետոյ յիշեց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԿԱՆԵՐԸ

Բազմաթիւ են ու բազմատեսակ հայ գրականութեան վկաները: Մանաւանդ հիները, որոնք վաստակեցան ու տքնեցան «մի նշխարով, մի կում ջրով», կամրջագլուխներ հաստատեցին Հայոց դպրութեան մէջ եւ հինգերորդ դարը միացուցին քսաներորդ դարուն :

Հիմա մենք մեզ կը կոչենք գերիշխան «տէր»եր. նուաստութիւն կը համարենք ըլլալ ծառաներ : Կ՚ուզենք, գրեթէ բռնի կը պահանջենք, որ մեզ անուանեն հայ բանաստեղծութեան արքաները կամ հայ արձակին իշխանները: Այս ձեւով ահա ստեղծուած է «ազնուաշուք»ներու դաս մը մեր նոր գրականութեան մէջ :

Այսպէս չէին հիները: Համեստ, խոնարհ «գեղջուկ»ներ, անոնք չէին սիրեր աղմուկն ու աղմկահարումը եւ չէին վախնար հսկումէ ու տքնանքէ: Ոչ արքայ կ՚ուզէին, որ կոչէինք զիրենք, ոչ իշխան, ոչ «ազնուաշուք»: Իրական, բազմաչարչար վկաներ՝ օրը իրիկուն կ՚ընէին կում մը ջուրով, հսկելով, աղօթելով ու գրչագրելով: Իրենք զիրենք կը նկատէին «անարուեստ, անհըմուտ, ապիկար, բթամիտ, թերավարժ, հէգ, նուաստ, ողորմելի, սխալամիտ, վատթար, տըրուպ, փանաքի» եւայլն, եւայլն :

Շատ է իրենց երախտիքը մեր գեղեցիկ դպրութեան մէջ :

Բոլոր այս վկաները, յաճախ անանուն ու անծանօթ, գիշերաջան տքնութեամբ անկորուստ պահեցին ոսկեմատեանները հայ գիրին ու գրականութեան: Ու գոհացան իրենք իրենց տալով համեստ մակդիրներ,— գրիչ, գրչագիր, ծաղկանկարող, գաղափարագրող (ընդօրինակող) եւ այլն: Խոնարհ սպասարկուներ հայ մշակոյթին՝ թերեւս չէին իսկ անդրադառնար, որ գիրք մը փրկելով՝ ազգ մը կը փրկէին...: Հայ դպրութեան այս անծանօթ զինուորներու կեանքին ու գործին շուրջ տեղեկութիւններ կը գտնենք միայն ձեռագիր յիշատակարաններու մէջ, որոնցմէ թանկագին քաղուածքներ ներկայացուցած են Ալիշան, Սրուանձտեանց, Լալայեան, Կանայեանց, Տաշեան, Մառ, Աճառեան, Սարգիսեան եւ ուրիշներ :

Հայ գրչագիրները իրենց պաշտօնը կը կատարէին տաժանելի պայմաններու մէջ: Յաճախ կը չփոթէին «նոյներեւոյթ տառերը, իսկ նոյնահունչ վանկերը կը կրէին յաւելումներ կամ կըրճատումներ, նմանաձայն բառերը կ՚ենթարկուէին աչքի պատրանքներու: Տեղի կ՚ունենային տողերու անհամար անկումներ կամ կրկնումներ, վերջապէս՝ ժամանակ, մագաղաթ կամ թուղթ խնայելու համար սաէպ թոյլ կը տրուէին նոյնիսկ բնագրական ընդարձակ յապաւումներ», ինչպէս կը վկայէ Հ. Արիստակէս Վարդանեան: Այսպիսով՝ բնագիրները յաճախ կ՚եղծուէին ու կը դառնային անիմաստ :

Գրչագիրները իրենք ալ տեղեակ էին կամայ թէ ակամայ գործուած այս թերիներուն, որոնց համար կը խնդրէին ընթերցողին ներողամտութիւնը: Այսպէս՝ Առաքել Դաւրիժեցի տեղ մը կը կը խոստովանի.— «Թերին եւ թիւրն եւ այլ սոյնպիսիքն յիմս տգիտութենէ եւ ի տկարութենէ»: Ընդօրինակուած գիրքերու յիշատակարաններուն մէջ կը հանդիպինք նման բազմաթիւ խոստովանութիւններու: Մէկը կը գրէ. «Անմեղադիր լերուք սխալանացս, զի կար մեր այս էր»: Ուրիշ մը կ՚ըսէ. «Եթէ գտաւ ինչ ի սմա ըստ հաճոյից ձերոց՝ Տեառն շնորհք, իսկ եթէ պակաս՝ ներեցէք մերում համարձակութեանս »:

Գրչագիրներէն ոմանք սրտառուչ ձեւով կը ներկայացնեն իրենց չքմեղանքը՝ յայտնելով, որ կը տառապին մարմնական ցաւերէ եւ հիւանդութիւններէ: Ահա քանի մը վկայութիւններ այս մասին.— « Ցտեից մինչեւ ցգլուխ չիք առողջութիւն»: «Ցոյժ կարի հիւանդ էի ի սրտէ ցաւէ »: « Դիժար է գրելն ու մէջքս խիստ կու ցաւի»: «Ոչ մարմնոյս կարողութիւն կայր, ոչ աչաց լոյս» : « Մին աչքս կու ցաւէր, նա խփեցի ու մին աչովն գրեցի »:

Յուզիչ է խոստովանութիւնը անոնց, որոնք, մոմի մը աղօտ լոյսին տակ, ձեռագրի մը վրայ հակած տարիներով, կեանք կը մաշեցնէին կորուստէ փրկելու համար հին ու թանկագին մագաղաթներ: Անոնցմէ մէկը կը գրէ. «Միտքս խաւրել է, իսկի չգիտեմ, թէ ինչ կու գրեմ» : Ուրիշ մը կ՚արձագանգէ. «Պէսպէս վշտօք եւ չարչարանօք գրեցի . երրորդ մը՝ «ղարիպ էի եւ սրտիկս տրտում», կամ «միտքս մոլոր, խելքս է ցնոր»: Չորրորդ մը կը գանգատի, թէ «ձեռիկը կու մըրսէր ի գրելն», կամ «կարի ցուրտ էրաւ, ոտքս եւս ուռոյց», եւ կամ, ընդհակառակն: «վասն տապոյ եւ տօթոյ՝ լինէր, որ անչնչանայի ժամս բ. կամ գ.». « ժամանակս ամառնային էր եւ ճանճին չարիքն եւ խայթուածքն յոլով էր»:

Կան, որ կը գանգատին թուղթի, մելանի, գրիչի եւայլ պիտոյքներու սակաւութենէն կամ չգոյութենէն: Մէկը կը բացագանչէ. «Նիւթս պակաս, թանաքս աւեր եւ իմ պիտոյքն ոչինչ՝ բայց միայն ցամաք հաց»: Երբեմն, թուղթ եւ թանաք խնայելու համար, գրչագիրները զանց կ՚ընէին ոչ միայն բառեր ու տողեր, այլեւ ամբողջ էջեր: Անոնցմէ մէկը կը խոստովանի. « Ի յայսմ էջս հինգ թուղթ թողի... թուղթս սակաւ էր»: Երբեմն կ՚ընդօրինակէին հին, մաշած, պակասաւոր օրինակներու վրայէն. գրչագիր մը կը ծանօթագրէ. «Աւրինակս եղծած է. փտել մագաղաթ է եւ ոչ կարեմ վերծանել»: Եւ այս բոլոր սխալները, յապաւումները, «բաց թողուած» բառերը, տողերն ու էջերը ուղղելու, սրբագրելու, ամբողջացնելու համար սիրտ ու հոգի կը մաշեցնեն հիմա մեր բանասէրները :

Կան եւ աւելի յուզիչ խոստովանութիւններ, որոնք լիովին կ՚արդարացնեն մեր այն հաստատումը, թէ հայ դպրութեան այս խոնարհ աշխատաւորները պարզապէս վկաներ էին ու նահատակներ: Այսպէս՝ գրչագիր մը կը խնդրէ ներողամիտ ըլլալ իր սխալներուն, « քանզի տեսանէաք զբազում դիակունս մարդկան մեռեալս առաջի մեր եւ ցնդէր միտ իմ իբրեւ զվայրենադնաց գազան». ուրիշ մը՝ «զի ժամանակս դառն էր եւ կենակիցն իմ առ Քրիստոս փոխեալ էր». երրորդ մը՝ «Թուաւ աղաւնիկն յաչաց իմոց եւ կորուսի զչնաւորիղն իմ... զաղայիկն զմարդ»: Ուրիշ մը իր վաղամեռիկ աղջկան խոր կսկիծովը կը մորմոքի: »Հեղինան.— կը գրէ այս ծերունին, ոմն Ալեքսանոս,— որ հանգեաւ ի Քրիստոս, արար աղեխարշ զզառածեալ ծերս անմխիթար»: Ուրիշ ծերունի մը դառնօրէն կ՚ողբայ իր երկու զաւակներուն վաղաժամ մահը.— «Կենդանւոյն մեռեալ եմ եւ աչքս ի բազում արտասուաց կուրացեալ է, զի իմ սիրական որդիքն Սահակն եւ Մեսրոպն զիս սեւեցին »:

Անձնական այս ցաւերուն հետ պէտք չէ անտեսել նաեւ այն իրողութիւնը, թէ պատմիչներէն ու գրչագիրներէն շատեր կ՚ապրէին, կը գրէին ու կը գործէին դառն ժամանակներու մէջ: Մէկը կը վկայագրէ. «Գրեցաւ ի դառն եւ ի նեղ ժամանակի»: Ուրիշ մը կը հաստատէ, թէ կը գրէր «փախստական յաստ եւ անդ դաղտագողի շրջելով »: Աբրահամ կաթողիկոս Կրետացի «Պատմագրութիւն Նատր Շահին Պարսից» անուն իր գործին մէջ կը գրէ.— « Գրեցի զսա ի դառն ժամանակի, յորում ամի առին Տաճիկքն զԿորնթոս, որ է Մոռա կղզին, եւ գերեցին եօթանասուն հազար մարդ՝ ընդ այր եւ ընդ կին, եւ եօթնեւտասնամենից ի վեր ընդ սուր մաշեցին»: Սիւնեցի գրիչներէն մէկը կը յայտնէ, թէ տեխպուած ըլլալով փախչիլ թշնամիին առջեւէն, կիսատ ձեռագիրը կը դնէ «խուրջին»ը եւ, ուր դադար կ՚առնէ, հոն ալ կը շարունակէ գրել՝ ծունկերը գրասեղան դարձնելով :

Նիւթական ու բարոյական այս դժնդակ պայմաններուն մէջ կատարուած աշխատանքին համար՝ գրչագիրները իրաւունք ունէին անշուշտ պահանջելու երկիւղած յարգանք: Անոնցմէ մէկը կը գրէ գրքի մը յիշատակարանին մէջ. «Աղաչեմ խնամ եւ գութ եւ մեծարանս տանել սմա... մի մրճոտել, մի պատառել, մի մերկ ընկենուլ»: Ուրիշ մը կը յանձնարարէ. «խնամ տարէք գրոցս, ի ժամանակի փախստեան կամ խռովութեան՝ զգիրք ի քաղաքն տարէք եւ պահեցէք եւ ի ժամանակի խաղաղութեան վանքն տարէք եւ ընթերցէք եւ մի աղխեալ եւ փակեալ պահէք. զի գիրք փակեալ կուռք են»:

Գիրքը իբրեւ ամանաթ յանձնելով ընթերցողներու խնամքին, գութին ու գուրգուրանքին, գրչագիրները երբեմն կը սպառնային անիծել անոնք, որ կը թերանային ցոյց տալու հարկ եղած հոգածութիւնը: Ահա վկայութիւն մը նաեւ այս մասին. «Ով որ յիշատակարանս կարէ կամ քերէ կամ սրբէ, կորի իւր յոյսն արքայութեան երկնից եւ սրբաջինջ լինին ազինք նորա եւ ազգ»:

Վերջացուցինք հայ մշակոյթի պատմութեան այս գլուխն ալ, ուր մեզի համար կան բազմաթիւ ուսանելի դասեր: Հայրենիքին մէջ թէ անկէ հեռու, մշակոյթը այն խարիսխն է, որուն վրայ կը բարձրանայ ազգութեան շէնքը :

Մեր զինապահեստը — մեր մշակոյթն է: Զայն պաշտպանելու համար քրտինք ու արիւն թափեցին հայ դպրութեան վկաները :

(Խմբագրական «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»ի)

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Հրթիռներ

Մեծ «սթիլ»ով օդարշաւներու եղանակը, 1943 Նոյեմբերին Պերլինի ռմբակոծութեամբ բացուած, տակաւ կը սփռէր իր... բարիքները Գերմանիոյ գրաւած բոլոր երկիրներուն վրայ: Մենք կը լսէինք, կը զգայինք ու կը տեսնէինք զանոնք մեր հոգիի աչքերով, բայց անկարող էինք որեւէ բան ընել :

Թաքստոցներու շինութիւնը՝ Կրացի մէջ, յառաջ կը տարուէր շատ դանդաղ եւ անկանոն եղանակով մը, որովհետեւ բանուորները չկամութիւն ցոյց կուտային: Որոշեալ ժամերէն դուրս, մանաւանդ հանգիստի օրը բռնադատուած աշխատանքը, բնաւ չէր հրապուրեր օտար գործաւորները: Անոնք կը նախընտրէին աւելի քիչ դրամ շահիլ, մինչեւ իսկ սնունդէ զրկուիլ, բայց դադար առնել կիրակի օրերը :

Մեր բանուորակայանին միւս կողմը, հազիւ հարիւր մեթր անդին, կը բարձրանար Կ. Խաչի շէնքը, որ այնքան սարսռազդեցիկ յիշատակ մը պիտի թողուր յետագային բոլորիս վրայ: Մասնաւորաբար այս դարմանատան շուրջի թաքստոցները իրենց բախտին թողուած էին : Խճուղիին վրայ բրդացած աւազակոյտերուն մէջտեղ, արեւը կը քամուէր անոնց կպրածեփ կամարներուն, որոնք հազիւ քանի մը սանթիմեթր թանձրութիւն ունէին:

Պատերազմի այդ ահաւոր օրերուն, խելօք մարդու գործ չէր ուրեմն ապրիլ անգլեւամերիկեան ռմբաձիգներուն նախասիրած շրջաններուն մէջ, բայց ինչ ընենք որ բռնադատուած էինք...

« Ամերիկեան ժամուն », ըսել կ՚ուզեմ առտուան ժամը 10ին, ահազանգի եղերական բեկբեկումները մեր սիրտը թունդ կը հանէին: Ճանճերու պէս կը փախչէինք, դէպի ո՞ւր ... Մենք ալ չէինք գիտեր: Լաւագոյն է ըսել ամէն կողմ, բացի մեզի համար շինուած թաքստոցներէն :

Պայծառ երկինքին վրայէն, ամէն օր «Զենկ»երը յամրընթաց կը ճեմէին հարսանեկան թափօրի մը նման, մերթ իրենց քայլերուն ետին ալեծփուն չղարշները թափ տալով : Հակօդանաւային հրետանին՝ ղեկավարուած տեղացի մեր ընկերներէն ...ի պատիւ հարսնեւորներուն զէնք կը պարպէր օդին: Սպիտակ կարաւանը կը քալէր, միշտ նոյն չքեղ եւ հանդիսաւոր ընթացքով, նազելաշուք բարեւ մը շնորհելով տաքգլուխ հիւրընկալներուն :

Մենք բնաւ միտք չունէինք մասնակցելու իրենց խրախճանքներուն: Հազար քարի կը զարնէինք մեր գլուխը, անոնց կրակէ ծիրէն դուրս գալու համար: Փորի վրայ կը պառկէինք ածուի մը մէջ, հողագունդի մը վրայ, խելայեղ կը գլորէինք անկէ վար, կանգ կ՚առնէինք առուի մը եզերքը, քառասմբակ կը վազէինք դէպի պարտէզները, մինչեւ իսկ հանդիպակաց բլրակի մը այրէն ներս կը սողոսկէինք :

Վախն ի վախն, երբեմն դուրս կը հանէի գլուխըս անձաւէն, յուզումով կը վերյիշէի քարէ դարը, պղնձէ դարը, եւ ինչո՞ւ չէ, հայ աղբրտիք, երկաթէ դարը: Մեծաձայն ... կ՚օրհնաբանէի արդի պայծառափայլ քաղաքակրթութիւնը, որ մեզ նախամարդուն աստիճանին կ՚իջեցնէր:

Մեր խնկելի նախահայրերը՝ իրենց կաշին պաշտպանելու համար գազաններէն, սարսափահար կ՚ապաստանէին խոնաւ եւ խաւարտչին ստորերը, իսկ մենք ... օրին մէկը յանկարծ կը տեսնէինք որ նազելաճեմ հարսը ճերմակ արջու մը պատկերը ստացած է: Արջ մը, որ չէր քնանար, աւաղ, այլ կոպերուն տակէն կը տեսնէր ամէն բան ...

Մինչեւ այդ օրը ոչ մէկ շփում պատերազմի արհաւիրքներուն հետ, մանուկի պէս միամիտ էինք: Այո, ինչո՞ւ կը զարմանաք, ճիշդ այդպէս : Ֆրանքոյի օդատորմիղներուն կրակին տակ, Լարկօ Քապալերոյի մարդիկը ցորենի դաշտերուն մէջ ծուարած՝ դիւրաւ իրենց հոգին աղատած էին: Օ, տեսէք, տեսէք սա պատկերները տեղական թերթերուն մէջ.— ռազմիկները դուրս կուգան յաղթականօրէն ոսկեդէս հասկերուն մէջէն: Էհ, պրծաւ գնաց... ռմբակոծութեան ատեն մենք ալ կը պառկինք, հունա սա դիմացի դաշտագետնին վրայ: Բահ, ռումբերը ցայտաղբիւրի պէս կը բացուին, ոչ մէկ օդի յորձանք, ոչ մէկ տակնուվրայութիւն: Եթէ երկնքի շանթը ուղղակի մեր օրհնեալ գլխին չիյնայ, մեր խեղճուկրակ մարմնին բան չի պատահիր: Ռումբերը կը թափին աշխատանոցներուն վրայ, կ՚այրեն, կը փշրեն, կը մրկեն, բայց մենք «սաղ սելամէթ» դուրս կուգանք մարգերուն մէջէն, ինչպէս Սպանիոյ ողբացեալ դիկտատորին քաջամարտիկ զինուորները :

Դաշնակից օդանաւորդները լաւ կ՚ըմբռնէին գործարաններուն վրայ շինուած... բուրաստաններուն իմաստը, դեռ ժամանակը հասած չէին նկատեր: Ամէն անգամ, ռումբքը ցցած, ֆրանսացի ընկերներս կը մռնչէին յուսահատօրէն.

— C'est dommage! Tondorf est encore debout...

Միւրֆելտի ճամբարին հրկիզումը, 1944 Յուլիս 26ի չորեքշաբթի օրը, մեզ սթափեցուց մեր երազանքէն: Դաշտերուն մէջ ցանուած ռումբերը, իւրաքանչիւր մեթրի վրայ, գետին պառկողներն ալ կը հնձէին, ամենուրեք, այն ալ տասը քիլոնոց պայթուցիկներով: Կ. Խաչի դարմանա–

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԵՐԳՈՒՄԸ

Ինչպէս Արաքսը բսկիզբ է առնում
Հայկական Պարի բիւրեղ գագաթից ,
Խորունկ ձորերով անզուսպ յորձանում ,
Անարատ, նման ամպերի կաթի ,—

Այնպէս ծնւում ես, երգ իմ հայրենի ,
Հայ ժողովրդի սրտի սարերի
Սուրբ աղբիւրներից հազարակնանի ,
Անապակ ինչպէս ծնունդ արեւի :

Քո ակունքներում — ե՛ւ հին, ե՛ւ խորունկ
Արտացոլուել են ե՛ւ դարեր բազում ,
Եւ Հայոց վշտի թխպերը ցասում
Եւ սերունդների յոյսերը աստղունք :

Հայ երգ, չես հատնի, ինչպէս Մասիսի
Ձիւնը, անպաճմամն ձիւնը չի հատնում ,
Հայ երգ, չես մեռնի, ինչպէս Արաքսի
Ակունքի ջուրը բնաւ չի մեռնում :

Դու անվախճան ես, ինչպէս երկնքի
Կապոյտն անսահման փռուած լեռներին ,
Քո զով անտառում իջնում ենք ծունկի ,
Գարունքիդ համար աղօթում լռին :

ԱՇՈՏ ԳՐԱՇԻ

տան զարհուրանքը աչքիս առջեւն է, պիտի մնայ ալ յաւիտեան: Երկու հարիւր դագաղ, Փունտի – կամի գերեզմանատան մէջ, կատակ չէ, եղբարք պատուականք:

Աչնան ալ ուրիշ անակնկալ մը,— Մեր գոր – ծարանի ռմբակոծումը, երկու յաջորդական ա – լիքներով: Զեմ ուզեր նորէն պատմել, Հոկտեմ – բեր 16ի այս դղրդալին դէպքը, որ 500 քիլոնոց ռումբերու դժոխային դղրդիւնով մահուան քր – տինք հոսեցուց մեր ճակտէն: Էհ, եթէ խոշոր «Պունքեր»ը չըլլար, մեր բանը բուրդ էր: Բարե – բախտաբար կէսօրին եկան, մենք կրցանք մեր օ – ձիքը փրկել, աշխատանոցները միայն քանդուե – ցան: Ցանդուգն արշաւ մը, որ պսակուեցաւ յա – ջողութեամբ, բայց օդաչուները իրենց հոգին դը – րաւի դրած էին այս անգամ: Մէկը չէր կրցած բանալ իր անկարգելը եւ մխրճուած էր հողին մէջ, ուրիշ մը ծառին վրայ դամուած, երրորդի մը գանկը փշրուած մեքենաներու ատամներուն մէջ․․

Այգընհաւուրի մարդիկը յաւելուածական ժամ մը հաստատած էին,— ամերիկեա՛ն: Իրիկուան ժամը 8ին ալ սկսած էին երեւիլ, յեղակարծօրէն , sans façon! եւ նորէն եկան, ճաշի ժամուն, դեռ ամանս չէի պարպած․․․:

Կրակէ վիթխարի սիւն մը կը յառաջանար խե – լացնոր արագութեամբ, Աւատրեւալովէն Մար – պուրկ քաղաքէն, որ հազիւ տասը վայրկեան էր օդային ճամբով: Դեռ մեծ գաղափար մը չունէի հրթիռներու վրայ, շատ չէի աճապարեր ․․․ ըն – կերներս իրենց խելքը կորսնցուցած էին :

Օդանաւերը շատ չանցած եկան: Կեանքիս մէջ տանիկ շլացուցիչ լոյս տեսած չէի, ոչ ալ պիտի տեսնեմ: Ոչ մէկ բաղդատութիւն էյֆէլի աշտա – րակին, ցուցահանդէսներուն եւ Լոնտոնի գիշեր – ներու լուսավառութեան հետ: Հրթիռներուն ար – ձակած բոցը կը նսեմացնէր Ալեքսանդրիոյ փա – րոսինը, որ աշխարհի եօթը հրաշալիքներէն մին կը համարուէր :

Հրաշափառ լոյսէ ցայտաղբիւրին տակ, հա – րիւրապատիկ աւելի հզօր քան չարժանկարի «քա – մերա»ին լուսարձակները, ահազանգը յամառօրէն կը մռնչէր, բեկբեկ ու եղերական չեչտերով, ո – րոնց կը միախառնուէր հակօդանաւային հրետա – նիին մոլեգին տրաքոցը: Տղաքը քառասմբակ կը փախչէին, սարսափէն խրտչած ձիերու նման, կը զարնուէին պատերուն, կ'իյնային կ'ելլէին, չփո – թահար կը մտնէին խարխլած թաքստոց մը կամ պահնորդի քարէ պահականոց մը , կը ցրուէին դաշտերուն մէջ, կը պառկէին փորի վրայ եւ մին – չեւ իսկ խելակորոյս Մուրա գետր կը նետուէին․․

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՂՆԵՐ

Ֆրանսական չաբաթաթերթ մը հետեւեալ կեր – պով կը թուէ կեանքը թունաւորող պարագանե – րը՝ ծաղրանկարներով․ —

Ուղղագրութիւնը, ժամացոյցը , հեռաձայնի խցիկները, կրթիչ ռատիոները, պետական վար – չութիւնները, ճամբու նշանատախտակները , ա – րահաւաքման եղանակը, ճամբու նորոգութիւն – ները, հականեխումները, մանրուք դրամները , հայրենասիրութիւնը, աշխատանքը, թերթերու խոշոր խորագիրները, վարչութիւններէ պահան – ջուած վկայագիրները, անձրեւը, պաշտօնաթեր – թը, լուցկիները, սէրը, փոխադրական գործերը , սէրթիֆիքա տը տոմիսիլը եւայլն :

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՑՈՒՍԱՆՔ ԵՒ ՍՊԱՍԵՆՔ ...

Կառավարութիւններ կուգան ու կ'երթան բո – լոր երկիրներու մէջ:

Կը փոխուին յեղափոխական ժողովներն ու յեղափոխականները:

Հանդստեան կը կոչուին պետական անձեր եւ նորեր կը հրաւիրուին գրաւելու նախորդներուն դիրքերը՝ ղեկավարելու երկիրը նոր ուղղու – թեամբ, նոր պահանջներով :

Սակայն, լաւ բան չէ, անձերը յաճախակի փոփոխութեան ենթարկելը: Նոր, «անփորձ » ե – րիտասարդներ գործի լծելը: Հիները չուքի մէջ ձգելով՝ դառնացնելը : Անոնց սիրտը կոտրելը:

Փառք Ցաւիտենականին, մենք Հայերս զերծ ենք այս մեղքէն :

Մէկը, որ գործի գլուխ անցաւ մեր մէջ — հոգ չէ թէ ինքնըստինքը, կը մնայ հոն ամրացած՝ մինչեւ իր յուղարկաւորութեան օրը :

Կան, որ իրենց յուղարկաւորութենէն ետքն ալ կը մնան աթոռին վրայ՝ իրենց կողմէ նշանակ – ուած փոխանորդով ․․․

Խնայասէր ժողովուրդ ենք հօ: Ի՞նչ հարկ յա – ճախակի քուէարկելու եւ մարդ փնտռելու համար ժամավաճառ ըլլալու ․․․

Ժոռէսի, Քլէմանսոյի, Վենեզելոսի, Թէոտոր Ռոզվէլթի, Ֆօշի, Փուանքարէի, Լոյտ Ճորճի շը – ջանին գործօղ գրեթէ նոյն անձերը, մեր մէջ, այսօր տակաւին, ղեկ կը չարժեն, Հայ ժողո – վուրդը տեղ մը հասցնելու յոյսով :

Մարդու պէտ՞ք տեսնուեցաւ, փնտռտուքի կ'ելլենք գտնելու մէկը, որ Խրիմեանի, Ներսէս Վարժապետեանի, Գրիգոր Օտեանի, Սէրվիչէնի, Նահապետ Ռուսինեանի, Նուպար փաշայի, Մ․ Զերազի օրերէն է մնացած, կամ անոնց հետ բա – րեւ – Աստծու բարեն ըրած է:

Այո, մեծ անձնաւորութիւններ էին ատոնք , իրենց շրջանին, երբ Եւրոպացին «քրիստոնեայ ժողովուրդ » էր :

Տակաւին, Պօղոս Նուպար փաշայի օրով, մենք կ'ընդունուէինք մեծ դիւանագէտներու կողմէ: Մեր ցաւերը կը լսէին անոնք: Կը մեղքը – նային մեր վրայ :

Կարող դիւանագէտներ ունէինք: Փաշա մար – դեր: Աղնուազ՛արմ անձեր :

Այսօր, հազիւ քանի մը հատ մնացած են այդ անձերէն կամ անոնց աշկերտներէն, որոնց շա – լակը բեռցուցած ենք ազգին ցաւերը՝ անգթօրէն:

Այո, օր մը պիտի հասնին նորեր՝ ժամերուն բանկալներէն կամ Խայմախգիւղի հայրենակցա – կան Միութեան փորձադաշտէն :

Մեր մէջ, ազգավարութեան արհեստը կը սկսի բանկալին կամ հայրենակցականներու վար – չակազմէն :

Զեն հարցներ թէ կանթեղին մէջ իւղ կա՞յ : Ինչենի՞ է :

Վայ, եթէ այդ քանի մը հին մնացորդացն ալ ձեռքէ հանենք: Ուղեկորոյս ազգ պիտի դառնանք:

Շիտա՞կ է մի, վարժապետ: — Շիտակ է , աղա ջան:

Ըսել է, որ մենք, մարդ չենք հասցներ :

Պէտք ունինք տակաւին, Զաքարիա պատ – րիարքին օրէն մնացած մարդոց՝ մեզ հովուելու համար:

Ի՞նչ ընել, երբ նորեր չեն հասնիր:

Էհ, մինչեւ ժամերուն բանկալներէն կամ ու – րիշ կազմակերպութիւններէն նորեր հասնիլը, կը գոցենք ազգին դուռները: Կամ կ'երթանք մեր հին արժէքներուն գերեզմանին վրայ կը նստինք եւ արցունք կը թափենք :

Հակառակ պարագային, կը սպասենք, որ տէ – րը վերակենդանացնէ մեր հին հանգուցեալները՝ մեզ առաջնորդելու համար ․․․

Կ․ ՊԵՏՈՒՇ

ՎԱՐԴԵՐ ՍԱԱՏԻԻ ՎԱՐԴԱՍՏԱՆԷՆ

Մովսէս մարգարէն, ի վերուստ օրհնեալ ,
Տեսաւ մուրացիկ աղքատ դերվիշին ,
Որ մերկութիւնը ծածկելու համար
Ծածկուած աւազով, նստած էր ճամբին :

★

Երբ մարգարէին նա տեսաւ, ողբաց ․
— Օ՛, խղճա դու ինձ, հայցիր Աստուծուն
Որպէսզի փոշում, այս որդին ընկած
Աչքը դարձնէ, տայ ողորմութիւն :

★

Աղաչի՛ր, շնորհէ հագուստ, ապաստան ,
Աստուած չի մերժում երբեք Մովսէսին —
Եւ նա աղերսեց երկնից սրբազան
Բարիք աղքատին, աղօթքի ժամին:

★

Անցաւ ժամանակ, Մարգարէն գնում էր
Հին ճանապարհով, աղօթքով լցուած ․
Երբ լսեց յանկարծ աղաղակ, ձայներ —
Բանտ էին տանում դերվիշին կապած :

★

Մարգարէն հարցրեց — ո՞ւր են տանում նրան ,
Ինչո՞ւ նա դարձաւ այդպէս խայտառակ ,
— Արբողէ, ասին, եւ չար մարդասպան ,
Նրան սպասում է պատիժ դժնդակ ․․․

★

Մարգարէն տիրոջ կամքին խոնարհուած
Պարզեց դէպ երկինք ձեռքերը լքեալ ,
«Ինքդ լաւ գիտես հողանիւթ մարդկանց
Ինչ է՛ հարկաւոր եւ երբ պիտի տալ»:

★

«Ների՛ր, տէ՛ր, քանզի քո հրամաններին
Ցանդուգն ստրուկս խառնուեցայ տկար․
Որ աղերսեցի ատամներ գայլին
Եւ խելառութեամբ թոյն օձի համար ․

★

Ների՛ր այսուհետ ես լոկ երկնային,
Գութդ պիտ հայցեմ, Տէր իմ գթառատ ․․․
Եւ գնաց մարգարէն վշտալից, կրկին
Առանձնանալու դէպ լուռ անապատ ․․․

★

Մեր կեանքը այսպէս անցնում է լիքը անվերջ
հոգ – սիրով —
Ի՞նչ պիտ անել, ինչպէս ուտել, ինչպէս հագուել․
Սակայն գոհացիր, անկուշտ ստամոքս, դու լոկ
չոր հացով ,
Ամօթալիր է հարուստների մօտ միշտ գլուխ ծը –
ռել :

★

Ինքդ դու քեզի, մեծ մարդ ես կարծում ,
Զէ՛ որ միշտ շեղը երկդի է տեսնում ,
Ճակատդ շուտով դու կը ջախջախես ,
Ոչխարի հետը թէ կռուի բռնուես :

★

Ողջ աշխարհի գանձերովը չես կշտացնի ագահ
աչքը ,
Ինչպէս ցօղով դու չես կարող լցուցանել խոր
ջրհորը ,
Անապատի չոր ու ցրուած աւազներում ,
Մարգարիտը միեւնոյն է թէ ջինջ խեփոր ,
Ուղեւորը, երբ որ ճամբին շփոթեցաւ ,
Նրան մէկ է, պարկը լիքն է ոսկի թէ կաւ:
Մի գանգատիր, դերվիշ, կեանքի անցուդարձից ,
Մեծ ցաւ կը լինի եթէ մեռնիս այդ վշտերից ,
Իսկ դու հարուստ , վերջանում են սրտիդ իղձեր ,
Լսի՛ր, հետդ դու չես կարող տանել գանձեր :

★

Ուժեղ բազուկով եւ հզօր ձեռօք
Մեղք է անպաշտպան աջը կոտրտել :
Նրան, ով խեղճին, չի ուզում օգնել ,
Աղէտի ժամին չի օգնել ոչ ոք :

★

Մի կերպ ազատուած ամուր կապանքից ,
Փախչում էր ուղտը բանակատեղից ,
Այդ որ իմացաւ աղուէսը սարսած
Սկսեց փախչիլ պոչը հաւաքած :

★

«Բայց այդ ինչ յիմար երկիւղ է այդպէս
— Տեսնողը ասաց — չէ՞ որ դու ուղտ չես
Եւ մինչեւ անգամ նման չէք միմեանց
Ու հետապնդում չեն քեզ վրայպրծած»:

★

— Այդ դատարկ խօսք է, բանը հէնց այն է
Զարեկամներից որ մէկը ուզէ ,
Ինձ իբրեւ ուղտի մատնանիշ անել ,
Կարող են բռնել իսկոյն բանտարկել »:

★

Եւ յետոյ արի այլացուցեր, քեզ
Որ ոչ մի բանում դու մեղաւոր չես․
Նախ մինչ ամէն բան լրսեն, ու կշռեն
Երեսուն անգամ գլխից կը կախեն :

★

Դու ինձ մի ասիր, որ կայ դատաստան ,
Մինչ դեղատնից քեզ դեղը կը տան ,
Բանըդ կը պրծնի, օձի խայթոցից
Հրաժեշտ կը տաս դու այս աշխարհից :
Ամէն մի սրտում, ուր սիրոյ լոյսը ,
վառուած է անշէջ
Լինի աղօթող նա մզկիթի մէջ ,
տաճարում Հրէյից
Նրա անունը նշանակուած է
սիրոյ գրքի մէջ
Եւ նա ազատ է դժոխքի ահից
թէ դրախտի շնորհից:
Գործերով տարուած եւ խառնամանուած
փառքի օրերում
Մարդիկ չեն յիշում սիրելիներին եւ ծնողներին:
Իսկ երբ կորցնում են ե՛ւ դիրք ե՛ւ պաշտօն եւ
բախտից զրկւում ,
Շուտ մօտենում են այդ նեղ օրերին բարեկամ –
ներին ․․․

Թարգմ․ ԱՐՍԷՆ ԿՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

Դանիէլ մարգարէին մէկ խօսքը.— «Մարերուն եւ Պարսիկներուն օրէնքները անխախտ կը մնան»: Եւ եզրակացուց, ակնարկելով Խ. Միութեան.— «Մենք գործ ունինք մեծ պետութեան մը հետ որ չի հաւատար պայմանագրութեանց, Պարսկաստան կը հաւատայ: Մ. Նահանգներն ալ կը հաւատան: Երբ մենք դաշինք մը կը կնքենք, քուրջի կտոր չէ, այլ համաձայնութիւն մը զոր պիտի գործադրենք»:

★ Մ. Նահանգներու քուէարկած զինուորական վարկէն (1.314.000.000 տոլար) 27.640.000 տոլար սահմանուած է Պարսկաստանի, Քորէայի եւ Փիլիպպեան կղզիներու: Շահը չէ յայտնած յաւելուածական օգնութեան գումարը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահին եւ Ճէլալ Պայարի դէմ սարքուած մահափորձին առթիւ, պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ երեսփոխանի մը տուած վկայութեամբ, գաղտնի համաձայնութիւն մը գոյացած էր, կառավարութիւնը տապալելու համար: Լրատուն, Այտընը, փաստաթուղթեր ալ յանձնած է եղեր: Ամբաստանեալներէն զօր. Ալտողան երեսփոխան ըլլալով, տակաւին չէ ձերբակալուած:

ՈՒՐԲԱԹ ՕՐՈՒԱՆ (25 Նոյ.) ընդհ. գործադուլին պիտի մասնակցի նաեւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որպէսզի առաջնութեան պատիւը Բանուորական Ուժին չմնայ: Գործադուլը պիտի տեւէ 24 ժամ եւ կրնայ խանգարել ամէն գործունէութիւն, դադրեցնելով նաեւ երկաթուղիները, եւ հանրակառքերը, եթէ վերջին պահուն փոփոխութիւններ տեղի չունենան.— Կառավարութիւնը վերջացուց հաւաքական պայմանագրի օրինագիծը եւ Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայացնէ ստիպողութեան կարգով:

ԱԼՊԱՆԻՈՅ դիկտատորը, Էնվէր Հօճա, գաղտնապէս Մոսկուա գացած է ռուսական օդանաւով մը, զինուորական եւ նիւթական օգնութիւն խնդրելու համար, ինչպէս կը հաղորդեն իրազեկ աղբիւրէ: Երկիրը ծանր տագնապ մը կ'անցընէ, պաշարուած ըլլալով Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի կողմէ:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը ձերբակալած է հանգուցեալ նախագահ Պենէշի կուսակցութեան անդամներէն՝ 15 հոգի, խորտակելու համար ամէն ընդդիմութեան:

ՍՈՒՐԻՈՅ երեսփ. ընտրութեանց մէջ յաղթանակը շահած է Ժողովրդական կուսակցութիւնը, 50 աթոռ: Ցեղոյ կուսան անկախները՝ 43, ազգայնական հանրապետականները՝ 13 եւն.: Համեմատականի մնացած են 14 թեկնածուներ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ընտրողներու 40 առ հարիւրը միայն մասնակցած է ընտրութեանց: Ամէն պարագայի մէջ, ներկայ կառավարութեան դիրքը զօրացած կը համարուի եւ Սուրիան պիտի մնայ անկախ հանրապետութիւն մը:

ԱԼՔՈԼԻ առեւտուրի ահագին խարդախութիւն մը երեւան հանուեցաւ Լիլի մէջ: Շորթուած գումարը կը հաշուեն 500 միլիոնէն մէկ միլիառ ֆրանք: Թերթերը կը գրեն թէ ցանցը տարածուած էր ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, մասնաւորապէս Լիոն, Մարսէյլ, Պոռտօ եւ Նիս:

55 ՀՈԳԻ երկարատեւ բանտարկութեան դատապարտուեցան Չեխոսլովաքիոյ մէջ, իբրեւ «լրտես եւ խռովարար»:—Բանի աշխատանքի կայաններ հաստատուած են ամբողջ երկրին մէջ:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ 6ի դէմ 50 ձայնով արգիլեց զէնք ղրկել Յունաստանի դրացի երկիրներուն, մինչեւ որ դադրեցնեն ապստամբներուն ընծայուած օգնութիւնը:— Ալպանիա արգիլեց օտար նաւերու մուտքը Վալոնայի նաւահանգիստը, բաց է ռուսականներէն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ գործարաններուն քանդումը դադրած պիտի ըլլայ մինչեւ յառաջիկայ շաբթու, ինչպէս կը հաւաստեն կառավարական աղբիւրէ: 2000 դատաւորներ պիտի արձակուին արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, եւ անոնց տեղ պիտի նշանակուին «ժողովրդային դատաւորներ», համաձայն բոլշեւիկեան դրութեան:

ՓԷԹԷՆԸ միջնաբերդի բանտէն այլուր փոխադրելու եւ ընդհ. ներման օրէնք մը հրատարակելու առաջարկ ներկայացուցած են վեց երեսփոխաններ:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ բողոքական եպիսկոպոսը, Մէնինկ, մեռաւ 82 տարեկան: Գործօն մասնակցութիւն ունեցած է բոլոր հայանպաստ ձեռնարկներու մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ Երեսփ. ժողովին մէջ, Չըրչիլ խստօրէն քննադատեց կառավարութիւնը, եւ ըսաւ թէ Պ. Պեւին «իր կարապի երգը կ'երգէ»: Ինք համաձայն է որ անմիջապէս դադրեցնեն գերմանական գործարաններու քանդումը եւ ուրիշ դիւրութիւններ ընծայեն: Նախորդ վարչապետին կարծիքով, Անգլիա շատ բան կորսնցուցած է իր վարկէն եւ դիրքէն, իբրեւ հետեւանք աշխատաւորական կառավարութեան վարած քաղաքականութեան:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր. Կապոյտ Խաչի, ինչպէս նաեւ Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան (S. F. I. O.) տեղական մարմնին:

27 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ave. Victor Cresson, métro Issy:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝ ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ:

Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ կը խօսին երեսփոխան – Նախկին նախարար **Ed. Depreux** եւ Իսիի փոխ – քաղաքապետ **Sylvestre**:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Մառի ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. Աստղիկ ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Օր. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ (երգ), ընկեր ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. ՕՂՏԱՅԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Ռէժին Օ-ՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար, Opéra – Comiqueէն) ընկերակցութեամբ Թառխտ ԳԱՐԵԳԻՆԻ: Պարի մըրցում զանազան մրցանակներով:

Ժամը 20էն վերջ եւրոպական պարեր, նուագախումբ Garo Sarian: Տոմսերը ապահովել ընկերներէ եւ սրճարաններէ:

Աղբիւր Սերոբի յիշատակին

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲԻ նահատակութեան 50ամեակի առթիւ՝ 20 Նոյեմբեր, կիրակի երեկոյ ժամը 20.30ին, Salle Géographieի մէջ, 184 Bld. St. Germain, métro St. Germain des Près:

Կը նախագահէ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ՝ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հոգեհանգիստ եւ այց գերեզմանին, յառաջիկայ կիրակի, նախաձեռնութեամբ Նախկին կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ, ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի Հ. Ազգ. վարժարանի Կրթ. Հոգաբարձութիւնս, Հ. Բ. Ընդհ. Միութեան հովանաւորութեամբ հիմնուած դպրոցին 20րդ տարեշրջանի առթիւ կազմակերպած է, 1949 Նոյեմբեր 20ին, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, Salle des Fêtesի մէջ (22 rue Voltaire) թէյասեղան մը ի պատիւ իր Նախկին սաներուն, դաստիարակներուն եւ բոլոր այն անձնաւորութիւններուն, որոնք սատարած են տեղւոյս կրթ. գործին:

Միեւնոյն ատեն տեղի պիտի ունենայ 1948—49 տարեշրջանի աշակերտներու մրցանակաբաշխութիւնը: Կը խնդրուի հայ ծնողներէն ներկայ ըլլալու:

ԹԱՏՐՈՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 27 Նոյեմբեր, ժամը 14 — 25: Centre Administratif Social շքեղ սրահներուն մէջ, Place de l'Hôtel de Ville, Անիէռ:

Կը ներկայացուի «Աղամեան Թատերախումբի» կողմէ, ղեկավարութեամբ ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆի, Շիրվանզատէի ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ եւ կատակերգութիւն մը ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ:

Ծոխ պիւֆէ: Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ:

PHONOS – RADIO – DISQUE

ԱՐԱՔՍ

Ժ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

30, rue des Dominicaines, Marseille, Tél. Colbert76-33

Հայաստանէն եւ Արեւելքէն ռատիօն լաւ առնելու համար, կը յանձնարարենք PHILIPS վաճառանիշով ռատիօները: Հայերը, իրենց իսկ շահուն համար պէտք է դիմեն մեզի, առանց վարանելու, եւ կատարելապէս գոհ պիտի մնան: Օրինական գիներ, առանց յաւելումի: Վստահելի հայ յաճախորդներուն վճարումի դիւրութիւններ կ'ընծայենք:

Ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ եկած եւ Ֆրանսայի մէջ պատրաստուած 12 նոր սկաւառակներ, ՔԱՅԼԵՐԳՆԵՐ, ԽՄԲԵՐԳՆԵՐ, ՄԵՆԵՐԳՆԵՐ, ՊԱՐԵՐ, եւայլն:

Պատրաստած ենք նաեւ Ֆրանսայի մէջ եւ-գուած ՍՈՆԻԱ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆԻ հայերէն արեւելեան զուարթ երգերը, ընկերակցութեամբ քանոնի, ուտի, ջութակի եւայլն:

Այս սկաւառակներու վաճառումին համար կը փնտռենք որեւէ քաղաքի մէջ մեծաքանակ ապրապրող ներկայացուցիչներ:

Մասնաճիւղ՝ KAPA, 60 rue Lafayette, Paris (9):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՇԱՎԻԼԻ մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջը ժամը 3ին դպրոցին սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ նոյեմբեր 21ի երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Օրուան նիւթն է «Հայ ազատագրական շարժումը եւ Ռուս. քաղաքականութիւնը»: Զեկուցանողը՝ Պ. Վահան Զէյթունցեան: Կը հրաւիրուին լսարանականները եւ անխտիր բոլոր մտաւորականները:

ՄԷՅԻ Թղթակցութեան (երէկ, շաբաթ) ստորագրութիւնը պիտի ըլլայ Գալուստ Տիգրանեան:

Դերասան Մ. Մառութեանի ներկայացումներ

ԼԻՈՆ.— Նոյեմբեր 21ին, երկուշաբթի, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8.30ին, Թատրոն «Հօրլօժի» մէջ պիտի բեմադրուի «ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ»:

ՎԱԼԱՆՍ.— Նոյ. 25ին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին «Թէաթր Մունիսիփալի» մէջ, պիտի ներկայացուի «ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ»:

Գեղարուեստական ներկայացում

Théâtre de la Potinière
7 rue Louis – le – Grand (Opéra)

21 Նոյեմբեր, երկուշաբթի գիշեր, ժամը 9ին, ի պատիւ Օր. Հ. ԽԸՏԸՇԵԱՆԻ

Առաջին անգամ ըլլալով

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

Վերջին տոմսերը ստանալու համար աճապարեցէք դիմել՝ Mr. 1 ePrince Գրատուն Հր. Սամուէլ,

Հր– Բալուեան 43 rue Richer:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Թարարէն Այրի Տիկին Աղաւնի Մ. Գաբիկեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր Միութիւններուն, գործարանի ընկերներուն, հայրենակիցներուն ու Տէսինի, Լիոնի եւ շրջականերու իր բարեկամներուն որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով եւ դրամական հանգանակութիւններով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին եւ օժանդակեցին, Տարաբախտ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳԱԲԻԿԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ, անոր ընտանիքին եւ հինգ անչափահաս զաւակներուն:

COMPTOIR DES THÉS

YAVROU

23 rue Senac, Marseille

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1880 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

Կը յայտարարէ յարգոյ հասարակութեան թէ, ըստ առաջնոյն կրնան գտնել Ֆրանսայի ամէն նպարավաճառներու մօտ իր ծանօթ ՀԱՄԵՂ ԵՒ ՀՈՏԱՒԷՏ խակական՝

Thé Yavrouի (Ceylan)

Ծրարները, ի՞նչ քանակով որ կը փափաքին:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՊՕՇՆԱՔԵԱՆ (ROLINE) ՏՈՒՆԸ, կուգայ ծանուցանել թէ բացած է LAINESի վաճառատունը, ուր պիտի գտնէք առանց բացառութեան ձեր ուզած բոլոր գոյնի բրդեղէն թելերը: ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ ՀԱՅԵՐՈՒՆ:

Դիմել՝ MAISON ROLINE, 63 rue Nationale, ՄԱՐՍԷՅԼ:

Patisserie Roger

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ

Առաջնակարգ վարպետ

ԱՊՍՊՐԵՑԷՔ

ձեր ուզած ամէն տեսակ gateauxները

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ, ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ԿՆՈՒՆՔԻ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԱՐԱԳ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒՄ

ՄԱՏՉԵԼԻ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ

Դիմել՝ ՏԱՎԼԱՇԵԱՆԻ 11 rue Laferrière, Paris (9)

Հեռաձայն TRU. 24-79 métro St. Georges

La Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Mardi 22 Novembre 1949 Երեքշաբթի 22 ՆՈՅԵՄԲ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.6006–Նոր շրջան թիւ 1417

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԵՂԿԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՓԱԿԵՆ

— « Լո՛յս, աւելի լոյս», կ'աղաղակէր Կէօթէ, խնդրելով բանալ պատուհանները, որպէսզի կարենայ հանգիստ շունչ քաշել:

— Լո՛յս, աւելի լոյս, կ'աղաղակէ արդի մարդկութիւնը, խօսքն ուղղելով Խ. Միութեան:

Ըսել կ'ուզէ.— Վերցուցէք թանձր վարագոյներու ցանցը: Լայն բացէք դուռ–պատուհան, որպէսզի լուսաբանուինք փոխադարձաբար: Ի սէր խաղաղութեան, որուն կարօտովը կը տոչորինք ամէնքս ալ...

Եւ սակայն, ի՞նչ կը տեսնենք ամէն օր: Նոյն իսկ օրուան բոլոր ժամերուն:

Փոխանակ վարագոյրը վերցնելու կամ պատուհան մը աւելի բանալու, փեղկերն ալ կը փակեն իրարու ետեւէ:

Այն ատենէն որ, Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները հետզհետէ կը կտրուին Եւրոպայի, աշխարհի մնացեալ մասերէն: Դառնալով առանձին տիեզերք մը, անմատչելի եւ անթափանցելի:

Ակնարկ մը նետեցէք ամենօրեայ դէպքերուն վրայ, եւ մեքենաբար կը հասնիք տրամաբանական եզրակացութեան:

Անցեալ շաբթու տեղական թերթ մը կը գրէր թէ Հիւս. Ամերիկայի 150 միլիոն բնակիչները Մոսկուայէն լուր կրնան ստանալ միայն «Նիւ Եորք Թայմզ»ի թղթակցին միջոցաւ:

Ուրիշ երկու կարեւոր թերթեր, «Քրիսչըն Սայընս Մոնիթըր» եւ « Նիւ Եորք Հէրըլտ» ալ մասնաւոր թղթակիցներ ունէին, բայց երբ ատժամապէս դուրս ելան, Խ. Միութիւնը մերժեց նորոգել իրենց անցագիրները:

Փարիզեան թերթը զարմանալի կը գտնէ մասնաւորապէս միսիոնարական թերթին՝ «Քրիսչըն Սայընս»ի դէմ եղած կարգադրութիւնը, դիտել տալով թէ թղթակիցը՝ Պ. Սթիվընս Մոսկուա կը գտնուէր 12 տարիէ ի վեր, եւ ընդհանրապէս բարեացակամ կ'երեւար: Իսկ միւսը՝ երկու տարիէ ի վեր:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, հեռագրական մեծ գործակալութիւն մը, «Էքսչէյնճ Թէլէկրաֆ» դադրեցուցած է իր գործունէութիւնը:

Աշխարհահռչակ Ռէօյթըրն ալ հաւանաբար պիտի հարկադրուի փակել իր գրասենեակը, նկատելով որ թոյլ չեն տար ուրիշ բան ընել բայց եթէ պարզապէս ընդօրինակել Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութեան՝ Թասսի եւ անթելին հաղորդած լուրերը:

Առ այժմ կը մնան ամերիկեան երկու մեծ գործակալութիւնները, «Էսոշիէյթըտ Փրէս» եւ « Եունայթըտ Փրէս», բայց լուրի աղբիւրները այնքան խեղճացած են որ, առտու մը կրնան ձգել հեռանալ:

Աւելի ծանրակշիռ պարագայ մը կը կազմէ նոր համաճարակը,— լրտեսախտ:

Ամիսներէ ի վեր, դեսպանական կամ հիւպատոսական պաշտօնեաներ են որ կը ձերբակալուին, կ'արտաքսուին Խ. Միութենէն եւ արբանեակ երկիրներէն: Բոլորն ալ՝ միեւնոյն ամբաստանութիւններով,— լրտեսութիւն, դաւադրութիւն: Առ նուազն կասկածելի գործունէութիւն:

Ամենավերջին օրինակ՝ այսօրուան լուրերը,— Մոսկուա կը բողոքէ Պելկրատի դէմ եւ կը ճամբէ: Վարշաւա կը ձերբակալէ Ֆրանսացի պաշտօնատար մը եւ կը ճամբէ ուրիշ երկու պաշտօնեաներ:

Նոյն պատմութիւնները չլսեցի՞ք Չեխոսլովաքիայէն, Ռումանիայէն, Հունգարիայէն, Պուլկարիայէն:

Միեւնոյն ատեն խստագոյն կանոններ՝ օտարականներու, մինչեւ անգամ դիւանագիտական պաշտօնեաներու ճամբորդութեան համար: Արգիլեալ գօտիներ, բոլոր բոլշեւիկեան երկիրներուն մէջ:

Մէկ խօսքով, փեղկերն ալ կը փակեն, միշտ լրտեսութեան մտավախութեամբ:

Իսկ ասդին իրենց ներկայացուցիչները ամէն ազատութիւն կը վայելեն շրջելու, խօսելու, գրելու: Նոյն իսկ հետախուզական ցանցեր կազմելու, ճարտարարուեստի վերածելով քաղաքական լրտեսութիւնը:

Այս ճամբո՞վ պիտի հասնին խաղաղութեան:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Նամակ մը՝ Արշաւիր Խանէտանեանէ, միշտ բծախնդիր մայրենիքի կանոնաւորութեան եւ մաքրութեան.—

— « Սա «Ո՞վքեր» դերանունին հանելուկը լուծենք, եթէ կարելի է, որպէսզի միտքս այլեւս չզբաղի ատով:

Զայն գործածած էք ձեր խմբագրականներուն մէջ:

Շաբաթ օրուան «Մեր բջահաւաքները» խմբագրականին մէջ, դարձեալ կարդացի «Ո՞վքերը»: — « Ո՞վքեր են այս արիւնածարաւ լրբութեանց դիմակաւոր հեղինակները»:

Կ'ուզեմ գիտնալ թէ՝ կարելի չէ՞ «որո՞նք » գործածել փոխանակ «ո՞վքեր»ու: Յետոյ, ճի՞շդ է «Ովքեր» յոգնակի ձեւը: Եզակին՝ ով, միթէ յոգնակին ովք պիտի չըլլա՞ր:

Ի պէտս զարգացելոց մը, խնդրեմ»:

Դժբախտաբար մեր ձեռքը չէ գերեզմանէն հանել ողբացեալ Եր. Տէր Անդրէասեանը, որպէսզի շարունակէր « Ի պէտս զարգացելոց»ը, հայկաբանութեան եւ քերականութեան բոլոր գաղտնիքներով:

Անշուշտ ապօրէն է «ովքեր»ը: Կը հակասէ ոչ միայն քերականութեան կանոններուն, այլ եւ պարզ տրամաբանութեան:

Եւ սակայն, ուզողը կրնայ գործածել, քանի որ չունինք համապատասխան բառը:

« Որո՞նք»ը երբեք չի տար այս ժողովրդական ասացուածքին իմաստը:

Օտարներն ալ չունի՞ն այս կարգի օրինազանցութիւններ: Անգլիացիները կ'ըսեն Who's Who (ո՞վ ո՛վ է), (բառարան անձնանուններու, Պոթէն):

Քերականական օրէնքներուն կը համապատասխանե՞ն պարուհի, կարուհի եւ նման բառեր:

Մրցում,— գտէք լաւագոյն բառ մը քան « ովքեր »ը:

ՎԱՀԷ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլէն հեռագրով կը հաղորդեն թէ շաբաթ գիշեր Դաշնակցութեան Օրը տօնուած է մեծ յաջողութեամբ, հակառակ տեղատարափ անձրեւին: Սինէմա Ալքազարը նեղ կու գար խուներամ բազմութեան: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿՈՂՈՎԸ ՍՈՒԶԱՆԱ՞Ի ԿԱՐԾԵՐ ԵՆ

Ասլան Քումպարաճի, « Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի Պոլսոյ երբեմնի թղթակիցը, որ Պոլսէն հեռանալով կարգ մը մերկացումներ կատարած էր իր երկրի մասին, նոր յօդուածաշարք մը սկսած է Combatի մէջ:

Առաջին յօդուածով կը բացատրէ թէ Թուրքիան ծանր տագնապի մը մատնուած է, ոչ միայն տնտեսական եւ ընկերային, այլեւ զինուորական տեսակէտով: «Դղրդագին ձախողանքներու մատնուած են Թուրքիա հաստատուած ամերիկացի զօրավարները եւ ծովակալները, որոնք կը յամառին իրենց մասնաւոր ծրագիրները պարտադրել, առանց նկատի առնելու որ անոնք բացարձակապէս վեր են թրքական բանակին կարողութենէն»:

Քաղաքական տագնապի մասին ալ խօսելով, Թուրք թղթակիցը կը յիշէ 1950ի ընտրական պայքարը, ինչպէս եւ Թուրքերու վախը Խ. Միութենէն: Այս առթիւ զուարճալի բաներ ալ կը պատմէ.— Անցեալ տարի Թուրք մամուլը Մարմարայի մէջ երեւցած ողորմէ կողովները ռուսական սուզանաւ կը ներկայացնէր, իսկ այս անգամ պատուելի Սմիթ, որ Արարատ բարձրացած էր, ոչ թէ Նոյի Տապանը գտեր է, այլ կարմիր բանակի զօրաբաժիններ որոնք Թուրքիոյ վրայ կը քալէին...

ԵԳԻՊՏՈՍ որոշեց նոյնութեամբ պահել պաշարման վիճակը, որ կը տիրէ 1948 Մայիս 15էն ի վեր:

Ուրբաթ օրուան ընդհ. գործադուլը

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՉԲԱՆԻ՞Ն

Ինչպէս գրած էինք արդէն, ուրբաթ օր ընդհ. գործադուլ պիտի յայտարարուի 24 ժամուան համար, նախաձեռնութեամբ Բանուորական Ուժի, որուն պիտի գործակցի Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը: Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Միութիւնը կ'առաջարկէ յետաձգել գործադուլը, քանի որ կառավարութիւնը խորհրդակցութիւններ կը կատարէ, կարգ մը պահանջներ գոհացնելու համար:

Նախարարական խորհուրդը բացառիկ ժողով մը գումարեց երէկ, իբրեւ օրակարգի գլխաւոր նիւթ ունենալով այս խնդիրը: Արդէն օրինագիծ մը մշակուած է հաւաքական պայմանագրի դրութիւնը վերահաստատելու համար: Կը մտածեն նաեւ աւելցնել նուազագոյն օրապահիկը, որ ամսական 12 հազար է այժմ:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Բանուորական Ուժին անդամ են թղթատարական վարչութեան աշխատաւորներուն 75 առ հարիւրը, հետեւաբար կը վախցուի որ ուրբաթ օր դադրեցնեն նամակներու բաշխումը եւ կրճատեն հեռագիրի, հեռաձայնի սպասարկութիւնները:

Նոյն սէնտիքան մեծամասնութիւն կը կազմէ նաեւ ելմտական նախարարութեան պաշտօնեաներուն եւ ուրիշ վարչական հաստատութեանց մէջ: Նաեւ՝ երկաթուղիներու վարչութեան մէջ: Արդէն իսկ որոշած են աշխատանքը դադրեցնել նոյ. 25ի առտուան ժամը 4էն մինչեւ 26ի 4ը, ինչ որ կը նշանակէ թէ երկաթուղիները պիտի չբանին 24 ժամ, եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ:

Ուսուցչական ասպարէզին մէջ ալ խլրտումներ կը տիրեն:

Երեք արհեստակցական միութիւնները — գլխաւորները — չեն համաձայնած, միացեալ ճակատ կազմելու համար, ինչպէս անդադար կը թելադրէ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ կը գտնուի համայնավարներու տիրապետութեան տակ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, այս վերջին կազմակերպութիւնը ունի 2.500.000 անդամ (երկու տարի առաջ 5 — 6 միլիոն կը հաշուէին), Բանուորական Ուժը՝ 900.000, Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը՝ 750000:

Բանուորական Ուժը այնքան ալ գոհ չէ որ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնն ալ պիտի միանայ ընդհ. գործադուլին, իբրեւ մրցակից:

Ֆրանսեւլեհական միջադէպ մը

Լեհական կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է երեք Ֆրանսացի դիւանագէտներ եւ կարգ մը Լեհեր, իբրեւ անդամները լրտեսական ցանցի մը որ կազմուած է եղեր Վարշաւայի Ֆրանսական դեսպանատան եւ հիւպատոսարանին շուրջ: Կալանաւորներն են Անտրէ Սիմոն Ռոպինո, Շթէթինի Ֆրանսական հիւպատոսարանի օգնական կցորդը, Իմառ տը Մէռ եւ Ֆէրնան Ռէնօ, երկուքն ալ պաշտօնեայ Ֆրանսական դեսպանատան:

Կառավարական զեկոյցին համաձայն, Պ. Ռոպինօ խոստովանած է իր յանցանքը եւ պիտի դատուի լեհական ատեանի մը առջեւ, իր լեհ մեղսակիցներուն հետ: Միւս 2 պաշտօնատարներուն հրամայուած է հեռանալ Լեհաստանէն, երեք օրուան մէջ:

Պ. Ռոպիօն ձերբակալուած է ուրբաթ օր, երբ օդանաւ կը նստէր, Փարիզ գալու համար: Իր հայրը, տնօրէն՝ Վարշաւայի Ֆրանսական Կաճառին, որ օդակայան գացած էր ողջերթ մաղթելու, կ'ըսէ թէ թոյլ չտուին որ տղան օդանաւ նստի: Ուրիշներ ալ կ'ըսեն թէ օդանաւ մտած էր, բայց դուրս հանեցին: Լեհերու պատմութեան համաձայն, Պ. Ռոպինոյի վրայ գտնուած թուղթերով ամբաստանութեան տակ կ'իյնան միւս երկու Ֆրանսացիները եւ շատ մը Լեհեր:

Այս ձերբակալութեան վրայ, Ֆրանսական կառավարութիւնը վար դրաւ Փարիզ հասած օդանաւ մը, իր վեց օդաչուներով, մինչեւ որ Լեհաստան գոհացուցիչ բացատրութիւն տայ հիւպատոսական պաշտօնեային ձերբակալման մասին: Լեհերը բողոքեցին, պնդելով թէ Պ. Ռոպինո խոստովանած է իր յանցանքը:

Վեց լեհ օդաչուները բանտարկուած չեն, այլ պանդոկ մը կը բնակին, անշուշտ հսկողութեան տակ: Եթէ Լեհերը մերժեն գոհացում տալ, Ֆրանսան ալ փոխադարձաբար միջոցներ ձեռք պիտի առնէ: Փարիզի մէջ կը զարմանան որ լեհական կառավարութիւնը հրապարակաւ եւ անթելով յայտարարեց հիւպատոսական պաշտօնեային ձերբակալութիւնը, առանց պաշտօնապէս լուր տալու Ֆրանսական կառավարութեան:

Պ. Ռոպինո, 25 տարեկան է: Ֆրանսական կառավարութիւնը կը սպասէ որ Վարշաւայի դեսպանը տեսնէ ամբաստանեալը եւ ուղղակի լսէ անոր անձնական յայտարարութիւնը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿ. ԴԱՏԸ ԵՒ ԻՐ ԲԱՆՈՒՈՐԸ

Եթէ ինծի հարցնեն թէ ո՞րն է հայ ժողովուրդին հայրենիքը, կը պատասխանեմ.— Այն երկիրը, ուր դարերէ ի վեր Հայը ապրած, զայն պաշտպանելու համար արիւն թափած եւ անոր անկախութեան համար պայքարած է: Մեր հայրենիքը այն երկիրն է որուն մենք մեր անունը տուած ենք եւ օտարները զայն մեր անունով ճանչցած են:

Հայոց հայրենիքի իրաւատէրը, ոչ երէկուան, ոչ այսօրուան իրական կառավարութիւններն են մեր հայրենիքի իրական տէրը, ոչ մեր ժողովուրդի մէկ մասն է, որ փաստօրէն անոր վրայ կ'ապրի, ոչ ալ ան է որ գրաւման օրէնքով անոր վրայ է դրած իր արիւնոտ թաթը (Թուրքը): Հայկ. հայրենիքի տէրը ոչ իսկ ան է որ վաղը պիտի իշխէ այդ երկրի վրայ: Ուրիշ բան է բռնի գրաւել երկիր մը, այլ բան է ըլլալ անոր սեփականատէրը, անոր իրաւական տէրը: Հայաստանի բուն տէրը հայ ժողովուրդն է:

Կան մարդիկ որոնք հայ ժողովուրդի անունով խօսելու եւ գործելու իրաւունքը կուտան այսօրուան Հայաստանի կառավարութեան, եւ կան ուրիշներ ալ որ կը քարոզեն՝ թէ հայ ժողովուրդին հայրենիքը այսօրուան Հայաստանն է: Ասոնք կ'ուզեն մեծ շրջանակը սեղմեցնել փոքր շրջանակի մը մէջ, մեծ հայութիւնը դարձնել գաւառ մը ու անով գոհանալ:

Հոգիով աղքատներ ալ կան որոնք հայ ժողովուրդին հայրենիքը Խ. Միութիւնը կը համարեն: Այս անմիտները չե՞ն տեսներ որ ասով հայ ազնուական ժողովուրդը ցիրուցան կ'ընեն խորհրդային ովկիանոսին մէջ: Չե՞ն տեսներ որ ասով խեղդուելու կը դատապարտէին թէ հայութիւնը եւ թէ Հայկ. Դատը:

Եւ ինչ է Հայկ. Դատը:

Ան միայն քաղաքական իրաւունքներու հարց չէ, ոչ ալ սահմաններու սրբագրութեան խնդիր: Հայկ. Դատը սկզբունքի հարց է: Հայ ժողովուրդը ազգ մըն է, իր անցեալով, պատմութիւնով, իր պետական հնագոյն կարգ ու սարքով եւ ըմբռնումներով, նաեւ իր երկրային սահմաններով:

Հայկ. Դատը պաշտպանել՝ կը նշանակէ ճանչնալ հայութեան ազգ ըլլալու իրաւունքը:

Ի՞նչ կը նշանակէ ասիկա.—

Ամէն ժողովուրդ ազգ է միայն այն ատեն երբ տէրն է իր ճակատագրին, երբ իր ձեռքով կը կատարէ իր սեփական վարուցանքը:

Իսկ այսօրուան իրականութի՞ւնը,— կամ՝ ինչպէս կ'ըսեն statu quo?ն,— Միշտ ալ գոյութիւն ունեցած են բռնի զինու զօրութեամբ պարտադրուած սահմաններ, բռնի հաստատուած իրաւակարգեր: Ասոնց դէմ է սակայն որ յաւիտենապէս խլրտած են արդարութեան ըմբռնումները, մարդկային իրաւունքի յաւիտենական ձըգտումները: Այդ ըմբռնումներէն է որ պայթած են յեղափոխութիւնները ու ազատագրական պայքարները:

Կ'ընդունինք թէ ամէն ազգ պէտք է ունենայ իր հայրենիքը, նոյնպէս եւ հայ ազգը պէտք է ապրի ու զարգանայ իր սեփական երկրին վրայ, իր ուզած ձեւով ստեղծագործէ ու դարբնէ իր ճակատագիրը:

Հայ ժողովուրդը ազատ է ծնած, բայց դարերու ստրկութեան շղթան կը կրէ մինչեւ այսօր իր վզին վրայ: Մեռա՞ծ է ազատութեան յոյսը իր հոգիէն ներս...

Եւ ահաւասիկ հայութեան ամէնէն զգայուն եւ ազնուական ջիղը որ կը կոտտայ, ջիղ՝ որ դարեր շարունակ կը զգայ, կը տառապի ու կռուէ կռիւ կը մղէ հայութիւնը, ընդդէմ յարմարելու կուսակից՝ ընդարմացած ջիղերու:

Հայը կը պատկանի մեծ ազգութեան մը, ան ազգ է եւ ոչ թէ խուժան եւ պիտի ջանայ փետրաւորել իր կտրած թեւերը, վերստին սաւառնելու համար:

Հայ ժողովուրդի հարցը չէր լուծուած երէկ, չէ լուծուած եւ այսօր:

Հարցեր կան որոնց լուծումին համար դարեր են հարկաւոր, ու բազմաթիւ սերունդներու ճիգը: Հայկ. Դատն ալ այդ կարգէն է:

Գիտուններ իրենց կեանքը կը զոհեն լուծելու համար անլուծելի հարցեր: Ցանդուղն նաւորդներ եւ սաւառնորդներ կը փորձեն անկարելիին հասնիլ: Այո, յաճախ կը ձախողին: Շատեր կ'իյնան նոյն ճանապարհին վրայ: Բայց տես որ ափ մը մարդիկ չեն լքեր գաղափարը, կը տքնին, սերունդէ սերունդ իրարու կը հաղորդեն հարցը, նոր ձեւերով նորէն փորձելու, նոր գործիքներով լուծելու անլուծելին: Անյաջողութիւններ, յուսախաբութիւններ իրարու կը յաջորդեն, բայց «էքիփ»ը կը մնայ իր պարտականութիւններուն գլուխը, մինչեւ որ գրաւեն բեւեռները, պարզեն հիւլէին գաղտնիքները:

Թշուառականներ են անոնք որ կը կարծեն թէ վերջնապէս լուծուած է մեր հարցը: Դիւրին լուծումներու ընդունակ այս թուլամորթները չե՞ն տեսներ որ Հայկական Դատը միշտ կայ ու անոր տէրը հայ ժողովուրդն է:

Որո՞նք են Դատին անխոնջ դարբինները, որո՞նք այն գաղափարապաշտ եւ մաքուր խումբերը հայութեան, որ կը տքնին, զոհեր կուտան դատին լուծման համար եւ զայն կ'աւանդեն սերունդէ սերունդ:

Այսօր փոքր խումբեր են, այդ հարցի լուծման աշխատաւորները, վաղը անոնք կը դառնան բանակներ:

Այսպէս կը լուծուի Հայկական Դատը: Այս հաւատքով պիտի քալեն անոր անխոնջ բանուորները:

Վ. ԱՐԵՒ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ֆինլանտան իր նոր հոգերով

Ֆինլանտացի ժողովուրդը շատ կը նմանի Հայերուս: Զարքաշ, ըմբոստ՝ իր անկախութեան թշնամիներուն դէմ եւ հայրենասէր:

Փոքր երկիր մը, որ վերջին աշխարհամարտէն քիչ առաջ, 6—8 ամիս դիմադրեց քաջաբար, հսկայ Խ. Միութեան սպառազէն բանակներուն:

Գրեթէ կտրուած աշխարհէն, բայց ապաւինած իր հաստ թուրին ու սառնապատ լեռներուն: Ունեցան հերոսական խոյանքներ: Թշնամին, արջը, կատղեցաւ իր յանդգնութենէն: Ու մինչեւ զինքը ծունկի բերելը, նօսրացաւ իր զօրագունդերու թիւը: Հազարաւոր մեռեալ ու վիրաւոր, որոնց մէջ դժբախտաբար եւ Հայեր:

Ու պատերազմը լրանալէն չորս տարի վերջն ալ, Խ. Միութիւնը չյաջողեցաւ, հակառակ ներքին թէ արտաքին դաւադրութեանց, իր վեհապետական իրաւունքները յարգելու հաւաստիքներուն, իր տիրապետութեան տակ առնել զայն: Ինչպէս յաջողեցաւ ընել միւս դրացի երկիրները:

« Տեսնուած գիւղը առաջնորդի պէտք չունի», կ'ըսէ առածը: Ֆինլանտացին տեսաւ ինչ որ տեղի կ'ունենայ սահմանին այն կողմը: Ու կ'անսայ միայն իր առողջ բնազդին:

Յիշենք նաեւ որ Խ. Միութիւնը կը պահէ զինուորական կայան մը, մայրաքաղաք Հելսինքիէն քանի մը մղոն հեռու:

Ֆինլանտա կը գտնուի Սառուցեալ Ովկիանոսին վրայ: Ունի 388.000 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն: Իր բնակչութեան թիւն է 3.600.000: Լեռնոտ է ու ջրային: Հողը կրանիթեայ ու անբերրի: Դարերու ընթացքին սառնակոյտերը զայն ծեծած են ու հալեցուցած, եւ իրենց անցած վայրերը ձգած են բազմաթիւ լիճեր ու լճակներ: Անոնց թիւը կը հաշուեն աւելի քան 35 հազար: Ճահիճ ու քարակոյտ ամենուրեք: Եւ այս բնական արգելքներուն մէջէն, կը սողան, կ'անցնին գետերը, հասնելու համար դէպի ծով: Տարածութեան 91 առ հարիւրը ցամաք է, որուն 57 առ հարիւրը կը կազմեն անտառները:

Գլխաւոր արտադրութիւններն են փայտը, ուրկէ կը պատրաստեն թուղթ՝ խիւսի համար. Պատերազմէն առաջ Լիոնի արուեստական մետաքսի գործարաններու թուղթին մեծագոյն մասը կը ներածուէր Ֆինլանտայէն: Ունի նաեւ կարագ, պանիր, միս, որ առատ են ու համեղ, շնորհիւ իր սքանչելի արօտատեղիներուն:

Արդի կառավարութեան գլուխը կը գտնուին չափաւոր ընկերվարականները, որոնք ուժգնօրէն կ'ընդդիմանան համայնավարներու: Այս վերջինները ամէն դաւ կը փորձեն, կ'ուզեն տապալել ներկայ իշխանութիւնը եւ խորհրդային կարգեր հաստատել երկրին մէջ:

Իրենց նպատակին հասնելու համար, անոնք կը գործածեն նոյն զէնքերը, ինչպէս ամէն տեղ. — Շահագործել բանուոր դասակարգին թշուառութիւնն ու ապրուստի նեղութիւնը՝ ապօրէն գործադուլներով, խափանարար ձեռնարկներով: Ստեղծել ատելավառ մոլուցք մը հանդէպ ոչ համայնավար կառավարութեանց:

Համայնավարները իրենք զիրենք կը ներկայացնեն փրկիչներ, ըսելով թէ մոգական գաւազանով մը եղ ու մեղր պիտի պարգեւեն աշխարհի: Մինչ նոյն վարդապետութեան տակ ապրող ժողովուրդներ, կարօտը կը քաշեն իրենց քաղքենի հայրենակիցներուն ուղարկած ծրարներուն, պանիրէն մինչեւ դնդասեղը:

Ֆինները ալ ունին իրենց Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը: Անոր ղեկավարներէն եօթը ընկերվարականներ են, հինգը համայնավարներ: Կը վայելեն կառավարութեան օժանդակութիւնը: Մինչ կը վախցուէր, որ օրավարձքերու յաւելման առթիւ ծագած ընդհանուր գործադուլին հետեւանքով երկուքի պիտի բաժնուէր, ինչպէս կը ծրագրէին համայնավարները, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը աւելի զօրացուց իր դիրքը:

Կառավարութեան բռնած ուղղութիւնը պարզ էր այդ խնդրին մէջ: Համաձայնութիւն գոյացած էր աշխատավարձքի մասին՝ գործատէրերու եւ բանուորներու միջեւ, ընդունուած Աշխատանքի Դաշնակցութենէն եւ կառավարութենէն: Եւ կառավարութիւնը յաջողեցաւ զսպել գործադուլը:

Ձեռք առնուած կտրուկ միջոցներուն վրայ, համայնավարական եօթը կազմակերպութիւններ, փրկելու համար իրենց կորսնցուցած հմայքն ու վարկը, սկսան ամբաստանել կառավարութիւնը՝ իբրեւ պաշտպանը գործատէրերու շահերուն: Ըսին թէ բանթող բանուորներ սպաննուած են, ինչպէս եւ վտանգուած՝ Խ. Միութեան եւ Ֆինլանտայի յարաբերութիւնները: Եւ որոշեցին կազմել իրենց աշխատաւորական Դաշնակցութիւնը, որ պիտի ըլլար «ձայնը՝ կազմակերպուած ֆինն աշխատաւորութեան», ինչպէս կը գրէ անգլ. թերթ մը:

Արդիւնքը եղաւ կատարեալ ձախողանք եւ հիասթափում: Եօթը համայնավար կազմակերպութեանց անդամներէն շատեր՝ սպառնացին հրաժարիլ կազմակերպութիւններէն, քան թէ տեսնել համայնավար Դաշնակցութեան մը կազմութիւնը երկրին մէջ:

Աւելին: Տարակարծութիւն կը տիրէ համայնավար ղեկավարներուն միջեւ: Ոմանք հրաժարած են արդէն, կամ միացած ընկերվարականներուն:

Այս պայմաններուն տակ, համայնավարները ստիպուեցան յայտարարել թէ եօթը միութիւնները առանձին չեն կրնար կազմել Դաշնակցութիւն մը: Մանաւանդ որ զանցառելի թիւով համայնավարական Դաշնակցութիւն մը, մեծ վնաս պիտի պատճառէր «Ժողովրդական Դեմոկրատ կուսակցութեան»:

Այս վերջին կուսակցութիւնը խառնուրդ մըն է համայնավարներու եւ ձախ– ընկերվարականներու: Անցեալ տարի խորհրդարանական ազատ ընտրութիւններու ատեն մեծ կորուստ ունեցաւ. — 51 աթոռի վրայ 13 կորուստ: Ֆինլանտայի անկախութենէն ի վեր, առաջին անգամն է, որ քաղաքական կուսակցութիւն մը այդքան մեծ պարտութեան մը կ'ենթարկուի:

Ի նախատեսութիւն ապագայ անակնկալներու, եօթը համայնավար Միութիւնները տեղի տուին եւ ստիպուեցան ընդունիլ Աշխատանքի Դաշնակցութեան դրած պայմանները, զիրենք վերստին առնելու համար իր շարքերուն մէջ: Այդ միութիւնները պարտաւոր են հաւատարմութեամբ յարգել գործադուլի օրէնքներն ու կանոնները, վճարել իրենց յետնեալ անդամավճարները եւն.:

Հիմա անոնք վերադարձած են Աշխատանքի Դաշնակցութեան գիրկը: Բայց բանթող աշխատաւորները շատոնց սպառած են իրենց փոքրիկ խնայողութիւնները, կարենալ հոգալու համար իրենց ընտանիքներուն առօրեայ ապրուստը: Ընկերութեանց գումարները բաւարար չէին օժանդակելու համար գործաթողներուն: Ուստի անոնք ստիպուեցան պոչ բռնել, խղճալի վիճակի մը մէջ եւ հիւսիսային ցուրտ օդին տակ, ստանալու համար Հանրային խնամատարութեան բաշխած ձրի ապուրը:

Միւս կողմէ, կարգ մը գործատիրական ընկերութիւններ դատ բացած են համայնավար ընկերութիւններուն դէմ, ամբաստանելով թէ բռնաբարած են աշխատանքի պայմանագիրը: Անոնց պահանջած հատուցման գումարները միլիոնաւոր մարքի կը հասնի: Այս սպառնալիքները գործադրելու պարագային, եօթը ընկերութիւնները սնանկութեան պիտի դատապարտուին:

Համաձայն կառավարութեան տեղեկագրին, գործադուլը երկրին կորսնցնել տուաւ երեք միլիառ մարք արժողութեամբ արտադրութիւն: Աշխատաւորները կորսնցուցին 643.000.000 մարք օրավարձք:

Հիմա ամէն բանուոր իր գործին գլուխն է: Եւ հաւանական է, որ բաւական ժամանակ, անոնք չնետուին նոր արկածախնդրութեան մը մէջ:

Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

ԱԹԷՆՔԻ ամերիկեան դեսպանը ճառ մը խօսելով Սելանիկի մէջ, ազդարարեց որ պատրաստ ըլլան զոհողութիւններ ստանձնելու, որովհետեւ օր մը պիտի դադրի Մարշըլի ծրագրով տրամադրուած օգնութիւնը: «Յունաստանի տրուած միլիոնաւոր տոլարները պէտք է նկատել գործիք մը աշխատելու, ոչ թէ անթացուպ մը՝ վրան կռթնելու համար»:

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ շահող թիւերուն քանակը 73.541էն պիտի զեղչուի 70.845ի: Պարգեւներու գումարը անփոփոխ պիտի մնայ, բայց գլխաւոր պարգեւները պիտի աւելնան: Այսպէս, B. շարքին գլխաւոր պարգեւը 7.500.000 ֆրանքէն պիտի բարձրանայ 8 միլիոնի: Պիտի տրուին նաեւ 15 պարգեւներ, իւրաքանչիւրը մէկ միլիոն ֆր. եւ աւելի (A. շարք), 15 պարգեւներ 500.000 ֆր.ի եւ աւելի (B. շարք): A. շարքին հարիւր հազարնոց պարգեւները պիտի ըլլան 9 (նախապէս 15), B. շարքին նոյն պարգեւներն ալ՝ 9 (նախապէս 30): Պիտի ջնջուին A. շարքին 90.000 եւ 60 հազար ֆրանքնոց պարգեւները: Տոմսակներուն գիները անփոփոխ կը մնան:

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԵԿՈՐՆԵՐԸ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Իրան – Հնդկաստանի նախկին առաջնորդ Վահան եպիսկոպոս Կոստանեան որ Թէհրանէն հեռացուած եւ Էջմիածին վերադարձած էր, հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է Հնդկաստանի մասին.—

« Ինչպէս Պոմպէյի , այնպէս ալ Կալկաթայի մէջ հայութեան երեք քառորդը հայերէն չի խօսիր ու չի հասկնար, մանաւանդ երիտասարդ սերունդը: Նոյնիսկ կարգ մը 55 — 57 տարեկան Հայեր չեն գիտեր երկու – երեք խօսք անգամ :

Երբ այցելեցի Կալկաթայէն 70 — 80 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ Զինսուրա քաղաքի Հայոց Ս. Յովհաննէս գեղեցկատեսիլ եկեղեցին, արցունքն ինձ կը խեղդէր, չէի կրնար խօսիլ , որովհետեւ տասնեակ հազարաւոր շիրիմներ վկայ էին մեր անցեալի փառաւոր օրերուն, իսկ այսօր մեր ձուլման, մեր անխուսափելի կորստեան : Զինսուրայի մէջ, ուր տասնեակ հազարաւոր Հայեր ապրած են, այսօր միայն եկեղեցիի պահապան կին մը կը բնակի, իր 15 տարեկան խելագար տղու հետ ...» :

Դպրոցական գործերը վատթարագոյն վիճակի մէջ են: Միայն Կալկաթայի մէջ կան օրիորդաց եւ տղայոց դպրոցներ: Տղաքներունը կը կոչուի Հայոց Մարդասիրական Ճեմարան: Այս դըպրոցներուն մէջ աղօթքն անգամ անգլերէն էր, 4րդ դասարանէն մինչեւ 10րդ դասարանը, կրօնն անգլերէն լեզուով, կ'աւանդէ խառնածին աղջիկ մը :

Սակայն մարդու հոգին հրճուանքով կը լեցուի երբ կը տեսնէ թէ ինչպէս այդ մռայլ իրականութեան մէջ արկայծիլ կը սկսին յոյսի նշոյլներ, թէ ինչպէս օտարացած, խորթացած գաղութը ազգային զարթօնքի ինքնագիտակցութեան ակնյայտ նշաններ ցոյց կուտայ, թէ ինչպէս հայրենասիրութեան հուրը բորբոքիլ է սկսած, թէ ինչպիսի մեծ խանդավառութեամբ անոնք կ'արձագանգէն ազգապահպանման ու հայրենասիրական կոչերուն: Մայր աթոռի ու Հայրենիքի հանդէպ կ'աճի ընդհանուր հետաքրքրութիւնը: Մեծ շուքով կը սկսին տօնել ազգային ու եկեղեցական տօները, նոր թափ կը ստանայ դպրոցական գործը, հնչել է սկսած մայրենի լեզուն :

Կալկաթա հասնելուս պէս սկսայ կանոնաւորել եկեղեցական ու դպրոցական գործերը, ինչպէս եւ ազգային շունչ մտցնել ժողովուրդին մէջ: Կալկաթայի մէջ կազմակերպեցի Հայ կանանց Բարեգործական Ընկերութիւն եւ եկեղեցասէր կանանց վարչութիւն, որոնք արդէն գործի են սկսած :

Ժողովուրդը սկսած է հայերէնի դասեր առնել, կը հետաքրքրուի եկեղեցիով: Երկու անգամ քարոզեցի եւ պատարագեցի Էջմիածնի ու Հայոց հայրապետութեան նշանակութեան մասին: Հանդէսներ կազմակերպեցի Էջմիածնի տօնի, Գէորգ Զ.ի օծման տարեդարձի եւ անուանակոչութեան, Թարգմանչաց տօնի, Սովետական Հայաստանի 28րդ տարեդարձի առթիւ»:

ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻՆ

Պոլսոյ Ազգ. Կեդր. վարչ.ը շրջաբերականով մը ծանուցած է թէ անհատ մատակարարի (թէք միւթեվէլլի) դրութիւնը վերջ գտած է, հետեւաբար թաղային մատակարարութեան մարմիններ պիտի ընտրուին քուէարկութեամբ: Այս հրահանգին վրայ ընտրական յանձնախումբեր կազմած են արդէն Ֆէրիգիւղ, Գատըգիւղ, Պալաթ, Պագրգիւղ, Գուրուչէշմէ, Սկիւտար, Պէշիկթաշ, Կէտիկ Փաշա, Ղալաթիա, Նարլըգափու, Պէյքօզ, եւայլն :

Թաղ. խորհուրդներու ընտրութեան վերաբերեալ հրահանգ – կանոնագրէն կը քաղենք հետեւեալ կէտերը.— Թաղական Խորհուրդները թաղին քարոզչին կամ անոր բացակայութեան պարագային, աւագերէցին նախագահութեամբ կը կազմեն ընտրողական ժողովը: Թաղական խորհուրդը գաղտնի քուէարկութեամբ, ազգային եւ ընտրական գործերու հմուտ եւ ընտրողութեան իրաւունք ու հանգամանք ունեցող թաղեցիներէն երեքէն մինչեւ վեց անձեր կ'ընտրէ, որոնք թաղական խորհուրդին հետ միասին կը կազմեն ընտրողական ժողովը, որ ընտրողական իրաւունք ունեցող թաղեցիները ճշդելով այբուբենի կարգով ընտրողներու ցուցակ մը կը պատրաստէ, եւ կը կախէ եկեղեցիին բակը որպէսզի դիտողութիւն ունեցողները արձանագրեն, իրենց անունով եւ հասցէով:

Կրնան ընտրել միայն թաղին այն բնակիչները որոնք Թուրքիոյ հանրապետութեան հպատակ են, 21 տարին լրացուցած եւ արձանագրութիւն ունին եկեղեցւոյ տոմարին մէջ եւ վեց ամսուան բնակութիւն ունին թաղին մէջ: Չեն կրնար ընտրել քրէական յանցանքով դատապարտուածները, ազգային գործերու մատակարարութեան մէջ նենգութեամբ բռնուածները, մտային հիւանդութիւն ունեցողները եւայլն:

Ընտրելի կրնան ըլլալ անոնք որ այս վերջին երկու պայմանները լրացնելով հանդերձ ազգ. իշխանութեան կողմէ կախակայուած չեն :

Ընտրողական ժողովը գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրելիներու եռապատիկ ցանկը ութ օր առաջ կը կախէ եկեղեցւոյ բակը, ծանուցանելով թէ ընտրողները կրնան այս ցանկէն դուրս ալ քուէ տալ: Թերթերու մէջ կը ծանուցուի ութ օր առաջ քուէարկութեան օրը եւ ընտրելիներուն մասին դիտողութիւնները ներկայացնելու իրաւունքը, ուրկէ վերջ դիտողութիւնները անլսելի կը մնան: Օրինական բոլոր ձեւակերպութիւնները կը կատարուին:

Ընտրութեան մասնակցողներու թիւին համեմատ քուէներու բացարձակ մեծամասնութիւն բոաացողները ընտրուած կը նկատուին: Համեմատականի ընտրութիւնը պէտք չէ յետաձգել տասներհինգ օրէ աւելի: Թէ առաջին եւ թէ համեմատական ընտրութեանց ատեն հաւասար քուէ ստացողներէն տարիքով երիցագոյնը ընտրեալ կամ համեմատականի ընտրելի կը համարուի :

Նախագահը, ընտրողական ժողովի դիւանին հետ քուէարկութեան եւ քուէահամարի վերաբերեալ ատենագրութեան տոմարը, ընտրութեան վերաբերեալ բոլոր թուղթերը եւ պահարաններու մէջ գտնուող քուէաթուղթերը քուէատուփին մէջ դասաւորելէ վերջ, քուէատուփը կը կնքուի նախագահին եւ թաղ. խորհուրդին կնիքներով եւ անտուկը կը պահուի, մինչեւ որ ընտրութիւնը վաւերացուի վարչական ժողովէն: Վաւերացումէն վերջ ատենագրութեան տոմարը կը պահուի թաղ. խորհուրդին դիւանատան մէջ, իսկ ընտրութեան թուղթերը կ'ոչնչացուին :

Քուէահամարի մասին ներկայացուած բողոքները լսելի են միայն երբ բողոքագիրը ներկայացուած է քուէահամարի աւարտումէն ութ օրուան ժամանակամիջոցին :

34րդ յօդուածին մէջ կ'ըսուի թէ 1875 Մարտ 1ին Վարչական ժողովին ընտրական հրահանգը ջնջուած է :

Վարչական ժողովին կողմէ պատրաստուած սոյն հրահանգը վաւերացուած է իր 1929 Օգոստ. 21ի նիստին մէջ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ,— Նոյեմբեր 13ին « Անտոք » ենթակոմիտէն կազմակերպած էր Դաշնակցութեան Օրուան տօնակատարութիւնը, Հանրապետականներու սրահին մէջ:

Բացումը կատարեց Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Գ. Աբրահամեանի «Մշակ բանուոր» քայլերգով, որ ունկընդրուեցաւ յոտնկայս: Յետոյ բեմադրուեցաւ Յ. Թումանեանի « Արծիւ »ը եւ «Կաղնին» : Օրուան նախագահը, ընկեր Արշակ Պօղիկեան, իր բացման խօսքով, պարզելէ վերջ օրուան նշանակութիւնը ըսաւ, «Դաշնակցութիւնը պայքարեցաւ թրքական եւ ցարական բռնակալութիւններուն դէմ, զոհելով իր շարքերուն լաւագոյնները, որպէսզի հայ ժողովուրդը ազատ ապրի իր հայրենի հողերուն վրայ : »

Սանուհի Անահիտ Ստեփանեան խոր զգացումով արտասանեց Սիամանթոյի «Վազէ երիվար»ը: Օր. Լիւսի Գարակեավուրեան (Փոն տը Շէրիւի Նոր Սերունդէն) ոգեւորեց ներկաները իր երկու գեղեցիկ երգերովը :

Նախագահի հրաւէրով բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօսը, երիտասարդ ընկեր Հրաչ Տասնապետեան որ շատ գեղեցիկ ճառով մը վերլուծեց հայ ժողովուրդի ազատատենչ ոգին, որուն մարմնացումը գտաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ: Մեր կուսակցութեան ռազմական գործունէութենէն վերջ, ընկերը պարզեց անոր աշխատանքները Սփիւռքին մէջ, քաղաքական թէ կրթական ճակատին վրայ: Ժողովուրդը մեծապէս խանդավառուեցաւ երիտասարդ ընկերոջ բանախօսութենէն : Բժիշկ Յ. Սարաֆեան իր կարգին յորդորեց ժողովուրդը որ վառ պահէ ազատութեան գաղափարը: Կարճ դադարէ մը վերջ տեղի ունեցաւ ներկայացումը «Քաջ Նազար», բեմադրութեամբ ընկեր Ն. Այտապիրեանի, նաեւ Ա. Ահարոնեանի « Արիւնոտ Թթխմոր»ը դերակատարութեամբ Նոր Սերունդի երիտասարդներուն:

Հանդէսին պաշտօնական բաժինը լրանալէն վերջ սկսաւ խնջոյքը: Ժողովուրդը տեղաւորուած սեղաններուն շուրջ, շուտով տաք մթնոլորտ մը ստեղծեց, եւ մինչեւ ուշ գիշեր տեղի ունեցան հայկական եւ եւրոպական պարերը, ժողովրդական երգերով:

Մ. Մանուկեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԴԱՐԲԻՆԸ

Արեւի ծիրանագոյն շողերը դեռ նոր կը թափէին գիւղի տանիքներուն ու ծառերու կատարներուն վրայ՝ երբ հեռուներէն եկած ճամբորդ մը, բեռը կռնակին՝ կը մօտենար գիւղի առաջին տան դռներուն առջեւ: Յոգնած էր ճամբորդը , քրտինք՝ իր ճակատի կնճիռներու մէջ, ու այտերուն վրայ: Ցաղթ հասակով, լայն ուսեր, դանդրահեր ու սեւ աչքերով տղամարդ մը: Երեւոյթը՝ տառապողի կը նմանէր:

Մուրացի՞կ մըն էր, թէ հեռու, շատ ու շատ հեռուներէն եկող մէկը, որ իր հանդրուանը ընտրած էր հայկական այս գիւղը: Շուները սկսան հաջել իր վրայ, — ախ սա գիւղացիներուն շուները, ինչպէս կը ճանչնան ռեւէ օտարական կամ անծանօթ՝ երբ գիւղի ճամբաներուն վրայ տեսնեն: Անծանօթը փայտը ձեռին՝ մտաւ գիւղ, անտարբեր, պարթեւ հասակը ցցած նեղ փողոցին մէջ: Շուներու հաջոցը տակաւ առ տակաւ շատցաւ, գիւղացիներ սկսան երեւնալ դռներուն առջեւ ու տան ցուիքներու վրայ: Անծանօթ ճամբորդը կը քալէր փողոցն ի վեր՝ լուռ ու անձայն , զինքը դիտող գիւղացիներուն վրայ համր մարդու տպաւորութիւն ձգելով :

Ո՞վ էր ան, այդ անխօս, այդ հսկայ եւ լուռ մարդը՝ որ կը քալէր շուներու աղմկահար դոռումներուն մէջէն :

Ռէիս Վանիկին շունը, հակառակ իր գաճաճ հասակին ու նիհար կողերուն՝ կը ջանար խածնել անցորդին արդէն հինցած տափատը: Քանի մը գիւղացիներ՝ մեղքնալով ճամբորդին ցնցոտիներուն՝ մէջ մտան, եւ շուներու խումբը հեռացուցին փողոցներէն: Ճամբորդը, իր շնորհակալութիւնը յայտնելու համար, գլուխը կը ծռէր խոնարհելով գիւղացիներուն:

Գիւղի չէն տանուտէրներէն մէկը, Ռէիս Վարդան՝ մօտենալով անծանօթ ճամբորդին՝ հարցուց.— Ո՞ւր կ'երթաս:

Ճամբորդը ուսերը թօթվեց առանց խօսելու :

— Ի՞նչ ազգի կը պատկանիս, — շարունակեց Ռէիս Վարդան:

Ճամբորդը կրկին ձայն չհանեց: Ռէիս Վարդան սկսաւ ծոծրակը քերել, ժիր – ժիր, անծանօթին աչքերուն մէջ խրած: Խո՞ւլ է, համ՞ր է,— կը մրմռթար Ռէիս Վարդան, թաւ ունքերը շարժելով: Յետոյ սրտնեղ՝ մէջքէն քաշեց ծխախոտի տոպրակը, նախ՝ ինք փաթթեց, ապա տոպրակը երկնցուց ճամբորդին: Կայծքարէն կրակ առած պատրոյգը երկնցուց ճամբորդին գլանիկը վառելու: Ռէիս Վարդան կը տեսնէր որ, իր իւրաքանչիւր ժեստերուն՝ անծանօթ մարդը գլխու խոնարհումներով՝ շնորհակալութիւն կը յայտնէր :

— Այս մարդը պարապ մարդ չէ, կը մտածէ Ռէսը՝ գանկին ջիղերը պրկելով :

— Ուրկէ՞ կուգաս, եղբայր, սկսաւ Ռէսը՝ այս անգամ աւելի կարեկցութեամբ :

— ....

— Ո՞ւր կ'երթաս: Անծանօթը, փոխանակ Ռէիս Վարդանին պատասխանելու՝ գլուխը վեր չուկեց, ու աչքերը հորիզոնի պարապութեան մէջ խրած՝ սկսաւ մտածել:

Գիւղացիները, հետաքրքիր՝ սկսան հաւաքուիլ ճամբորդին ու Ռէիս Վարդանին շուրջը: — Ես Երուսաղէմ տեսնող մարդ եմ, բայց սանկ բան չեմ տեսած, կը խօսէր Ռէսը մտովի՝ դիտելով իրմէ բարձր ու թիկնեղ ճամբորդը, անոր լռութիւնը, շնորհակալութեան լուռ արտայայտութիւնները : Ու տեսնելով որ գիւղացիներու խումբերը սկսան շատնալ իրենց շուրջ՝ բռնեց անծանօթին ձեռքէն, իր տունը տանելու համար: Ճամբորդը հետեւեցաւ: Գիւղացիներէն շատեր , սկսան սրամիտ ու ծաղրական խօսքեր նետել:

— Խուլ է էս մարդը ...

— Թուրքի կը նմանի :

— Չէ, Թուրք չէ, աւելի Քիւրտի կը նմանի:

— Ասորի է:

— Քանի որ Ռէսը անոր ձեռքէն բռնած տուն տարաւ՝ ձեզի կը մնայ շան պէս հաջել, ընդմիջեց ծերունի Միսաք, ծխախոտի երկայն փայտը շրթներուն տանելով :

Գիւղացիները, շաղակրատելով հանդերձ անծանօթ ճամբորդի մասին, կ'ուզէին հասկնալ անոր ինքնութիւնը, ո՞վ էր, ուրկէ՞ կուգար, ո՞ւր կ'երթար, ի՞նչ մարդ էր :

Իրենց այդ հետաքրքրութեան չթափանցելուն համար էր որ, ամէն մէկը՝ անուն մը չինեց, պատմութիւն մը հնարեց կամ՝ զրպարտութեան չինծու առասպել մը հիւսեց :

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

(1)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Մոսկուայի եուկոսլաւ դեսպանատան, պահանջելով եւ կանչել գործակատարը: Ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ գործատարը «չարաչար գործածած է դիւանագիտական օրէնքը, լրտեսութեան եւ խռովարար գործունէութեան նուիրուելով ընդդէմ Խ. Միութեան»: Ծանուցագիրը այս առթիւ կը յիշէ նաեւ Եուկոսլաւիոյ մէկ զեկոյցը, որ կը պահանջէր եւ կանչել Զաղրէպի խորհրդային հիւպատոսը, Մոսկուայի զինուորական կցորդը եւ տեղեկատու գրասենեակին վարիչը: Խ. Միութիւնը հերքելով հանդէրձ անոնց դէմ եղած մեղադրանքները, երեքն ալ ետ կանչեց:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ազգ. ժողովին դատական յանձնախումբը մերժեց երեսփոխանի առանձնաշնորհէն զրկել զօր. Սատըք Ալտօղանը, անբաւարար գտնելով յանցապարտութեան փաստերը: (Ամբաստանուած է իբրեւ մեղսակից նախագահ Իսմէթի դէմ սարքուած մահափորձին):

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Կ. ԽԱՉԻ Լեհաստանի պատուիրակութիւնը իր գրասենեակը փակեց Նոյեմբեր 15ին, կառավարութեան հրաւէրով: Տնօրէնին ալ յանձնարարուեցաւ Լեհաստանէն հեռանալ ամսագլուխէն առաջ: Ժընեւի կեդրոնը գերագոյն փորձ մը կատարեց, որպէսզի ետ առնեն այս հրամանը, բայց անօգուտ:

ԲՈՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ օրէնքը, որ հրատարակուեցաւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ, կը բաղկանայ եօթը յօդուածներէ: Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ վերջերս կատարուած զանգուածային ձերբակալութիւնները հետեւանք են այս օրէնքին: Ո՛վ որ ձերբակալուած եւ արգելարան մը փոխադրուած է, «պիտի դաստիարակուի բարոյական եւ արհեստակցական տեսակէտով»: Կալանաւորները պիտի գործածուին պետութեան կողմէ կազմակերպուած աշխատանքներու, գործադրելու համար տնտեսական ծրագիրը: Բոլոր անոնք որ տասնըութ տարեկանէն վեր եւ 60էն վար են, եւ «կը սպառնան ժողովրդական հանրապետութեան շինարարութեան կամ տնտեսական կեանքին եւ կամ դատապարտուած են վարչական օրինազանցութեան մը համար, կրնան արգելարանի մը մէջ բնակելու դատապարտուիլ երեք ամիսէն մինչեւ երկու տարի»:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇԱՀԸ, որ Ամերիկա կը գտնուի, պիտի չզբաղի քաղաքական նոր խմբակցութեան մը հաստատումով, ինչպէս յայտարարեց Ուաշինկթընի դեսպանը: Շահը ամէն բանէ առաջ տնտեսական եւ զինուորական օգնութիւն կը սպասէ:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան համագումարը վերջացաւ կիրակի օր: Նախագահ վերընտրուեցաւ Պ. Խուիօ, 759 քուէ շահելով Տալատիէի 382ին դէմ: Կուսակցութիւնը պիտի շարունակէ մասնակցիլ կառավարութեան, մինչեւ 1950ի ելմտացոյցին քուէարկութիւնը, ընդդիմանալով տուրքերու յաւելման:

30 ՀՐԵԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ, 5—12 տարեկան, որոնք Մարոքէն Նորվեկիա գացած էին արձակուրդի առթիւ, կը փնտռուին անձկութեամբ, վերադարձին օդանաւը անհետացած ըլլալով:

BELAVOX

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՏԻՍՔԵՐ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ հեղինակութիւններուն

Ուռենին, Մարօ ջան, Իցիւ թէ ըլլայի, Գեղջկուհին (մեներգ)՝ Իրիս Պիւլպիւլեան), Իրիկունը, Ծաղկոց սարէն, Համով աղջիկ, Վրէժ, խմբերգ Փարիզի հայկ. երգչախումբ 80 հոգի:

Հրապարակ ելած են սահմանափակ թիւով օրինակներ: Դիմել հեղինակին A. BARTEVIAN .Ա rue Petit, Paris (19): Հեռախօս Bot. 99-22:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ դիմել Պ. Շաւարշ Փիրանեանի, 25 rue Berlioz:

Տարեկան պարահանդէս

Կազմակերպուած ՄԱՌԻ ՆՈՒՊԱՐ հաստատութեան Ուսանողներու կողմէ, Շաբաթ 26 Նոյեմբեր ժամը 21էն սկսեալ, Միջազգային Տան մէջ, 19 Bld. Jourdan:

Երկու նուագախումբ.— Bob Buraz եւ Chiquita Serrano:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր. Կապոյտ Խաչի, ինչպէս նաեւ ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան (S. F. I. O.) տեղական մարմնին:

27 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ave. Victor Cresson, métro Issy:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝ ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ:

Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ կը խօսին երեսփոխան — նախկին նախարար Ed. Depreux եւ Իսիի փոխ — քաղաքապետ Sylvestre:

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հոգեհանգիստ եւ այց գերեզմանին, յառաջիկայ կիրակի; նախաձեռնութեամբ Նախկին Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան:

Գերեզմանատունը՝ ժամը 14.30ին: Հաւաքոյթ Place Gambetta:

Երգահանդէս

ՅՈՅՆ ՅԱՅՏՆԻ ԵՐԳՉՈՒՀԻ

ԱՄԱԼԻԱ ՋԻԱՆԷԹԹՈՍԻ

Ուրբաթ, 25 Նոյեմբեր, ժամը 21ին, Salle Chopin — Pleyel, 8 rue Daru (métro Ternes):

Ծրագիր յայտագիր: Դասական եւ ՅՈՅՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ:

Տոմսերը 100էն 400 ֆրանք: Դիմել սրահը եւ Durandի:

Ամանորի հանդէս

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցի կրթական յանձնախումբին ի նպաստ դպրոցի շէնքին գնման:

Հովանաւորութեամբ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.Ի

Կիրակի 18 Դեկտ. ժամը 3ին Salle des Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ: 28 rue Serpente, métro Odéon եւ St. Michel:

Կը ներկայացուի դպրոցի աշակերտներու կողմէ այնքան գնահատուած ու սպասուած հայրենաշունչ թատերգութիւնը՝

ԱՅԾԵՄՆԻԿԸ (Տիկ. Գ. Էֆէեանի)

Նոր Սերունդի Հայեցի դաստիարակութեան նախանձախնդիր բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին անխտիր:

Տարեկան պարահանդէս

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը «ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ», Նոր Սերունդի կարող ուժերու կողմէ:

Կէս գիշերէն յետոյ եւրոպական պար, ընկերակցութեամբ լաւագոյն նուագախումբի մը:

ԾՈԽ ՊԻՒՖԷ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:

SOCIÉTÉ MARSEILLAISE ET ROUENNAISE
52 rue Tapis — Vert, Marseille

ՄԻ ՄԻԱՅՆ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ համար կը ծախէ Tissus peigne, gabardine, doublures եւ Mignonettes:

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ ԱՌԻԹԷՆ:

Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԱՆ առթիւ Սէնթ Էթիէնէն ընկեր Կ. Համալեան 500 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսիլիոյ Աղքատախնամ Որբախնամ Միութեան վարչութիւնս, շնորհակալութեամբ ստացած է ողբացեալ Մ. Տէրտէրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի: Պ. Պ. Զալլաղեան Համբարձումէ, Ղազարեան Յակոբէ, 1000ական ֆրանք, Պօղոսեան Մելքոնէ, Պաղչէճեան Հաճի Յակոբէ 500ական, Պօղոսեան Մինասէ 300 եւ Զուքասըզեան Նշանէ 200 ֆրանք:

Օր. ՖԻԼՕՌ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹԱԳԻՈՐԵԱՆ

Նշանուած

Ալֆորվիլ 20 Նոյ. 1949 Իսի լէ Մուլինօ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Պ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ: Նիւթ՝ «Հայաստանի տնտեսական աշխարհագրութիւնը եւ հարստութիւնները»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Քեռի» խումբին դասախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկեր Ա. Աբրահամեանի բնակարանը:

Դերասան Մ. Մարութեանի ներկայացումներ

ՎԱԼԱՆՍ.— Նոյ. 25ին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին «Թէաթր Մունիսիփալի» մէջ, պիտի ներկայացուի «ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ»:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսիլիոյ Շրջ. վարչութեան կազմակերպած բացառիկ դասախօսութիւնները, Նոյեմբեր 22էն մինչեւ Դեկտ. 14: Ընդհ. դասախօս ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ:

1.— Պուլ. Օտտոյի «Խատիսեան» խումբը, այսօր, երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին: Նիւթ՝ «Ա. Ահարոնեան, կեանքը եւ գրականութիւնը»:

2.— Լէ գ'Օլիվ, «Օհանջանեան խումբ», այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին: Նիւթ՝ «Աշխատանքը հայ ժողովրդական երաժշտութեան մէջ»: (Շար.):

3.— Սէնթ Մարկրիթ, «Ակնունի» խումբ, այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին: «Ա. Ահարոնեանի ազատութեան ճանապարհին»:

4.— Լա Սիոթա, «Հրայր» խումբ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Նիւթ՝ «Խաչատուր Աբովեան եւ իր Վէրք Հայաստանին»:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՊՕՇՆԱՔԵԱՆ (ROLINE) ՏՈՒՆԸ, կուգայ ծանուցանել թէ բացած է LAINESի վաճառատունը, ուր պիտի գտնէք առանց բացառութեան ձեր ուզած բոլոր գոյնի բրդեղէն թելերը: ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ ՀԱՅԵՐՈՒՆ:

Դիմել՝ MAISON ROLINE, 63 rue Nationale, ՄԱՐՍԷՅԼ:

Ծախու են և կու վիլլաներ

Aix — En — Provenceի մօտ, առաջինը՝ 8 սենեակ, երկու յարկի վրայ, բաղնիք, հոսուն ջուր, ելեկտրականութիւն եւ լուացքի յատուկ տեղ: Ընդարձակ պարտէզ (մէկ հեքտար) աւազանով, հանոց: Մարսէյլի ճամբուն վրայ օթօքարի եւ հանրակառքի կայարաններուն քով, բարձրութեան վրայ:

Շէնքը քարաշէն է ծառերով շրջապատուած եւ գեղեցիկ տեսարանով:

Երկրորդը՝ Aixէն մէկ քիլոմեթր հեռու Մարսէյլի ճամբուն մօտ, վեց սենեակ, բաղնիք, տաք եւ պաղ ջուր, կեդրոնական ջերմութիւն: Շէնքը հազար քառակուսի մեթրի վրայ շինուած է եւ ունի մեծ կառատուն, աշխատանոց, հանոց, աղաւնոց 80 հազար լիտր ջուր պարունակող աւազան, 700 որթատունկ, քարէ պատով շրջապատուած:

ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

Դիմել.— **Maison Robert**, 3 rue de la Couronne, Aix en Provence, (Պուշ տիւ Րօն):

La Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme — (13)

ՓԱՓԿԱԾԱՇԱԿՆԵ՛Ր...

ԲՈԼՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐԷՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ

BOSPHORE ՄԱՐՔԱՅՈՎ

ՀԷԼՎԱՆ (ՀՐՈՒՇԱԿ) — ԼՈԽՈՒՄԸ — ԵՒ ԱՆՆԱՐԱՏ ԹԱՀԻՆԸ

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH · Fondé en 1925 · R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mercredi 23 Novembre 1949 Չորեքշաբթի 23 Նոյ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 6007–Նոր շրջան թիւ 1418 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Ինչպէս հաղորդած էինք լուրերու բաժնին մէջ, Միջին Արեւելքի տասը երկիրներու ամերիկեան դեսպանները արտակարգ ժողով մը պիտի գումարեն Պոլսոյ մէջ, այս շաբթուան ընթացքին:

Վերջին թղթաբերէն կ՚իմանանք թէ «մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին այս ժողովին համար եւ չափազանց գաղտնապահութիւն կը տիրէ օրակարգի մասին»:

Անհրաժեշտ չէ օժտուած ըլլալ մարգարէական ձիրքերով, թափանցելու համար այս «գաղտնիքին»:

Արեւելեան երեւակայութիւնն է որ կը փորձէ խորհրդաւոր հանգամանք մը տալ անոր, ինչպէս ուրիշ դէպքերու:

Ամերիկեան թերթերը իրենք շատոնց բացած են այս գաղտնիքին զանազան ծալքերը, որոնք ամէն բանէ առաջ կապ ունին Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի քաղաքական եւ տնտեսական կացութեան հետ:

Անշուշտ օրակարգին մէջ լայն տեղ մը պիտի գրաւէ Թուրքիան, որուն արտաքին եւ ներքին կացութիւնը կը մնայ միշտ ալ խախուտ, հակառակ Թրումընի վարդապետութեամբ ընծայուած օժանդակութեանց:

Թուրքերը իրենք ալ, երախտագիտութիւն յայտնելով հանդերձ, կ՚ըմբռնեն թէ այդ նիւթական եւ զինական օգնութիւնները բաւական չեն փրկելու իրենց երկիրը, եթէ նոր փոթորիկ մը պայթի:

Ա՛յդ է պատճառը որ միշտ երկդիմի քաղաքականութիւն մը կը վարեն, ինչպէս վերջին աշխարհամարտի ընթացքին:

Օրինակ, անոնք ուրախութեամբ աւետեցին թէ իր արժէքը չէ կորսնցուցած 1939ի դաշինքը, զոր կնքեցին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, իբրեւ պարգեւ ստանալով Ալէքսանտրէթի Սանճաքը:

Բայց, միեւնոյն ատեն չեն ծածկեր թէ՝ նոյն այդ զինակցութեան համաձայն, իրենք պարտաւոր չեն մասնակցելու, եթէ Անգլիա եւ Ֆրանսա պատերազմ յայտարարեն Խ. Միութեան դէմ:

Ուրեմն, թէ՛ զինակից են ե՛ւ թէ «բոլորտիքեան», համաձայն օրուան հովերուն:

Մնաց որ, Խ. Միութեան նոյնքան երկդիմի դիրքն ալ յոյսեր կը ներշնչէ իրենց:

Մոսկուայի թերթերն ու անթենը կը շարունակեն պարբերաբար հարուածել Թուրքիան:

Բայց, խորհրդաւոր լռութիւն մը կը պահեն 1945ի պահանջներու մասին: Շատոնց է որ ձայն չի լսուիր Կարս – Արտահանի եւ մանաւանդ Նեղուցներու պաշտպանութեան մասին:

Լրագրական եւ ճայնասփիւռ ջլամա՞րտն է որ պիտի կարգադրէ այս խնդիրները: Եւ կամ ներքին խլրտումներո՞ւ կը սպասեն, վճռական խօսք մը արտասանելու համար:

Ջլամարտին Ամերիկացիներն ալ ջլամարտով կը պատասխանեն, ինչ որ կսկծալի տպաւորութիւն մը կը գործէ, երբ կը տարփողեն Թուրքիոյ «յառաջդիմութիւններն ու արժանիքները»: Բուն իրականութիւնը չփոթելով ստուերին հետ:

Կը թուի թէ ամերիկեան դեսպաններուն արտակարգ ժողովը նոր միջոցներ պիտի ծրագրէ, աւելի վստահութիւն ներշնչելու համար Թուրքիոյ եւ արաբական պետութեանց:

Մ. Նահանգները մասնաւորապէս շահագրգռուած են այս վերջին երկիրներով, որոնք ունին անսպառ քարիւղ եւ ուրիշ հում նիւթեր:

Անոնք Միջին Արեւելքէն սկսան յետամնաց երկիրներուն օգնելու ձեռնարկը, մասնագիտական յանձնախումբ մը ղրկելով:

Տեղական թերթի մը ուսումնասիրութեան համաձայն, յանձնախումբին ծրագիրներէն մին կը թելադրէ օգտուիլ Եփրատ, Խապուր եւ Որոնդէս գետերէն, ինչպէս տարիներ առաջ որոշած էր Ֆրանսան, իբրեւ հոգատար պետութիւն:

Եթէ գործադրուի այս ծրագիրը, Ամերիկացիները կը յուսան տեղաւորել 200.000 հոգի՝ Պաղեստինի տարագիրներէն: (Ֆրանսան ալ ձեռնարկած էր Հայեր, Քիւրտեր եւ Չէրքէզներ տեղաւորելու, Սուրիոյ նոյն հողերուն վրայ):

Շատ մը մութ կէտեր պիտի լուսաբանուին Պոլսոյ ժողովին փակումէն վերջ:

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

« ԲԱԺԱՆԵՍԱ ՁԻ ՏԻՐԵՍՑԵՍ »

Պէտք է միշտ պառակտել, որպէսզի Արտասահմանը չկարենայ միակամ դառնալ:

Երեւի այս ալ մաս կը կազմէ հնգամեայ թէ տասնամեայ «պլան»ներու, որոնց բարիքն ու չարիքը դժուար է զանազանել:

Հայրենակցական միութիւննե՞ր, — Ցիսունը բաւական չէ, քանի մը հարիւր, զանազան անուններով: Ոչ գիւղ կը պակսի, ոչ թաղ:

Երիտասարդակա՞ն, — առ նուազն երեք – չորս հատ, իւրաքանչիւրը իրեն յատուկ նշանախօսքերով:

Մարզակա՞ն, — փա՛ռք Տիրոջ, հայ այրուբենը հարուստ է 3 — 4 գիր իրարու քով շարելու եւ հատ մը կազմելու:

Սկաուտակա՞ն. — ամէնէն դիւրինը: Հինդտասը տղայ գտիր, ինքզինքդ պետ հռչակէ: Եղաւ գնաց:

Թատերակա՞ն, — արդէն ամէն մէկ դերասան ինք խումբ մըն է: Կարելի՞ է միութիւն կազմել այդ խումբերէն:

Բարենպատա՞կ, — համրանքն անգամ գլխու պտոյտ կը պատճառէ:

Մշակոյթի Միութիւննե՞ր, — Կարելի է զանազան եւ զարմանազան նպատակներով Միութիւններ կազմել, առանց որեւէ աղերս ունենալու բուն մշակոյթին հետ:

Այս Միութիւններու առատութեան եւ բազմակողմանի գործունէութեան մէջքը կը կոտրէ, կարծեմ, Երաժշտականը: Ոչ իսկ խումբ մը երգողներու եկեղեցիէն դուրս:

Որքա՜ն փնտռեցինք զայն կիրակի գիշեր Աղբիւր Սերոբի յիշատակի տօնակատարութեան: Երբ հարցուցինք, ըսին թէ Փարիզը երգչախումբ չունի, որովհետեւ ամէն մէկ բերան բացող մեծ երգիչ է եւ չի կրնար խումբի մաս կազմել:

Դարման մը գիտէ՞ք:

ՍՕՍԻ

Գերմանական բնձուկը

Ազգ. Ժողովը երէկ զբաղեցաւ գերմանական հարցով: Խօսք առած են 22 երեսփոխաններ, այնպէս որ վիճաբանութիւնները այսօր ալ պիտի շարունակուին:

Փարիզի մէջ մասնաւորապէս կը կասկածին որ Գերմանիոյ տնտեսական վերականգնումին յաջորդէ վերազինումը: Հարցապնդողները կ՚ուզեն բացորոշ պատասխաններ ստանալ արտաքին նախարարէն, մասնաւորապէս Երեք Մեծերու տրուած որոշումներու մասին:

Հակառակ հարցին վիճաբանական հանգամանքին, իրազեկներ կը կարծեն թէ կառավարութիւնը պիտի կրնայ վստահութեան քուէ շահիլ:

Այս առթիւ կարգ մը թերթեր դիտել կուտան, — Ազգ. Ժողովին բոլոր հոսանքները հակառակ են արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման: Միեւնոյն ատեն գրեթէ ամէն երեսփոխան համոզուած է թէ Երեք Մեծերու վերջին ժողովին մէջ ծրագրուած քաղաքականութիւնը անվրէպ կ՚առաջնորդէ Գերմանիոյ վերազինման:

Միւս կողմէ, բացի համայնավարներէն, շատ մը երեսփոխաններ պաշտօնապէս պաշտպանելով Ֆրանսայի մասնակցութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին, կ՚ընդունին թէ զինեալ Գերմանիա մը իր տեղը պէտք է ունենայ այդ զինակցութեան մէջ, բայց հրապարակաւ չեն արտայայտուիր:

Մինչ այս մինչ այն, Մ. Նահանգներուն մէջ հետզհետէ աւելի հակամէտ կ՚երեւան քաջալերելու արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը, թէեւ պաշտօնապէս կը հերքուին այս մասին շրջած զրոյցները: Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնն ալ հերքեց այն լուրը թէ Դաշնակիցները պիտի արտօնեն գերմանական հինգ զօրաբաժիններու կազմութիւնը:

★ Մառէշալ Մոնթկոմըրի, Անգլիոյ սպարապետը, Ուաշինկթըն հասաւ, մասնաւոր պաշտօնով: Թղթակիցները հարցուցին թէ անմիջական վտանգ մը կա՞յ Եւրոպայի ապահովութեան համար: «Եթէ որեւէ անմիջական վտանգ ըլլար, ի՞նչ գործ ունէի այստեղ»: Թղթակից մը հարցուց թէ խորհրդային ուժերը երկու օրէ՞ն թէ երկու շաբաթէն Ֆրանսա կրնան հասնիլ, եթէ պատերազմ ծագի: Սպարապետը պատասխանեց. — «Երկու ամիսէ՞ն թէ երկու տարիէն. չեմ գիտեր»: Եւ այսպէս խուսափողական պատասխաններ ուրիշ հարցումներու:

Ամէն երեւան պիտի դադրի ուրբաթ օր

ՀԱՑ ԱՌՆԷՔ ԵՐԿՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տեղական թերթերը կը շարունակեն մանրամասնութիւններ հրատարակել ուրբաթ օրուան ընդհ. գործադուլի մասին, որուն գլուխն անցած են երկու գլխաւոր Արհեստակցական Միութիւնները, Բանուորական Ուժ եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւն: Երրորդ Միութիւնը, Քրիստոնեայ (կաթոլիկ) աշխատաւորներու դաշնակցութիւնը, գործադուլին հակառակ ըլլալով հանդերձ, ազատ ձգած է իր անդամները, դիրք ճշդելու համար համաձայն տեղական պայմաններու:

Երկու գլխաւոր Միութիւնները յանձնախումբեր կազմած են, կազմակերպելու համար ընդհ. գործադուլը, որ պիտի սկսի Նոյեմբեր 25ի առտուան ժամը 4ին եւ պիտի վերջանայ 26ի առտուան 4ին: Պետական պաշտօնեաներու անկախ Միութիւնն ալ որոշած է մասնակցիլ ընդհ. գործադուլին, որուն հակառակ է, սակայն, ճարտարագործական, առեւտրական եւն. Հաստատութեանց վարիչ պաշտօնեաներու ընդհ. Դաշնակցութիւնը (CGC): Այս Միութեան անդամներուն թիւը կը հաշուեն 300.000:

Ահա թէ ինչ որոշումներ տրուած են ուրբաթ օրուան համար, գործադուլի կազմակերպիչներուն կողմէ.—

Երկաթուղիներ.— Երթեւեկը պիտի դադրի Նոյ. 25ի առտուն ժամը 4էն 26ի առտուան 4ը:

Մեթրօ եւ հանրակառք.— Երթեւեկը ամբողջովին պիտի դադրի գետնին տակը թէ երեսը, նոյն ժամերուն:

Թղթատար.— Նոյեմբեր 25ին պիտի դադրի նամակները, ծրարները զատելու, բաշխելու ամէն աշխատանք: Պիտի փակուին գրասենեակները: Հեռագիր պիտի չղրկուի ժամը 0էն 24, բացի բժշկութեան եւ ապահովութեան վերաբերեալ պարագաներէ: Նոյնը՝ հեռաձայնի համար:

Կազ եւ ելեկտրականութիւն.— Մասնակի ընդհատում կազի, մանաւանդ կէս օրէն վերջ: Նոյնը՝ ելեկտրականութեան համար: Հաւանական է որ հոսանքը դադրի Նոյեմբեր 25ի 0 ժամէն 26ի 0 ժամ:

Հացագործներ.— Թէ Բանուորական Ուժը եւ թէ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը հրաւիրեն ժողովուրդը հաց առնել յաջորդ օրուան համար (ուրեմն երկու օրուան, հինգշաբթի եւ ուրբաթ):

Պանդոկ, ճաշարան, սրճարան.— Ամբողջական գործադուլ: Նաեւ թատրոններու եւ սինէմաներու մէջ:

Ջուր եւ մաքրութիւն.— Պիտի պակսի ջուրի հոսումը: Մինչեւ անգամ կրնայ դադրիլ որոշ ատեն մը: — Աւելածուները պիտի չհաւաքեն աղբամանները:

Դպրոցներ.— Ուսուցչական բոլոր միութիւնները որոշած են միանալ գործադուլին, բաց ի քրիստոնեաներէն:

Ասոնցմէ զատ, աշխատանքը պիտի դադրեցնեն պետական պաշտօնեաները (մեծ մասով), իսկ ընդհ. գործադուլին պիտի մասնակցին մետաղագործական, շինութեանց եւ քիմիական հաստատութեանց բանուորները:

★ Կառավարութիւնը երէկ Ազգ. Ժողովին յանձնեց հաւաքական պայմանագրի օրինագիծը, որ կը տրամադրէ նաեւ պարտաւորիչ իրաւարարութիւն:

Ֆրանսօ-լեհական միջադէպը

ՓԱՐԻԶ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔԸ

Փարիզի մէջ մեծ զայրոյթ պատճառեցին Վարշաւայի հիւպատոսական պաշտօնեաներէն Պ. Ռոպինոյի ձերբակալութիւնը եւ դեսպանատան երկու պաշտօնեաներու արտաքսումը: Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ այս գործողութեանց նպատակն է ստիպել որ արեւմտեան Եւրոպայի իրենց դեսպանութիւնները վերածեն հասարակ պաշտօնէութեան մը, անկարող՝ դիւանագիտական աշխատանքներ կատարելու:

Ֆրանսական կառավարութիւնը վճռապէս կը հերքէ Լեհաստանի այն ամբաստանութիւնը թէ ձերբակալութեան եւ արտաքսումի պատճառն է լրտեսական լայն ցանցի մը յայտնութիւնը՝ Վարշաւայի Ֆրանսական դեսպանատան մէջ: Կացութիւնը ծանր կը համարուի նաեւ անոր համար որ, չորս ամիսէ ի վեր անհետացած են երկու Ֆրանսացիներ եւ Լեհաստան խուսափողական պա —

(Լուրերու շարունակութիւնը տեսնել Դ. էջ)

ԲՌՆԱԳԱՂԹԻ ԱՂԷՏԸ

Հակառակորդ մամուլի էջերէն՝ դժգոհութեան, բողոքի կամ դառնութեան ոչ մէկ բառ լսուեցաւ այն բարբարոսական արարքի մասին, որուն հեղինակ կը հանդիսանայ Խ. Ռուսիոյ իշխանութիւնը: Նոր տեսակի ջարդ մըն է աւիկա, սպիտակ ջարդ մը, որ «ցեղասպանութեան» մեղքով խարանեցին վերջերս Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան անդամները, Խ. Միութիւնն ալ մէջը հաշուելով:

Կրկնենք անգամ մը եւս ահաւոր փաստերը, որոնք բազմաթիւ աղբիւրներէ հաստատուեցան վերջերս, եւ Վիշինսքին անգամ չհամարձակեցաւ. զանոնք հերքել Լէյք – Սաքսէսի մէջ, մամուլի ժողովի մը ընթացքին — 1949 Յունիսին, Խ. Միութեան եւրոպական եւ Միջին Արեւելեան սահմաններէն դէպի Ասիոյ խորերը քշուած են 17000 Յոյներ, 50 հազար Լիթուանացիներ, հազարաւոր Իրանցիներ եւ 9874 Հայեր:

Զանգուածային այս բռնագաղթը Մոսկուան կատարեց լուռ մնջիկ եւ կատարեալ գաղտնապահութեամբ: Պոլշեւիկեան «Թաս» գործակալութիւնը ոեւէ յիշատակութիւն չըրաւ այդ մասին: Բայց չկայ գաղտնիք մը որ դուրս չելլէ, որքան ալ երկաթէ վարագոյրին ետին պահուած ըլլայ ան:

Օտար գործակալութիւններ այնպիսի մանրամասնութիւններ հաղորդեցին աքսորուածներու թշուառութեան եւ ողբերգական պայմաններու մասին, որոնք Թրքական վայրագութիւնները կը յիշեցնեն: Բռնագաղթէն երկու ժամ առաջ միայն ենթականերուն լուր կը տրուի իրենց սպասող նոր ճակատագրի մասին: Այրերը կը բաժնեն իրենց ընտանիքներէն, կին, երեխայ, ծեր, հիւանդ կամ առողջ բոլորը միասին կը թխմեն կենդանի փոխադրող վակոններու մէջ եւ գրեթէ կիսամերկ վիճակի մէջ կը նետեն դէպի անծանօթ վայրեր, դէպի հեռաւոր եւ անհրապոյր աշխարհներ:

Հայերս լաւ գիտենք թէ ինչ կը նշանակէ գաղթականութիւն: Իսկ երբ գաղթը տեղի կ'ունենայ առանց պատրաստութեան, հալածանքի մը ձեւին տակ՝ այդ պարագային ողջ – ողջ թաղուելու եւ կոտորուելու հաւասար է:

Ի՞նչ էր մեղքը այս բազմութիւններուն. ինչո՞ւ քշուեցան անոնք դէպի Սիպերիոյ սառնամանիքները:

Սլաւական ցեղին չպատկանիլն է իրենց միակ մեղքը: Հեռագրական գործակալութիւնները մէկը միւսին ետեւէն կուգան հաստատելու թէ Մոսկուա սահմանամերձ վայրերու մէջ արմատական լուծումի կ'ուզէ ենթարկել փոքրամասնութեանց խնդիրը, զանոնք հազարաւոր մղոն հեռուները չքրտելով, քուրջի կտորներու պէս: Իսկ Սովետ. Միութեան արտաքին Նախարարը Անտրէ Վիշինսքի մէկ պատասխան լոկ ունի իր չրթունքին վրայ. «Ամէնէն դեմոկրատ երկիրն ենք, ամէնէն լաւ գիտենք լուծել փոքրամասնութեանց հարցը»:

Քրեմլինի վարիչները վարժ են բռնագաղթով ժողովուրդներ անհետացնելու այս մեթոտին: Վերջին պատերազմի միջոցին չէ՞ր որ տեղահանըրին Խրիմի եւ Կովկասի կարգ մը բնակչութիւնները — Թաթարներ, Չէչէններ, Ինքուշներ եւ անոնց հանրապետութիւնները սրբեցին Սովետ. Միութեան անդամներու ցանկէն:

Այն ատեն այդ արարքը արդարացուցին, յայտարարելով թէ հաւատարիմ հպատակներ չեն եղած, ըմբոստութեան շարժումներ ունեցած են՝ Գերմաններու դէպի Կովկաս մօտեցած ատեն:

Լաւ, ըսենք թէ պետական դաւաճանութեան համար պետութեան տնօրինած պատիժն էր ատիկա: Ընդունինք պահ մը նաեւ թէ ներկայիս նոյնպէս ապահովութեան միջոցներ ձեռք կ'առնէ պետութիւնը, սահմանները մաքրելով կասկածելի տարրերէ:

Բայց միթէ՞ հայութիւնն ալ նոյն ջուրով պէտք է լուալ: Միթէ մեր ժողովուրդի զաւակներն ալ կասկածելիներու ցանկին մէջ կը գտնուին: Հապա ո՞ւր մնացին հայութեան կատարած անհուն զոհողութիւնները թէ ռազմաճակատներու վրայ եւ թէ թիկունքը, գործարաններուն մէջ: 60է աւելի հերոս զօրավարներ տուինք կարմիր բանակին, տասնեակ հազարաւոր զոհեր, իրենց քաջութեամբ եւ հաւատարմութեամբ ընդհանուրի գնահատանքին արժանացած աննման զինուորներ:

Բոլոր այս զոհաբերութեանց փոխարէն՝ ի՞նչ կ'ըլլայ մեր վարձատրութիւնը. — 10 հազարի հասնող հայ բազմութիւններու աքսոր դէպի Սիպերիա:

Ենթադրենք պահ մը որ սահմանամերձ վայրերու բնակչութեանց տեղափոխութիւնը զինուորական եւ ռազմագիտական անհրաժեշտութենէ կը ծնէր. ինչու, այն ատեն, հոն ապրող հայութիւնը Հայաստան չփոխադրել: Տե՞ղ կը պակսէր Հայաստանի մէջ, որ պոլշեւիկներու իսկ վկայութեամբ 300 — 400 հազար ժողովուրդ կրնայ ապրեցնել տակաւին:

Արտասահմանի հայ գաղութներէն ներգաղթող կարաւաններ տարին Հայաստան. չէի՞ն կրնար Հիւսիս. Կովկասի «անբաղձալի» հայ տարրերն ալ Հայաստան տանիլ: Կրնային անշուշտ, եւ շատ աւելի դիւրութեամբ, քանի որ ներքին խնդիր մըն է եւ փոխադրական բոլոր միջոցներն ալ պետութեան կը պատկանին: Կրնային ու չըրին մեր հայրենակիցները, Յոյներուն, Լիթուանացիներուն եւ Իրանցիներուն նման քշեցին Ռուսաստանի խորերը, որպէսզի հոն հալին, սպառին, ձուլուին ու կորսուին:

Նոր եւ սարսափելի աղէտ մըն է ատիկա, որ Մոսկուայի «բարեխնամ» կառավարութիւնը կը բերէ հայ ժողովուրդի գլխուն:

Ո՞վ պիտի բողոքէ, ո՞վ ձայն պիտի բարձրացնէ: Ինչո՞ւ լուռ են անոնք գոնէ, որոնք արտասահմանի մէջ խօսելու ազատութիւն ունին:

(Խմբ. «ԱԶԴԱԿ»ի)

Վա՛յ ուրացողին...

Նոյէն սեղանին վրայ է նոր սերունդի հայեցի կրթութեան տխուր պատկերը:

Քանի տարագրութեան այս անստոյգ կեանքը կ'երկարի, այնքան ողբերգական պիտի ըլլայ այս փափուկ հարցը — տեսակ մը հայ ապրելու չապրելու մտավախութիւնը:

Չէ, կարելի չէ, բառերով լուծել սերունդի մը դաստիարակութեան խնդիրը երկրի մը մէջ, ուր կը տիրապետէ հզօր մշակոյթ մը եւ անսահման դիւրութիւններ կան ընդհանուր զարգացման համար: Որո՞ւն հոգն է հայերէնը ...

Մեր մշակոյթի մշակներ ի զուր մտք եւ հոգի կը մաշեցնեն, եւ շարունակ ահազանգ կը հնչեցնեն, երբ նոր սերունդը մեծ մասով իր բախտին ձգուած է: Եւ կամ պատահականվարժապետներու եւ վարդապետներու յանձնուած ...:

Գաղութներու մեր բոլոր կազմակերպութիւնները պատասխանատուութեան մեծ բաժին մը ունին, մանաւանդ սա Հայրենակցական գոյնզգոյն միութիւնները, որոնք ամէն ճակատի վրայ շատ տխուր դեր մը կը կատարեն— , մինչդեռ կրնային հրաշքներ գործել համաձայն իրենց կարողութեան: Դժբախտաբար չունին իրենց դերին գիտակցութիւնը, եւ օրուան հովերէն տարուած չկրցան դրական գործ մը կատարել այս ճակատին վրայ, 25 տարիներու ընթացքին:

Մտէք հայկական որեւէ տունէն ներս, հայ մանուկները կը ճռճռան տեղական բարբառով, եւ շատ մը ընտանիքներ կը հրճուին ի տես այս տխուր պատկերին, վասնզի իրենք եւս չեն ըմբռներ թէ վաղը շատ ուշ պիտի ըլլայ, եւ չարաչար պիտի զղջան իրենց անհոգութեան վրայ:

Երէկ, հայրենի հողին վրայ, երբ մեր ժողովուրդը իր արդար աշխատանքով հողը կ'ակօսէր, եւ ազգային գիտակցութիւնը ամուր էր, արիւնարբու թշնամին էր մեր կոնակէն դանկտողը: Եւ մեր ժողովուրդը ինքնապաշտպանութեան կը դիմէր, ի հարկին դաշոյն գործածելով:

Այսօր, այս լուսաւոր եւ քաղաքակիրթ երկիրներուն մէջ, չունինք Հայոց լեզուին դաշոյնը: Հայ մարդը անճրկած կ'երեւայ: Հարուստները երես դարձուցած են հայութեան, եւ կոպիտ նիւթըն է որ կ'իշխէ ամէն կողմ:

Նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութիւնը ծովուն վրայ, փոթորիկին ձգուած նաւու մը կը նմանի: Նաւավար չունինք, կամ եթէ ունինք, չեն տեսներ որ նաւը կ'ընկղմի, հայութեան փարոսը, կը մարի ...:

Ո՞վ հետաքրքրուեցաւ, փոքրիկ գաղութներու սեւ աչքերով հայ մանուկներու հայեցի կրթութեամբ: Հարցո՞ւց թէ ինչ կը սորվին, ինչպէս կը սորվին: Բացի կարգ մը գաղութներէ, որոնք անշուշտ լաւ եւ պատրաստուած վարժապետներու խնամքին յանձնուած են, միւսները ձգուած են իրենց բախտին, կամ այնպիսի «ուսուցիչներու» որոնք հայերէն անգամ չեն գիտեր:

Ցետոյ, չկայ ընդհանուր համաձայնութիւն մը, գոնէ այս կենսական հարցին շուրջ:

Վերջին տարիներուն ստեղծուած մթնոլորտը, անժխտելի է, տեսակ մը հոգեկան բորոտութիւն: Առէք ծանօթ մամուլը,— քէն – ատելութիւն, հայհոյանք, ամբաստանք, պատկեր մը որուն առջեւ Թուրքն իսկ ամօթահար պիտի մնար:

Ո՞ւր կ'ուզեն տանիլ այս ժողովուրդը: Կարելի՞ է տարին քանի մը նուիրական տօներով եւ հանդէսներով, կամ 24 հայերէնի դասեր տալով փրկել նոր սերունդը, այս պայմաններուն մէջ: Անհրաժեշտ են կեդրոնաձիգ եւ ամուր ձեռքեր, մարեն գործը ի հարկին նիւթական մեծ զոհողութիւններ ստանձնելով: Վաղը ուշ պիտի ըլլայ ..:

Ողբերգութեան ուրիշ պատկեր մը եւս: Հայերէն թերթ կարդացողները կը պակսին: Հայերէն գիրքը չի տարածուիր: Եւ հայերէն երգերուն հետ կը խառնուին Թրքական ձայնապնակները, ուր մեր նոր հարուստները լայն կը բանան իրենց քսակները, լսելու համար «վաթանտաշ»ներու ձայնը:

Վերջերս, «երիտասարդ ընկեր մը իր մէկ բոցավառ ճառէն վերջ, երբ գլուխ գլխի կը խօսէինք, յանկարծ պոռթկաց.— Եթէ հարկ ըլլայ, արիւնս կը թափեմ մայրենի լեզուին համար: Երիտասարդի արիւնս կը թափեմ, ինչպէս ըրին՝ հերոսները մեր աննման ժողովուրդին, որպէսզի հայ ապրինք: «Մանկութիւն չունեցող» սերունդի մը խօսքերը, որոնք սիրտ կը բզկտեն:

Հայ ապրելու վա՞խն է որ կը կապէ մեր թեւերը: Վա՛յ ուրացողին:

Գործի՛, աշխատանքի՛, բոլոր ճակատներու վրայ: Պէտք է խեղդել Հայոց լեզուին ներքին թշնամին, անվթար պահելու համար հայրենի ժառանգութիւնը:

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Սրբազան Տարին եւ Երուսաղէմ

1950ի Սրբազան Տարուան համար, առնուազն երկու միլիոն ուխտաւորներ կը սպասուին Հռոմի մէջ: Շատերը պիտի շարունակեն իրենց ճամբան մինչեւ Երուսաղէմ: Իսրայէլ կը յուսայ հարիւր հազար քրիստոնեայ ուխտաւորներ ընդունիլ, ինչպէս եւ բազմաթիւ հրէիկներ, (Թուրիստ), ուսանողներ, ուսուցիչներ, առեւտրականներ եւայլն:

Իսրայէլի հրէիկներու պաշտօնատունը կ'աշխատի տեղ եւ ուտելիք պատրաստել այս ուխտաւորներուն համար: Պատրաստութեան մէջ են Երուսաղէմը, Յորդանանը, Գալիլեան Նազարէթ եւ բոլոր այն վայրերը ուրկէ պիտի անցնի ճամբորդը: Գալիք տասնըութ ամիսներու ընթացքին չորս նոր պանդոկներ պիտի շինուին Թէլ Ավիվի շրջանին մէջ, որ Իսրայէլի ամէնէն մեծ քաղաքն, եւ աշխարհի հրէական քաղաքներուն ամէնէն մեծը: Երեք հարիւր հազար բնակիչ ունի եւ իր 750 պանդոկի անկողիններուն վրայ պիտի աւելցուին 2000 եւս: Հայֆա աւելի շատ պանդոկի տեղ ունի քան Թէլ Ավիվ, Երուսաղէմ 700 անկողին ունի, 20 սենեակով աշխարհահռչակ «Դաւիթ Թագաւոր», պանդոկին մէջ: Նոր պանդոկներ կը շինուին Նաթանիոյ եւ Հայֆայի մէջ բոլորն ալ ամառանոցներ են:

Ապրիլէն ի վեր մօտաւորապէս ամսական 2000 հոգի կ'երթան տեսնելու թէ ինչպէս է Իսրայէլը: Այս տարի, ցարդ 14861 հրէիկներ հասած են:

Անցեալ տարուան թիւն էր 4173 հրէիկ, երբ ստեղծուեցաւ պետութիւնը Մայիս 15ին եւ սկըսաւ պատերազմը Արաբներու հետ:

Այն հրէիկները որ օդանաւով կ'երթան, կ'իջնեն Լետտա օդակայանը ուր դրաւիչ հրէուհի մը կը մտնէ օդանաւ եւ եբրայեցերէն կ'ըսէ.— «Շալոմ — խաղաղութիւն: Օրհնեալ թող ըլլայ ժամանողը»: Յետոյ մաքսատունէն կ'անցընէ եւ ճերմակ տոմսակ մը կուտայ, որուն վրայ անգլերէն եւ եբրայեցերէն գրուած է, «բարի եկաք Իսրայէլ, կառավարութիւնը, հրէիկներու պաշտօնատունը եւ իր տեղեկատու կեդրոնը ձեր տրամադրութեան տակն են եւ ամէն բան պիտի ընեն որ մեր երկրին մէջ ձեր բնակութիւնը հաճելի ըլլայ, կարելի եղածին չափ:

Երբեմն ալ այցելուներուն կը տրուի տպագրուած թուղթ մը զանազան տեղեկութիւններով, տասնըհինգ օրուան ժամանակացոյց մը եւ յայտարարութիւն մը: Աւետեաց երկիրը միշտ ալ նպատակէտն եղած է ուխտաւորին, նոյնիսկ երբ ճամբորդելը շատ դժուար էր: Այսօր արագ եւ հանգստաւէտ օդանաւեր ամէն տեղէ ճամբորդներ կը տանին շատ կարճ ժամանակի մէջ դէպի հին եւ նոր երկրին օդակայանը:

Ժողովուրդը կը վերաշինէ Աստուածաշունչին երկիրը եւ բարեկամական ողջոյնով կ'ընդունի այցելուն:

Բոլոր պանդոկներուն գիները քննութեան կ'ենթարկուին: Հինգ դասակարգի պանդոկներ կան: Մէկ առաջնակարգ սենեակը մէկ գիշերուան համար մէկ սթերլին է (Իսրայէլի երեք տոլարը) երկու սենեակը պանդոկի մը մէջ 1.50 սթերլին (4.50 տոլար): Լաւ պանդոկի մը մէջ, սենեակը եւ ճաշը միասին 8 տոլար եւայլն: Մէկ լաւ ճաշը կ'արժէ մէկ տոլար:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ նարինջին գինը կոտրելու համար, կառավարութիւնը որոշած է 140.000 թոն սպանիական նարինջ ներածել:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը խնդրած է Ֆրանսայէն անմիջապէս վճարել 15 միլիոն լիբանանեան ոսկի (2400 միլիոն ֆրանք), առկախ հաշիւ մը, ինչպէս կը գրէ «Ֆիկարօ»:

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Ազգ. Ժողովին Հայքեան երեսփոխանները մերժեցին խորհրդարանական հարցապնդում կատարել, Ինէօնիւի տարեկան ճառին առթիւ :

Ընդդիմադիր երեսփոխաններ հարցադիր մը տուած էին Ազգ. Ժողովին, պահանջելով որ խորհրդարանական վիճաբանութիւն բացուի Ինէօնիւի բացման ճառին առթիւ եւ իրենց իրաւունք տրուի քննադատելու զայն: Ընդդիմադիրները այս նպատակով բացատրութիւն կը պահանջէին վարչապետէն :

Ահա այս պահանջն է որ մերժուեցաւ Ազգ. Ժողովին կողմէ ուր մեծամասնութիւն կը կազմեն Հայքեան երեսփոխանները: Իսկ ընդդիմադիրները հարցապնդման ի նպաստ քուէ տուին եւ բնականաբար փոքրամասնութեան մէջ մնացին :

Բազմաթիւ երեսփոխաններ խօսք առին եւ ճառեր դէմ արտայայտուեցան հարցապնդման առաջարկին: Փոքրաթիւ երեսփոխաններ միայն հարցապնդման ի նպաստ խօսեցան: Տօքթ. Ապտիւլրահման Մէլէք ըսաւ թէ Հանրապետութեան նախագահը լայն իրաւասութիւններ ունի ըստ սահմանադրութեան, հետեւաբար պէտք է վճռաբար մերժել հարցապնդման ամէն առաջարկ :

Հալքի խորհրդարանական խմբակցութեան մէջ, կարգ մը երեսփոխաններ խստիւ յարձակեցան Դեմոկրատներուն վրայ, Էքրէմ Օրան «ոճրապարտ եւ խայտառակ» որակեց ընդդիմադիրներու որոշումները: Ճառախօսը ըսաւ թէ Հանրապետութեան նախագահը վեր է ամէն հարցապնդումէ, քանի որ թէ իրարար է եւ թէ վերահսկիչ :

Խմբակին այս նիստին, խօսք առաւ նաեւ վարչապետ Շէմսէտտին Կիւնալթայ եւ ըսաւ թէ կառավարութիւնը տրամադիր է պատասխանելու ամէն հարցապնդումի, բայց վերջնական որոշումը խմբակին կը պատկանի :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՍՈՄԱԼԻՆ նորէն Իտալիոյ կողմէ պիտի կառավարուի, համաձայն գաղթավայրերու խնամակալութեան օրէնքին: Վերջնական որոշման սպասելով հանդերձ, իտալական կառավարութիւնը պատրաստութիւններ կը տեսնէ եւ զինուորական ուժ մը կը կազմակերպէ, ի նախատեսութիւն արտաքին եւ ներքին վտանգներու. (արտաքինը՝ Եթովպիա): Հինգ հազար զինուորներ կը մարզուին Քազերթայի մէջ, իբրեւ կորիզը սպահետի զօրաբաժնի մը որ պիտի բաղկանայ 15 հազար զինուորներէ: Բոլորն ալ կամաւորներ են, իսկ դիմումները պահանջէն շատ աւելի մեծ: Ռոճիկն ալ գոհացուցիչ է, ամսական 60 հազար լիր զինուորին, 200 հազար գնդապետին համար: Զօրաբաժինը պիտի ունենայ հետեւակ, հրետաձիգ, ամրաշէն եւն. վաշտեր եւ պիտի սպառազինուի արդիական բոլոր զէնքերով,— հրասայլ, զրահապատ բեռնակառք եւն.: Չի կարծուիր որ Եթովպիա դժուարութիւններ յարուցանէ: Անոր ուշադրութիւնը կեդրոնացած է Էրիթրէայի վրայ:

ԱԽՈՅԵԱՆ ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ

ԿԱՐՏԱՆ.— Այս օրերս հարաւային Ֆրանսայի թերթերը սիւնակներ կը նուիրեն հայ օրիորդի մը, որ երկու տարիէ ի վեր կը հետեւի մարզախաղերու, պասքէթպօլէն մինչեւ հեծանիւի մրցումներուն:

Մարիժան Տօնապետեան, (զաւակը հանգուցեալ Յովսէփ Տօնապետեանի կամ Քիլերճեանի, Տիգրանակերտի Լըճէ գիւղէն), քանիցս տեղական մրցումներուն մէջ առաջնութիւն շահելէ վերջ, 1948ի եղանակին մրցումներուն, Նանթի մէջ կը շահի հեծելանիւի առաջնութիւնը, հռչակուելով Ֆրանսայի ախոյեանուհի եւ կրելով ֆրանսական եռագոյն շապիկը: Յետոյ պատրաստուեցաւ 1949ի իգական սեռի հեծելանիւի ախոյենական մրցումներուն, որ տեղի ունեցաւ Սէնթ Էթիէնի մէջ անցեալ Սեպտեմբերին, որուն կը մասնակցէին հռչակաւոր մրցորդուհիներ :

Մրցումին իրիկունը հեռաձայնով կը տեղեկացնէին Կարտանի իր ակումբին թէ Օր. Տօնապետեան ոչ միայն կրկին շահած է ախոյենութիւնը, այլեւ նախ անցեալ տարուան մրցանիշը անցած է քանի մը երկվայրկեանով : Անշուշտ մեծ եղաւ մեր ուրախութիւնը, ինչպէս եւ Ֆրանսացիներուն որոնք Օր. Տօնապետեանը Ֆրանսուհի կը նկատեն, Կարտան ծնած ըլլալուն համար :

Այս մրցումներէն վերջ ամերիկեան եւ քանատական մարզական երկու մեծ միութիւններ պայմանագրութիւն մը կնքեցին, ֆրանսական հեծելանիւի Ֆէտէրասիոնին հետ հրաւիրելով հայ օրիորդը եւ ուրիշներ, մեկնելու Քանատա ուր պիտի մնան վեց ամիս, հեծելանիւի մրցումներ կատարելու :

Արդէն հոկտեմբեր 25ին մեկնեցան Քանատա ու քանի մը ամիս վերջ պիտի անցնին Մ. Նահանգները : Օրիորդը տեսակցութեան մը առթիւ ցաւ յայտնեց որ հայ թրեթերը բան մը չգրեցին իր մասին:

Օր. Տօնապետեան Սէնթ Էթիէնի մրցումներէն վերջ զանազան նուէրներէ զատ, ստացաւ շատ արժէքաւոր մուշտակէ վերարկու մը: Օրիորդը պարզ աշխատաւորուհի մըն է, որ օրական 12 քիլոմեթր ճամբայ կտրելով Կարտանէն մինչեւ Էքս կ'երթայ լուցկիի գործարանը աշխատելու, իր այրի մօր եւ պզտիկ քոյրերուն ապրուստը ճարելու: Նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք :

Ն. Ա. Սարգիսեան

ՊԱՏԱՆԻ ՄԸ ԵՒՍ ԿԸ ՓԱՅԼԻ

Պատանի Սահակ Յարութիւնեան (Պէյնիցի Յակոբի որդին) Սէնի Նահանգի հաշուապահներու վկայականը ստացած է «Շատ լաւ» յիշատակութեամբ: 2500 թեկնածուներու մէջ ընդունուած են 650 աշակերտներ, որոնց մէջ վեց հոգի միայն «Շատ լաւ» համարուած են :

Նոր յաջողութիւններ՝ պատանի Սահակին, որ իր ազատ ժամերուն կ'օգնէր «Յառաջ»ի ներքին աշխատանքներուն:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Երեքշաբթի իրիկուն Աճէմեան քոյրերը նուագահանդէս մը տուին ամերիկեան դեսպանատան թատրոնին մէջ, Փարիզէն մեկնելէ առաջ:

Յայտագիր կազմուած էր Brahmsի Sonate en ré mineurէն, Ալան Յովհաննէսի Շատախէն եւ Debussyի sonateէն: Այս առթիւ անգամ մըն ալ կըրցանք գնահատել Տիկին Անահիտ Աճէմեանի (ջութակ) թարմ եւ զգայուն տաղանդը, ինչպէս եւ Օր. Մարօ Աճէմեանի հասուն դաշնակահարուհիի արուեստը: Հասարակութիւնը բուռն ծափերով շնորհաւորեց զանոնք, մանաւանդ Տէպիւսիի «սոնատ»ին մէջ, որուն առաջին մասը կրկնեցին :

Յայտագրին երկրորդ մասը ստանձնած էր դաշնակահար Julius Katchen, որ հակառակ իր երիտասարդութեան բացառիկ տաղանդ մը երեւան բերաւ թէ ապրումով թէ իր «թէքնիք» հասկացողութեամբ: Ա.

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ, մեծապէս պիտի աւելնայ ֆրանքեւգերման առեւտուրը: 500.000 տոլարի մասնաւոր գումար մը նախատեսուած է, նմոյշներու մեծ տօնավաճառներուն մէջ կատարուած գործառնութեանց համար:

Կ'իմանանք թէ՝ համախորհուրդ Ֆրանքֆորթի ֆրանսական առեւտրական խորհրդականին հետ, Foire Internationale de Lyon, այդ քաղաքին մէջ հաստատած է պատուիրակութիւն մը, որուն իրաւասութիւնը կը տարածուի ամբողջ Գերմանիոյ վրայ: Արդէն իսկ գերմանական կարեւոր տուներ հաղորդած են իրենց մասնակցութիւնը Լիոնի յառաջիկայ տօնավաճառին, եւ մանաւանդ այցելութիւնը բազմաթիւ գնորդներու :

Տօնավաճառին Ֆրանքֆորթի պատուիրակութիւնը պատրաստ է ամէն աջակցութիւն ընծայելու այն ֆրանսացի առեւտրականներուն եւ գործարանատէրներուն որոնք կը հետաքրքրուին այս շուկայով: Դիմել Տօնավաճառին վարչութեան, Լիոն : Լ.

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ, որ անցեալ տարի ամուսնալուծում պահանջած եւ յետոյ հաշտուած էր, այս անգամ վերջնապէս բաժնուած է կնոջմէն, ինչպէս կը գրեն ամերիկեան թերթերը:

ՀՈՄԱՆԻՇՆԵՐՈՒ ԲԱՌԱՐԱՆԸ (Միհրան Ասքանազ)ի որ Սուրէն Պարթեւեանի վկայութեամբ «դէպքին տարին» թաղուած էր Պոլիս Ճէվիզլիք թաղը ազատամիտ Թուրքի մը պարտէզին մէջ, Ասքանազի կնոջ՝ Տիկին Կարտինէի կողմէ մեծ ծըրարով մը յանձնուած էր Երուսաղէմի վանքին, Դուրեան պատրիարքի օրով: Այդ գործը «զմռսեալ» պահուած է «գերեզմանի» մը մէջ: Կը գրէ Յուսաբեր:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ նախկին նախարարը, Շթայնհոֆ, Փոցտամի ոստիկանապետը, որ նախագահին փեսան է, ուրիշ նախարար մը, Պերլինի ոստիկանապետը եւ ուրիշ ականաւոր անձեր անհետացած են խորհրդաւոր պարագաներու մէջ: Կը կարծուի թէ ձերբակալուած կամ Ռուսաստան փոխադրուած են :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԴԱՐԲԻՆԸ

Ու փսփսուք տունէ տուն, բերնէ բերան, մինչեւ անգամ ախոռի թրիքները մաքրող գիւղացիներուն մշակներուն ականջին հասան:

Ռէսի տունը խուլ մ'է եկեր···
Ինչ ազգ է՝ մարդ չգիտէր,
Կռնակը՝ տոպրակ մ'կախեր,
Տափատն ըսես՝ տասը ծակ էր···

Հնարամիտ, դարերու սովորութեան մէջ թաղուած գիւղացին՝ նոյն իրիկունն իսկ, այդ չոր ու ծաղրական երգը շինեց ու սկսաւ երգել : Քթէն խօսող Ասատուրն էր, սմսեղուկ մը, որ սովորութիւն ունէր ամէն մարդու առջեւ՝ գոյն փոխելու, դիմացինը պաշտպանելու եւ անոր բարեկամ ձեւանալու: Ռէս Վարդան միակ մարդն էր որ, Ասատուրի պէս տղրուկները իր տան շէմքէն ներս չէր առած: Ահա թէ ինչու, երբ անծանօթ ճամբորդը Ռէսին տունը գնաց, քթէն խօսող Ասատուրը այդ չարամիտ երգը հնարեց ու սկսաւ մրթրթալ՝ իր «խմիկ» քթին տակէն:

★

Ռէս Վարդանը, անծանօթ ճամբորդը իր տունը տանելով ուզեց «բարիք» մը ընել անոր, ինչ որ իր սովորութիւնն էր յաճախ, երբ մուրացիկ մը տեսնէր կամ ուշացած ճամբորդ մը: Սրտաբաց ու հիւրասէր, աղքատներուն օգնող ու մուրացիկներուն տոպրակները հաց ու պանիր լեցնող մարդն էր Ռէսը: Ո՞վ չէր լսած իր անունը, իր բարի համբաւին արձագանգները: Թուրք ու Քիւրտ, Հայ ու Ասորի, քանի քանի անգամներ դադար առած էին անոր տան առջեւ, իբրեւ օգնութեան կայան, իբրեւ աղքատներու ձեռք երկարող հանգրուան: Ռէսը, այս անգամ սակայն, անծանօթ ճամբորդին մէջ գտաւ աւելի խորհրդաւոր բան մը, քան թէ մուրացիկի կամ աղքատ ճամբորդի եղելութիւնը :

— «Կրթուած մարդ է, անոր լուռ շըրթունքներուն տակ ո՞վ գիտէ, ինչեր կան պահուած »···

Այս էր մտածումը Ռէսին, ու ատոր համար, առաջին անգամ ըլլալով, իր ձեռքով բռնեց անծանօթ մէկուն ձեռքը, ու առաջնորդեց իր տունը: Տունը չէն էր ու լիքն՝ ինչպէս Հայաստանի շատ մը գիւղացիներուն՝ Մեծ Եղեռնի սարսափներէն առաջ: Ի՞նչ կը պակսէր: Ունէր՝ տուներ, արտեր, այգիներ, պարտէզ, եզներ, ձիեր, կովեր ու ոչխարներ :

Չորս տղու եւ երեք աղջկան հայր էր Ռէսը, քանի մը մշակներով ու սպասուհիներով լի տուն մը: Իր տան սեղանը բաց էր բոլոր հանդիպող մարդոց առջեւ: Իր տան մասին, երախտագէտներ, հետեւեալ առածը տուած էին.

— Ռէս Վարդանին տունը՝ մինակ տուն չէ, այլ՝ «Աստուծոյ կալը»···

Ու այդ կալին մէջն էր որ, մեր լուռ ճամբորդը՝ իր յոգնութեան թափը պիտի քակէր: Ճաշի պահուն, Ռէս Վարդան անծանօթ ճամբորդին ներկայացուց իր տղաքները, իրենց անուններով ու տարբեր տարիքներովը: Զարմանալի եւ համբերութեան մէջ թաղուած լուռ անցորդը, առանց որ եւ է բառ արտասանելու՝ կը գոհանար միայն գլխու շարժումներով եւ շատ թեթեւ ժպիտով իր ուրախութիւնը յայտնելով Ռէսին, ապա նաեւ անոր տղաքներուն,— Սուրէնին, Տիգրանին ու Աշոտին: Երեկոյեան ուշ ատեն՝ տղաքները քաշուեցան պառկելու, իրենց հօր մէկ ակնթարթի ազդեցութեան տակ: Սենեակին մէջ մնացին Ռէսին կինը՝ Մարօն, եւ անծանօթ համրը ···

Ռէս Վարդանը սեղանին վրայ բերել տուած էր օղի, իրենց տան մէջ պատրաստուած գինի եւ զանազան համեմներ :

— Խտուտ (չորցած ձուկ), ապուխտ, քաղցրեղէն, պաստեղ, շարոց, չամիչ, ընկոյզ ու կաղին:

— Կեր ու խմէ, բարեկամ, սեղանը քուկդ է, կ'ըսէր Ռէսը՝ խոնարհութեամբ անծանօթ մարդուն երեսին նայելով :

Շատ ուշ ատեն, երբ Մարօն ալ «գիշեր բարի» ըսելով հեռացաւ, Ռէսը դարձաւ անխօս հիւրին ու կամաց մը փսփսաց.— Աստուծոյ սիրուն, խօսէ, ես գիտեմ որ դուն լեզու ունիս, խօսող մարդ ես, մի քաշուիր ինձմէ, ո՞վ ես դուն, եւ ի՞նչ կը փնտռես այս կողմերը՝ սասնկ ցնցոտիներ հագած:

Մինչեւ այդ ատեն, համրացած մարդը, յանկարծ, հրաշքի տպաւորութեան տակ, գլուխը դարձուց Ռէսին ու խօսեցաւ.

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

(2)

տասխաններ կուտայ: Անհետացածներէն մէկը աղջիկ մըն է, Օր. Պասալէ, պաշտօնեայ Պրեսլաւի հիւպատոսարանին, երկրորդը՝ ուսանող մը:

Լեհաստանի արտաքին նախարարութիւնը կ'ըսէ թէ աւելի քան հարիւր հոգինոց լրտեսական ցանց մը «լուծարքի ենթարկուեցաւ», շնորհիւ Պ. Ռոպինոյի ձերբակալութեան: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ նախարարը օտար թղթակիցներուն հաղորդած է Ռոպինոյի «խոստովանութեանց» լուսանկարները եւ արձանագրութիւնները, որոնց հիման վրայ ձերբակալուեր են Լեհերը:

Վարշաւայի Ֆրանսական դեսպանը ուզած է տեսակցիլ Ռոպինոյի հետ, բայց պատասխանած են թէ կարելի չէ հարցաքննիչ դատաւորին քննութենէն առաջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովը նոյեմբեր 21ի նիստին մէջ 0ի դէմ 49 ձայնով որոշեց որ Լիբիա անկախութիւն ստանայ 1952էն: Ինը ազգեր ձեռնպահ մնացին: Միեւնոյն նիստին մէջ, հակառակ Խ. Միութեան եւ Եթովպիոյ ընդդիմութեան, որոշուեցաւ 10ամեայ խնամակալութիւնը հաստատել իտալական Սոմալիի համար, վարչութիւնը յանձնելով Իտալիոյ: Մասնաւոր յանձնախումբ մը պիտի քննէ իտալական ուրիշ գաղթավայրի մը՝ Էրիթրէայի խնդիրը: Լիբիոյ վարիչին պիտի գործակցի խորհրդատու մարմին մը, բաղկացած՝ Եգիպտոսի, Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Փաքիստանի, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու եւ իտալական նախկին գաղթավայրերու ներկայացուցիչներէն:

ԱԹԷՆՔԻ մէջ բազմաթիւ բանուորական միութիւններ գործադուլ յայտարարեցին 24 ժամուան համար, 40 առ հարիւր յաւելում պահանջելով:

ԿՈՐՍՈՒԱԾ կը համարուի այն օդանաւը որ 29 հրեայ մանուկներ կը փոխադրէր Նորվեկիայէն Մարոք:

ԴԱՏԱԿԱՆ նախարարութիւնը կը հերքէ այն լուրը թէ Փէթէն ուրիշ տեղ մը պիտի փոխադրուի, առողջական պատճառներով:

« ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՁԱՅՆԸ» զօրաւոր կայան մը հաստատեց Սելանիկի մէջ, որ պիտի բանի 1950էն սկսեալ, լուրեր եւ զեկուցումներ հաղորդելու համար Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Ցունաստանի, Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ազգայնական բանակը վերջին մայրաքաղաքն ալ ձգելով, Ֆորմոզա կղզին պիտի ապաստանի, համաձայն վերջին լուրերու:

ԹԱՏՐՈՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 27 Նոյեմբեր, ժամը 14 — 25: Centre Administratif Social շքեղ սրահներուն մէջ, Place de l'Hôtel de Ville, Անիէռ:

Կը ներկայացուի «Ադամեան Թատերախումբի» կողմէ, ղեկավարութեամբ ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻ, Շիրվանզատէի ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ եւ կատակերգութիւն մը ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ:

Ճոխ պիւֆէ: Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երեկոյեան ձրի դասընթացքները տեղի կ'ունենան Չորեքշաբթի օրերը, երեկոյեան ժամը 8—10, ընկեր Պիլալի բնակարանը: Արձանագրութիւններու եւ տեղեկութիւններու համար դիմել ընկեր Բ. Պալեանի:

Ֆր. Կ. Խաչի երեկոյեան ձրի դասընթացքները՝ հինգշաբթի երեկոները ժամը 9—11, Խաչուհի Շէհէրլիեանի բնակարանը: Արձանագրութիւններու համար դիմել իրեն:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ
ԹԷ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ Եւ
ԹԷ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
63 Rue de MAUBEUGE

Հեռ. Tru. 12-05 métro Poissonniere

ՎԵՐԱՊԱՀԵՑԷՔ ՁԵՐ ԳՆՈՒՄՆԵՐԸ
ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ԲԱՐԵՆՊԱՏԱԿ ՎԱՃԱՌՔԻՆ
23, 24 եւ 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻՆ
Salle d'Horticulture

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր. Կապոյտ Խաչի, ինչպէս նաեւ ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան (S. F. I. O.) տեղական մարմնին:

27 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ave. Victor Cresson, métro Issy:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝ ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ:

Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ կը խօսին երեսփոխան — նախկին նախարար **Ed. Depreux** եւ Իսիի փոխ — քաղաքապետ **Sylvestre**:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Մառի ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. Աստղիկ ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Օր. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ (երգ), ընկեր ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. ՕՂՏԱՅԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Ռէժին ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար, Opéra – Comiqueէն) ընկերակցութեամբ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ: Պարի մըրցում զանազան մրցանակներով: Կը ներկայացուի « ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ »: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Ժամը 20էն վերջ եւրոպական պարեր, նուագախումբ Garo Sarian: Տոմսերը ապահովել ընկերներէ եւ սրճարաններէ:

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, պատուոյ նախագահութեամբ V. Savineի, conseiller général et maire de Gardanne):

Նախաձեռնութեամբ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ էքսի «Քեռի» խումբին եւ Նոր Սերունդի Վարանդեան խումբին:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. (Գեղունի) տան մէջ:

Ֆրանսական ընկերվարականներու կողմէ պիտի խօսին ROGER CARCASSOUNE Senateur des Bouches du Rhône եւ մեր երիտասարդ բարեկամը ROGER GERDA:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մուտքը ազատ է:

Տարեկան պարահանդէս

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը « ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ », Նոր Սերունդի կարող ուժերու կողմէ:

Կէս գիշերէն յետոյ եւրոպական պար, ղեկավարութեամբ լաւագոյն նուագախումբի մը:

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Տարեկան պարահանդէս

Կազմակերպուած ՄԱՌԻ ՆՈՒՊԱՐ հաստատութեան Ուսանողներու կողմէ, Շաբաթ 26 Նոյեմբեր ժամը 21էն սկսեալ, Միջազգային Տան մէջ, 19 Bld. Jourdan:

Երկու նուագախումբ.— Bob Buraz եւ Chiquita Serrano:

Աղբիւր Սերոբի յիշատակին

ՎԱԼԱՆՍ.— « Աղբիւր Սերոբի» նահատակութեան 50րդ տարեդարձին առթիւ յարգանքի երեկոյթ մը կազմակերպուած է Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին էմջ: Պիտի խօսի ընկեր ՄԱՐՎԱՆ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ բարեկամները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Փրոֆ. Տէօվլէթ Գէորգեանի (Զէյթունցի) յուղարկաւորութեան առթիւ մեր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք Փարիզի հայ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ քահանայից դասուն որոնք սիրայօժար կատարեցին յուղարկաւորութեան արարողութիւնը, ինչպէս նաեւ հայ մամուլին, մասնաւորապէս «Յառաջ»ին եւ բոլոր անոնց որոնք յարգեցին հանգուցեալ մըտաւորականին յիշատակը:

Շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր անոնց որոնք տարաբախտ Գէորգեանի հիւանդութեան շրջանին օգնեցին իրեն բարոյապէս թէ նիւթապէս եւ իրենց աջակցութիւնը չզլացան անոր:

ՓԱՐԻԶԱԲՆԱԿ ԶԷՅԹՈՒՆՑԻՆԵՐ

La Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Պ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ: Նիւթ՝ «Հայաստանի տնտեսական աշխարհագրութիւնը եւ հարստութիւնները»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Քեռի» խումբին դասախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկեր Ա. Աբրահամեանի բնակարանը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ գիշեր, ֆրանսական վարժարանին մէջ, 69 rue d'Arcueil, Salle Jaurès: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Սիամանթօ խումբի վարչութիւնը բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը ճիշդ 8.30ին, 78 rue Rabelaisի սրահին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ո

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսիլիոյ Շրջ. վարչութեան կազմակերպած բացառիկ դասախօսութիւնները, Նոյեմբեր 22էն մինչեւ Դեկտ. 14: Ընդհ. դասախօս ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ:

2.— Լէ գ'Օլիվ, «Օհանջանեան խումբ», այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին: Նիւթ՝ «Աշխատանքը հայ ժողովրդական երաժշտութեան մէջ»:

3.— Սէնթ Մարկրիթ, «Ակնունի» խումբ, այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին: «Ա. Ահարոնեանի ազատութեան ճանապարհին»:

4.— Լա Սիոթա, «Հրայր» խումբ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Նիւթ՝ «Խաչատուր Աբովեան եւ իր Վէրք Հայաստանին»:

(Շար.)

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

SOCATEX ձեզի պիտի հայթայթէ ինչ որ կ'ուզէք ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Doublure — Toiles — Mercerie եւն. դերձակի **toile**ի մասնագիտութիւն — բուրդ — ապահովուած Décaties et irretrecissables — marque **ELEPHANT**

Բաց է ամէն օր ժամը 9էն 14: Հեռաձայնով լուր տուէք, անձամբ կը յանձնենք տուներուն:

Առաքում գաւառները:

10 Rue N. D. de Lorette, Paris (9) **TEL. Tru. 37-92**
Métro N. D. de Lorette, St. Georges **Autobus No.**
Le Peletier — Cadet **26, 43, 49, 32, 74,67**
իջնել Carefour Chateaudun

5 վայրկեան միայն Gare de l'Est, du Nord եւ St. Lazareէն:

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՊՐԱՆՔ

Կը յայտարարենք յարգոյ հայրենակիցներուն՝ թէ մեր հաստատութեան մէջ ունինք ամէն տեսակ ապրանքներ, այրերու եւ կիներու եւ ամէն տարիքի ՅԱՐՄԱՐ ԵՒ ԱԺԱՆ:

Մեր հաստատութեան մէջ կը գտնէք նաեւ ամերիկեան զինուորական ամէն տեսակ զգեստեղէններ:

ՈՒՆԻՆՔ ԶԱՆԱԶԱՆ ՆՈՒԷՐՑՈՒՆԵՐ տօնական օրերու առթիւ:

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ ԵՒ ՄԱՐԶԱՆՔԻ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐ:

Կիներու սեզմիրաններ ամերիկեան եւ տեղական, ինչպէս նաեւ nylon գուլպաներ, անձրեւարգելի (impérméable) ճոխ մթերք, այրերու եւ կիներու, ամէն չափի:

Կոչ կ'ընենք մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ շրջուն ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒՆ, ՄԱՏՉԵԼԻ ԲՈԼՈՐ քսակներուն:

Materiel Industriel

38 rue de Chalons, métro Gare de Lyon
Հեռաձայն Did. 21.05:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․
Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր․ C.C.P.Paris 1678-63
Jeudi 24 Novembre 1949 Հինգշաբթի 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.6008–Նոր շրջան թիւ 1419
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՀԱՓՈ՞ՐՁ ԹԷ ՁԱՒԵՇՏ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերը (17 Նոյ․) զարմանազան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ այն մահափորձի մասին, որ իբրեւ թէ սարքուած էր նախագահ Իսմէթի եւ ընդդիմադիր կուսակցապետ Ճէլալ Պայարի դէմ :

Բնազդաբար քմծիծաղ մը ունեցանք, երբ կը հրատարակէինք առաջին հեռագիրը, Նոյ․ 18ին :

Հեռագրական գործակալութիւններն ալ մասնաւոր արժէք մը չէին տուած լուրին :

Եւ ահա նոյն Անգարան է որ կը տեղեկացնէ թէ ամբաստանեալները ազատ արձակուած են, բաւարար փաստեր գտնուած չըլլալով :

Ձաւեշտի մը տպաւորութիւնը կը գործեն պոլսահայ թերթերուն հրատարակած մանրամասնութիւնները :

Անշուշտ շատ աւելի «ճոխացեալ» եւ պատկերալից տեղեկութիւններ կը պարունակեն անոնց աղբիւրները, Թուրք թերթերը :

Մահափորձին առաջին լուրը հաղորդած է վարչապետութիւնը, պաշտօնական զեկոյցով, իբրեւ աղբիւր ներկայացնելով երեսփոխան մը, Րէշատ Այտընլը :

Այս վերջինը անմիջապէս ընդհ․ դատախազին ներկայանալով, յայտարարեր է թէ ինք որեւէ տեղեկագիր չէ տուած :

Ընդհ․ դատախազը պատասխաներ է․— Ոչ թէ գրաւոր յայտնած էք, այլ բերանացի : Եւ ձեր յայտնութիւնը արձանագրուած է սկաւառակի վրայ :

Ամէն պարագայի մէջ, լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուեր է Անգարայի մէջ, ինչպէս կը պատմեն թերթերը․— « Իմացա՞ք, Ինէօնիւն եւ Պայարը պիտի սպաննէին» :

Ամբաստանեալ «Միլլէթ» կուսակցութեան վարիչներէն զօր․ Ս․ Ալտօղան, նշանաւոր շատախօս մը, որուն տունն ալ խուզարկուած էր, իր կարգին յայտարարեր է․

— « Գարշելի զրպարտութեան մը առջեւ կը գտնուինք : Խստիւ պիտի բողոքեմ Ազգ․ Ժողովին մէջ » :

Րէշատ Այտընլըի կարծիքով, « դիտմամբ կը սարքեն այս խաղը, որպէսզի փակել տան Միլլէթ կուսակցութիւնը » :

Մահափորձին կազմակերպութեան պարագաներն անգամ արեւելեան հէքեաթի մը տպաւորութիւնը կը գործեն :

Համաձայն հրատարակուած տեղեկութեանց, դաւադիրները «նախ Ճէլալ Պայարը պիտի սպաննէին, ոճիրը վերագրելով կառավարական կուսակցութեան (Հալք) :

— « Այն ատեն ընդհ․ ընդվզում յառաջ պիտի գար Հալքի դէմ եւ դաւադիրները օգտուելով այս խառնակութենէն պիտի սպաննէին նախագահ Իսմէթը : Այս կերպով կառավարութիւնը պիտի տապալէին, ձեռք անցընելու համար իշխանութիւնը որ պիտի յանձնուէր Ֆէվզի Չաքմաքի» :

Այս չնդալից պատմութիւնն ալ նոր վկայութիւն մը կը կազմէ Թուրքիոյ ներքին տագնապին ծանրութեան : Տագնապ՝ քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային :

Միեւնոյն ատեն կ'ապացուցանէ կուսակցական պայքարին սաստկութիւնը, որ կրնայ արիւնահեղութեան յանգիլ :

Այլեւս փոքրամասնութեանց խնդիր չունենալով, աջն ու ձախը իրար կը դզեն : Թարախոտ վէրքեր կը քրքրեն նոյն մոլեռանդութեամբ ինչպէս երէկ, երբ կը հալածէին ու կը ջարդէին Հայը, Յոյնը եւ միւս փոքրամասնութիւնները :

Զանազան թեւերու եւ ճակատներու բաժնուած, անոնք ամէն բանէ առաջ դիրքի, աթոռի կռիւ է որ կը մղեն :

Խժալուր աղմուկին, փոխադարձ մեղադրանքներու տեղատարափին մէջ, յաճախ ճշմարտութիւններ, խոստովանութիւններ ալ կը լսուին : Կը մատնանշուին անլուր չարիքներ, զեղծումներ, կեղեքումներ որոնք նորութիւն չեն մեզի համար :

Եւ սակայն, բոլոր հոսանքներն ալ վարակուած են նոյն ախտէն,— տապալել դիմացինը, անոր տեղն անցնելու համար :

Վերջերս աւելի սաստկացաւ պայքարը՝ քանի որ նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին 1950ին :

Շ.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԿԻՒՐԵՂ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հայրապետական պատուիրակ Արտաւազդ արք․ Սիւրմէեան Լոնտոնէն կը հաղորդէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին հետեւեալ հեռագիրը․

ԵՐԵՒԱՆ, 10 Նոյ․— «Երուսաղէմի Կիւրեղ Պատրիարքի վաղահաս մահուան գոյժը վշտաբեկեց մեզ : Մաղթում ենք որ Տէրը յարուցանէ արժանաւոր յաջորդ մեր համաքրիստոնէական սրբավայրի սգազարդ գահին : Անմար յոյս, կենդանի հաւատ եւ անձնուէր եռանդ պարգեւէ համայն հայ հոգեւորականութեան անդաւաճան ծառայելու իր ուխտին եւ հաւատարիմ մնալու Հայ Եկեղեցուն, ազգին եւ հայրենիքին : Հրահանգում ենք մատուցանել սուրբ պատարագ եւ կատարել հոգեհանգիստ երջանկայիշատակ հանգուցեալի թաղմանը քառասունքին եւ տարելիցին եւ օրհնել ու մխիթարել մեր սիրեցեալ հօտը» : ԳԷՈՐԳ Զ.

Վաղուան ընդհ. գործադուլը

ԽԻՍՏ ՄԻՋՈՑՆԵՐ՝ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՊԱՀՈՎԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ ընդհ․ գործադուլի որոշումը պիտի գործադրուի վաղը, ուրբաթ, 24 ժամուան համար : Իրազեկներու կարծիքով, 8 միլիոն բանուորներ պիտի դադրեցնեն ամէն տեսակ աշխատանք, դադրեցնելով նոյնիսկ սովորական երթեւեկը, թղթատարական հաղորդակցութիւնները, փողոցներու մաքրութիւնը, հացի պատրաստութիւնը եւն․ : Մանրամասնութիւնները հաղորդած էինք երէկ, եւ նորէն կը յիշեցնենք : (Զմոռնաք հաց առնել երկու օրուան համար) :

Կառավարութիւնը որոշած է խիստ միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի գործադուլին կազմակերպիչները չնեղեն անոնք որ կ'ուզեն աշխատիլ : Արգիլուած է գործադուլի խմբակներ կազմել եւ խանգարել հանրային սպասարկութիւնները : Օրավարձքէ պիտի զրկուին այն պետական պաշտօնեաները եւ աշխատաւորները որ կը մասնակցին գործադուլին, մէջն ըլլալով ազգայնացուած երկաթուղիներու, հանքերու, կազի, ելեկտրականութեան եւն․ բանուորները : Պատիժներ պիտի տնօրինուին ապահովութեան պաշտօնեաներուն, ինչպէս հրշէջ կազմակերպութեանց աշխատաւորներուն :

Գործադուլին կազմակերպիչները, Բանուորական Ուժ եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւն, չեն կարծեր որ կարեւոր թիւով աշխատաւորներ անսաստեն գործադուլի հրահանգին :

Վերջին պահուն տպագրիչներու Միութիւնն ալ որոշեց մասնակցիլ ընդհ․ գործադուլին :

Տեղական թերթերը հաւանական կը գտնեն որ վաղուան ցոյցէն վերջն ալ շարունակուին գործադուլները ճարտարարուեստական մեծ հաստատութեանց, հանքերու եւ նաւահանգիստներու մէջ, յաւելում ստանալու համար :

Կառավարութիւնը արդէն իսկ Ազգ․ Ժողովին յանձնած է հաւաքական պայմանագրի օրինագիծը, որուն համաձայն գործատիրական եւ բանուորական Միութիւնները պիտի կրնան ազատօրէն բանակցիլ, աշխատավարձքի խնդիրը կարգադրելու համար : Այս ազատութիւնը ջնջուած էր պատերազմէն ի վեր, եւ պետութիւնը իրեն կը վերապահէր աշխատավարձքի սահմանումը :

ՌՈՒՐԻ շրջանի Վաթէնշթէտ քաղաքին ամբողջ բնակչութիւնը փողոց թափեցաւ Գչ․ օր, բողոքելու համար պողպատի մեծ գործարանի մը քանդումի դէմ : Քսաներկու հազար բանուորներ եւ իրենց ընտանիքները — քաղաքին բնակչութեան 2/3ը — այս հաստատութեան շնորհիւ կ'ապրին : Քաղաքապետական դրասենեակները, դպրոցները, խանութները փակուեցան եւ բուռն ցոյցեր կատարուեցան :

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ մէջ ահուելի հրդեհէ մը մոխիր դարձաւ ձգախէժի գործարանը : Վնասը՝ 100 միլիոն ֆրանք :

Ֆրանսա կ'ընդդիմանայ Գերմանիոյ վերազինման

ԲՈՒՌՆ ՃԱՌԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը լրջօրէն կը զբաղեցնէ Ֆրանսայի հանրային կարծիքը եւ պաշտօնական շրջանակները :

Առջի օր, Փարիզի Օտար Մամուլի Ընկերակցութեան հացկերոյթին առթիւ, որուն կը մասնակցէին նաեւ «Յառաջ»ի երկու ներկայացուցիչները, տեղեկատու նախարարը, Պ․ Փիէռ Անրի-Թէյթժէն կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ այս մասին :

Պատասխանելով զանազան հարցումներու, Պ․ Թէյթժէն, որ պատերազմական նախարար էր նախկին դահլիճին մէջ, յայտարարեց․

— « Անհրաժեշտ է որ ամէն մարդ գիտնայ․ Ֆրանսան այլեւս պիտի չկրնայ մասնակցիլ ապահովութեան դրութեան մը որ կը թրամադրէ Գերմանիոյ վերազինումը » :

Այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ Ֆրանսա պիտի քաշուի Ատլանտեանի դաշինքէն, եթէ միւս Դաշնակիցները թոյլ տան որ Գերմանիա վերազինուի :

Ճաշէն առաջ, Պ․ Թէյթժէն նախարարական ժողովէ մը վերջ ըսած էր թէ արտաքին նախարարը, Պ․ Ռոպէռ Շուման պիտի յայտարարէ Ազգ․ Ժողովին մէջ, արտաքին գործերու մասին բացուած վիճաբանութեան առթիւ․— «Գերմանիոյ վերազինման խնդիր չի կրնար ըլլալ որեւէ ատեն, որեւէ պարագայի մէջ կամ որեւէ պատճառով» :

Փարիզի մէջ լրջօրէն կը կասկածին թէ Մ․ Նահանգները տրամադիր են արտօնելու Գերմանիոյ վերազինումը․ թէեւ Ուաշինկթըն եւ Լոնտոն ապահովիչ հաւաստիքներ տուած են զանազան առիթներով : Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան բարձր պաշտօնատարներուն կարծիքով, Գերմանիան վերազինուելով ոչ միայն վտանգաւոր պիտի դառնայ նորէն, այլեւ պատճառ պիտի ըլլայ նոր պատերազմի մը՝ Խ․ Միութեան դէմ : Ֆրանսա չուզեր նաեւ որ Գերմանիան անդամակցի Ատլանտեանի դաշինքին :

ԲԱԺԱՆ - ԲԱԺԱՆ ՊԱՀԵԼ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ

Ազգ․ Ժողովի Գչ․ օրուան նիստին մէջ, աջակողմեան երեսփոխան մը, զօր․ Ատոլֆ Օմերան, կուսակից զօր․ տը Կոլի, արտաքին քաղաքականութեան վիճաբանութիւնները բացաւ, խստօրէն քննադատելով անգլեւամերիկեան քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ մասին եւ Ֆրանսայի մասնակցութիւնը Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի համաձայնութեանց : Ահա իր խօսքերը․

— «Ֆրանսան պէտք չէ ստորադաս դիրք մը ունենայ իր Դաշնակիցներուն քով : Միայն Ֆրանսան էր որ չօգնեց Գերմանիոյ՝ վերահաստատելու իր ուժը՝ առաջին մեծ պատերազմէն վերջ, ինչպէս ըրին Անգլիա եւ Ամերիկա : Ցաւալի է որ Դաշնակիցները չհետեւեցան Գերմանիան բաժանբաժան պահելու քաղաքականութեան մը, անջատ պետութիւններով Գերմանիաներ կազմելու ծրագրին : Երբ հարցը Գերմանիոյ կը վերաբերի, Ֆրանսան պէտք է տուն տայ : Գերման ժողովուրդը չի սիրեր ազատութիւնը : Վտանգաւոր է վերահաստատել գերմանական միութիւնը, իբրեւ պատրուակ ցուցնելով ռուսական վտանգը : Տակաւին ուշ չէ փոխելու համար այս քաղաքականութիւնը, խուսափելով սարկութեան եւ մահուան սպառնալիքէն զոր մեր գլխուն վերեւ կը կախէ գերմանական միութիւնը » :

Ուրիշ երեսփոխան մը, Պ․ Շարլ Սէռ, աւելի չափաւոր, ըսաւ թէ առ այժմ պէտք չէ շատ զիջումներ ընել Գերմանիոյ : Արթնութեամբ հըսկել : «Անհրաժեշտ է չորս պետութեանց համաձայնութիւնը, կարգադրելու համար գերմանական խնդիրը : Զվարանինք փորձել դիւանագիտական բոլոր միջոցները : Ի հարկին հրաւիրենք նաեւ Խ․ Միութիւնը » :

Համայնավարներն ալ ծափահարեցին այս վերջին խօսքերը : Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին :

(Լուրերու շարունակութիւնը տեսնել Դ. էջ)

ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ մեղադրանքները իրարու կը յաջորդեն արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն մէջ, ընդդէմ արեւմտեան պետութեանց դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն : Հունգարիոյ ներքին նախարարութիւնը Գչ․ օր հաղորդեց թէ Ամերիկացի մը, Րապըրթ Վոկլըր, դեր-նախագահ Հեռաձայնի եւ Հեռագրի միջազգային ընկերութեան եւ Անգլիացի մը, ներկայացուցիչ նոյն հաստատութեան, ձերբակալուած են իբրեւ լրտես եւ խոստովանած՝ իրենց յանցանքը : Ուրիշներ ալ ձերբակալուած են միեւնոյն ամբաստանութեամբ, գլուխն ըլլալով Հունգարացի մը, Իմրէ Կէյէր, ընդհ․ տնօրէն ելեկտրական ընկերութեան մը : Այս վերջինը «մանրամասն խոստովանութիւններ» կատարած է եւ անոնց հիման վրայ ձերբակալուած են միւսները :

ԱՍԵԼԻՔ ՇԱՏ ԲԱՆ ԿԱՅ...

Սիրելի « երկու Հայուհիներ »,

Կարդացի ձեր բողոքի կանչը « Ցառաչ »ի մէջ, իմ «Լսեցի՞ք» պատկերիս առթիւ։

Զկարծէք թէ տխրեցի, կամ չարացայ։ Այլ հրճուեցի, եւ սիրեցի ձեզ։

Պիտի ուզենայի, որ ձեր բողոքի տակ ստորագրած լինէին ոչ թէ երկու Հայուհիներ, այլ բազում Հայուհիներ, ոչ թէ միայն Ֆրանսայում, այլ ամէն տեղ, ասելու համար թէ՝ ես անիրաւ եմ, հայ աղջիկը պատրաստ է՝ իր մօր եւ նախամօր օրինակով բոյն կազմել, բոյնը անխախտ եւ սուրբ պահել ։

Իմ գրութեան մէջ հեղինակի կարծիք, էլլէն Բիւզանդ չկայ։ Ձեր ուշադրութենէն վրիպած է, որ հեղինակը ձեզ ընդվզեցնող բառերը դրած է մի կնոջ բերան, որ նոյնպէս օտար հարս ունի, եւ հասած է օտար ամուսնութեանց հանդուրժելու գաղափարին ։

Ցաւ ի սիրտ՝ մինակ չէ այդ հայ կինը, նաեւ այրեր, ոչ միայն նորերէն, այլեւ հիներէն, որ հաշտուած են օտար ամուսնութիւններու գաղափարին հետ։ Ձեր ընդվզման կանչը թող հասնի նրանց։

Դուք, պարկեշտ, անձնուէր Հայուհիներ, թերեւս ինձ չափ ծանօթ չէք գաղթահայ կեանքին ։ Ցաւ ի սիրտ պիտի ասեմ թէ՝ հայ ընտանիքը այս օտար ափերի վրայ հիւանդացած է, ունի հին, կոչկոռ կապած վէրքեր, նաեւ նոր ժահրահոտ վէրքեր ։

(Բացառութիւնները միշտ յարգելի են) ։

Մի անգամ գնացէք Հայոց եկեղեցին՝ տեսէք ցանկը ապահարզան պահանջողների։ Բազմաթիւ են նաեւ եկեղեցուն անծանօթ, անպաշտօն խոր-տակուած բոյներ ։

Զեմ ասում թէ միշտ կինն է պատասխանատուն, աւելի հակառակին եմ հաւատում, բայց բունաւերութեան իրողութիւնը իրողութիւն է։

Այդ փոքրիկ պատկերս անսպասելի ընդունելութիւն գտաւ։ Շատեր ձեռքս սեղմեցին, խնդրելով, որ շարունակեմ գրել մեր ցաւերէն։ Ինձ համար պատահմամբ գործածած մի հայ անուն՝ Յակոբ— պատճառ եղաւ որ, նոյն դժբախտ Յակոբի մը կնոջ կողմէ գային մօտս, ասելու թէ՝ պարագան լաւ չեն հասկացրած ինձ ,որ...(եւն)։ Փարիզէն դուրս՝ գտնուեց նաեւ մի այլ բունաւէր Յակոբ, որ նամակով շնորհակալութիւն է յայտնում ինձ թէ գրած եմ իր դժբախտութեան մասին, ցաւելով որ ինձ իր պարագան պատմողները ամէն բան տեղն ու տեղը չեն պատմած։ « Եթէ մեր ցաւերուն պատմութիւնը դրամով կը գրուի « Ցառաջ »ին մէջ՝ պատրաստ եմ դրամ տալու, որ ուրիշներուն օրինակ դառնայ իմ տունս քանդուելուն պատճառները»։ Իրն են խօսքերը ։

Ուրեմն ես մատս դրել եմ մի վէրքի վրայ, որ պատռել է ուզում ։

Վստահ եմ որ եթէ Յակոբի փոխարէն ուրիշ անուն գրած լինէի, նոյնպէս պիտի գտնուէին արձագանգողներ ։

Մասնաւոր պարագաների մէջ չեմ մտած, այդ չէ իմ նպատակը։ Կան ցաւալի, անտանելի պարագաներ, որ պատճառ են եղած, եւ պիտի լինեն այր եւ կնոջ բաժանման։ Մեր եկեղեցին՝ հնէն ի վեր եղած է ամէնէն լայնամիտը՝ ամէնէն մարդասէրը եւ ընդունած է ապահարզանը ։

Իմ խօսքը այս օտար ափերում, օտար ազատամիտ բարքերէ բխած, անհիմն վէճերի պատճառով վքանդուող բոյների մասին է։

Եւ որքան շատ են, դժբախտաբար։

Եթէ կամքէս անկախ, արգելքների չհանդիպեմ, պիտի շարունակեմ տալ մեր առօրեայ կեանքէն պատկերներ։ Ոչ միայն վատը, այլեւ լաւը։ (Փառք Աստուծոյ, դեռ ունենք շատ լաւ, շատ գովելի կողմեր)։

Հոգս չէ թէ՝ մի տեղ այրերը կարող են դժգոհել, միւսլտեղ կիները։ Մի տեղ հարսը, միւսլ տեղ կեսարը։ Անհատական կեանքեր չեն ինձ հետաքրքրողը, այլ ընդհանրացող երեւոյթները։ Ես մատս պիտի դնեմ վէրքի վրայ, իսկ նշտրակը թող առնէ ողջմիտ հայ կինն ու տղամարդը եւ որոնէ հիւանդութեան դարմանը ։

Ինչո՞ւ զարմանալ, որ «Ցառաջ»ը տեղ է տուել իմ այդ գրուածքիս։ Միթէ նա չէ՞ այն մեծ վիրաբոյժը, որ ճեղքում է հայկ. կեանքի բոլոր ժահրոտ վէրքերը, առողջ, կենսարար արեան հոսումին հասնելու համար։

Պիտի գրեմ առանց երկիւղի։ Ասելիք շատ բան կայ, մանաւանդ, շատ ցաւ։

Սէր եւ յարգանք երկու Հայուհիներիդ։

ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Յ. Գ.— Վերջացրել էի պատասխանս , երբ կարդացի մի այլ բողոք։

Շատ բան չունեմ աւելացնելիք։ Ազնիւ Սօֆի, ես անուն չեմ տուած իմ պատմութեան մէջ ։ Բոյնը լքած հայ կնոջ (մեղքացած եմ հայ կնոջ որեւէ անուան), դուք էք տալիս, այն էլ մէկի տեղ երկուսի։ Ուրիշներ էլ կարող են տալ այլ անուններ։ Թէեւ Ալֆորվիլ եմ բնակում, բայց պատիւն անգամ չունեմ յիշեալ տիկիններին մօտէն ճանաչելու ։

Իմ գրած եւ գրելիքներս միայն Ալֆորվիլի կեանքէն եւ միայն նրա համար չեն լինելու։ Ինձ համար կայ հայկական բոյնը իր առաւելութիւններով, եւ ցաւերով ընդհանրապէս ։

Է.Բ.

Հայերու դերը Պուքրէշի մէջ

(Ամփոփուած «էջմիածին» հանդէսէն)

Ռումանահայերու ճոխ ու հնամենի պատմութեան մէջ Պուքրէշի հայ գաղութն ալ ունի համեստ տեղ մը գրաւելու իրաւունքը։ Ճիշդ է որ շատ աւելի համեստ է անոնց դերը քան Մոլտավիոյ մէջ, ուր արմատ բռնած էր հայ տարրը՝ Անիի քաղքենի դասը ու հին Հայաստանի շինականը, որ իբր ուրոյն համայնք, իր ունեցած ներքին կազմակերպութենէն զատ, բերաւ նաեւ իր նպաստի բաժինը հիւրընկալ Մոլտավիոյ գրեթէ ամէն մարզերու գործունէութեանց մէջ ։ Մեր պրպտումները ցոյց տուին, թէ Պուքրէշի Հայերը եւս ունեցած են յիշատակութեան արժանի պատմութիւն մը։

Վալաքիոյ եւ Պուքրէշի հայութիւնը Պալքանեան Թերակղզիի ճամբով Թուրքիայէն գաղթած, իբր մայրենի լեզու Թուրքերէնը, ինչպէս եւայլ բարքեր հետը բերած ըլլալով, հակառակ որ օգտակար տարր մը հանդիսացաւ երկրին համար , սակայն չկրցաւ երկար ատեն իր երկու պարտականութիւններն ալ իրագործել։ Թերեւս գաղթականութեան տարբեր ուղիներն եւ գաղթականներու ունեցած մասնաւոր սովորութիւններն էին պատճառը որ Մոլտավիոյ ու Վալաքիոյ Հայերը միշտ ալ իրարու խորթ մնացին։ Մոլտավիոյ հայութիւնը իբր շառաւիղ անեցի սերունդներուն եւ հաւատարիմ իր սովորութիւններուն, նոյնիսկ բնիկ տարրին առաջ, ինքզինք շարունակ հպարտ պահեց եւ խիթով նայեցաւ Վալաքիոյ Հայերուն վրայ։ Ահա այս է պատճառը որ Մոլտավիոյ հայ գաղութը այնքան երկար տոկաց իր հայրենի բարքերը պահելով, մինչդեռ Վալաքիոյ գաղութը նոր ըլլալով հանդերձ, շուտով անհետացաւ։

Սակայն Թրքախօս թէ այլ բարքերու տէր, Պուքրէշի Հայոց մէջ եւս գտնուած են այնպիսի ազգասէր դէմքեր որոնք աշխատած են պահել գաղութին ազգապահպանման կոթողները ու շունչ տալ հայկ. կեանքին ։

Դժբախտաբար շատ բան անհետացած է անփութութեան հետեւանքով։ Օրինակ համայնքին հին գերեզմանատան տապանաքարերը որ կրնային լոյս սփռել գաղութին մշուշապատ անցեալին վրայ, տասնեակ տարիներ առաջ ծախուած են... սալայատակման համար ։

Այսօրուան Պուքրէշը երջանիկ է իր հայկական կեանքով. սակայն հիներէն սերած չէ ։

Պուքրէշ ռումանական պետութեան շուրջ 90 տարուան մայրաքաղաքն է։ Դարեր շարունակ ռումէն երկիրը կը յիշուէր Մունտենիա (Վալաքիա) եւ Մոլտավիա երկու տարբեր իշխանապետութեանց անունով։ Մինչեւ 1859 ասոնք անհաղորդ էին, եւ այդ թուականին միայն իբր իշխան ընտրեցին Ալեքսանդրուեռն Կուզան, իսկ 1862ին կազմեցին միացեալ կառավարութիւն, միացեալ իշխանապետութիւններու մայրաքաղաքը դարձնելով Պուքրէշը։ 1881 — 1947 եղած է Ռումանիոյ թագաւորանիստ քաղաքը։

Բուխարիստ (Պուքրէշ) քաղաքի հիմնադրման հետ կապուած առասպելներու շարքին, կարելի է հանդիպիլ նաեւ հայկական աւանդութեան մը։ Թիֆլիսի « Մուրճ » ամսագրին մէջ (1903) Պուլկարացի Հայու մը Ցաբէթ Բուկորի անունին շուրջ հիւսուած, արեւելեան աւանդութեան մը թարգմանութեամբ այդ Հայն է եղած Բուխարեստ քաղաքին հիմնադիրը։ Առասպելը կ'ըսէ թէ (Թուականը յայտնի չէ) Պուլկարիոյ Վառնա քաղաքին մէջ կ'ապրէր Ցաբէթ անուն հայ վաճառական մը, որ առասպելական հարստութեան տէր էր եւ ունէր աղջիկ մը, որ իր արտակարգ գեղեցկութեան համար «Արեւելեան Մարգարիտ» մականունը ստացած էր։ Օր մը իր հօր պաշտօնեաներէն մէկուն՝ Իպրահիմի հետ կ'անհետանայ։ Հայրը, երկար փնտռտուքներէ վերջ կը գտնէ Դըմբովիցա գետէն ոչ հեռու, սիրուն հովիտի մը մէջ։ Եւ ուրախութենէն կ'որոշէ բնակավայր մը հիմնել այդ գեղեցիկ վայրին մէջ։ Ոսկին առատօրէն կը հոսեցնէ եւ շուտով գիւղը քաղաքի կը վերածուի։ Հիմնադիրը մեռնելէ վերջ՝ բնակիչները իր յիշատակը յաւերժացնելու համար քաղաքը կոչեցին անոր անունով Boukor Aské որ աղաւաղուելով դարձած է Bucarest կամ Bukuresti։

Այս առասպելին թարգմանիչը իր ծանօթագրութեան մէջ կ'ըսէ թէ Ռուսճուկի Մանուկ պէյ Միրզայեանցի կեանքը (տպուած Վիէննայի Մխիթարեան տպարանը) «իւր (Միրզայեանի) հարստութիւնը կը համեմատէին Բուկորի հարստութեան հետ, իւր հայրենակցի»։

Այս աւանդավէպը Բուխարեստի Հայոց ֆոլկլորին մաս կազմող հէքեաթ մըն էր եւ հին ժամանակներէն իր տեղն էր գրաւած տեղւոյն հայ ժողովուրդի ստեղծագործութեան մէջ ։ 1084ին բիւզանդական բարձր պաշտօնատար Գրիգոր Բակուրեանի եղբայր Աբասի կողմէ Պլովտիվի (Ֆիլիպէ) մօտ կառուցուած է Բաչկովա անուն վանքը, որ հնագոյնը կը նկատուի Բուլկարիոյ վանքերէն։

Պուլկարիոյ մէջ հայկական վաղեմի ընտանիքին գոյութիւնը եւ վերոյիշեալ աւանդավէպի հերոս, Բուխարեստի հիմնադիրը նկատուող, Բուկորի անուան միջեւ կը կասկածինք որ խնամիական կապը ըլլայ, մանաւանդ որ Բուկորը եւս իբր Պուլկարահայ կը յիշուի աւանդավէպին մէջ, Բակուր, (Բան) անուան թերեւս մէկ աղաւաղումն է Բուկորը, որ հաւանական է Բակուրեան փարթամ ընտանիքի շառաւիղներէն մէկը ըլլայ ։

Դժբախտաբար շատ ժլատ են դէպի Ռումանիոյ հարաւակողմը՝ Վալաքիա եւ Բուխարեստ կատարած գաղթերու մասին եղած փաստերը ։ Թերեւս կարեւոր փաստ կրնան ծառայել Վալաքիոյ մէջ գտնուող ռումէն եկեղեցիներու եւայլ յուշարձաններու կրած ազդեցութիւնները հայկական ճարտարապետութենէն ։ Գիկա — Բուդեշտ հանգուցեալ մեծանուն ճարտարապետը որ իր մէկ աշխատութեան մէջ ուսումնասիրած է նաեւ հայ ճարտարապետութեան հետքերը Վալաքիոյ մէջ, կ'ըսէ թէ «այդ ազդեցութիւնը ի յայտ եկաւ դարերու ընթացքին ԺԴ.էն ԺԷ. դարուն ։ Շարունակելով կը գրէ — « Գաղթած հայ արուեստագէտները իսկապէս որ իրենց ճամբու ընթացքին Վալաքիոյ մէջ չհանդիպեցան գոթական դպրոցի պատկանող ընկերակցութեանց, որոնք տարածուած էին Մոլտավիոյ մէջ, այնպէս որ անոնք անխափան կրցան կիրառել իրենց արուեստը ԺԴ.էն մինչեւ ԺԷ. դարը»։

Ուրիշ Ռումէն մեծ ճարտարապետ մը, հանգուցեալ Գէորգէ Բալշ, որ անհուն սիրով պրպտած է նաեւ հայկական ու վրացական արուեստի ազդեցութիւնները ռումէն ճարտարապետական յուշարձաններու վրայ Վալաքիոյ մէջ, կը թուէ Կոզինայի վանքին եկեղեցին, կառուցուած1386ին ինչպէս եւ նոյն շրջանին կառուցուած Տիսմանայի վանքը, որոնց վրայ ակներեւ է հայկ. ոճը ,եւկ'ըսէ թէ անոնք ուղղակի ազդեցութիւն կրած են հարեւան Սերպիոյ ճամբով ուր եւս կարեւոր տեղ գրաւած էին վերոյիշեալ ազդեցութիւնները։ Ան հայ ճարտարապետութեան ազդեցութիւններ կը գտնէ նաեւ Դէալի վանքի եւ մասնաւորապէս Արճեշի զարդաքանդակներուն վրայ, ինչպէս նաեւ Տրգովիշտէի, Գոլեշտի, Վըկրէշտի եկեղեցիներուն ու Պուքրէշի Մետրոպոլիտարաններու վրայ։ Այս վերջնոյն մասին Գր. Գայլով Բալշի այս կարծիքը յայտնած է տարիներ առաջ տակաւին , կ'ըսէր թէ այդ ազդեցութիւնն է թերեւս պատճառը որ Լառոսս հաւանական կը գտնէ թէ հայ եպիսկոպոս մը կառուցած էր զայն։ Բայց Վալաքիոյ մէջ հայկական ճարտարապետութեան մեծագոյն ազդեցութիւնը կրած է Արճէշի հռչակաւոր ու գեղեցկակերտ վանքը՝ կառուցուած 1515 — 1518ին ։ Անոր կրած անունն էր որ տարիներ առաջ իբրեւ փաստ ծառայեց ռումէն մեծ պատմագէտ Բոգատն Հաժտեուին ապացուցանելու թէ ԺԳ. դարու հայ գաղթականութեան մը ծնունդն էր Արճէշը, գաղթականութիւն, որ գալով Վանայ լճին մօտ գտնուող Արճէշ քաղաքէն, նոյն այդ անունը իր հետ բերած էր մեծ պաշտումով ու այդ անունով ալ կոչած քաղաքը, գետը եւ վանքը։ Հաժդեու շարունակելով կ'ըսէ,— «Շինելով եկեղեցի մը, հայկական ոճով, ընդունելով կաթոլիկութիւնը, եթէ երբեք առաջուընէ կաթոլիկ եղած չէին, պապէն ստացան եպիսկոպոս մը, բայց Ռումանացիները ճնշուելով, փոխադրուեցան Տրանսիլվանիա — Տըլմաչ, իսկ հին հայկական եկեղեցին որ յաճախ նորոգուած է, բայց միշտ պահելով ճարտարապետական ու զարդական հայկական ոճը, դարձաւ Ունկրու Վալաքիոյ մետրոպոլիտարան, յետոյ ալ վանք եւ ի վերջոյ եպիսկոպոսարան ։

ՍՈՒՐԷՆ Ե. ԳՕԼԱՆՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԱԼՊՈՄ, թիւ 4 եւ 5, բազմաթիւ գեղեցիկ նկարներով եւ խմբանկարներով։ Հրատ. Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութիւն, Հալէպ ։ Տարեկան բաժնեգին 2.50 տոլար (12 թիւ)։ Հասցէ. — Peintre Avo. Alep (Syrie)։

ԳՐՊԱՆԻ ՕՐԱՑՈՅՑ 1950ի (պատկերազարդ), ճոխ եւ խիտ պարունակութեամբ։ Գին ամէն տեղ 100 ֆրանք։ Հասցէ.— Onnig Varjabedian, 75 rue de la Loubière, Մարսէյլ ։

Աղբիւր Սերոբի յիշատակին

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Փարիզի շրջանի Մ. Եօթնեղբայրեան — Աղբիւր Սերոբ խումբը, գեղեցիկ գաղափար մը յղացած էր, Աղբիւր Սերոբի սպանութեան 50ամեակին առթիւ յիշատակի երեկոյ մը սարքելու :

Հանդէսը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի երեկոյ Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ, ի ներկայութեան հաւատաւոր բազմութեան մը:

Մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեան պահուն, երգուեցաւ Հերոսին երգը՝ «Գնդակ որոտաց» , որ լսուեցաւ խոր երկիւղածութեամբ: Եւ ապա , օրուան Նախագահը ընկեր Շ. Միսաքեան, Աղբիւր Սերոբի կեանքէն քանի մը սիրուն դրուագներ յիշելով ըսաւ.

— «Օսմ. Սահմանադրութեան առաջին տարիներուն, գրատուն մը ունէինք Պոլիս: Գիրքեր, պատկերներ ծրնեւէն: Ցուցափեղկին մէջ կ'երեւային մեծադիր նկարներն ու խմբանկարները Աղբիւր Սերոբի, Գէորգ Զաւուշի եւ ուրիշ բազմաթիւ հերոսներու: Մաքսատան քիւրտ բեռնակիրները — անոնք որ բռնած էին 1895 — 96ին ջարդուած հայ աշխատաւորներուն տեղը— ահագին բեռները վար դնելով, կը համախմբուէին ցուցափեղկին առջեւ, ու կը դիտէին, իրարու կը ցուցնէին Աղբիւր Սերոբը: Եւ այսպէս ամէն օր, միշտ նոր դէմքերով: Հարցուցինք թէ կը ճանչնա՞ն :— Ա՛յ խեղճ քաղքցի, դուն ի՞նչ գիտես, ես երկու տարի անոր քով ծառայած եմ: Ի՛նչ իկիտ, ի՛նչ իկիտ: Հայպա կի՞նը...

« Քիւրտը, այսպէս խոնարհելով քաջին, քաջութեան առջեւ, դաս կուտար մեր շատ մը ուսումնականներուն, որոնց համար դեռ երէկ «աւազակներ» էին Սերոբներն ու Անդրանիկները: Եւ դարձեալ Քիւրտն է որ կ'երգէ,— « Սերոբ փաշայի կռիւը կը նմանի հին մարգարէներու կռուին».— « Սերոբ փաշայի կռիւը կը նմանի Արաբիայի բարակ նիզակով քաջերու կռիւին» :

« ... Սերոբները հայ ժողովուրդի ճակտէն սրբեցին ստրուկի, վախկոտի արատը, Պուշկիններու անարգանքը,— «Դուն ստրուկ ես, դուն վախկոտ ես, դուն Հա՛յ ես»:

« ... Մեր հերոսները ոչ միայն քաջ էին, այլ եւ իմաստուն: Գիտէին թէ ինչու կը զարնեն, ո՛ւր պէտք է զարնել եւ երբ: Անոնք իրենց արիւնով քանդեցին սահմանները» :

Ընկերակցութեամբ Ս. Մեսումենցի (դաշնակ), Օր. Մուրատեան երգեց «Կիլիկիա»ն: Ընկ. Զ. Ղարիպեան արտասանեց Սիամանթոյի «Անդրանիկ»ը խոր յուզումով:

Օրուան առաջին բանախօսը, ընկեր Խ. Մկրտիչեան խօսելով Աղբիւրի կեանքէն, յիշեց պատկերներ այն լեռներէն, ուր ատեն մը, իբրեւ արծիւ թեւերը լայն բացած՝ հերոսը կը հսկէր Հայոց գիւղերուն վրայ: Վա՛յ այն Քիւրտին կամ Թուրքին, եթէ փորձէին յարձակիլ Հայերու վրայ: Ան ամէն տեղ էր: Եւ որպէսզի այս մեծ Հային անունը միշտ վառ մնայ, ընկերը չեշտեց .

— Հոս ոչ Սոխորդ է եւ ոչ Տարւորիկ , ուր ծնաւ եւ նահատակուեցաւ : Եւ ոչ ալ այն վանքը, ուր կը հանգչի իր գլուխը: Ըլլալով հեռու այն վայրերէն, ինծի համար շատ դժուար է խօսիլ Սերոբի մասին: Բայց կրնամ հպարտօրէն ըսել թէ, Աղբիւր եղաւ Հայոց մեծագոյն առաջնորդներէն մէկը: Ան թրծուելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան քուրային մէջ՝ զէնքը ձեռքը, ծառայեց իր ազգին մինչեւ վերջին շունչը: Շատ է թիւը այն Սերոբներուն, որոնք գիտցան զարնել եւ զարնուիլ: Մենք պէտք է պաշտենք Սերոբը այնպէս, ինչպէս քրիստոնեաները կը պաշտեն Յիսուսը: Եթէ Վարդան մեզ ապրեցուցեր է 1500 տարի, Սերոբ նոյնպէս մեզ պիտի ապրեցնէ 1500 տարիներ: Վառ պահենք յիշատակը մեր այս հերոսներուն: Հաւատանք Հայուն ուժին եւ քաջութեանը: Զի հաւատքն է որ պիտի կրնայ ապրեցնել մեզ դարէ դար :

Օր. Ա. Քէօսէեան, ընկերակցութեամբ Ա. Մեսումենցի (դաշնակ), երգեց «Գարահիսար»ը : Յետոյ, ընկեր Սերոբեան, արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Յարգանք քեզ»ը, ջերմ ծափերու մէջ:

Վերջին բանախօսը՝ Տիկին Էլլէն Բիւզանդ , սկսելով Սերոբ Աղբիւրի մանկութենէն, ատաղձանաբար պարզեց այն բոլոր գաղտնիքները, որոնց շնորհիւ, մեծ յեղափոխականը արժանացեր էր այս մեծ անունին: Հակառակ հարուստի զաւակ ըլլալուն, հայրն ու մայրը, իր սրտին մէջ դրոշմեր էին հայրենիքի եւ ազատութեան սէրը : Շեշտեց թէ, Սերոբ արդէն յեղափոխական էր յեղափոխութենէ առաջ: Երբ ծնաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, մտաւ Անոր ծոցին մէջ: Անկէ վերջ, Անոր շունչին տակ, թրծուելով դարձաւ իրական պատուհաս մը թշնամիներու գլխին: Իր քաջութեան համբաւը տարածուեցաւ ամբողջ Թուրքիայի մէջ, ուր շատ մը ցեղապետներ երկիւղածութեամբ կը յիշէին իր անունը: Սերոբի զուգընթաց, կիներու պատմութեան մէջ իբրեւ «լուսաւոր դէմք» յիշեց նաեւ կինը՝ Սօսէն, որ նոյնքան եռանդով եւ, հաւատարմօրէն կռուեր էր իր կողքին :

Տիկին Էլլէն Բիւզանդ պարզելով Աղբիւր Սերոբի յատկանշական գիծերը, աւելցուց.

— Ահա դէմք մը, որ որքան ազնիւ նոյնքան մեծ էր: Ան, ամէն բանէ առաջ՝ վեր բռնեց Հայոց ազատութեան դրօշը: Հակառակ Կարմիր Սուլթանի սպառնալիքներուն, ան մնաց միշտ անյողդողդ: Ան չհաւատաց անոր մեղրածոր խօսքերուն: Բայց աւաղ, գտնուեցաւ Յուդայ մը, որ քանի մը արծաթի փոխարէն ծախեց իր տէրը: Եւ ահա իր ազնիւ գլուխը ցիցի մը վրայ : Պարտուա՞ծ ,ոչ երբեք, այլ յաղթական այդ գլուխը ներկայ եւ ապագայ սերունդներու մեծ խորհրդանիշը պիտի դառնայ, եթէ երբեք անոնք ուզեն ապրիլ իբրեւ ազգ, ազգերու պատմութեան մէջ:

Ընկեր Զ. Մուրատեան, սահուն առոգանութեամբ մը արտասանեց Սիամանթոյի «Զօն»ը: Օր. Մուրատեանի երկու երգերէն վերջ, ընկեր Շ. Միսաքեան հանդէսը փակեց հետեւեալ խօսքերով.

— Վայ այն ժողովուրդին որ երգ չունի: Երգ ուրախութեան, երգ աշխատանքի, երգ սիրոյ եւ երգ նոյնիսկ աստուածապաշտութեան: Մեր ժողովուրդը ունի եւ մէկը եւ միւսը: Մեր չարականներէն անգամ լոյս կը կաթի.— « Առաւօտ լուսոյ...»: Դարերէ ի վեր գոց էք ըրած օրացոյցին սուրբերը, զանազան ճգնաւորներ եւ պահք պահողներ: Իսկ մեր ազգային օրացո՞յցը, իր Սերոբներով, Մուրատներով, Անդրանիկներով: Յիսուն տարի վերջն ալ ազատութեան կարօտն է որ կը վառէ մեր հոգին: Դիմանալ, դիմանա՛լ , ինչպէս անոնք դիմացան լեռ ու ձոր սարսելով ...

Ժողովուրդը խորապէս ներշնչուած Աղբիւր Սերոբի յաւէտ անթառամ յիշատակէն՝ մեկնեցաւ, իր հետ տանելով յոյսի, հաւատքի եւ ազատութեան ոգին:

Այս առթիւ բազմաթիւ օրինակներ ծախուեցան իր լուսանկարէն :

ՊԱՐՄԱՆԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Մենք ալ տօնեցինք Դաշնակցութեան Օրը, պատշաճ հանդիսաւորութեամբ :

«Փամ Փորտան»էն վերջ զոր երգեց երգչախումբը, օրուան նախագահը, ընկեր Ս. Ընտրիկեան հանդէսին բացումը կատարելով ըսաւ.— « Պաշտամունք ունեցէք ձեր հարազատ հերոսներուն հանդէպ, որոնք կեանքի լեղին քամեցին, յանուն ազատութեան: Ամուր կեցէք տարագրութեան այս դժնդակ օրերուն, աւելի քան երբեք վառ պահեցէք հայրենիքի կրակը, Ազատ Հայաստանի բոցը »:

Երգչախումբը երգեց « Մշակ բանուոր»ը եւ «Մենք անկեղծ զինուոր ենք»: Յետոյ արտասանեցին ու երգեցին ընկերներ Տ. Աղնաւուրեան, Ն. Փոշեան, Ա. Սարգիսեան (հակառակ իր փոքր տարիքին, արտասանեց կտոր մը Ահարոնեանէն, սահուն առոգանութեամբ), նոյնպէս փոքրիկն Զ. Սարգսեան (Հէյ ջան Երեւան), Յ. Պետիկեան , Ռ. Մարգարեան, Օր. Ա. Ընտրիկեան, ընկեր Ս. Թութունճեան :

Օրուան բանախօսը, ընկեր Մ. Միրզէն պարզելով Դաշնակցութեան դերը, փաստերով հաստատեց գաղութներու մէջ կատարած աշխատանքը: « Եթէ մենք ժամանակին դիմած ենք զէնքին, կը նշանակէ թէ փրկութիւնը անոր մէջ է եղած, այժմ անհրաժեշտ է զէնքը փոխարինել գաղափարական գործունէութեամբ, ուսուցանելով նոր սերունդին իր մայրենի լեզուն ու պատմութիւնը, որի միջոցով փրկած կ'ըլլանք գայն ձուլումէ: Ի զուր կը փորձեն խոչընդոտ ըլլալ անոնք որ չեն ուզեր մեզի հետ քալել: Պէտք է միանանք, ձեռք ձեռքի տանք, կազմենք մէկ ընդհանուր ճակատ, հարթելու այն ճանապարհը, որ մեզ կը տանի դէպի լուսաւոր ապագան: Մեր ուզածն է ազատ եւ ամբողջական հայրենիք »:

Հանդէսէն վերջ սկսաւ խնջոյքը, տեւելով մինչեւ առաւօտ: Բազմութիւնը հեռացաւ խոր տպաւորութեամբ:— Վաղ – Աստղիկ

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Յովհաննէս Քէչէճի անուն Հայ մը, որ դատի քաշուած էր 16 տարեկան Թրքուհի մը անպատուած ըլլալու ամբաստանութեամբ, խլամացած է եւ պիտի ամուսնանայ աղջկան հետ: Իր նոր անունն է՝ Հայրէտտին Թիւրքօղլու: Դատարանը անպարտ արձակեց ամբաստանեալը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԴԱՐԲԻՆԸ

Դուն շատ բարի մարդ ես, Ռէս Վարդան , Աստուած քո տունն ու օճախը, զաւակներդ անվտանգ պահէ, դուն Հայու սիրտ ունիս, տաք ու բաբախուն:

Ռէս Վարդանին սրտին ու աչքերուն մէջ՝ ուրախութեան կայծեր ծագեցան, ուրախ էր որ, «համր»ը խօսեցաւ, մանաւանդ՝ հայերէն լեզուով: Ու հարցուց.— Ո՞ր տեղացի ես, զարիպ աղբեր :

— Հարկաւոր չէ այդ, պատասխանեց հիւրը:

= Ձեր անո՞ւնը:

— Հրաչ: = Հրա՞չ: — Այո: = Ո՞ւր կ'երթաք:

— Ես ալ չեմ գիտեր, թէ ուր կ'երթամ , բայց, գլուխս առած՝ կ'ուզեմ թափառիլ հայկական գիւղերը, տեսնել զանոնք, լսել անոնց խօսքն ու երգը, ցաւն ու տրտունջները :

= Որ այդպէս է, ինչո՞ւ համրի երեւոյթ առած ես :

— Բանի համր կը ձեւանամ, որպէսզի աւելի շատ բան լսեմ, որպէսզի մարդիկ ինձմէ չքաշուին ու սրտաբաց՝ ամէն ինչ ըսեն, ամէն բան ազատօրէն արտայայտուին :

= Ազգի գործերուն համա՞ր է:

— Չեմ գիտեր ...

= Ո՞ր գիւղը երթալ կ'ուզես :

— Ուր որ Հայու գիւղեր կան :

= Չե՞ս ուզեր հոս մնալ:

— Որո՞ւ մօտ :

= Իմ տունս, այ տնաշէն, միթէ Ռէս Վարդանը մեռա՞ծ է, մէկ հոգի պահելու կարողութիւն չունի՞մ կարծես :

— Շնորհակալ եմ, Վարդան աղբէր, ըսաւ Հրաչ ու գինիի գաւաթը վեր վերցնելով՝ խմեց Ռէսի ու անոր տան կենացը :

= Ի՞նչ գործ կրնաս ընել, հարցուց Ռէսը Հրաչին՝ հետաքրքիր ու անհամբեր:

— Ես... ես, արհեստով դարբին եմ...

= Վայ դու բարով եկար, մեր տղայ, քեզ Աստուած է ղրկեր մեր գիւղը, — բացականչեց Ռէսը ու գինիի գաւաթը հոսեցուց կոկորդն ի վար :

— Շա՞տ պէտք ունիք դարբինի :

= Շատ պէտք, այդ ալ խճ՞սք է որ կ'ըսես , երբ մեր գիւղացիները իմանան որ դուն դարբին ես՝ քեզ բոնի հոս կը պահեն:

— Ինչու, պատասխանեց Հրաչ՝ քիչ մը ինքն ալ հետաքրքիր :

= Տօ եղբայր, դուն չե՞ս գիտեր որ մենք ունինք խոփեր, մանգաղ, կացին, բրիչ, ու հազար ու մի տեսակ գործիքներ՝ որոնք ժանգոտած են, կոտրուած, ծռած, անգործածելի վիճակի մէջ: Ատոնք շինող ու նորոգող մը պէտք է, չէ՞ ,ըսէ, ղուրպան քեզ, սո՞ւտ կը խօսիմ, հը՞, ըսէ, քո հոգուն մատաղ, դէ խօսէ ...

Հրաչ կը զգար որ իր արհեստին յայտնումով՝ ծերունի Ռէսը աւելի ոգեւորեց :

Մտերմութեան կապ մը կը սկսէր իրենց միջեւ, աւելի ուժեղ ու հաստատ: Փորձելու համար Ռէսը՝ Հրաչ հարցուց անոր:

— Աշխատանոց ունի՞ք հոս :

= Աշխատանո՞ց ... — Այո :

= Չէ, քեզ ղուրպան, չունինք, բայց, որ դուն կենաս, հէնց վաղը առաւօտ, վաղը առաւօտ, այո, ջորիներս կ'առնեմ, կ'իջնեմ քաղաք, կը բերեմ ամէն բան, միայն դուն «հա» ըսես ....

Հրաչ գլուխը կախեց ու սկսաւ մտածել, երկընտրանքի մը առջեւ, գտնելով ինքզինքը: Այո՞ ըսէր՝ թէ ոչ :

= Կ'ուզե՞ս մնալ, հը՞, կը հարցնէր Ռէսը՝ Հրաչին աչքերուն նայելով :

— Գիւղացիները համաձա՞յն են քեզի հետ :

= Օ՛ օ՛, հօ, դուն ուրեմն Ռէս Վարդանին ով ըլլալը չես գիտեր: Որ ես իմ էս մէկ մատս վեր հանեմ՝ էդ գիւղացիները բոլորն ալ էն մատիս կը նային, ըսեմ իրենց գացէք մեռէք,— կ'երթան մեռնելու, գացէք ծով ինկէք,— կ'երթան ծով թափիլ, որ ես կամ՝ եւ գիւղը ես եմ, իմ խօսքով էն Զորթաննեց Բէչոյի կտուրի վրայի արագիլն անգամ կը թռի կ'երթայ ...

Հրաչ մտիկ կ'ընէր ու գիւղացիին պարզ ու միամիտ խօսքերը թեթեւ ժպիտ մը կ'ուրուագծէին իր այտերուն վրայ :

— « Որ ըսեմ գացէք մեռէք »...

Ռէսին խօսքերն էին, միամիտ սրտէ մը ժայթքած, բայց հաստատ, հաւատաւոր ու վճռական :

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը նոր օրէնք մը հաստատեց, որուն համաձայն միայն քաղաքային ամուսնութիւնները օրինական արժէք ունին, 1950 յունուար 1էն սկսեալ: Կրօնական պսակը կրնայ շարունակուիլ, բայց օրինական ուժ չունի :

ՄԻԱՅՆ ՄԷԿ ՄԱՆՈՒԿ ողջ մնացած է այն օդանաւէն որ 29 տարեկիցներ կը փոխադրէր Նորվեկիոյ մէջ եւ որ արկածի հանդիպած էր կիրակի օր: Խուզարկուները ջախջախուած օդանաւին բեկորներուն մէջ, գտան 12 տարեկան վիրաւոր տղեկ մը, Ալալի, որ Փրանսերէն գիտէր եւ անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրեցին: Միւս ուղեւորները, 35 հոգի, մեռած էին: Հրաշքով փըրկուած տղան հազիւ կրնար խօսիլ: Օդանաւը ջախջախուած էր Նորվեկիոյ լեռներուն մէջ եւ դիակները ածխացած էին:

ՍԵՐԺ ԼԻՖԱՐ, Օփերայի հռչակաւոր արուեստագէտը, որ միշտ կ'ամբաստանուի թէ պարած է ի ներկայութեան Հիթլէրի, արկած մը անցուց առջի օր: Սէնթ Էթիէնի մէջ պարելէ վերջ, երբ տուն կը վերադառնար կէս գիշերին, ինքնաշարժ մը իր կառքին ետեւէն հասաւ Սէն Շամոնի մօտ եւ կեցուց: Քանի մը հոգի զինքը առին իրենց կառքին մէջ, զարմանք պատճառելով իր բարեկամներուն: Չորս ժամ վերջը մէջտեղ ելաւ: Դիմադրական ճակատի ռազմիկներ գիւղ մը տանելով զինքը, երկրպագել տուած են հայրենասէրի մը յիշատակարանին առջեւ եւ յետոյ արձակած, առանց նեղելու:

ԱՆԴԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Ազգ. ժողովին դատական յանձնախումբը բաւարար փաստեր չէ գտած, վերջին մահափորձին առթիւ: Ազատ արձակուած են երկու ամբաստանեալները, անդամ «Միլլէթ» կուսակցութեան:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ).— Սթերլին 980 (915), տոլար 349 (400), զուից. Փր. 80.90 (93), Նափոլէոն 4460, զուից. ոսկի 4320, սթերլին 5220, տոլար (20) 21.560, ձոյլ ոսկի 631 հազար Փր.:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ ինքնաշարժի արկածի մը հետեւանքով ծանրապէս վիրաւորուեցան Յովհաննէս Գալստեան? եւ Երուանդ Պըրտիկեան, նաեւ ուրիշներ՝ թեթեւօրէն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԱՐԿԱԾԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Հրապարակաւ իմ խորին շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ բոլոր ընկերներուս, ազգականներուս, բարեկամներու եւ մասնաւորաբար Ֆ. Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի ընկերուհիներուն որոնք անձամբ եւ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին եւ մխիթարեցին մեզ՝ կնոջս պատահած ծանըր արկածին առթիւ:

Վիէնէն Պետրոս Մանուկեան

ԽՄԲ.— Տիկին Մանուկեան գործարանին մէջ, աշխատանքի պահուն իր աջ ձեռքին չորս մատները մեքենային տակ մնալով կտրած են: Վիրաբուժական ծանր գործողութենէ մը վերջ, այժմ կը դարմանուի հիւանդանոցին մէջ: Արագ ապաքինում կը մաղթենք ծրաջան հայուհիին :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի, 27 Նոյեմբեր, Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին Chatouի խումբերուն դէմ, պահեստին ժամը 13.15ին, Ա.ը ժամը 15ին: Հ. Մ. Մ.ի կրտսերները (cadet) Cheminots Ouestի դէմ ժամը 15ին:

Ժամադրութիւն Porte d'Italie ժամը 11.45ին, մէթրօ Mairie d'Issy նոյն ժամուն: Ըլլալ ճշդապահ, նկատի ունենալով ձմեռնային ժամերու փոփոխութիւնը եւ մարզական կարգապահութեան խըստութիւնը :

Երգահանդէս

ՅՈՅՆ ՅԱՅՏՆԻ ԵՐԳՉՈՒՀԻ

ԱՄԱԼԻԱ ՁԻԱՆԷԹԹՈՍԻ

Ուրբաթ, 25 Նոյեմբեր, ժամը 21ին, Salle Chopin – Pleyel, 8 rue Daru (métro Ternes):

Ծրագիր: Դասական եւ ՅՈՅՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ:

Տոմսերը 100էն 400 Փրանք: Դիմել սրահը եւ Durandի:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ԱՆՏԻՑԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ համար խոհարարուհի մը եւ ծառայող տիկին մը, ինչպէս եւ ընդհ. գործերու համար պաշտօնեայ մը (այր): Դիմել Պ. Սարաֆեանի, 20 Passage des Petites Ecuries, Paris (10):

La Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ, Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր. Կապոյտ Խաչի, ինչպէս նաեւ Փրանսական ընկերվարական կուսակցութեան (S. F. I. O.) տեղական մարմնին:

27 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ave. Victor Cresson, métro Issy :

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝ ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ:

Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ կը խօսին երեսփոխան – նախկին նախարար **Ed. Depreux** եւ Իսիի փոխ – քաղաքապետ **Sylvestre:**

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Մառի ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. Աստղիկ ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Օր. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ (երգ), ընկեր ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. ՕՂՏԱՅԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Ռէժին Օ-ՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար, Opéra – Comiqueէն) ընկերակցութեամբ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ: Պարի մըրցում զանազան մրցանակներով: Կը ներկայացուի « ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ »: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

Ժամը 20էն վերջ եւրոպական պարեր, նուագախումբ Garo Sarian: Տոմսերը ապահովել ընկերներէ եւ սրճարաններէ :

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, պատուոյ նախագահութեամբ V. Savineի, conseiller général et maire de Gardanne):

Նախաձեռնութեամբ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Էքսի «Քեռի» խումբին եւ Նոր Սերունդի Վարանդեան խումբին:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. (Գեղունի) տան մէջ :

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Ֆրանսական ընկերվարականներու կողմէ պիտի խօսին ROGER CARCASSOUNE Senateur des Bouches du Rhône եւ մեր երիտասարդ բարեկամը ROGER GERDA:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մուտքը ազատ է :

Տարեկան պարահանդէս

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը « ՃԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ », Նոր Սերունդի կարող ուժերու կողմէ:

Կէս գիշերէն յետոյ եւրոպական պար, ղեկավարութեամբ լաւագոյն նուագախումբի մը:

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ :

Աղբիւր Սերոբի յիշատակին

ՎԱԼԱՆՍ.— « Աղբիւր Սերոբի» նահատակութեան 50րդ տարեդարձին առթիւ յարգանքի երեկոյթ մը կազմակերպուած է Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին էմջ: Պիտի խօսի ընկեր ՄԱՐՎԱՆ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ բարեկամները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Գամեր Գափամաճեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Նոյ. 27ին Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իր ծնողքին ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿ. ՍԻՄՈՆ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆՆԵՐՈՒ յիշատակին, իր մօր Տիկ. ՊԻՍՏՈՍ Ս. ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆի մահուան առջին տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները :

ԿԸ ԳՆՈՒԻՆ

Ամէն տեսակ ապրանք Soldés, նորաձեւութենէ ինկած, նոյնիսկ պզ կասութիւններով (défaut): Դիմել Թերթին վարչութեան ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՆԱՄԱԿՈՎ ՄԸ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Պ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ: Նիւթ՝ «Հայաստանի տնտեսական աշխարհագրութիւնը եւ հարստութիւնները»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ գիշեր, Փրանսական վարժարանին մէջ, 69 rue d'Arcueil, Salle Jaurès: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Սիամանթօ խումբի վարչութիւնը բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը ճիշդ 8.30ին, 78 rue Rabelaisի սրահին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղին ժողովը այս ուրբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Պար Վիտուալի սրահին մէջ:

ՓՈՐԹ Տ'ԻԹԱԼԻԻ Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 2.30ին ընկերուհի Նուարդ Եղիազարեանի բնակարանը, 12 rue de Paris, Ժանթիյեի: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՌՈՄԱՆ.— Դերասան Մարութեանի ներկայացման պատճառով (Վալանս), Հ. Յ. Դ. Ռոմանի «Քեռի» խումբի դասախօսական ժողովը յետաձգուած է Դեկտ. 2ին, ուրբաթ օրը միեւնոյն վայրին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի անդամուհիներու ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՏԷՍԻՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի վարչութիւնս ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսիլիոյ Շրջ. վարչութեան կազմակերպած բացառիկ դասախօսութիւնները, Նոյեմբեր 22էն մինչեւ Դեկտ. 14: Ընդհ. դասախօս ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ :

2.— Լէ զ'Օլիվ, «Օհանջանեան խումբ», այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին: Նիւթ՝ «Աշխատանքը հայ ժողովրդական երաժշտութեան մէջ»:

3.— Սէնթ Մարկրիթ, «Ակնունի» խումբ, այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին: «Ա. Ահարոնեանի ազատութեան ճանապարհին»:

4.— Լա Սիոթա ,«Հրայր» խումբ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Նիւթ՝ «Խաչատուր Աբովեան եւ իր Վէրք Հայաստանին»:

(Շար.)

ԹԱՏՐՈՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 27 Նոյեմբեր, ժամը 14 — 25: Centre Administratif Social շքեղ սրահներուն մէջ, Place de l'Hôtel de Ville, Անիէռ :

Կը ներկայացուի «Ադամեան թատերախումբի» կողմէ, ղեկավարութեամբ ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆի, Շիրվանզադէի ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ եւ կատակերգութիւն մը ՎԱՐԶՈՒ ՍԵՆԵԱԿ :

Ճոխ պիւֆէ: Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ :

SALLE GAVEAUի ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 11ի կիրակի, ժամը 5ին

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳԸ

Փարիզահայ երգչախումբին

Ղեկավարութեամբ Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի, Օր. Ի. ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆի, եւայլն :

ՓԱՓԿԱՃԱՇԱԿՆԵ՛Ր...

ԲՈԼՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐԷՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ

BOSPHORE ՄԱՐՔԱՅՈՎ

ՀԷԼՎԱՆ (ՀՐՈՒՇԱԿ) —— ԼՈԽՈՒՄԸ —— ԵՒ ԱՆՆԱՐԱՏ ԹԱՀԻՆԸ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 25 Novembre 1949 Ուրբաթ 25 ՆՈՅԵՄԲ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.6009–Նար շրջան թիւ 1420

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՐՏԵՍԱԽՏ

Անցեալ օր պատահաբար գործածեցինք այս բառը, երբեւ համաճարակ մը որ վարակած է ամբողջ արեւելեան Եւրոպան :

Դըրդադէն դատեր տարին տասներկու ամիս, լրտեսութեան մեղադրանքով: Եւ մանաւանդ վերջին ամիսներու ընթացքին, ինչպէս կը կարդաք ամէն օր:

Թունդ պոլշեւիկեան բերք մը, որ գլուխներ կը հարթէ պարբերաբար:

1936ին, իրարու ետեւէ «մաքրուեցան» կուսակցութեան վարիչները, Լենինի անմիջական գործակիցները,— հիմնադիրներ, տեսաբաններ, քարոզիչներ, խմբագիրներ, զօրավարներ եւ ուրիշ ականաւոր դէմքեր:

Մահազանգը հնչեց Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեան վրայ: Մոսկուայէն մինչեւ յետին ծայրագաւառը: Առանց երկրամասի, ազգի, ցեղի, սեռի եւ տարիքի խտրութեան :

Ազատ չմնաց հանրային ծառայութեան որեւէ ասպարէզ,— պետական, կուսակցական, քաղաքական, տնտեսական կամ ուսումնական: Լախտը իջաւ գլուխէն մինչեւ ստորադասը, ահուսարսափի մատնելով միլիոնաւոր քաղաքացիներ :

Մեր մինուճար հայրենիքն ալ կրեց ահաւոր, մահացու հարուածներ, որոնց վաւերական եւ մանրամասն պատմութիւնը մինչեւ այսօր մութ կը մնայ:

Մինչեւ այսօր ալ Երեւանցիները իրենք չեն բարեհաճած որեւէ լուսաբանութիւն հաղորդել, խմբովին եւ պարբերաբար աքսորուած ուսուցիչներու, բանաստեղծներու, գիտնականներու, մասնագէտներու, պետական պաշտօնեաներու կացութեան մասին: Ո՞ւր են: Ո՞ղջ են թէ մեռած: Ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս մեռած են:

Գոնէ բարեհաճէին ցանկերը հրատարակել, իրենց վերագրուած յանցանքներով:

Մանաւանդ որ, խնդիրը կապ ունի ամբողջ սերունդի մը ճակատագրին, հետեւաբար եւ հայրենիքի ապագային հետ :

Կարելի՞ է մոռնալ մեր ժամանակակից պատմութեան այս եղերական գլուխը, ամէն անգամ որ «լրտեսական» դատեր կը սարքուին արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ երկիրներուն մէջ, հետեւողութեամբ Մոսկուայի :

Նոյն հրէշային յերիւրանքները: Նոյն «խոստովանութիւնները»: Դատավարութեան նոյն խեղկատակութիւնները :

Ամբաստանեալներն ալ՝ ճիշդ անոնք որ համարձակած են գլուխ վերցնել: Որոշ տեսակէտ յայտնել: Քաղաքականութիւն վարել համաձայն երկրի եւ ժողովուրդին իրական շահերուն, հետեւելով հանդերձ Մարքս – Լենինի վարդապետութեան :

Անշուշտ իրական լրտեսներ ալ կան, ինչպէս ամէն տեղ:

Կան միջազգային գործակալներ, որոնք պղտոր խաղեր կը սարքեն, ի հաշիւ այս կամ այն պետութեան:

Կան լրտեսական եւ հակալրտեսական ցանցեր, ի սփիւռս աշխարհի: Քաղքենի – դրամատիրական կոչուին թէ բանուորա–գիւղացիական: Բոլշեւիկները ի՛նչ «լաուրիատ»ներ հասցուցած են այս ճակատին վրայ...

Այս չէ մեր հասկցած լրտեսախտը:

Այլ՝ սա բոլշեւիկեան մասնագիտութիւնը, որ ինքն իր գլուխը կ'ուտէ: Իր տունը – տեղը կը քանդէ: Իր իսկ զաւակները, հարազատները կը բզկտէ, կը լափէ, ինչպէս երբեմնի Մողոքը:

Հատորները պիտի չբաւէին, պատկերացնելու համար այս համաճարակին աւերները, որոնք այժմ կը ծաւալին արբանեակ երկիրներուն մէջ :

Պուլկարական կառավարութիւնը (բոլշեւիկ) առջի օր կը հաղորդէր թէ «արկածով» մեռեր է դատաւոր Թրամաթարով, որ ընդհ. դատախազի պաշտօն պիտի վարէր վաստակաւոր բոլշեւիկի մը՝ Քոսթովի դատավարութեան առթիւ:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ մարդը անձնասպան եղած է, չուզելով կատարել իրեն պարտադրուած անարգ պաշտօնը :

Պերճախօս պարագայ մը, համատարած ողբերգութեան մէջ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի ՋՈՒՐ ԿԸ ՑՈՂՆԻՆ

Համեստ, հոգի տղաքներ կան որոնք երբեմն ոտանաւորներ կը ղրկեն, խնդրելով որ սրբագրենք, յարմարցնենք եւ տպենք:

Անշուշտ քաջալերութեան կը սպասեն: Բայց, միշտ ալ յուսախաբ կ'ըլլան: Հակառակ մեր բոլոր բարեացակամութեան:

Կ'ըմբռնենք իրենց տառապանքը: Յոյզեր, սարսուռներ կը զգան եւ կ'ուզեն արտայայտել: Ընդհանրապէս հայրենիքի սէրը, ազատութեան կարօտն է որ տողեր չարել կու տայ: Երբեմն յաջող, բայց ընդհանրապէս կարօտ՝ արմատական սրբագրութեան:

Ի՞նչպէս բացատրել թէ բանաստեղծութիւնը, նոյնիսկ պարզ ոտանաւորը թղթակցութիւն կամ յօդուած չեն, որպէս զի անհրաժեշտ սրբագրութիւնները կատարես եւ գրաշարին յանձնես:

Ամէն մարդու տրուած չէ բանաստեղծ, նոյնիսկ պարզ աշուղ դառնալ: Հոգ չէ թէ յանգը յանգին յարմարի :

Այնպէս որ, թող չցաւին մեր երիտասարդ բարեկամները, երբ չեն տեսներ իրենց սրտառուչ երգերուն հրատարակութիւնը :

Եթէ գրելու փափաք ունին, թող ուժ տան արձակին: Մշակեն եւ ճոխացնեն իրենց հայերէնը, օգտուելով բոլոր պատեհութիւններէն :

Մանաւանդ որ, մեծ մասով աշխատաւորներ են եւ հում նիւթերը աղբիւրի պէս կը հոսին իրենց բոլորտիքը :

Իրենց կեանքն իսկ երգ մը չէ՞:

ՎԱՀԷ

Լրտեսութեան գործ մը Փարիզի մէջ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ապահովութեան Տեսչութիւնը երեւան հանած է լրտեսութեան կարեւոր գործ մը, որ կապ ունի արեւելեան Եւրոպայէն եկած կարգ մը անձերու հետ: Բազմաթիւ ձերբակալութեանց կը սպասուի այս օրերս :

Ապահովութեան Տեսչութիւնը բացարձակապէս գաղտնի կը պահէ մանրամասնութիւնները, բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ քանի մը ձերբակալութիւններ կատարուած են արդէն :

Այս տեղեկութենէն քիչ վերջը Լեհաստանի տեղեկատու գործակալութիւնը կը ծանուցանէր թէ երեքշաբթի օր, 22 նոյեմբեր, ժամը 14ին, Ֆրանսական ոստիկանութիւնը ձերբակալած է Փարիզի լեհական դեսպանատան զինուորական կցորդին հետեւորդ սպան: Զեկոյցը կ'աւելցնէր թէ լուր չէ տրուած լեհական դեսպանին որ դէպքը իմացած է շարժավարէն (շօֆէօր): Այս մարդըն ալ ձերբակալուած է եղեր միեւնոյն ատեն եւ արձակուած՝ յաջորդ առտու ժամը 3ին:

Դեսպանը անմիջապէս բողոքագիր մը ուղղած է Ֆրանսայի արտաքին Նախարարութեան, միջազգային օրէնքի խախտում վերագրելով: Բողոքած է նաեւ զինուորական կցորդը :

Տեղական թերթերը այս առթիւ դիտել կու տան թէ ձերբակալուած Լեհը, տեղակալ Միսքովսկի, ոչ թէ հետեւորդ սպայ մըն է, այլ քարտուղարը զինուորական կցորդին: Ցետոյ, կը հարցնեն թէ որեւէ ատեն լեհական կառավարութիւնը պաշտօնապէս Վարշաւայի դեսպանին հաղորդե՞ց Ֆրանսացի պաշտօնատար Ռոպինոյի ձերբակալութիւնը: Այս Ֆրանսացին բռնի վար առնուած էր օդանաւէն, իսկ ուրիշներու պաշտօնատարներ ալ արտաքսուեցան:

Ինչպէս կ'երեւայ, ֆրանսական կառավարութիւնը վճռած է կտրուկ միջոցներու դիմել, թէ գոհացում ստանալու եւ թէ լրտեսական փորձերը ի դերեւ հանելու համար :

★ Անոնք որ Փարիզի մէջ լսած են Վարշաւայի անթելը՝ Ռոպինոյի «խոստովանութեանց» մասին, պարզապէս ծիծաղելի կը գտնեն զանոնք: Ֆրանսացի պաշտօնատարը անմիջապէս կը խոստովանի թէ լրտեսութիւն կ'ընէր, թէ իր միւս երկու ազգակիցներն ալ լրտեսութեամբ կը զբաղէին դեսպանատան մէջ, քաղաքական, տնտեսական եւ զինուորական լուրեր հաւաքելով են. :

24 ժամուան ընդհ. գործադուլ այսօր, Ուրբաթ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԹԵԼԱԴՐԵՑ ԵՏ ԿԵՆԱԼ, ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ ...

Այսօրուան (ուրբաթ) համար ծրագրուած ընդհ. գործադուլին առթիւ, վարչապետը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ չորեքշաբթի գիշեր, յորդորելով որ ետ կենան: Ահաւասիկ ամփոփումը .

— « Գործադուլի ազդանշաններ արձակուած են: Կ'ուզեմ հաւատալ թէ պիտի չլսուին: Կը հրաւիրեմ բոլոր բանիմաց մարդիկը, քաջ մարդիկը, ինչ հոսանքի ալ պատկանին, զգուշանալ ձեռնարկէ մը որ ծանրակշիռ է ազգին համար եւ ծանր անխոհեմութիւն մը բուն իսկ իրենց համար:

« Կը խօսուի նաեւ պետական պաշտօնեաներու գործադուլի մը մասին: Արդէն իսկ վերադասաւորում կատարուած է պետ. պաշտօնեաներուն համար որոնք 1950ին պիտի օգտուին իրենց եղած խոստումներէն:

« Կառավարութիւնը վճռած է խորտակել հարկային խարդախութիւնը, ամէն միջոցի դիմել, որպէսզի ազգային տնտեսութեան համար օգտագործուին պահուած դրամագլուխները: Կառավարութեան պարտականութիւնն է հաւասարակշռել երկրին ելմտացոյցը, վասն զի անհաւասարակշիռ ելեւմուտք մը յառաջ կը բերէ թղթադրամի աճում, իսկ այս վերջինը կը նշանակէ կործանում բոլորին համար, բանուոր, հողագործ, առեւտրական եւ գործարանատէր, երբեմն ալ մահ՝ անոնց որ նեղն են տնտեսապէս եւ այնքան ծանրօրէն տառապած: Կառավարութիւնը կը մերժէ թղթադրամի աճումը, վասնզի կ'ուզէ ապահովել երկրին վերականգնումի պայմանները: Այսօր իսկ խորհրդարանին յանձնուեցաւ օրինագիծ մը հաւաքական պայմանագրի եւ իրաւարարութեան մասին, հաշտարար եղանակով մը լուծելու համար աշխատանքի վէճերը: Շուտով — կ'ուզեմ որ տարեգլուխէն առաջ ըլլայ — պիտի վերսկսի ազատ բանակցութիւնը գործատէրերու եւ բանուորներու միջեւ : Մեր պարտականութիւնն է չարունակել հսկողութիւնը գիներու վրայ: Այս առթիւ ձեզի կը յիշեցնեմ երկու իրողութիւններ.— Եւրոպայի աւելի քան կէսին մէջ գործադուլը արգիլուած է: Ֆրանսայի մէջ գործադուլը իրաւունք մըն է: Կայ ուրիշ իրաւունք մը որ նոյնպէս պիտի պաշտպանուի,— աշխատանքին իրաւունքը, հետեւաբար եւ աշխատանքի ազատութիւնը »:

24 ԺԱՄ ԴԱԴԱՐ ԱՄԲՈՂՋ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Հակառակ այս յորդորին, ընդհ. գործադուլը տեղի պիտի ունենայ այսօր, քանի որ գլխաւոր Սէնտիքաները համաձայնած են:

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք վերջին տեղեկութիւնները . — Երկաթուղիներու գործադուլը պիտի ըլլայ ամբողջական, նոյեմբեր 25ի առտուան ժամը 4էն նոյեմբեր 26ի առտուան 4, թէեւ մեքենավարներու, հնոցպաններու եւն. սէնտիքաները հակառակ են: Սակաշարժները (թաքսի) պիտի չբանին նոյեմբեր 25ի առտուն ժամը 6էն յաջորդ օրուան 6ը: Թղթատարական սպասարկութիւնը պիտի դադրի 24 ժամ: Օրաթերթերը պիտի չհրատարակուին ուրբաթ օր: Ռատիօն պիտի բանի միայն երեք անգամ, առտուն, կէս օրին եւ իրիկունը, լուրեր հաղորդելու համար :

Բանուորական Ուժին եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան պատկանող հացթուխները պիտի չաշխատին: Փոքր եւ միջակ փուռերը բաց պիտի ըլլան Սէնի եւ միւս երկու նահանգներուն մէջ : Նպարեղէնի խանութները, դրամատուները, մեծ վաճառատուները պիտի փակուին մեծ մասով : Ամբողջովին պիտի փակուին՝ դպրոցները, գրասարանները, սրճարանները, ճաշարանները: Դեղարանները պիտի գործեն մասամբ, ինչպէս կիրակի օրերը: Օդանաւերը պիտի չբանին (Էռ-Ֆրանս): Հարեւանցի քննութիւն մը պիտի կատարուի մաքսային հաստատութեանց մէջ: Ցուղարկաւորութիւն պիտի չկատարուի: Կազը եւ ելեկտրականութիւնը կրնան ժամերով դադրիլ :

Շաբաթ օրուան յետաձգուած է Ս. Կատարինէի (Քաթերինէթ) աւանդական տօնը, որ կը կատարուի ամէն տարի նոյեմբեր 25ին եւ ուր 25 տարեկան ամուրի աղջիկները թագուհի մը կ'ընտրեն եւ գիշերն ի բուն կը պարեն :

(Լուրերու շարունակութիւնը երրորդ էջ)

ՄՈՒԿԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐ մը կը զբաղեցնէ Փարիզի ոստիկանութիւնը:Ձերբակալուած է մկնաբոյծ մը, Ալֆրէտ Ռօքիւլառ, այն ամբաստանութեամբ թէ արու մուկեր ծախած է իբրեւ էգ, գիտական հետազօտութեանց համար: Գիտնալով հանդերձ որ արուն միայն 20 ֆրանք կ'արժէ, իսկ էգը տասնապատիկ, իբրեւ սերնդագործող :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ

Յօդուածաշարքով մը պարզեցինք մեր երիտասարդութեան ֆիզիքական փրկութեան գործը: Ներկայիս կ'արծարծենք անոր կրթութեան ու դաստիարակութեան հրատապ խնդիրը, որ մեր մամուլին զբաղման գլխաւոր նիւթը կը կազմէ:

Նոր Սերունդի դաստիարակութեան հարցը, անշուշտ հայկական չափանիշով, իր բարւոք լուծումը կրնայ գտնել, երբ հաւաքական ջանքերով գործի լծուինք ու միջոցներ ապահովենք:

Մեր ազգին այսօրուան եւ վաղուան ծիլերը, ցան ու ցրիւ օտար ու այլազան հողերու վրայ, անկախ՝ մեր կամքէն, արմատներ պիտի արձակեն, յարմարելով միջավայրին, կլիմային ու պայմաններուն:

Դժբախտ սերունդ, որ չարաչար կը տուժէ մեր ներքին երկպառակութեանց հետեւանքով:

Օտարութեան այս ափերուն վրայ անդարձ կը հեռանան հին սերունդի կարկառուն դէմքերը: Պիտի հեռանանք նաեւ մենք, եւ իբրեւ ժառանգորդ պիտի ձգենք ազգային առողջ դաստիարակութենէ զուրկ վտիտ սերունդ մը, որ դժուար թէ ի վիճակի ըլլայ քաշելու ազգային սայլը: Ապահովաբար կէս ճանապարհին պիտի մնայ ու արտասահմանեան հայութիւնը մեծ մասով պիտի կորսուի:

Մեր նպատակէն բոլորովին դուրս է արծարծել այս հարցերը: Մեր խօսքը կը վերաբերի անոնց որոնք խղճի եւ մտքի տէր անձնաւորութիւններ են ու ի վիճակի՝ ըմբռնելու թէ կրթութեան եւ դաստիարակութեան գործը վեր կը մնայ մեր ազգային ճախճախուտէն:

Տարիներէ ի վեր կը խօսինք Թեմական կազմակերպութեան մը մասին գլխաւորութեամբ Փարիզի, քանի որ ան է կեդրոնը: Այս միտքը միշտ ալ պիտի արծարծէինք, որպէսզի սրտի եւ նիւթի տէր անձնաւորութիւններ քովքովի կարենան գործի ձեռնարկել:

Ծնողներէն շատերը ի վիճակի չեն ցանկալի կրթութիւնը տալու իրենց զաւակներուն:

Թեմական կազմակերպութիւն կ'ուզենք ոչ սնափառութեան եւ ոչ ալ աթոռամարտութեան համար: Այդ կազմակերպութիւնը անհրաժեշտ է, իրաւական գետնի վրայ ստեղծելու համար կրթական վերին մարմին մը, որպէսզի մշակուած կրթական ծրագրով մը ազգին բոլոր չարժուն ուժերը կապէ մեր մանուկներու փրկութեան գործին:

Դժբախտաբար Փարիզը չուզեց մեզ հասկնալ, ոչ ալ իր կաթող. պատուիրակը եւ թոյլ տրուեցաւ կամայ թէ ակամայ, որ մեր ազգային այս անկերպարան վիճակը շարունակուի ու մեր անմեղ սերունդը ազգային հաւաքական հոգածութենէ զրկուի:

Անհրաժեշտ է դուրս գալ խօսքի եւ հքմեղանքներու սահմանէն եւ անմիջապէս գործի ձեռնարկել: Մեր զաւակներուն այսօրուան կազմաւորումէն կախում ունի մեր ապագան:

Անվիճելի է որ հայ ժողովուրդը ուր որ ալ ըլլայ, ինչ պայմաններու մէջ ալ գտնուի, արտադրող ժողովուրդի մը հռչակը հանած է: Միջերկրականի ափերէն մինչեւ Փարիզ առնուազն քան հազար մանուկներ ու պատանիներ զրկուած են ծնողական եւ ազգային դաստիարակութեան առողջ ու գոհացուցիչ միջոցներէ:

Տուեալ պայմաններու մէջ, ուր ձուլումի եւ կորսուելու վտանգը այնքան ծանր կը ճնշէ մեր վրայ, պիտի գիտնա՞նք դիմագրաւել սպառնացող վտանգը արմատական միջոցներով: Ցարդ թափուած ջանքերը հայերէնի ուսուցման, Հայոց պատմութեան եւ աշխարհագրութեան մասին լրիւ չեն, ու ատոր համար ալ անհանգիստ ենք ու խղճահարութենէ կը տառապինք: Մենք մեր կարելին չփորձեցինք, ազգովին եւ գիտակցօրէն մենք մեր մանուկներուն սրտի խոր ձայնալարերը չկրցանք թրթռացնել: Լաւ է ուշ քան երբեք: Պէտք է բռնենք մեր զաւակներուն ձեռքերը, հետաքրքրուինք իրենցմով, շարժենք անոնց ներքին զգացումներու լարերը, արթնցնենք անոնց հետաքրքրութիւնը: Այս ալ կ'ըլլայ եթէ յաջողինք մանկապարտէզներ բանալով հոն ուր որ կեդրոնացած հայութիւն ունինք:

Ցաւալի է, ըսել որ, մենք պարտադրանքի տակ այբուբենը կը սորվեցնենք մեր պզտիկներուն, բայց երբ անոնք քով քովի գան՝ կը խօսին տիրող լեզուն, որովհետեւ այդ իրենց համար աւելի բնական ու հաճելի է, իրենց ականջները վարժուած ըլլալով տեղականին, մայրենի լեզուն օտար կը թուի:

Ինչո՞ւ միջոցներ չստեղծեցինք մեր լեզուն աւելի հաճելի դարձնելու համար: Եթէ գիրքը կը յոգնեցնէ տղուն միտքը, եթէ ուսուցչի ձայնը, ուսուցման եղանակը անհաճոյ են իրեն համար, ինչո՞ւ համար չփորձել ձայնապնակներու դրութիւնը, խնամով ու մեթոտով պատրաստուած, ու տարածել ուր որ հայկ. ծաղկոց կայ: Միջոց մը զոր արդի մանկավարժութիւնը ընդունած է, միջոց մը որ պիտի լրացնէ մանկավարժ դաստիարակներու պակասը ու վերջապէս ալ աւելի հաճելի պիտի ըլլայ տղուն համար:

Այս եւ այս կարգի հիմնական խնդիրները առողջ, հաւաքական աշխատանքի— կը կարօտին, իսկ այդ կ'ըլլայ եթէ յաջողինք ձեւ ու մարմին տալ գաղթաշխարհի ազգային կազմակերպութեան:

A la forge pour modeler l'airain il faut multiplier la frappe, կ'ըսեն Ֆրանսացիները: Այսպէս ալ մենք պիտի ջանանք հնարաւորութեան սահմանին մէջ զբաղիլ այս այնքան հրատապ խնդրով, մինչեւ որ ընդհանուր հասկացողութիւն մը ստեղծուի եւ ազգովին ապահովուի մեր մանուկներու կրթութեան եւ դաստիարակութեան գործը:

Հ. ՍԵՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Ռուբէնի կարծիքը քաջերու մասին

Անցեալ անգամ ընկեր Ռուբէնի յուշերից տուի ընկեր Ս. Զաւարեանի արտայայտած մտքերը կրօնի, բարոյական ըմբռնումների եւ ընկերվարութեան մասին: Հիմա էլ տամ իրեն՝ ընկեր Ռուբէնի կարծիքը քաջութեան մասին, իր նոյն յուշերից (*Հայրենիք Ամսագիր*, 1949 Սեպտ.):

Բ.

«... Դու որ բարբարոս եւ «քիթապաշտ» բաներ կը սիրես եւ օրէնքն ու կրօնը իրենց պատուէրներով կուտաս քաջերուն, ըսէ, ո՞րն է քաջը եւ ո՞րը վախկոտը, հարցուց Շահրիկեան: Ո՞րն է կշիռը չափելու»:

— «Քաջերուն կշիռը չափելու դժուարութիւն չկայ, պատասխանեցի: Գործնական կեանքն է, որ կը կշռէ զանոնք անսխալ կերպով: Բնաւ դժուար չէ քաջը ճանաչելը, իր յատկութիւնները վրայէն, գլխուց կը թափուի մանաւանդ նեղ օրին: Քաջը անպայման լցուած է սիրով դէպի մարդկութիւնը, դէպի դասակարգը, կամ ազգութիւնը: Ընդհակառակն, վախկոտը զուրկ է ատկէ, սէրը անոր համար կամուրջ մըն է, իր շահերը ապահովելու եւ իր անձնական հաշիւները կարգադրելու համար: Սէրը առեւտուր է անոր համար, իսկ քաջին համար սէրը սրբազան պարտականութիւն է, առանց հատուցման:

Արտաքնապէս քաջը կրնաս ճանաչել դիւրութեամբ: Ան կը նայի աչքերուդ մէջ առանց շոյանքի, առանց ճիգի: Անոր միտքը, հոգին երեսին վրայ են, անոր լեզուն անսեթեւեթ է, պարզ ու կարճ, ինչ որ խօսի, սրտից եկածը կը խօսի: Ընդհակառակն, վախկոտը քու ոտքերուդ կը նայի, իր կեցուածքով քեզ կը շոյէ, քեզ կը լիզէ եւ, ինչ որ կը խօսի, իր սրտինը չի խօսիր, այլ ճիգ կ'ընէ քու սրտին հաւնածը խօսելու:

Քաջը չուզեր եւ չի կրնար ստել, կեղծել, նենգել, խաբել: Ան կը հաւատայ քեզի եւ կրնայ խնդրել, ան համեստ է եւ կը խուսափի իր կարողութիւնները չափազանցելէ: Զափազանցութիւնը անոր համար անպատիւ բան է: Ընդհակառակն, վախկոտին համար պատիւ, եւ անպատիւ բան գոյութիւն չունի: Անոր համար սուտը հատու զէնք մըն է, ինչպէս եւ կեղծիքը, նենգութիւնը, շոյանքը խաբելու միջոց են: Քաջը իր կարողութիւնները համեստօրէն չի տեսներ: Վախկոտը, առանց կարողութիւն ունենալու, իբր իրական ցոյց կուտայ չունեցածը եւ քեզ կը մոլորեցնէ: Քաջը ճարպիկ չէ, վախկոտը ճարպիկ է, մէկը ճկուն է, միւսը՝ ոչ:

«Քաջը «ես» չունի, իր «ես»ը ընդհանրական շահերուն մէջն է: Իր դաւանանքի, իր ժողովրդի վտանգուելու գնով իր անձի փառաւորուիլը, ապահովուիլը ամենածանր նախատինքը եւ անէծքն է իրեն համար եւ իր անձի մահը գերադասելի է: Հակառակն է վախկոտի համար, անոր գերագոյն նպատակն է իր անձի փառաւորումը, ապահովումը, թէկուզ բոլորի շահերն ալ վտանգուելու լինին:

«Քաջը անմեղ մանուկ մըն է, երբ ընդհանրական շահի վտանգը չի տեսներ: Անոր գրպանը ընդհանրապէս դատարկ է, հագնելիքը, ուտելիքը՝ անփոյթ: Իր անձը իրեն համար անհետաքրքրական է, ուրիշներունը իրեն համար հետաքրքրական է: Հակառակն է վախկոտը: Ան իր գործը լաւ գիտէ, ուրիշներունն ալ այնքան գիտէ, որ իր շահերուն կրնայ ծառայեցնել, անոր գրպանը լիքն է այնքան, որ պորտից պորտ եթէ ուտէ, չի կրնար հատցնել, բայց կծծի է, ոչ ուրիշին եւ ոչ ալ իրեն կը կերցնէ եւ միշտ ծարաւի ու անօթի է, կը վախնայ թէ անօթի մնայ: Անոր երջանկութիւնը իր գրպանն է:

Քաջը ծնողքը պատուող, կնոջը հաւատարիմ սիրող, զաւակները պաշտող, լաւ ընկերոջ գաւազան է, իսկ վատ ընկերոջ դրաստի նման հնազանդ, անմեղ ուղեկից է: Իր ունեցածը չունեցածը անոնցը կը համարէ, անոնց ունեցածը իրենը, թէկուզ միշտ գոհ եւ հպարտ լինելով՝ առնելու կարիքը չունենայ: Վախկոտը տանը մէջ բռնաւոր է. կանանց մէջ աքլոր, իրեն համար են, ինքը՝ ոչ ոքի: Զիջողներու գլխուն կատարեալ հերոս է, անզիջողներու առջեւ սողոսկող օձ մը:

Անճանաչելի կերպով կը փոխուի քաջը, երբ վտանգի առջեւ է կանգնած, երբ վճռած է մեռնիլ եւ մեռցնել: Այդ վճիռը կուտայ, երբ համբերութեան բաժակը յորդած է, իսկ բաժակը կը յորդի, երբ կը համոզուի, որ ընդհանրութեան վտանգ կը սպառնայ: Այդ համեստ մարդը կարծես առիւծ կը դառնայ: Անոր կեցուածքը պատրաստ է ոստումի: Անոր կուրծքը դուրս ընկած՝ վահան է դարձած: Երակները ճակտին հաստացած, դիմագիծը այլակերպած են, աչքերէն փայլակ եւ կայծակ կը կեղան, իսկ ձայնը կացնի հարուած կը դառնայ: Երբ իր շրջապատին կը նայի, կարծես անողոք բռնաւոր մը լինի: «Ով գայ իմ ետեւէս, կ'երթայ յաղթութեան, իսկ ով չգայ, թող շան պէս սատկի»: Ան երբ քիթը տնկած՝ առաջ կը նայի, թշնամու ծանրութեան կեդրոնը կ'ընտրէ, որ յովազի նման ցատկէ վրան եւ արիւնռուշտ կերպով գետին ձգէ, պատառոտէ, նոր զոհ որոնէ: Եւ մինչեւ որ չյաղթէ, հանգիստ չառներ:

Տարբեր կերպարանափոխում կ'առնէ վախկոտը վտանգին առջեւ: Ան գոյնը կը նետէ, ճերմակ պաստառ կը դառնայ, երակները կը սեղմուին, երեսը մարմար կը դառնայ, ձայնը փորը կ'ընկնի եւ մունջ կը դառնայ, կուրծքը ներս կ'ընկնի եւ ոտքերը, ձեռները կը դողան, աչքերը ապակի կը դառնան: Եթէ թշնամուն տեսնի, կ'ուզէ անոր հնազանդիլ եւ գիրկը ընկնել: Եթէ աչքը թիկունքին ընկաւ, կ'ուզէ յետ փախչիլ: Եթէ տեսնի քաջերու նախճիրը, սիրտ կ'առնէ եւ յուսահատութենէ լեղապատառ ձայն մը կը հանէ եւ դէպի մահ կ'առաջանայ, որ երբեմն հերոսութեան կերպարանք կ'առնէ:

Վա՛յ վիրաւորներուն, երբ դաշտը պատերազմի յաղթական վախկոտներուն է մնացած: Մինչ քաջերը երջանիկ, իրենց յոգնութիւնը առնելու համար, թան, ջուր կը խմեն եւ վէրքերը կը կապեն, վախկոտը կ'երեւայ փնթփնթալով, «թէ որ յոգնիլը չլինէր, թշնամուց մէկ մարդ ազատում չունէր», կ'ընկնի դիակներու եւ վիրաւորներու մէջ խիզախ եւ վճռական քայլերով, կարծես իր նպատակը նոր է սկսած: Ծանօթ վիրաւորներուն կ'ըսէ. «Ես կը շտապեմ, դուն բան չունի՞ս տալիք, ահա կը դառնամ»: Թշնամու վիրաւորներուն դանակ մը կը խրցնէ կուրծքը եւ ականջները կը կտրէ, իր տոպրակը կը լեցնէ, իբր ապացոյց իր հերոսութեան: Դիակներու գրպաններուն կը նայի եւ թանգարժէք իրերը գրպանը կը լեցնէ: Ան յաղթութեան պարագային իր գործը կը տեսնէ:

Վայ թէ յաղթութիւնը թէական լինի եւ հակառակորդ ուժերը հաւասարակշիռ: Վատ խորհրտու է վախկոտը,— «Ալ ի՞նչ կը սպասէք, միայն մէկ ճար կայ՝ տուն դառնալ եւ մեր գետի եզերքը բռնել» եւ, առանց սպասելու, արագավազ կը փախչի յետեւ: «Ամէն ինչ լմնցաւ, ես միայն ճարպիկօրէն փախայ կորուստէն»: Վայ թէ կռուի ելքը ձախող լինի, ան թշնամու վեհանձնութենէն կը խօսի եւ ելք մը կը գտնի անոր անձնատուր լինելու եւ վատութիւն ընելու:

Այո, այսպէս է: Ըսել կ'ուզեմ, որ մարդիկ երկու տեսակ են եւ յաճախ մէկ մարդու մէջ իսկ երկու տեսակի մարդ է նստած՝ քաջ եւ վախկոտ: Առաջինը ինչ որ շինէ, վաստակ է, երկրորդը անոր շինածը կը քանդէ եւ կամ կը պղծէ ու վաստակը կը վայելէ, առանց բաժին իսկ թողնելու վաստակողին: Պատճառը պարզ է երկուութեան: Մէկի գոյութեան նպատակը իր գոյութիւնն է, միւսի գոյութեան նպատակը նոյնն է, բայց ընդհանրական ապահովութեան միջոցով իր գոյութեան ապահովութիւնը կը գտնէ: Հանէ քաջին մէջէն սէրն ու վրէժը, կը ստանաս վախկոտը: Դիր վախկոտին մէջ սէրն ու վրէժը, կը ստանաս քաջը: Եթէ այդպէս է, յանցաւորը դաստիարակութիւնն է: Յաջողութիւնը զբօսով, զինուորութեամբ, ուսումով ձեռք չպիտի բերուի, եթէ մարդուն մէջ ընդհանրական սիրոյ եւ վրէժի գաղափարը չներմուծուի: Վախկոտութիւնը կը սպաննուի մոլեռանդ գաղափարով, իսկ քաջութիւնը գաղափարապրկութեամբ: Մէկ խօսքով՝ ով կը սիրէ իր անձը եւ անոր ապահովումը, անկէ մարդ դուրս չի գար, այլ անասուն մը: Ով կը սիրէ ընդհանրութիւնը, ան քաջ է եւ մարդ է»:

— Այս հեթանոսական մտքերը, որ այժմ հրատապ չեն գուցէ, ժամանակին կենսական, էական էին Դաշնակցական լինելու համար: Մտաւորականներու մէջ այս հասկացողութեան քուրմը Զաւարեանն էր: Բայց գործի վրայ եղած քուրմերը աւելի անդրադէտ ֆէտայիներն էին, անանուն ժողովրդական գործիչները, որոնք ստեղծած էին խիստ բարոյական սկզբունք մը, որ մինչեւ 1909 տիրապետող էր եւ կը բաժնէր մարդիկ երկու դասի, մէկը, որ անձնականութիւն, Ես չունի իր եսը կը ծառայէ ընդհանրութեան, միւսը, որ Ես ունի, չի կրնար լինել Դաշնակցական...»:

Գաղութէ գաղութ

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ այս տարի գեղեցիկ մարմին — ներու ախոյենական մրցումը շահեցաւ « Արա — րատ» մարզախումբը: Համազասպ Ղարախանեան առաջին հանդիսանալով ամբողջ Պարսկաստանի մէջ արժանացաւ «Ազայէ Իրան» տիտղոսին եւ ստացաւ պրոնզէ արձան մը եւ չքանշան: 1.70 մեթրէ վեր հասակ ունեցողներուն մէջ եւս Համազասպը հանդիսացաւ առաջինը, ստանալով պրոնզէ արձան, իսկ երրորդ հանդիսացաւ Յա — կոբ Քիւրքճեան, հանրածանօթ ծանրութիւն վերցնող: 1.70է պակաս հասակ ունեցողներուն մէջ 3րդ հանդիսացած է Վալոդ Յովհաննէսեան :

ՄՈՒՇԻ ՄԷՋ իր զինուորական ծառայութիւնը ընող հայ երիտասարդ մը պատմած է թէ Ս. Կարապետի պատմական վանքին շուրջ կատար — ուած պեղումներու միջոցին՝ գտնուած են չորս ոսկի խաչեր եւ ոսկիով լեցուն փոքր կարաս մը: (Ժամանակ) :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ մէջ ընկեր Ս. Թափա — ռական 1500 տոլար արժէքով (Ամերիկա) իր հիւրանոցին կարասիները, մահճակալները, աթոռ — ները, սեղանները, խոհանոցին կազմածը եւն. նուիրած Գերմանիայէն Ամերիկա հասած հայ տարագիրներուն:

ՊՈՍԹԸՆԻ մէջ երկու տասնութամեայ Հա — յորդիներ Նուրհան եւ Շահան «Ատրիէն Թուինս» ստացած են 1949ի համբաւաւոր Փատերիվսքիի ոսկի շքանշանը: Այս երկուորեակները արդէն հռչակ շահած են Ամերիկայի մէջ եւ նուագահան — դէսներ սարքած Մ. Նահանգներու վեց կարեւոր կեդրոններու մէջ: Անոնք խանդավառութիւն ստեղծած են նուագելով կտորներ որոնք գրուած են երկու դաշնակի վրայ՝ չորս ձեռքի համար: Նուրհան եւ Շահան դաշնակը սորված են իրենց մայրիկին ձեռքին տակ՝ Տիկին Նուարդ Ատրեանի (Ծն. Գալփաքեան), Սկիւտարցի, աշակերտ Ստեփան Բաբելեանի: Տիկինը դաշնակի ուսուցչուհի է, Պոսթընի մէջ կը սարքէ նաեւ անձնական եւ աշակերտական նուագահանդէսներ :

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Ալան Յովհաննէս տուած է երգահանդէս մը Պոսթընի մէջ, ինք վարելով համերգը: «Հայրենիք»ի թղթակիցը կը գրէ թէ անոր արուեստը հարազատ եւ իրաւ է: Ալան Յովհաննէս արդի երաժշտական աշխարհի մեծագոյն մոդերէն մէկն է, միջազգային չափանիշով: «Կու — գան մեղեդիները, կը չոյեն քու ներաշխարհը սրբութիւններ կը ցանեն հոգիիդ մէջ, քեզ կը վե — րադարձնեն մինչեւ պատմութեան մանկութիւնը ու յանկարծ...: Կը մեկնին, կը վերջանան»: Ալան Յովհաննէս ստեղծած է երաժշտական հոսանք մը, որ թէեւ խորթ կը թուի հասարակութեան, բայց լուրջ ուսումնասիրութեան դուռ բացած է երա — ժշտական աշխարհի մէջ: « Ան իր ժամանակէն կէս դար առաջ է ծնած, զինք հասկնալու համար կամ պէտք է դառնալ մինչեւ իր ժողովուրդի պատմութեան ոսկեղէն շրջանները, կամ բարձ — րանալ մեր ժամանակներէն վեր: Համերգին իր մասնակցութիւնը բերած է իրանահայ ջութակա — հար, Միհրդատ Պատմագրեան :

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ առաջնորդ Ներսէս արք. Մելիք Թանգեանի մահուան տարելիցի օրը Թաւրիզի ձայնասփիւռի կայանի վար — չութիւնը մասնաւոր ժամ յատկացնելով հեռարձակած է «Յուսաբեր»ի 1948 Նոյեմբեր 10ի խմբագրականը՝ «Մեծ հոգեւորականը խորագրով: Պ. Շահէն Բարխուդարեան տուած է Մելիք արք. Թանգեանի կեանքն ու գործը: Պ. Աբրահամ Արզումանեան խոր յուզումով արտասանած է «Կանգ առ, մահ»... արձակ բանաստեղծութիւնը: Հե — ռարձակուած է մահուան տարելիցի առթիւ Սեպտեմբեր 24ին եւ 25ին Թաւրիզի մէջ կայացած արարողութիւններու մանրամասնութիւնը : Հոկ — տեմբեր 2ին Արամեան Թատերասրահին մէջ տեղի ունեցած է հանդիսաւոր սգահանդէս, կազմակերպութեամբ Ատրպատականի Թեմական Խոր — հուրդի եւ մասնակցութեամբ բոլոր Միութիւններուն :

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՄԱՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը, թատերական ներկայացում մը սարքած էր Նոյեմ — բեր 19ի գիշերը, Սէն Պառնարի սրահին մէջ :

Ժամը 9ին հանդէսին բացումը կատարուեցաւ Խաչուհիներու կողմէ երգուած «Զէյթունցի ենք» քայլերգով: Կապոյտ Խաչի ատենադպրուհին, Տիկին Նուրիճա Շէհէրլիեանը, գրաւոր ճառով մը պարզելով մարմնամարզին օգուտները, թելադրեց միւս կազմակերպութիւններուն եւ բարեկեցիկ Հայերուն բարոյապէս եւ նիւթապէս օժանդակել հայ գնդախաղի ակումբի տղոց:

Գեղարուեստական մասը եւս խնամուած էր բոլոր երգողներն ու արտասանողները արժանի են գովեստի: Օրուան դափնեպսակը շահեցաւ Վիէնի երիտասարդ ջութակահարը՝ Պէպիրեան (Մալաթիացի) որ հանդիսատեսներու խնդրանքին վրայ նուագեց հատընտիր դասական կտորներ Ֆրանսերէն, հայերէն եւայլն: «Ուրուականները»եւ «Երեք ջղայինները» կուշտ ու կուռ խնդացուցին հանդիսականները: Դերակատարները ջերմապէս ծափահարուեցան :

Ցայտագրէն դուրս նաեւ եղան արտասանութիւններ ու երգեր: Երեկոյթին հասոյթը սպասուածէն աւելի եղաւ: Մարզիկները մեծապէս քաջալերուեցան:

Սիրելի « Յառաջ» այս պահուս Ռոմանի հայ գաղութը ժրաջան մեղուներու փեթակի մը կը նմանի, մեր տղաքը եւ աղջիկները գործի վրայ են: Դեկտեմբեր 10ին Նոր Սերունդը պիտի ներկայացնէ Ա. Ահարոնեանի «Արիւնոտ Թթխմորը», զաւեշտ մը, իսկ Խաչուհիները «Արմենոյշ»ը Դեկտեմբեր 30ին:

Պիլալի

ՎԱԼԱՆՍ.— Շաբաթ երեկոյ (19 Նոյ.) Հայ Մարզականը, կազմակերպած էր թատերական երեկոյթ մը: Հակառակ տեղատարափ անձրեւին քաղաքապետական թատրոնը բերնէ բերան լե — ցուն էր:

Այս անգամ եւս դերասան Թրպոշն էր իր խումբով (Մարսէյլէն), որուն կ'ընկերանար՝ նըւագախումբ մը, (քամանչայ, թառ, եւ դափ, ղեկավարութեամբ Համոյի : Բեմադրուեցաւ « Սայաթ Նովայի» Օփերէթը, 4 արար: Հանդիսականները ամբողջ 3 ժամ վայելեցին, մեր գեղեցիկ բարբառը գեղարուեստական յօրինուածքով, եւ գեղեցիկ բեմայարդարումով:

Պ. Մ. Ճիրանեան միութեան նախագահը, շնորհակալութիւն յայտնեց գաղութին որ միշտ քաջալերած է մարզականի ձեռնարկները:

★ Նոյեմբեր 20ին Հ. Մ. Մ.ի Ա. խումբը մեկնեցաւ, Lamastre, մրցելու համար տեղւոյն 1ère série խումբին դէմ, բայց տեղատարափ անձրեւներէն դաշտին մէջ ջուրը լճացած ըլլալով մրցումը յետաձգուեցաւ :

★ Նոյեմբեր 20ի կիրակին տասնեակներով ամէն դասակարգէ խումբեր որոնց կարգին, մեր cadetները ու juniorները խաղացին coupe de Lyonnaiseի ախոյենական մրցումները: Մեր պատանիները մրցեցան Սէն Ռամպէրթի իրենց դաշտին վրայ: Մեր մարզիկներուն վիճակուած էր տաժանելի խաղարկութիւն մը, ցեխով լեցուն դաշտին մէջ:

Հակառակ ասոր, մերոնք յաղթեցին 3—1: Նմանապէս մեր cadetին հակառակորդին դաշտին վրայ (Andancette) դարձեալ ախոյենական: Հոս ալ խաղը վերջացաւ մերոնց յաղթութեամբը 1—0:

Այս յաղթանակները գովեստով արձանա — գրուեցան տեղական թերթերուն մէջ:

Թղթակից

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոյեմբեր 11ին «Արծիւ»ը վե — րստին շահեցաւ իր չորրորդ ախոյենական մրցումը Les Tabacs խումբին դէմ 8—0: Մրցումը այս անգամ թաղին մէջ ըլլալով ժողովուրդը խուռներամ եկած էր դաշտ: Կիսախաղին «Արծիւ»ը 3—0: «Արծիւ» իր այս յաղթանակով կը գրաւէ առաջին տեղը իր դասակարգի խմբակին մէջ (groupe):

★ Կիրակի 20 նոյեմբեր մեր խումբը դարձեալ coupe de Provenceի (երկրորդ շրջան) մէջ, պարտութեան մատնեց իրմէ աւելի բարձր դասակարգի խումբ մը՝ Les Eauxն 1—0:

Այդ օրը երեք նոր խաղացողներ փորձեցինք:

Մեր կրտսերները եւս coupe de Provenceի մէջ յաղթեցին Y. S. St. Louisին:

Յաջորդ կիրակի 27 Նոյեմբերին մեր Ա. խումբը պիտի խաղայ իր 5րդ ախոյենական մըր — ցումը Les Maccabi (Հրեաներուն) դէմ stade Ganaxի վրայ ժամը 13.15 անցած: Իսկ կրտսերները St. Julienին դէմ Parc des Sportsի վրայ :

★ «Արծիւ » խումբին կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Ասատուր եւ Ալիս Կիւլասարեան (Arles)էն հազար ֆրանք: Պ. Տ. Շէխիկեան զանազան դե — ղեր : — Ա. Արծիւ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտական Վերին Մար — մինը կը խնդրէ ծանուցանել թէ նոյեմբեր 6ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատան մէջ հա — ւաքուած խմբապետներ եւ սկաուտ վարիչներ, գլխաւորութեամբ իրենց պետին՝ Ժիրայր Մին — թանճեանի եւ Առժամ. Ցեղ. վարչութենէն Կարօ Ուշագլեան, առաջարկեցին Վազգէն Անդրէասեանին ընդունիլ սկաուտական վերին մարմնի ղեկավարութիւնը: Նկատի առնելով ողբացեալ ազգ. պետի յետ մահու ցանկութիւնը՝ յայտնուած Տիկին Յակոբեանի բերնով, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան համաձայնութիւնը, չմերժեց եղած առաջարկը այն համոզումով որ պիտի վայելէ ամէն աջակցութիւն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԴԱՐԲԻՆԸ

Ռէս Վարդանը հազար ու մէկ տեսակ պատմութիւններ պատմեց, իրենց գիւղի անցեալը քըրքրեց, տխուր ու արիւնոտ օրեր վերյիշեց, ու ի վերջոյ, Հրաչին բերնէն «Այո» մը կորզելով՝ ուրախութեամբ բաժնուեցաւ իր հիւրէն: Աչքերը փակելէ առաջ, Ռէս Վարդան արդէն ջրիներու վրայ նստած՝ կ'երթար քաղաք, դարբինի մաս — նաւոր գործիքներ գնելու, փքոց, մուրճ, զանազան առարկաներ, բերելու, Հրաչին աշխատանոց մը բանալու :

— Մեր խոփերը, գոմէշներու սամիները՝ ո՞վ պիտի շինէ... Որ էս մարդը (Հրաչը) մեր գեղ մնայ՝ ինչեր կան շինուելիք, ինչեր, ինչեր նո — րոգուելիք :

Հրաչը, իր կարգին, քնանալէ առաջ, ծանր մտածումներու մէջ էր, իր պարտականութիւնն էր այցելել հայ գիւղերը, մտնել ռամիկ ժողո — վուրդին ծոցը, տեսնել, պրպտել ու հասկնալ անոնց հոգեկան ու բարոյական կացութիւնը : Ու կը մտածէր որ որքան ուշացած էր հայկական ոգին՝ դաշտերու եւ արտերու կապուած հայ գիւղացիին, խաւարի մէջ թաղուած յարատեւ ան — տարբերութեամբ: Ազգային հին փառքերը մոռ — ցուած, ցեղային հպարտութիւնը կորսնցուցած, գիւղացի Հայը դարձեր էր երկչոտ, կամակատար ու կծկուած ինքնիր մէջ:— Հարկ է արթնցնել, բանալ անոնց աչքերը, ցոյց տալ իր ապագան : Ահա Հրաչի խոկումները՝ Ռէս Վարդանի տան մէկ սենեակին մէջ ընկողմանած:

Այդ գիշեր, Հրաչը հանդիստ քուն մը առաւ, կակուղ անկողնի հանգստաւէտ ջերմութեան մը ազդեցութեան տակ :

★

Յաջորդ առաւօտ, երբ Ռէսը կանուխ արթնցաւ՝ առաջին գործը եղաւ իր մշակներէն մէկուն հանդիպիլ, եւ պատուիրել որ երկու ջորիներու համէտները պատրաստ է, տոպրակներով գարի առնէ՝ քաղաք երթալու :

— Ե՞ս ալ պիտի գամ աղա, հարցուց Մանասէն՝ իր երկայն վիզը վեր բռնած:

— Տօ ի հարկէ դուն ալ պիտի գաս: Հապա ե՞ս պիտի քշեմ այդ ջորիները ...

Մանասէն ուրախացաւ, որովհետեւ՝ այդ օրը դաշտ պիտի չերթար, այլ՝ ջորիին վրայ հեծած, պիտի մտնէր քաղաք, պիտի դիտէր քա — ղաքի հոծ բազմութիւնները, պիտի լսէր շրջուն վաճառորդներուն զիլ ձայները, պիտի դիտէր խանութները եւ կոկիկ հագուած քաղքցիները ...

Ու սկսաւ մրթմրթալ հին երգ մը՝ ջորիներու մսուրին քով, ուրախ եւ երջանիկ: Իր ընկերը, որ տխուր սաքուն պառկած էր դեռ, գլուխը վերցուց ու կատակով ձայնեց.

— Մանասէ, էս օր ջորիին տեղ դուն կը խըրխնջաս, ի՞նչ կայ նորէն...

— Կ'երթամ քաղաք, «վալին» տեսնելու, — պատասխանեց Մանասէն, իր ընկերը գրգռելու դիտումով:

— Քաղա՞ք.1. = Ի հարկէ քաղաք, քեզ պէս մշա՞կ կը կարծես Մանասէն :

— Տօ, Հայվան, պոռաց Կրպօն, դո՞ւն ով՝ քաղաք գացողը ով ...

— Մեր աղային հետ էսօր քաղաք կ'երթամ, աղան ըսաւ որ կէսօրին ոչխարի միս պիտի առնէ հացագործի փուռը նետելու համար:

Կրպօն լսելով Մանասէին խօսքերը. աւելի զայրացաւ, կարծելով թէ խորոված միսի հոտը իր քթի տակէն կ'անցնի: Մանասէն կ'երգէր ու կը սուլէր, աւելի զայրացնելու Կրպօն: Կրպօն, սակայն, խելօքներէն չէր, բերանը բացաւ ու սկսաւ հայհոյանքներ տեղալ: Յետոյ՝ չեչտակի հար — ցուց Մանասէին:

— Քանի՞ տոպրակ գարի պատրաստեցիր :

— Երկու, պատասխանեց Մանասէն:

— Երկու՝ քիչ է: — Ինչո՞ւ :

— Տոպրակ մըն ալ քեզի համար... առ:

Եւ գլուխը քաշեց անկողնին մէջ, խնդուքը զսպած:

— Շաքար կ'ուզե՞ս Կրպօ, ձայնեց վարէն Մանասէն:

— Փարա չունիմ որ շաքար ուտեմ :

— Կ'ուզե՞ս որ քեզի քիչ մը բերեմ, քովս դըրամ կայ, կ'ուզեմ քաղաքէն բաներ մը գնել :

Կրպօն աւելի բարկացաւ իր ընկերոջ խօսքերէն,, չտկուեցաւ ու գոռաց.— Դո՞ւն ով՝ փարա ունեցողը ով, հայվան...

— Եթէ մեր պզզ էշին պէս զռաս՝ խաչ վըրկայ, քեզի պիտի բերեմ շաքար ու չամիչ, քիչ մըն ալ ծխելիք :

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

(4)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ծրագիր մը պատրաստած է ամերիկացի ծերակուտական մը, Էլմըր Թոմըս, դեր-նախագահ Ծերակոյտի զինեալ ուժերու մէկ յանձնախումբին: Ծերակուտականը բացէ ի բաց կ'առաջարկէ բանակցիլ արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան հետ, «կարգ մը զօրաբաժիններ կազմելու եւ սպառազինելու համար», զէնքերը դուրսէն ճարելու պայմանով: «Զեմ առաջարկեր զինուորական ծրագիր մը որ տրամադրէ զինագործարաններ չինել Գերմանիոյ մէջ»: Ծերակուտականը, որ Փարիզ կը գտնուի այժմ, համաձայն է Սպանիան ալ ընդունելու Ատլանտեան դաշինքին մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ դատական նախարարը յայտարարեց լորտերու ժողովին մէջ թէ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան՝ Թասի Լոնտոնի մասնաճիւղին դէմ, որ ինքզինքը անձեռնմխելի համարելով, պառակտում կը սերմանէ երկրին մէջ, «կեղտոտ գործունէութեամբ»:

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՏՐԻՊՈԼՍՈՅ մէջ հաստատուած անգլ. զօրքը պիտի չքաշուի, ինչպէս յայտարարեց Անգլիոյ արտաքին նախարարը, որ Պէնկազի կ'երթայ այսօր, քննական պտոյտ մը կատարելու համար: Պիտի հանդիպի նաեւ Կիպրոս եւ Թունաստան:

ԱԼՊԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը նոր բողոքագիր մը ուղղեց, գանգատելով թէ Եուկոսլաւիա, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կը շարունակեն լրտեսութիւն կատարել եւ քաջալերել «Ազատ Ալպանիա» կոմիտէն, ընդդէմ ներկայ իշխանութեան:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետին բանբերը յայտարարեց թէ հաւանած են մասնակցիլ Ռուրի շրջանին միջազգային իշխանութեան, ստանձնելով կարգ մը պարտաւորութիւններ, ի փոխարէն կարգ մը նոր զիջումներու:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻ վերջին նիստին մէջ, Պ. Վիշինսկի յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը այլեւս չի ճանչնար ազգայնական Չինաստանի կառավարութիւնը, հետեւաբար եւ անոր պատուիրակութիւնը: Ազգ. Չինաստանի ներկայացուցիչը պայրանալով յայտարարեց.— «Պ. Վիշինսկի, եթէ ձեր առաջարկը ընդունուէր, Ազգաժողովին պատուիրակներուն 80 առ հարիւրը իրաւունք պիտի չունենային այստեղ նստելու:— Չինաստանի համայնավար իշխանութիւնը բանտարկելէ եւ դատելէ վերջ արտաքսեց Մուքտէնի ամերիկեան հիւպատոսը եւ ուրիշ չորս պաշտօնեաներ, իբրեւ լրտես:

20 ՆՈՐ ԼՐՏԵՍՆԵՐ կը դատուին Փրակայի մէջ: Երրորդ լրտեսական դատն է այս, մէկ շաբթուան ընթացքին:

ԱՅՆ ԿԱՏՈՒՆԵՐԸ որ իրենց սովորական տուներէն 200 մեթր հեռու կը թափառին, վայրի կատու համարուելով պիտի բնաջնջուին, համաձայն պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուած հրամանի մը: Այս թափառական կատուները վնասակար կը համարուին թէ առողջութեան եւ թէ թռչուններու համար:

Տարեկան պարահանդէս

Կազմակերպուած ՄԱՌԻ ՆՈՒՊԱՐ հաստատութեան Ուսանողներու կողմէ, Շաբաթ 26 Նոյեմբեր ժամը 21էն սկսեալ, Միջազգային Տան մէջ, 19 Bld. Jourdan:

Երկու նուագախումբ.— Bob Buraz եւ Chiquita Serrano:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

SOCATEX ձեզի պիտի հայթայթէ ինչ որ կ'ուզէք

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Doublure — Toiles — Mercerie եւն. դերձակի **toile**ի մասնագիտութիւն — բուրդ — ապահովուած Décaties et irretrecissables — marque **ELEPHANT**

Բաց է ամէն օր ժամը 9էն 14: Հեռաձայնով լուր տուէք, անձամբ կը յանձնենք տուներուն:

Առաքում գաւառներ:

10 Rue N. D. de Lorette, Paris (9) **TEL. Tru. 37-92**
Métro N. D. de Lorette, St. Georges **Autobus No.**
Le Peletier — Cadet **26, 43, 49, 32, 74,67**
իջնել Carefour Chateaudun

5 վայրկեան միայն Gare de l'Est, du Nord եւ St. Lazareէն:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր. Կապոյտ Խաչի, ինչպէս նաեւ Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան (S. F. I. O.) տեղական մարմնին:

27 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ave. Victor Cresson, métro Issy:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝ ընկերներ ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ:

Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ կը խօսին երեսփոխան — նախկին նախարար **Ed. Depreux** եւ Իսիի փոխ-քաղաքապետ **Sylvestre**:

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, պատուոյ նախագահութեամբ V. Savineի, conseiller général et maire de Gardanne):

Նախաձեռնութեամբ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Էքսի «Քեռի» խումբին եւ Նոր Սերունդի Վարանդեան խումբին:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. (Գեղունի) տան մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Ֆրանսական ընկերվարականներու կողմէ պիտի խօսին ROGER CARCASSOUNE Senateur des Bouches du Rhône եւ մեր երիտասարդ բարեկամը ROGER GERDA:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մուտքը ազատ է:

Տարեկան պարահանդէս

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը «ՋԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ», Նոր Սերունդի կարող ուժերու կողմէ:

Կէս գիշերէն յետոյ եւրոպական պար, ղեկավարութեամբ լաւագոյն նուագախումբի մը:

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Աղբիւր Սերոբի յիշատակին

ՎԱԼԱՆՍ.— «Աղբիւր Սերոբի» նահատակութեան 50րդ տարեդարձին առթիւ յարգանքի երեկոյթ մը կազմակերպուած է Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին էմէջ: Պիտի խօսի ընկեր ՄԱՐՎԱՆ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ բարեկամները:

Թատերական երեկոյթ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի երեք արենուշներու, այս կիրակի երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Salle Longchamp, 33 Bld. Longchamp:

Ա. մաս.— Գեղարուեստական բաժին (հայկական պարեր, երգ, արտասանութիւն:

Բ. մաս.— Թատերական բաժին, ղեկավարութեամբ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ Տիկին Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ: Կը բեմադրուի 17 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐԸ:

Տոմսերու համար դիմել արենուշներուն:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի, 27 Նոյեմբեր, Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին Chatouի խումբերուն դէմ, պահեստին ժամը 13.15ին, Ա.ը ժամը 15ին: Հ. Մ. Մ.ի կրտսերները (cadet) Cheminots Ouestի դէմ ժամը 15ին:

Ժամադրութիւն Porte d'Italie ժամը 11.45ին, մէթրօ Mairie d'Issy նոյն ժամուն: Ըլլալ ճշդապահ, նկատի ունենալով ձմեռնային ժամերու փոփոխութիւնը եւ մարզական կարգապահութեան խըստութիւնը:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ԱՆՏԻՑԻՒ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ համար խոհարարուհի մը եւ ծառայող տիկին մը, ինչպէս եւ ընդհ. գործերու համար պաշտօնեայ մը (այր): Դիմել Պ. Սարաֆեանի, 20 Passage des Petites Ecuries, Paris (10):

La Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ գիշեր, Ֆրանսական վարժարանին մէջ, 69 rue d'Arcueil, Salle Jaurès: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՓՈՐԹ Տ'ԻԹԱԼԻԻ Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 2.30ին ընկերուհի Նուարդ Եղիազարեանի բնակարանը, 12 rue de Paris, Ժանթիյեի: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի անդամուհիներու ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները, այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8—10, 78 rue Rabelais դպրոցի սրահը: Սանուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսիլիոյ Շրջ. վարչութեան կազմակերպած բացառիկ դասախօսութիւնները, Նոյեմբեր 22էն մինչեւ Դեկտ. 14: Ընդհ. դասախօս ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ:

4.— Լա Սիոթա «Հրայր» խումբ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Նիւթ՝ «Խաչատուր Աբովեան եւ իր Վէրք Հայաստանին»:

(Շար.)

ԹԱՏՐՈՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 27 Նոյեմբեր, ժամը 14 — 25: Centre Administratif Social շքեղ սրահներուն մէջ, Place de l'Hôtel de Ville, Անիէռ:

Կը ներկայացուի «Ադամեան Թատերախումբի» կողմէ, ղեկավարութեամբ ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆի, Շիրվանզադէի ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ եւ կատակերգութիւն մը ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ:

Ճոխ պիւֆէ: Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Տիկին Վ. Թաթուլ կը ստանձնէ հայերէնի մասնաւոր դասեր, բացի հինգշաբթիէ եւ շաբաթէ: Պայմաններու համար դիմել 179 rue de Vaugirard, Paris (15), métro Pasteur:

COMPTOIR DES THÉS

YAVROU

23 rue Senac, Marseille

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1880 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

Կը յայտարարէ յարգոյ հասարակութեան թէ, ըստ առաջնոյն կրնան գտնել Ֆրանսայի ամէն նպարավաճառներու մօտ իր ծանօթ ՀԱՄԵՂ ԵՒ ՀՈՏԱՒԷՏ խմական՝

Thé Yavrouի (Ceylan)

Ծրարները, ի՛նչ քանակով որ կը փափաքին:

Patisserie Roger

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ

Առաջնակարգ վարպետ

ԱՊՍՊՐԵՑԷՔ

ձեր ուզած ամէն տեսակ gateauxները

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ, ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ,

ԿՆՈՒՆՔԻ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒ

ՀԱՄԱՐ ԱՐԱԳ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒՄ

ՄԱՏՉԵԼԻ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ

Դիմել՝ ՏԱՎԼԱՇԵԱՆԻ 11 rue Laferrière, Paris (9)
Հեռաձայն TRU. 24-79 métro St. Georges

ARAM ՄԱԾՈՒՆԻ ՏՈՒՆԸ

Կը փնտռէ Chauffeur – Livreur մը: Դիմել՝ **49 rue Barbès, Montrouge, Seine:**

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.380

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 26 Novembre 1949 Շաբաթ 26 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 6010–Նոր շրջան թիւ 1421

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՆ ՕՐԵՐՈՒՆ, ԵՐԲ...

Ի՜նչ վարդագոյն երազներ կը հիւսուէին երկրորդ Աշխարհամարտէն անմիջապէս վերջը, 1945—46ին, երբ Հայկական Դատը կ'արծարծէինք ի լուր աշխարհի :

Հրապարակը բռներ էին հին եւ նոր երեւելիներ : Մանաւանդ բոլորոպեան տարրեր : Ճառեր կը խօսէին ձայնաւոր թէ բաղաձայն : Բանաձեւեր : Յուշագիրներ, գրքոյկներ : Դիւանագիտական այցելութիւններ եւ տեսակցութիւններ :

Տակաւին թէյասեղաններ, ճաշասեղաններ եւ գինարբուքներ, ի ներկայութեան խորհրդային դեսպաններու կամ հիւպատոսներու, որոնք բառերը կ'արտասանէին ծայրագոյն զգուշութեամբ : Ամէն պարագայի մէջ, առանց խանդավառուելու կամ խանդավառելու, երբ գոյնզգոյն երանելիներ լեզու կը թափէին, աւետիս մը լսելու համար :

Ամենայն Հայոց ալեւոր կաթողիկոսն ալ, հազիւ ընտրուած, խնդրագիրներ, կոչեր կ'ուղղէր արեւմտեան պետութեանց, եւ Արեւ—Առաջնորդին, որպէսզի գոհացում տան հայ ժողովուրդի արդար պահանջներուն :

Ճիշդ ինչպէս նախորդ պատերազմին, երբ նոյն էջմիածինը կ'ապաւինէր ցարին եւ միւսներուն բարեացակամութեան :

Շարժումին միացան ակադեմականներ ալ, բանաստեղծներ եւ գրագէտներ, Մոսկուայէն Երեւան, պատմական ուսումնասիրութիւններով, կոչերով, երգերով :

Պահ մը ներդաշնակութիւնը խանգարուեցաւ երկու վրացի ակադեմականներու «պատմական» յուշագրով, որ վրացական կը հռչակէր ու կը պահանջէր 9 նահանգներ : Մեծ մասով հայկական ժառանգութիւններ՝ Սեւ ծովու ափերէն մինչեւ Վասպուրական :

Այդ օրերուն, իբրեւ քաղաքական ձեռնարկ, տեղի ունեցած էր միայն մէկ դէպք,— խզում 1925ի Թուրքօ-խորհրդային բարեկամութեան դաշնագրին : Յետոյ յուշագիր մը՝ Կարս-Արտահանի եւ Նեղուցներու մասին :

Բոլոր պարագաներն ալ կը հաստատէին թէ Մոսկուայի համար հիմնականը Նեղուցներու խնդիրն էր, իսկ միւս պահանջը, Կարս-Արտահան, պարզապէս մանրուք դրամ :

Արդարեւ, քանի մը անգամ ծանուցագիրներ փոխանակուեցան միայն եւ միայն Վոսփորի եւ Տարտանէլի մասին (միասին վարել ու պաշտպանել Նեղուցները) :

Անգարան, շատոնց չփացած, վճռապէս մերժեց Խ. Միութեան ծրագիրը : Այս անգամ իր կռնակը տալով Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, ինչպէս լման 25 տարի ապաւինած էր Մոսկուայի, որուն աչքի լոյսը կը կազմէր :

Այնուհետեւ չարաշուք լռութիւն մը, որ կը տեւէ մինչեւ այսօր :

Արդ, ի՞նչ կը բանէր, այդ բախտորոշ օրերուն, սպարապետ Ստալին : Ունէ՞ր որեւէ տեսակէտ, պահանջ, ծրագիր Հայկ. Դատի մասին :

Միջազգային մամուլը երկու շաբաթ է ի վեր կը հրատարակէ Մոսկուայի ամերիկեան նախկին դեսպանին՝ զօր. Պէտըլ Սմիթի յուշերը, անգլերէն եւ ֆրանսերէն :

Ամերիկեան դեսպանը մանրամասնօրէն կը նկարագրէ իր երկու ժամուան խօսակցութիւնը Ստալինի հետ, 1946 մարտին :

Սպարապետը համբերութեամբ լսելէ վերջ Մ. Նահանգներուն տեսակէտները՝ զանազան հարցերու մասին, կը պատասխանէ «հանդարտօրէն եւ երկարօրէն » :

Երբ զեկուցումը կը վերջանայ, դեսպանը կը հարցնէ.

— « Խ. Միութիւնը մինչեւ ո՛ւր կ'ուզէ արթալ :

— Երբեք աւելի հեռուն պիտի չերթանք, պատասխանեց Ստալին, աչքերուս մէջ նայելով չեշտակի :

— Այդ «երբեք»ը որեւէ կապ ունի՞ Թուրքիոյ հետ :

Ստալին.— Ես հաւաստիք տուած եմ Նախագահ Թրումընի եւ հրապարակաւ ալ յայտարարած եմ թէ Խ. Միութիւնը երբեք միտք չունի յարձակելու Թուրքիոյ վրայ» :

Եւ նորէն կը յուզէ Նեղուցներու խնդիրը : Ուրիշ ոչինչ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽՍԱԵԱՆՑԻՆԵՐ

Մինչեւ 1920, երբ Պոլսոյ հայութիւնն ալ, մեծ մասով ցրուեցան, դարձաւ աստանդական, Կեդրոնականին ու Պէրպէրեանին նման Բերայի Խսաեանն ալ հասցուցած էր քանի մը սերունդ, որոնք պատիւ կը բերեն մասնաւորաբար իրենց հայերէնով եւ հանրային գործունէութեամբ :

Այսօր ալ բաց է Խսաեանը, բայց հարեւանցի գաղափար ունինք, իր տուած հունձքին մասին : Վստահ ենք սակայն թէ այդ հաստատութեան մէջ է որ ամէնէն աւելի կը պատրաստուին պիտանի տարրեր :

Վաթսունամեակ մը Խսաեանը եղած է ոչ միայն միտքը կրթող պարզ դպրոց մը, այլեւ անոր դասարաններուն մէջ մանչ եւ աղջիկ շնչած են իրենց հոգին ալ սնուցանող, իրենց նոր միտքը արթնցնող մթնոլորտ մը :

Ի՞նչպէս կ'ուզէք որ տարբեր ըլլար, երբ այդ բարձրագոյն նախակրթարանին մէջ աշակերտող աղջնակները ու տղաքը, 8էն 15 տարեկան, տեսած ու լսած են ուսուցչական պատուանդանին վրայ պատկառելի դէմքեր, որոնք անցած մեր վերջին յիսնամեակի պատմութեան :

Անոնց գլուխը կը գտնուէր Եղիշէ արք. Դուրեանը, որուն ոչ հմտութիւնը եւ ոչ ալ սկեպտիկ ժպիտը կրնայ մոռնալ ո եւ է աշակերտուհի :

Ահա Զաւարեանը, Խաժակը, Շանթը, Յ. Գուրգէնը, Զ. Ասատուրը, Օր. Եւփիմէ Օտեանը, Գարեգին Գավաֆեանը, Արմենակ Բարսեղեանը, Գր. Մարգարեանը, Ս. Յակոբեանը, Կուրտիկեանը, Գ. Անգուլը, եւ Յրթ. Յովհաննէսեանը : Եւ փաղանգը այն մնայուն ուսուցիչներուն որոնք ոչ նուազ յիշատակելի եւ լուսաւոր հետք մը ձգած են Խսաեանի պատմութեան մէջ :

Կ'իմանամ թէ Փարիզի մէջ խումբ մը Խսաեանցիներ մտածեր են թէյասեղանի մը շուրջ հաւաքուիլ, Դեկտեմբերի սկիզբը, վերապրելու համար ոչ միայն իրենց դպրոցականի թանկագին տարիները, այլեւ վերակոչելու յիշատակը այն մեծ դէմքերու որոնց ձգած լուսաւոր հետքը մինչեւ այսօր ալ վառ կը մնայ, թէեւ ըլլան լեռներով եւ ծովերով հեռու՝ այդ վառարանէն :

Կ'արժէ շնորհաւորել ձեռնարկը, որքան ալ ուշացած ըլլայ :

ՍՕՍԻ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԻ ՄԱՍԻՆ

Պոլսոյ թերթերը կը շարունակեն չոնդալից մանրամասնութիւններ հրատարակել ծանօթ մահափորձի մասին : Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, երեսփոխան Րէշատ Այտընլը, որուն կը վերագրուի մահափորձին յայտնութիւնը, առաջին լուրը տուած է երկու ամիս առաջ, Ապահովութեան տեսուչին, որ անմիջապէս հաղորդեր է վարչապետին :

Վարչապետ Կիւնալթայ ուզած է լսել տեղեկատուն եւ Այտընլըն վարչապետարան հրաւիրած է : Վարչապետը սենեակին յարմար մէկ անկիւնը զետեղել տուած է մեքենայ մը, որ բոլոր խօսակցութիւնները թելի մը միջոցաւ «փլաք»ի կ'առնէ :

Րէշատ Այտընլը սենեակ մտած եւ շուրջը լաւ մը զննելէ ու ապահով ըլլալէ վերջ թէ ոչ ոք կը լսէ իր խօսակցութիւնը, տեղեկատուութիւնը ընել սկսած է : Վարչապետը հարցումներ ուղղած է տարտամ զգած կէտերուն մասին, Այտընլը ամենայն մանրամասնութեամբ լուսաբանութիւններ տուած է :

Կառավարութիւնը Այտընլըի այս տեղեկատուութեան վրայ խկոյն շարժման չէ անցած եւ դէպքերու ընթացքին սպասած է : Կառավարութեան այս անշարժութեան վրայ Րէշատ Այտընլը ջղագրգռուած քանի մը օր վերջ նոյն տեղեկատուութիւնը կրկնած է Ճէլալ Պայարի, որ իր կարգին խնդիրը հաղորդած է Քեազըմ Խօզալփի որպէսզի օրինական իշխանութեանց հաղորդէ դէպքը : Քեազըմ Խօզալփի դիմումին վրայ օրինական իշխանութիւնները շարժման անցած են :

Րէշատ Այտընլը միշտ կ'ուրանայ, ըսելով թէ սկաւառակին ձայնը իրեն չի պատկանիր :

Լեհաստանի խնդիրը

Ինչպէս գրած էինք, Ապահովութեան Տեսչութիւնը ձերբակալած է Փարիզի լեհական դեսպանատան զինուորական կցորդին քարտուղարը, Միսքովսկի :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ այս ձերբակալութենէն անմիջապէս վերջը, առտուն կանուխ 5—6 կառք լեցուն ոստիկաններ մեկնեցան Փարիզի զանազան կողմերը, հետապնդումներ եւ խուզարկութիւններ կատարելու համար : Առաջին կարեւոր խուզարկութիւնը տեղի ունեցաւ 50, Ավընիւ Վիքթոր Հիւկօ, լեհական Ազգ. Խորհուրդին կեդրոնը եւ յարակից շէնքին մէջ ուր բազմաթիւ Լեհեր կը բնակին : Խուզարկութիւններ կատարուեցան նաեւ Վօժիրառ փողոցին, Մէօտոնի եւ Սէն Քլուի մէջ :

Ձեռնհաս իշխանութիւնը կը յայտնէ թէ այս գործողութիւնները շատոնց որոշուած էին, բայց հարկ եղաւ փութացնել, իբրեւ հետեւանք Վարշաւայի Ֆրանսական հիւպատոսարանի պաշտօնեային՝ Պ. Ռոպինոյի ձերբակալութեան : Առաջին օրը Ապահովութեան պաշտօնատունը փոխադրուելով հարցաքննուեցան աւելի քան 40 կասկածելիներ :

★ Օրագիր մը՝ Ֆրանքօ-լեհական միջադէպին առթիւ.—

Անցեալ ուրբաթ օր Վարշաւայի օդանաւը Փարիզ հասաւ, բայց ուղեւորներու ցանկէն ջնջուած էր Ռոպինոյի անունը : Լեհերը կ'ըսէին թէ օդանաւ նստած է :

Շաբաթ օր Ֆրանսական կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Վարշաւա, բողոքելով Ռոպինոյի ձերբակալութեան դէմ : Լեհերն ալ բողոքեցին թէ իրենց օդանաւը վար դրուած է օդաչուներով :

Կիրակի օր Լեհերը հաստատեցին թէ Ռոպինօ ձերբակալուած է իբրեւ լրտես եւ թէ ուրիշ երկու Ֆրանսացիներ ալ մեղսակից ըլլալով արտաքսուած են :

Երկուշաբթի օր Լեհերը յայտնեցին թէ Ռոպինօ խոստովանած է լրտեսութիւնը եւ թէ լրագրական ասուլիսի մը մէջ թղթակիցները լսեցին անոր «խոստովանութիւնները», արձանագրուած սկաւառակի վրայ :

Երեքշաբթի օր Ֆրանսական կառավարութիւնը մերժեց Լեհաստանի բողոքը եւ լրտեսութեան ամբաստանութիւնը :

Չորեքշաբթի օր Լեհերը հաղորդեցին Փարիզի դեսպանատան զինուորական կցորդի քարտուղարին ձերբակալութիւնը :

Անձեռնմխելի՞ են թէ ոչ

Ո՞Վ ԿԸ ՃԱՐԷ ԲՈԼՇԵՒԻԿ ԹԵՐԹԻՆ ԴՐԱՄԸ

Լորտերու ժողովին մէջ, Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան երբեմնի մնայուն խորհրդականը, Լորտ Վէնսիթարթ բուռն ճառ մը խօսեցաւ, պահանջելով անմիջապէս խորտակել Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան՝ Թասի Լոնտոնի գրասենեակին գործունէութիւնը :

Անգլիական վերաքննիչ ատեան մը անցեալ Յունիսին վճռած էր թէ Թասը անձեռնմխելի է, դիւանագիտական տեսակէտով, հետեւաբար կարելի չէ անուանարկութեան դատ բանալ : Լորտ Վէնսիթարթ ըսաւ.

— « Համայնավար կայսրութեան ներկայացուցիչները Անգլիոյ մէջ հետզհետէ աւելի կը ձգտին գործել ղեկավարութեամբ խռովարարներու, խափանարարներու եւ լրտեսներու : Ժամանակն է որ սահմանափակենք դիւանագիտական առանձնաշնորհները : Այժմ չկայ որ եւ է բան որ արգիլէ խորհրդային կառավարութեան՝ անձեռնմխելի վերարկուն ձգել որ եւ է լրտեսական ցանցի վրայ» :

Լորտը « լրբութիւն » կոչելով Խ. Միութեան կողմէ Թասի տրուած դիւանագիտական վկայագիրը, ուրիշ խնդիր մը յուզեց, միշտ ակնարկելով բոլշեւիկեան գործունէութեան : Ըսաւ թէ Լոնտոնի համայնավար օրկանը՝ «Տէյլի Ուորքըր» վերջերս դատապարտուեցաւ 4000 սթերլին տուգանք վճարելու նախկին սերպ դեսպանի մը, իբրեւ պատիժ անուանարկութեան : « Կը յուսամ թէ Զիչին Սէյն (դեսպանը) եթէ չստանայ այդ հատուցումը, ինծի լուր կուտայ եւ այն ատեն այս ժողովին գալով պիտի առաջարկեմ փակել «Տէյլի Ուորքըր»ը, ինչպէս փակեցինք պատերազմի ընթացքին, երբ կը ծառայէր Հիթլէրի : Արդարեւ, չենք կրնար հանդուրժել որ առանձնաշնորհեալներու նոր դասակարգ մը հաստատուի : Ուստի ստիպողաբար կը խնդրեմ կառավարութենէն անյապաղ օրէնք մը պատրաստել, ջնջելու համար այդ շնական վկայականը եւ հաստատելու թէ այլեւս այդպիսի լիրբ խաղեր պիտի չփորձուին» :

Լորտը յետոյ բացատրեց թէ Լոնտոնի բոլշեւիկ թերթը խորհրդային կառավարութեան մէկ օրկանն է եւ մեծագումար նպաստներ կը ստանայ : Եւ շարունակեց.

— « Երբ ես արտաքին նախարարութեան մէջ էի, շատ մը տեղեկութիւններ հաւաքեցի այդ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԱՍԷ՞Ր ԹԷ ՍՈՎԵՏԱՍԷՐ

Սովետասիրութեան մէջ մոլորած մարդիկ ոչ մէկ գնով չեն ուզեր լսել եղած քննադատութիւնները Քրեմլինի իշխանաւորներու հասցէին։

Անոնց կարծիքով, կարմիր բռնակալները ամէն իրաւունք ունին տեղահանելու ուրիշները, աքսորելու, կախելու կամ հրացանազարկ ընելու։

Ինչ որ կ'ընէ Քրեմլին, չի կրնար սխալ ու գէշ ըլլալ։

Աշխարհի վրայ կրնան բոլորը սխալիլ, բայց Քրեմլինը՝ ոչ։

Եթէ հակառակը ըլլար ուղիղ, հրապարակով եւ փաստերով կատարուած մերկացումները պիտի չուրացուէին ու հայ սովետասէր թափթփուկներ պաշտպան պիտի չկանգնէին կարմիր իշխանաւորներու։

Այսպէս եղաւ երեսուն տարի ու դարձեալ կը շարունակուի այսպէս ահա, երբ աղաղակող փաստերով կը հաստատուի, թէ նմանը չտեսնուած բռնութիւն մը կը տիրէ աշխարհի մէկ վեցերորդին մէջ, ուր մարդկային բազմութիւնները կ'ապրին իրական գերիներու նման։

Աքսոր, բանտ, ձեւական դատավարութիւններ եւ անոնց յաջորդող մահավճիռներ տարիներէ ի վեր կը մնան իրականութիւն Խորհուրդներու երկրին մէջ, բայց սովետասէրներ չեն ուզեր ընդունիլ այդ բոլորը։ Ընդհակառակն անոնք լծուած Մոսկուայի կառքին՝ ամէն գնով կը ջանան հերքել եղած վերագրումները։ Երբ փաստերը շատ աղաղակող են ու ընդունուած բուն իսկ Մոսկուայի կողմէ, այն ատեն կը շարունակեն իրենց ձրի փաստարկութիւնները, արդարացնելու համար կատարուած «մաքրագործումները» եւ մահապատիժները։

Մոսկուան չքմեղացնելու կամ պաշտպանելու իրենց ցնորական կեցուածքին մէջ անոնք չեն հարցներ թէ, խժդժութիւնները որո՞ւ դէմ կամ ո՞ւր գործուած են։ Իրենց համար կարեւորութիւն չունի բնաւ, թէ Քրեմլինը քննադատողներուն մէջ կան նաեւ Հայեր, որ առաջնորդուած են իրենց հայրենիքի շահերով։ Ատիկա իրենց փոյթը չէ։ Որքան ատեն որ անոնք կը սիրեն իրաւակարգը հայրենիքէն աւելի, ու սովետականութիւնը՝ հայութենէն շատ, պիտի աշխատին միշտ չքմեղացնել Քրեմլինի քաղաքականութիւնը։

Այս ոգին ամբարիշտ եւ տխուր բան մը ունի միանգամայն։ Ան կը յիշեցնէ կեցուածքը վարձկան փաստաբաններու, որոնք ամէն գնով կը նուիրուին պաշտպանութեանը ոճրագործներու, շատ լաւ գիտնալով, թէ արիւն կաթած է անոնց մատներէն ու վայրագօրէն խոցած են կողերը իրենց անմեղ զոհերուն։ Զէ՞ որ գումար մը խոստացուած է իրենց, այդքանը բաւական է ճառելու եւ երդում պատառ ըլլալու յօգուտ փողոցային ոճրագործներու։

Մեր հակառակորդներուն դիրքը այս է ահա։

Անոնք տարիներէ ի վեր այդ մարզին մէջ ցոյց տուին իրենց հոգիին ամբողջ այլանդակութիւնը։ Այսօր ալ կ'ընեն նոյնը։

Մեր իրականութեան ծանծաղամիտ մունետիկներն են անոնք, վարձուած կաղկանձելու ի հաշիւ զիրենք ապրեցնող մեծաւորներու։

Թող չկարծուի թէ այս ակնարկութիւնը միայն նիւթին կ'երթայ, որ անշուշտ շատ տեղ ունեցած է իր խօսուն ուժը։ Մենք կ'ակնարկենք միւս վարձատրութեան, որ պայքարի այս շրջանին նպատակ ունի պարարտանալու նպաստովը այն ձեռնտուութեան, որ ցեխէն հրապարակ կը քաշէ ոչնչութիւններ, մեկուսացումի եւ լքումի խորշերէն ասպարէզ կը հանէ լպրծուն մարդոց բանակ մը, հանրային դիմագիծ հագուեցնելու անոնց, ու քերծէներու պէս խաղաղ մարդոց ետեւէն արձակելու։

Փառասիրութեան այդ տխուր պատմութեան մէջ աւերներ է գործած։ Մեր օրերուն, ու մեր պայմաններուն մէջ, ան արճիճի նման նստած է դարձեալ բոլոր փոքր ու սողոսկող հոգիներու մէջ։

Եթէ այդպէս չըլլար, մարդիկ տակն ու վրայ պիտի չըլլային ու աղիքնին պատռելու աստիճան պիտի չպոռային, թէ սուտ են ու յերիւրածոյ Քրեմլինի մասին բոլոր գրուածները։

Այդ վկայութիւնը կատարելու համար ի՞նչ է իրենց կապը Քրեմլինի հետ։ Կը բաժնե՞ն անոր մեր հայրենիքին հանդէպ որդեգրած քաղաքականութիւնը. ճիշդ ու արդա՞ր կը գտնեն մեր հողերուն բռնի ուրիշներու բաժնուիլը. կ'արդարացնե՞ն երթեւեկի վրայ անոր դրած սեղմումները։

Եթէ դէմ են այս բոլորին, ինչո՞ւ գոնէ մէկ անգամ չեն բողոքեր այս անմարդկային արարքներու դէմ։ Ինչո՞ւ շարունակ կը դառնան կոյր պաշտպաններ անոր քաղաքականութեան։

Հայրենասիրութի՞ւն է իրենց ըրածը թէ սովետասիրութիւն։ Կը սպասենք որ տղամարդու պէս պատասխանեն այս հարցումներուն։

(Խմբ. ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ)

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

«Յուշերս»

Անայիսի (ՏԻԿ. ԵՒՓԻՄԷ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ)

Գողտրիկ յուշամատեան մը, գրի առնուած վաւերական քերթողուհիի մը կողմէ, որ բոլորոջած է բեղուն շրջանի մը եւ բարեբախտաբար դեռ կ'ապրի մեր մէջ։ Կ'երեւակայէ՞ք հմայքը, որ կը ներկայացնէ այդպիսի երկ մը, սկսեալ ութսունական թուականներէն մինչեւ մեր օրերը։

Տարօրինակ անձկութեամբ մը կը բանամ յուշամատեանը, խամրած տերեւներ կը յուսամ գտնել հնաբոյր էջերուն մէջ, բայց ահա «սիրուած դէմքի մը աղուոր» պատկերը կը վերակենդանանայ, տակաւ կը թարմանայ, կը ժպտի անցեալի մառախուղին մէջէն, ու հոգիս կը լիացնէ յոյզերով։

Երջանիկ դարաշրջան, երբ մէկը միւսէն հոյակապ դէմքեր կը լուսազարդէին հայ գեղեցիկ դպրութեանց երկնակամարը, դէմքեր որոնց յիշատակը յանկարծ կը վերապրի «հի՜ն, մոռցուած երգի մը յանկերգին պէս»։

Թովմաս Թէրզեան... քնքուշ, վսեմ, լուսամիտ, այն որ հիանալի լաւատեսութեամբ մը լուսնին ցոլքերը կ'ընդնշմարէր տիղմին մէջ...։ Ինք կ'ըլլար առաջինը, որ կը խրախուսէր մատղաշ բանաստեղծուհին, կ'առաջնորդէր իր դողդոջուն քայլերը։ Մէկը վաթսունական թուականներու «Արեւելեան Թատրոն»ի հիմնադիրներէն, Ս. Հէքիմեանի եւ Մ. Պէշիկթաշլեանի հետ։

Նար պէյ, գգայուն «Հայրենի Քնար»ը, Վասպուրականի արծիւին՝ Խրիմեան Հայրիկի հետ, գլուխ-գլխի, հիւրասրահի մը մտերմութեան մէջ...։ Եւ կը շարունակուի տողանցքը հայ մտքի մշակներուն, իրենց զուարճաբանութիւններով, առաքինութիւններով եւ հոգեկան տուայտանքներով։ Ս. Տիւսաբ, Ռ. Պէրպէրեան, Ե. Տէմիրճիպաշեան, Տ. Կամսարական, Տիկին Մատաթեան, Գ. Զօհրապ, Տ. Զուհաճեան, Սիպիլ, Տիկ. Զ. Գալեմքեարեան, Օրմանեան, Ներսէս Օհանեան, Ինտրա, Վ. Թէքէեան, Սիամանթօ, Դ. Վարուժան, Կոմիտաս, Շահմուրատեան, Տ. Զէօքիւրեան, Յ. Ալփիար, Տօքթ. Թիրեաքեան, Յով. Թումանեան եւայլն։

Հայրենասէր գործիչներու հզօր դէմքերն ալ մաս կը կազմեն այս համաստեղութեան։ Փոխն ի փոխ, մենք կը տեսնենք Գ. Խաժակը, Ս. Զաւարեանը, Արմենակ Բարսեղեանը, Խատիսեանը, Զերազը։

Տարիներու հոլովոյթէն վերջ, Զերազ դէմ յանդիման կուգայ բանաստեղծուհիին, որ կը պատկերացնէ զայն հմայիչ գրիչով մը։

Ծփուն հէքեաթ մը՝ Տիկին Անայիսի կեանքը, սահած շքեղ եւ բանաստեղծական շրջապատի մը մէջ,— Պէշիկթաշ, Մօտա, Հայ կղզի, ու մերթ Զուիցերիա, Պուլկարիա, Ռումանիա, հուսկ յետոյ Ֆրանքֆորթ եւ Փարիզ։ Ժողովրդական բարքերը դիւթական խճանկար մը կը յօրինեն իր յուշապատումին մէջ, Վոսփորի երկնակամարին վրայ յանկարծ կը սաւառնի Թէոտորա կայսրուհիին տեսիլքը, բոցավառելով մեր երեւակայութիւնը։

Մտայոյզ անրջանքներ, երբեմն ոգեկոչումը գողտրիկ սիրոյ մը, խեղդուած խստակրօն մօր մը ոսկէ վանդակին մէջ, ապա անդոհանքներ, հրակումներ, մղձաւանջի գիշերներ, ջարդի դասական երկրին մէջ, վերջապէս հոգեվարքէն դէպի յոյսի ջահը...։ Ահաւասիկ Սահմանադրութիւնը, սանձակոտոր խանդավառութեամբ, դժբախտաբար այնքան խաբուսիկ։

Տիկին Անայիս, մանկութեան օրերէն հիփնոսացած Տատեան Արթին փաշայի նազելաշուք աղջկան պատմած դրուագներէն, ինքն իսկ ահա կը վայելէ հազար ու մէկ գիշերներու ճոխութիւնը Տոլմա Պաղչէի պալատին մէջ։

Երիտասարդ Թուրքերու պետական հարուածը, Պալքանեան պատերազմի պարտութեան օրերուն, պատմուած Անայիսի քեռայրին կողմէ, նմանապէս ծայր աստիճան հետաքրքրական է։ Ժողովի մը ընթացքին, պատերազմական նախարար Նազըմ փաշան սպաննուած, Շէյխ իւլ Իսլամը սեղանին տակ կը մտնէ, վարչապետ Քեամիլ փաշա խոյս կուտայ, իսկ Գաբրիէլ Նորատունկեան մազապուրծ կը փրկուի գերման դեսպանատան բարապանին կողմէ, բաւական լրջօրէն խոշտանգուած վայրենի Իթթիհատականներէն։ Հայ պետական մարդը այնքան կը յափշտակուի այս «ալա Թուրքա» երախտագիտական շնորհներէն, որ շունչը արտասահման կ'առնէ ...։

Հայկական Վերածնունդի փառահեղ շրջանը, որ կը յատկանշուի Գրոց գիւտի 1500ամեակի աննախընթաց տօնակատարութեամբ, երջանիկ պատեհութիւն մը կ'ընծայէր ճնշուած Հայութեան, բայց աւաղ շատ չանցած այնքան թանկ պիտի արժէր։ Մայր եկեղեցին է ներքին գործոց նախարարը՝ Թալէաթ, ու կը բարբառի.— «Մենք յեղափոխութիւնը մեր հայ եղբայրներէն սորվեցանք, անոնք մեզի արթնցուցին, ազատութեան ճամբան ցոյց տուին»։

Գեղեցիկ է Տիկին Անայիսի գործը, նկարագեղ, լի ջերմութեամբ եւ բանաստեղծականութեամբ։ Զգայուն կնոջ մը ներքին տիեզերքն է այդ յուշամատեանը, որ կը լուսաւորէ ալեկոծ դարաշրջանի մը մթին խորշերը։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Հ. Մ. Մ.ի տարելիցին առթիւ

Հոկտեմբեր 12ին լրացաւ այս ազգօգուտ կազմակերպութեան առաջին տարին։

Շնորհիւ՝ կազմակերպիչ անդամներու անշահախնդիր եւ կորովի գործունէութեան, Միութիւնը յաջողեցաւ հարթել, շատ մը դժուարութիւններ։ Անոնք առանց իրենց տրամադրութեան տակ ունենալու ոչ դրամ, ոչ ալ մէկ մարզիկ, խոր հաւատքով ասպարէզ իջան։ Իրենց միակ դրամագլուխը եղաւ իրենց բարոյական կորովը եւ որոշ չափով ալ կազմակերպչական ընդունակութիւնը, մանաւանդ իրենց անմիջական շրջապատին եւ առ հասարակ մարզասէր հասարակութեան զոհաբերութեան մասին ունեցած համոզումը։

Դժբախտաբար թերթին սիւնակները թոյլ չեն տար խրիլ մանրամասնութեանց մէջ։ Ուրեմն կ'ամփոփեմ գլխաւոր կէտերը։

Կազմակերպիչները յաճախ կ'ունենային վհատումի պահեր, երբ՝ մարզիկներու արձանագրութիւնները շաբթէ շաբաթ կը բազմապատկուէին եւ շարժումը հետզհետէ մարմին եւ շունչ կ'առնէր։ Անհրաժեշտ իրերը գնելու համար, կազմակերպիչ երէց անդամները վարկ բացած են 70—80 հազար ֆրանքի։ Մարզադաշտ ճարելը ամենածանր հոգն էր։ Կար նաեւ հեղինակաւոր վարիչ-մարզիչի մը պահանջը, որ հաստատապէս կապուէր ու վարէր մարզանքի գործը։

Հազարումէկ նեղութիւններ ու դժուարութիւններ կրելէ վերջ, կազմակերպիչները կը յաջողին փոքրիկ «ռիքօլէ»ի մարզադաշտին փոխարէն ապահովել, Լա Վաշ Նուառի Սթատ Օլիէի ընդարձակ դաշտը։ Նաեւ Ֆրանսացի մասնագէտ մարզիչ մը որուն հոգածութեան կը յանձնուին կարճ ժամանակի մը ընթացքին համախմբած, մօտ հարիւր յիսուն պատանիներ եւ աղջիկներ, առանց դաւանանքի խտրութեան։ Մանրամասնութիւնները ժամանակին գրուած են այս սիւնակներուն մէջ, ընդհանուր գիծերով։

Տարին չլրացած, Միութիւնը իր յարատեւ ջանքերուն շնորհիւ կը յաջողի ապահովել ուրիշ մեծկակ մարզադաշտ մը, որուն վրայ Սեպտեմբեր ամիսէն սկսեալ պաշտօնապէս ախոյեանական մրցումներ կը կատարեն գնդակախաղի խումբերը, հաւասար կամ աւելի ուժ ներկայացնող տեղական խումբերու դէմ։ Անոնց յաղթանակները «Յառաջ»ի մէջ կ'արձանագրուին օրը օրին։

Երէկ, ոչինչով ճամբայ ելած եւ բազմապիսի դժուարութեանց մատնուած կազմակերպիչները այսօր իրենց շուրջը կրցած են համախմբել մօտ 260 մարզիկներ, որոնց մէկ մասը կը ներկայացնէին այսօր, երեք գնդակախաղի կարեւոր խումբեր, առաջին, պահեստի եւ կրտսեր, նաեւ կազմուելու պատրաստ մանուկներու (մինիմներ) խումբը։ Մաս մըն ալ նուիրուած է պասքէթի եւ վօլիպօլի, նաեւ մարմնամարզի խաղերուն։

Այս բոլորին, նիւթական եւ գործնական միջոցները ճարուած են ղեկավարներու սեփական միջոցներով եւ փոխառութեամբ, մարզասէր բարեկամներէ, առանց նեղութիւն պատճառելու ոչ մարզիկին եւ ոչ ալ հասարակութեան։ Մեր քաղած տեղեկութեան համաձայն, մինչեւ տարեվերջ իրենց գործառնութիւնը հասած է շուրջ 350.000 ֆրանքի պատկառելի գումար մը, առանց աղմուկի։

Արտաքին հասոյթի աղբիւրները եղած են 3 Յուլիսի մարզահանդէսին արդիւնքը, մօտ հարիւր հազար ֆրանք, իրենց մօտաւոր բարեկամներէն հանգանակուած 65 հազար ֆրանքի գումարը, ինչպէս եւ վերջերս (9 հոկտ.) սարքուած թէյասեղանին առթիւ, սեղանակիցներու նուիրած հարիւր երեք հազար ֆրանքը։

Մեր լսածին համաձայն ներկայիս Գործադիր մարմինը, օգտուելով անցեալի փորձառութենէն, աւելի եռանդով լծուած է գործնական աշխատանքի, քանի սկսած են մասնակցիլ պաշտօնական խաղարկութեանց եւ իրենց գործունէութեան շրջանակը լայնցած է։

Մարզադաշտի եւ մարզիչի պահանջները գոհացնելէ վերջ, այժմ սեղանի վրայ կան ուրիշ հոգեր, հագուստի, զանազան կազմածներու, նաեւ մարզիչներուն վարձատրութեան եւն. խնդիրներ որոնք նոյնպէս կը կարօտին դրամական մեծ զոհողութեանց։ Մանաւանդ «մինիմ»ներու անյետաձգելի կազմութիւնը։

Ներդաշնակ եւ յարատեւ աշխատանքին առջեւ ամէն խոչընդոտ կը հարթուի, մանաւանդ որ գիտակից հասարակութիւնը չի զլանար իր աջակ-

Գաղութէ գաղութ

ԹԱՒՐԻԶԷՆ կը գրեն թէ Պ. Վահրամ Խան Զօհրապեան Ատրպատականի Թեմական Խորհուրդի խնդրանքով դիմած է Ատրպատականի ընդհ. հրամանատար մարաջախտ Շահբախտիին՝ շրջանի հայ գիւղացիութեան սերմնցու հայթայթելու համար: Մարաջախտը ընդառաջ երթալով այս դիմումին՝ խոստացած է հարկ եղածը կարգադրել:

ԹԷՀՐԱՆԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Միութեան բժշկական բաժինը, որ հիմնուած է 1945ին, կը կատարէ գնահատելի աշխատանք: Իբրեւ հիմնադրամ ունեցած է աննշան գումար մը, սակայն շնորհիւ իր վայելած մեծ համակրութեան կարճ ժամանակի մը մէջ օժտուած է նիւթական բաւարար միջոցներով և սկրցած է օգնել չքաւոր հիւանդներու: Միութեան աջակցութիւնը փրկարար եղած է մանաւանդ գիւղացի հոծ բազմութեան որ ներգաղթի ձախողման հետեւանքով թշուառութեան մատնուած էր: Ան հիմը դրած է «Դեղօրայքի ֆոնտին», կազմած է տեղահանուած գիւղացիներու բժշկ. օգնութեան մասնաւոր յանձնախումբ, որ կատարած է քասնխմբական այցելութիւններ Թէհրանի արուարձաններուն մէջ եւ շրջակայ գիւղերը տեղահանուած գիւղացիներուն: Ձրի դեղ ստացած են բուժարանը այցելող չքաւոր հիւանդները: Բուժարանը ունեցած է նաեւ ատամնանուժական եւ տարրալուծական բաժիններ, ուր բժշկական օգնութիւն ստացած են օրական շուրջ 60—70 հիւանդներ: Հիմնարկութենէն մինչեւ այսօր այցելողներու թիւն է եղած 75 հազար: Միութիւնը ստանձնած է Բեհջաթաբադ արուարձանին մէջ ազգ. «Դանայի» դպրոցին առողջապահական հոգատարութիւնը:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Հուայթինզվիլի մէջ (Մ. Նահանգներ) մեռած է ընկեր Գէորգ Թէրճանեան, Քղիի Ճպրգիւղէն էր: Շատ անգամներ եղած է կոմիտէի անդամ, պատգամաւոր, ազգային երեսփոխան: Իր սէրը դէպի Դաշնակցութիւնը կը հասնէր պաշտամունքի: Մեծ հրճուանքով բսած է շատ անգամ թէ երջանիկ է որ իր ողջութեան տեսած է հայ պետութեան ստեղծումը, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Իր ջանքերով բազմաթիւ ընկերներ մտած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը:

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ Պրինէնի եւ Ժընեւի «Հայկ. Տուները», ինչպէս գիտենք, փակուած են նիւթական դժուարութեանց հետեւանքով: Պրինէնի երկու չէնքերը ծախուած են եւ գոյացած գումարը ծառայած է հին պարտքերը վճարելու: Իսկ Ժընեւի չէնքը կը մնայ տակաւին, եւ փոքր փոփոխութիւններ կրած ու ապաքինարան մը եղած է: Նախկին սաներէն Ց. Կ. Մանուկեան որ Պուէնոս Այրէս կը գտնուի, կը գրէ թէ «Որքան «իտէալ» բան մը պիտի ըլլար, եթէ ազգը կարենար գնել այս չէնքը, որուն արժէքին կէսէն աւելին զուիցերիական կառավարութիւնը փոխ տուած է «Հայ Օգն. Կոմիտէին»: Արտասահմանէն եկած հայ ուսանողները կրնան հոն բնակիլ եւ այդ հանդարտ թաղին մէջ ուսանիլ եւ միեւնոյն ատեն հայկ. մթնոլորտի մէջ ապրիլ: Այսպէսով կ'ունենայինք, Ժընեւի նման միջազգային քաղաքի մը մէջ, Փարիզի Մաւի — Նուպար ուսանողական հաստատութեան քոյրը»:

ԵՐԵՒԱՆԸ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ մեծ աշխատանք կը կատարէ մատաղ սերունդի դաստիարակութեան գործին: Ամէն ամիս գրադարանը ընթերցողներու համար կը կազմակերպէ դասախօսութիւններ, եւ գրողներու հետ հանդիպման երեկոներ: Հոկտեմբեր ամսուան մէջ գրադարանը կազմակերպած է «Իմ կարդացած գիրքը», «Իմ սիրած հերոս»ը երեկոներ: Դասախօս Տոքթ. Աբրահամ Ղարիպեան խօսած է «ինչպէս ընթեռնուլ լաւ հասկնալու համար» նիւթի մասին: Գրադարանը իր չորս բաժիններով եւ երեք շրջիկ կէտերով ընթերցողներուն տրամադրած է 40.000 գիրք:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ նուաճած են համաշխարհային ախոյեանի տիտղոսներ: Եւրոպայի ախոյեան Ազգարարեան ծանրութիւն վերցնելու մէջ, Վերա Թաչճեան 15 քիլմ. խճուղային վազքի մէջ շահեցան առաջին տեղը եւ ստացան վաստակաւոր վարպետի կոչում: Կոփամարտիկ Վարդանեան փայլուն յաղթանակներ տարած է Չեխոսլովաք Սրաթիցի եւ Ֆինլանտացի Վեթայիի հետ, ունեցած հանդիպումներուն մէջ:

Մոսկուայի ճատրակի մրցումներուն կը մասնակցի Պետրոսեան, ամէնէն երիտասարդ ճատրակի վարպետը:

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆՏԵԱՆԻ ծննդեան 120ամեակի առթիւ նախապատրաստական աշխատանքներ կը տարուին Երեւանի դպրոցներունմէջ, կազմակերպուած են դասախօսութիւններ: «Նալբանտեանի գիւղագիտական հայեացքները», «Նալբանտեան Պռօշեանի քննադատ», «Նալպանտեանի գրական արձակը»: Կազմակերպուած է նաեւ ցուցահանդէս մը:

ԿՈՄԻՏԱՍԻ հաւաքած եւ գրի առած երգերը մօտ չորս հազար ժողովրդական երգ կը հաշուեն, որոնց մեծագոյն մասը հայկական, իսկ միւս մասը անդրկովկասեան ժողովուրդներու երգեր եւ պարեղանակներ են: Այդ հայկական ժողովրդական երգերէն՝ ան մշակած է մօտ 70 երգեր եւ պարեղանակներ (վերջինները դաշնակի համար): Կոմիտասի վաղահաս մահը պատճառ եղաւ որ լոյս չտեսնեն անոր նախապատրաստած գործերը «Սասունցի Դաւիթ»ը, «Անուշը» եւ բազմաթիւ ստեղծագործութիւններ, որոնք հոգեկան տագնապալի վիճակի մը մէջ պատռած է:

ցութիւնը: Մեր ժողովուրդը գիտէ գնահատել եւ գործնապէս քաջալերել այն բոլոր չօշափելի, կենդանի շարժումները, որոնք վստահութիւն կը ներշնչեն:

Ներկայ տարեշրջանին, կազմակերպիչները եթէ գիտնան գերազանցել, անցեալի արդիւնաւէտ գործունէութեան արդիւնքը, անշուշտ կեդրոնաձիգ ներշնչման աղբիւր մը պիտի դառնայ այս շարժումը: Կ'իմանամ թէ Դեկտ. 25ին դեղարուեստական հանդէս մը պիտի սարքեն, մարզիկները ծանօթացնելու համար լայն հասարակութեան: Յաջողութիւն:

ԽԹԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Կարդացի «Յառաջ»ի թիւ 6002 — 6003 խմբագրականները որոնցմով կարթնցնէք քնացող հայրենակիցները եւ հայրենակցականները, որպէսզի միշտ վառ պահեն հայրենիքն եւ Միութեան յիշատակները, գոնէ տարին մէկ երկու անգամ տօներ սարքելով, երիտասարդութիւնը խանդավառելով:

Սիրելի «Յառաջ», շատ մը հայրենակիցներու սրտէն կը խօսիք, այդ մասին խորին շնորհակալութիւն կը յայտնենք: Թող միշտ ծլի ու ծաղկի, մեր սիրելի «Յառաջ»ը:

Մեր Հայրենակցականը, Տարօն Տուրուբերան կամ Տարօն — Սալնոյ Ձոր 1920էն ի վեր գոյութիւն ունէր Պոլիս, նախագահութեամբ Պատուհասեան վարդապետի եւ աջակցութեամբ հանգուցեալ Մ. Շէխիկեանի: Երբ Ֆրանսա եկանք, դարձեալ Շէխիկեան հայրիկի թելադրանքով կազմուեցաւ Տարօն Տուրուբերանի միութիւնը, բայց պակաս չեղան քառասուն ոտքերով հայրենակիցներ եւ յաճախ վէճեր կը ծագէին: Ի վերջոյ մաքրեցինք, զտեցինք եւ շարունակեցինք պահել Միութիւնը: Ստորագրեալս 1935էն ի վեր եղած եմ գանձապահ, միեւնոյն ատեն կատարելով ամէն պարտականութիւն, ամէնէն տաժանելի ժամանակներուն, 1940էն մինչեւ 1945: Բարեկամ հայրենակիցներ ալ չեն զլացած իրենց նիւթական աջակցութիւնը:

1945ին վերակազմեցին Տարօն Տուրուբերանի միութիւնը, յուսալով թէ աւելի լաւ պիտի ըլլանք: Մինչեւ 1946 ամէն անգամ չէր թերանար իր պարտականութեան մէջ, բայց աւա՜ղ, ծրագիր — կանոնագրէն չեղեցանք, գաղթականներու ու ներգաղթի պատճառով գանձին մէջ բան չմընաց: Թերեւս 5—6 անգամ ընդհ. ժողովի հրաւիրեցինք հայրենակիցները, բայց անօգուտ, մեր թիւը վարչութեան անդամներով հինգէն, վեցէն աւելի չէր: Ուրեմն կը տեսնուի որ հայրենակիցներ գոհ չեն, այդ ատեն պէտք է վարչութիւնը փոխել եւ յանձնել երիտասարդներուն: Անոնք աւելի եռանդուն ըլլալով անշուշտ պիտի շարունակեն միութեան գործերը, պայմանաւ որ հիները նորերուն սորվեցնեն իրենց գիտելիքները: Ատենապետին, ատենադպիրին եւ քարտուղարին պարտքն է ընդհ. ժողովի հրաւիրել եւ վարչութիւնը փոխել: Այսպէս հարկադրուած եմ հրաժարիլ գանձապահութենէ, մնալով միշտ հաւատարիմ անդամ Միութեան:

ՍՏԵՓԱՆ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐՈՒ

Փարիզի Հայոց Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ Յարութիւն քհնյ. Ճօրթուեան եւ Հայ Կարմիր Խաչի վարչութեան երկու Տիկիններ եւ Օր. Զարուհի Գալֆաեան Նոյեմբեր 17ին այցելեցին Պրէվանի ապաքինարանը, ուր կը գտնուին եօթը հայ հիւանդներ:

Այս առթիւ Տիկինները առատօրէն բաժնեցին պտուղներ եւ քաղցրեղէններ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԴԱՐԲԻՆԸ

— Տօ Մանասէ, լսուեցաւ յանկարծ Ռէս Վարդանի ձայնը:

— Հա աղա, հա, հիմա կուգամ, ջորիները պատրաստ են:

Կրպօն վերը նստած կը նեղուէր...:

Ռէս Վարդանը, Հրաչին քով կանգնած, մըտիկ կ'ընէր անոր տուած պատուէրները, թէ ինչ բաներ պէտք են դարբնի աշխատանոցին համար: Հատիկ — հատիկ կը կրկնէր գործիքներու անունները, ձեւերը, մեծ կամ փոքր:

— Փքոցը չմոռնաս, Ռէս Վարդան:

— Հոգ մի ըներ, Ռէսը ամէն բան կը բերէ:

Մանասէն երկու ջորիներով պատրաստ՝ կը սպասէր տան առջեւ: Ռէս Վարդանի ճերմակ ձին, որ պատին զարնուած օղակէ մը կապուած էր, կ՚ըխրխնջար ու ոտքերը գետին կը զարնէր: Դուռդրացի դռներուն առջեւ կը դիտէին Ռէսը եւ Հրաչը, երէկի մուրացիկը՝ համր ու անխօս: Զարմացան: Անծանօթ մարդը, որ երէկ ցնցոտիներ էր հագած՝ այսօր կոկիկ մը շտկուած, ինչ որ բաներ մը կը խօսէր Ռէսին:

— Կը խօսի՞... — Երէկ մեր մարդը կ'ըսէր որ անլեզու մուրացիկ մը եկեր է, էսօր կը խօսի, զօրութեանդ մեռնիմ, Տէր...:

Գիւղացի կնիկներն էին, աւելը իրենց ձեռքերուն՝ ապշանքով կը դիտէին երէկի մուրացիկին կերպարանափոխութիւնը, Լսեր էին անոր ձայնը:

Ռէսը իր մօտ կանչեց զաւակները եւ պատուէրներ տալով՝ մօտեցաւ ձիուն ու ցատկեց անոր վրայ:

— Մինչեւ իմ գալս՝ մարդու բան մի ըսէք, խօսեցաւ իր զաւակներուն:

— Այո, հայրիկ, չենք ըսեր, ըսին զաւակները՝ Սուրէնն ու Տիգրանը:

— Մնաք բարով, զաւակներս, մի մոռնաք, այսօր, հողդարի արտը հերկել: Իսկ դուն, Հրաչ, տունը՝ քուկդ է, «խամութիւն» չքաշես, իրիկունը կը վերադառնամ:

— Բարի ճանապարհ, Ռէս Վարդան, խօսեցաւ Հրաչ՝ ձեռքը Ռէսի ձիուն կռնակին դրած:

Ռէսը քշեց իր ձին, Մանասէն՝ մէկ ջորիին վրայ նստած, իսկ միւսը կապով մը իր ետեւէն քաշեց: Ճամբուն վրայ անհոգ պառկած շուները վեր ցատկեցին ու հաւերու խումբեր՝ կռկռալէն ցրուեցան ազատ ձգելով ճամբան: Գիւղացիներ դեռ կանգնած՝ կը դիտէին Ռէսի քաղաք երթալը եւ անոր դրան առջեւ անտարբեր կանգնած՝ յաղթ հասակով անծանօթը:

Կուլօն, որ մօտիկ դրացի էր Ռէսենց՝ գոգնոցը բռնած վազեց Ռէսի տունը՝ գաղտնիք մը կորզելու, բան լսելու մաքով:

— Աղջի Մարօ, չըսե՞ս որ մեր Ռէսը քաղաք պիտի երթար, թուխ կօշիկ մը բերել պիտի տայի:

— Ուրիշ ատեն, Կուլօ, ուրիշ ատեն:

— Հի՞ւր ունիք, Մարօ: — Այո: — Ո՞վ է:

— ....

— Ձեմ գիտեր, ամուսինս կը ճանչնայ:

— Հը՞... Ու այդքան, երբ Կուլօն Ռէսի տունէն ելաւ՝ սկսաւ տունէ տուն մտն գալ, ըսել լսածները, շատ անգամ ինքը աւելցնելով չինծու ու կեղծ լուրեր:

Այդ օրը, ամբողջ գիւղացիք՝ իմացան որ Ռէս Վարդանի տունը անծանօթ հիւր մը իջեր է, մուրացիկի տարազով:

Կուլօն, դեռ գոգնոցը բռնած կը խօսէր Ռէս Վարդանի կնոջ հետ, իր ձայնին մէջ շատ խորհրդաւոր շեշտ մը դնելով:

Շատ խօսեցան, բայց բան չհասկցան: Հրաչին բուն ինքնութիւնը՝ մնաց խորհրդաւորութեան մէջ: Ռէսին քաղաք մեկնումն անգամ՝ մնաց հանելուկ: Խմիկ Ասատուր, համրիչը ձեռքը, քանի մը անգամներ փողոցէն գնաց ու եկաւ, լուր մը, հոտ մը առնելու յոյսով, բայց ապարդիւն:

— Էս մարդուն քով բան մը կայ, կնիկ, բան մը կայ, կը կրկնէր Խմիկ Ասատուր՝ յիշեցնելով երէկի մուրացիկը:

— Աման մարդ, բան գործ չունիս՝ պարապ բաներու վրայ կը խորհիս: Ի՞նչ պիտի ըլլայ՝ առաջին անգա՞մն է որ՝ Ռէսին տունը մարդ կուգայ: Մարդը հարուստ է,, հեռուներէն եկողներն ալ իր անունը լսած, կուգան հոն: Անոր տունը չգան մե՞ր տունը պիտի գան: Քանի՞ մարդու հաց կրնաս տալ դուն, ի՞նչ ունիս, քարոտ արտ մը, երեք այծ՝ եւ կարճուկ էշ մը, ատոնցմո՞վ պիտի չափուիս Ռէս Վարդանին հետ...

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ուրբաթ եւ շաբաթ օրուան թերթերը կրնան կէս ճամբան մնալ եւ ուշ հասնիլ, թէեւ սովորականին պէս յանձնուած են թղթատարին :

մասին, բայց դուք պէտք չունիք ոեւէ գաղտնի սպասարկութեան, այս բաները գիտնալու համար: Այս երկրին մէջ կան քառասուն վճարեալ անդամներ համայնավար կուսակցութեան եւ ո՛վ որ կը կարծէ թէ թերթ մը կրնայ ինքզինքը պահել 40.000 օրինակ սպառելով հատը վեց փէննիէն՝ պէտք է իր գլուխը քննել տայ»:

Այս յայտարարութեան վրայ էր որ դատական նախարարութիւնը յայտարարեց թէ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, խափանելու համար Թասի «կեղտոտ գործունէութիւնը»:

ՍՊԱՐԱՊԵՏՆԵՐ «ՓՈԽ ԿՈՒՏԱՆ»...

«Նիւ Եորք Թայմզ»ի Վիէննայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ մօտերս ռուս զօրավար մը «փոխ պիտի տրուի» պուլկարական բանակին համար, ինչպէս եղաւ Լեհաստանի մէջ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պուլկարիոյ վարչապետը պիտի խնդրէ Խ. Միութենէն ռուս զօրավարներ տրամադրել, պուլկար սպարապետ զօր. Իվան Քինովի եւ անոր քաղաքական լիազօրին՝ Պուլկարանովի յաջորդելու համար:

Այս միջոցին Սոֆիա կը գտնուի ռուս զօր. Ջերոփանով, գաղտնի պաշտօնով մը:

Դարձեալ նոյն աղբիւրին համաձայն, Հունգարիոյ նախկին պատերազմական նախարարը, զօր. Պարթա յայտնած է թէ բանակը կազմակերպուած է համաձայն խորհրդային տիպարին, զինուորական եւ քաղաքական տեսակէտով եւ կը գտնուի չորս ռուս զօրավարներու եւ չորս բարձրաստիճան սպաներու հրամանատարութեան տակ :

Եւ վերջապէս, Պերլինի ամերիկեան շրջանին գերմանական թերթը, «Տէր Ապէնտ», կը գրէ թէ Խ. Միութեան մառէշալներէն Մալինովսկի հրամանատար պիտի նշանակուի ռումանական բանակին: Կ'ըսուի թէ մառէշալը երկու տարիէ ի վեր պատուակալ քաղաքացի է ռումանական հանրապետութեան, նկատի առնելով իր ծագումը (Պեսարապիացի) եւ պատերազմին ատեն կատարած դերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրավտա», Նոյեմբեր 24ի խմբագրականով կը պահանջէ «ամրապնդել պետական կարգապահութիւնը»: Այս առթիւ կը գրէ թէ «կարգ մը գործարաններու տնօրէնները կը կեղծեն վիճակագրութիւնները, լաւ երեւալու համար եւ ուրիշներ կը դաւեն պետութեան դէմ: Պետական կարգապահութեան կարեւոր խախտում մը տեղի կ'ունենայ ուժեղ մթերման, բաշխումին եւ օգտագործման մէջ: Պ. Մորեւ, ելեկտրական արինաբերութեան նախարարութեան վարիչը, թոյլ կուտայ որ ուղղակի վտանեն պետութեան սեփականութիւնը, 2000 ելեկտրական ուժանիւներ յանձնելով առանց դրամի»: Ուրիշ փաստեր ալ յիշելէ վերջ, պաշտօնաթերթը կը յայտարարէ. — «Կարելի չէ հանդուրժել երբ չեն գործադրեր արտադրութեան ծրագիրը, չեն կատարեր հրահանգները, երբ նշանակուած գումարէն աւելի կը ծախսեն եւ վարնոց ապրանքներ կ'արտադրեն: Հակառակ մեր ժողովուրդի ստուար մեծամասնութեան ընկերվարական գիտակցութեան, տակաւին վարիչներ կան որոնք կը մոռնան պետութեան շահերը եւ կը խախտեն հաստատուած օրէնքները»:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մասին կատարուած վիճաբանութեանց առթիւ, Ազգ. ժողովին մէջ երկար ճառ մը խօսեցաւ նաեւ Պ. Լուի Մառէն, ընդդիմանալով վերազինման ծրագիրներուն: Ֆրանսական թերթերը երկարօրէն կը զբաղին այս հարցով եւ վախ կը յայտնեն որ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կրնան ի վերջոյ հաւանութիւն յայտնել Գերմանիոյ վերազինման: Այս առթիւ նորէն կը յիշեն Ա. Մեծ պատերազմէն վերջ պատահած դէպքերը: Միայն կարգ մը թերթեր տարբեր կարծիք ունին: Կիսապաշտօնական «Լը Մօնտ»ը կ'ըսէ թէ կառավարութեան նպատակն է Գերմանիան դէպի Արեւմուտք դարձնել եւ բաժնել Արեւելքէն: «Եթէ այս քաղաքականութիւնը ձախողի, մեծապէս պատասխանատու պիտի ըլլանք»:

ԱՆԳԼԻՈՅ սպարապետը, մառեշալ Մոնթկոմըրի, որ Ամերիկա կը գտնուի, յայտարարեց թէ նոր պատերազմի մը պարագային հիւլէական ռումբը մեծ բան պիտի չփոխէ գործողութեանց ընթացքէն: Յետոյ հերքեց այն լուրերը թէ անհամաձայնութիւն կը տիրէ արեւմտեան պետութեանց միջեւ :

ԱՓՐԻԿԷԻ իտալական գաղթավայրերուն համար եղած կարգադրութենէն դոհ կ'երեւան պաշտօնական շրջանակները, այն մխիթարութեամբ որ անկախ պիտի ըլլան Լիբիան եւ միւս գաղթավայրերը, փոխանակ ուրիշ պետութեանց յանձնուելու, հետեւաբար իրենք ալ պիտի կրնան օգտուիլ յառաջիկային:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր. Կապոյտ Խաչի, ինչպէս նաեւ Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան (S. F. I. O.) տեղական մարմնին:

27 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ave. Victor Cresson, métro Issy :

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝ ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ:

Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ կը խօսին երեսփոխան — նախկին նախարար **Ed. Depreux** եւ Իսիի փոխ — քաղաքապետ **Sylvestre:**

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Մառի ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. Աստղիկ ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Օր. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ (երգ), ընկեր ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. ՕՂՏԱՅԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Ռէժին Օ-ՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար, Opéra – Comiqueէն) ընկերակցութեամբ Թառխտ ԳԱՐԵԳԻՆԻ: Պարի մըրցում զանազան մրցանակներով: Կը ներկայացուի Ղ. Մելոյեանի «Վասպուրականի հերոսամարտէն տեսարան մը»: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

Ժամը 20էն վերջ եւրոպական պարեր, նուագախումբ Garo Sarian: Տոմսերը ապահովել ընկերներէ եւ սրճարաններէ :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի, 27 Նոյեմբեր, Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը մրցին Chatouի խումբերուն դէմ, պահեստին ժամը 13.15ին, Ա.ը ժամը 15ին: Հ. Մ. Մ.ի կրտսերները (cadet) Cheminots Ouestի դէմ ժամը 15ին:

Ժամադրութիւն Porte d'Italie ժամը 11.45ին, մէթրօ Mairie d'Issy նոյն ժամուն: Ըլլալ ճշդապահ, նկատի ունենալով ձմեռնային ժամերու փոփոխութիւնը եւ մարզական կարգապահութեան խըստութիւնը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ԱՆՏԻՑԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ համար խոհարարուհի մը եւ ծառայող տիկին մը, ինչպէս եւ ընդհ. գործերու համար պաշտօնեայ մը (այր) : Դիմել Պ. Սարաֆեանի, 20 Passage des Petites Ecuries, Paris (10):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Շավիլի եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Երուսաղէմի Հոգելոյս ՏԷՐ ԿԻՒՐԵՂ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ յիշատակին, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյ դպիրներէն Պ. Զաւէն Օհաննէսեանի ծնողաց հոգւոյն: Արարողութիւններ պիտի կատարուին մասնաւորապէս հրաւիրուած դպիրներու մասնակցութեամբ: Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Գամեր Գափամաճեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Նոյ. 27ին Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իր ծնողքին ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿ. ՍԻՄՈՆ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆՆԵՐՈՒ յիշատակին, իր մօր Տիկ. ՊԻՍՏՈՍ Ս. ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ մահուան առջին տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները :

PHONOS – RADIO – DISQUE

ԱՐԱՔՍ

Ժ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

30, rue des Dominicaines, Marseille, Tél. Colbert76-33

Հայաստանէն եւ Արեւելքէն ռատիօն լաւ առնելու համար, կը յանձնարարենք PHILIPS վաճառանիշով ռատիօները: Հայերը, իրենց իսկ շահուն համար պէտք է դիմեն մեզի, առանց վարանելու, եւ կատարելապէս գոհ պիտի մնան: Օրինական գիներ, առանց յաւելումի: Վստահելի հայ յաճախորդներուն վճարումի դիւրութիւններ կ'ընծայենք :

Ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ եկած եւ Ֆրանսայի մէջ պատրաստուած 12 նոր սկաւառակներ, ՔԱՅԼԵՐԳՆԵՐ, ԽՄԲԵՐԳՆԵՐ, ՄԵՆԵՐԳՆԵՐ, ՊԱՐԵՐ, եւայլն:

Պատրաստած ենք նաեւ Ֆրանսայի մէջ եւ-գուած ՍՈՆԻԱ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆԻ հայերէն արեւելեան զուարթ երգերը, ընկերակցութեամբ քանոնի, ուտի, ջութակի եւայլն:

Այս սկաւառակներու վաճառումին համար կը փնտռենք որեւէ քաղաքի մէջ մեծաքանակ ապրսպրող ներկայացուցիչներ :

Մասնաճիւղ՝ KAPA, 60 rue Lafayette, Paris (9):

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍԻԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին: Կարեւոր օրակարգ :

ՓՈՐԹ Տ'ԻԹԱԼԻԻ Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 2.30ին ընկերուհի Նուարդ Եղիազարեանի բնակարանը, 12 rue de Paris, Ժանթիյեի: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները, այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8—10, 78 rue Rabelais դպրոցի սրահը: Սանուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսիլիոյ Շրջ. վարչութեան կազմակերպած բացառիկ դասախօսութիւնները, Նոյեմբեր 22էն մինչեւ Դեկտ. 14: Ընդհ. դասախօս ընկեր ՀՐԱՆՏ ՔԱԼՈՒԵԱՆ :

5.— ՍԷՆ ԼՈՒԻ «Սիամանթօ» խումբ, երկուշաբթի 4 Դեկտ. ժամը 9ին: Նիւթ՝ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան կրած ազդեցութիւնները ժամանակակից հայ գրականութենէն, եւ փոխադարձ իր ազդեցութիւնները ներկայ գրականութեան վրայ»:

ԹԱՏՐՈՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 27 Նոյեմբեր, ժամը 14 — 25: Centre Administratif Social շքեղ սրահներուն մէջ, Place de l'Hôtel de Ville, Անիէռ : Կը ներկայացուի «Ադամեան թատերախումբի» կողմէ, ղեկավարութեամբ ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻ, Շիրվանզադէի ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ եւ կատակերգութիւն մը ՎԱՐԶՈՒ ՍԵՆԵԱԿ :

Ծօխ պիւֆէ: Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ :

ԱԶԴ ԱԶԳ. ՏԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

Հայ Ազգ. Տան վարչութիւնը, սրահ կամ սենեակ վարձելու համար իրեն եղած դիմումներուն ի պատասխան, կը յայտարարէ թէ, շէնքին զանազան մասերուն յարդարման եւ կահաւորման պատճառով կարելի պիտի չըլլայ գոհացում տալ ներկայիս եղած դիմումներուն: Իր ժամանակին, մամուլի միջոցով պիտի ծանուցուի, երբ ամէն ինչ պատրաստ ըլլայ: (Կնիք)

ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՄԵՐԳ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ.Ի ԾՆՈՒՆԴԻ 80ԱՄԵԱԿԻՆ առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Կրօն. ընկերակցութեան, Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր Եկեղեցիին մէջ, կիրակի օր, 18 Դեկտ. ժամը ճիշդ 16.30ին:

Գործադրուած՝ Մայր եկեղեցիի երգեցիկ երկսեռ դասին (ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբ) կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ, բազմաձայն կ'երգուին ԿՈՄԻՏԱՍ վրդ.ի, ՎԱԿՆԵՐԻ, ԿՈՒՆՈՅԻ, ԱԼԷՄՇԱՀԻ, ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ գործերը: Համերգին օրը տոմս չի տրուիր:

Կրօն. Ընկ.եան անդամներուն տոմս կը վերապահուի մինչեւ Դեկտ. 5: Ստանալ եկեղեցիի քարտուղարութենէն, Ազգ. Առաջնորդարանէն, Արմէն տպարանէն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մայր – Եկեղեցին (Փրատօ) կը փնտռէ ֆրանսախօս դռնապան մը, մինակ կամ այր եւ կին: Դիմել նամակով եկեղեցիի հասցէին:

Patisserie Roger

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ

Առաջնակարգ վարպետ

ԱՊՍՊՐԵՑԷՔ

ձեր ուզած ամէն տեսակ **gateaux**ները

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ, ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ԿՆՈՒՆՔԻ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԱՐԱԳ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒՄ

ՄԱՏՉԵԼԻ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ

Դիմել՝ ՏԱՎԼԱՇԵԱՆԻ 11 rue Laferrière, Paris (9)

Հեռաձայն TRU. 24-79 métro St. Georges

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ

ԹԷ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ Ւ ԹԷ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝

63 Rue de MAUBEUGE

Հեռ. Tru. 12-05 métro Poissonniere

La Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH
· Fondé en 1925 ·
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վերջամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678–63
Dimanche 27 Novembre 1949 Կիրակի 27 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 6011 – Նոր շրջան թիւ 1422   Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՊԱՐ ՄԻ ԿԱՊԷՔ ՆԺՈՅԳԻՆ

«... Մեր գահը, թագը, ծիրանին առին, սակայն լեզունիս պահեցինք եւ անոնց վրայ իշխեցինք. լեզուն եղաւ նժոյգը եւ ցեղը յառաջ քշեց»:

Այս պատգամը կ'արձակէր Վարուժան, 1913–ին, Պոլիս, Թաքսիմի պարտէզին մէջ, Տատեան գիւղին տօնակատարութեան առթիւ:

Գ. Զօհրապն ալ կը լրացնէր, նոյն առիթով, ուրիշ ճառի մը մէջ (Գատըգիւղ).

«... Թագաւորութիւնները կ'իյնան, ազատութիւնները կը ջնջուին, յաղթանակները յանախ պարտութեան կը փոխուին, բայց լեզուն կը մնայ, ազգի մը ճակատագրին պէս անջնջելի»:

Կարելի էր տակաւին արտագրել ուրիշ վկայութիւններ, նոյնքան վաւերական եւ հեղինակաւոր:

Աւետիք Իսահակեանը չէ՞ր որ կը յայտարարէր բարձրաձայն, տարիներ առաջ.

«... Ամէն բան քայքայուեց Հայաստանում, հայ ժողովրդի շուրջը ամէն բան փուլ եկաւ, բայց կանգուն մնաց լեզուն՝ հպարտ, հոյակապ, պատկառելի»:

Իսկ լեզուն պետականութիւնը կորցրած, ստրկացած մի ժողովրդի համար ամէն ինչ է:

Լեզուն փոխարինում է ե'ւ պետութիւն, ե'ւ բանակ ե'ւ բերդ»:

Շատ աւելի պերճախօս է յայտարարութեան մնացեալ մասը: Բայց կը բաւէ, այսօր:

Ահա թէ ինչո'ւ ճակատ յարդարած ենք, յանուն լեզուի անկախութեան:

Ոչ աջը իրաւունք ունի անփութօրէն կծկուելու այս նուիրական պայքարին մէջ, ոչ ալ ձախը ժանգոտած նիզակներ ճօճելու:

Պայքարը մասնաւորապէս ուղղուած է Երեւանի ծանօթ աղճատումներուն եւ բարբարոսութեանց դէմ, ինքնաբերաբար կատարուին թէ ոչ:

Բայց, ո՞վ բսաւ որ աչքէ կը վրիպին Հայկական Արտասահմանի լեզուական այլանդակութիւնները, գրական թէ լրագրական:

Երեւանցիներուն կ'ըսենք հրապարակաւ, գնահատելով հանդերձ իրենց ճիգը եւ կարգ մը յաջող գիւտեր.

— Անտաշ, օտարոտի կապարներ, միջազգային չուկայէն հաւաքուած թիթեղի կտորներ մի կապէք Հայկ. Նժոյգին բաշերուն: Թոյլ տուէք որ Նժոյգը սլանայ ազատ — լեզուն զարգանայ ազատ: Իր բնական ընթացքով:

Եւ տարագիր ուսումնականներուն ալ կը յիշեցնենք.

— Թուրքիայէն փոխադրուած կամ փողոցէն հաւաքուած խօտեր, քուրջեր մի բեռցնէք Նժոյգին վրայ:

Հետեւեցէք, ուշադրութեամբ եւ գիտակցութեամբ, վերջին յիսնամեակի ճիգերուն, կատարուած նուաճումներուն: Ջանացէք մշակել, ճոխացնել: Բա'ռ մը աւելցնել: Գի'ծ մը: Շե'շտ մը: Գոյն եւ երանգ:

Եւ կ'ըսենք ամէնուն, բայց մանաւանդ անոնց որ կը յաւակնին «պետական» լեզու ստեղծել.—

Արդէն հասեր ենք պատկառելի բարձունքի մը: Օգտուեցէ'ք անոնց լանջերուն, ծերպերուն մէջ ցանուած գիտելիքներէն: Երկունքէն ու վաստակէն:

Սորվեցէք սլանալ դէպի վեր, ճանկռտելով, քրտնելով, երկնելով: Հետապնդելով միշտ բնականն ու հարազատը: Փորձուածն ու վաւերականը:

Ի՞նչ պէտք ունինք խեղճանալու եւ մուրալու:

Ինչո՞ւ սոխի եւ սխտորի կճեպներ, հում կամ լխկած խնձորներ եւ լոլիկներ, թթու սալորներ ժողվել հարեւանին պարտէզէն, տունը ձգելով անփոխարինելի գանձեր:

Սովետը կրնայ կոլխոզ կամ սովխոզ հաստատել բռնի: Բայց, իրաւունք չունի կոլխոզի կամ ճամբուն վրայ ինկած «բոստան»ի մը վերածելու մեր մայրենի լեզուն:

Մեր հրայայտ Նժոյգը — մայրենի լեզուն — օտարութեան, դերութեան, բռնութեան դէմ ըմբոստացած է դարեր ու դարեր: Ազատօրէն արշաւելով իր հայրենի անդաստանին մէջ:

Ինչո՞ւ կը փորձէք յետամնաց կամ համայնականաւ դրացիներու մսուրին կապել զայն, փոխ առնուած յարդ հրամցնելով:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ԵՐԳԸ

«Յառաջ»ը աւելի քան քսան տարուան գոյութեան ընթացքին միշտ լայն տեղ է տուած մերօրեայ գեղարուեստական բաժնին:

Այն բոլոր արուեստագէտները որոնք ուզած են զամ մը զարնել արուեստի տաճարին շինութեան, ոչ միայն համակրանքով են ողջունուած, այլ եւ վայելած են դիւրութիւններ:

Գրականէն մինչեւ նկարչական նուաճումները, առանձնապէս Երգը միշտ խանդավառած են մեր թերթը:

Արուեստի միւս ճիւղերն ալ անշուշտ ուղղակի կ'ազդեն ժողովուրդներու սրտին, բարքերուն զարգացման եւ ամէն կարգի յոյզերուն վրայ, ինչպէս թատրոնը եւ բանաստեղծութիւնը:

Բայց Երգը ամէնէն աւելի մատչելի է ժողովուրդին բոլոր դասերուն եւ շատ աւելի անմիջական թափանցում մը ունի, անոր հոգիէն ներս:

Ահա թէ ինչու մենք պէտք ունինք երգիչներու, երգչախումբերու եւ զանոնք պատրաստող արուեստագէտներու:

Երեքն ալ սակայն դժուար է գտնել, նոյնիսկ Փարիզի մէջ, քսանըհինգ տարի «գեղարուեստ» ընելէ վերջ:

Ինչպէս կարգ մը երգիչ–երգչուհիներ, նոյնպէս զանազան երգչախումբերու անդամները երբեք լրջութեամբ չեն վերաբերուիր իրենց ստանձնած նուիրական գործին հանդէպ:

Ղեկավարներ ալ կան որոնց կը պակսի քաջութիւնը եւ յարատեւութիւնը իրենց ծանր պարտականութեանց համար: Կան ուրիշներ ալ որոնք իրենք զիրենք կը չափեն հեղինակութիւններու պատկերին վրայ, երբ երգիչի մը ընկերանալ իսկ չեն գիտեր:

Այս ցաւերը մատնանշելով, դարման կը փնտռենք: Դարման որպէսզի մեր շնորհալի երգիչները համեստութեամբ մտնեն խումբերու մէջ եւ օգնեն անոնց արժէքին բարձրացման:

Ղեկավարները իրենք ալ պէտք ունին լաւ ճանչնալու իրենց ստանձնած գործին դժուարութիւնը եւ գրահաւորուելու անհրաժեշտ համբերութեամբ եւ յարատեւութեամբ:

Իսկ տհաս թեկնածուներ պէտք չէ՞ որ վարժուին սորվելու, միշտ աւելին սորվելու, մանաւանդ երբ ընդունակութիւն ունին:

ՍՕՍԻ

Քաղաքական պայմանագիր մը Գերմանիոյ հետ

Արեւմտեան Գերմանիոյ երեք մարզպանները Նոյեմբեր 25ին մամուլին յանձնեցին գերմանական կառավարութեան հետ կնքուած պայմանագիրը, որ հետեւեալ տրամադրութիւնները կը պարունակէ.—

1. Պիտի դադրեցնեն 23 գործարաններու քանդումը. —2. Գերմանիա պիտի մասնակցի Ռուրի վարչութեան եւ պիտի աջակցի ապահովութեան խորհուրդին. —3. Պիտի վերահաստատուին արտասահմանի գերմանական հիւպատոսութիւնները եւ առեւտրական գործակալութիւնները .— 4. Գերմանիա պիտի աջակցի ապակեդրոնացնելու համար մեծ ճարտարագործութիւնները.— 5. Արեւմտեան Դաշնակիցները պիտի պաշտպանեն Գերմանիոյ ընդունելութիւնը կարգ մը միջազգային կազմակերպութեանց մէջ.— 6. Գերմանիա յանձն կ'առնէ ոչնչացնել նացիականութեան մնացորդները.— 7. Գերմանիա պիտի կրնայ առեւտրական նաւեր շինել մինչեւ 7200 թոն տարողութեամբ, իսկ միայն վեց հատ աւելի մեծ, ովկիանոսներու համար եւն.:

★ Գերմանիոյ խորհրդարանէն արտաքսուելով 20 նիստէ զրկուեցաւ ընկերվարական առաջնորդը, Շումախըր, որ «Դաշնակիցներուն վարչապետը» կոչած էր Տոքթ. Ատընհաուըրը:

★ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը վստահութիւն յայտնեց կառավարութեան, լսելէ վերջ արտաքին նախարարը, որ յայտարարեց թէ ոչ Գերմանիան պարպելու, ոչ ալ վերազինելու նպատակ ունին: Վիճաբանութեանց ընթացքին համայնավար երեսփոխան մը յիշելով Լեհաստանի հետ ծագած միջադէպը, «լրտեսական բոյներ» կոչեց արտասահմանի Ֆրանսական դեսպանատուները: Արտաքին նախարարը եւ շատ մը երեսփոխաններ վիրաւորուելով սրահէն դուրս ելան:

Ընդհ. գործադուլը մասամբ յաջողեցաւ

ԱՄԷՆԷՆ ԱՒԵԼԻ ԱԶԴՈՒԱԾ ԷԻՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ.— ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՀԱՆՐԱԿԱՌՔ — ՀԱՆՔԵՐԸ, ՃԱՐՏԱՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Տեղական թերթերը, որոնք չէին հրատարակուած ուրբաթ օր, հակասական մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն Նոյեմբեր 25ի ընդհ. գործադուլի մասին: Աջերը ձախողած կը նկատեն զայն, իբրեւ ընդհանրական շարժում, ձախերը՝ յաջողած: Երկու ծայրերուն միջինը գտնելով, չափաւորները եւ ականատեսներ կը վկայեն թէ յաջողութիւնը կատարեալ չէր:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, աւելի քան 2.500.000 աշխատաւորներ հնազանդած էին գործադուլի հրամանին, ուրիշ խօսքով, առնուազն 50 առ հարիւրը չշարունակեցին աշխատիլ:

Ամէն պարագայի մէջ, գործադուլին կազմակերպիչները — Բանուորական Ուժ եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւն — յաջողած էին ջլատել երկրին կենսական սպասարկութիւնները, ամբողջովին դադրեցնելով երկաթուղիներու, հանրակառքերու եւ Փարիզի մեթրոյին երթեւեկը:

Ելեկտրականութեան հոսանքի եւ կազի բաշխումը կրճատուեցաւ կէս օրէն առաջ: Գործարաններու 60 առ հարիւրը փակուած էին, հանքերուն 80 առ հարիւրը: Քարափի աշխատաւորներն ալ չբանեցան, բոլոր նաւահանգիստներուն մէջ, Հավրէն մինչեւ Մարսէյլ:

Խանութները մեծ մասով բաց էին, թղթատարի, հեռաձայնի եւ հեռագրի սպասարկութիւնները մասամբ միայն դադրեցան: Կարգ մը թաղամասերու մէջ թղթատարը երբեք չդադրեցաւ: Փարիզի մէջ տասնեակ հազարաւոր քաղաքացիներ քալելով գործի գացին իրենց բնակած թաղերէն եւ արուարձաններէն: Անհամար վարձու կառքեր քիչ – շատ կ'ապահովէին երթեւեկը բանուկ հրապարակներու վրայ:

Տեղ – տեղ միջադէպեր ալ պատահեցան, ամէնէն ծանրը Տիժոնի մէջ, ուր հանրապետական պահակները հարկադրուեցան արտասուաբեր կազ գործածել, ցրուելու համար համայնավարական ցոյց մը:

Պետական պաշտօնատուները, դրամատուները, առեւտրական գլխաւոր տուները մեծ մասով շարունակեցին աշխատանքը:

Բանուորական Ուժի ընդհ. քարտուղարներէն Անտռէ Լաֆոն հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.

— «Գործադուլը հաստատեց թէ կրնանք ամբողջովին կասեցնել երկրին տնտեսական կեանքը: Հաստատեց նաեւ թէ բանուոր դասակարգը, որ չէր ուզեր հետեւիլ համայնավարներուն, վերջին գործադուլներուն ատեն, պատրաստ է հետեւելու մեզի: Մենք դարձած ենք բանուորական շարժումին իրաւարարները Ֆրանսայի մէջ»:

Օգնական քարտուղարը բացատրեց նաեւ թէ պիտի չգոհանան, եթէ կառավարութիւնը ընդառաջ երթայ իրենց անմիջական պահանջներուն: «Տնտեսապէս հիմնական կացութիւն մը կայ որ պէտք է փոխուի: Ազգային եկամուտէն բանուորներուն ինկած բաժինը մեծապէս նուազած է վերջին տասը տարիներու ընթացքին: Պէտք է վերահաստատուի ապրուստի մակարդակը»:

24 Լեհեր արտաքսուեցան Ֆրանսայէն

Ապահովութեան տեսչութիւնը շարունակելով իր հետապնդումները լրտեսական գործունէութեան մը մասին, ուրբաթ օր արտաքսեց 24 Լեհեր եւ ձերբակալեց Լիլլի լեհական փոխ–հիւպատոսը: Այս երկրորդ լեհ պաշտօնատարն է որ կը ձերբակալուի 48 ժամուան ընթացքին:

Լեհաստանի արտաքին նախարարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Վարշաւայի Ֆրանսական դեսպանին, ծանուցանելով թէ լեհական ատեանի մը առջեւ պիտի դատուի ամբաստանեալ Ֆրանսացին, Պ. Ռոպինօ, «բռնաբարած ըլլալով զինուորական օրէնքին 7րդ յօդուածը»: Ծանուցագրին համաձայն, իրեն վերագրուած «ոճիրներով» ամբաստանեալը կրնայ մինչեւ 50 տարի բանտարկութեան դատապարտուիլ:

Լեհաստան կը բողոքէ նաեւ Ֆրանսաբնակ Լեհերու ձերբակալութեան դէմ, իբրեւ խախտում Ֆրանքօ-լեհական դիւանագիտական համաձայնութեան:

★ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ արտաքսուած Լեհերուն մէջ կը գտնուի Ստեֆան Սթէք, Ֆրանսայի լեհական Ազգ. Խորհուրդին նախագահը: Այս կազմակերպութիւնը ստեղծուած էր ազատագրութենէն վերջը եւ 75.000 — 100 հազար անդամ ունէր (Ֆրանսայի Լեհերուն թիւը կը հաշուեն 450 հազար): Այժմ անդամներուն թիւը իջած է 25 հազարի, իբրեւ հետեւանք ոչ այնքան ներգաղթի որքան հրաժարումներու: Նոյն աղբիւրին համաձայն, անդամներուն աննշան մէկ մասը միայն կը հետեւէր կազմակերպութեան

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Էտկար Ալէն Փօ

Այս տարի լրացաւ մահուան հարիւրերորդ տարելիցը այն արտակարգ գրագէտին որ կը կոչուի Էտկար Ալէն Փօ։

Շատ քիչ գրագէտներ կան որոնց գործը ուսումնասիրուած ատեն այնքան կը յիշուին իրենց կեանքին մանրամասնութիւնները։ Այդ բացառիկ դէմքերէն է Էտկար Փօ. որովհետեւ տարօրինակ հակասութիւններով խառնուածք մը ունէր։

Բնածին ըմբոստութիւն մը առաջնորդեց զինք ապրելու արկածախնդիր եւ անկանոն կեանք մը։ Փօ անձնատուր եղաւ երբեմն ափիոնի, երբեմն ալքոլի, երբեմն խաղամոլութեան։ Սակայն ծնած էր արուեստագէտ, ունէր երազուն ու երեւակայող հոգի, տրամաբանող ու քննադատող միտք, որ դարձուց զինքը իր ժամանակին տիրական գրագէտը, իբրեւ նորավիպագիր, բանաստեղծ եւ քննադատ։

Էտկար Փօ ծնած է 1809ին Պոսթընի մէջ։ Երկու տարեկան էր, երբ կորսնցուց ծնողքը, որոնք թշուառ, թափառական դերասաններ էին։ Հայրը ալքոլամոլ էր, իսկ մայրը թոքախտաւոր։

Ճօն Ալէն անունով հարուստ վաճառական մը որդեգրեց զայն եւ իր անունը տուաւ անոր։ Թէեւ շատ կը սիրէր եւ կը շփացնէր իր որդեգիրը, սակայն Ալէնի երջանկութիւնը երկար չտեւեց, որովհետեւ Էտկար Փօ կռուեցաւ հետը եւ փախաւ քովէն։ Հայրը ներեց, բայց ինք դարձեալ վիճաբանեցաւ հետը եւ վերջնապէս խզեց յարաբերութիւնները։ Մտաւ զինուորական վարժարան, ուրկէ վռնտուեցաւ իբրեւ անկարգ։ Երկար ատեն թշուառ վիճակի մէջ ապրեցաւ, մինչեւ որ օր մը պատմուածքի եւ բանաստեղծութեան համար բացուած մրցումի մը մասնակցեցաւ, եւ երկու պարգեւներն ալ շահելով, կոկիկ գումար մը ապահովեց։

Եղաւ խմբագիր զանազան թերթերու, որոնց մէջ իր խիստ քննադատական յօդուածները «քննադատութեան իշխան» տիտղոսին արժանացուցին զինք։ Իր գլուխ գործոցը կը համարուի «Ագռաւ»ը որ Ֆրանսերէնի թարգմանուած է Պօտլէրի եւ Մալարմէի կողմէ։ 1849ին արբեցութենէն ծնած չարաչուք ախտ մը, ցնորական մարմնադող, (տէլիրիոմ թրէմէնս) մարեց իր աչերը։ Օր մը կը գտնեն զինք փողոցին մէջ ինկած ուշաթափ եւ քանի մը օր վերջ կը մեռնի հիւանդանոցին մէջ։

Պատմուածքի ու բանաստեղծութեան արուեստին մասին իր բանաձեւած տեսութիւնները յեղաշրջում յառաջ բերին մանուանդ պատմուածքի արուեստին մէջ։ Փօ մինչ այդ ճապաղ եւ քաշքշուած պատմուածքներուն հակադրեց սեղմ եւ կարճ պատմուածք մը կամ նորավէպ մը։

Պատմուածք մը պէտք է կարդացուի մէկ նստելուն, կ՚ըսէր Փօ, այն տպաւորութիւնը զոր կը կրենք ամբողջութենէն, կը խաթարուի երբ կը դադրեցնենք ընթերցումը։ Կեանքի սովորական դէպքեր կրնան պատահիլ ընթերցումը դադրած պահուն, որոնք կը ջնջեն առուել կամ նուազ չափով պատմուածքէն ստացուած տպաւորութիւնը եւ ճշմարիտ միութիւնը։ Կարճ գրուածքին մէջ հեղինակը կրնայ տալ իր ամբողջ դիտաւորութիւնը։ Ընթերցման պահուն ընթերցողին հոգին գրողին ազդեցութեան տակ կ՚ըլլայ։ Ճարտար արուեստագէտ մը, որ պատմուածք կը գրէ, իր մտածումը չի յարմարցներ դէպքերուն, այլ կը յօրինէ այնպիսի դէպքեր որոնք որոշ եւ միակ ազդեցութիւն կը ձգեն։ Այն տեսակ դէպքեր կը չագկապէ որոնք լաւագոյնս օգնեն կանխամտածուած ազդեցութեան։ Ամբողջ գրուածքին մէջ պէտք չէ գործածուի բառ մը որ ուղղակի կամ անուղղակի չի ձգտիր նախասահմանուած նպատակին։ Ահա ինչ որ երկար պատմուածք մը չի կրնար ընել, կ՚ըսէր Էտկար Փօ։

Իր պատմուածքները սեղմ եւ պարզ, կ՚ընթանան որոշ եղերական մթնոլորտի մէջ։ Սարսափ, մելամաղձոտութիւն, սարսուռ եւ հետաքրքրութիւն.— ահա իր սիրած եւ զարգացուցած նիւթերը։

Փօ բանաստեղծութեան մասին ալ միեւնոյն տեսութիւնը ունի։ Երկար բանաստեղծութիւնը կը հակասէ բուն արուեստին։ Գրուածք մը բանաստեղծութիւն է երբ կը շարժէ, կը յուզէ, բարձրացնելով հոգին։ Հոգեկան այդ խթանումը եւ ոգեւորութիւնը չեն կրնար պահուիլ երկար բանաստեղծութեան մը մէջ։

Ըստ Փոյի «Դրախտ Կորուսեալ»ի (Միլթըն) նման մեծ եւ հոյակապ բանաստեղծութիւն մը, բանաստեղծութիւն է եթէ նկատի չառնուի արուեստի գործի մը կենսական պահանջը, միութիւնը եւ համարուի մանր բանաստեղծութեանց շարք մը, որովհետեւ հոն ճշմարիտ բանաստեղծական հատուածի մը կը յաջորդէ անխուսափելի կերպով տափակ հատուած մը, որ կը խաթարէ միութիւնը։

Գալով Իլիականին, (Հոմերոս), կը կարծուի թէ հիմնական նպատակը քնարական բանաստեղծութեանց շարք մը եղած է, սակայն նկատի առնելով դիւցազնական դիտաւորութիւնը, կարելի է ըսել թէ գործը արուեստի անկատար իմաստի մը վրայ հիմնուած է»։ Էտկար Փոյի տեսակէտով երկար բանաստեղծութիւնը այլեւս ժողովրդական չի կրնար ըլլալ, ինչպէս էր ժամանակին։ Իսկ միւս կողմէ չափազանց կարճ բանաստեղծութիւնն ալ այլասերելով կը դառնայ վերտառութիւն (épigramme)։

Միջազգային տեսակէտով, Էտկար Փոյէն վերջ եկող վիպասաններն ու նորավիպագիրները ոչ միայն օգտուեցան անոր տեսութիւններէն, այլեւ մշակած նիւթերէն։ Պօտլէր, Մալարմէ, Վէրլէն քալեցին Փոյի գծած ճամբէն։ Փօլ Վալէրի իր վարպետը կը նկատէ Փօն։ Ռուս մեծ վիպագրին՝ Դոստոյեւսկիին՝ տիպարները իրենց հոգեբանական խորութեամբ եւ եղերական դիմագիծով կը յիշեցնեն Փոյի տիպարները։ Մորիս Մէթէրլինկ կ՚ըսէր թէ «Փոյի շնորհիւ իր մէջ ծնած է խորհուրդին եւ անդենականին նուիրուելու բաղձանքը»։

Միւս կողմէ, Փոյի ազնուական արուեստը այլասերելով մէջտեղ ելաւ «Ոստիկանական վէպ»ը։ Սարսուռի, հոգեկան պրկումի, հետաքրքրութեան մթնոլորտը վէպերուն մէջ ընդհանրացաւ եւ նիւթ մատակարարեց ժողովրդական ինչպէս եւ գիտական ու հոգեբանական վէպերուն։

Էտկար Փոյի խորազնին աչքը կը թափանցէ մարդկային էութեան մէջ եւ դուրս կը բերէ անոր թաքուն ծալքերէն մարդուն ամէնէն խոր ապրումները, երազները, փառասիրութիւնը նախանձը եւայլն։ Անոր տիպարները միշտ ալ կենդանի չեն, որովհետեւ ուզած է զանոնք յարմարցնել իր հետապնդած գաղափարները արտայայտելու։

Իր գործերէն շատ մը նմոյշներ թարգմանուած են հայերէնի։

Մ. ՄԱՆՆԻԿ

ՋՐԻ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ

Հարուն էլ – Րաշիտ կերաւ, խմեց, մօրուքը սրբեց եւ, սեղանակիցներուն դառնալով, ուզեց հասկնալ իմաստուններուն կարծիքը իր թագաւորութեան բարիքներուն մասին։ Կա՞ն դժգոհներ, հարցուց սա՛նկ պարզամտութեամբ։ Իր հըպատակները, — Ալլահ անոնց թիւը աւելցնէ, — լաւ կ՚ուտեն՝ որովհետեւ լաւ կը շահին, այլեւս ինչո՞ւ դժգոհին։

— Ի դէպ, ո՞ր արհեստաւորներն են որ ամէնէն շատ կը շահին, յանկարծ խօսքը ուղղեց կարմրավիզ վէզիրին։

— Ապահովաբար, այն արհեստաւորները, որոնց թիւը միւս արհեստաւորներուն թիւէն շատ է։

— Խելացի խօսք մը ըսիր, վէզիրս, ըսաւ թագաւորը։ Երբ քիչ կը շահի արհեստաւոր մը, ոչ ոք պիտի ուզէր հետեւիլ այդ արհեստաւորին ասպարէզին։ Արդ, ըսէք տեսնեմ թէ ո՞ր արհեստն է որ շատ տարածուած է թագաւորութեանս մէջ։

Սեղանակիցները դադրեցան իրենց կզակը շարժելէ։ Լռութիւն տիրեց։ Սկսան խորհիլ։

— Թագաւո՛ր, ըսաւ առաջին անգամ վէզիրը՝ շարժելով իր մօրուքը, բայց ոչ թէ փիլաւ ծամելու, այլ խօսք մը աղալու համար միայն, իբրեւ իմաստունը բոլոր պալատականներուն մէջ։ Ապրած մնաս, թագաւոր, քու դարբիններդ կը բազմանան օրէ օր, անոնք այնքան շատ են որ կրնան Պաղտատը լեցնել...

— Ո՛չ, ըսաւ իմամներուն պետը՝ աւելի խելացի երեւնալու մարմաջով, միշտ կամօքն Ալլահին։ Ատաղձագործները աւելի շատ են։ Հրաման ըրէ՛, ո՛վ Աստուծոյ Շուքը, թող վաղը համրեն..

— Բայց հացագործները համրա՞ծ էք դուք, մէջ մտաւ Խաղնէտարը՝ լուռ մնալէն վախնալով։

Քիչ մնաց, որ մէկը դիտել տար թէ թագաւորին կարծիք տուողներուն թիւը աւելի շատ է քան նպարավաճառներուն, մսագործներուն, որմնադիրներուն, ջաղացպաններուն, հանդերձավաճառներուն թիւը, որովհետեւ բոլոր այս արհեստաւորներուն գովքն հիւսուեցաւ Հարուն էլ – Րաշիտի ճաշասեղանին շուրջը։ Բարեբախտաբար մէջ նետուեցաւ պալատին միմոսը, զոր «խենթ» կ՚անուանէին՝ պաշտօնն ըլլալով խնդացնել, — բուն անունով՝ Ջօհրա (ծաղիկ)։ Լռութիւն տիրեց։ Մօրուքները դարձեալ դադրեցան շարժելէ, թէ ծամելէ եւ թէ խօսելէ։

Խենթը — Թող Ալլահը խնդացնէ ձեզ — ըսաւ.

— Ես հիմակ ձեզ բոլորդ համաձայնութեան կը բերեմ։ Հարկ չկայ վիճելու։ Փա՛ռք Հարուն էլ – Րաշիտ մեր սիրեցեալ թագաւորին, — Թող Ալլահ աւելցնէ իր օրերը, — արեւելքէն մինչեւ արեւմուտք՝ ամէնէն շատ տարածուած արհեստաւորները... բժիշկներն են։

Խնդուք մը փրթաւ եւ եօթանասուն մօրուք շարժեցան, աւելի պէս՝ աւլելով փիլաւին բրինձը իրենց կրծկալին վրայէն։

— Խենթը խենթ խօսք միայն կ՚ըսէ, ըսին։

Իսկ վէզիրը, խելացի խօսք մը եւս ըսելու համար, քիչ մըն ալ չարացած, աւելցուց.

— Ինչո՞ւ, ո՛վ խենթերուն ծաղիկը (Է՛յ Ջէհիլլըֆիւնուն), ինչո՞ւ բժիշկներուն թիւը շատ կը տեսնես, մի՞թէ շատ է հիւանդներուն թիւը Հարուն էլ – Րաշիտի թագաւորութեան մէջ։

— Եթէ շատցեր են դարբինները՝ կղպանք շինելու համար, մի՞թէ շատ են գողերը Հարուն էլ–Րաշիտի թագաւորութեան մէջ։ Բժիշկը իրաւ շատ է, որովհետեւ եօթանասուն բժիշկ մէկ բժիշկ չարժեր։ Բժիշկը սունկի կը նմանի, ամէն տեղ կը բուսնի եւ արագ կ՚աճի, բայց սունկ կայ օգտակար, սունկ կայ վնասակար, — ո՞վ կրնայ զատել օգտակարը վնասակարէն, եւ ո՞վ կրնայ ըսել թէ նոյնքան օգտակար են... բոլոր բժիշկները։ Սունկ կայ կը թունաւորէ, բժիշկ կայ կը մեռցնէ։

— Ցաղթեցիր, յաղթեցիր, Ջօհրա, դուն իմաստութեան ծաղիկը (Է՛յ Ջէհիրիւլհիքմէթ)։

— Ապրա՛ծ մնաս, թագաւո՛ր, Ջօհրա զուարճացնելու համար կ՚ըսէ, բայց ըսածը ճիշդ չէ։ Ապացոյց որ բոլորս կը մեռնէինք՝ եթէ շատ ըլլար բժիշկներուն թիւը,— Թող Իտրիսը պակսեցնէ անոնց թիւը։ Փա՛ռք Ալլահին, տասը բժիշկ չես գտներ՝ առտուն երբ ճամբայ ելլես Պաղտատէն եւ իրիկունը հասնիս...

— Գրաւ կը դնեմ, մէջ ինկաւ Ջօհրա։ Վաղը երեկոյ, այս սեղանին առջեւ՝ ապացոյցով պիտի հաստատեմ թէ աւելի շատ բժիշկ կայ իսլամութեան արեւին տակ, քան դարբին, քան նպարավաճառ, քան հացագործ, քան նոյնիսկ... Ջրկիր։

Յաջորդ առաւօտ, Ջօհրա նստաւ Հարուն էլ – Րաշիտի պալատին մարմարեայ սանդուխներուն ստորոտը, հաստկեկ լաթ մը փաթթած իր գլխուն շուրջ՝ կզակին տակէն, եւ աջ ականջը դրած աջ ափին մէջ։ Լեղի կը հոսէր դէմքէն, ինչպէս դժոխավարդէն (զագգում)։

Առաջին պալատականը, որ Հարուն էլ – Րաշիտի ունկնդրութեան կ՚երթար, ըսաւ.

— Զավալլը՛ Ջօհրա, հիւանդացար հա՞։

— Մի՛ հարցներ, ակռաս կը ցաւի եւ հոգիս կը հանէ։

— Կը հասկնա՛մ, կը հասկնա՛մ, ես ալ ունեցած եմ այդ ցաւը։ Լաւ դեղ մը քեզի, — այծին կաթը տաքցուր եւ ցօղուէ՛ բերանդ։ Ցաւը կ՚անհետանայ իսկոյն։

— Ինչ լաւ ըսիր։ Փորձեմ ուրեմն։

Երկրորդ պալատականը, նոյն հարցումը եւ նոր դեղ մը.

— Մտիկ ըրէ, առ կաղամբի տերեւ ու ծամէ, ցաւը կ՚անհետանայ իսկոյն,— փորձուած դեղ է, մեծ – մայրս սորվեցուց։

Երրորդ պալատականը.

— Ջօհրա, ակռադ կը ցաւի՝ անոր համար որ ձիւթ ծամած չունիս։ Ծամէ՛, ու ցաւը կ՚անցնի։

Հինգերորդ պալատականը.

— Քարիւղ քսէ թուշիդ, Ալլահը վկայ՝ դիտցողի պէս կ՚ըսեմ։ Քարիւղ քսես՝ այլեւս ակռայի ցաւ չես տեսներ։

Մինչեւ կէսօր՝ հինգ հարիւրի հասաւ բժշկական խորհուրդ տուող այս պալատականներուն թիւը։

Երեկոյին, Ջօհրա պալատ գաց՝ փաթթոցը նետած իր կզակին վրայէն։ Երբ սեղան նստան, միմոսը բարբառեցաւ.

— Տէր արքայ, այս առաւօտ նստայ պալատին արտաքին սանդուխներուն վրայ, լաթ մը փաթթած կզակիս։ Հինգ հարիւր պալատականներ անցան, հինգ հարիւր ինքնակոչ բժիշկներ, որոնք զանազան դարմաններ առաջարկեցին ինծի՝ թէեւ ոչ ոքէ դարման խնդրած էի։ Հիմա ո՞վ կը պնդէ թէ բժշկութենէն աւելի տարածուած է ուրիշ որեւէ արհեստ։ Երէկ երեկոյ ըսի թէ բժիշկները կը նմանին օգտակար եւ վնասակար սունկերու,— այժմ կը վկայեմ թէ այս առաւօտ ինծի ներկայացող բժիշկները անվնաս տեսակէն էին։

Հարուն էլ – Րաշիտ յայտարարեց թէ միմոսը շահած էր գրաւը, բայց ո՞վ գրաւ կը վճարէ միմոսին,— կը խնդան կ՚անցնին։ Ի՞նչ փոյթ թէ ճիշդ էր ըսածը։

ԱԶԱՏԱՆԻ

(Հայ–Բոյժի Դեկտ.ի թիւէն, մամուլի տակ)։

---

300 ԹՈՆՉՈՒՆ ԲԵՐԴԵՐՈՒ (B29) Թռիչքը արգիլուեցաւ Մ. Նահանգներու օդանաւային նաւարութեան կողմէ, իբրեւ հետեւանք անցեալ շաբթու պատահած արկածներու (չորս մահացու դէպք երեք օրուան մէջ)։ Նախարարութիւնը հրամայած է արդիացնել բոլոր ուժանիւները (moteurs)։— Ամերիկեան վիթխարի օդանաւ մը Մ. Նահանգներէն Անգլիա հասաւ Ատլանտեանը կտրելով 11.30 ժամէն եւ փոխադրելով 103 ուղեւորներ, ինչ որ ամենաբարձր թիւն է։ Իր նախորդը, նոյնպէս ամերիկեան «Կլոպմասթըր» մը (դէր երկրագունդի), փոխադրած էր 95 հոգի։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Ճաշ մը ճամբաներ...

Երկուշաբթի իրիկուն Potinièreի մտերիմ եւ գեղեցիկ սրահին մէջ ներկայացուեցաւ Պ. Գրիգոր Վահանի վերջին թատերախաղը, « Երկու ճամբայ» :

Երիտասարդ հեղինակին գործերուն մասին ուրիշ առիթներով խօսուած է այս սիւնակներու մէջ, շատ աւելի ձեռնհաս գրողներու կողմէ: Դժբախտաբար այս անգամ ալ հեղինակը չէր կրցած խուսափիլ դիւրին ճամբաներէ եւ նիւթը՝ քարոզչական, հեռացնել քիչ մը շատ նախնական փիլիսոփայութենէ մը, à l'Image d'Epinal:

Տարսանեան՝ մտաւորական, ուսուցիչ մը որ կը տառապի իր այլասերած երկու զաւակներէն, եւ որուն միակ մխիթարութիւնն է երրորդը, որ կրցած է պահել հայկական հոգին, եւ կը զգայ ազգային դաստիարակութեան մը պահանջը :

Տարսանեանի մեծ աղջիկը, Հայկուհի որ փոխած է իր անունը, Huguette d'Arsanի վերածելով, կ'աշխատի կարուձեւի մեծ տունի մը մէջ, սպասելով յարմար առիթի մը, սեփական գործ հաստատելու համար :

Արմենուհի, զուտ Հայ, տիպար Հայ, ինչպէս որ պէտք է ըլլայ, մաքուր, բարոյականի տէր, հնազանդ, մէկ խօսքով առաքինի աղջիկ մը : Անդին 17 տարեկան ուսանող տղան, որ ձանձրացած դասերէն, կը փնտռէ եւ կը գտնէ որոշ տարիքի կին մը, դրամ ճարելու համար:

Այս ընտանիքին քով կ'ապրի Ատափազարցի պարզ եւ համեստ աշխատաւոր մը: Իսկ Արշամ մը որ կը կազմէ խաղին հիւսուածքը, Արեւելքէն եկած բժիշկ մըն է: Իր առաջին նպատակն է փրկել հայ երիտասարդութիւնը կազմելով Միութիւն մը, շնորհիւ Բարեգործականին խոստացած 400.000 ֆրանքին :

Ուրեմն Արշամ նախ իր իտէալին հասնելու համար ամուսնութիւն անգամ կ'առաջարկէ գաղափարակից Արմենուհիին, յետոյ երբ Հիւկէթի հետ կ'երթայ Lido, կը մոռնայ թէ Պէյրութը, թէ բժշկութիւնը, թէ Արմենուհին եւ Բարեգործականին 400 հազար ֆրանքը կը յանձնէ Հիւկէթի, որպէսզի կարուձեւի տուն մը բանայ: Մինչ այդ Հրանտը, Տարսանեանի տղան, կ'երթայ կուգայ ամիսը անգամ մը, ապրելով նախ ամերիկուհի մեծահարուստ կնոջ մը հետ, յետոյ Ֆրանսուհի աղքատ աղջկան մը հետ եւ ի վերջոյ կ'իյնայ կառատուն մը, իբրեւ կառք լուացող :

Ատափազարցի Մարգարը երբեմն կուգայ իր դրացիներուն, երբ գործը թոյլ կուտայ, դերձակի սանթիմեթրը վզին եւ կը լսէ ու կը խրատէ բոլոր տնեցիները:

Ամերիկեան շարժանկարները կանոն մը ունին, « Happy End», այսինքն շարժանկար մը պէտք է լաւ վերջանայ: Պ. Գրիգոր Վահան ալ վարակուած է այդ նախապաշարումէն, իր բոլոր թատերախաղերուն մէջ: Պէտք է բարին յաղթէ, հոգ չէ թէ վնասէ խաղին բնական եւ իրական ընթացքին :

Ուրեմն Արմենուհին (զոհողութիւնը մարմնացնող Հայուհին) կը ծախէ իր ունեցածը եւ մաս մըն ալ փոխ կ'առնէ դրացի Մարգար աղայէն, փրկելու համար ընտանիքին պատիւը : Վտանգուած էին նաեւ քրոջը անունը (որմէ գողցած էն այդ 400 հազարը), Արշամին արժանապատուութիւնը եւ Բարեգործականին դրամը: Ու ձեռք ձեռքի Արշամին հետ այդ գումարը կը տանի յանձնել հայ երիտասարդութեան, որուն փրկութեան սահմանուած էր, ներքնապէս ողբալով իր կորուսած սէրը: Իսկ Հիւկէթ «իր կեանքը» ապրելու համար, գլուխը կ'առնէ կ'երթայ, բախտ փնտռելու Փարիզի մայթերուն վրայ:

Տղան, Հրանտը, առանց նոր «արկած»ի մը կը վերադառնայ հօրը քով եւ մեր Ատափազարցին կը պոռայ.— «Այս Փարիզը, այս Փարիզը...»:

Նիւթը հրապուրիչ է եւ կարելի էր շատ լաւ օգտագործել: Հեղինակին առաջին սխալը, միւս վրիպումներէն զատ, իր տիպարներուն շատ բացարձակ ըլլալն է:

Իր հերոսներուն խառնուածքները շատ միակողմանի են: Իրական կեանքին մէջ դժուար է գտնել Արմենուհիներ կամ Huguetteներ, բայց կան շատ մը երիտասարդներ որոնք այդ երկուքին խառնուրդն են եւ կը տառապին, չըլլալով ոչ բոլորովին Հայ, ոչ բոլորովին օտար: Այդ dualitéն, որ կայ գրեթէ բոլոր հայ երիտասարդներուն մէջ, շատ աւելի բարդ եւ հոգեբանական խնդիր մը կը յարուցանէ եւ շահեկան պիտի ըլլար օգտագործել: Կ'ընդունիմ սակայն որ դժուար էր թատերական առումով, եւ բարդութիւններ յառաջ պիտի բերէր խաղին ընդհանուր հանգոյցին մէջ :

Պ. Գրիգոր Վահան շատ լաւ գրուցաբան (dialoguiste) է եւ բարեխղճութեամբ կը մօտենայ թատերախաղին արհեստագիտութեան: Իր բոլոր գրուածքներուն մէջ կը գտնենք սրամտութիւն, ոչ շատ նուրբ, բայց յաջող, հեշտ խօսակցութիւն մը եւ սահուն լեզու :

Դերակատարութիւնը կարելի պիտի ըլլար անթերի նկատել, եթէ սրահին մէջ, մինչեւ վերջին կարգերը չլսուէր յուշարարին ձայնը եւ եթէ Պ. Տէրվիշեան, որ միշտ կը պահէ իր Jeune Premierի կերպարանքը, օր մը բացառապէս որոշէր սորվիլ իր դերերը:

Խաղը ներկայացուեցաւ ի պատիւ Օր. Հ. Խըտըշեանի որ ստանձնած էր Հիւկէթի դերը (այլասերած աղջիկը): Իր թատերական խառնուածքի մասին խօսած եմ արդէն: Դժբախտաբար աւելի տկար էր այս վերջին անգամ, մասնաւորաբար իր հայերէնը: Կը կարծեմ որ աւելի բնական պիտի ըլլար, եթէ ֆրանսերէնը աւելի շատ ըլլար իր դերին մէջ: Իր քրոջ հետ խօսած հայերէնը քիչ մը շատ բարձր էր թէ Հիւկէթին եւ թէ Օր. Խըտըշեանի համար: Բայց, ըսած ենք արդէն, տաղանդը չէ որ կը պակսի եւ աշխատանքով Հայկուհին շատ յաջողութիւններ պիտի կրնայ ունենալ :

Արմենուհիին դերը կատարեց տիկին Carpentier Էքիզեան, որ իր առաջին փորձերը կատարած է Բագրատունիի հետ, գիտէ թէ ի՛նչ է թատրոնը, եւ կը խաղայ միշտ պարկեշտ եւ զգայուն խաղ մը :

Պ. Ռուբէն Տէր Ասլանեան կատարեց Հրանդի դերը (այլասերած ուսանողը): Միշտ տէրն էր իր դերին եւ բեմին եւ կը լեցնէր իր ներկայութեամբ: Présence մը ունի, ինչպէս կ'ըսեն Ֆրանսացիները :

Պ. Տէրվիշեան գիտէ խաղալ, ճկուն խառնուածք ունի, բայց իր խաղը միշտ կը տկարացնէ դերը լաւ չգիտնալով, չսորվելով :

Պ. Գ. Վահան, հեղինակը, փոխարինելով իր եղբայրը, կատարեց մտաւորական ուսուցիչին դերը (հայրը այդ երեք զաւակներուն): Խղճամիտ դերասան մըն է, աւելի յաջող՝ իբրեւ թատերագիր :

Պ. Արտաշէս Գմբէթեան որ ստանձնած էր Ատափազարցիին դերը, երբեք յուսախաբ չըներ իր հասարակութիւնը: Միշտ աւելի յաջող է, աւելի դերասան, աւելի տաղանդաւոր: Ունի դիմախաղեր, շարժուձեւեր, իր դերին համեմատ խօսելու եղանակ մը որ իրեն յատուկ է: Նոր ածական կարելի չէ տալ իրեն: Ի՛նչ սքանչելի Ատափազարցի մը եղած էր: Արդէն իր ներկայութիւնը բեմին վրայ այնքան տիրական էր որ, լաւագոյն դերասանները ստուերի մէջ կը մնային:

Ընդհանուր առումով, յաջող ներկայացում մը որ կրնայ կատարելագործուիլ, եթէ նկատի առնուին մատնանշուած թերութիւնները : Կ'արժէ որ կրկնուի :

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

« ԸՆԹԵՐՑՈՂ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ »

Ընթերցասէր ժողովուրդի անուն հանած ենք: Եւ սակայն, հարիւրին քանի՞ն կը գնեն ու կը կարդան գիրք, թերթ, որեւէ հրատարակութիւն, գործնապէս քաջալերելով ազգ. մշակոյթը :

Եթէ փորձէք վիճակագրութիւն մը կատարել, այս կամ այն գաղութին մէջ, ձեր առջեւ պիտի պարզուի աննկարագրելի թշուառութիւն մը :

Տարիներ տեւած է այս ողբերգութիւնը, սակաւաթիւ բացառութիւններով, եւ հետզհետէ կը ծաւալի ու կը ծանրանայ, վհատեցնելով հեղինակները, հրատարակիչները եւ գրավաճառները: Տակաւին չենք խօսիր մամուլի մասին, որ այլապէս ողբալի վիճակ մը կը պարզէ :

Նոր պարբերական մը, Թէհրանի «Արմենուհի»ն, որ կը հրատարակուի խմբագրութեամբ երիտասարդ գրող Ա. Տէր Օհանեանի, այս խնդիրը կը քրքրէ երկրորդ համարին մէջ (1949 Սեպտ).:

«Ընթերցանութիւն ամէնից առաջ» խորագրով խմբագրականի մը մէջ, բացատրելէ վերջ թէ «ընթերցասիրութիւնը քաղաքակրթութեան նշան է », կը պարզէ վիճակագրական պատկեր մը որ միայն Պարսկաստանի յատուկ չէ :

— « Անցնինք մեր իրականութեան. ահաւոր է պատկերը մեր գաղութներում. օրաթերթերը 2 — 3000ից աւելի տիրաժ չունին. երկու մատի վրայ կարելի է հաշուել 3000ից աւելի տիրաժ ունեցող օրաթերթերը... Աւելի ողբալի վիճակ են ներկայացնում ամսագրերն ու գրքերը, հազար օրինակից աւելի չեն տպագրում, իսկ սպառումը ... Գիրք հրատարակիր եւ դիր գրավաճառի մօտ, դեռ 5—10 օրինակից աւելի կը սպառուի, արդէն սովորութեան (եւ յոռի սովորութեան) շարքն է անցել այս ու այն բարեկամի միջոցով մի քանի տասնեակ գիրք սպառել, այն էլ առաջարկողի « խաթեր համար »...

Այժմ նոր թւեր խօսեցնենք, ոչ նուազ պերճախօս: Իրանահայ գաղութից, իբրեւ ցայտուն օրինակ, վերցնենք Թէհրանը, որ այժմ 35 հազար հայ բնակիչ ունի, երկու տարրական, ազգային դպրոց: Տարեկան այդ հիմնարկների համար համայնքը ծախսում է մօտ 240.000 թուման, եթէ այս գումարը բարձրացնենք 360 հազար թումանի, ապա մեր համայնքի բոլոր մշակութային ծախսերը ներառած կը լինենք, ուրեմն Թէհրանի հայութիւնը օրական հազար թուման է ծախսում իր հոգեմտաւոր պէտքերի համար :

Ո՞րքան է ծախսում նոյն համայնքը իր մարմնական, նիւթական պէտքերի՝ այսինքն սննդի, բնակարանի եւ հագուստի համար: Վերցնենք նուազագոյնը, եթէ չունչ գլուխ 2 թուման հաշուենք օրական սննդի գումարը՝ ապա 70 հազար թումանի կը հասնի: Եթէ բնակարանի համար ամէն մի ընտանիքի (հինգ հոգուց բաղկացած) վրայ հաշուենք մէկ սենեակ միայն, ամսական 60 թումանով, ապա ամէն օր 35 հազար անձը (7 հազար ընտանիք) բնակարանի համար ծախսում է նուազագոյնը 14 հազար թուման: Եթէ չունչ գլուխ օրական 2 ռիալ հագուստի հաշուենք

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

«ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՈՒՆԻ... »

Ատ ինչ յետադիմական խօսք՝ պիտի բզաւէ հառաջդիմականը: Միթէ՞ բուրժուան, կապիտալիստը, յետադիմականն ալ մա՞րդ են ...

Բայց ես չեմ ըսողը: ՄԱԿի ժողովը, պաշտօնապէս քուէարկեց «Մարդկային Իրաւունքներու Տիեզերական Յայտարարութիւնը»:

« Ամէն մարդ իրաւունք ունի շարժումի եւ բնակութեան ազատութեան իւրաքանչիւր պետութեան սահմաններում մէջ:

« Ձգելու ո եւ է երկիր, մէջն ըլլալով իր հայրենիքը :

« Կեանքի ազատութիւն եւ իր անձին ապահովութիւն »:

Բոլորն ալ ոսկի տառերով գրուելիք ու ադամանդով զարդարուելիք խօսքեր, եթէ ոսկին հրապարակէն քաշուած չըլլար, իսկ ադամանդն ալ չտես նոր հարուստներու կնըտիքը իւրացուցած չըլլային :

Ամէն մարդ իրաւունք ունի եղեր շարժումի եւ ազատ բնակութեան, ոեւէ պետութեան սահմաններու մէջ:

Ուրեմն, կրնա՞նք, մենք Հայերս ալ շարժիլ, ճամբորդել եւ բնակիլ իւրաքանչիւր պետութեան սահմաններուն մէջ — թէեւ տեղ մը տիտիկ ըրած չունինք առայժմ :

Կրնա՞նք, օրինակ, Թուրքիա երթալ եւ Վանայ ծովուն շուրջ գոնէ ամիս մը ձուկ որսալ : Կամ Մշոյ Ս. Կարապետի գերեզմանը ուխտաւորել: Մեր ծննդավայրին, մեր հայրերուն գամբարանները այցելել ու պտոր մը խունկ ծխել անոնց հողակոյտին վրայ :

Մարդկային իրաւունքին մէջն է, կարծեմ, առանց ջարդուելու եւ բռնադաղթի ենթարկուելու բնակիլ Թուրքիոյ մէջ :

Հոն, այդ երկրին մէջ, ամէն մարդ ազատ պէտք է ըլլայ իր ուզած կրօնքը պաշտելը: Աղօթարան երթալու կամ մկրտուելու, աղօթելու, պսակուելու :

Վստահ եմ, ՄԱԿի Թուրք պատուիրակը, ազատ կամքով իր միւհիւրը կոխած է «Մարդկային Իրաւունքներու Յայտարարութեան» տակը՝ իբրեւ «դեմոկրատ» երկրի ներկայացուցիչ :

Ապա ուրեմն, Թուրքերը, պաշտօնապէս զրկուած են հայ ջարդելու եւ զանոնք ահաբեկելով տեղահան ընելու արհեստէն :

Բայց պիտի դիմանա՞ն այդ զրկանքին : Ախոռի վերածուած հայ եկեղեցիները պիտի վերադարձնե՞ն Հայերուն :

Պիտի թոյլատրե՞ն հոն ժամ - պատարագ, մկրտութիւն - պսակ կատարել:

Ետ պիտի կենա՞ն Պոլսոյ ափ մը Հայերուն գլխուն պատրիարքի, եկեղեցիի, դպրոցի խաղեր սարքելէ եւ զանոնք իրար ձգելէ ...

Կարծեմ, Լոզանի Դաշնագիրն ալ բաներ մը շարադրած է այս խնդիրներու մասին, Թուրք լիազօրին ստորագրութեամբ :

Եթէ կայ դժուարութիւն մը այս « Մարդկային Իրաւանց»ի խնդրին մէջ՝ «մարդ» բառին նշանակութիւնն է :

Ըստ եւրոպական դիւանագէտին, «մարդ» կը նշանակէ այն՝ որուն երկիրը փեթրոլ կը ժայթքէ:

Հառաջդիմական « դեմոկրատ »ներուն համար «Մարդ»ը այն է որ առտուն աչքերը բանալուն եւ երեկոյին զանոնք փակած միջոցին « փառք մեր մեծ Ստալինին» կ'օրհներգէ:

Իսկ Թուրքին համար «մարդ» է այն որ միւսլիման Թուրք ազգին կը պատկանի եւ գոնէ, քանի մը կեավուր ջարդած է...

Արդ, Հայերս, օգտուելու համար ՄԱԿ հեղինակած «Մարդերու Իրաւունքներու» օրէնքին, պարտաւոր ենք ունենալ այս վերի յատկանիշներէն մէկը ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

(տարեկան 73 թուման) ապա ամէն օր 35.000 Հայեր 7 հազար թուման ծախսում են հագուստի վրայ: Այլ հաճոյքների՝ սրճարան, ժամանց, խնջոյքներ, ամառանոց, խմիչք, ծխախոտ եւն., օրական 8 հազար թուման, ապա սննդի, բնակարանի, հագուստի եւ կողմնակի հաճոյքների օրական ընդհանուր գումարը կը հասնի հարիւր հազար թումանի :

Ուրեմն այս գաղութը միայն մէկ տոկոս է ծախսում իր կրթական գործի համար, հարիւր հազար թումանի դիմաց՝ օրական հազար թուման: Տեսնում էք որ գումարը չնչին է, քաղաքակիրթ ժողովուրդին ոչ վայել:

Նոյնը եւ մամուլի սպառումը: Այս գաղութն ունի մէկ օրաթերթ եւ 2—3 ամսաթերթ, բոլորի տիրաժը միատեղ՝ 4 հազարը չի անցնում : Այս թուի կէսը գաւառն է սպառում, ուրեմն հարիւր հազար Իրանահայերի չորս տոկոսն է թերթ ու գիրք սպառում լաւագոյն դէպքում, այն էլ ոչ ինքնաբերաբար, այլ հազար ու մի խնդրանքով, պարտադրանքով ...»:

« գաղափարական» ներշնչումներուն:

Լեհերը մեծ մասով կ'աշխատին Ֆրանսայի հիւսիսային շրջանի ածխահանքերուն եւ գործարաններուն մէջ: Այս պարագան կապ ունի Լիլլ փոխ – հիւպատոսին ձերբակալութեան հետ :

Արտաքսուածներուն մէջ կը գտնուի նաեւ վարժուհի մը, Օր. Մարթա Մոլոյեք: Ոստիկանական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ անոր բուն գործն էր լրտեսել Լեհաստանի բոլշեւիկեան կառավարութեան թշնամիները:

Թերթերը կը գրեն թէ 17 կասկածելիները հանրակառքի մը մէջ դրուելով, առաջնորդուեցան ուղղակի սահմանագլուխ: Ձերբակալուած էին առտուն կանուխ, ամբողջ օրը հարցաքննուած, յետոյ սահմանագլուխ քշուած :

Ապահովութեան Տեսչութիւնը խուզարկած է նաեւ Փարիզի լեհ երիտասարդական Միութեան (Կրունվալտ), սկաուտներու, Հայրենիքի օգնութեան եւ Կիներու Միութեան գրասենեակները : Պաշտօնական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ բռնուած փաստաթուղթերը կը հաստատեն թէ այդ կազմակերպութիւնները «նուիրուած էին տնտեսական եւ ընկերային վնասարարութեան եւ բուռն պայքար մը կը մղէին մեր երկրին հանրապետական կարգուսարքին դէմ»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Սէնթ Էթիէնի վերջին գործադուլներուն առեն, լեհական կարմիր Խաչը ուտեստ ամբարած էր, ուժ տալու համար բանթողներուն :

★ Կառավարութիւնը Փարիզ հրաւիրեց Շթէթինի ֆրանսական հիւպատոսը, որ հրապարակաւ վարկաբեկած էր Պ. Ռոպինօն, երկու լեհական թերթերու մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ հրդեհ մը փճացուցած է Ս. Գերեզմանի եկեղեցւոյ գմբէթը, մոխիրի վերածելով փայտաշէն մասը: Յորդանանի թագաւորը յանձն առած է ամբողջովին նորոգել եկեղեցին : Ծախքը կը հաշուեն 800 հազար—900 հազար տոլար: Յանձնաժողով մը կազմուած է հայ, յոյն օրթոտոքս եւ հռոմէական կաթոլիկ հոգեւոր իշխանութիւններէն :

ԱՀՌԵԼԻ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ պատահեցան Շէրպուրի նաւահանգիստին մէջ, ծանր վնասներ պատճառելով: Բազմաթիւ տուներ անբնակելի դարձած են: Հինգ հազար հողի պաշարուած էին ջուրերէն: Կառավարութիւնը երկու միլիոն Ֆր. ղրկեց անմիջապէս :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ մերժեց Վիշինսքիի խաղաղութեան ծրագիրը, որ կը տրամադրէր դաշինք մը կնքել հինգ պետութիւններէ, միեւնոյն ատեն դատապարտելով Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն «պատերազմի պատրաստութիւնները »:

ՄԱՇԱ ԿԻԹՐԻ, որ 64 տարեկան է, ամուսնացաւ հինգերորդ անգամ, 26 տարեկան հարսնցուի մը հետ, (իր դերասանուհին):

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավարները Թոնքին կրնան հասնիլ 15 օրէն, կը հեռագրէ ֆրանսական մարզպանը, շատ ծանր գտնելով կացութիւնը :

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Բարեկամներու եւ համակիրներու կողմէ ձեռնարկուած իր յիշատակին եւ գործերուն նուիրուած նուագահանդէս մը որ տեղի պիտի ունենայ 19 Փետրուարին կիրակի, կէսօրէ վերջ Salle Gaveauի մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Կօշիկի լաւ գործաւորներ եւ քուփէօր մը, Villejuif աշխատելու համար:

Դիմել ամէն կէսօրէ վերջ, ժամը 2—7, Պ. Վանլեանին, 7 rue Godot de Mauroy, Tél. Opé. 01-08: métro Opéra կամ Madeleine:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր. Կապոյտ Խաչի, ինչպէս նաեւ Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան (S. F. I. O.) տեղական մարմնին:

27 Նոյեմբեր կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ave. Victor Cresson, métro Issy :

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝ ընկերներ ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ:

Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ կը խօսին երեսփոխան – նախկին նախարար **Ed. Depreux** եւ Իսիի փոխ – քաղաքապետ **Sylvestre:**

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Մառի ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. Աստղիկ ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Օր. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ (երգ), ընկեր ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. ՕՂՏԱՅԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Ռէժին Օ-ՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար, Opéra – Comiqueէն) ընկերակցութեամբ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ: Պարի մրցում զանազան մրցանակներով: Կը ներկայացուի Ղ. Մելոյեանի «Վասպուրականի հերոսամարտէն տեսարան մը»: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

Ժամը 20էն վերջ եւրոպական պարեր, նուագախումբ Garo Sarian: Տոմսերը ապահովել ընկերներէ եւ սրճարաններէ :

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հոգեհանգիստ եւ այց գերեզմանին, այսօր կիրակի, նախաձեռնութեամբ Նախկին Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան :

Գերեզմանատունը՝ ժամը 14.30ին: Հաւաքուիլ Place Gambetta:

Պ. Ստեփան Պասմաճեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Ապուլեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Պասմաճեան, Պէօյլիւքեան, Կիրակոսեան, Գատըեան, Երամեան, Ղազարոսեան, Քրուշելնիցքի Փէշտիմալճեան եւ Լօրտէքեան ընտանիքները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, մօրաքրոջ, քեռկնոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՊՕՂՈՍ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Հիպերիկ Քիւրքճեան)

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 21 Նոյեմբերին, իր բնակարանին մէջ, 50 rue St. Liesne, Melun:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի 28 Նոյեմբեր, ժամը 3ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Gentillyի գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ.— Այս երկուշաբթի երեկոյ (28 Նոյ.) կը շարունակուի նախորդ նիւթի առթիւ մտքերու փոխանակութիւնը: (Հայ Ազատագր. շարժումը եւ ռուս. քաղաքականութիւնը): Կը հրաւիրուին լսարանականները եւ անխտիր բոլոր մտաւորականները :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

1950 — ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Պատկերազարդ եւ ճոխ բովանդակութեամբ, նուիրուած է Հ. Յ. Դ. 60ամեակին :

ԳԻՆ 150 ՖՐԱՆՔ

Մեքենայի պատճառով ծախու է

Aix en Provenceի մէջ կօշկակարի խանութ մը, բոլորովին նորաձեւ շինուածքով եւ կահաւորումով եւ տեւեն ալ արհեստանոցով: Անհրաժեշտ բոլոր մեքենաներու ամբողջական կազմածք (պանտ, ֆինիսաժ, սայա) Սինկէր մառքով :

Կրունկի (Լուի քենզ) եւ այլ մարդու կօշիկի յատուկ կաղապարներ:

Պայմանագրութիւն 3, 6, 9 տարուան: Տարեկան վարձքը 12 հազար: Դիմել Chaussures Robert 3 rue de la Couronne, Aix en Provence (B. du R.):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓՈՐԹ ՏԻԹԱԼԻԻ Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 2.30ին ընկերուհի Նուարդ Եղիազարեանի բնակարանը, 12 rue de Paris, Ժանթիյեի: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջանի 5րդ տարեդարձը, որ պիտի տօնուի Սալօն Ալհամպրայի մէջ, 17 Դեկտ. շաբաթ իրիկուն:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՐԱՖՖԻ խումբի: Նիւթ՝ Ազգային հարցը Խորհ. Միութեան մէջ եւ Հայաստան: Դասախօս ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ: Այս շաբաթ 3 Դեկտ. ժամը 8.30ին, 19a rue Caumartin: Կը հրաւիրուին ընկերները եւ հայրենակիցները: Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐՄԷՅԼԻ Մայր – Եկեղեցին (Փրատօ) կը փնտռէ ֆրանսախօս դռնապան մը, մինակ կամ այր եւ կին: Դիմել նամակով եկեղեցիի հասցէին:

Թատերական ներկայացում

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, 4 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, rue Voltaire: Կը ներկայացուի Ղ. Մելոյեանի՝

« ԱՐՄԵՆՈՅՇ »ը

ղեկավարութեամբ Բ. Հապէշեանի:

Միջնարարներուն երգ Տ. Ֆ. Աստուրեան, Օր. Մ. Մուրատեան, Պ. Ա. Քուպէլեան :

Հաղորդակցութեան միջոցներ . — Charenton Ecolesէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը, իջնել Mairie d'Alfortville:

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ՊԱՐՈՒՀԻ

ԱՐՄԷՆ ՕՀԱՆԵԱՆ

Իր Ամերիկայէն վերադարձի առիթով կուտայ հայկական եւ արեւելեան պարի եւ համերգի երեկոյ մը՝ 2 Դեկտեմբեր 1949, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին Salle Pleyel, 252 Fbg. St. Honoré, Métro Terne:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Խաչատուրեան, Բարխուդարեան, Տիգրանեան, Սպենդիարեան, Կարգանեան, Ռ. Մելիքեան :

Տոմսերը՝ 100 — 800 Ֆրանք: Կը ծախուին սովորական վայրերը :

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆԸ

Օժտուած կատարելագոյն եւ նորաձեւ մեքենաներով

ՓԱՐԻԶԻ ՃԻՇԴ ԿԵԴՐՈՆԸ

12 Rue Rochambeau — Tru. 64–57 Métro Cadet

Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—7.30, բացի կիրակիէն :

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

SOCATEX ձեզի պիտի հայթայթէ ինչ որ կ'ուզէք

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Doublure — Toiles — Mercerie եւն. դերձակի toileի մասնագիտութիւն — բուրդ — ապահովուած Décaties et irretrecissables — marque **ELEPHANT**

Բաց է ամէն օր ժամը 9էն 14: Հեռաձայնով լուր տուէք, անձամբ կը յանձնենք տուներուն:

Առաքում գաւառներէ :

10 Rue N. D. de Lorette, Paris (9) **TEL. Tru. 37-92**
Métro N. D. de Lorette, St. Georges **Autobus No.**
Le Peletier — Cadet **26, 43, 49, 32, 74,67**
իջնել Carefour Chateaudun

5 վայրկեան միայն Gare de l'Est, du Nord եւ St. Lazareէն:

La Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

ՓԱՓԿԱՃԱՇԱԿՆԵ՛Ր...

ԲՈԼՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐԷՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ

BOSPHORE ՄԱՐՔԱՅՈՎ

ՀԷԼՎԱՆ (ՀՐՈՒՇԱԿ) — ԼՈԽՈՒՄԸ — ԵՒ ԱՆԱՐԱՏ ԹԱՀԻՆԸ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH · Fondé en 1925 · R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 29 Novembre 1949 Երեքշաբթի 29 ՆՈՅԵՄ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.6012–Նոր շրջան թիւ 1423

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՆԵՂՈՒՑՆԵՐԸ

Շաբաթ օր հատուած մը միայն յիշեր էինք Մոսկուայի ամերիկեան նախորդ դեսպանին՝ զոր. Պէտըլ Սմիթի քաղաքական յուշերէն։

Լրացնենք Սթալինի հետ ունեցած տեսակցութեան այն մասը որ կապ ունի Թուրքիոյ հետ եւ որ անգամ մը եւս կը պարզէ Մոսկուայի հիմնական ուղղութիւնը։

Դեսպանը մանրամասնօրէն կը նկարագրէ թէ ինչպէս, 1946 մարտին մտաւ սպարապետ Սթալինի գրասենեակը, «կրկնակ եւ պատկառելի դուռ մը որ ծածկուած էր մութ կանանչ կաշիով եւ որ կը նայի շարք մը ընդունելութեան սրահներու վրայ»։

— «Այդ սենեակներում երկրորդին մէջ ոտքի կեցած էին M. V. D.ի (Չեկա) կարգ մը սպաներ, գրասենեակի մը մօտ որուն ետին նստած էր կարճուլիկ պաշտօնատար մը, բաւական տարէց, բացարձակապէս ճաղատ։ Իր համազգեստին ուսանցները կը կրէին զօրավարի նշանակը։ Յետոյ իմացայ որ Սթալինի դիւանին քարտուղարն է»։

Խօսակցութիւնը տեւած է երկու ժամ, ի ներկայութեան նախորդ արտաքին նախարար Մոլոթովի, որ «երբեք չմասնակցեցաւ, բացի մէկ–երկու անգամէ, ճշդում մը փափալու համար սպարապետին»։

Թարգմանը՝ Պ. Պավլով, «արտաքին նախարարութեան երիտասարդ եւ համակրելի պաշտօնատարը որ նոյն պաշտօնը վարած էր Երեք Մեծերու ժողովներուն առեն, Թէհրանի, Եալթայի եւ Փոցտամի մէջ»։

Ամերիկեան դեսպանը նախագահ Թրումընի նամակը Սթալինի յանձնելէ վերջ, կը պարզէ իր երկրին տեսակէտները միջազգային խնդիրներու մասին, յատկապէս ծանրանալով Իրանի, Թուրքիոյ եւ Ազգաժողովին վրայ։ Կը բացատրէ թէ երբեք իրենց մտքէն չանցնիր յարձակիլ Խ. Միութեան վրայ, թէ արդէն իսկ արագօրէն կը ցրուեն իրենց բանակները, եւայլն։

Սթալին զեկուցումը լսելով, կը հարցնէ. — «Վերջացա՞ւ»։ Եւ կը սկսի կարգ մը ամբաստանութիւններ ուղղել Մ. Նահանգներուն դէմ։ «Ի միջի այլոց պնդեց թէ մենք վերջնապէս դիրք բռնած ենք Մեծն Բրիտանիոյ հետ՝ Խ. Միութեան հետ։ Երկարօրէն խօսեցաւ Պարսկաստանի քարիւղի մասին»։

— «Դուք չէք հասկնար մեր կացութիւնը քարիւղի եւ Իրանի մասին։ Բագուի քարիւղի դաշտերը մեր գլխաւոր աղբիւրը կը կազմեն։ Անոնք մօտ են Իրանի սահմանագլուխին եւ շատ խոցելի։ Բերիա (ներքին նախարար եւ նախագահ Չեկա–յի. ԽՄԲ.) եւ ուրիշներ բսած են ինծի թէ վնասարարներ (saboteurs) —եւ նոյնիսկ մէկ մարդ— կրնան ծանր վնասներ պատճառել մէկ տուփ լուցկիով։ Մենք չենք ուզեր որ վտանգուի մեր քարիւղի մատակարարումը»։

Սպարապետը յետոյ կը յայտարարէ թէ Խ. Միութիւնը համաձայն է Միացեալ Ազգերու Դաշինքին, թէ «միտք չունի տիրանալու պալքանեան ազգերուն»։

Եւ կ'աւելցնէ.— «Արդարեւ, եթէ նոյնիսկ այդպէս ըլլար, դիւրին գործ չէ, քանի որ պալքանեան ազգերը վճռած են պահպանել իրենց ազգային ամբողջութիւնը»։

Երբ, ի պատասխան որոշ հարցումի մը, Սթալին կը հաւաստէ թէ «Խ. Միութիւնը երբեք միտք չունի յարձակելու Թուրքիոյ վրայ, թէ այդպիսի մտադրութիւն չկայ», իր մտածումն ալ չի ծածկեր։

— «Բայց Թուրքիան տկար է եւ Խ. Միութիւնը շատ լաւ կ'ըմբռնէ այն վտանգը որ յառաջ պիտի գայ իրեն համար, եթէ օտար իշխողութիւն մը հաստատուի Նեղուցներուն վրայ։ Անգարայի կառավարութիւնը թշնամի է մեզի։ Ահա թէ ինչո՛ւ խորհրդային կառավարութիւնը խարիսխ մը պահանջեց Տարտանէլի մէջ։ Այս խնդիրը կապ ունի մեր ապահովութեան հետ»։

Այստեղ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը կը բացատրէ թէ ապահովութեան խնդիրը կրնայ կարգադրուիլ Ազգաժողովին միջոցաւ, «առանց յարձակելու Թուրքիոյ վրայ»։

Սթալին «կարելի կը գտնէ» այս տեսակէտը, իբրեւ երկրորդ ելք։

Դարձեալ ոչ մէկ բառ՝ նոյնիսկ՝ 1914ի սահմաններու մասին (Կարս–Արտահան–Սուրմալու)։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԱԶԳ. ՏՈՒՆԸ»

Երեք – չորս տարի առաջ, որոշուեցաւ Ազգ. Տուն մը գնել, շռնդալից ծրագիրներով եւ փայլուն խոստումներով։ Տուն մը՝ Փարիզի ամբողջ հայ գաղութին համար, որ պիտի կրնար օգտագործել իր պէտքերուն, —հանդէս, ժողով, դասախօսութիւն, դասընթացք, եւայլն։

Չէ՞ որ ասոնց համար ափերով դրամ կը վատնուի աջ ու ձախ։

Ազգային արժանապատուութեան խնդիր ալ կար գործին մէջ։ Ամէն ազգի փոքրամասնութիւններ ունէին իրենց բոյնը, Հայը ինչո՞վ պակաս էր անոնցմէ։

Եւ վերջապէս... ունեցանք մերինը, 7—8 միլիոնի գումարով մը, եթէ չեմ սխալիր՝ երկու երրորդով հայթայթուած եկեղեցիի վարչութեան կողմէ, իսկ մնացածը ժողովրդական հանգանակութեամբ եւ մանաւանդ բաժնեթուղթերով։

Առտու մը իմացանք թէ, հանդուցեալ «Ճակատ»ը գացեր տեղաւորուեր է, մարդու բան չհարցուցած, իր զանազան ու զարմանազան արբանեակներով։

Չմոռնանք որ Տունը պատասխանատու վարչութիւն մըն ալ ունի, առջի օրէն, որուն պաշտօնը պիտի ըլլար մատակարարել զայն արդարութեամբ եւ անկողմնակալութեամբ։ Առանց նախասիրութիւններու եւ կանխակալ տրամադրութիւններու։

Այս գեղեցիկ որոշումներէն ի վեր երեք –չորս տարի անցած է։

Շատ ջուրեր հոսեցան կամուրջին տակէն։ Ամէն կարգի Միութիւններ բազմիցս գրաւոր ու բերանացի դիմումներ ըրած են վարչութեան, միշտ ստանալով խոստմնալից հաւաստիքներ։

Ճիշդ է, երբեք չեն մերժուած այդ դիմումները, բայց մնացած են միշտ խոստում։ Շէնքը անցած է «յառաջդիմականներուն» ձեռքը, իսկ վարչութիւնը միշտ համբերութիւն կը քարոզէ...

Այդ համբերութեան հետեւանքով է, կարծեմ, որ առտու մը մեր «անկողմնակալ» վարչութիւնը Հրեաներուն վարձու կուտայ շէնքին մէկ մասը, «առժամապէս»։

Այս՝ մէկ երեսն է տակաւին։

ՍՕՍԻ

Երեք զինուորական ժողովներ Փարիզի մէջ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԸ ԳՈՐԾԱԴՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Միջազգային մամուլին եւ քաղաքական շրջանակներուն ուշադրութիւնը նորէն կեդրոնացած է Փարիզի վրայ, ուր երեք զինուորական խորհրդակցութիւններ պիտի կատարուին այս շաբթուան ընթացքին։

Առաջին ժողովը բացուեցաւ երէկ, երկուշաբթի, մասնակցութեամբ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն սպարապետներուն։

Երկրորդը կը բացուի այսօր, երեքշաբթի, մասնակցութեամբ 12 զինակից պետութեանց սպարապետներուն։

Երրորդը՝ 12 պետութեանց ազգ. պաշտպանութեան նախարարներուն ժողովն է, որ կը բացուի վաղը, չորեքշաբթի։

Այս խորհրդակցութեանց պիտի մասնակցին Մ. Նահանգներու սպարապետը՝ զօր. Պրէտլի եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ճոնսըն, որոնք նախապէս Ֆրանքֆորթ իջած էին։

Զօր. Պրէտլի հազիւ օդանաւէն իջած, շրջապատուեցաւ թղթակիցներով եւ անմիջապէս յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները «ներկայիս համաձայն չեն Գերմանիոյ վերազինման»։ Թղթակից մը եզրակացուց թէ ուրեմն համաձա՞յն են որ Գերմանիան վերազինուի յառաջիկային։ Զօրավարը պատասխանեց թէ «անպատճառ այդ չի նշանակեր։ Այս մասին որոշում պիտի տրուի համախորհուրդ Ատլանտեանի միւս զինակիցներուն հետ։ Հազար տարի վերջը ամէն բան կը շտկուի»։

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարն ալ, Պ. Ճոնսըն յայտարարեց թէ «որեւէ խօսք չէ եղած Գերմանիոյ վերազինման մասին»։

★ Թերթերը կը գրեն թէ զինուորական խորհրդակցութեանց գլխաւոր նպատակն է փութացնել արեւմտեան Եւրոպայի վերազինումը, որ առաջ փոխադրելով Ամերիկայի խոստացած զինա–

Ֆրանսեւլեհական միջադէպը ծանրացաւ

ԼԵՀԵՐԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼԵՑԻՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԵՐ–ՀԻՒՊԱՏՈՍ ՄԸ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ԿԻՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐ՝ ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԷՆ.— ՆՈՐ ԱՐՏԱՔՍՈՒՄՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱՅԷՆ.— ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ ՊԱՇԱՐՈՒԱԾ։

Արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման ուժգին բողոքագիր մը ուղղեց Փարիզի լեհական դեսպանատան, իմացած ըլլալով որ շաբաթ օր երեք պաշտօնեաներ եւս ձերբակալուած են Վարշաւայի Ֆրանսական դեսպանատունէն։ Լեհական դեսպանը մերժեց այս բողոքագիրը, «անտեղի» գտնելով Վարշաւայի Ֆրանսական դեսպանին «խրարանցումը»։ Ըսաւ թէ Լեհաստան չէ խախտած Վարշաւայի Ֆրանսական դեսպանատան ապահովութիւնը եւ յարգած է միջազգային պայմանագիրները։ Բայց, կ'աւելցնէր թէ «ցաւ ի սիրտ հարկադրուած է գործադրել փոխադարձութեան սկզբունքը, երբ Ֆրանսական իշխանութիւնները կը խախտեն դիւանագիտական պաշտօնեաներու եւ ուրիշ լեհ քաղաքացիներու իրաւունքները»։

Թերթերը կը գրեն թէ Լեհաստանի արտաքին նախարարը շաբաթ օր իր մօտ հրաւիրելով Ֆրանսական դեսպանը, անոր հաղորդած է Ֆրանսական դեր – հիւպատոսին եւ դեսպանատան երկու կին պաշտօնեաներու ձերբակալումը, իբրեւ փոխադարձութիւն Լիլի լեհական դեր – հիւպատոսին ձերբակալութեան։

Վարշաւայի Ֆրանսական դեսպանը կը հեռագրէ թէ «այժմ ոչ մէկ Ֆրանսացի ապահով է Լեհաստանի մէջ»։ Արդէն իսկ ձերբակալուած են տասը Ֆրանսացիներ, անհետացած է մէկ հոգի, արտաքսուած են երկու քաղաքացիներ։ Վարշաւայի Ֆրանսական դեսպանատունը տեսակ մը պաշարման ենթարկուած է։ Դեսպանին արթնութեան շնորհիւ կարելի եղած է ձերբակալութենէ փրկել քարտուղարուհի մը։ Շաբաթ օր լեհ ոստիկաններ գացած էին ձերբակալելու, բայց օրիորդը մերժած էր բանալ դուռը։ Ֆրանսայի առեւտրական կցորդը, որ նոյն շէնքին մէջ կը բնակէր, աղմուկը լսելով լուր կուտայ դեսպանին։ Այս վերջինը անմիջապէս օգնութեան կը հասնի պաշտօնեաներուն հետ եւ բողոքելով ոստիկաններուն միջամտութեան դէմ, դեսպանատուն փոխադրել կուտայ քարտուղարուհին։

Թերթերը կը գրեն թէ լեհ ոստիկաններ երկուքով – երեքով կը շրջին Վարշաւայի Ֆրանսական դեսպանատան առջեւ, որուն գլխաւոր դուռը փակուած է եւ միայն հազուադէպ այցելուներ կ'ընդունուին։

★ Ֆրանսական կառավարութիւնը իր բողոքագրին մէջ դիտել կուտայ թէ Վարշաւայի դեսպանին թոյլատրուած չէ ոչ տեսնել առաջին կալանաւորը, Պ. Ռոպինօ, որ ձերբակալուեցաւ Նոյեմբեր 18ին, ոչ ալ իմանալ թէ ո՛ւր բանտարկուած է եւ ո՛ր ատեանին առջեւ պիտի դատուի։ Եւ կը յիշէ ուրիշ ապօրինութիւններ, որոնք կը հակասեն միջազգային օրէնքներու։

Վերջին լուրերու համաձայն, Ֆրանսացի քարակոփ մըն ալ ձերբակալուած է Վարշաւայի մէջ, լեհ սղագրի մը հետ որ կը ծառայէր Ֆրանսական դեր – հիւպատոսի մը քով։

★ Ապահովութեան Տեսչութիւնը կը շարունակէ հետապնդել եւ արտաքսել կասկածելի Լեհերը։ Մինչեւ երէկ 26ի հասած էր արտաքսեալներուն թիւը։ Ասոնց մէջ կը գտնուին Փարիզի լեհական օրաթերթին խմբագրապետը, լեհական ազգ. Խորհուրդին ընդհ. քարտուղարը եւ օգնականը, մարզիչ մը, Մարսէյլի լեհական հիւպա–

(Լուրերու շարունակութիւնը տեսնել Դ. Էջ)

մթերքը։ Այս նպատակով քուէարկուած մէկ միլիառ տոլարին 900 միլիոնը պիտի չգործածուի, մինչեւ որ ազգ. պաշտպանութեան յանձնաժողովին յանձնարարութիւնները վաւերացուին նախագահ Թրումընի կողմէ։ Ռազմագիտական ծրագիրը մշակուելէ վերջ պիտի յանձնուի նախագահին, որ կրնայ անմիջապէս հրամայել զինամթերքի առաջին բեռներուն փոխադրութիւնը։ Հաւանական է որ առաքումները սկսին յունուարի կիսուն, համաձայն իւրաքանչիւր երկրի պէտքերուն։

Իրազեկներ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն ռազմագիտական ծրագիրներու մասին.

1.— Միջեւրոպական մեծ ռմբակոծութեանց գործը պիտի ստանձնեն Մ. Նահանգները.— 2.— Միջին եւ կարճ հեռաւորութեամբ ռմբակոծութիւնները եւ հակօդային գործողութիւնները՝ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Հարեւան երկիրները։ 3.— Նաւային գործողութիւնները՝ Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի եւն. տորմիղները։ 4.— Ցամաքային պաշտպանութեան կորիզը պիտի ապահովեն արեւմտեան պետութիւնները իրենք։ 5.— Իւրաքանչիւր ազգ ինք պիտի կազմակերպէ իր շրջանին պաշտպանութիւնը, համախորհուրդ միւս զինակիցներուն հետ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ԽՄԲ.— Տեսութիւն մը եւս, ի պատասխան «Հայրենիք»ի հարցարանին.

... Ամերիկահայ կրթական կեա՞նքը.— տարակոյս չկայ, որ սրտապնդիչ ոչինչ ունի: Նախ՝ միջավայրի պայմաններուն հետեւանքով, մեզի ծանօթ իմաստով դպրոց չունինք ամբողջ օրուան համար: Երեկոյեան կամ յետմիջօրէի 1—2 ժամ տեւողութեամբ պատահականութեան ձգուածդասընթացքներ են մեր ունեցածները, ուր ամերիկահայ անգլիախօս աշակերտներ կուգան հայերէն պարզ կարդալ - գրել սորվիլ, Հայոց Պատմութենէն ալ պատահական դրուագներ լսելով: Ի՞նչ արդիւնք կրնանք սպասել այսպիսի դպրոցներէ, որոնք շաբաթը անգամ մը, մէկ - երկու ժամով միայն բաց են, ան ալ միշտ թիւով ու դէմքերով փոփոխող աշակերտներով:

Այս «տխուր վիճակը», ինչպէս հարցարանը կ'որակէ, կրնա՞յ փոխուիլ ու բարելաւուիլ.

— Այո, հակառակ աննպաստ շատ մը պայմաններու.

Անհրաժեշտ է նախ՝ որ դպրոցը սկսի հայ տունէն: Հայ ծնողքը նախ՝ ինքը պիտի զգայ՝ անհրաժեշտութիւնը հայ լեզուին, իբրեւ գերագոյն պահապանը իր զաւակներուն ազգային գոյութեան: Հայ ծնողքը հայերէն պիտի խօսի եւ հայերէն խօսելու եւ սորվելու նախանձախնդրութիւնը, կիրքը պիտի ունենայ, որպէսզի իր շունչով կարենայ տոգորել նաեւ իր զաւակը:

Երկրորդ՝ ոչ միայն գուրգուրադին զգացում պէտք է ունենայ հայերէնի ու հայ մշակոյթի հանդէպ, այլեւ պիտի գիտնայ զոհել նիւթապէս ալ: Պիտի վճարէ, առանց դժգոհանքի եւ սակարկութեան, ինչպէս կը վճարէ բժիշկին ու փաստաբանին առնուազն՝ պիտի վճարէ այնպէս, ինչպէս կը վճարէ դաշնակի եւ ջութակի դասերուն համար: Իր զաւակներուն ֆիզիքական հացին ու սնունդին հետ, հայ ծնողքը պիտի տայ բնականօրէն, անոնց ազգային — հոգեկան հացն ու սնունդը, որոնք հայերէնով ու հայ մշակոյթով միայն կարելի է տալ:

Եթէ ընտանիք մը չի կրնար եւ չուզեր հպարտանալ հայերէնին ու հայ մշակոյթի հանդէպ իր սիրով եւ ծանօթութեամբ. եթէ հոգեկան հաճոյք մը չի դարձներ հայ երգն ու երաժշտութիւնը, զուր է սպասել բարելաւում մեր կրթական կեանքին մէջ: Կրցա՞նք սակայն ազգային ոգի ստեղծել, ազգային մթնոլորտի մէջ շնչել եւ մեր տուները լեցնել անով, այն ատեն կրթական կեանքը կը բարելաւուի: Կը փնտռենք որակեալ ուսուցիչը, կը վճարենք լայնօրէն եւ ուսուցչութիւնը կը դարձնենք ոչ միայն բարոյապէս, այլեւ նիւթապէս ալ պատուաւոր ու փնտռուած ասպարէզ մը: Կը պատրաստենք դասագիրքեր, արժանավայել հայ լեզուին ու ժամանակակից մանկավարժութեան. դասագիրքեր՝ որոնց ընթերցումը վայելք ըլլայ ոչ թէ տաղտուկ ու յօրանջ:

Կարելի՞ է հայ պահել ամերիկահայ սերունդը:

Դժուար գործ, անշուշտ կարելի է, եթէ հայապահպանման գործը դարձնենք համազգային գործ եւ լրջութեամբ պայքարինք վտանգներուն դէմ:

Հարցնենք. կարելի՞ է մանուկ մը ողջ ու առողջ պահել.— այո, եթէ խնամք տանինք, մաքուր ու բաւարար սնունդ տանք. հաճելի դարձնենք անոր կեանքը. մտածենք ու լաւագոյն պայմաններ ստեղծենք: Ոգորմելի սնունդով, կեանքով ու նիստ ու կացով, ան ալ այս փարթամ երկրին մէջ, առողջ չենք կրնար պահել հայ պատանի մը. ոչ ալ կրնանք հայ տունին ու կեանքին կապել զայն: Մեր նոր սերունդի ազգային եւ հոգեւոր պահպանութեան համար նոյն ընթացքը պիտի բռնենք:

Յետոյ, պէտք է վերջ տալ այն վայրերան ու չարագուշակ նախատեսութեանց, թէ «դատապարտուած ենք անհետանալու»... Հարկ է ճզմել այս նահանջական տրամադրութիւնը:

Ո՞վ կրնայ պնդել, թէ մեր պայմանները նոյնը պիտի մնան միշտ, ամբողջ տասնամեակներ: Յարաբերութեանց բացում մը արտասահմանի ու հայրենիքի հայութեան հետ, ազատ երթեւեկի կարելիութիւններ օր մը, եւ ահա կը փոխուին ամերիկահայութեան կերպարանքն ու ճակատագիրը:

Ու վերջապէս մեզմէ ո՞վ դատապարտուած չէ մահուան. բայց կ'աշխատինք, հազարումէկ զոհողութիւններ յանձն կ'առնենք, շաբաթ մը, օր մը, ժամ մը աւելի ապրելու համար: Նոյն վերաբերումը պիտի ունենանք մեր նոր սերունդի պահպանման հարցին մէջ: Պիտի հաւատանք ապագային, ինչպէս կը հաւատանք կեանքին, ու պիտի կառչինք մեր գոյութեան: Պիտի ըլլա՞ն մեռնողներ, անհետացող խումբեր, այո դժբախտաբար. թող ըլլան, բայց պիտի ըլլան նաեւ առողջներ ու փրկուածներ ալ, աւելի մեծ թիւով: Թուրքիոյ մէջ կարմիր ջարդին շատ զոհեր տուած ենք. Լեհաստանի եւ այլ երկիրներու մէջ հոծ գաղութներ կորսնցուցած ենք, բայց ապրած ենք իբր ազգ, կամքի ուժով, դիմադրական կորովով, մեր պայքարով ու կազմակերպութիւններով, մանաւանդ մեր հաւատքով: Ճերմակ ջարդին ալ պիտի տանք զոհեր, ինչպէս կուտան նոյնիսկ մեծ ազգերն ալ, բայց պիտի գիտնանք պաշտպանուիլ, մինչեւ իսկ հոսանքին դէմ թիավարելով: Մի՞ջոցնե՞րը — ըսինք արդէն — ազգային ոգիի արթնում, ազգային մշակոյթ, լեզու ու պատմութիւն: Ներշնչել պէտք է գիտնանք մեր երիտասարդութեան՝ այն խոր, իրական ու կենսական համոզումը՝ թէ ինք լաւ, արժէքաւոր ժողովուրդի մը ժառանգորդն է եւ մեր ազգային արժէքները վար չեն ուրիշներու ունեցածէն: Հարկ է որ փշրուի ստորադասութեան այն զգացումը, որ անտարբերութեան եւ յետոյ արհամարհանքի կը փոխուի մեր երիտասարդութեան մէջ: Կրցա՞նք ընել այս,— կը բազմապատկենք փրկուածներու թիւը:

Ի՞նչ կրնան ընել կազմակերպութիւնները — շատ բան: Հ. Օ. Միութիւնը հրաշք գործած է մինչեւ այսօր, լուիկ մնջիկ, գթութեան գործին հետ տանելով նաեւ կրթական գործը: Եթէ ան կրթական գործին համար աշխատի այնպէս, ինչպէս թշուառութեան, սովահարութեան ու համաճարակի մը պարագաներուն կ'աշխատի եւ կը զոհէ, մեր նոր սերունդի պատկերը բոլորովին կը փոխուի: Այսօր տասնամեակներէ ի վեր՝ ապազգայնացման համաճարակը կայ. պայքար անոր դէմ:

Նոյնն է պարագան Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ առաւելապէս քաղաքական եւ յեղափոխական առաքելութեան մը լծուած է: Բայց առանց հայ սերունդի եւ Ազգային մշակոյթի ու գիտակցութեան, ինչ նշանակութիւն կրնան ունենալ հայրենիքն ու ազատութիւնը:

Մեծ զոհողութիւններ եղած են ու կ'ըլլան դեռ Հայկ. Դատին համար. արիւն ու քրտինք, նոյնը պիտի ըլլայ այսօր հայ երիտասարդութեան ազգային դաստիարակութեան համար, որ հայ դատի մաս կը կազմէ:

Ուրախ ենք, որ այս ուղղութեամբ մտքերու մէջ մեծ յեղաշրջում առաջ եկած է:

Ամերիկահայութիւնը անհուն զոհողութիւններ ըրած է եւ կ'ընէ: Դեռ տարի մը առաջ 127 հազար տոլար տուաւ կրթական հաստատութեան մը, Պէյրութի ճեմարանին: Կը թուի թէ կարգը իրենն է հիմա, ամերիկահայութեան ու իր երիտասարդութեան ազգային կրթութեան: Պիտի վարանի՞ նոր զոհաբերութիւններ ընելու: Չեմ կարծեր: Կը հաւատանք թէ, երբ գայ օրը,— եւ ուշ չէ այդ օրը — ամերիկահայութիւնը նոր պատասխանատուութիւններ պիտի ստանձնէ եւ նոր զոհողութիւններ պիտի ընէ: Բոլոր կազմակերպութիւնները, որոնց մէջ Հայրենակցականները մասնաւորապէս, ազգային գերագոյն պարտք մը ունին, կոչում մը — հայ պահել հայ երիտասարդութիւնը. ոչ միայն պահել այլեւ խորապէս մշակել անոր մէջ հայ ոգին, որպէսզի ողջ մնայ հայրենիքի գաղափարը:

Որպէսզի շարունակենք Հայոց Պատմութիւնը՝ նոր ու շքեղ էջերով:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Պէրաքի հովիտը

Չեմ յիշեր ճանչցած ըլլալ տեսարան մը աւելի հզօր իր կազմով, աւելի հմայիչ եւ ամբողջական իր զանազանութեամբ՝ որքան Պէրաթի հովիտը: Չայն ճանչցայ երեկոյեան դէմ, Հասան Պարիի եւ իր քրոջ Ծուլէյքայի ընկերակցութեամբ, երբ երկնային ջրվէժները իրենց լուսանիւթ սիւները առատօրէն կը թափէին կապարագոյն լեռներուն վրայ, մեր առջեւ փռուած տեսարանը երկուքի բաժնող Օսսումի երկայնքը, որուն հրեղէն ջուրերը դանդաղօրէն կը դիմէին դէպի մեզ, մինչ համապարփակ լռութիւն մը կը տարածուէր ընդմէջ երկնի եւ երկրի, մեր հոգիները լեցնելով հիացումի եւ պաշտամունքի կրկնակ զգացումներով:

Վերջալոյսը նարնջագոյն էր լեռներուն վրայ, կարմիր՝ երկնի դէմ, լեղակագոյն՝ ջուրերուն երկայնքը, ինծ յիշեցնելով Հոմերոսի Եգէական ծովուն նուիրած գինեգոյն անսովոր պատկերաւորումները: Գոյներու այս ներդաշնակ դասաւորումը բնութեան կը շնորհէր չնաշխարհիկ առասպելականութիւն մը: Ինչ որ աւելի տպաւորիչ էր՝ այդ օդի եւ միջոցի պարապութիւնն էր որ կը լեցնէր գողաւոր տեսարանը, տարածուելով գագաթէ գագաթ, անտառէ անտառ, հովիտէ հովիտ, իմաստաւորելով ամէն ինչ, գեղեցկադիտական յուզմամբ արդասաւորելով ներշնչուած միտքը:

Հասան Պարին նստած էր ժայռին վրայ, ու կը դիտէր իր հայրենի հողը: Սիրելի Ծուլէյքան քովս էր, ոտքի, մեղմօրէն յեցած բազուկիս: Կը զգայի անոր ձեռքին ջերմութիւնը ձեռքիս վրայ, իր մանկամարդուհիի ներկայութիւնը արիւնիս մէջ:

Իմ մտածումներս տարբեր ուղղութիւն ունէին:

Երկնի, անտառներու, ջուրի եւ անդնդախոր դահավիժումներու այս հոյակապ ամբողջութիւնը զիս կը տանէր դէպի պատանեկութիւնս, երբ հոգեկան վերափոխման զգացումի մը գեղումը ոգեւորած էր զիս կարդալով Շաթօպրիանի «Génie du Christianisme»ի այն էջերը՝ որոնց մէջ կը զգացուի ովկիանոսի շունչը, դէպի առ Աստուած ձրգտող մեծ վիպապաշտին յափշտակուած միտքն ու սիրտը, եւ կամ Էտկար Փոյի այն ցաւատանջ պատմուածքները՝ որոնք կը դեգերին մութ եւ խորունկ ջուրերու ափունքներն ի վեր:

Այդ օր Պէրաթի հովիտը լեցուն էր դէպի ռազմաճակատ մեկնող մարտիկներով:

Ալպեան եօթներորդ զօրագունդին հռչակաւոր վաշտերը կը յառաջանային Օսսումի ափերն ի վեր, որոնց սաղաւարտները կը շողշողային մայրամուտին ոսկեփոշիին մէջ: Ապա կուգային լեռնային թնդանօթաձիգներու հինգերորդ զօրագունդին գումարտակները, իրենց հրացանները անփութօրէն զետեղուած ուսերուն վրայ, իրենց կռնակներուն վրայ առած լեռնային պայուսակներն ու պահեստի կօշիկներուն տրցակները, ապառաժներն ի վեր մագլցելու ծառայող գերաններն եւ կարճկոթ մուրճերը:

Վենետիկի, Թատորէի, Քունէոյի, Թրիէսթէի եւ Թրենթոյի բարձունքներէն հաւաքուած տղաք էին, որոնք ամիսներ առաջ ճանչցած էին կրակի մկրտութիւնը Ֆրանսական ճակատին վրայ, Մարկերիտա Քալէի խորխորատներուն մէջ:

Օձապտոյտ գետին աջէն ու ձախէն կը բարձրանային փոքրամարմին հրասայլերը, թեթեւ ու ծանր գնդացիրներու խմբակները, կորագնաց ռումբերու ահուսարսափ սփռող հրասանդները, որոնք մարտնչող զինուորին ամենօրեայ մղձաւանջն են:

Յետոյ կուգային կառքերը, ծանրօրէն ճռնչելով, փոշիի ամպեր բարձրացնելով մայրամուտի յարաճուն ոսկիին մէջ:

Ամէնէն վերջ կուգային սպաներուն նժոյգները, իրենց փոքր գլուխները մերթ նետելով դէպի ետ, տարտղնելով բաշերը, իրենց վրնջիւնը խառնելով Օսսումի ջուրերուն: Երիտասարդ նժոյգներ էին, տակ՝ սանձակոտոր արշաւներու, որոնք իրենց կշռաւոր գնացքով անսովոր քնքշութիւն մը կը պարգեւէին մարդկային այս դէպի մահուան բնազաւառները դիմող արիւնոտ խրախճանքին:

Կը դիտէի այս տեսարանը, այս ուժի եւ երիտասարդութեան տենդագին բարձրացումը լեռներուն կողերն ի վեր, սեղմած իր շարքերը, իր ղամոտ կօշիկները հնչեցնելով քարուքանդ ճամբաներու վրայ: Կը դիտէի զանոնք, երբ կ'երթային դէպի Պոլիանիչէ, Սելանի, Պարկուլլաս, Թոմորի, որովհետեւ անվախճան Ելլադայի զաւակները, անսպասելիօրէն ոգեւորուած իրենց նախահայրերուն ռազմականութեամբ՝ կը յառաջանային օր եւ գիշեր, հնչեցնելով փողերը, երգելով բարձրաղաղակ:

Հետզհետէ, ռազմիկներուն վրայ իջաւ գիշերը: Անտառներուն վերեւ մարեցան լոյսին ջահերը: Լեռներուն բարձունքները դալկացան լուսինով:

Սիրելի Ծուլէյքան ինծ դառնալով փափաքեցաւ գիտնալ թէ ե՞րբ կը մեկնէի դէպի ռազմաճակատ:— Վաղը, պատասխանեցի, դիտելով անոր աչքերը, ուրկէ ինծ կը նայէր գեղեցիկ գիշերը:

Միլանօ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԱԶԴԱՅԱՆԻ ճահիճներուն մէջ 20 հեկտար տարածութեան վրայ անտառներ տնկած են փորձի համար, որով հաստատուած է որ այդ վնասակար ճահիճներուն տեղ կարելի է ստեղծել դաշտապաշտպան անտառաշերտեր, աճեցնելով փշատի բարտիի եւ ուրիշ տեսակի ծառեր:

Անտառը հոն ոչ միայն պատուար մըն է արեւելեան չոր քամիներուն դէմ, այլեւ բարերար դեր կը կատարէ Արազդայանի կլիման բարելաւելու:

Առաջին յաջող փորձէն հետեւցնելով, Հայկ. ՍՍՌ Անտառային Տնտեսութեան Նախարարութիւնը որոշած է 1950ին այնտեղի անտառատընկումները հասցնել հարիւր հեկտարի:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Գահիրէի մէջ մեծ շուքով տօնուած է «Դաշնակցութեան Օր»ը, նախագահութեամբ ընկեր Օննիկ Մաճառեանի :

Այս առթիւ շատ գեղեցիկ ճառ մը խօսած է երիտասարդ ընկեր Բ. Նաւասարդեան: Քանի մը հատուածներ.—

Գաղթաշխարհի մէջ ստեղծուած պայմաններու չնորհիւ հայ երիտասարդը մնաց անծանօթ իր ժողովուրդի եւ հայրենիքի պատմութեան: Մինչդեռ մեր պատմութիւնը դէմքերու, դէպքերու ու թուականներու անհրապոյր շարք մը ըլլալէ աւելի, զարմանահրաշ ստեղծումներու մատեան մըն է: Ինչպէ՞ս բացատրել Տիգրան Մեծի կայսրութիւնը : Մարդային բովանդակ պատմութեան մէջ ո՞ւր գտնել մեր կիլիկեան թագաւորութեան նմանող երեւոյթ: Ապա մեր լեզո՞ւն, մեր կրօ՞նքը, մեր գրականութի՞ւնը, մեր ճարտարապետութի՞ւնը, մեր երաժշտութի՞ւնը, որոնք զարմանահրաշ ստեղծումներ են: Եւ մենք՝ տէրը այս բացառիկ ժառանգութեան, անբացատրելի անտարբերութիւն ունինք: Կան երեք փաստեր որոնք սեփականութիւնն են աշխարհի բոլոր Հայերուս անխտիր եւ որոնք կը վկայեն թէ մեր ժողովրդի պատմութիւնը իրապէս ստեղծուած է:

Առաջին.— Վեց դարերու ստրկութիւնը … Երկրորդ, այս նախադասութիւնը մեր երէկն է, տակաւին կայ այս նախադասութեան մղձաւանջը, անոր առհաւական (atavique) յուշն ու վերապրումը: Երրորդը մեր ներկան: Հայը այսօր : Հոգիով անկախ, ճշմարտապէս անկաշկանդ, գերազանցօրէն ազատատենչ :

1878.— Հայկ. Դատը առաջին անգամ միջազգային սեղանի վրայ: Բաժան – բաժան է Հայոց աշխարհը ոչ միայն աշխարհագրականօրէն — — Տաճկահայաստան եւ Ռուսահայաստան, այլեւ հոգեպէս, իբրեւ ոգեկան երեւոյթ, բաժան էր նաեւ ազգը, Ռուսահայուն հոգիին աւելի մօտ էր Ռուսը: Մտքով ու հոգիով այլասերած էր Կովկասի Հայը: Իսկ Պոլսոյ մէջ Յովհաննէս Նուրեանի նման հայ մտաւորական վարիչ դէմքին մասին Գ. Օտեան կը գրէ —«Նուրեան էֆէնտի օր կայ անկողնէն հայասէր դուրս կ՚ելլէ, օր կայ տաճկասէր» :

Այսպէս հայրենիք եւ ժողովուրդ մասնատուած էին ոչ միայն հոգեպէս, այլեւ լեզուով, բարքերով, մշակոյթով, գրականութեամբ :

Իսկ հայ գիւղացին կ՚ապրէր ցանուցիր, ոչ թէ իբրեւ մարդ այլ ստրուկ ռայա: Դարերէ ի վեր անընդունակ դարձած ըմբոստանալու: Եւ ահա 1890ին երեք առաքելատիպ Հայեր կը ձեռնարկեն անկարելին դարձնել կարելի: Քրիստափոր, Սիմոն, Ռոստոմ: Ոչ թէ կուսակցութեան հիմնադիրներ, այլ ճարտարապետներ ազգային նկարագրի եւ ոգեկան կառոյցի: Մոխիրներու տակէն վերականգնելով պէտք էր տալ Հայուն իր հին, փառաւոր պատմական դիմագիծը, եւ դնէր աշխարհի յառաջադէմ քաղաքակիրթ ժողովուրդներու ընտանիքին մէջ: Այս էր Դաշնակցութեան հիմնադիրներու ծրագրած գործը: Քրիստափոր եղաւ հայակերտ եւ հայակերտներ եղան Հայ Յեղափոխութեան բոլոր դերակատարները: Պատմական հայ տիպարը եղաւ մշակութասէր, ստեղծագործ, ինքնատիպ հանճարի տէր, խիզախ ոգորումներու ընդունակ: Կրկին լեցուեցաւ հայ իրականութիւնը գիտութեամբ, գրականութեամբ արուեստով: Հրաշքը կատարուելու համար պէտք էր որ հայ ժողովուրդի արիւնը հոսէր: Ու հայ սքանչելի «խենթ»երը միացան ու երգելով գացին դէպի մահ… բոցավառած էր Հայոց աշխարհը եւ բոցերու մէջէն կը քալէին Վարդանեան դիւցազունները: Եւ Հայոց Աշխարհի բովանդակ տարածութեան վրայ կախարդական հուրով … երկաթով դրուեցաւ

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն … Հայ Յեղափոխական շարժումը եղաւ ազգային ծաւալով, համազգային բնոյթով եւ ինչ որ ամէնէն կարեւորն է՝ ազգային իտէալներու հետապնդման եւ իրագործման համար: Պատմութիւնը այդ շարժումը ոչ միայն ազգային այլ մարդկային պիտի հռչակէ: Սակայն ծայր տուաւ հոգեկան հիւանդութիւն մը, հայ մարդիկ գտնուեցան որ ուրացան ոչ թէ այս կամ այն անջատ դրուագը, այլ շարժումն ամբողջ, ե՛ւ էութիւնը ե՛ւ ոգին շարժումի :

Եւ սակայն վերը, աւելի մօտ երկինքին ու Աստուծոյ լեռնային իր բնադաւառի ամէնէն բարձրաբերձ գագաթին, հայ ժողովուրդը դրաւ ոգեղէն ու լուսեղէն զոյգ պսակներ.— Մայիս 28 եւ Եռագոյն…

Խօսած է նաեւ ընկեր Արշակ Յովհաննէսեան, պատմական ակնարկ մը նետելով Դաշնակցութեան գլխաւոր գործերու մասին:

★ Դաշնակցութեան Օրը նոյն խանդավառութեամբ տօնուած է Ալեքսանդրիոյ մէջ:

★

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

« Դաշնակցութեան Օր»ը մեծ խանդավառութեամբ տօնուած է Լոս Անճէլէսի մէջ: Ընկեր Ալեք Փիլիպպոս ատենապետած է հանդէսին: Խօսած է երիտասարդ ընկեր՝ Արա Հայկազեան որ ըսած է «Մի ըսէք ձեր զաւակներուն՝ մտէք Դաշնակցութեան շարքերը, այլ միայն անոնց ձեռքը տուէք Հայոց պատմութիւնը, եւ վստահ եղէք որ անոնք պիտի գտնեն իրենց արժանավայել տեղը, եւ այդ տեղը պիտի ըլլայ մեր կուսակցութեան շարքերը»: Գլխաւոր բանախօսը ընկեր Տիգրան Տէր Աւետիսեան ըսած է Հոկտեմբեր, Նոյեմբեր, Դեկտեմբեր ամիսներուն կը տօնուի «Դաշնակցութեան Օր»ը եւ Հայաստանէն դուրս գտնուող ազատատենչ հայրենասէր Հայեր խումբերով կու գան յարգանքի տուրքը տալու: Մուտքէն եւ աճուրդէն գոյացած է հազար տոլար :

ԱՆԿԱՐԳԵԼՆ ալ Ռուսերը հնարած են, եթէ հաւատանք Մոսկուայի թերթերուն, որոնց համաձայն հնարիչն է Քոտելնիկով, մեռած՝ հինգ տարի առաջ: Այս հնարիչը անկարգելի գաղափարը յղացեր է եւ գծեր է 1911ին, եւ արեւմտեան Եւրոպայի գիտունները իրեն հետեւեր են:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ NOTRE DAMEի ՄԷՋ

Նոյեմբեր 13ի կիրակին տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր պատարագ, Փարիզի մայր եկեղեցին (Notre Dame), Մխիթար Աբբայի մահուան 200ամեակին առթիւ:

Եկեղեցւոյ փառաւոր կամարներուն տակ հաւաքուած էին հազարաւոր հաւատացեալներ, Հայերու հետ՝ Ֆրանսացիներ, Անգլիացիներ, Գերմանացիներ եւայլն :

« Խորհուրդ Խորին »ի եղանակը բարձրացաւ տաճարին լռութեան մէջ: Կեդրոնական անցքէն առաջացան մօտ 20 զոյգ փոքրիկներ՝ ձիւնափայլ հանդերձներու մէջ, որոնց յաջորդեցին ջահակիրները եւ հուսկ գերապայծառ Գրիգոր Պահապանեան՝ որ օրուան պատարագիչն էր, եւ ոչ թէ Մխիթարեան ընդհանուր Աբբահայր Հ. Սրապիոն Ուլուհճեան, ինչպէս սխալմամբ թերթերէն ոմանք գրած էին :

Պատարագին կը սպասաւորէին հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ վարդապետները ու Մխիթարեան հայրերը, իսկ դպրաց դասը կը բաղկանար Ս. Յովհաննէս Մկրտչի եւ Ս. Խաչի երգչախումբերէն, Պ. Սերգոյեանի ղեկավարութեամբ :

Աւետարանէն ետքը Monseigneur Baussart երկու խօսք ըրաւ Ֆրանսերէն լեզուով Ֆրանսացի ժողովուրդին, եւ անոնց բացատրեց ամփոփ կերպով Մխիթարի վարքը, նպատակին հասնելու համար ցոյց տուած նկարագրի ուժը՝ եւ փառաւորեց Հայ. Եկեղեցւոյ չքեղ արարողութիւնները, հայ ժողովուրդի քրիստոնէական ջերմ բարեպաշտութիւնը, յորդորելով եղբայրական սէր եւ միութիւն: Ապա խօսք առաւ Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տնօրէն Հ. Ս. Վ. Տէր Մովսէսեան որ խօսեցաւ մեր ոսկեբարբառ լեզուով :

« Երկու դարէ ի վեր է որ, ըսաւ, Մխիթար Աբբահօր բազմաչարչար մարմինը կը հանգչի իր ձեռակերտ վանքին՝ Ս. Ղազարի կղզեակին մէջ: Հազիւ իր մահուան լուրը տարածուած Վենետիկի եւ շրջակայ կղզիներուն մէջ, ժողովուրդը զայն նկատեց Սուրբ մը, որուն տապանը այլեւս դարձաւ ուխտատեղի մը, ուր բազմութիւնը ամէն տարի կուգայ բժշկութիւն խնդրելու իր մարմնական ցաւերուն եւ շնորհներ հոգեկան տառապանքներուն: Իսկ Հայը արդէն իր սրտին խորը սրբացուցած է այդ անձը որ այնքան եռանդով եւ անձնուիրութեամբ բարձրացուցած էր իր հոգեկան եւ մտաւորական մակարդակը, եւ Ս. Ղազարը դարձուցեր էր հայկական մշակոյթի բարձրագոյն կեդրոնը, ուր այնքան Եւրոպացի գիտնականներ սորվեցան հայ լեզուն եւ չքեղ հրատարակութիւններ ձօնեցին հայ պատմութեան ու հայ մատենագրութեան »:

Հայկական ձայնաւոր պատարագը զոր մատոյց Գերապայծառ Պահապանեան, խորին տպաւորութիւն գործեց Ֆրանսացի եւ օտար հասարակութեան վրայ, որոնք իրարու կը յայտնէին իրենց հիացումը հայ ծէսին եւ արարողութեան նկատմամբ, որոնք այնքան գրաւիչ են ու այնքան խոր կ՚ազդեն հաւատացեալ հոգիներուն վրայ :

ՎԷՄ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԴԱՐԲԻՆԸ

— Լեզուդ քեզի քաշէ, կնիկ, բարկացաւ Խմիկ Աստուր՝ ինքզինքը նուաստացած զգալով: Աւելի ճիշդ՝ կնոջը խօսքերը զինքը դրդեցին ստեղծելով նախանձ եւ ատելութիւն՝ հանդէպ Ռէսին, անոր տան ու կալուածներուն առատութեան վրայ: Համրիչը ձեռքը՝ Խմիկ Աստուր դուրս ելաւ, գնաց պատի մը տակ ու կռնակը արեւին տուած՝ սկսաւ մտածել, ի՞նք ինչու չունէր տուներ ու հողեր, դրամ ու հարստութիւն:

Հա՞, ինք ինչո՞վ էր մեղաւոր: Ճիշդ դէմը, Ռէս Վարդանի քոսոտ շունը եկաւ ու երկնցաւ, կռնակը պատին եւ փորը արեւին բռնած: Խմիկ Աստուր դժգոհ էր կեանքէն, «էս աշխարհէն բան չհասկցայ» կը կրկնէր շարունակ, համրիչին հատիկները քաշելով :

Սուրէնն ու Տիգրանը, Կրպոյին հետ եզներով միասին գացին արտերը: Հրաչ սկսաւ գիւղին մէջ ման գալ, դիտելով փողոցները, գիւղական տուներն ու փողոցներու մէջ հաւաքուած մանուկները: Մօտեցաւ Հայոց եկեղեցիին, դուրսէն նայեցաւ անոր պատերուն, զանգակատան, գունաւոր ու հաստ ապակիներէ շինուած պատուհաններուն, մուտքի դրան ու քովնտի աստիճաններուն: Անցաւ ուրիշ փողոց մը, ուր դռներուն առջեւ կանգնած գտաւ քանի մը մարդիկ՝ որոնք զինքը կը դիտէին զննական աչքերով, վերապահ նայուածքներու տակ: Թուրքերէն կը խօսէին : Հրաչը հասկցաւ որ, Թուրքերու թաղէն մէջ կը գտնուի: Առանց ինքզինքը աւրելու՝ անտարբեր, շարունակեց իր ճամբան:

Թուրքերը կը դիտէին զինքը, ապշութեամբ ու կասկածոտ: Հրաչը, կ՚ուզէր չափել գիւղին տարողութիւնը, հայ եւ Թուրք բնակչութեան չափը, անոնց ապրած շրջանները, մէկ խօսքով՝ կ՚ուզէր հասկնալ ինչ որ կար այդ գիւղին մէջ, լաւ կամ գէշ:

Կէսօրուան ատեն մօտեցաւ Ռէսի տան : Աշոտը դրան առջեւ կը խաղար: Ռէսին կինը, Մարօն՝ հեռուէն նշմարած էր Հրաչին երեւումը : Այդ էր պատճառը որ, երբ Հրաչ վարանոտ կը մօտենար Ռէսի տան , Մարօն երեւաց դրան առջեւ, եւ ժպտերես խօսեցաւ.— Ո՞ւր գացեր էիր, մենք ալ կարծեցինք թէ կորսուեցար կամ… ուրիշ գիւղի ճամբայ բռնած անհետացար :

— Չէ, Տիկին Մարօ, ձեր գիւղը պտոյտի ելած էի, ո՞ւր երթամ, դեռ Ռէս Վարդանը չտեսած:

Մարօն առաջին անգամն էր որ «Տիկին» բառը կը լսէր, բառ մը՝ որ խորթ էր ու հանելուկ՝ իրեն համար : Հրաչին «տիկին» բառը շատ ամչցուց Ռէսին կինը:

Իր ամօթը ծածկելու դիտաւորութեամբ՝ Մարօն շատ անկեղծօրէն ներս հրաւիրեց Հրաչը, ճաշի համար: Մարոյի աղջիկները.— Գոհար, Սաթենիկ, Լիւսի՝ կարմրած այտերով իրենց մօր կռնակին ետին կ՚ուզէին պահուըտիլ: Գաւառի աւանդական ամօթխածութիւնները յարատեւօրէն նստած էր անոնց սրտին ու աչքերուն մէջ: Հրաչը որքա՜ն կը զմայլէր անոնց այդ պարզ, համեստ ու խպնոտ երեւոյթին վրայ: Անոնց մէջ կը տեսնէր հայ գեղջկական կեանքը, հայ տան սրբութիւնները, պատուախնդրութիւններն ու « յաւիտենական » հնազանդ հայ իգական սեռին խոնարհ ու պարկեշտ ընթացքը …

— Այսպիսի ժողովուրդ մը ինչո՞ւ չապրի… կը խորհրդածէր Հրաչ՝ տեսնելով Սաթենիկի, Գոհարի ու Լիւսիի անմեղ, մանկունակ տպաւորութիւնները: Կէսօրին՝ Հրաչը մինակ ճաշեց : Սեղանին վրայ ուտելիքները կը բերէին Մարօն, իր աղջիկները՝ փոխն ի փոխ:

Աշոտը երեւաց գինի բերելով՝ մէկ անգամ միայն: Հրաչ կը զգար որ զինքը կը յարգէին, Մարօն՝ մեծ քրոջ մը նման, իսկ անոր աղջիկները՝ երկչոտ ու ամօթխած՝ եղնիկի թեթեւութեամբ սեղանին չուրջ կը դառնային պակաս բաները լրացնելու: — « Տունս քուկդ է», ըսած էր Ռէս Վարդան՝ քաղաք մեկնելէ առաջ: Հրաչ այդ կը տեսնէր արդէն, նոյնիսկ իր տունէն աւելին: Երախտապարտ էր այդ տան, անոնց տնեցիներուն հանդէպ :

— Պարոն Հրաչ, անօթի չմնաս, կեր, ինչ որ կը փափաքիս, կրնամ պատրաստել , կ՚ըսէր Մարօն՝ ժպիտը երեսին :

— Շնորհակալ եմ քոյրիկ, ասկէ աւելին՝ չեմ իսկ կրնար երազել :

Կէսօրէն վերջ, Հրաչ՝ Աշոտի ընկերակցութեամբ, ուզեց շրջագայիլ գիւղի պարտէզներն ու այգիները, ժամանակը սպաննելու դիտաւորութեամբ, մինչեւ որ արեւը քաշուէր ու Ռէս Վարդանը վերադառնար քաղաքէն :

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

(6)

տօսարանին խորհրդականը, որուն համար կ՚ըսեն թէ «հսկողութիւն կը կատարէր» իր հայրենակիցներուն վրայ, մատնանշելու համար Վարշաւայի ներկայ կառավարութեան թշնամիները, Փարիզի լեհական դեսպանատան զինուորական կցորդին քարտուղարը, եւայլն :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, արտաքսուած Լեհերը մեծ մասով համայնավարներ են որոնք Ֆրանսա եկած են պատերազմէն առաջ, իբրեւ քաղաքական փախստականներ : Լեհաստանի ազատագրութենէն վերջ, երբ համայնավար իշխանութիւն մը հաստատուեցաւ Վարշաւայի մէջ, Ֆրանսա գտնուած Լեհերը մնացին եւ զանազան պաշտօններ ստացան լեհական հաստատութեանց մէջ: «Այսպէս հսկողութեան ընդարձակ ցանց մը հաստատեցին իրենց հայրենակիցներուն վրայ, ինչպէս եւ ընկերային խլրտումներու եւ լրտեսութեան կազմակերպութիւններ » (Ֆիկառօ) :

★ Պ. Սքերպինսքի՝ լեհական դեր - հիւպատոսը, հարցաքննուեցաւ Լիլի կայարանին մէջ, երբ վար կ՚իջնէր կառախումբէն, (վերադարձ Լեհաստանէն) : Անմիջապէս փոխադրուեցաւ ուրիշ ճեպընթաց մը որ Փարիզ կը մեկնէր եւ յանձնուեցաւ հարցաքննիչ դատաւորին, որ իբրեւ լրտես ամբաստանելով զայն, ղրկեց Շէրշ - Միտիի բանտը: Նոյն ժամուն ձերբակալուեցան նաեւ դեր - հիւպատոսին շարժավարը եւ երեք լեհ հանքագործներ, անմիջապէս արտաքսուելով: Զորոն ալ անդամ էին «Հայրենիքի օգնութեան կոմիտէին »:

Թերթերը կը գրեն թէ դեր - հիւպատոսը պարզ հանքագործ մըն էր Լեհաստանի ներկայ կառավարութեան հաստատումէն առաջ: Թունդ համայնավար, մեծ գործունէութիւն կը ցուցնէր եւ կուսակցութեան քարոզիչներէն մին կը համարուէր: Կ՚ըսուի թէ մարզուած էր Մոսկուայի մէջ: Դեր - հիւպատոս նշանակուելէն ի վեր յաճախ կը ճամբորդէր Եւրոպայի մէկ ծայրէն միւսը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ միջազգայնացման խնդիրը մեծ դժուարութիւններ կը պատճառէ: Անցեալ շաբթու երեք օր անընդհատ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգաժողովին մէջ: Խօսեցան 59 պատգամաւորներէ 15ին ներկայացուցիչները: Այս շաբթու պիտի խօսին 16 պետութեանց պատուիրակները, ոմանք երկրորդ անգամ: (Խ. Միութիւնը, Իրաք, Իսրայէլ, Արաբիա, Ֆրանսա, Ուկրայնա, Լեհաստան, Ուրուկուէյ, Քանատա, Սպիտակ Ռուսիա, Լիբանան, Արժանթին, Եմէն, Կուաթէմալա, Փիլիպպեան կղզիներ, Տանըմարքա): Իսրայէլ եւ Յորդանան վճռապէս հակառակ են միջազգայնացման: Առաջինը այժմ գրաւած է Երուսաղէմի նոր քաղաքամասը, երկրորդը՝ հին մասը. այնպէս որ կարելի չէ միջազգայնացումը գործադրել առանց երկուքին հաւանութեան :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը 14 օր պայմանաժամ տուաւ 2000 Իրաքցիներու, որպէսզի հեռանան երկրէն: Պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէ թէ վերջին երեք ամիսներու ընթացքին սաստկացած է Իրաքի կառավարութեան անբարեացակամ ընթացքը՝ Պարսկահպատակներու հանդէպ: Կառավարութիւնը որոշած է փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնել այն բոլոր պետութեանց դէմ որոնք նեղութիւն կը պատճառեն Պարսիկներուն :

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ չորս օր բացուեցաւ Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի տասը պետութեանց ամերիկեան դեսպաններուն խորհրդաժողովը, նախագահութեամբ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան արեւելեան գործերու տնօրէնին: Խիստ գաղտնապահութիւն կը տիրէ :

ԵԳԻՊՏՈՍ իր զինուորական ուժը ցուցադրեց չորս օր, Գահիրէի փողոցներուն մէջ, ամերիկեան հրասայլերով, ամէն տեսակ օդանաւերով, թնդանօթներով, ռմբաձիգներով եւն.: Երկրորդ զօրահանդէսն էր այս, մէկ շաբթուան ընթացքին, կազմակերպուած՝ Մուհամմէտ Ալի փաշայի հարիւրամեակին առթիւ:

5000 ՊԱՏԻ ԱԶԴԵՐ տպուած էին փարիզեան տպարանի մը մէջ, հետեւեալ արձանագրութեամբ,— « Փէթէն, աշխարհի ամէնէն ծեր բանտարկեալը»: Գունաւոր տպագրութիւնը վերջացած չէր, երբ ոստիկանութիւնը վրայ հասնելով գրաւեց :

ԱԼՊԱՆԻԱ վերադարձուց Եուկոսլաւիոյ կողմէ տրուած բոլոր պատուանշանները, միեւնոյն ատեն ետ պահանջելով իր շքանշանները, իբրեւ «խորին արհամարհանք դաւաճան Թիթոյի խմբակին հանդէպ »:

Ժողովներ

ՊՈԼՍՈՅ ԷՍԱԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ նախկին սաներու Միութիւնը թէյասեղան մը կազմակերպած է, կիրակի 4 Դեկտեմբեր, ժամը 16ին ճաշարան Clémentի մէջ, 6rue Maubeuge, Paris (9) : Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր եւ ընկերուհիները: Ծախքերու մասնակցութեան համար 125 ֆրանք:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ « Արծիւ » ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, այս կիրակի, 4 Դեկտ. ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, 72 Bld. Marechal Joffre, Պուր լա Րէն:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Օր. Մ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ, ընկեր Ե. ՍԵՐՈԲԵԱՆ, Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ, Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ: Խմբական երգ, ղեկավարութեամբ Պ. Ա. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ: Եւրոպական պարեր նուագախումբի ընկերակցութեամբ :

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 188 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Պուր լա Րէն, Place Condorcet, կամ métro Պուր լա Րէն :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ
Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ
(Մահուան 15ամեակին առթիւ)

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, այս չորեքշաբթի, իրիկուն ժամը 8ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, 26 rue des Convalescents:

Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Քէօսէեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սիրանուշ Քէօսէեան եւ զաւակները, Տէր Յովսէփ քհնյ. եւ երեցուհին եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Առաքելեան, Մարտիրոս, Օր. Սօֆիկ, Կարապետ, Սահակ Քէօսէեան, Տէր եւ Տիկին Սահակ Քէօսէեան (Արժանթին), Օննիկ Յովակիմեան, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Յովակիմեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Յովակիմեան, Տէր եւ Տիկին Փիլիպպոս Անդրանիկեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Սանթուրեան, Տէր եւ Տիկին Միսաք Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Խ. Յակոբեան, Այրի Տիկին Մարիամ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Զամըլեան եւ պարագաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՔԷՕՍԷԵԱՆԻ (Զէնկիլէրցի), (ծնեալ Վերոնիկ Կարապետեան) որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 25ին, 68 տարեկան, իր բնակարանին մէջ, Ալֆորվիլ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, ժամը ճիշդ 15.45ին, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին, rue des Brochets, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Ալֆորվիլի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ: Հաւաքուիլ հանգուցեալին բնակարանը, ժամը 15.30ին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբր այդ նկատել ներկայս :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— métro Charenton – Ecoles, autobus 103 (իջնել Bld. Carnot) :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Զրուանդեաններէ հազար ֆրանք, իրենց աղջկան համալսարանական քննութեանց յաջողութեան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Շամլեան, Վարդեւանեան, Մերկէրեան, Զաթալեան եւ Կապենց ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ ԳԱԲՐԻԷԼ ՇԱՄԼԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ արկածի մը հետեւանքով :

Գեղարուեստական երեկոյթ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ (նուիրուած Հայոց լեզուին)

Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի Նոր Սերունդի կողմէ, 3 Դեկտ. շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, հայ դըպրոցի մէջ, 6 rue de la Brasse:

Կը նախագահէ ընկեր Մ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Արտասանութեան մրցում: Կը մասնակցին Սէնթ Էթիէնի, Լիոնի եւ Վիէնի Նոր սերնդականները : Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը « ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌՄԲԱԼ Է»: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտքը ազատ է:

La Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

Օր. ԼԻԼԻ ՄԱՏԻԿԵԱՆ
Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԿԻՒՐՃԵԱՆ
Ամուսնացած

1949 Նոյ. 27, Մարսէյլի Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՐԱՖՖԻ խումբի: Նիւթ՝ Ազգային հարցը Խորհ. Միութեան մէջ եւ Հայաստան: Դասախօս ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ: Այս շաբաթ 3 Դեկտ. ժամը 8.30ին, 19a rue Caumartin: Կը հրաւիրուին ընկերները եւ հայրենակիցները: Մուտքը ազատ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի »Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Պ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ : Նիւթ՝ «Հայաստանի տնտեսական աշխարհագրութիւնը եւ տընտեսական հարստութիւնները »: Հայերէնի դասընթացքը ժամը 8—9:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անկիէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այսօր, երեքշաբթի, իրիկուան ժամը 9ին, Café des Sportsի մէջ:

Թատերական ներկայացում

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, 4 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, rue Voltaire: Կը ներկայացուի Ղ. Մելոյեանի՝

« ԱՐՄԵՆՈՅՇ »Ը

ղեկավարութեամբ Բ. Հայկէշեանի:

Միջնարարներուն երգ Տ. Ֆ. Ասատուրեան, Օր. Մ. Մուրատեան, Պ. Ա. Քուպէլեան :

Հաղորդակցութեան միջոցներ .— Charenton Ecolesէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը, իջնել Mairie d'Alfortville:

Հանդէս ներկայացում Սեվրանի մէջ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 4 Դեկտ. ժամը 15—24: Կը ներկայացուի.—

600 ՏԱՐՈՒԱՅ ՏԱՌԱՊԱՆՔԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ եւ Թիւ 5 ԽԵԼԱԳԱՐԸ (զաւեշտ):

Առատ պիւֆէ, ջերմութիւնը ապահովուած է: Gare du Nordէն կառախումբ, ժամը 13.50ին, 14.15ին, Autocar Սիթրօէն, Place de Stalingradէն ամէն կէս ժամը: Իջնել Place de Sevran: Մուտքը 100 եւ 150 ֆրանք :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ԱՆՏԻՅԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ համար խոհարարուհի մը եւ ծառայող տիկին մը, ինչպէս եւ ընդհ. գործերու համար պաշտօնեայ մը (այր) : Դիմել Պ. Սարաֆեանի, 20 Passage des Petites Ecuries, Paris (10):

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ՊԱՐՈՒՀԻ
ԱՐՄԷՆ ՕՀԱՆԵԱՆ

Իր Ամերիկայէն վերադարձի առիթով կուտայ հայկական եւ արեւելեան պարի եւ համերգի երեկոյ մը՝ 2 Դեկտեմբեր 1949, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին Salle Pleyel, 252 Fbg. St. Honoré, Métro Ternes:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Խաչատուրեան, Բարխուդարեան, Տիգրանեան, Սպենդիարեան, Կարգանեան, Ռ. Մելիքեան :

Տոմսերը՝ 100 — 800 ֆրանք: Կը ծախուին սովորական վայրերը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Կօշիկի լաւ գործաւորներ եւ քուփէօր մը, Villejuif աշխատելու համար:

Դիմել ամէն կէսօրէ վերջ, ժամը 2—7, Պ. Վանլեանին, 7 rue Godot de Mauroy, Tél. Opé. 01-08: métro Opéra կամ Madeleine:

Patisserie Roger

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ
Առաջնակարգ վարպետ
ԱՊՍՊՐԵՑԷՔ

ձեր ուզած ամէն տեսակ gateauxները
ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ, ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ,
ԿՆՈՒՆՔԻ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒ
ՀԱՄԱՐ ԱՐԱԳ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒՄ
ՄԱՏՉԵԼԻ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ

Դիմել՝ ՏԱՎԼԱՇԵԱՆԻ 11 rue Laferrière, Paris (9)
Հեռաձայն TRU. 24-79 métro St. Georges

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 30 Novembre 1949 Չորեքշաբթի 30 Նոյ.

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.6013—Նոր շրջան թիւ 1424

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏՆ ՈՒ ԱՆԱԶԱՏԸ

Վերջերս գումարուած ժողովի մը մէջ, Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը կարեւոր ճշդում մը կը կատարէր, — պէտք չէ «Արեւմտեան Եւրոպա» ըսել, այլ «Ազատ Եւրոպա»:

Արդարեւ, ազատն ու անազատն են որ ակռայ կը կրճտեն, ճակատ կը յարդարեն պատերազմին դադարումէն ի վեր: Փոխադարձաբար: Ոչ միայն Եւրոպայի, այլեւ բովանդակ աշխարհի մէջ:

Ինչո՞ւ զարմանալ, եթէ պայքարը աւելի սուր եւ չօչափելի հանգամանքստացած է եւրոպական ցամաքամասին վրայ:

Ո՞ւր աւելի լայն, համայնակուլ ցանցեր հիւսած, ճեղքեր բացած է միջազգային դաւադրութիւնը, քան Եւրոպայի մէջ:

Եւ ո՞ւր սանձարձակ ազատութիւն կը վայելեն դաւադիրները, այսպէս կոչուած համաշխարհային յեղափոխութեան «յառաջապահները», քան արեւմտեան Եւրոպայի մէջ:

Ցանցերը ոչ միայն բազմաճիւղ են, այլեւ բազմազգի: Բազմազգի:

Ո՞վ կրցաւ զանազանել գլուխն ու պոչը, այս կամ այն երկրին, ժողովուրդին մէջ: Մօտաւոր թէ հեռաւոր տարածութեանց վրայ:

Կը թուի թէ տակաւին գոհ չեն կատարուած «նուաճումներէն», եւ պիտի կրնապատկեն իրենց գործունէութիւնը, նոր արշաւանքներ կատարելու համար: Այս անգամ իբրեւ նշանախօսք ունենալով կախարդական բանաձեւ մը, — «Պաշտպանութիւն խաղաղութեան եւ պայքար պատերազմի հրձիգներուն դէմ»:

Վկայ՝ Կոմինֆորմի վերջին խորհրդաժողովին յայտարարութիւնը, որ դեռ երէկ հրատարակուեցաւ բոլոր համայնավար թերթերուն մէջ:

Այդ յայտարարութենէն կ'իմանանք թէ ժողովը գումարուած է նոյեմբերի երկրորդ կիսուն, մասնակցութեամբ անդամակից կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

Օրակարգին վրայ՝ երեք հրատապ խնդիրներ. — «Խաղաղութեան պաշտպանութիւնը», որու մասին զեկուցում տուած է Սուսլով (Խ. Միութիւն). — 2. Բանուոր դասակարգի միութիւնը եւ համայնավար կուսակցութեանց պարտականութիւնները» (Թոլյիաթթի, ներկայացուցիչ իտալական հատուածին). — 3. «Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութիւնը մարդասպաններու եւ լրտեսներու տիրապետութեան տակ» (Կէօրկիու Տէժ, Եուկոսլաւիա):

Քուէարկուած բանաձեւերուն մէջ ամէնէն պերճախօսն է առաջինը, որ կը բաղկանայ ութ կէտերէ:

Որո՞ւ սրտին չի խօսիր խաղաղութեան դատը, երկու աշխարհադղորդ, արիւնոուշտ պատերազմներէ վերջ:

Կա՞յ ժողովուրդ մը — մանաւանդ փոքրերուն մէջ — որ չսարսափի «Երրորդ»ի մը ոչ թէ հեռանկարէն, այլ բառէն անգամ:

Իսկ մեր բարեպաշտ ժողովուրդը առաջինը չէ՞ որ «Տուր աշխարհիս խաղաղութիւն» կ'երգէ դարերէ ի վեր:

Խաղաղութիւն, որպէս զի կարենայ վերաշինել, ընդարձակել, ծաղկեցնել իր սեփական բոյնը: Ստեղծագործել ազատ ու անվտանգ:

Արդ, ի՞նչ կը թելադրէ համայնավար կուսակցութեանց Տեղեկատու դիւանին (Կոմինֆորմ) բանաձեւը:

— Զարկ տալ խաղաղութեան կուսակիցներու շարժումին, մանաւորապէս «ներգրաւելով արհեստակցական միութիւնները, կիներու եւ երիտասարդներու կազմակերպութիւնները, գործակցական, մարզական, մշակութային, կրթական, կրօնական եւ այլ միութիւնները, ինչպէս եւ գիտունները, գրագէտները, լրագրողները, մտաւորականները, խորհրդարաններու անդամները, ուրիշ քաղաքական եւ ընկերային դէմքեր» եւն.:

Անշուշտ ամէնէն գործօն դերը կ'իյնայ, նորէն, բանուոր դասակարգին վրայ: Անոր միացեալ ճակատը ապահովելու համար, բանաձեւը կը թելադրէ (Գ. յօդուած). —

«Վճռական պայքար մղել աջակողմեան ընկերվարականներուն, բանուորական շարժումը պառակտողներուն եւ կազմալուծողներուն դէմ»:

Քանի որ սկսանք, շարունակենք: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՐՁԵԱԼ «ԱԶԳ. ՏՈՒՆԸ»

— «Դրամ չկար յարդարման համար, ի՞նչ կ'ուզէիք որ ընէինք, մտածեցինք մէկ մասը վարձու տալ եւ ձեռք բերուած գումարով նորոգել ու շտկել որոշ մասերը, որպէսզի կարենանք տրամադրել ազգ. միութիւններու»:

Կարծեմ այս պիտի ըլլար վարչութեան բացատրութիւնը, որ երբեք չարդարացներ իր դատապարտելի ընթացքը:

Նախ կայ մաս մը գործածելի, այն ուր տունտեղ են եղած ծանօթ խմբակին մնացորդները: Ի՞նչու պէտք է այդ 3 — 4 սենեակները յաւիտենապէս տրամադրուած ըլլան նոյն մարդոց, փոխանակ կարգով բաժնուելու զանազան Միութեանց միջեւ:

Եթէ վարչութիւնը իրապէս ուզէր անկողմնակալ ըլլալ եւ ըմբռնէր իր պաշտօնին պատասխանատուութիւնը, առաջին օրէն ամբողջապէս պէտք է գրաւէր շէնքը եւ մատակարարէր իր հայեցողութեամբ:

Մինչդեռ տեւականօրէն հոն կը պահէ այն տարրերը որոնք բռնագրաւած են իրենց ուզած սենեակները:

Ո՞վ չի գիտեր թէ «Ազգային» կոչուած Տան վարչութիւնը սենեակներ վարձու կուտայ անոնց որոնք ուղղակի կապեր ունին իր անդամներուն հետ: Եւ կամ գրաւուած սենեակներու «բացարձակ տէրերը» իրենք կը տրամադրեն համաձայն իրենց քմահաճոյքին:

Ա՞յս կը թելադրեն վարչութեան պաշտօնը եւ իրաւասութիւնները:

Գալով դրամ ճարելու ձեւին, դրամ որով սրահ մը պիտի յարդարեն երկու տարիէ ի վեր որպէսզի կարենան տրամադրել զայն հանրութեան, քնարեր հէքեաթ մըն ալ այդ:

Մենք ունինք շատ մը կազմակերպութիւններ, բարեգործական, երիտասարդական, գեղարուեստական, եւայլն:

Օր մը օրանց վարչութեան միտքէն անցա՞ւ հաւաքել անգամ մը զանոնք, խորհրդակցիլ, առաջարկներ ընել անոնց կանխավճար գումարներ գտնելու, կահաւորման, յարդարման պէտքերուն համար, օտար ընկերակցութեան մը վարձու տալէ առաջ:

Եւ այս շէնքը կը կոչուի «Ազգային Տուն», որուն համար փարիզահայ գաղութը այսպէս կամ այնպէս առնուազն 7—8, թերեւս 10 միլիոն ֆր. տուած է:

ՍՕՍԻ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ ինքնաշարժի արկածի զոհ գացած է Ագշէհիրցի Գէորգ Փափազեան, 64 տարեկան:

ՊՈՒԼԿԱՐԱՀԱՅ «Յառաջդիմական» Միութեան երբեմնի ամենազօր նախագահը, Գաբրիէլ Գաբրիէլեան, արձակուած է Սոֆիայի Մետաղի Արտածման (Մեթալիմփորթ) հաստատութենէն, ինչպէս գրած էինք արդէն: Սոֆիայի «Երեւան»ը հաստատելով այս լուրը, կը գրէ թէ Գաբրիէլեան պատժուած է Կեդր. Կոմիտէին կողմէ «ազդարարութեամբ խիստ յանդիմանութիւնով, անոր համար որ իբրեւ գլխաւոր տեսուչ «Մեթալիմփորթ»ի չէ յայտնաբերած անհրաժեշտ աչալրջութիւնը եւ ստորագրած է 1949 հոկտեմբեր 29ին Մոսկուայի պուլկար դեսպանին ուղղուած հակասովետական հեռագիրը»: Նոյն ամբաստանութեամբ կուսակցութենէն արտաքսուած է հաստատութեան տնօրէնը, Եորտան Թաքով:

2000 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱԾ ԵՆ իւրանիոմի հանքի մը մէջ պատահած հրդեհի մը հետեւանքով, համաձայն կարգ մը զրոյցներու, որոնք հակասական են: Արկածը պատահեր է Գերմանիոյ ռուսական շրջանին մէջ: Թերթ մը կը գրէ թէ 968 դիակներ հանուած էին ուրբաթ օր, թէ բոլոր հանքագործները ողջ ողջ վառած կամ հեղձամահ եղած են եւայլն:

ՇԱՔԱՐԻ, ՄԻՍԻ, ՍՈՒՐՃԻ, կարագի եւ ուրիշ անհրաժեշտ պիտոյքներու գինները դեղչելու համար միջոցներ կը խորհի կառավարութիւնը: Կը կարծուի թէ հրանիւթի (էսանս) վաճառումը ազատ պիտի ձգուի լիտրը 50 ֆրանքի, շաքարը՝ քիլօն 110 ֆրանքի (12 ֆր. աւելի), կարագը՝ 50 ֆրանք պակաս եւն.: — Տնտեսական խորհուրդը միաձայնութեամբ մերժեց կառավարութեան օրինագիծը՝ հաւաքական պայմանագիրներու մասին:

Ինչպէս պիտի պաշտպանեն Արեւմտեան Եւրոպան

ԽՍՏՈՐԷՆ ԳԱՂՏՆԻ ԿԸ ՊԱՀՈՒԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երկուշաբթի օրէն ի վեր կը շարունակուին զինուորական ժողովները, Փարիզի մէջ, գլխաւորութեամբ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու սպարապետներուն:

Բոլոր թերթերը կը բացատրեն թէ զինուորական ամենամեծ խորհրդակցութիւններն են ասոնք, պատերազմէն ի վեր: Առաջին ժողովը, որուն կը մասնակցէին ծովակալ Ֆրէյզըր (Անգլիա), զոր. Պրէտլի (Մ. Նահանգներ) եւ զոր. Լէչէռ (Ֆրանսա) տեւեց 2ուկէս ժամ:

Այսօր, չորեքշաբթի, կը սկսին 12 զինակից պետութեանց ազգ. պաշտպանութեան նախարարներուն խորհրդակցութիւնները, քննելու համար հետեւեալ խնդիրները, ինչպէս կը հաւաստեն իրազեկներ. —

1.— Բաշխում մէկ միլիառ տոլարի վարկին, զոր տրամադրած են Մ. Նահանգները, զինամթերքի եւ սպառազինութեանց համար:

2. Շարք մը պաշտպանողական ծրագիրներ Անգլիոյ եւ ցամաքային Եւրոպայի համար. ծրագիրներ որոնք մեքենաբար պիտի գործադրուին, եթէ յարձակում կատարուի:

3.— Մշակում զանազան ծրագիրներու Եւրոպայի զանազան շրջաններուն համար եւ զինեալ ուժերու յատկացում իւրաքանչիւր շրջանի: Ներդաշնակութիւն ծրագիրներու, որպէսզի արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը կատարեն իբրեւ «տրամաբանական ամբողջութիւն», եթէ Խ. Միութիւնը յարձակում գործէ:

Պիտի քննեն նաեւ հրամանատարներու խնդիրը: Անգլիացի մարեշալ Մոնթկոմըրի այժմ հրամանատարն է Եւրոպայի արեւմտեան շրջանին, Ֆրանսացի զոր. Ժիւէն՝ հարաւային եւ միջերկրականեան շրջանին: Կը կարծուի թէ անգլիացի զօրավար մը պիտի նշանակուի իբրեւ հրամանատար հիւսիսային Եւրոպայի շրջանին (Անգլիա, Իրլանտա, Նորվեկիա եւ Տանըմարքա):

Նոյն աղբիւրին համաձայն, երբ խորհրդաժողովը քննէ Մ. Նահանգներուն եւ Քանատայի զինեալ ուժերուն ներդաշնակումը եւ դերը Եւրոպայի բանակներուն հետ, հիւլէական ռումբի խնդիրն ալ օրակարգի վրայ պիտի գայ:

Անշուշտ պիտի ճշդուի նաեւ թէ ո՞րը պիտի ըլլայ Եւրոպայի դիմադրութեան գիծը, Էլպա՞ն թէ Հռենոսը: Շատ մը ծրագիրներ կան սեղանի վրայ, տարբեր թելադրութիւններով եւ տարբեր տեսակ զէնքերով: Երկար ուսումնասիրութիւններէ վերջ որոշումներ պիտի տրուին, իւրաքանչիւր երկրի պետը եւ պաշտպանութեան միջոցները ճշդելու համար: Օրինակ, պիտի քննուի թէ Մեծն Բրիտանիա որքան ցամաքային ուժ պիտի ղրկէ Եւրոպա, եթէ Խ. Միութիւնը յարձակում գործէ, եւ բրիտանական տորմիղը ի՛նչ դեր պիտի կատարէ Միջերկրականի մէջ:

★ Երեք սպարապետներուն ժողովը, երկուշաբթի օր, տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի ծովային նախարարութեան «ամենագաղտնի սրահին մէջ», որուն չորս պատուհանները կը նային Քոնքորտի հրաշալի հրապարակին վրայ: Կը նախագահէր Մ. Նահանգներուն ներկայացուցիչը, զոր. Պրէտլի, որ վերջին պատերազմին մէջ հրամանատարն էր ամերիկեան 12րդ բանակախումբին եւ Հռենոսն անցնելով Գերմանիոյ մէջէն սուրաց դէպի Էլպա, Ռուսերուն միանալու համար: Իւրաքանչիւր սպարապետի կ'ընկերանային բազմաթիւ խորհրդականներ:

Ժողովէն վերջ, երբ թղթակիցներ շրջապատեցին երեք սպարապետները, զոր. Պրէտլի խնդալով ըսաւ. — «Մենք միշտ յառաջդիմութիւններ կը կատարենք»:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Եւրոպայի պաշտպանութեան հինգ շրջանային հրամանատարութիւններ պիտի ըլլան. — Հիւսիսային Ատլանտեան Ովկիանոս, Միջերկրական — հարաւային — արեւմտեան Եւրոպա, Մ. Նահանգներ — Քանատա, արեւմտեան Եւրոպա, հիւսիսային Եւրոպա: Պատերազմի պարագային պաշտպանութեան գիծը կրնայ երկարիլ հիւսիսային Քանատայէն մինչեւ հարաւային Միջերկրական:

Զինուորականէն դատ, քաղաքական խնդիրներ ալ կը քննուին: Օրինակ, պիտի մնա՞յ Ֆոնթէնպլոյի կեդրոնը, մասնակցութեամբ հինգ պետութեանց, — Անգլիա, Ֆրանսա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ (Պրիւքսէլի դաշինք): Ցետոյ, Ատլանտեանի դաշինքը կնքուած է քսան տարուան, իսկ Պրիւսէլի դաշնագիրը՝ յիսուն տարուան համար:

★ Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը միշտ կը զբաղեցնէ քաղաքական շրջանակները: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ ի վերջոյ ձեւ մը պիտի գտնուի գերմանական բանակ մը կազմելու համար, զինամթերքը դուրսէն ճարելով, քանի որ կարելի չէ յաւիտենապէս դրաւուած պահել Գերմանիան, կամ առանց զօրքի ձգել զայն արշաւանքի մը պարագային:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ԵՐԲ ԴԱՒԱՃԱՆԸ ՀԵՐՈՍ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Սիրելի Կոմս, երկար ատեն է որ լուր չու-նիմ քեզմէ: Կ'ուզէի մասնաւոր նամակով մը յայտնել երկտողիս նպատակը, բայց յետոյ այս ձեւը ընտրեցի — որովհետեւ, կը խորհիմ, ալ մեր օրերուն ի՞նչ նիւթի մասին կրնանք գրել, որ չըլլայ նաեւ հանրային սեփականութեան եւ ու-շադրութեան արժանի:

Հին Թուղթերուս մէջ, աչքիս ինկաւ մէկ նամակդ, որով վրդովումդ կը յայտնէիր Արամի յուշերու այն յայտարարութեան մասին, որ իբր թէ ես ու Համազասպը Դաշնակցութեան մէջ ենք մտեր իր օրով եւ կը հրաւիրէիր «սրբագրել այդ անտէր պատմութիւնը»:

Ես մինչեւ այժմ գոհացում չտուի արդար պահանջիդ — սպասելով յուշերուս տպագրու-թեան, ուր շատ աւելի կարեւոր խնդիրներ եւս պիտի լուսաբանուէին:

Հարուստ է «Յուշերու» մեր գրականութիւ-նը: Դժբախտաբար, այդ յուշերէն շատերը, տա-րիներ վերջ գրուելով, յաճախ կը հակասեն ի-րականութեան: Մանաւանդ, երբ կը պատմուին ոչ թէ ուղղակի ականատեսներու կողմէ, այլ մի-այն լուրերու վրայ հիմնուելով:

Այս պարագան ճիշդ է մասնաւորապէս հա-միտեան շրջանին համար, երբ գաղտնապահու-թիւնը ծայր աստիճան խիստ էր, երբ կարեւոր որոշումները քանի մը ընկերներու մէջ միայն կը մնային, երբ դրսէն եկած ընկերները, յաճախ կարճ ժամանակով՝ պարտաւոր էին իրենց օրերը անցընել իբրեւ ջղջիկներ, գիշերային կեանք մը ապրելով, անծանօթ տեղական պայմաններուն եւ ժողովուրդին, մանաւանդ տեղական ընկերներու հոգեբանութեան:

Ուրեմն անհրաժեշտ է սանձել երեւակայու-թիւնը, որպէսզի չեղծուի բուն իրականութիւնը, ինչ ինչ նկատումներով ի զուր չփառաբանուի կամ չնուաստանայ այս կամ այն անհատը կամ ա-նոր կատարած գործը:

Ամէնէն ցաւալին այն է յաճախ, որ այդ սը-խալ վկայութիւնները կը խաթարեն յեղափոխա-կան դէպքերու տրամաբանական ընթացքը — յե-ղափոխական գործունէութիւնը եւ անկէ առաջ ե-կած արդիւնքը կը ներկայացնեն իբրեւ տխմար անկարողներու գործունէութեան արտառոց մէկ ցուցադրութիւնը:

Ուստի, ամէն անգամ, երբ կը պակսին որոշ փաստեր վաւերական Թուղթերով հաստատելու հնարաւորութիւնը, անհրաժեշտ են գոնէ երկու նման վկայութիւններ, որպէսզի ակնարկուած պատմական դէպքը վաւերական դառնայ:

Ներկայ նամակիս նպատակն է սրբագրել խե-ղաթիւրուած պատմութիւն մը, որ կը ձգտէր հե-րոսացնել գարշելի վարմունքի մը հեղինակը:

«Հայրենիք» օրաթերթի 1949 Ապրիլի Թիւ-րէն մէկուն մէջ կարդացի գովասանական յօդ-ուած մը Գող Մելոյի մասին, Մալխասի ստորա-գրութեամբ: Մասնաւորապէս ուշադրութիւնս գրաւեցին հետեւեալ տողերը.

— «Եւ եղաւ որ մատնութեան հետեւանքով հորի մէջ բռնուեցան մեր շատ մը արժէքաւոր ըն-կերները, որոնց մէջ եւ «Գող Մելօն»: Իսկ այդ գիւտը յղացող Կոմսը Սարգսի հետ միասին, այդ-տոտու պատահաբար հորէն ելած ըլլալով, ազատ մնացին ձերբակալութենէ»:

Ոչ մէկ խօսք Գող Մելոյի կատարած անարգ վարմունքի մասին:

Սիրելի Կոմս, գիւտը յղացող երկուքէդ, Սարգիսը գնաց, դուն բարեբախտաբար ողջ ես: Կը յիշե՞ս, վերջին գիշերն էր կառավարութեան տուած պայմանաժամուն — յանձնել յեղափոխա-կաններուն զէնքերը: Թէեւ մենք կրնայինք օր ա-ռաջ Թողուլ Այգեստանը եւ դէպի հարաւային լեռները քաշուիլ, ինչպէս ըրաւ Իշխանը, — գի-շեր մը ցաւաքեց մեր բոլոր կռուելու պատ-րաստ փախստական զինուոր ընկերները ու լեռը քաշուեցաւ: Ինչպէս դուն ու Սարգիսը ըրիք մեր բռնուելէն վերջ: Որովհետեւ գիտէինք, դիտա-ւորեալ թէ անգիտակցաբար, կառավարութիւնը թէեւ պաշարած էր Այգեստանը, բայց բաց էր ձգեր Արտամետի ճանապարհը...

Սակայն որոշումի մը համաձայն, պէտք էր պահուէինք այնպիսի ձեւով, որ խուզարկութեան միջոցին կարենայինք խուսափիլ, իսկ կոտորածի պարագային՝ դուրս ելլէինք մեր Թաքստոցէն, ինքնապաշտպանութիւնը կազմակերպելու հա-մար:

Ուրիշ հարց թէ որքա՞ն ճիշդ էր մեր այս ո-րոշումը: Զափազանց բարդ էր այդ օրերուն ըս-տեղծուած կացութիւնը: Պարսկաստանի հետ սահմանային վէճեր կարգադրելու նպատակով որպէս թէ Վան հաւաքուած տասնեակ հազար զօրքը յանկարծ մեր դէմը դարձաւ... իսկ մենք կ'անդիտանայինք կառավարութեան բուն նպա-տակը:

Նախ, ժամը հասած չէր տակաւին մեր երա-զած ընդհանուր ապստամբութիւնը սկսելու մեր դրացի ժողովուրդներու հետ միասին: Միւս կողմէ, թէեւ Դաւոյի դաւաճանութեամբ մեր ռազմամթերքին մէկ մասը բռնուած էր, բայց դեռ բաւական զէնք ու փամփուշտ ունէինք կռ-ուելու, չգիտեմ որքան ատեն... Գուցէ իյնայինք անհաւասար կռուի մէջ, գուցէ վերջին պահուն գիշեր մը ճեղքել պաշարման շղթան ու լեռները քաշուիլ, ինչպէս ըրին մեր նախորդները:

Բայց ո՞վ գիտէ: 1908ի Օսմ. սահմանադրու-թիւնը ինչ աւերակ պիտի գտնէր իր առջեւ, իսկ աւելի վերջը, 1915ին ինչ վիճակի մէջ պիտի գտ-նուէր այն ժողովուրդը որ երեւնօրեայ հերոսա-մարտը կերտեց...

Եւ որովհետեւ մեր մտասեւեռումը այն օրե-րուն ամէն գնով կոտորածէ խուսափիլն էր, ա-պագային գործադրելի մեր ծրագիրները չվիժե-ցնելու նպատակով, ջանացինք իրագործել մեր ո-րոշումը:

Կը յիշե՞ս, վերջին գիշերն էր կառավարու-թեան տուած պայմանաժամին: Յաջորդ օրը բո-լոր երթեւեկները պիտի դադրէին ամբողջ Այգես-տանի մէջ եւ խուզարկութիւնները պիտի սկսէին տունէ տուն...

Սարսափը իջած էր Այգեստանի վրայ...

Եթէ չըլլային «Գող Մելոյի» հաւաստիքները Սարգսին եւ Կոմսին՝ խուսափելու դիւրին միջոց-ներու մասին, Թաքստոցներ նպատակայարմար կը-նային նկատուիլ ապահովութեան տեսակէտէն,— ինչպէս Համուտ աղայի զօրանոցին ներքնայարկը — կռուի պարագային շատ աւելի նպաստաւոր դիրք: Ծրագիր մը որ օգտագործուեցաւ 1915ի հերոսամարտի օրերուն:

Կը յիշե՞ս, ժամանակ չկար երկար սպասելու: Սարգսի ջղայնութիւնը չափ չունէր, «Գող Մե-լօն» չկար մէջտեղ: Եւ մենք այգիներու մէջ կը Թափառէինք լուսնկայ գիշերով: Սարգիս կ'ան-գիտանար որ կը գտնուէինք յանկարծ, ամբողջ խումբով, մօտ քսան հոգի, Քէնարճիի ոստիկա-նատան ետեւի պարտէզներուն մէջ: Ոստիկանա-պետ Ակեահը թերեւս այդ պահուն մեր երթեւեկը կը դիտէր պահականոցի լուսամուտէն.— Ուստի կը շարժէինք չափազանց զգուշութեամբ, կը փաթթուէինք յաճախ, ծառերու բուներուն, չնչ-մարուելու համար... սպասելով անհամբեր, որ պիտի հասնէր ջրհորափոր «Գող Մելօն»:

Բայց ան կ'ուշանար: Կարծեմ Արմենակ Ծալ-ճեանն էր որ ղրկուեցաւ, որպէսզի բերէ, ի հար-կին բռնի:

Եւ ան բերաւ «Գող Մելօն» իր ջրհորափոր ընկեր Նշանի հետ:

(Մնացեալը յաջորդով)

Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ

Հեզնեէ կը վարժուին

Մխիթարական պատկեր մը կը ներկայացնեն Մուրատեան վարժարանի առաջին երկու ամիս-ները, զգալի փոփոխութիւններով, — կարգապա-հութեան թէ հայերէնի տեսակէտէն:

Ժամանակին առիթ ունեցանք յիշելու որ դպ-րոցի վերամուտին, կանոնագրի կէտերից մէկը եղաւ հայերէն խօսելու խնդիրը: Այս կէտը որ-պէս պարտականութիւն, համապատասխան մըթ-նոլորտ ստեղծեց աշակերտներու մէջ, որոնք կա-մայ թէ ակամայ սկսան հայերէն խօսիլ:

Եթէ վարժարանին վարչութիւնը չդիմէր փորձնական ու գործնական միջոցներու, հազիւ թէ կանոնագիրը արդիւնք ունենար:

Կանոնագրի հետ միասին ուժեղացաւ նաեւ տեսչութեան «յարձակողական»ը: Մէկկողմէզարկ տուին հայերէնի դասաւանդութեան, իսկ միւս կողմէ հրապարակ նետեցին տախտակի կտորը, ո-րու վրայ գրուած է — «Մի մոռնար մայրենի լե-զուն»:

Տախտակը ունի մօտ չորս սանթիմեթր եր-կարութիւն եւ երկու լայնութիւն:

Մէկ - մէկ հատ տրուեցաւ իւրաքանչիւր դա-սարանի, որպէսզի տախտակը յանձնուի այն ա-շակերտին որ առաջին անգամ Ֆրանսերէն կը խօ-սի: Առաջինը կը հետեւի ընկերներուն, որպէսզի ինքը ազատի տախտակէն — պատիժ չստանալու համար:

Տախտակը մինչեւ իրիկուն (դասարաններու թէ պարտէզի մէջ) մէկ ձեռքէն միւսը, մի քանի անգամ շրջելէ վերջ, երեկոյեան դպրոցի հայրե-րը կը ստուգեն որու մօտ լինելը: Վերջին աշա-կերտը կը ստանայ իր պատիժը:

Պատիժը, որ աւելի ծանր կուգայ աշակերտ-ներուն քան մարմնականը, կը կայանայ հայերէն արտագրելու մէջ:

Պատիժը, որ աւելի ծանր կուգայ աշակերտ — 5 — 10 — 15, երբեմն աւելի էջեր, իր հայերէն դասագրքէն:

Աշակերտը, որ առանց այդ ալ ծանրաբեռ-նուած է յաջորդ օրուան դասերով ստիպուած է ժամանակ գտնել իր պատիժը կրելու համար:

Առաջին շրջանին տախտակը միեւնոյն աշա-կերտին ձեռքը կ'անցնէր օրական մի քանի ան-գամ, բայց երթալով պակսեցաւ:

Այժմ կան այնպիսի աշակերտներ, որոնք օ-րերով տախտակը չեն ունենար, որովհետեւ կը խուսափին օտար լեզուով խօսելէ: Այդ պատճա-ռով տախտակ ունեցողը հետամուտ է գտնելու ոչ միայն նախադասութիւններ, այլեւ մէկ օտար բառ «Թօցնող»ը, որպէսզի տախտակը երթայ վերջինին:

Այդպիսի պարագաներու մէջ, սուր վիճաբա-նութիւն կը ծագի աշակերտներուն մէջ: Տախ-տակ ունեցողը կը պատճառաբանէ թէ փոխանակ՝ օգտնաւ, ինքնահոս գրիչ, վերարկու, վերելակ, հիւլէական ռումբ կամ ոտնագնդակ ասելու,— ավիօն, ստիլօ, մանթօ, ալսանսէօր, պոմպ աթոմիք, ֆութպոլ ըսիր:

Իսկ Ֆրանսերէն բառ «Թօցնող»ը կ'աշխատի արդարանալ թէ Թօցուցած բառին հայերէնը չի գիտեր:

Տախտակ ունեցողը զայրոյթէն մինչեւ կո-կորդը կարմրած, «եթէ չես գիտեր, գնա սորվէ», ըսելով, տախտակը կը ձգէ իր ոսին վրայ եւ կը հեռանայ:

Կարճ խօսքով, բառեր կ'որսան տախտակէն ազատելու, իսկ օձիքը ձեռք չտալու համար, բա-ռարաններ կը թերթեն հայերէն բացատրութիւնը սորվելով: Կամ տեղատարափ հարցումներով եր-բեմն ալ անելի կը մատնեն այս ու այն պաշտօն-եան:

Տղաքը արդէն սկսան գանգատիլ թէ կէս օրէն աւելի է որ տախտակը «անտէր» կը մնայ, թէ Ֆրանսերէն խօսող չեն կրնար գտնել:

Երբեմն ալ սեւուկ աչքերուն մէջ, արտա-սուքը կը ճանայ, որովհետեւ շուտով իրիկունը վրայ կը հասնի — վարդապետը դասարան պիտի մտնէ եւ պիտի մեղադրէ տախտակ ունեցողը:

Այսպէս կ'անցնին օրերը:

Հարց կը ծագի,— այսպիսի ճանապարհնե-րով աշակերտներու մէջ կը զարգանա՞յ ազգային գիտակցութիւնը, թէ հայախօսութիւնը կը դառ-նայ միջոց մը ընդօրինակութենէ ազատելու կամ չարժանկարէ չզրկուելու համար. (որոշուած է հայերէն չխօսողը երբեմն զրկել սինէմայէ):

Ամէն պարագայի մէջ, Մուրատեան վարժա-րանի 2 — 3 տարուան փորձերը կուգան հաստատել թէ 9էն մինչեւ 14 տարեկան պատանիները աւելի տրամադիր են ազգային մակարդով մկրտուելու քան հասակաւորները: Օրինակի համար անցեալ երկու - երեք տարիներու ընթացքին, թէեւ աշա-կերտները վերջնապէս ազատուած չէին պատե-րազմի հովերէն, կարելի եղաւ փոքրերը հայերէն խօսելու վարժեցնել: Նոյն փոքրիկները որ այս տարի վեցերորդ դասարանը անցան եւ Հայոց պատմութիւն կը սորվին, անհամեմատ աւելի ե-ռանդուն են: Ահաւասիկ Արա Յովնանեանը, Թո-րոսը, Ստեփանը, Սաքօն ու Մինդէրէճեանը, Ճէն-տէրէճեանը, Մանիկեան եւ Բէկիզեանը իրենց Մե-ծըն Տիգրանի առաջին ու երկրորդ դասը խանդա-վառութեամբ կը պատմէ, իսկ եթէ այդ ուղղու-թեամբ հարց տաք, իրենց ձայներով ու հայեաց-քով ձեզ կը կախարդեն ու չէք կարող բառերը ո-րոշել ու մի բան հասկնալ:

Տարբեր բան նկատուեցաւ աւելի բարձր տա-րիք ունեցողներուն մէջ: Անոնք աւելի խուսափող դերի մէջ գտնուեցան անցեալ ուսումնական տա-րեշրջաններուն:

Կը յուսանք որ այս տարի, հակառակ եղրա-կացութեան պիտի գանք բարձր դասարաններու մասին:

Իսկ նոր ընդունուած փոքրիկները, որոնք ին-կան վարժարանի այս տարուան մթնոլորտին մէջ եւ շատերը համարեա բոլորովին հայերէն չգի-տէին, արդէն հայերէն կը խօսին:

Նորեկներէն Կարապետ, Յովհաննէսը եւն. հայերէն բառերը շաքարի նման կուլ կուտան: Զենք կրնար չյիշել Քրիստափորը, Ժիրայրը, Գէորգը եւ Միհրանը, որոնց լեզուն բացուած է եւ իրենց հայերէն շատախօսութեամբ քանի մը վայրկեանի մէջ կրնան ձեր գլուխը տակն ու վրայ ընել:

Տղաքը աւելի առաջ կ'երթան.— Փորձեր կ'ը-նեն, երեկոյեան ազատ ժամերուն, իրենց տեսած շարժանկարներու բովանդակութիւնը հայերէն պատմել: Այն ատեն աւելի հայերէն գիտցող ա-շակերտը «յուշարար»ի պաշտօնի մէջ է՝ պատմո-ղի չգիտցած բառերը «հայերէնի Թարգմանելու համար»: Յանկարծ յուշարարներու Թիւը կը շատնայ — մէկի փոխարէն հինգը, երբեմն ամ-բողջ դասարանը: Իւրաքանչիւրը կ'աշխատի աւե-լի բարձր պոռալ, իր ձայնը լսելի դարձնելու եւ իր բառը ընդունիլ տալու համար: Դասարանը կը

Գերմանական խնդիրը

ՈՉ ՊԱՐՊՈՒՄ, ՈՉ ԱԼ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄ

Ինչպէս հաղորդած էինք, Ազգ. Ժողովը 20 ժամ վիճաբանելէ վերջ, Նոյեմբեր 24ին 249ի դէմ 327 ձայնով վստահութիւն յայտնեց դահլիճին քաղաքականութեան՝ Գերմանիոյ հանդէպ: Ստորեւ՝ արտաքին նախարար Ռ. Շումանի ճառին ամփոփումը, ի պատասխան բազմաթիւ հարցապնդումներու.

— «Ցաւալի է որ արեւմտեան Գերմանիոյ սահմանադրութիւնը աւելի չեչտուած դաշնակցային հանգամանք մը չունի. բայց կրնայի՞նք մեր ըմբռնումները պարտադրել Գերմանիոյ եւ Դաշնակիցներուն, անդամատել Գերմանիան իր անձնատրութենէն երեք – չորս տարի վերջը: Եթէ այդպէս ընէինք, պիտի գտնուէինք ներքին անհաշտութեան մը առջեւ որ պիտի չդիւրացնէր կացութիւնը:

Ի գործադրութիւն Լոնտոնի համաձայնութեանց, երեք զինուորական հրամանատարներուն յաջորդեցին երեք քաղաքային մարզպաններ, որոնք կը կազմեն արեւմտեան Գերմանիոյ վերստուգիչ բարձր յանձնաժողովը: Ֆրանսա ամէն տեղ ներկայ է այս Գերմանիային մէջ, բայց այլեւս պարտաւոր չենք ուղղակի վարչութիւն դործադրելու. մեր պատասխանատուութիւնները կը թեթեւնան քանի կ'աւելնան գերման իշխանութեանց իրաւասութիւնները: Մեր քաղաքային պաշտօնեաներուն թիւը 10.845էն պիտի իջնէ 5725ի, մեր ծախքերը՝ 5 միլիառ 750 միլիոնէն 4.325.000.000 ֆրանքի:

Մեր գլխաւոր հոգն է ապահովութիւնը: Առաջին առթիւ՝ զինուորական գրաւումը: Գերմանիոյ դաշնակից զինուորները մաս կը կազմեն Ատլանտեանի պաշտպանութեան: Անհրաժեշտ կը համարիմ ըսել յոռետեսներուն, սկեպտիկներուն, — 1924ին ամերիկեան գրաւում չկար այլեւս. մինակ էին Մեծն Բրիտանիան եւ Ֆրանսան, այն ալ Հռենոսի ձախ ափին վրայ: Գերմանիան ունէր կառավարութիւն մը ամբողջ երկրին համար, ունէր բանակի կարեւոր կորիզ մը եւ զօր. Ֆոն Զէքթ կը պատրաստէր զինեալ ուժը. մինչդեռ այսօր գերմանական բանակ չկայ, բանակի մը սկզբնաւորութիւնն իսկ չկայ եւ մենք երեքով գրաւած ենք Գերմանիան, ամբողջ Գերմանիան:

Պարպո՞ւմ: Ես չեմ ուզեր նախատեսել այդ պատահականութիւնը (ծափեր), ոչ իսկ կարգ մը պայմանաւոր ուսումնասիրութիւններ որոնք այն տպաւորութիւնը գործեն թէ կը նախատեսենք:

Վերազինո՞ւմ Գերմանիոյ: Ցանուն միաձայն կառավարութեան, հանդիսաւորապէս կը յայտարարեմ թէ ոչ ոք պիտի կրնար պնդել թէ պարպումը սկսած է: Երեք արտաքին նախարարները նկատի չեն ունեցած այդպիսի պատահականութիւն մը: Զարմանալի պիտի ըլլար որ ճիշդ այն պահուն երբ Դաշնակիցները կը հաստատեն թէ վճռած են գլուխ հանել Գերմանիոյ ապազինումը եւ զինագործարաններու քանդումը, վերազինումի գաղափար յղանային: Որքան համամիտ ենք Գերմանիան միացնելու եւրոպական կազմի մը, նոյնքան անքննելի կը նկատենք գերման զինուորական ուժի մը կազմութիւնը: Գալով Գերմանիոյ զինուորական մասնակցութեան՝ Եւրոպայի պաշտպանութեան, հակառակ է մեր կամքին: Մենք կ'ուզենք որ Գերմանիան ծառայէ միայն եւ միայն խաղաղութեան»:

Նախարարը յետոյ տեղեկութիւններ հաղորդեց Ռուրի ճարտարագործութեանց միջազգայնացման, հատուցումներու եւ Գերմանիոյ եղած զիջումներու մասին: Ըսաւ թէ արհեստ. ձգախէժի եւ քարիւղի այն գործարանները որոնք տակաւին չեն քանդուած, պիտի մնան, բայց այնպիսի կարգուսարքով մը որ միայն արտօնեալ արտադրութեան ծառայեն: Նոյն կարգադրութիւնը եղած է Պերլինի բոլոր գործարաններուն համար: 1939ին արեւմտեան Գերմանիոյ պողպատի արտադրութիւնն էր 20ուկէս միլիոն թոն, առանց Սարի շրջանին: Այս վերջինը եւ արեւելեան շրջանն ալ հաշուելով, 26 միլիոն թոն, որուն 17 միլիոնը Ռուրի մէջ: Այժմ արեւմտեան Գերմանիոյ արտադրութիւնը պիտի ըլլայ 14ուկէս միլիոն թոն առանց Սարի, այսինքն 6 միլիոն թոն պակաս:

«ՉԵՆՔ ԿՐՆԱՐ ՔԱՐԱՆԱԼ ԺԽՏԱԿԱՆ ԴԻՐՔԻ ՄԸ ՄԷՋ»

Պ. Ռոպէռ Շուման շարունակեց. — Ես չեմ փորձեր նուազեցնել եղած զիջումները. բայց համոզուած եմ թէ օգտակար գործ մը կատարեցինք: Չենք կրնար քարացած մնալ ժխտական դիրքի մը մէջ: Մեր ապահովութիւնը չի կրնար հիմնուիլ միակողմանի պայմանադրութեանց վրայ: Ֆրանսացիները իրաւունք չունին մոռնալու անցեալը, անոր տառապանքները, վայրագութիւնները, բայց մենք որ պատասխանատու ենք Ֆրանսայի, Եւրոպայի, նոյնիսկ մարդկութեան ապագային համար, պէտք է զգուշանանք նախընթաց սխալներէն:

«... Անոնք որ մեզ կը մեղադրեն թէ շատ զիջումներ կատարած ենք եւ կը յիշեցնեն երկու մեծ պատերազմներու յուսախաբութիւնը, կը պատասխանեմ, — հպարտ այլ ամուլ մեկուսացման մը մէջ քարանալով չէ որ պիտի յաջողինք: Մինակ ըլլալու համար պէտք է զօրաւոր ըլլալ: Զօրաւո՞ր ենք թիւով, զինուորական եւ տնտեսական տեսակէտով: Բարեբախտաբար մինակ չենք: Նախորդ մեծ պատերազմէն վերջ տուժեցինք Մ. Նահանգներուն հեռացման հետեւանքով: Այսօր կը վայելենք անոնց բարեկամութիւնը եւ համերաշխութիւնը, շահերու եւ տեսակէտներու ներդաշնակութեամբ, առանց նուազագոյն ստորադասութեան: Յետոյ, կը մտածենք թէ չկայ Եւրոպա առանց Անգլիոյ: Մեր լաւագոյն երաշխաւորութիւնն է երեք Դաշնակիցներուն համաձայնութիւնը, որ կ'ամրապնդուի ամէն հանդիպումի»:

Եզրակացնելով, նախարարը հարցուց թէ ուրիշ ի՞նչ քաղաքականութիւն կարելի է վարել: «Քաղաքականութիւններ փոխուեցան վերջին երկու պատերազմներուն միջեւ. բայց հետեւանքները եղան աղէտալի»:

դառնայ բառադէտներու խառնարան: Այդպէս կը տեւէ մի քանի վայրկեան, մինչեւ որ տղաքը հանդստանան եւ սպասեն նոր «Թռցնող»ի մը:

Յուշարարի ցաւով տառապողները կազմ եւ պատրաստ են միշտ՝ բառարանը ձեռքը:

Այս տարի տեսչութիւնը արգիլեց նկարազարդ գրքերու մուտքը վարժարանէն ներս: Եթէ այդպիսիներու փոխարէն աշակերտներուն տրուէին հայերէն դիւրամատչելի գրքեր — զանազան առակներով եւ պատմութիւններով, փոքրիկները հաճոյքով պիտի կարդային իրենց ազատ պահերուն: Երբեմն նորեկները, «մէկ էջ» թուղթին «մէկ էջ թուղթ կ'ըսեն, բայց շուտով կը վարժուին եւ կ'օգտուին այդպիսի գիրքերէ:

Դիւրամատչելի գրքերու ընթերցանութեան պահանջը զգալի է նաեւ սեղանատան մէջ, երբ աշակերտները ճաշի կամ ընթրիքի կը նստին: Այդ պահուն մէկը բարձրաձայն կը կարդայ — երբեմն ֆրանսերէն, երբեմն հայերէն: Այդ պահուն հայերէն պարզ եւ շահեկան պատմութիւնները կրնան աշակերտներուն ուշադրութիւնը գրաւել, մինչեւ որ վարժուին աւելի բարդ գրքերու ունկնդրութեան:

Կարեւոր է նաեւ Հայ ժողովրդական երգերը սորվեցնել փոքրիկներուն:

Տարին լաւ սկսաւ: Դեռ շատ միջոցներ կան, սակայն պէտք է գրաւել: Յետոյ, չթուլցնել սկսած աշխատանքին թափը, դպրոցի մէջ, կամ ծնողքին մօտ — արձակուրդներու օրերուն — մինչեւ որ լեցուի տղոց ականջը, մինչեւ որ վարժուին մայրենի լեզուին ու բռունցք բարձրացնեն օդին մէջ, ըսելու համար — «Ես Հայ եմ»:

ԲԻՒԶԱՆԴ

ՏԽՐՈՒՆԻ

Հիները աշնան տերեւներու պէս կը խամրին, նորերը կը ձուլուին...

Մարսէյլէն ուղղուած հեռագրէ մը ցաւով կ'իմանամ հայրենակից Սեդրակ Գաւառեանի մահը: Թաղումը նշանակուած էր Նոյեմբեր 27ի առտուն, բայց գործադուլի պատճառով եղբայրը եւ ուրիշ հայրենակիցներ չկրցան մեկնիլ, իրենց հայրենակցական պարտականութիւնը կատարելու համար:

Հանգուցեալը Տարօնի Նորշէն գիւղէն էր, ծնած 1894ին: Մեծ հայրը, Սասունցի Կիրակոս, երկար ժամանակ հաստատուած Նորշէն, նահապետական կեանք մը կը վարէր իր հարստութեամբ եւ զաւակներով: Երեսուն հոգի մէկ տան մէջ կը բնակէին, հինգ եղբայրներով ու զաւակներով: Ճամբուն վրայ չկար օտարական մը որ չհանդիպէր այդ օրհնեալ տունը, բան մը ուտելու եւ խմիչքով մը զովանալու համար:

Դժբախտաբար երկար չտեւեց: Սուլթան Համիտի օրերուն աւարի տուին այս տունն ալ, հինգ եղբայրները բաժնուեցան եւ 1904ին արդէն քայքայուած, աղքատ կը ճարէին իբրեւ վարձու աշխատաւորներ: 1914ի պատերազմին Սեդրակ եւ իր հայրը Պոլիս էին: Հրաշքով ազատուած 1922ին Սեդրակի եղբայրը՝ Միսաք Սուրիայէն Պոլիս կ'անցնի եւ երկուքը միասին Ֆրանսա կու գան: Փարիզի մէջ հայրը, կինը եւ աղջիկը կը մեռնին: Սեդրակը երկրորդ անգամ ամուսնանալով Մարսէյլ կը փոխադրուի: 1942ին բռնի աշխատանքի համար Գերմանիա կը ղրկուի: Վերադարձին (1945) սրտին մէջ վէրք մը կը բացուի, լսելով որ աղջիկը ամուսնացած է Իտալացիի մը հետ:

Ցաւակցութիւններ իր այրի տիկնոջ եւ պարագաներուն: Այս երկտողս թող փունջ մը Տարօնի գինարբի ծաղիկ ըլլայ գերեզմանիդ վրայ, սիրելի Սեդրակ:

ՍՏԵՓԱՆ ԱԼԷՔՍԱՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԴԱՐԲԻՆԸ

Աշոտը իբրեւ ուղեկից՝ Հրաչ պտտեցաւ շատ մը վայրեր, ու խօսեցաւ հայ գիւղացիներու հետ, միշտ բարի ու հեզ, աշխատունակ եւ յամառ: Դարբինը տեսաւ այդ, տեսաւ որ՝ Հայը, կապուած էր հողին, ջուրին, պարտէզին ու այգիներուն: Եւ սակայն, Դարբինը այն բոլորէն վեր կը տեսնէր մէկ ուրիշ բան, որ գոյութիւն ունէր հայ գիւղացիներու սրտին մէջ:

Թալանի վախը, կոտորածներու սարսափը, կաշկանդուած կեանքի մը յարատեւ ծանրութիւնը՝ պարտադրուած Թուրքէն ու Քիւրտէն, որոնք իրենց բռնութեամբ, առեւանգումներով ու մասնակի ջարդերով՝ ահ ու դողի մէջ կը պահէին հայ գիւղացին, հողին կապուած լուռ եւ համր մշակը...

— Եթէ մեզ հանգիստ ձգեն, աղբէր ջան, մեր մէկ Ջրաղացը՝ չորսի կը վերածենք, մէկ արտի տեղ՝ վեց արտ կ'ունենանք, չորս եզներու տեղ՝ տասը եզներ կ'ունենանք, միայն թէ մեզ հանգիստ ձգեն...:

Ջրաղացպան Գեւոն էր որ կը յայտնէր իր տրտունջները՝ Նորեկ մարդուն, դարբին Հրաչին՝ որ կանգնած մտիկ կ'ընէր իր արենակիցներուն ցաւերն ու տրտունջները: Հրաչ հանդիպեցաւ լծուորներու, որոնք գրեթէ նոյն ցաւը յայտնեցին. — «Եթէ մեզ հանգիստ ձգեն Թուրքերը...

Նեղուած սրտով ու հոգեկան տառապանքներով, դարբինը, Աշոտին հետ միասին, ուզեց բարձրանալ գիւղին դիմացի բլուրին վրայ, մոռնալու համար ջաղացպան Գեւոներու եւ արտ հերկիչ Բարսեղներու տրտունջներուն ծանրութիւնները:

— Էհ, սիրելի Աշոտ, քիչ մը նստինք հոս, բաւական պտտեցանք, քիչ մըն ալ հանգչինք, ըսաւ դարբինը՝ երբ արդէն բլուրին վրայ էին:

Գրպանէն ծխախոտը հանեց եւ ծխիկ մը փաթթելով վառեց ու սկսաւ ծխել արեւին տակ, հայկական դաշտավայրերու տեսարանը իր աչքին:

— Աշոտ: — Հա: — Քանի՞ տարեկան կաս, տղաս: — Հայրս կ'ըսէ որ տասնչորս եմ...

— Հայերէն գրել կարդալ գիտե՞ս: — Ոչ:

— Ինչո՞ւ:

Աշոտ չկրցաւ պատասխանել:

Դարբինը շարունակեց իր հարցումները՝ պարմանիին ամօթխած աչքերը դիտելով:

— Երբ մեծնաս, ի՞նչ պիտի ըլլաս: — Չեմ գիտեր:

— Ի՞նչ կը սիրես ընել՝ երբ տղամարդ դառնաս:

— Ձի պիտի քշեմ:

— Ուրիշ ի՞նչ կը սիրես:

— Որսի երթալ, ձայնեց Աշոտ՝ գետինը նայելով:

— Ապրիս Աշոտս, ապրիս, լաւ բաներ կը մտածես ապագայ կեանքիդ համար:

— Հրացան կրնա՞ս կրակել:

— Հիմա՝ չէ, բայց երբ մեծնամ՝ հայրիկս հատ մը պիտի առնէ ինծի:

— Ա, ուրեմն հայրիկդ եթէ «չառնէ»՝ հրացան պիտի չունենաս...

— Հա, կ'ունենամ, հայրս խոստացեր է...:

Դարբինը մասնաւորապէս քրքրեց Աշոտին սիրտը, հասկնալու համար անոր մանկական երեւակայութիւնները, ապագայ բաղձանքները: «Ձի եւ հրացան» — դէշ բան չէ՝ հայ մարդուն համար, կը խորհէր Դարբինը: Եւ մտքի թափառումներով կը դիտէր հայկական դաշտերը, օձապտոյտ ճամբաները, լծուորներու երթ ու դարձը՝ արտերուն մէջ, հայ մշակին երգը՝ առուներու վրայ: Ջինջ ու կապոյտ հորիզոն՝ անսահման ու խորախորհուրդ, արագիլներու թռիչքները եւ բնութեան երփներանգ գեղեցկութիւնները՝ իր աչքերուն առջեւ: Ու յանկարծ՝ սիրտ քերող ջաղացպան Գեւոյի ձայնը. — «Եթէ մեզ հանգիստ ձգեն»...

Դարբինը, խորասուզուած մտածումներու ծանրութեան տակ՝ ոտքի ելաւ դէպի գիւղ: Արեւը կը քաշուէր լեռներու ետին եւ գիւղի նախիրը ճամբաներու վրայ խառն ի խուռն՝ տուն կը վերադառնար: Դարբինը երբ գիւղ մտաւ, Ռէս Վարդանն ու Մանասէն արդէն եկած էին քաղաքէն:

Շաբաթ առտուն, Ռէս Վարդանի կարգադրութեամբ՝ մշակները արտ չգացին, Հրաչին օգնելու, որպէսզի դարբնոցը կարգի բերեն, յաջորդ շաբաթ գործի սկսելու համար: Լուրը սուր հովի նման տարածուեցաւ գիւղին մէջ:

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

(7)

Դիւանագիտական միջադէպը

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Լեհաստան մինչեւ հիմա ձերբակալած է 16 Ֆրանսացիներ: Այս պարագան մեծ գայրոյթ պատճառեց Փարիզի մէջ: Վարշաւայի լեհական դեսպանը բողոքագիր մը ուղղելով Լեհաստանի արտաքին նախարարութեան, թելադրած է «լաւ մտածել, անդարմանելի արարքներ գործուելէ առաջ»:

Ֆրանսայի ներքին նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ վերջացած են Լեհերու դէմ կատարուած հետապնդումները եւ այժմ խնդիրը կը քննուի դատական իշխանութեանց կողմէ: Լիլի լեհական դեր-հիւպատոսը կը մնայ բանտարկուած, այն ամբաստանութեամբ թէ գործած է պետութեան ապահովութեան դէմ:

Ապահովութեան տեսչութիւնը ընդհ. դատախազին յանձնեց լեհական Ազգ. Խորհուրդին եւ ուրիշ կազմակերպութեանց դրասենեակներուն մէջ բռնուած թուղթերը: Ընդհ. դատախազը արդէն իսկ քննութիւն բացած է «Ք.ի դէմ, ինչ որ կը նշանակէ թէ կրնայ դատի քաշել ուեւէ անձ, բռնուած թուղթերու հիման վրայ: Լեզուագէտներ եւ մասնագէտներ այժմ զբաղած են այդ փաստաթուղթերուն թարգմանութեամբ եւ քննութեամբ: Խուզարկութիւնները կատարուած են համաձայն պատժական օրէնքի 10րդ յօդուածին:

★ Լեհաստանի մէջ ձերբակալուած 16 Ֆրանսացիներէն միայն մէկը դիւանագիտական անցագիր ունի,— Վարշաւայի դեր-հիւպատոսը: Ուրիշ երեք հոգի, մէջն ըլլալով առաջին կալանաւորը՝ Ռոպինօ, «օժանդակներ» են եւ բոլորովին անձեռնմխելի չեն համարուիր: Մնացեալը 12ը սովորական անհատներ են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ուժի միջոցաւ հասարակ մետաղէն ոսկի չիներ են Մ. Նահանգներուն մէջ, ինչպէս կը ծանուցանէ հիւլէական յանձնախումբը: Բայց այս ոսկին շատ աւելի սուղ կ'արժէ եղեր քան իրականը:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ երկրորդ մայրաքաղաքն ալ կարմիր բանակին ձեռքն անցաւ: Ազգայնական բանակը միշտ կը նահանջէ:

ՓԱՐԻԶԻ ՕՓԵՐԱՅԻՆ երաժիշտները յանկարծ գործադուլ յայտարարեցին Բշ. գիշեր, երբ վարագոյրը պիտի բացուէր, «Լոհէնկրին»ը ներկայացնելու համար: Վարչութիւնը վերադարձուց տոմսակներուն փոխարժէքը:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Կօշիկի լաւ գործաւորներ եւ քուփէօր մը, Villejuif աշխատելու համար:

Դիմել ամէն կէսօրէ վերջ, ժամը 2—7, Պ. Վանլեանին, 7 rue Godot de Mauroy, Tél. Opé. 01-08: métro Opéra կամ Madeleine:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

SOCATEX ձեզի պիտի հայթայթէ ինչ որ կ'ուզէք ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Doublure — Toiles — Mercerie եւն. դերձակի **toile**ի մասնագիտութիւն — բուրդ — ապահովուած Décaties et irretrecissables — marque **ELEPHANT**

Բաց է ամէն օր ժամը 9էն 14: Հեռաձայնով լուր տուէք, անձամբ կը յանձնենք տուներուն:

Առաքում զաւառներու:

10 Rue N. D. de Lorette, Paris (9) **TEL. Tru. 37-92**
Métro N. D. de Lorette, St. Georges **Autobus No.**
Le Peletier — Cadet **26, 43, 49, 32, 74,67**
իջնել Carefour Chateaudun

5 վայրկեան միայն Gare de l'Est, du Nord եւ St. Lazareէն:

Ամանորի հանդէս

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցի կրթական յանձնախումբին ի նպաստ դպրոցի շէնքին գնման:

Հովանաւորութեամբ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.Ի

Կիրակի 18 Դեկտ. ժամը 3ին Salle des Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ: 28 rue Serpente, métro Odéon եւ St. Michel:

Կը ներկայացուի դպրոցի աշակերտներու կողմէ այնքան գնահատուած ու սպասուած հայրենաշունչ թատերգութիւնը՝

ԱՑԾԵՄՆԻԿԸ (Տիկ. Գ. Էփէեանի)

Նոր Սերունդի Հայեցի դաստիարակութեան նախանձախնդիր բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին անխտիր:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, այս կիրակի, 4 Դեկտ. ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, 72 Bld. Marechal Joffre, Պուր լա Րէն:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 188 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Պուր լա Րէն, Place Condorcet, կամ métro Պուր լա Րէն:

★

ՇԱՎԻԼԻ Թաղապետական սրահին մէջ, Salle des Fêtes, rue Stalingrad:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր:

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ե. Իւթիւճեան եւ դուստր, Տէր եւ Տիկին Մ. Իւթիւճեան եւ զաւակը Պ. Ա. Իւթիւճեան, ինչպէս եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի հանգիստ հոգւոյ իրենց ծնողաց, ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆԻ եւ ՄԿՐՏԻՉ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆԻ յիշատակին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon:

ՎԵՐԱԹԱՂՈՒՄ

Լիոնէն Այրի Տիկին Աննիկ Սուճեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն եւ Երանուհի Յովհաննէսեան եւ զաւակները, կը յայտարարեն որ իրենց ողբացեալ զաւկին եւ եղբօր՝

ԲԱԲԳԷՆ ՍՈՒՃԵԱՆԻ

(1944ին գնդակահարուած որպէս պատանդ)

վերաթաղումը պիտի կատարուի դեկտ. 2ին, Guillotièreի գերեզմանատունը, Ave. Berthelot, ժամը 3ին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Կը հրաւիրուին տարաբախտ Բաբգէնի յիշատակը յարգողները:

Գեղարուեստական երեկոյթ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ (Նուիրուած Հայոց լեզուին)

Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի Նոր Սերունդի կողմէ, 3 Դեկտ. շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, հայ դպրոցի մէջ, 6 rue de la Brasse:

Կը նախագահէ ընկեր Մ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Արտասանութեան մրցում: Կը մասնակցին Սէնթ Էթիէնի, Լիոնի եւ Վիէնի նոր սերնդականները: Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը «ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՈՒՄԲԱԼ Է»: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտքը ազատ է:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ

Եւրոպայի հայկ. մեծագոյն գրատունը

51 rue Monsieur – le – Prince, Paris (6)

Tél. Danton 88–65 métro: Odéon

Գրատանս ընդարձակման աշխատանքները վերջացած ըլլալով, մեր հայերէն, ֆրանսերէն եւ այլ օտար լեզուներով գրքերու ճոխ մթերքը դասաւորուած է ըստ մասնագիտութեան:

Հայաստանի եւ արտասահմանի նոր հրատարակութիւնները կը ստանանք կանոնաւորապէս:

Ուեւէ գիրք գնելէ առաջ, հարցուցէ՛ք մեր գիները:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՁՄՐԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ, 10 Դեկտ. շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, առաջին անգամ ըլլալով Salle du Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՌԱՖՖԻ խումբի: Նիւթ՝ Ազգային հարցը Խորհ. Միութեան մէջ եւ Հայաստան: Դասախօս ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ: Այս շաբաթ 3 Դեկտ. ժամը 8.30ին, 19a rue Caumartin: Կը հրաւիրուին ընկերները եւ հայրենակիցները: Մուտքը ազատ է:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Պ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ: Նիւթ՝ «Հայաստանի տնտեսական աշխարհագրութիւնը եւ տնտեսական հարստութիւնները»: Հայերէնի դասընթացքը ժամը 8—9:

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ – Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին (Իվրի): Կը դասախօսէ ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ: Նիւթը՝ «Բոլշեւիզմ եւ ընկերվարութիւն»: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները:

«ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ»ն մասին դասախօսութիւն մը պիտի ընէ Ֆրանսացի ընկերվարական **Marcel Albert**, 6 Դեկտ. երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 9 rue Victor Massé: Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուան ժամը ճիշդ 8ին դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին վարչութիւնը կազմակերպած է դասախօսութիւններու շարք մը, Հայոց պատմութեան եւ մեր յեղափոխական շարժման մասին: Ա. դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelaisի սրահին մէջ: Նիւթ՝ «Հայ ժողովրդի ծագումը»: Կը դասախօսէ ընկեր Հ. ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ: Կը հրաւիրուին երէց ընկերները, սանուհիները եւ համակիրները:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսիլիոյ Շրջ. վարչութեան կազմակերպած բացառիկ դասախօսութիւնները, Նոյեմբեր 22էն մինչեւ Դեկտ. 14: Ընդհ. դասախօս ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ:

7.— Հինգշաբթի 1 Դեկտ. Պօմոն, «Դանիէլ Վարուժանի կեանքն ու գործը»:

8.— Սէն Անթուան, 2 Դեկտ. Ուրբաթ, «Ի՞նչ կը սպասենք նորահաս սերունդէն»:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ
Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ
(Մահուան 15ամեակին առթիւ)

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, այս չորեքշաբթի, իրիկուն ժամը 8ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, 26 rue des Convalescents:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ
ԹԷ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ Ւ
ԹԷ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝
63 Rue de MAUBEUGE
Հեռ. Tru. 12-05 métro Poissonniere

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ՊԱՐՈՒՀԻ

ԱՐՄԷՆ ՕՀԱՆԵԱՆ

Իր Ամերիկայէն վերադարձի առիթով կուտայ հայկական եւ արեւելեան պարի եւ համերգի երեկոյ մը՝ 2 Դեկտեմբեր 1949, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին Salle Pleyel, 252 Fbg. St. Honoré, Métro Ternes:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Խաչատուրեան, Բարխուդարեան, Տիգրանեան, Սպենդիարեան, Կարգանեան, Ռ. Մելիքեան:

Տոմսերը՝ 100 — 800 ֆրանք: Կը ծախուին սովորական վայրերը:

ՓԱՓԿԱԾԱՆԱԿՆԵ՛Ր...

ԲՈԼՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐԷՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ

BOSPHORE ՄԱՐՔԱՅՈՎ

ՀԷԼՎԱՆ (ՀՐՈՒՇԱԿ) — ԼՈԽՈՒՄԸ — ԵՒ ԱՆԱՐԱՏ ԹԱՀԻՆԸ

La Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)